

1892. 27. Βαρκελώνη
Γεωργίου Α. Α. Α. Α.

1872 = Σελήνη 18

216
221
227
234
241
249
257
266
277
286

30

286

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΙΟΥ ΧΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
ΚΥΡΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΖΙΦΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ

ΤΑ

ΣΩΖΟΜΕΝΑ ΔΕΣΚΗΤΙΚΑ

ΜΕΤΕΝΕΧΘΕΝΤΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΑΔΟΥΜΕΝΗΝ ΚΑΘΑΡΑΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ

ΠΑΡΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΩΤΑΤΟΥ ΙΕΡΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΙΝΟΥ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΙΣ ΑΓΓ. ΚΑΝΑΚΙΩΤΟΥ ΚΑΙ ΖΑΝΗ ΓΡΥΠΑΡΗ.

(Ὅδος Χριστοπλαιωτίσεως. Ἀριθ. 14).

871.

Σεβαστὴ Κοινότης!

Πρὸς τίνα ἄλλον δικαίως καὶ πρεπόντως ἔπρεπε ν' ἀπο-
βλέψω, καθ' ἣν στιγμὴν τῇ προτροπῇ τῆς Ὑμετέρας ἀγάπης
ἠρξάμην τῆς ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς εἰς τὴν ἤδη λαλου-
μένην καθαρὰν γλῶσσαν ἐξηγήσεως τῶν ἀσκητικῶν λόγων
τοῦ οὐρίου ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, παρὰ πρὸς Ὑμᾶς; Πρὸς
Ὑμᾶς, οἵτινες προθύμως τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν κόσμῳ
ἅπαξ χαίρειν εἰπόντες, ὡς εἰς λιμένα εὐδίων καὶ ἀπρόσβλη-
τον ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀνέμων τῶν αἰτιῶν καὶ ἀφόρμῶν τῶν
παθῶν πρὸς τὸ περίβλεπτον τοῦτο Ἀγιώνυμον Ὄρος ὡς δι-
ψῶσαι ἔλαφοι ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν σωτηρίων ὑδάτων τῆς ἀρε-
τῆς ταχεῖ τῷ ποδὶ ἀνεδράματε. Πρὸς Ὑμᾶς, οἵτινες ἐν τε ταῖς
ἱεραῖς Μοναῖς Σκήτσει καὶ Κελλίοις ἢ ἡσυχαστηρίοις τὸν
καλὸν τῆς πνευματικῆς ἀσκήσεως ἀγωνιζόμενοι ἀγῶνα, ἀμιλ-
λάσθε τῇ πηλίνῃ σαρκὶ πρὸς τὴν αὐλὸν καὶ ἄσαρκον τῶν ἀγγέ-
λων ζῶν, ἔργον καθ' ἐκάστην διὰ τῆς ἐφικτῆς τῶν ἐντολῶν καὶ
λοιπῶν ἠθικῶν ἀρετῶν τηρήσεως, καὶ διὰ τῆς ἐκ τοῦ πανα-
γίου δυνάματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν τῇ καρδίᾳ ἐγγινομένης θερ-
μῆς τῶν παθῶν τὴν καθαίρεσιν ἔχοντες. Πρὸς Ὑμᾶς, οἵ-
τινες νηστεύεισ καὶ ἀγρυπνίεισ καὶ ταῖς λοιπαῖς τοῦ σώμα-
τος κακοπαθείαις νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν πρὸς αἴμα καὶ
σάρκα καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου
τὸν πνευματικὸν πόλεμον διατηροῦντες ἀκήρυκτον, νικῶντες
ἢ νικώμενοι, τῇ θεῖᾳ συνεργείᾳ σταθεροὶ καὶ ἀσάλευτοι ἐμ-
μένετε ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ ἀγῶνος. Πρὸς Ὑμᾶς, οἵτινες εὐαγγ-
γελικῇ ἀγάπῃ καὶ σωφροσύνῃ καὶ θεομιμητῶ ταπεινώσει καὶ

ὑπομονῇ πολλῇ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσι καὶ
ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ ἀποδύμενοι, τὸν νέον τῆς χάριτος τῆ
καθαρότητι τῆς καρδίας ἐνδύεσθε ὡς οἶόν τε.

Διὸ εἰς Ἑμᾶς ἀνατίθημι ταπεινῶς τήνδε τὴν τούτων βίβλον.
Δέχθητε τοίνυν ταύτην εὐμενῶς, ὦ Σεβαστῆ Ὁμήγουρις,
καὶ τρώγοντες καθ' ἑκάστην διὰ τῆς συνεχοῦς ἀναγνώσεως
εἰς τὴν πᾶμπλουτον αὐτῆς τράπεζαν τὸν γνωστικὸν τῆς σο-
φίας ἄρτον, καὶ πίνοντες τὸν πνευματικὸν οἶνον, τὸν μεθύ-
οντα τὴν καρδίαν μέθην τῶντι νηφάλιον, δεήθητε τοῦ Θεοῦ
ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, καὶ ἀρκεῖ μοι τοῦτο πρὸς ἀμοιβὴν
τῶν πόνων μου.

Τῆ 25 Μαρτίου 1871

Ὁ ἐν Χρῆ ἐλάχιστος ἀδελφός,

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΙΕΡΟΔΙΑ. ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΙΝΟΣ

Ἐλλόγιμε Ἱεροδιδάσκαλε Κ. Καλλιόχε Παυτόκβατοριέ!

Ἐν τῇ σημερινῇ Συνεδριάσει τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Κοινοτή-
τητος ἀνεγνώσθη ἡ ἀπὸ 25 π. μ. ἐπιστολή σου, δι' ἧς ἀναγ-
γέλλων ἡμῖν τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλη-
νικῆς εἰς τὴν ἡδὴ λαλουμένην γλῶσσαν ἐξηγήσεως τῶν ἀσκη-
τικῶν λόγων τοῦ ὁσίου ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, καὶ τὴν διὰ
τύπου ἔκδοσιν, ἀφιεροῖς τὸ βιβλίον τοῦτο πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς
Ἱ. Κοινότητα τοῦ ἁγίου Ὄρους Ἀθω.

Εἰς ἀπάντησιν οἱ ὑποφαινόμενοι λογιζόμεθα εὐτυχεῖς μεθ-
ερμηνεύοντες τὴν χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν ἀπάσης τῆς Ἁγιο-
ρειτικῆς ὁμηγύρεως· διότι διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ ἀόκνου σου
ἐργασίας προτίθεσαι νὰ παρέξῃς πνευματικὴν πανδαισίαν, ὡς
τέκνον φιλόστοργον πρὸς τοὺς ἐν Χω ἀδελφοὺς τῆς Ἱερᾶς
ἡμῶν ταύτης Πατρίδος τῶν ἀσκητικῶν παραγγελμάτων τοῦ
ὁσίου ἀββᾶ Ἰησαὰκ τοῦ Σύρου, δι' ὧν πᾶς τις ἔρχεται εἰς
θεῖαν ἐπίγνωσιν, ἐνηγκαλιζέται τὴν θεόδοτον ἀρετὴν, καὶ
ἀποστρέφεται τὴν κακίαν.

Σωτήριον καὶ λίαν ὠφέλιμον τοίνυν κρίνοντες τὴν ἔκδο-
σιν καὶ διάδοσιν τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου, ἐπαινοῦμεν τὸν ζήλόν
σου, καὶ ἐπιδαφιλούμεν σοὶ τὰς ἐγκαρδίους ἡμῶν εὐχάς,
ὅπως καὶ ἄλλα τοιαῦτα ψυχοσωτήρια ἔργα ἐπιλαμβανόμενος
φανῆς χρήσιμος πρὸς ἅπασαν τὴν ἐν Χω ἀδελφότητα.

Ἐπισυνάπτοντες δ' ἐνταῦθα Ἱεροκοινοσφράγιστον σύστα-
σιν πρὸς τὰς Ἱερὰς Μονὰς διὰ τὴν συλλογὴν συνδρομητῶν,
καὶ ἀσπαζόμενοι Σε ἀδελφικῶς, διατελοῦμεν.

1871, Ἀπριλίον 15

Τῆς Ὑ. Ἐλλογιμότητος

Ἐν Χω ἀδελφοί,

Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ Κοινῇ Συνάξει Ἀντιπρό-
σωποι καὶ Προϊστάμενοι τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν
Μονῶν τοῦ ἁγίου Ὁρους Ἀθω.

ΤΟΙΣ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΥΣΙΝ.

ΑΝ και άλλοι πολλοὶ τῶν θείων πατέρων κατὰ διαφόρους καιροὺς και τόπους πολλὰς και μεγάλας κατώρθωσαν ἀρετὰς, και εἰς τὴν ἐνδεχομένην ἔφθασαν τελειότητα, και, διερευνήσαντες ἀπλανῶς τὰ βάθη τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, ἐφάνησαν μεγάλοι διδάσκαλοι τῆς μοναχικῆς πολιτείας, ἀλλ' οὐδεὶς τούτων ἐλάλησεν ἢ συνέγραψεν οὕτως ὡς ὁ ὁσῖος ἀββᾶ Ἰσαὰκ ὁ Σύρος· καθότι οὗτος ὁ νηπικώτατος θεῖος πατὴρ ἐνστερνισάμενος εἰς ἑαυτὸν διὰ πολλῶν και μακρῶν πόνων και ἀγῶνων πάσας ὁμοῦ τὰς τε πρακτικὰς και πνευματικὰς ἀρετὰς, και διὰ τῆς βαθυτέρας θεωρίας εἰσδύσας εἰς τὰ τοῦ πνεύματος ὑπερφυῆ μυστήρια, συνέγραψε και παρέδωκεν ἡμῖν τὰ περὶ τοῦ ὑψηλοῦ ἀσκητικοῦ βίου μαθήματα ὡς οὐδεὶς ἄλλος, διὸ και παρὰ πάντων τῶν λοιπῶν πατέρων δικαίως θεωρεῖται εὐθύτατος κανὼν τῆς ἀσκήσεως, και τῆς ἡσυχίας ἐπιστήμων, και λύχνος τῆς διακρίσεως, και ταμείον πασῶν τῶν ἀρετῶν, και πνευματικὸς ἀρχιτέκτων, και εὐμέθοδος διδάσκαλος τῆς τελειότητος.

Τούτου τοῦ θείου πατρὸς τὰ σωζόμενα ἀσκητικὰ Ἀβράμιος και Πατρίκιος, οἱ δύο φιλόσοφοι και ἀββάδες τῆς κατὰ τὴν Παλαιστίνην Ἱερᾶς Λαύρας τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα, μεταφράσαντες ἐκ τῆς Συριακῆς γλώσσης εἰς τὴν ἡμετέραν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν, κατέλιπον τὰ χειρόγραφα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ῥηθείσης Ἱερᾶς Λαύρας, κείμενα ἐν σιγῇ ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς. Κατὰ δὲ τὸ χιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν ἐβδομηκοστὸν Σ. Ε. εὐρῶν ταῦτα Ἐφραὶμ ὁ σοφὸς και ἐν ἀρεταῖς διαπρέφας τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ Πατριάρχ-

ζ.

χης, δι' ἐπιμελείας τοῦ ἀοιδίμου καὶ σοφωτάτου ἐκείνου ἱεροῦ ἀνδρὸς Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκου ἐδημοσίευσε διὰ τοῦ τύπου· ἀλλὰ τὸ τετυπωμένον τοῦτο ἑλληνικὸν κείμενον ἔκτοτε μέχρι τῆς σήμερον μὴ τυχὸν δευτέρας ἐκδόσεως, τοσοῦτον κατέστη δυσεῦρετον καὶ δυσπόριστον, ὅσον κατὰ δυστυχίαν καὶ ἀπρόσιτον τοῖς πολλοῖς, καὶ μάλιστα τοῖς ἀπλουστέροις ἕνεκα τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ φράσεως.

Τῆς διττῆς οὖν ταύτης ψυχοβλαβοῦς ἐλλείψεως τὴν θεραπείαν ἀναλαβὼν τῇ προτροπῇ πολλῶν πνευματικῶν πατέρων, μετέφερον, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, τὸ ἑλληνικὸν κείμενον εἰς τὴν ἤδη λαλουμένην καθαρὰν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καταληπτὴν τῆς πᾶσιν.

Ἄπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς ἐργασίας ταύτης ἐφύλαξα ποῦ μὲν τὴν κατὰ λέξιν ἐξήγησιν, ποῦ δὲ τὴν κατ' ἔννοιαν, ποῦ δὲ καὶ ἀμφοτέρω, καὶ τινα παρελήφθησαν ἢ συνεπτύχθησαν, ὅπου ἢ χρεία ἢ ἡ σαφήνεια ἀπῆται τοῦτο· ἀλλὰ καὶ οὕτω, ὁμολογῶ, τὸ ἔργον μου ὑπάρχει πολὺ ἀτελές, οὐχ ἦτον ὁμῶς κατὰ τὸ παρὸν ἀναπληρῶν τὸ κενόν, θέλει διεγείρει ἐφεξῆς ἄλλους ἰκανωτέρους, ἔχοντας ἡνωμένας εἰς ἑαυτοὺς τὴν τε πράξιν καὶ θεωρίαν, νὰ ἐπεξεργασθῶσιν αὐτὸ τελειότερον.

Ἐγγραφον ἐν ἀγίῳ ὄρει τοῦ Ἁθῶ.

Τῆ 5 Μαρτίου 1871.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΙΕΡΟΔΙΑ. ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΙΝΟΣ.

ΒΙΟΣ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ

Ο ΟΣΙΟΣ πατήρ ἡμῶν Ἰσαάκ, ὁ μέγας καὶ θαυμαστός τὴν ἀρετὴν, ὁ οὐρανοπολίτης οὗτος ἄνθρωπος καὶ ἐπίγειος ἄγγελος, ὁ τοῦ θαυμασίου ἐκείνου Ἀβραάμ ὄχι υἱός, ἀλλὰ γνήσιος ἀπόγονος, ὑπῆρχε τὸ μὲν γένος Σύρος, ἐγεννήθη δὲ κατὰ τινὰς μὲν εἰς τὴν Νινευὶ πόλιν τῆς Μεσοποταμίας, κατ' ἄλλους δὲ ἐγεννήθη καὶ ἀνετρέφη καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τινὰ κομόπολιν ὄχι μακρὰν τῆς Ἐδέσσης πόλεως τῆς Συρίας. Ποιοὶ δὲ τινες ὑπῆρξαν οἱ γονεῖς τούτου τοῦ μακαρίου πατρός, καὶ ὁποίας καταστάσεως ἄνθρωποι ἦσαν, καὶ πῶς ὠνομαζόντο, εἶναι ἀδηλον· γνωρίζομεν ὅμως, ὅτι ὁ θεὸς οὗτος πατήρ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἀπαρνησάμενος τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, ἀπῆλθε μετὰ τοῦ ἀυταδέλφου αὐτοῦ εἰς κοινόβιον τι τῶν μερῶν ἐκείνων, τοῦ ἀγίου μάρτυρος Ματθαίου καλούμενον, ὅπου καὶ ἄλλοι πολλοὶ τότε ἐξήσκουν τὴν ἐν σώματι ἀγγελικὴν πολιτείαν. Ἐκεῖ λοιπὸν ἀφοῦ ἐνεδύθη τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα καὶ τὸν τρόπον καὶ τὸν βίον, καὶ ἐγυμνάσθη εἰς τε τοὺς ἀσκητικοὺς ἀγῶνας καὶ πόνους, καὶ ἐκορέσθη ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, δι' ἧς ἐφ' ἱκανὸν κατεκοίμησε τὰ ἄτακτα τῆς σαρκὸς πάθη, καὶ τὴν σάρκα καθυπέταξε τῷ πνεύματι, ἐπεθύμησε τὴν στερεὰν τῆς βαθυτέρας θεωρίας τοῦ πνεύματος τροφήν. Καὶ δὴ ἀποχωρήσας ἑαυτὸν τοῦ βρῦθέντος κοινοβίου καὶ ὄλης ἐκείνης τῆς

ιεράς ἀδελφότητος, καὶ δραμαίως ἐλθὼν ὡς διψῶσα ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων εἰς ἐρημικὸν τόπον μακρὰν τοῦ κόσμου καὶ τῆς συναναστροφῆς τῶν πολλῶν, κατώκησεν ἐντὸς μεμονωμένου κελλίου, μόνος μόνῳ τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἑαυτοῦ πνεύματι ἐπασχολούμενος.

Ὁ δὲ αὐτάδελφος αὐτοῦ μετ' οὗ πολὺ ἀναλαβὼν τὴν ἡγουμένην τοῦ κοινοβίου, ἔγραφεν ἐπανειλημμένος πρὸς αὐτόν, παρακαλῶν καὶ δεόμενος αὐτοῦ, ὅπως ἐπανεῖλθῃ εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ μετάνοιαν· ἀλλ' ὁ θεῖος Ἰσαὰκ γλυκανθεὶς τῇ γλυκύτητι τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς μελέτης τῶν θείων ἐννοιῶν καὶ τῆς νοεράς προσευχῆς, παντελῶς δὲν προσέσχεν εἰς τὰς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ παρακλήσεις, οὐδὲ συγκατετέθη ν' ἀφήσῃ τὸ τῆς ἡσυχίας ἀμέριμνον καὶ ἀτάραχον· καὶ ὅμως ὅπερ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ κατορθώσωσιν αἱ προτροπαὶ καὶ αἱ παρακλήσεις τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ πρότερον, τοῦτο θεία ἀποκάλυψις ἴσχυσε νὰ τελέσῃ ὕστερον, ἥτις προσεκάλεσεν αὐτὸν ἄνωθεν ἐπὶ τὴν ἀρχιερατικὴν ἐπίστασιαν τῆς τῶν Νινευϊτῶν ἐκκλησίας· καὶ ἐὰν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐφάνῃ παρήκοος πρότερον, ὕστερον ὅμως εἰς τὴν θείαν φωνὴν ὑπέκυψε τὸν αὐχένα μετὰ ταπεινώσεως. Ἀφίνει λοιπὸν ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος τὴν ἐρημον καὶ ἡσυχίαν ὁ φιλέρημος καὶ φιλήσυχος Ἰσαὰκ, καὶ τῆς μεγαλοπόλεως Νινευεὶ προχειρίζεται ἐπίσκοπος. Δὲν ἔπρεπε βέβαια ὁ λύχνος νὰ εὐρίσκηται ὑπὸ τὸν ἐρημικὸν μῦθον κεκρυμμένος, ἀλλὰ νὰ τεθῆ ἐπὶ τὴν ποιμαντικὴν λυχνίαν, ἵνα διαυγάσῃ καὶ εἰς τοὺς μακρὰν τῆς ἐρήμου εὐρισκομένους τῆς διδασκαλίας καὶ ἀρετῆς τὸ φῶς· ἀλλὰ τοῦτο πολλὰ ὀλίγον διήρχησε, καὶ τοσοῦτον, ὥστε μόλις ἀνέτειλε καὶ ἐφάνῃ τὸ φῶς εἰς τὸν ὄριζοντα τῆς ἐκκλησίας, καὶ πάραυτα πάλιν ἔδυσε καὶ ἐκρύβη καθότι ὁ ὅσιος οὗτος πατὴρ ἔπαθεν, ὅ,τι καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ θεολόγος, ὅστις ἅμα ἐψηφίσθη ἐπίσκοπος Σασιμῶν, εὐθὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. Αἴτιον δὲ τῆς ἀμέσως ἐκ τῆς ἐπισκοπι-

κῆς θέσεως ἀναχωρήσεως τοῦ πατρὸς Ἰσαὰκ ὑπῆρξε τὸ ἐξῆς περιστατικόν.

Καθ' ἣν ἡμέραν ἐχειροτονήθη ὁ ὄσιος, καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν οἶκημα, παρέστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ δύο τῶν χριστιανῶν, ὁ μὲν εἰς δανειστής, ὁ δ' ἕτερος ὀφειλέτης· καὶ ὁ μὲν δανειστής ἀπῆτει τὸ δάνειον, ὁ δὲ ὀφειλέτης ὠμολόγει μὲν τὸ χρέος, μὴ ἔχων δὲ πρὸς τὸ παρόν, ἐζήτηε τινῶν ἡμερῶν προθεσμίαν· ἀλλ' ὁ ἀσπλαγχνος ἐκεῖνος δανειστής, ἐὰν δὲν μοι ἀποδώσῃ, εἶπε, σήμερον οὗτος τὸ δάνειον, ἐγὼ ἐξάπαντος παραδίδω τούτον εἰς τὸν κριτὴν. Ὁ δὲ ὄσιος πατὴρ Ἰσαὰκ λέγει πρὸς αὐτόν, τέκνον, ἐὰν διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ εὐαγγελίου ὀφείλεις καὶ τὰ διὰ τῆς βίας παρὰ σοῦ ἀφαιρεθέντα πράγματα νὰ μὴ ζητῆς, πόσω μᾶλλον δὲν πρέπει νὰ ὑπομένης δι' ὀλίγας ἡμέρας τούτον, ὅστις σὲ παρακαλεῖ; ὁ δὲ ἀνελεήμων ἐκεῖνος δανειστής, ἄφες, πάτερ, ἤδη τὸ εὐαγγέλιον, εἰπὼν αὐθαδῶς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ὄσιος Ἰσαὰκ, εἶπε καθ' ἑαυτόν· ἐὰν οὗτοι δὲν ὑπακούωσιν εἰς τὰ προστάγματα τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, τί λοιπὸν ἐγὼ ἤλθον ὧδε νὰ πράξω; ταῦτα εἰπὼν, εὐθὺς ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ κελλίον, ὅπου μέχρι θανάτου ἀνδρείως καὶ καρτερικῶς ἐπέμεινεν.

Ὅποιους δὲ ἀγῶνας ἀνέλαβεν ὁ μακάριος οὗτος πατήρ κατὰ τῶν δαιμόνων καὶ τῆς σαρκός, καὶ ὁποῖός τις ὑπῆρξε τὴν τε πρακτικὴν καὶ θεωρητικὴν ἀρετὴν, καὶ εἰς πόσῃ ψυχῆς τελειότητα ἔφθασε, καὶ ὁποῖων χαρισμάτων ἠξιώθη παρὰ Θεοῦ, ἐτιζῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ταῦτα πάντα εἶναι περιττὸν νὰ διηγηθῆται· καθόσον εὐκόλως ἐννοοῦνται ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ λόγων, οὓς περιέχει ἡ παρούσα βίβλος· ἐξ ὧν γίνεται φανερόν, ὅτι ὅσα ἔγραψεν ὁ θεὸς οὗτος πατήρ, πρῶτον κατώρθωσε ταῦτα ὁ ἴδιος· διότι εἰς μὲν τὸν εἰκοστὸν ἕκτον λόγον αὐτοῦ λέγει, «ἐν πολλῷ καιρῷ πειραζόμενος ἐν τοῖς δεξιotoῖς καὶ ἀριστεροῖς, καὶ ἑαυτόν δοκιμάσας ἐν τοῖς δυοῖν τρόποις τούτοις πολλὰ-

κίς, και δεξάμενος ἐκ τοῦ ἐναντίου πληγὰς ἀναριθμήτους, και ἀξιωθεὶς μεγάλων ἀντιλήψεων κρυπτῶς, ἐκομισάμην ἐαυτῷ πείραν ἐκ τῶν μακρῶν χρόνων τῶν ἐτῶν, και ἐν δοκιμασίᾳ και Θεοῦ χάριτι ταῦτα ἔμαθον.» εἰς δὲ τὸν δέκατον πέμπτον λόγον λέγει, «ταῦτα ἔγραψα πρὸς ἀνάμνησιν ἐμὴν, και παντὸς ἐντυγχάνοντος τῷδε τῷ συγγράμματι, καθὼς κατείληφα ἀπὸ τε τῆς θεωρίας τῶν γραφῶν, και τῶν ἀληθινῶν στομάτων, και μικρὸν ἀπ' αὐτῆς τῆς πείρας.» ἀλλὰ και ὁσης χάριτος ἠξιώθη παρὰ Θεοῦ μὴ δυνηθεὶς νὰ παρασιωπήσῃ, και εἰς πολλοὺς μὲν ἄλλους λόγους ἀμυδρῶς, μάλιστα δὲ εἰς τὸν τριακοστὸν ὄγδοον φανερῶς διακηρύττει λέγων, «πολλάκις ὅτε ταῦτα ἔγραφον, ὑπολείποντό μου οἱ δάκτυλοι ἐπὶ τὸν χάρτην, και οὐκ' ὑπέφερον κατέναντι τῆς ἡδονῆς, τῆς ἐμπιπτούσης ἐν τῇ καρδίᾳ μου, και τὰς αἰσθήσεις κατασιγαζούσης.» Οὐχ' ἦττον και κατὰ τοῦτο πρέπει νὰ θαυμάσῃ τις τὴν ἀρετὴν τοῦ θεοῦ πατρός, ὅτι ἐνῷ εὐρίσκετο μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, κατεφλέγετο ὑπὸ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης, καθὼς ὁ ἴδιος περὶ ἑαυτοῦ διαμαρτυρούμενος, εἰς τὸν αὐτὸν λόγον λέγει, «διότι γέγονα μωρός, οὐχ' ὑπομένω φυλάξαι τὸ μυστήριον ἐν σιωπῇ, ἀλλὰ γίνομαι ἄφρων διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν· διότι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη ἡ ἀληθινή, ἣτις οὐ δύναται ὑπομῆναι ἐν τινι μυστηρίῳ ἐκ τῶν ἀγαπῶντων αὐτῆς.» εἰδὸν και ἐν τῇ ἐρήμῳ εὐρισκόμενος, ἐπότιζεν ἀφθόνως διὰ τοῦ ζωηροῦ νάματος τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τὰς ψυχὰς τῶν ἀδελφῶν.

Ἐξ ἡ δὲ ὁ ἅγιος οὗτος, ἀρχομένης τῆς ἐβδόμης ἀπὸ κτίσεως κόσμου χιλιάδος, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τινος χωρίου τοῦ τριακοστοῦ τρίτου λόγου, ὅπου περὶ τῶν δαιμόνων λέγει οὕτως, «ἐξ ἐναντίας γὰρ τούτων (τῶν δαιμόνων,) τῶν ἐχόντων ἑξακισχιλίους χρότους εἰσφέρεις ἑαυτὸν δογματῆσαι.» ἐξ οὗ γίνεται δῆλον, ὅτι ὅταν τοῦτον τὸν λόγον ἔγραφεν, ὑπῆρχεν ἤδη τελειωμένον τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἑξακισχιλιοστὸν ἔτος.

Π Ι Ν Α Ξ

ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

- ΛΟΓΟΣ Α'. Περὶ ἀποταγῆς καὶ μοναχικῆς πολιτείας σελ. 1.
- ΛΟΓΟΣ Β'. Περὶ ἀπαρνήσεως κόσμου καὶ ἀποχῆς τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους παρρησίας. σελ. 10.
- ΛΟΓΟΣ Γ'. Περὶ ἀναχωρήσεως, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δειλιῶμεν καὶ νὰ φοβώμεθα, ἀλλὰ νὰ στηρίζωμεν τὴν καρδίαν εἰς τὴν πρὸς Θεὸν πεποίθησιν, καὶ νὰ ἔχωμεν θάρρος καὶ ἀδίστακτον πίστιν, ὡς ἔχοντες φρουρὸν καὶ φύλακα τὸν Θεόν. σελ. 15.
- ΛΟΓΟΣ Δ'. Περὶ τοῦ πόθου τοῦ κόσμου. σελ. 19.
- ΛΟΓΟΣ Ε'. Περὶ τοῦ ἀπομακρύνεσθαι ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἐξ ὄλων, ὅσα θολώνουσι καὶ σκοτίζουσι τὸν νοῦν. σελ. 23.
- ΛΟΓΟΣ ΣΤ'. Περὶ τῆς ὠφελείας τῆς προερχομένης ἐκ τῆς φυγῆς τοῦ κόσμου. σελ. 40.
- ΛΟΓΟΣ Ζ'. Περὶ τάξεως καὶ καταστάσεως τῶν ἀρχαρίων, καὶ ὅσα ἄλλα ἀνήκουσιν εἰς αὐτούς. σελ. 42.
- ΛΟΓΟΣ Η'. Περὶ λεπτῆς τάξεως τῆς διακρίσεως σελ. 46.
- ΛΟΓΟΣ Θ'. Περὶ τάξεως τῆς μοναχικῆς πολιτείας συντομίας τε καὶ διαφορᾶς καὶ πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ γεννῶνται αἱ ἀρεταὶ ἢ μία ἀπὸ τῆν ἄλλην. σελ. 52.
- ΛΟΓΟΣ Ι'. Περὶ τοῦ διὰ τίνος τρόπου φυλάττεται τὸ κάλλος τῆς μοναχικῆς πολιτείας, καὶ τίς εἶναι ὁ τρόπος τῆς δοξολογίας τοῦ Θεοῦ. σελ. 54.
- ΛΟΓΟΣ ΙΑ'. Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐπτώχευσεν ἀπὸ τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἐξῆλθεν

εις αναζήτησιν τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, νὰ φοβηθῆ καὶ νὰ παύσῃ πλέον ἀπὸ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ψυχράνῃ τὴν θερμὴν αὐτοῦ, τὴν γεννωμένην ἀπὸ τὸν θεῖον πόθον καὶ τὴν ἔρευναν τῶν θεῶν μυστηρίων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα αἷτια τοῦ φόβου αὐτοῦ συμβαίνει νὰ ταραττηται ὁ νοῦς διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν παθῶν. σελ. 57.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ'. Περὶ τοῦ πῶς ὀφείλει νὰ κάθηται ὁ διακριτικὸς εἰς τὴν ἡσυχίαν. σελ. 59.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'. Περὶ τοῦ ὅτι εἶναι ὠφέλιμος εἰς τοὺς ἡσυχαστὰς ἡ ἀργία ἀπὸ τὰς φροντίδας, καὶ ἐπιζήμιος ἡ εἴσοδος καὶ ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ κελλίου αὐτῶν. σελ. 64.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ'. Περὶ ἀλλαγῆς καὶ τροπῆς, τῆς γινομένης εἰς τοὺς ὀδεύοντας τὴν ὁδὸν τῆς ἡσυχίας, ἧτις εἶναι ὠρισμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. σελ. 67.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ'. Περὶ τῶν ἡσυχαστῶν, πότε ἀρχονται νὰ γνωρίζωσι, ποῦ ἔφθασαν διὰ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν κόπων, πλέοντες τὴν ἀπέραντον θάλασσαν τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς, καὶ πότε δύνανται νὰ ἐλπίσωσιν ὀλίγον, ὅτι οἱ κόποι αὐτῶν ἤρχισαν νὰ δίδωσιν εἰς αὐτοὺς καρπούς. σελ. 68.

ΛΟΓΟΣ Ις'. Περὶ τῶν τρόπων τῶν ἀρετῶν. σελ. 71.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ'. Περὶ ἐρμηνείας τῶν τρόπων τῆς ἀρετῆς, καὶ ποῖα εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ διαφορὰ ἐκάστου. σελ. 74.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ'. Περὶ τοῦ πόσον γίνεται τὸ μέτρον τῆς γνώσεως, καὶ τὰ μέτρα τὰ περὶ τῆς πίστεως. σελ. 78.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ'. Περὶ πίστεως καὶ ταπεινοφροσύνης. σελ. 82.

ΛΟΓΟΣ Κ'. Περὶ τοῦ, πόσῃ τιμῇ ἔχει ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ πόσον ὁ βαθμὸς αὐτῆς εἶναι ἀνώτερος. σελ. 93.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ'. Περὶ τοῦ ὑπὸ τίνος ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος νὰ πλησιάσῃ διὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόν, καὶ τίς εἶναι ἡ ἀληθὴς αἰτία, ἧτις πλησιάζει κρυπτῶς

εἰς αὐτὸν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ποῖα πάλιν εἶναι ἡ αἰτία, ἡ φέρουσα τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ταπεινώσιν. σελ. 100.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ'. Περὶ τῶν τρόπων τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος· καὶ τίς πρέπει νὰ ἐλπίζει εἰς τὸν Θεόν, καὶ τίς ὁ ἐλπίζων ἀφρόνως καὶ ἀνοήτως. σελ. 106.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ'. Περὶ ἀγάπης Θεοῦ, καὶ ἀπαρνήσεως κόσμου, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἀναπαύσεως. σελ. 110.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ'. Περὶ σημείων καὶ ἐνεργημάτων τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. σελ. 126.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ'. Περὶ ὑπομονῆς, ἣτις γίνεται διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ πῶς εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν ἀγάπῃ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. σελ. 128.

ΛΟΓΟΣ ΚΣΤ'. Περὶ ἀδιακόπου νηστείας, καὶ τοῦ νὰ συνάξῃ τις ἑαυτὸν εἰς ἓνα τόπον, καὶ πόσα καλὰ προέρχονται ἐκ τούτου· καὶ ὅτι μετὰ γνώσεως καὶ διακρίσεως ἔμαθε ταῦτα ὁ θεὸς πατήρ. σελ. 131.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ'. Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος. σελ. 142.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ'. Περὶ ἀγρυπνίας τῶν νυκτῶν, καὶ περὶ διαφορῶν τρόπων αὐτῆς τῆς ἐργασίας. σελ. 145.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ'. Περὶ τῶν ὁδῶν, αἵτινες πλησιάζουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν Θεόν, καὶ φανεροῦνται εἰς αὐτὸν διὰ τῶν γλυκυτάτων ἔργων τῆς νυκτερινῆς ἀγρυπνίας· καὶ ὅτι ὅσοι μετέρχονται ταύτην τὴν ἐργασίαν τρέφονται διὰ μέλιτος εἰς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν. σελ. 148.

ΛΟΓΟΣ Λ. Περὶ εὐχαριστίας εἰς τὸν Θεόν, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι καὶ κεφαλαιώδεις κατηχήσεις. σελ. 153.

ΛΟΓΟΣ ΛΑ'. Περὶ διαφορᾶς τῆς διακρίσεως, τῆς γινομένης ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, καὶ περὶ ἐξουσίας τοῦ νοοῦ· καὶ τίς ὁ ὅρος τῆς προσευχῆς. σελ. 162.

ΛΟΓΟΣ ΛΒ'. Περὶ καθαρᾶς προσευχῆς σελ. 163.

- ΛΟΓΟΣ ΔΓ'.** Περί τοῦ τρόπου τῆς εὐχῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἄτινα ἐξ ἀνάγκης ζητοῦνται περὶ τῆς διηγεοῦς ἐν-
 θυμήσεως, καὶ διαφοροτρόπως ὠφελοῦσιν, ἐάν τις
 μετὰ διακρίσεως ἀναγινώσκων φυλάττῃ αὐτά. σ. 172.
- ΛΟΓΟΣ ΔΔ'.** Περί μετανοιῶν καὶ ἐτέρων λόγων, σελ. 178.
- ΛΟΓΟΣ ΔΕ'.** Περί τοῦ διὰ τί οἱ ἄνθρωποι, οἱ φρονοῦντες
 σαρκικά, διὰ τῆς γνώσεως αὐτῶν βλέπουσιν εἰς πνευ-
 ματικά τινα κατὰ τὴν παχύτητα τοῦ σώματος αὐ-
 τῶν· καὶ πῶς δύναται νὰ ὑψωθῇ ἡ διάνοια ἀπὸ αὐτῆν,
 καὶ ποία εἶναι ἡ αἰτία τοῦ νὰ μὴ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ αὐ-
 τῆν· καὶ πότε, καὶ διὰ τίνος τρόπου εἶναι δυνατόν νὰ
 μὲνῃ ἡ διάνοια ἄνευ φαντασίας ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς νοε-
 ρᾶς προσευχῆς. σελ. 188.
- ΛΟΓΟΣ ΔΣ'.** Περί τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ἄνευ ἀνάγκης νὰ ἐπι-
 θυμῇ ἢ νὰ ζητῇ τις νὰ ἔχῃ φανερά τινα σημεῖα.
 σελ. 192.
- ΛΟΓΟΣ ΔΖ'.** Περί τῶν ζώντων παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ διερχομέ-
 νων πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν γνώσει
 σελ. 196.
- ΛΟΓΟΣ ΔΗ'.** Περί τοῦ γινῶναι τις εἰς ποῖον μέτρον εὐρίσκε-
 ται ἐκ τῶν κινουμένων εἰς αὐτὸν λογισμῶν. σελ. 199.
- ΛΟΓΟΣ ΛΘ'.** Περί τῆς ἀγγελικῆς κινήσεως, ἥτις διὰ τῆς
 προνοίας τοῦ Θεοῦ διεγείρεται εἰς ἡμᾶς πρὸς προ-
 κοπήν τῆς ψυχῆς εἰς τὰ πνευματικά ἔργα. σελ. 205.
- ΛΟΓΟΣ Μ'.** Περί δευτέρας ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου. σελ. 207.
- ΛΟΓΟΣ ΜΑ'.** Περί ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν
 ἐκ τίνος αἰτίας γινομένων. σελ. 208.
- ΛΟΓΟΣ ΜΒ'.** Περί τῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν κακιῶν
 τῆς ἁμαρτίας, ὑπὸ τίνων αἰτιῶν συνίστανται, καὶ
 ὑπὸ τίνων παύονται. σελ. 213.
- ΛΟΓΟΣ ΜΓ'.** Περί τοῦ ὅτι πρέπει νὰ προφυλάσσηται τις ἐκ
 τῶν χαύρων καὶ ἀμελῶν· καὶ ὅτι ἐκ τῆς συναναστρο-

φῆς τούτων γίνεται τις χαῦνος καὶ ἀμελής, καὶ πλη-
ροῦται ἀπὸ παντὸς ἀκαθάρτου πάθους· καὶ ὅτι νὰ
προφυλάσσῃται τις ἀπὸ τῆς συναναστροφῆς τῶν
νέων, ἵνα μὴ μολύνῃται ὁ νοῦς αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς ἀκα-
θάρτους λογισμοὺς. σελ. 216.

ΛΟΓΟΣ ΜΔ΄. Περὶ τῶν αἰσθήσεων, ἐν ᾧ καὶ περὶ πειρασμῶν.
σελ. 225.

ΛΟΓΟΣ ΜΕ΄. Περὶ τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ καὶ
περὶ πειρασμῶν σελ. 232.

ΛΟΓΟΣ ΜϚ΄. Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν πειρασμῶν· καὶ
πόσῃν γλυκύτητα ἔχουσιν οἱ πειρασμοί, ὅταν ὑπο-
μένωμεν αὐτοὺς διὰ τὸν Θεόν· καὶ περὶ βαθμῶν καὶ
τάξεων. σελ. 235.

ΛΟΓΟΣ ΜΖ΄. Περὶ τοῦ ὅτι τὸ σῶμα φοβούμενον τοὺς πει-
ρασμοὺς, γίνεται φίλος τῆς ἀμαρτίας. σελ. 242.

ΛΟΓΟΣ ΜΗ΄. Περὶ τοῦ διὰ ποίας αἰτίας ἀφίνει ὁ Θεὸς τοὺς
πειρασμοὺς εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν. σελ. 244.

ΛΟΓΟΣ ΜΘ΄. Περὶ ἀληθοῦς γνώσεως, καὶ περὶ πειρασμῶν,
καὶ περὶ θείας παραχωρήσεως. σελ. 247.

ΛΟΓΟΣ Ν΄. Περὶ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ τοῦ προηγουμένου λόγου,
καὶ περὶ προσευχῆς. σελ. 253.

ΛΟΓΟΣ ΝΑ΄. Περὶ τῶν διαφόρων τρόπων τοῦ πολέμου τοῦ
διαβόλου τοῦ γινομένου πρὸς τοὺς περιπατοῦντας
εἰς τὴν στενὴν ὁδόν. σελ. 258.

ΛΟΓΟΣ ΝΒ΄. Περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου τῶν πολέμων τοῦ
διαβόλου σελ. 260.

ΛΟΓΟΣ ΝΓ΄. Περὶ τοῦ τρίτου τρόπου τῶν πολέμων τοῦ ἐχ-
θροῦ πρὸς τοὺς δυνατοὺς καὶ ἀνδρείους σελ. 263.

ΛΟΓΟΣ ΝΔ΄. Περὶ τοῦ τετάρτου τρόπου τοῦ ἀντιβῆρτικῶς
πολέμου τοῦ διαβόλου. σελ. 264.

ΛΟΓΟΣ ΝΕ΄. Περὶ παθῶν. σελ. 268.

ΛΟΓΟΣ ΝϚ΄. Περὶ τοῦ ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν συνε-

χώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν νὰ ᾔῃναι δεκτικὴ τῶν πα-
θῶν, καὶ περὶ ἀσκητικῆς ἐργασίας. σελ. 273.

ΛΟΓΟΣ ΝΖ'. Περὶ τῆς ἀλλοιώσεως, τῆς γινομένης κατὰ
πάντα καιρὸν εἰς τὴν ψυχὴν σελ. 287.

ΛΟΓΟΣ ΝΗ'. Περὶ τῆς βλάβης τοῦ μωροῦ ζήλου, τοῦ νομι-
ζομένου ὡς θείου· καὶ περὶ τῆς βοηθείας, τῆς προερχο-
μένης ἐκ τῆς πραότητος καὶ ἄλλων τρόπων. σελ. 290.

ΛΟΓΟΣ ΝΘ'. Περὶ τῶν πολλῶν ἀλλοιώσεων, αἵτινες συμ-
βαίνουσιν εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ δοκιμάζονται διὰ τῆς
εὐχῆς. σελ. 300.

ΛΟΓΟΣ Ξ'. Περὶ πονηρῶν λογισμῶν, οἵτινες συμβαίνουσιν
εἰς ἡμᾶς χωρὶς νὰ θέλωμεν. σελ. 301.

ΛΟΓΟΣ ΞΑ'. Περὶ τοῦ πόθεν φυλάττεται ἡ νῆψις, ἡ ἔσω ἐν
τῇ ψυχῇ γινομένη κρυπτῶς· καὶ πόθεν εισέρχεται ὁ
ὕπνος καὶ ἡ ψυχρότης εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ σθένει
τὴν ἀγίαν θερμὴν ἀπὸ τὴν ψυχὴν, καὶ ἀπονεκρῶνει
τὴν εἰς Θεὸν ἐπιθυμίαν. σελ. 307.

ΛΟΓΟΣ ΞΒ'. Περὶ τῶν τριῶν τρόπων τῆς γνώσεως, καὶ τῆς
διαφορᾶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ τῶν νοημάτων
αὐτῶν· καὶ περὶ πίστεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ μυστι-
κοῦ πλοῦτου, ὅστις ὑπάρχει κεκρυμμένος εἰς αὐτήν·
καὶ πόσον διαφέρει ἡ γνῶσις τοῦ κόσμου τούτου
κατὰ τοὺς τρόπους τῆς ἀπλότητος τῆς πίστεως
αὐτῆς. σελ. 311.

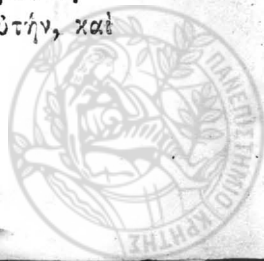
ΛΟΓΟΣ ΞΓ'. Περὶ τῆς πρώτης τάξεως τῆς γνώσεως σελ. 319.

ΛΟΓΟΣ ΞΔ'. Περὶ τῆς τάξεως τῆς δευτέρας γνώσεως σ. 322.

ΛΟΓΟΣ ΞΕ'. Περὶ τῆς τάξεως τῆς τρίτης γνώσεως, ἣτις
εἶναι τάξις τῆς τελειότητος. σελ. 323.

ΛΟΓΟΣ ΞΣ'. Περὶ ἄλλων τρόπων καὶ ἐννοιῶν τῆς διαφορᾶς
τῆς γνώσεως. σελ. 327.

ΛΟΓΟΣ ΞΖ'. Περὶ ὑποθέσεως τῆς ψυχῆς ἐκείνης, ἣτις ζητεῖ
τὴν βαθεῖαν θεωρίαν, ἵνα βυθισθῇ εἰς αὐτήν, καὶ

ἀπαλλαγῆ ἐκ τῶν σαρκικῶν λογισμῶν, οἵτινες ἔρχονται ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν πραγμάτων. σελ. 328.

ΛΟΓΟΣ ΞΗ'. Περὶ φυλακῆς τῆς καρδίας, καὶ θεωρίας λεπτοτέρας σελ. 332.

ΛΟΓΟΣ ΞΘ'. Περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων, καὶ τίς ἢ χρεῖα ἐκάστης τούτων σελ. 334.

ΛΟΓΟΣ Ο'. Περὶ τῶν λόγων τῆς θείας γραφῆς, οἵτινες ἐρεθίζουσι πρὸς μετάνοιαν. σελ. 339.

ΛΟΓΟΣ ΟΑ'. Περὶ ἐκείνων διὰ τῶν ὁποίων δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀλλοίωσιν τῶν κρυπτῶν νοημάτων μετὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ἔξω πολιτείας. σελ. 342.

ΛΟΓΟΣ ΟΒ'. Ὅστις περιέχει ὑποθέσεις ὠφελίμους καὶ πεπληρωμένας τῆς σοφίας τοῦ ἁγίου Πνεύμ. σελ. 347.

ΛΟΓΟΣ ΟΓ'. Περιέχων συμβουλὰς πλήρεις ὠφελείας. σ. 351.

ΛΟΓΟΣ ΟΔ'. Περὶ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς παραβολῆς, ἣτις γίνεται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς Κυριακῆς καὶ τοῦ σαββάτου. σελ. 362.

ΛΟΓΟΣ ΟΕ'. Περὶ διηγήσεως ἁγίων ἀνδρῶν, καὶ περὶ τῆς θαυμαστῆς αὐτῶν διαγωγῆς. σελ. 365.

ΛΟΓΟΣ ΟΣΤ'. Περὶ τοῦ παλαιοῦ γέροντος. σελ. 367.

ΛΟΓΟΣ ΟΖ'. Περὶ ἄλλου τινὸς γέροντος. σελ. 369.

ΛΟΓΟΣ ΟΗ'. Περὶ ἐρωτήσεως ἀδελφοῦ τινος. σελ. 371.

ΛΟΓΟΣ ΟΘ'. Περὶ μέμφεως ἀδελφοῦ τινος. σελ. 373.

ΛΟΓΟΣ Π'. Περιέχων ἀναγκαιότατον καὶ κατὰ πολλὰ χρήσιμον ὁπόμνημα δι' ἕκαστον μοναχόν. σελ. 378.

ΛΟΓΟΣ ΠΑ'. Περὶ διαφορᾶς τῶν ἀρετῶν, καὶ περὶ πελειότητος παντὸς δρόμου τῆς ἀρετῆς. σελ. 380.

ΛΟΓΟΣ ΠΒ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἀκόπως εἰσέρχεται ἡ ψυχὴ εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, ἐὰν ἡσυχάσῃ ἀπὸ τε τοῦ κόσμου καὶ τῶν βιωτικῶν φροντίδων. σελ. 389.

ΛΟΓΟΣ ΠΓ'. Περὶ ψυχῆς καὶ παθῶν καὶ καθαρότη-

τος νοός, κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν. σελ. 392.

ΛΟΓΟΣ ΠΔ'. Περὶ τῆς θεάς τῆς φύσεως τῶν ἀσωμάτων,
κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν σελ. 398.

ΛΟΓΟΣ ΠΕ'. Περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων κατ' ἐρώτησιν καὶ
ἀπόκρισιν. σελ. 403.

ΛΟΓΟΣ ΠΖ'. Περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων, κατ' ἐρώτησιν καὶ
ἀπόκρισιν. σελ. 434.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α'. Τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε πρὸς τινὰ ἀδελφόν,
ὅστις ἠγάπα τὴν ἡσυχίαν. σελ. 440.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β'. Πρὸς τὸν φυσικὸν καὶ πνευματικὸν αὐτοῦ
ἀδελφόν, ὅστις παρεκάλει καὶ προέτρπευεν αὐτὸν διὰ
γραμμάτων, ὅπως ἀπέλθῃ πρὸς αὐτόν, εὕρισκόμενον
εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐπιθυμοῦντα νὰ ἴδῃ αὐτόν. σ. 445.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ'. Τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε πρὸς τινὰ ἀγαπητὸν
αὐτοῦ, διδάσκει ἐν αὐτῇ τὰ τῆς ἡσυχίας μυστή-
ρια. σελ. 446.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ'. Πρὸς τὸν ἀββᾶν Σιμεῶνα τὸν ἀπὸ Καισα-
ρείας. σελ. 452.

200 1894 Απριλίου 16 επίσημα 2 επίσημα
 επίσημα 1894 Απριλίου 16 επίσημα 2 επίσημα
 επίσημα 1894 Απριλίου 16 επίσημα 2 επίσημα
 επίσημα 1894 Απριλίου 16 επίσημα 2 επίσημα

1852 μετὰ τὴν ἀναχώρησιν
 1880 Απριλίου 15

1884 Ἰαννουαρίου 22 ἑπτά ἐπίσημα Κιόνας
 ἑπτά ἐπίσημα 3/3 ἐπὶ ὄρεσιν ἑπτά ἐπίσημα
 ἐπὶ ὄρεσιν 1888

1886 Ἰαννουαρίου 23 ἐπὶ ὄρεσιν

1886 Ἰαννουαρίου 19 ἑπτά ἐπίσημα
 ἐπὶ ὄρεσιν ἐπὶ ὄρεσιν ἐπὶ ὄρεσιν

1888 Μαρτίου 2 ἐπὶ ὄρεσιν

1888 Ἰαννουαρίου 14 ἑπτά ἐπίσημα
 ἐπὶ ὄρεσιν ἐπὶ ὄρεσιν ἐπὶ ὄρεσιν

1891 Ἰαννουαρίου 10 ἑπτά ἐπίσημα
 ἐπὶ ὄρεσιν ἐπὶ ὄρεσιν ἐπὶ ὄρεσιν

1893 Ἰαννουαρίου 1 ἐπὶ ὄρεσιν
 ἐπὶ ὄρεσιν ἐπὶ ὄρεσιν ἐπὶ ὄρεσιν

Handwritten text at the top of the page, possibly a header or title, which is mostly illegible due to fading and bleed-through.

Main body of handwritten text, consisting of several lines of cursive script. The text is significantly faded and difficult to decipher.

Lower section of handwritten text, continuing the cursive script. It appears to be a continuation of the main body of text.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΑΒΒΑ ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ
ΛΟΓΟΙ ΑΣΚΗΤΙΚΟΙ

ΛΟΓΟΣ Α΄.

Περὶ ἀποταγῆς καὶ μοναχικῆς πολιτείας (α).

Ο ΦΟΒΟΣ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀρχὴ τῆς ἀρετῆς, ὁ ὁποῖος φόβος, ὡς λέγουσι, γεννᾶται ἀπὸ τῆν πίστιν, καὶ σπείρεται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ὁ νοῦς αὐτοῦ, ἀφ’ ἁποχωρισθῆ ἀπὸ τὸν περισπασμὸν τοῦ κόσμου, καὶ συνάξῃ τοὺς συλλογισμοὺς αὐτοῦ, τοὺς περιπλανωμένους τῆδε κάκεισε, καταγί- νηται εἰς τὴν μελέτην τῆς μελλούσης ἀποκαταστάσεως τῆς ψυχῆς. Διὰ τὴν βάλῃ τις θεμέλιον τῆς ἀρετῆς, δὲν εἶναι ἄλλο καλλίτερον, παρὰ τοῦ ν’ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, καὶ τὴν διαμεῖνῃ εἰς τὸν νόμον τοῦ φωτός, ὅστις εἶναι αἱ εὐθεῖαι καὶ ἅγαι εὐαγγελικαὶ ἐντολαί, τὰς ὁποίας ὁ ψαλμῶδὸς Δαβὶδ ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἐσήμανε καὶ ἐπωνόμασε. Μό- λις εὐρίσκηται ἄνθρωπος, δυνάμενος νὰ δέχηται ἀνευ ψυχικῆς βλάβης τὴν τιμὴν τοῦ κόσμου, καὶ ποσῶς ἴσως δὲν εὐρίσκε-

(α) Ὁ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου εὐρισκόμενος λόγος περὶ σωπῆς καὶ ἡσυχίας παρελείφθη· διότι ἐκτός ὅτι δὲν εἶναι ἔργον τοῦ ὁσίου πατρὸς Ἰσαάκ, ὑπάρχει καὶ καθ’ ὅλα παιδαριώδης κατὰ τὸν ἀσκήσιμον Θεοτόκην.

ται τοιοῦτος, κἄν ἰσάγγελος ἤθελεν εἶσθαι κατὰ τοὺς τρόπους τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ· (καὶ τοῦτο συμβαίνει, διότι τὴν τιμὴν τοῦ κόσμου ταχέως διαδέχεται ἢ ἀτιμία.)

Ἡ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐναρέτου ζωῆς εἶναι, το νὰ καταγίνηται πάντοτε ὁ νοῦς εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων λόγων, καὶ νὰ ἐξασκῆται εἰς τὴν πτωχείαν· διότι ὅταν ὁ νοῦς ποτίζεται ἐξ ἐκείνων, συνεργεῖ εἰς τὴν τελείωσιν ταύτης, ἡγουν ὅταν ὁ νοῦς ποτίζεται ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, σοὶ βοήθει εἰς τὴν κατόρθωσιν τῆς πτωχείας· ἡ δὲ κατόρθωσις τῆς πτωχείας σοὶ δίδει εὐκαιρίαν εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων λόγων· ἡ δὲ βοήθεια τῶν δύο τούτων σὲ ἀναβιβάζει ταχέως εἰς τὴν τελειότητα τῶν ἀρετῶν. Δὲν δύναται τις νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν δὲν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον· ἀπομάκρυνσιν δὲ τοῦ κόσμου λέγω, ὄχι τὸ ν' ἀναχωρήσῃ τις σωματικῶς, ἀλλὰ τὸ ν' ἀπομακρυνθῇ παντελῶς ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Αὕτη δὲ εἶναι ἀρετὴ, τὸ ν' ἀδιαφορῇ ὁ νοῦς περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου· διότι δὲν δύναται ποτε νὰ ἡσυχάσῃ ἡ καρδιά, καὶ νὰ ἦναι ἀφάνταστος, ἐν ὅσῳ αἱ σωματικαὶ αἰσθήσεις ἐπασχολοῦνται εἰς τινὰ πράγματα, οὐδὲ τὰ σωματικὰ πάθη ἐξαφανίζονται, οὐδὲ οἱ πονηροὶ λογισμοὶ παύουσιν ἄνευ τῆς ἐρήμου. Μέχρις ὅτου ἡ ψυχὴ δὲν ἤθελεν ἀποκτήσει τὴν μέθην τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, καὶ αἰσθανθῇ τὴν ὑπεροχὴν τῆς δυνάμεως αὐτῆς, οὔτε τὴν ἀσθένειαν τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων δύναται νὰ θεραπεύσῃ, οὔτε τὴν ὕλην τῶν ὀρατῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου ἡμπορεῖ ὄλαις δυνάμεσι νὰ καταφρονήσῃ, ἡ ὁποία ὕλη εἶναι μέγα ἐμπόδιον τῶν ψυχικῶν ἀρετῶν, καὶ ὁ καρπὸς τῶν δύο τούτων εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἀπαλλαγὴ· ἐπειδὴ ἄνευ τῆς πρώτης, ἡγουν τῆς μέθης τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως, οὔτε ἡ δευτέρα κατορθοῦται, ἡγουν ἡ θεραπεία τῶν αἰσθήσεων· ὅπου δὲ ἡ δευτέρα ὀρθοποδεῖ, ἐκεῖ ἐδέθη ὡς διὰ χαλινοῦ καὶ ἡ τρίτη, ἡγουν ἡ ἐκ τῆς δουλείας τῶν παθῶν ἀπαλλαγὴ.

Όταν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ αὐξήσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον, τότε αὐτὸς διὰ τὸν πόθον τῆς ἀρετῆς καταφρονεῖ τὸν θάνατον, καὶ εὐρίσκει πολλὰς αἰτίας εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὅτι πρέπει διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ νὰ ὑποφέρῃ πᾶσαν θλίψιν, καὶ ὅσα νομίζονται, ὅτι βλάπτουσι τὸ σῶμα, ἐξαίφνης ἐπερχόμενα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ διωρίσθησαν εἰς τὸ νὰ πάσχη αὕτη, ποσῶς δὲν λογίζεται αὐτὰ ἐνταῦθα, συγκρίνων μὲ τὰ ἐλπιζόμενα μέλλοντα ἀγαθὰ· καὶ δὲν δυνάμεθα ἄνευ τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παραχωρήσεως τῶν πειρασμῶν νὰ γνωρίσωμεν ἡμεῖς τὴν ἀλήθειαν· πληροφορεῖται δὲ ἕκαστος ἀκριβῶς περὶ τούτου ἀπὸ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς προνοεῖ πολὺ διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος, ὅστις νὰ μὴ ἦναι ὑπὸ τὴν θεϊαν πρόνοιαν, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀπέφυγον τὸν κόσμον ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, καὶ τοὺς τοιοῦτους, ὡς νὰ δεικνύῃ μὲ τὸν ἄκτυλον αὐτοῦ, θεωρεῖ προσεκτικῶς. Όταν δὲ ὁ ἄνθρωπος στερηθῇ παραπολὺ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τότε αὐτὸς εὐρίσκει ὅλα τὰ προειρημένα ἐναντία ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ θεωρεῖ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γνῶσιν, δι' ἧς ἐξετάζει τὰ πράγματα, ἀνωτέραν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως, καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πεποιθήσιν ὡς ἀποτυγχάνουσιν εἰς πᾶν πρᾶγμα, καὶ στοχάζεται τὴν περὶ τὸν ἄνθρωπον πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ὡς ἐλάχιστόν τι· ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ἐπιβουλεύεται πάντοτε εἰς τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τῶν πονηρῶν δαιμόνων, οἵτινες ἀφανῶς ρίπτουσι κατ' αὐτοῦ τὰ ἑαυτῶν βέλη.

Ἀρχὴ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος φόβος δὲν ὑποφέρει νὰ διαμῆνῃ εἰς τὴν ψυχὴν, ὅταν αὕτη ἐπασχολῆται εἰς τινὰ σωματικὰ πράγματα· διότι διασκορπίζεται ἡ καρδιά ἐκ τῆς ἡδονῆς τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων· καθότι δεσμεύονται αἱ ἐσωτερικαὶ ἔννοιαι μετὰ τῶν αἰσθήσεων αὐτῶν εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν σωματικῶν αἰσθητηρίων, τῶν ὑπουργούντων εἰς αὐτάς.

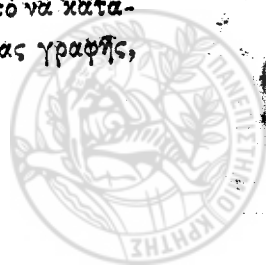

Ὁ δισταγμὸς τῆς καρδίας φέρεται δειλίαν εἰς τὴν ψυχὴν, ἢ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις δύναται νὰ ἐνδυναμώσῃ τὴν προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐκκοπὴν τῶν μελῶν τοῦ σώματος. Ἐν ὅσῳ ἡ ἀγάπη τῆς σαρκὸς ὑπερισχύει εἰς τὴν καρδίαν σου, δὲν θέλεις ζυγηθῆ ποτε νὰ γίνῃς τολμηρὸς καὶ ἀφοβὸς ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐνάντια πράγματα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται πλησίον τοῦ ἡγαπημένου σου σώματος.

Ὅστις ἀγαπᾷ τὴν τιμὴν τοῦ κόσμου, δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ τὰ αἴτια τῆς λύπης· δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος, τοῦ ὁποῖου ὁ λογισμὸς εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων νὰ μὴ μεταβάλληται κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ πράγματος, τὸ ὁποῖον ἔχει ὑπ' ὄψιν. Ἐὰν ἡ ἐπιθυμία, ὡς λέγουσι, γεννᾶται ἀπὸ τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις, ἅς σιωπήσωσι λοιπὸν ἐκεῖνοι, οἵτινες λέγουσιν, ὅτι δύναται νὰ διατηρήσωσι τὴν εἰρήνην τῶν ἑαυτῶν λογισμῶν καὶ μετὰ τοῦ σωματικοῦ περισπασμοῦ.

Σώφρων εἶναι καὶ λέγεται ἐκεῖνος, ὅστις ὄχι διὰ τοῦ κόπου καὶ ἐν καιρῷ τῆς πάλης καὶ τοῦ ἀγῶνος λέγει, ὅτι παύουσιν ἔξ αὐτοῦ οἱ αἰσχροὶ λογισμοί, ἀλλ' ὅστις ἐν ἀληθείᾳ τῆς καρδίας σωφρονίζει τὴν μελέτην τῆς διανοίας αὐτοῦ, ἵνα μὴ προσηλῶνηται ἀσυστόλως εἰς τοὺς ἀκολάστους λογισμούς· καὶ ὅταν ἡ κοσμιότης τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ ἐπιβεβαιωῖνται ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῶν σωματικῶν αὐτοῦ ὀφθαλμῶν, τότε ἡ ἐντροπὴ εἶναι εἰς αὐτὸν ὡς ἐν τι καταπέτασμα, τὸ ὁποῖον κρέμαται εἰς τὸν κρυπτὸν τόπον τῶν ἑαυτοῦ λογισμῶν, καὶ καθ' ὃ τέλειος σώφρων, γίνεται ὡς παρθένος τις, φυλάττων πιστῶς τὴν ἑαυτοῦ καθαρότητα διὰ τὸν Χριστόν.

Κανὲν ἄλλο πρᾶγμα δὲν εἶναι τόσον ἰσχυρόν, ὥστε ν' ἀποβάλλῃ ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου τὰς ἐνθυμήσεις τῆς παλαιᾶς ἀκολασίας, καὶ ν' ἀποδιώξῃ τὰς μνήμας αὐτῆς, αἱ ὁποῖαι κινουῦνται καὶ διεγείρονται κατὰ τῆς σαρκὸς, καὶ ἐξάπτουσι τὴν φλόγα τῆς αἰσχροῦς ἐπιθυμίας, ὅσον τὸ νὰ κατὰγίνηται τις μετὰ πόθου εἰς τὴν μελέτην τῆς θείας γραφῆς,

καὶ νὰ ζητῇ τὰ βάθη τῶν νοημάτων αὐτῆς. Ὅταν οἱ λογισμοὶ ἐκ τῆς ἡδονῆς τῆς ἐπιμόνου μελέτης τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, ἣτις ὑπάρχει τεθησαυρισμένη εἰς τὴν θείαν γραφὴν, καθαρισθῶσι διὰ τῆς δυνάμεως ἐκείνης, δι' ἣς ἀποκτάται τελείως ἡ ἀληθῆς γνῶσις, τότε ὁ ἄνθρωπος ἀπαρνείται πάραυτα τὸν μάταιον κόσμον, καὶ λησμονεῖ ὅλα αὐτοῦ τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἐξαλείφει ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὅλας τὰς ἐνθυμήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐνεργοῦσιν εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰκόνας τῆς σωματώσεως τοῦ κόσμου, καὶ πολλακί· δὲν ἐνθυμεῖται μήτε τὴν ἀνάγκην τῶν λογισμῶν ἐκείνων, ὅσοι συμβαίνουσιν ἐκ συνηθείας, καὶ ἀναπαύουσι τὴν φύσιν· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ψυχὴ μένει ἐκταστικός καὶ ἔκλαμπος ἀπὸ τῆς νέας θείας ἐννοίας, τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ εἰς τὸ πέλαγος τῶν μυστηρίων τῶν θείων γραφῶν.

Καὶ πάλιν, ἐὰν ὁ νοῦς, καταγιγόμενος ἐπιμόνως εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων γραφῶν, δὲν δυνηθῇ νὰ εἰσδύσῃ εἰς ὅλον τὸ βάθος τῶν νοημάτων, ἵνα κατανοήσῃ ὅλους τοὺς εἰς αὐτὴν τὴν ἀγίαν γραφὴν ἐμπεριεχομένους θησαυρούς, εἶναι ἀρκετὸν εἰς αὐτὸν αὐτὴ ἡ μελέτη· κατὰ τὸν πρὸς αὐτὴν πόθον του, ἵνα δεσμεύσῃ ἰσχυρῶς ὅλους τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ εἰς ἓνα μόνον λογισμὸν τοῦ θαύματος, ὅπως μὴ τρέχωσι πάλιν εἰς τὰς θελήσεις τῆς σαρκός, καθὼς εἶπέ τις τῶν θεοφόρων πατέρων· καθότι ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι εὐαπάτητος καὶ ἀσθενής, καὶ δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὰς κακίας, αἵτινες ἀπαντῶσιν αὐτὴν ἀπὸ τοὺς ἔξω καὶ ἐνδον λογισμοὺς καὶ πολέμους· καὶ ἠξέυρετε, ὅτι ὁ κακὸς λογισμὸς εἶναι βαρῦς, καὶ ἐὰν ἡ καρδία δὲν ἀπασχοληθῇ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς διακρίσεως, δὲν δύναται νὰ ὑπομείνῃ τὴν ταραχὴν, τὴν προερχομένην ἀπὸ τὴν ὀρμὴν τῆς σαρκός.

Καὶ καθὼς ῥέπει τὸ ζύγιον ἀπὸ τὸ βάρος καὶ τὴν παραχλὴν τῶν ἀνέμων διὰ τῆς ταχύτητος τῆς κινήσεως τοῦ ζυγοῦ, οὕτω ῥέπει καὶ ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἐντροπὴν καὶ

τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ταχύτητος τῆς κινήσεως αὐτῆς, καὶ ἢ κατ' ἀναλογίαν στέρησις τοῦ φόβου καὶ τῆς ἐντροπῆς γίνεται αἰτία εἰς τὸν νοῦν νὰ περιπλανᾶται πάντοτε· καὶ ἐνταῦθα ὡσάν τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου νὰ γίνηται αἰτία κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ φόβου καὶ τῆς ἐντροπῆς, ὥστε νὰ ταράσσηται τὸ ζύγιον τῆς διανοίας ὧδε κάκεισε. Καθὼς λοιπὸν τὰ δύο πλαστίγγια τοῦ ζυγίου εἰς ἀπὸ τὸ βαρύτερον σταθμίον βαρυνθῶσι, δὲν κινοῦνται εὐκόλως ἀπὸ τὴν πνεῦσιν τῶν ἀνέμων, οὕτω καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἰς βαρυνθῆ ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐντροπήν, δὲν τρέπεται εὐκόλως ὑπὸ τῶν δαιμόνων, οἵτινες προσπαθοῦσι νὰ σαλεύσωσιν αὐτόν. Σοφίζου λοιπὸν νὰ θέσῃς θεμέλιον εἰς τὴν ὁδοιπορίαν τῆς ζωῆς σου τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐντὸς ὀλίγου φθάνεις εἰς τὴν θύραν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χωρὶς νὰ περιστρέφῃσαι τῆδε κάκεισε εἰς τὸν δρόμον σου.

Ἐπισημασθέντες τὰς θείας γραφάς, ὅσα τινὰ ἐπισύρουσι τὴν προσοχὴν σου, εἰς ὅλα νὰ διακρίνης τὸν σκοπὸν τοῦ λόγου, ἵνα βαθύνῃς καὶ κατανοήσῃς μετὰ μεγίστης γνώσεως τὸ βάθος τῶν ἀγίων νοημάτων· καθότι ὅσοι, φωτιζόμενοι ἐκ τῆς θείας χάριτος, ὁδηγοῦνται εἰς τὴν τελειότητα τῆς ζωῆς αὐτῶν, οἱ τοιοῦτοι πάντοτε αἰσθάνονται μίαν τινὰ νοητὴν ἀκτῖνα, ἣτις διέρχεται διὰ μέσου τῶν γεγραμμένων στίχων, καὶ διαχωρίζει μετὰ πνευματικῆς γνώσεως τὸ νόημα τῶν ψιλῶν λόγων ἀπὸ τὰ πραγματικὰ πράγματα, τὰ ὅποια ἐμπεριέχουσι μέγα νόημα.

Ἐπισημασθέντες ὁ ἀνθρώπος ἀναγινώσκῃ σοφοὺς στίχους ἀπλῶς καὶ κατὰ τὸ ψιλὸν μόνον νόημα τοῦ γράμματος, γυμνοῦται ἢ καρδία αὐτοῦ, καὶ σβύννεται ἐξ αὐτῆς ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ δύναμις, ἣτις χαρίζει εἰς τὴν καρδίαν γλυκυτάτην γεῦσιν, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν θαυμασίον φωτισμόν, διὰ νὰ ἐγνοῆ τὰ ἀναγινωσκόμενα.

Ἐκαστον πρᾶγμα συνήθως τρέχει καὶ ἐνοῦται μὲ τὸ συγγενὲς αὐτοῦ· καὶ ἡ ψυχὴ ἐπειδὴ ἔχει μέρος τοῦ πνεύματος (τὴν πνευματικότητα δηλ.) διὰ τοῦτο ὅταν ἀκούῃ λόγον τινά, ὅστις περιέχει δύναμιν πνευματικὴν, δέχεται μετὰ θερμότητος καὶ πρῶθυμίας τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Δὲν διεγείρεται εὐκόλως πᾶς ἄνθρωπος εἰς τὸ νὰ θαυμάσῃ πρᾶγμα τι τὸ ὀποῖον λέγεται πνευματικῶς, καὶ ἐμπεριέχει δύναμιν πνευματικὴν. Ὁ περὶ ἀρετῆς λόγος χρειάζεται καρδίαν, ἣτις ν' ἀργῇ ἐκ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων καὶ τῆς μετοχῆς αὐτῶν· διότι οὔτινος ἀνθρώπου ὁ νοῦς ἐπασχολεῖται καὶ φροντίζει περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἡ ἀρετὴ δὲν ἐξυπνίζει καὶ διεγείρει τὸν λογισμὸν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀγάπην καὶ ἀπόκτησιν αὐτῆς. Ἡ ἀπὸ τῆς φθαρτῆς ὕλης λύτρωσις προηγεῖται τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐνώσεως, ἀν καὶ πολλάκις συμβαίνει τὸ ἐναντίον εἰς τινὰς ἀνδρας· Ἐπειδὴ ἄλλη εἶναι ἡ τάξις καὶ ἡ συνήθεια τῆς θείας οἰκονομίας, καὶ ἄλλη ἡ κοινὴ τάξις τῶν ἀνθρώπων, (ἡ κοινὴ τάξις τῶν ἀνθρώπων εἶναι τὸ νὰ ὑποταχθῇ τις ἢ εἰς κοινόβιον, ἢ εἰς γέροντα ἐνάρετον, καὶ ν' ἀκολουθῇ μετὰ ὑπακοῆς τοὺς ἀγῶνας τῆς μοναχικῆς πολιτείας)· σὺμῶμος φύλαξον τὴν κοινὴν τάξιν. Ἐὰν δὲ προλάβῃ εἰς σὲ ἡ θεία χάρις, τοῦτο εἶναι δῶρον αὐτῆς· εἰ δὲ καὶ δὲν σὲ προλάβῃ, ἀκολούθησον καὶ σὺ τὴν κοινὴν ὁδὸν τῶν ἀνθρώπων, τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς διαγωγῆς αὐτῶν περιεπάτησαν, καὶ οὕτω ἀνάβηθι εἰς τὴν τελειότητα τοῦ πνευματικοῦ πύργου.

Ἐκάστη πνευματικὴ ἀρετὴ, ἣτις ἐνεργεῖται διὰ τῆς θεωρίας, καὶ ἐκπληροῦται δι' ἐντολῆς, φυλαττομένης δι' αὐτὴν, δὲν θεωρεῖται παντελῶς ὑπὸ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν· καὶ ἐκάστη πρακτικὴ ἀρετὴ, ἣτις ἐνεργεῖται διὰ τῶν σωματικῶν ἐνεργειῶν, ὑπάρχει σύνθετος· ἐπειδὴ ἡ μία μόνη ἐντολὴ ἀπαιτεῖ καὶ τὰ δύο, τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πράξιν, διὰ τῆς συμπράξεως τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων· καὶ αὕτη ἡ σύν-

θεοσις καὶ τῶν δύο εἶναι μία· ἐπειδὴ τὰ ἔργα, διὰ τῶν ὁποίων φροντίζει τις περὶ τῆς καθαρότητος, δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐνθούμησιν τῶν παρελθόντων ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ λαμβάνουσιν ἀπὸ τὸν νοῦν τὴν λύπην, τὴν προξενουμένην εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς ἐνθουμήσεως αὐτῶν τῶν ἀμαρτημάτων, καὶ γίνεται ἀπὸ τοῦδε ἡ ἔλευσις τῆς ἐνθουμήσεως εἰς τὸν νοῦν ὠφέλιμος· ἐπειδὴ ὑπερτερεῖ ἡ πλεονεξία τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς παρὰ τὴν τοῦ συντρόφου αὐτῆς σώματος κατὰ τὸ μέρος τῆς φαινομένης ἐπιθυμίας. Πᾶν πρᾶγμα καλλωπίζεται ὑπὸ τοῦ μέτρου· διότι χωρὶς μέτρον, καὶ αὐτὰ τὰ νομιζόμενα καλὰ, μετατρέπονται πρὸς βλάβην.

Θέλεις νὰ ἐνωθῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ νοός σου, καὶ νὰ αἰσθανθῆς τὴν ἐξ ἐκείνης τῆς ἐνώσεως γλυκύτητα, ἣτις δὲν ὑποπίπτει εἰς τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις; ἀκολούθησον τὴν ἐκ τῆς ἀγάπης προσερχομένην ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης, ἣτις, ὅταν εὑρεθῇ ἐντός σου, εἰκονίζει εἰς σὲ ἐκεῖνο τὸ ἅγιον κάλλος, (τὸν Θεὸν διγλ., ὅστις εἶναι ἡ ἀγάπη), κατὰ τὸ ὅποιον ὠμοιώθης. Ἡ γενικὴ ἀρετὴ τῆς ἀγάπης, χωρὶς νὰ μεσολαβήσῃ ποσῶς κανὲν διάστημα καιροῦ, κάμνει τὴν ψυχὴν μέτοχον τῆς θεότητος διὰ τῆς ἐνώσεως τῆς θείας δόξης.

Ἡ πνευματικὴ ἐνωσις εἶναι ἀσημειωτός τις ἐνθούμησις, ἣτις μετὰ διαπύρου πύθου ἀχωρίστως ἀνάπτει εἰς τὴν καρδίαν· ἐπειδὴ λαμβάνει δύναμιν πρὸς τὸν δεσμὸν τῆς ἐνώσεως ἀπὸ τὴν διατήρησιν πασῶν τῶν ἐντολῶν, ἡ μετὰ κακῆς χρήσεως, ἡ μετὰ φυσικῆς καθότι ἐκεῖ εὐρίσκει ὕλην νὰ ἐπιστηριχθῇ εἰς αὐτὴν καρτερικῶς· διὰ τοῦτο ἔρχεται ἡ καρδία εἰς θαυμασμόν, καὶ κλείει τὰς διπλὰς αὐτῆς αἰσθήσεις, τὰς τε σωματικὰς καὶ ψυχικὰς. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδὸς νὰ φέρῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πνευματικὴν ἀγάπην, ἣτις εἰκονίζει τὴν ἀόρατον εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἐὰν δὲν ἀρχίσῃ τις πρότερον νὰ ἐλεῆ, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος ἡμῶν περὶ τῆς τελειότητος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· διότι οὕτω προστάττει εἰς ἐκείνους, οἵτινες

ὕπακούουσιν εἰς αὐτόν, τὸ νὰ θέσωσι τοῦτο θεμέλιον πρὸς τὴν τελειότητα.

Ἄλλη εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς πράξεως, καὶ ἄλλη ἡ καλὴ διδασκαλία τῆς κοσμικῆς σοφίας, ἣτις γνωρίζει μὲν νὰ στολίση τοὺς λόγους αὐτῆς, χωρὶς ὅμως τὴν δοκιμὴν τῆς ἀρετῆς· καὶ ἡξέουρει μὲν νὰ ὁμιλήῃ περὶ ἀρετῆς, χωρὶς ὅμως νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ φανερώσῃ τὰ περὶ αὐτῆς· ἐπειδὴ ποτὲ δὲν ἐδοκίμασεν αὐτὴν δι' ἔργου· ἢ ἐκ τῆς πράξεως διδασκαλία εἶναι ταμεῖον τῆς ἐλπίδος, ἢ δὲ ἀνευ πράξεως τῆς ἔξω σοφίας εἶναι παρακαταθήκη ἐντροπῆς.

Καθὼς τὸ ζωγραφημένον ὕδωρ δὲν δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὴν δίψαν τοῦ τεχνίτου, ὅστις ζωγραφίζει αὐτό, καὶ καθὼς τὰ καλὰ ὀνειράτα ἐξαπατῶσι μετὰ τὸν ὕπνον τὸν ἀνθρώπου, ὅστις βλέπει αὐτά, οὕτω νόησον καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἔξω σοφίας, ἣτις διδάσκει τὴν ἀρετὴν, χωρὶς νὰ πράττῃ τὴν ἀρετὴν· ὅστις ὅμως διδάσκει τὴν ἀρετὴν διὰ τῆς δοκιμῆς αὐτῆς τῆς ἀρετῆς, ὁ τοιοῦτος μεταδίδει αὐτὴν εἰς τὸν ἀκούοντα, καθὼς μεταδίδει τις εἰς ἄλλον μέρος τι ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας· διότι ὅστις σπείρει ἐκ τῶν ἰδίων ἀρετῶν τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀκουόντων, αὐτὸς λαλεῖ μετὰ παρρησίας εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ τέχνα, καθὼς ὁ γηραιὸς Ἰακώβ εἶπεν εἰς τὸν σώφρονα Ἰωσήφ, ἰδοὺ σοὶ ἔδωκα ἐν μέρος περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου, τὸ ὅποιον ἔλαβον ἐκ τῶν Ἀμορραίων διὰ τοῦ ξίφους μου καὶ τοῦ τόξου μου.

Ἐκαστος ἀνθρώπος ὅταν ἔχη πολιτείαν μεμολυσμένην, ἢ πρόσκαιρως ζωὴ εἶναι ἐπιθυμητὴ εἰς αὐτόν, καθὼς καὶ ὁ τοῦτου δεύτερος, ὅστις ὑπάρχει στερημένος πνευματικῆς θεωρίας. Εἶπέ τις τῶν πατέρων, ὅτι ὁ φόβος τοῦ θανάτου λυπεῖ ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος κατακρίνεται ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως· ὅστις ὅμως ἔχει ὡς καλὴν μαρτυρίαν εἰς ἑαυτὸν τὸν ἔπαινον τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, αὐτὸς ἐπιθυμεῖ τὸν θάνατον ὡς ζωὴν. Μὴ λογιζοῦ τινα ὡς ἀληθινὸν ἐνάρετον, ἐν ὧσιν οὗτος ἀπὸ

δειλίαν και φόβον αιχμαλωτίζει τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς παρούσης ζωῆς. Ὅλα τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά, τὰ ὁποῖα συμβαίνουν εἰς τὸ σῶμα, νὰ στοχάζησαι ὡς ἐνύπνια· καθότι ὄχι μόνον ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου θέλεις χωρισθῆ ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ πολλάκις καὶ πρὸ τοῦ θανάτου σὲ καταλίπουσι καὶ φεύγουσιν· ἐὰν ὁμως τινὰ ἐξ αὐτῶν ἔχουσιν ἐνωσίαν τινὰ μετὰ τῆς ψυχῆς σου, αὐτὰ νόμιζε, ὅτι ἔχεις κτήματα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν σου, καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ὑπάγουσι μετὰ σοῦ· καὶ ἐὰν μὲν ἦναι καλὰ, χαῖρε καὶ εὐχαρίστει τὸν Θεὸν διὰ τοῦ νοῦς σου· ἐὰν ὁμως ἦναι κακά, λυποῦ, καὶ στέναζε, καὶ ζήτηε νὰ ἐλευθερωθῆς ἀπὸ αὐτά, ἐν ὧσιν ὑπάρχεις μετὰ τοῦ σώματός σου. Ἐκαστον καλόν, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖται εἰς σὲ νοητῶς, ἔχε καὶ φύλαττε ἀκριβῶς ἐν τῷ κρυπτῷ· διότι τὸ βάπτισμα καὶ ἡ πίστις σοὶ ἐγένοντο μεσίται εἰς αὐτό, διὰ τῶν ὁποίων προσεκλήθης ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ καλὰ αὐτοῦ ἔργα, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, εἰς τὸν ὅποιον πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Β΄.

Περὶ ἀπαρνήσεως κόσμου καὶ ἀποχῆς τῆς
πρὸς τοὺς ἀνθρώπους παρρησίας.

ΟΤΑΝ ἀγαπήσωμεν νὰ φύγωμεν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ νὰ γίνωμεν ξένοι τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, κανὲν ἄλλο πρᾶγμα δὲν χωρίζει ἡμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου τόσον, οὐδὲ θανατόνει· τὰ πάθη, καὶ ἐξυπνίζει καὶ ζωογονεῖ ἡμᾶς εἰς τὰ πνευματικὰ ἔργα, ὅσον τὸ πένθος καὶ ὁ καρδιακὸς πόνος, ὁ γινόμενος

μετὰ διακρίσεως· διότι τὸ πρόσωπον τοῦ αἰδήμονος ἀνθρώπου μιμείται τὴν ταπείνωσιν τοῦ ἡγαπημένου Χριστοῦ. Καὶ πάλιν, κανὲν ἄλλο πρᾶγμα δὲν μᾶς κάμνει νὰ συναναστρεφώμεθα μετὰ τοῦ κόσμου καὶ τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, καὶ μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ μεθυστῶν καὶ ἀσώτων, ὡς καὶ ἄλλοτι δὲν χωρίζει ἡμᾶς ἐκ τῶν θησαυρῶν τῆς θείας σοφίας, καὶ ἐκ τῆς γνώσεως τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ μυστηρίων, ὅσον ὁ μετὰ χλευασμοῦ γέλωσ, καὶ ὁ μετὰ παρρησίας ἀστεϊσμός, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπάγγελμα τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας. Ἐπειδὴ ἐδοκίμασα τὴν πνευματικὴν σου φρόνησιν, ὦ ἀγαπητέ, σὲ παρακαλῶ μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης, νὰ φυλάττης σεαυτὸν ἀπὸ τὰς τέχνας καὶ ἐπιβουλὰς τοῦ ἐχθροῦ, ἵνα μὴ διὰ τῆς ἀστειότητος καὶ τοῦ χαριεντισμοῦ ψυχράνης τὴν ψυχὴν σου ἐκ τῆς θερμῆς τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, ὅστις διὰ σὲ ἐγεύθη χολὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἀντὶ τῆς γλυκειᾶς ἐκείνης μελέτης καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίας πληρώσεις τὴν ψυχὴν σου ἀπὸ πολλὰς ἀπρεπεῖς φαντασίας, ὅταν ὑπάρχῃς ἔξυπνος· ὅταν δὲ κοιμᾶσαι, θέλει αἰχμαλωτίσει αὐτὴν ὁ ἐχθρὸς διὰ τῶν ἀτόπων καὶ αἰσchrῶν ἐνουπνίων, τῶν ὁποίων τὴν δυσωδίαν δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσιν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ· καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους θέλεις γίνεαι αἰτία ψυχικοῦ πτώματος· εἰς ἑαυτὸν δὲ ὀξεῖα ἀκανθα πειρασμοῦ. Παραβιάσον λοιπὸν σεαυτὸν νὰ μιμηθῆς τὴν ταπείνωσιν τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἐξαφθῇ ἔτι περισσότερο τὸ θεῖον πῦρ εἰς τὴν καρδίαν σου, τὸ ὁποῖον ἐτέθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς αὐτήν· διὰ τοῦ ὁποίου πυρὸς ἐκρίζουνται ἐξ αὐτῆς ὅλαι αἱ κοσμικαὶ ταραχαί, αἵτινες φονεύουσι τὸν νέον κατὰ Χριστὸν ἄνθρωπον, καὶ μολύνουσι τὰς ψυχικὰς ἀγίας ἀυλὰς τοῦ Κυρίου τοῦ ἁγίου καὶ δυνατοῦ· διὸ ἐγὼ δύναμαι νὰ εἶπω μετὰ θάρρους συμφώνως μετὸν ἅγιον ἀπόστολον Παῦλον, ὅτι εἴμεθα ναὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Ἄς ἀγιάσωμεν λοιπὸν καὶ καθαρίσωμεν τὸν ναὸν τοῦτον, καθόσον ὁ ἴδιος εἶναι καθαρὸς καὶ ἅγιος, ἵνα

ἐπιθυμήσῃ νὰ κατοικήσῃ ἐν αὐτῷ· ἄς στολήσωμεν αὐτὸν δι' ὄλων τῶν καλῶν καὶ ἐναρέτων πράξεων· ἄς θυμιάσωμεν αὐτὸν διὰ τοῦ θυμιάματος τῆς καθαρᾶς καὶ καρδεϊκῆς προσευχῆς πρὸς ἀνάπαυσιν τοῦ ἰδίου Θεοῦ Οὐλήματος, τὴν ὁποίαν προσευχὴν ἀδύνατον εἶναι ν' ἀποκτήσῃ τις διὰ τῆς συναναστροφῆς τῶν κοσμικῶν συνεχῶν ταραχῶν, καὶ οὕτω θέλει ἐπισκιάσει εἰς τὴν ψυχὴν σου ἡ νεφέλη τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ φῶς τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ θέλει ἐπιλάμψει ἐντὸς τῆς καρδίας σου· καὶ οἱ μὲν ἅγιοι ἄγγελοι, οἱ κάτοικοι τοῦ σκηνώματος τοῦ Θεοῦ, θέλουσι πληρωθῆ ἀπὸ χαρᾶν καὶ εὐφροσύνης, οἱ δὲ ἀνάισχυτοι δαίμονες διὰ τῆς φλογὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος Οὐλουσιν ἐξαφανισθῆ.

Ῥυεῖδιζε λοιπὸν πάντοτε τὸν ἑαυτὸν σου, ἀδελφέ, καὶ λέγε· ἀλλοίμονον εἰς σέ, ὦ ἀθλία ψυχὴ! ἐπλησίασεν ὁ ἐκ τοῦ σώματός σου ἀποχωρισμός, διατὶ εὐχαριστήσαι εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα σήμερον μέλλεις νὰ ἐγκαταλείψῃς, καὶ νὰ στερηθῆς τὴν θεωρίαν αὐτῶν εἰς τοὺς αἰῶνας; πρόσσεχε, ὦ ψυχὴ, εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ συλλογίζου τὰ ὅσα ἐπραξας, καὶ πῶς ἐπραξας αὐτὰ, καὶ ποῖα εἶναι, καὶ μετὰ τίνος ἀπέρασας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ἢ ποῖος ἐδέχθη τὸν κόπον τῆς ἐργασίας τῆς πνευματικῆς σου γεωργίας, καὶ τίνα εὐχαρίστησας διὰ τῆς πάλης σου, ἵνα ἐξέλθῃ εἰς ἀπάντησίν σου ἐν καιρῷ τῆς ἐντεῦθεν ἐκδημίας σου· ποῖον δὲ εὐχαρίστησας ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ζωῆς σου, ἵνα ἀναπαυθῆς ἤδη εἰς τὸν λιμένα αὐτοῦ; τίνος δὲ χάριν ἐκακοπάθησας κοπιᾶζουσα, ἵνα φθάσῃς ἤδη εἰς αὐτὸν μετὰ χαρᾶς; ποῖον ἀπέκτησας φίλον εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ἵνα σέ ὑποδεχθῆ ἐν καιρῷ τοῦ παξειδίου σου; εἰς τίνος χωράφιον ἐδούλευσας, καὶ τίς εἶναι, ὅστις μέλλει νὰ πληρώσῃ τὸν μισθόν σου ἐν τῇ δύσει τοῦ χωρισμοῦ ἐκ τοῦ σώματός σου;

Σὺ, ὦ ψυχὴ, ἐξέτασον σεαυτὴν, καὶ βλέπε πρὸς ποῖαν γῆν εἶναι ἡ μερίς σου· καὶ ἂν διέδῃς τὸ χωράφιον τῶν ἁμαρτιῶν

σου, τὸ ὁποῖον καρποφορεῖ πικρίαν εἰς τοὺς δουλεύοντας αὐτό· κράξον καὶ βόησον μετὰ κλαυθμοῦ καὶ στεναγμοῦ καὶ ἀδημονίας ἐκεῖνα τὰ λόγια, τὰ ὁποῖα ἀναπαύουσι τὸν Θεόν σου περισσότερο ἀπὸ τὰς θυσίας καὶ τὰ ὀλοκαυτώματα· ἅς ἀναβρῆ τὸ στόμα σου παραπονητικὰς φωνάς, εἰς τὰς ὁποίας εὐφροίνονται οἱ ἅγιοι ἄγγελοι· πλύνε τὰς παρειάς σου μετὰ τὰ κλαύματα τῶν ἑμμάτων σου, ἵνα ἀναπαυθῆ εἰς σέ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ καθάριση τὸν ῥύπον τῆς κακίας σου· καταπράυνον διὰ τῶν δακρύων τὸν Κύριόν σου, ἵνα ἔλθῃ καὶ πρὸς σέ ἐπικαλοῦ τὴν Μαρίαν καὶ Μάρθαν, ὅπως σέ διδάξωσι πενθικὰς φωνάς· βόησον πρὸς τὸν Κύριον, καὶ εἰπέ.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅστις ἐκλαυσας ἐπὶ Λαζάρῳ, καὶ ἔχυσας δάκρυα λύπης καὶ συμπαθείας ἐπάνω εἰς αὐτόν, δέξει τὰ τῆς πικρίας μου δάκρυα· ἰάτρευσον διὰ τῶν ἁγίων σου παθημάτων τὰ πάθη μου· θεράπευσον διὰ τῶν πληγῶν σου τὰς ψυχικὰς μου πληγὰς· διὰ τοῦ τιμίου σου αἵματος καθάρισόν μου τὸ αἷμα, καὶ ἔνωσον τὴν εὐωδίαν τοῦ ζωοποιοῦ σου σώματος τῷ σώματί μου· ἡ χολή, τὴν ὁποίαν παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἐποτίσθης, ἅς γλυκάνῃ τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τὴν πικρίαν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀντίδικός μου διάβολος μ' ἐπότισε· τὸ πανάγιόν σου σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐτανύσθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἅς ἀναπτερώσῃ πρὸς σέ τὸν νοῦν μου, ὅστις ἐσύρθη κάτω ὑπὸ τῶν δαιμόνων· ἡ παναγία σου κεφαλὴ, τὴν ὁποίαν ἐκλίνας ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἅς ὑψώσῃ τὴν κεφαλὴν μου, τὴν περὶ ὀρθισθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων δαιμόνων· αἱ παναγίαι σου χεῖρες, αἱ καθηλωθεῖσαι ὑπὸ τῶν παρανόμων ἐν τῷ σταυρῷ, ἅς με ἀναβιβάσωσι πρὸς σέ ἐκ τοῦ χάσματος τῆς ἀπωλείας, καθὼς ὑπεσχέθη τὸ πανάγιόν σου στόμα· τὸ πρόσωπόν σου, τὸ δεξιόμενον βραπίσματα καὶ ἐμπτύσματα ὑπὸ τῶν καταράτων Ἰουδαίων, ἅς μοῦ λαμπρύνῃ τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐμολύνθη ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας· ἡ ψυχὴ σου, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὑπάρχων, παρέδωκας εἰς τὸν πατέρα

σου, ἄς μὲ ὀδηγήσῃ πρὸς σέ διὰ τῆς χάριτός σου· δὲν ἔχω καρδίαν θλιβομένην πρὸς ἀναζήτησίν σου, δὲν ἔχω μετάνοιαν, δὲν ἔχω κατάνυξιν, οὐδὲ δάκρυα, τὰ ὅποια ἐπαναφέρουσι τὰ τέχνα εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν πατρίδα. Δὲν ἔχω, δέσποτα, δάκρυον παρακλητικόν· ἐσκρτίσθη ὁ νοῦς μου ἀπὸ τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου, καὶ δὲν δύναται ν' ἀτενίσῃ πρὸς σέ μετὰ πόνου· ἐψυχράνθη ἡ καρδία μου ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν πειρασμῶν, καὶ δὲν δύναται νὰ θερμανθῇ διὰ τῶν δακρύων τῆς πρὸς σέ ἀγάπης. Ἀλλὰ σὺ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς μου, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν, δώρησαί μοι τελείαν μετάνοιαν, καὶ καρδίαν ἐπίπονον, ἵνα ὀλοφύγῃς ἐξέλθω εἰς ἀναζήτησίν σου· διότι ἄνευ σοῦ θέλω ἀποξενωθῆ ἀπὸ παντὸς ἀγαθοῦ. Χάρισαί μοι λοιπόν, ὦ ἀγαθέ, τὴν χάριν σου· ὁ πατήρ, ὅστις σ' ἐγέννησεν ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ ἀχρόνως καὶ αἰδίως, ἄς ἀνανεώσῃ εἰς ἐμέ τὰς μορφὰς τῆς εἰκόνης σου· σ' ἐγκατέλιπον, μὴ μ' ἐγκαταλείπῃς· ἐχωρίσθην ἀπὸ σοῦ, ἐξελθε εἰς ἀναζήτησίν μου, καὶ εὐρὸν εἰσάγαγέ με εἰς τὰς νομάς σου, καὶ συναρίθμησόν με μετὰ τῶν προβάτων τῆς ἐκλεκτῆς σου ποιίμνης, καὶ διάθρεψόν με μετ' αὐτῶν ἐκ τῆς χλόης τῶν θείων σου μυστηρίων, τῶν ὁποίων ὑπάρχει κατοικητήριον ἢ καθαρὰ καρδία, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφαίνεται ἡ ἔλλαμψις τῶν ἀποκαλύψεων σου, ἡ ὁποία ἔλλαμψις εἶναι παρηγορία καὶ ἀναψυχῆ τῶν κοπιόντων διὰ σέ ἐν θλίψεσι καὶ διαφοροῖς ἀτιμίαις· τῆς ὁποίας ἐλλάμψεως εἶθε ν' ἀξιωθῶμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας σου, τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ'.

Περὶ ἀναχωρήσεως· καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δειλιώμεν καὶ νὰ φοβώμεθα, ἀλλὰ νὰ στηρίζωμεν τὴν καρδίαν εἰς τὴν πρὸς Θεὸν πεποιθήσιν, καὶ νὰ ἔχωμεν θάρρος καὶ ἀδίστακτον πίστιν, ὡς ἔχοντες φρουρὸν καὶ φύλακα τὸν Θεόν.

ΕΑΝ ποτε εὐρεθῆς ἄξιος ν' ἀναχωρήσῃς ἐκ τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἤσυχάσῃς κατὰ μόνας, ἢ ὁποῖα ἤσυχία ἔχει ἐλαφρὰ τῆς ἐλευθερίας τὰ φορτία διὰ τὴν οὐράνιον βασιλείαν, μὴ σὲ ταραξῆ ποσῶς ὁ λογισμὸς τοῦ φόβου κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ διὰ διαφόρων τρόπων τῆς μεταβολῆς τῶν λογισμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον πίστευε, ὅτι ἔχεις φύλακα αὐτὸν τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι μετὰ σοῦ, καὶ τὴν περὶ τούτου ἀκρίβειαν ἄς σὲ πληροφορήσῃ ἢ φρόνησίς σου, ὅτι σὺ μεθ' ὅλης τῆς κτίσεως ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ δεσπότη ἐστὲ δούλοι, ὅστις διὰ μόνου ἑνὸς νεύματος κινεῖ, καὶ σαλεύει, καὶ ἡμερόνει καὶ οἰκονομεῖ τὰ πάντα, καὶ οὐδεὶς δούλος δύναται νὰ βλάβῃ τινὰ ἐκ τῶν συνδούλων αὐτοῦ ἄνευ τῆς προσταγῆς ἐκείνου, ὅστις προνοεῖ καὶ κυβερνεῖ τὰ πάντα. Ταῦτα ἀφοῦ συλλογισθῆς, εὐθὺς ἀνάστα καὶ λάβε θάρρος. Ἐὰν δὲ ἐδόθη ἄδεια εἰς τινὰ κτίσματα νὰ κακοποιήσῃς τινὰ δούλον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνέβη εἰς πᾶσαν περίστασιν καὶ εἰς πᾶν πρᾶγμα· καθότι οὔτε οἱ δαίμονες, οὔτε τὰ βλαπτικὰ θηρία, οὔτε οἱ κακοὶ ἄνθρωποι δύνανται νὰ πληρώσωσι τὸ ἑαυτῶν κακὸν θέλημα πρὸς ἀφανισμόν καὶ ἀπώλειαν τοῦ ἄλλου, ὅταν δὲν θέλει ὁ κυβερνῶν τὰ πάντα Θεός· ἀλλὰ καὶ ὅταν θέλῃ, δίδει καὶ ὄρια εἰς αὐτά, κατὰ πόσον πρέπει νὰ βλάβωσι· διότι δὲν δίδει εἰς αὐτά τὴν ἐλευθερίαν νὰ κακοποιήσῃς τινὰ, ὅσον αὐτὰ θέλουσιν· ἐπειδὴ ἐὰν

ἐγένετο τοῦτο, δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ εἰς τὸν κόσμον πᾶσα σὰρξ· διότι δὲν ἀφίνει ὁ Θεὸς τὰ κτίσματα αὐτοῦ, ἵνα πλησιάσῃ εἰς αὐτὰ ἢ ἐξουσίᾳ τῶν δαιμόνων καὶ τῶν κακῶν ἀνθρώπων, καὶ βλάψωσιν αὐτὰ κατὰ τὸ θέλημα αὐτῶν· διὰ τοῦτο λέγε πάντοτε εἰς τὴν ψυχὴν σου, ἐγὼ ἔχω φύλακα, ὅστις μὲ φυλάττει, καὶ δὲν δύναται κανὲν τῶν κτισμάτων νὰ φανῇ ἔμπροσθέν μου, ἐκτὸς μόνον ἐὰν ἐδοθῇ εἰς αὐτὸ ἄδειν ἄνωθεν. Πίστευσον ἀδιστακτως, ὅτι οὔτε εἰς τὰ ὄμματά σου δύνανται νὰ φανῶσιν, οὔτε εἰς τὰ ὠτά σου τολμῶσι νὰ δώσωσι χροτόν διὰ τῶν ἑαυτῶν ἀπειλῶν· καθότι ἐὰν εἶχον ἄδειαν ἄνωθεν, δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη πλέον νὰ σέ φοβήσωσι διὰ λόγου καὶ λόγων, ἀλλ' εὐθύς ἠθέλον ἐκπληρώσει τὸ ἔργον τῆς βλάβης κατὰ τὸ θέλημα αὐτῶν.

Καὶ πάλιν, λέγε καθ' ἑαυτὸν, ὅτι ἐὰν ᾔῃαι θέλημα τοῦ δεσπότου μου νὰ ἐξουσιάσωσιν οἱ δαίμονες καὶ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι τὸ πλάσμα αὐτοῦ, οὐδ' ἐγὼ ἀποφεύγω τοῦτο, ἀλλὰ δέχομαι αὐτὸ μετὰ μεγίστης μου εὐχαριστήσεως, ὡς εὐγνωμῶν τις δοῦλος, ὅστις δὲν θέλει νὰ καταργήσῃ τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ οὕτω θέλεις πληρωθῆ ἀπὸ χαρὰν εἰς τοὺς πειρασμούς σου, γνωρίζων ἀκριβῶς, ὅτι σὲ κυβερνᾷ, καὶ διευθύνει τὰ κατ' ἐσέ ἡ θεία πρόνοια. Στήριξον λοιπὸν τὴν καρδίαν σου εἰς τὴν πρὸς τὸν Κύριον πεποιθήσιν, καὶ μὴ φοβηθῆς, μήτε ἀπὸ νυκτερινοῦ φόβου, μήτε ἀπὸ τὰ βέλη τὰ πετώμενα τὴν ἡμέραν· διότι λέγει, ὅτι ἡ πίστις τοῦ δικαίου, τὴν ὁποίαν ἔχει πρὸς τὸν Θεόν, ἡμερόνει τὰ ἄγρια θηρία καὶ κάμνει αὐτὰ ὡς πρόβατα.

Ἐὰν δὲ λέγῃς, ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι δίκαιος, ὥστε νὰ ἔχω πεποιθήσιν εἰς τὸν Θεόν· ἀλλὰ γνωρίζε, ὅτι καὶ σὺ διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἐξῆλθες εἰς τὴν ἐρημον, ἣτις ὑπάρχει πλήρης θλίψεων, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ὑπήκουσας εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· λοιπὸν νομίζεις, ὅτι ματαίως κοπιᾷς, ὑποσέρων κόπους καὶ θλίψεις; ὅχι, ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὸν κόπον σου, ἀλλὰ

σὺ προσφέρεις εἰς αὐτὸν ὡς θυσίαν ἀγάπης τὰς ἰδίᾳ σου θλίψεις καὶ στενοχωρίας. Ταύτην τὴν διάκρισιν δεικνύουσι πάντες, ὅσοι ἀγαπῶσι τὸν Θεόν, στενοχωροῦντες καὶ θλίβοντες ἑαυτοὺς διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην· διότι ὅσοι προθυμοποιοῦνται νὰ ζήσωσιν ἐν φόβῳ Θεοῦ, ὑποφέρουσι πᾶσαν θλίψιν, καὶ ὑπομένουσι πάντα διωγμὸν δι' αὐτόν, καὶ αὐτὸς κάμνει αὐτοὺς ἐξουσιαστὰς τῶν ἑαυτοῦ κρυπτῶν θησαυρῶν.

Εἶπε δέ τις τῶν ἀγίων πατέρων· ὑπῆρχέ ποτέ τις ἀναχωρητής, γέρων τίμιος, πρὸς τὸν ὁποῖον, εὐρισκόμενος εἰς λύπην τῶν πειρασμῶν, ἀπῆλθον καὶ ἐγὼ ἅπαξ· αὐτὸς δὲ ὁ μακάριος ἀσθενῆς ὧν ἔκειτο· ἀφοῦ δὲ ἠσπᾶσθην αὐτόν, καὶ ἐκάθισα πλησίον αὐτοῦ, εἶπον πρὸς αὐτόν· εὐχου, πάτερ, ὑπὲρ ἐμοῦ, διότι πολὺ θλίβομαι ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τῶν δαιμόνων· ἐκεῖνος δὲ ἀνοιξας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀτενίσας πρὸς ἐμέ, εἶπε· τέκνον, σὺ εἰσέτι νέος ὑπάρχεις, καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἀφίνει εἰς σὲ πειρασμοὺς· καὶ ἐγὼ εἶπον, ναί, καὶ νέος εἰμὴ, καὶ πειρασμοὺς ἔχω δυνατῶν ἀνθρώπων· καὶ ἐκεῖνος πάλιν εἶπε, λοιπὸν ὁ Θεὸς θέλει νὰ σὲ σοφίσῃ· ἐγὼ δὲ ἀπήντησα, καὶ πῶς θέλει νὰ με σοφίσῃ, ἐνῶ καθημέραν κινδυνεύω τὸν ψυχικὸν θάνατον; καὶ ἐκεῖνος, σιώπα, τέκνον, ὁ Θεὸς σὲ ἀγαπᾷ· μέλλει ὁ Θεὸς νὰ σοὶ δώσῃ τὴν χάριν του.

Εἶπε δὲ πάλιν· γινώριζε, τέκνον, ὅτι τριάκοντα χρόνους ἐπολέμησα μετὰ τῶν δαιμόνων, καὶ, παρελθόντος τοῦ εικοστοῦ ἔτους, δὲν ἐβοηθῆθην ποσῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὁπότε δὲ παρῆλθε τὸ εικοστὸν πέμπτον ἔτος, ἤρχισα νὰ εὐρίσκω μικράν τινα ἀνάπαυσιν· καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου, ἤϋξανε καὶ ἡ ἀνάπαυσις μου· ἀφοῦ δὲ παρῆλθε τὸ εικοστὸν ἑβδόμον, καὶ ἐφθασα τὸ εικοστὸν ὄγδοον ἔτος, ἠϋξήθη καὶ ἡ ἀνάπαυσις μου περισσότερο· παρερχομένου δὲ καὶ τοῦ τριακοστοῦ καὶ φθάνοντος ἡδὴ εἰς τὸ τέλος, τόσον ἠσθάνθη τὴν δύναμιν τῆς ἀναπαύσεως, ὥστε δὲν ἐγινώριζον εἰς πόσον μέτρον ἐφθα-

σα. Εἶπε δὲ προσέτι καὶ τὰ ἐξῆς· ὅτι ὅταν ἐγερθῶ εἰς τὴν προσευχὴν μου, μίαν μόνην δόξαν προφθάνω νὰ εἶπω· ἐφεξῆς δὲ εἰάν καὶ τρεῖς ἡμέρας σταθῶ, εὐρίσκομαι εἰς ἐκπληξιν μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν αἰσθάνομαι ποσῶς τὸν κόπον. Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ δι' ὑπομονῆς ἔργον τοῦ πολλοῦ καιροῦ ποῖαν ἀνάπαυσιν προσξένησεν εἰς ἐμέ.

Ἵπῆρχέ τις τῶν ἁγίων πατέρων, ὅστις ἔτρωγε δις τῆς ἐβδομάδος· καὶ ἔλεγεν εἰς ἐμέ, ὅτι καθ' ἦν ἡμέραν ἠθελον ὀμιλήσει μετὰ τινος, κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν δὲν δύναμαι νὰ φυλάξω κατὰ τὴν συνήθειάν μου τὸν κανόνα τῆς νηστείας, ἀλλ' ἀναγκάζομαι νὰ καταλύω. Ἐγὼ δὲ ὡς ἐκ τούτου ἐνόησα, ὅτι ἡ ἀρετὴ τῆς σιωπῆς ὄχι μόνον ὑψώνει τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ φανερά ἔργα, τὰ ὅποια ἐκτελοῦνται διὰ τοῦ σώματος, προξενεῖ μεγάλην δύναμιν πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν· φωτίζει δὲ καὶ τὸν νοῦν εἰς τὴν κρυπτὴν αὐτοῦ ἐργασίαν· καὶ καθὼς εἶπον οἱ πατέρες, ὅτι ἡ φύλαξις τοῦ στόματος ἐξυπνίζει τὴν συνείδησιν πρὸς τὸν Θεόν, εἰάν τις σιωπᾷ ἐν γνώσει. Οὗτος ὁ ἐν λόγῳ ἅγιος ἐσυνείθιζε πολὺ νὰ ἴσταται εἰς τὴν ἀγρυπνίαν τῆς νυκτός· διότι ἔλεγεν, ὅτι καθ' ἦν νύκτα ἴσταμαι ἕως εἰς τὸ πρῶν ἀγρυπνος, μετὰ τὴν ψαλμωδίαν ἀναπαύομαι· ἀφοῦ δὲ ἐξυπνήσω ἀπὸ τὸν ὕπνον, αἰσθάνομαι ὅτι ἐκείνην τὴν ἡμέραν γίνομαι ὡς εἰς ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος δὲν εὐρίσκεται εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ λογισμοὶ γήϊνοι δὲν ἔρχονται εἰς τὴν καρδίαν μου, οὐδὲ ἔχω χρεῖαν νὰ κάμω τοὺς διορισμένους κανόνας μου, ἀλλ' ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν εὐρίσκομαι εἰς ἐκπληξιν καὶ θεωρεῖαν.

Ἐν μᾶ τῶν ἡμερῶν, καθ' ἦν ἐμελλον νὰ φάγω, ἔλεγεν ὁ ῥηθεὶς πατήρ, ἀφοῦ παρήλθον τέσσαρες ἡμέραι, καὶ δὲν ἔφαγον, πρὶν ἢ ἀκόμη φάγω, ἀνέστην νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐσπερινήν μου προσευχὴν, καὶ οὕτω νὰ γευθῶ· ἐστάθην λοιπὸν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ κελλίου μου, ὅτε ὑπῆρχε πολὺς καύσων τοῦ ἡλίου· καὶ ὡς ἤρχισα μόνον μίαν δόξαν, ἠσθάνθην τὴν

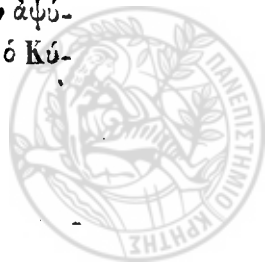

νοεράν μου ἐργασίαν, καὶ πάραυτα ἠρπάγην, χωρὶς νὰ γνωρίζω, ποῦ εὐρίσκομαι· καὶ ἔμεινα οὕτως ὅλην τὴν νύκτα, ἕως ὅτου πάλιν ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, καὶ κατέκαυσε τὸ πρόσωπόν μου, καὶ τότε ἐστράφη ὁ νοῦς μου πρὸς ἑμαυτόν, καὶ ἀμέσως ἐνόησα, ὅτι εἶναι ἡ ἀκόλουθος ἡμέρα, καὶ εὐχαρίστησα τὸν Θεόν, ὅτι ὑπερεκχύνει τὴν χάριν αὐτοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀξιοῖ τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτόν τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ· λοιπὸν εἰς αὐτὸν μόνον πρέπει ἡ δόξα, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Δ'.

Περὶ τοῦ πόθου τοῦ κόσμου.

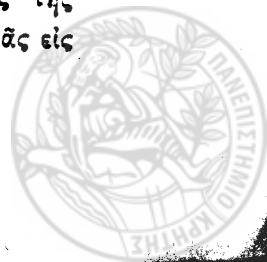
ΑΛΗΘΩΣ εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι δὲν δύναται τις μετὰ τοῦ πόθου τοῦ κόσμου ν' ἀποκτήσῃ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, οὔτε μετὰ τῆς συναναστροφῆς τοῦ κόσμου ν' ἀποκτήσῃ καὶ τὴν συναναστροφήν τοῦ Θεοῦ, οὔτε μετὰ τῆς φροντίδος τοῦ κόσμου δύναται νὰ ἔχη καὶ τὴν φροντίδα τοῦ Θεοῦ. Ὄταν ἀφήσωμεν τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν κενοδοξίαν τῶν ἀνθρώπων, ἢ πολλακίς καὶ διὰ τὴν ἐνδειαν τῶν ἀναγκαίων χρειῶν τοῦ σώματος, τότε πολλοὶ ἐξ ὑμῶν ἐκκλίνουσιν εἰς πολλὰ σφάλματα, οἵτινες ὑπεσχέθησαν νὰ ἐργάζωνται τὰ ἔργα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ δὲν ἐνθυμοῦνται τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Κυρίου, εἰπόντος, ὅτι ἐὰν καταβάλλητε πᾶσαν ὑμῶν τὴν φροντίδα διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, δὲν θέλω ὅπως ὑστερήσει τῶν ἀναγκαίων χρειῶν τοῦ σώματος· διότι δὲν θέλω ἀφήσει ὑμᾶς νὰ φροντίζητε περὶ αὐτῶν. Περὶ τῶν ἀψύχων πτερινῶν, τὰ ὁποῖα ἐκτίσθησαν δι' ἡμᾶς, φροντίζει ὁ Κύ-

ριος, καὶ θέλει ἀμελήσει δι' ἡμᾶς; ποσῶς· διότι ὅστις φροντίζει διὰ τὰ πνευματικὰ αὐτοῦ ἔργα, ἢ καταγίνεται εἰς τινα ἐξ αὐτῶν ψυχικά, τὰ ἀναγκαῖα τοῦ σώματος ἐτοιμάζονται δι' αὐτὸν χωρὶς στενοχωρίαν καὶ φροντίδα εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν· ὅστις ὅμως ἐπασχολεῖται ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὰ σωματικά, ὁ τοιοῦτος ἐκπίπτει χωρὶς νὰ θέλῃ ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ἐὰν ἡμεῖς φροντίσωμεν ἀγωνιζόμενοι καὶ μεριμνῶντες περὶ ἐκείνων, τὰ ὅποια γίνονται διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, αὐτὸς θέλει φροντίσει καὶ περὶ τῶν δύο, τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἀγῶνος ἡμῶν.

Ἡμεῖς ὅμως ἄς μὴ ζητῶμεν νὰ δοκιμάσωμεν τὸν Θεὸν εἰς τὰ σωματικὰ ἀντὶ τῶν ψυχικῶν ἡμῶν ἔργων, ἀλλὰ τὸν σκοπὸν ὅλων τῶν πράξεων ἡμῶν ἄς μετατρέψωμεν εἰς τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων αἰωνίων ἀγαθῶν· διότι ὅστις ἅπαξ ἐκθέσει ἐκυτὸν διὰ τὴν ἀγάπην τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ τελειώσῃ αὐτήν, αὐτὸς πλέον δὲν πρέπει νὰ φροντίζῃ διὰ τὰ σωματικά, εἴτε ὑπάρχουσιν, εἴτε μὴ· καθόσον ταῦτα πολλάκις ὁ Θεὸς συγχωρεῖ νὰ λείψωσιν, ἵνα δοκιμασθῶσιν εἰς τὰ τοιαῦτα οἱ ἐνάρετοι, καὶ παρῶν διὰ παντὸς μέσου νὰ διεγερθῶσι κατ' αὐτῶν πειρασμοί, καὶ πληγόνει αὐτοὺς διὰ σωματικῶν ἀσθενειῶν, καθὼς τὸν Ἰώβ· ἔτι δὲ καὶ εἰς πτωχείαν ἐμβάλλει αὐτούς, καὶ εἰς χεῖρας τῶν κακῶν ἀνθρώπων, καὶ περιπλέον πληγόνει αὐτούς καὶ δι' ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔχουσι, μόνον εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν δὲν πλησιάζει καμμία βλάβη· διότι ἀδύνατον εἶναι, ὅταν περιπατῶμεν τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, νὰ μὴ ἀπαντήσωμεν καὶ λυπηρὰ τινα, καὶ νὰ μὴ ταλαιπωρῆται τὸ σῶμα ἡμῶν δι' ἀσθενειῶν καὶ κόπων, ἀλλὰ νὰ μένη πάντοτε ἀνενόχλητον· ἐὰν ἀγαπῶμεν νὰ ζήσωμεν ἐναρέτως, πρέπει νὰ ὑποφέρωμεν πάντα. Ὅστις διέρχεται τὴν ζωὴν αὐτοῦ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἢ κυριεύεται ἀπὸ φθόνου καὶ δειλίαν, ἢ καταγίνεται εἰς τὸν ἀφανισμόν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ψυχῆς, ἢ εἰς ἕτερόν τι ἐξ ἐκείνων,

τὰ ὁποῖα βλάπτουσιν αὐτὸν ψυχικῶς, ὁ τοιοῦτος κατακρίνεται παρὰ Θεοῦ. Ὅταν δέ τις ἀκολουθῇ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, καὶ ζῆ κατὰ Θεόν, καὶ ἔχει πολλοὺς ὁμίους αὐτῷ εἰς τὴν ἀρετὴν, μετὰ τῶν ὁποίων συγκατοικεῖ, ἐὰν αὐτὸς ἀπαντήσῃ καὶ κανέν ἀπὸ τὰ ῥηθέντα λυπηρὰ, δὲν πρέπει νὰ παρεκτρέπῃται ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς νὰ ὑποδεχθῇ αὐτὸ ἀνεξετάστως, καὶ νὰ εὐχαριστῇ τὸν Θεόν, διότι ἐπεμψεν εἰς αὐτὸν ταύτην τὴν χάριν, καὶ ἠξιώθη δι' αὐτὸν νὰ πέσῃ εἰς πειρασμόν, καὶ νὰ γείνη κοινωνὸς τῶν παθημάτων τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων, εἴτε ἐξ ἀνθρώπων ἔλθῃ ὁ πειρασμός, εἴτε ἐκ δαιμόνων, εἴτε ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ σώματος, (διότι χωρὶς θέλημα Θεοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραχωρηθῇ εἰς τὰ ταιαῦτα), ἵνα γίνῃ ἀφορμὴ εἰς αὐτὸν ὁ πειρασμός πρὸς πρόοδον τῆς ἀρετῆς· διότι δὲν εἶναι δυνατόν ἄλλως πως νὰ κάμῃ ὁ Θεός, ὥστε νὰ εὐεργετηθῇ ἐκεῖνος, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ ἦναι μετ' αὐτοῦ, παρὰ νὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτὸν πειρασμοὺς πρὸς ἀγάπην τῆς ἀρετῆς· ἐπειδὴ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν δύναται ν' ἀξιωθῇ ταύτης τῆς μεγαλωσύνης, καὶ χάριν τῶν θείων τούτων εὐεργεσιῶν νὰ εἰσελθῇ εἰς τοὺς πειρασμοὺς, καὶ νὰ χαίρῃ χωρὶς νὰ λαβῇ χάρισμα παρὰ τοῦ Χριστοῦ· μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος· διότι τοῦτο εἶναι τόσον μέγα, ὥστε φανερῶς ὀνομάζει αὐτὸ χάρισμα, τὸ νὰ προετοιμάζηται τις εἰς πειρασμοὺς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· διότι λέγει, τοῦτο ἐδόθη εἰς ἡμᾶς παρὰ Θεοῦ, ὅχι μόνον τὸ νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ πάσχωμεν δι' αὐτόν· ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἔγραφεν εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ, λέγων, ὅταν πάσχητε διὰ τὴν δικαιοσύνην, εἴσθε μακάριοι· διότι ἐγένεατε κοινωνοὶ τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ. Λοιπὸν ὅχι ὅταν ἀναπαύησαι πρέπει νὰ χαίρῃς, καὶ ὅταν σοὶ ἐπέλθωσι θλίψεις καὶ στενοχωρίαι νὰ στυγνάζῃ τὸ πρόσωπον σου, καὶ νὰ λογίζῃσαι ταῦτα ὡς ξένας τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ· καθότι ἀπ' ἀρχῆς κόσμου καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς

γενεάν αὐτῆ ἢ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου περιπατεῖται. Πόθεν δέ σοι ἐπῆλθε τοῦτο, τὸ νὰ μὴ θέλῃς νὰ σοι ἐπέλθωσι πειρασμοί; γνῶριζε ὅμως ὅτι ἄνευ πειρασμῶν εὐρίσκεσαι ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν περιπατεῖς εἰς αὐτήν, οὐδὲ ὀδεύεις κατ' ἴχνος τῶν ἁγίων, ἢ ἴσως θέλεις νὰ διαχαράξῃς εἰς ἑαυτὸν ἄλλην ὁδόν, ἵνα περιπατῆς χωρὶς κακοπάθειαν καὶ στενοχωρίαν.

Ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι καθημερινὸς σταυρὸς καὶ θάνατος· διότι οὐδεὶς ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανὸν μετ' ἀνέσεως· ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς τῆς ἀνέσεως καὶ ἀναπαύσεως, γνωρίζομεν, ποῦ κατανατᾶ καὶ τελειώνει. Ὅστις ἀφιερῶσει ἑαυτὸν ἐξ' ὅλης καρδίας εἰς τὸν Θεόν, δὲν θέλει ποτὲ ὁ Θεὸς νὰ μένῃ ὁ τοιοῦτος ἀμέριμνος, ἀλλὰ νὰ φροντίζῃ ἀδιακόπως περὶ τῆς ἀρετῆς· καὶ ἐκ τοῦ ἐξῆς δὲ γνωρίζεται, ὅτι ὁ Θεὸς προνοεῖ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὅταν πάντοτε πέμπῃ εἰς αὐτὸν λύπας καὶ πειρασμούς.

Ὅσοι διάγουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν μὲ πειρασμούς, αὐτοὶ οὐδέποτε παραχωροῦνται ὑπὸ τῆς θείας προνοίας νὰ ἐμπέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν δαιμόνων, καὶ μάλιστα ἐὰν ταπεινούμενοι καταφιλῶσι τοὺς πόδας τῶν ἀδελφῶν, καὶ σκεπάζωσι τὰ σφάλματα αὐτῶν, καὶ κρύπτωσιν αὐτά, ὡς τὰ ἴδια αὐτῶν. Ὅστις θέλει καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ᾗναι ἀμέριμνος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον χωρὶς πειρασμῶν, συγχρόνως δὲ ἀγαπᾶ νὰ περιπατῆ καὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ὁ τοιοῦτος εὐρίσκεται κενὸς καὶ στερημένος ταύτης τῆς ὁδοῦ· διότι ὅλοι οἱ δίκαιοι ὄχι μόνον θεληματικῶς ἀγωνίζονται εἰς τὰ καλὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ ἀθελήτως εὐρίσκονται εἰς μέγαν ἀγῶνα τῶν πειρασμῶν, ἵνα δοκιμασθῇ ἡ ὑπομονὴ αὐτῶν· διότι ὅταν ἡ ψυχὴ ἔχῃ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, δὲν φοβεῖται ἀπὸ κανὲν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον βλάπτει τὸ σῶμα· ἐπειδὴ ἐλπίζει εἰς τὸν Θεόν, εὐρισχομένη εἰσέτι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ε΄.

Περὶ τοῦ ἀπομακρύνεσθαι ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ
ἐξ ὅλων, ὅσα θολώνουσι καὶ σκοτίζουσι
τὸν νοῦν.

Ο ΘΕΟΣ ἔδωκε πολλήν τιμὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς μαθήσεως τῶν δύο νόμων τοῦ τε φυσικοῦ καὶ τοῦ γραπτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας μαθήσεως ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς φωτισμόν, καὶ πανταχόθεν ἤνοιξεν εἰς αὐτοὺς πᾶσαν κεκλεισμένην θύραν, ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τὴν σωτηριώδη ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ. Θέλεις πιστὸν μάρτυρα διὰ τὰ εἰρημένα ; σὺ ὁ ἴδιος γενοῦ εἰς ἑαυτόν, καὶ δὲν θέλεις ἀπωλεσθῆ· ἐὰν δὲ θέλῃς καὶ ἔξωθεν νὰ γνωρίσης τοῦτο, ἔχεις ἄλλον διδάσκαλον καὶ μάρτυρα, ἵνα σὲ ὀδηγήσῃ ἀπλανῶς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας.

Ἐσυχυμένους καὶ τεθολωμένους νοῦς δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ τὴν λήθην, καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ δὲν ἀνοίγει τὴν ἑαυτῆς θύραν εἰς τὸν τοιοῦτον νοῦν. Ὅστις δυνηθῆ νὰ ἐννοήσῃ ἀκριβῶς, εἰς τί ἀπολήγῃ ὅλων τῶν πραγμάτων τὸ τέλος, αὐτὸς ἄλλον διδάσκαλον δὲν χρειάζεται, ἵνα μάθῃ παρ' αὐτοῦ τὴν ἀποφυγὴν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. Ὁ ἐν ἀρχῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθεὶς φυσικὸς νόμος εἰς τὸν ἀνθρώπον, εἶναι ἡ θεωρία τῶν ποιημάτων αὐτοῦ· ὁ δὲ γραπτὸς νόμος προσετέθη ἀκολούθως μετὰ τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδάμ.

Ὅστις δὲν ἀπομακρύνει ἑαυτὸν θεληματικῶς ἀπὸ τὰ αἴτια τῶν παθῶν, σύρεται ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας· τὰ δὲ αἴτια τῆς ἁμαρτίας εἶναι ταῦτα, ὁ οἶνος, αἱ γυναῖκες, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐρωστία τοῦ σώματος· ὄχι ὅτι αὐτὰ φυσικῶς εἶναι ἁμαρτίαι· ἀλλ' ὅτι ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τούτων εὐκόλως κλίνει εἰς τὰ πάθη τῆς ἁμαρτίας, καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀνθρώπος ὀφείλει νὰ παραφυλάττηται καλῶς ἐκ τούτων. Ἐὰν πάν-

τοτε ἐνθυμησαι τὴν ἰδίαν σου ἀσθένειαν, δὲν θέλεις παραβῆ τὸν ὅρον τῆς ἐκ τούτων προφυλαξεως. Εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους εἶναι μισητὴ ἡ πτωχεία, εἰς δὲ τὸν Θεὸν πολὺ περισσότερον εἶναι μισητὴ ἡ ὑπερήφανος ψυχὴ, καὶ ὁ ὑψηλὰ φρονῶν νοῦς. Εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους εἶναι τίμιος ὁ πλοῦτος, εἰς δὲ τὸν Θεὸν ἡ συντετριμμένη καὶ τεταπεινωμένη ψυχὴ. Ὅταν θέλῃς νὰ κάμῃς ἀρχὴν θεαρέστου τινὸς ἐργασίας, ἐτοιμάσον πρῶτον τὸν ἑαυτὸν σου ἐναντίον τῶν πειρασμῶν, οἵτινες μέλλουσι νὰ σοὶ συμβῶσι, καὶ μὴ δισταῖς ποσῶς· διότι συνήθειαν ἔχουσιν οἱ ἐχθροί, ὅταν ἴδωσί τινα ν' ἀρχίσῃ μετὰ θερμῆς πίστεως καλὴν τινα πολιτείαν, διὰ διαφορῶν τρόπων καὶ φοβερῶν πειρασμῶν νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτόν, ἵνα οὗτος φοβηθῇ εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ ψυχρανθῇ ἡ καλὴ αὐτοῦ προαίρεσις, καὶ μὴ ἔχῃ πλέον ποσῶς τοῦ λοιποῦ θερμότητά τινα πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς θεαρέστου ταύτης ἐργασίας· ὅχι διότι ἔχουσι τόσην δύναμιν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν δαιμονες, (διότι ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἶχεν οὕτω, δὲν ἡδύνατό ποτέ τις νὰ πράξῃ τὸ καλόν), συγχωροῦνται ὅμως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθόσον εἴμεθα πεπληροφορημένοι καλῶς ἀπὸ τοῦ δικαίου Ἰωβ. Σὺ λοιπὸν ἐτοιμάζου ν' ἀπαντήσῃς ἀνδρείως τοὺς πειρασμούς, οἵτινες ἀντίκεινται εἰς τὰς ἀρετάς, καὶ τότε ἀρχου τῆς ἐργασίας αὐτῶν· καθότι ἐὰν δὲν προετοιμασθῇς εἰς ἀπόκρουσιν τῶν πειρασμῶν, ἀπεχε ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δισταῖ νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἔχει τὸν Θεὸν βοηθὸν εἰς τὴν καλὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν, αὐτὸς φοβεῖται καὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σκιᾶς, καὶ ἐν καιρῷ τῆς εὐθηνίας καὶ πλησμονῆς εὐρίσκεται πεινασμένος, καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἰδίας αὐτοῦ γαλήνης πληροῦται ἀπὸ ζάλην καὶ ταραχὴν· ὅστις ὅμως ἐλπίζει εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἐνδυναμοῦται κατὰ τὴν καρδίαν· οἱ δὲ ἄνθρωποι θέλουσι τιμῆσαι αὐτόν, καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ θέλουσιν ἐπαινέσει αὐτόν.

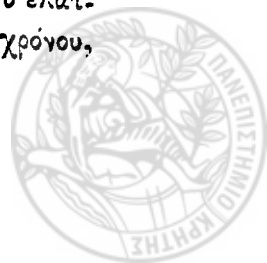
Αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ εἶναι τιμιώτεραι ἀφ' ὅλους τοὺς θη-

σχυρούς τοῦ κόσμου, καὶ ὅστις φυλάττει αὐτάς, ἐντὸς αὐτῶν εὐρίσκει τὸν Θεόν. Ὅστις φοβεῖται τὰς ἁμαρτίας, αὐτὸς θέλει διαβῆ ἄνευ προσκόμματος τὴν ἐπίφοβον ὁδόν, καὶ ἐν καιρῷ σκότους ἔμπροσθεν καὶ ἐντὸς αὐτοῦ θέλει εὐρεῖ φῶς ἰλαρόν· τοῦ φοβουμένου τὰς ἁμαρτίας ὁ Κύριος φυλάττει τὰ διαβήματα, καὶ ἐν καιρῷ παραπτώματος θέλει προσθάσει αὐτὸν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ὅστις λογίζεται τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ μικρὰ καὶ ποταπά, πίπτει εἰς ἄλλα μεγαλείτερα καὶ χειρότερα τῶν πρώτων, καὶ ἐπταπλασίως θέλει τιμωρηθῆ. Ὅστις ἀδιαλείπτως ἐπασχολεῖται εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ἀποκτᾷ αὐτὸν θησαυροφύλακα· ὁ δὲ ἐπιθυμῶν τὰ πανάγια αὐτοῦ θελήματα, θέλει ἔχει ὁδηγούς τοὺς ἐπουρανίους ἀγγέλους.

Σπείρε τὴν ἐλεημοσύνην σου μετὰ ταπεινώσεως, καὶ θέλεις θερίσει ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἔλεος. Ὅσων ἁμαρτημάτων χάριν ἀπώλεσας τὸ καλόν, διὰ τῆς ἀποχῆς αὐτῶν πάλιν ἀποκτησον αὐτό. Ὁβολὸν χρεωστεῖς εἰς τὸν Θεόν, δὲν δέχεται παρὰ σοῦ ἀντ' αὐτοῦ μαργαρίτην, δηλαδὴ τὴν σωφροσύνην ἀπώλεσας, δὲν δέχεται ὁ Θεὸς παρὰ σοῦ τὴν ἐλεημοσύνην, ἐν ὧσιν σὺ ἐπιμένεις εἰς τὴν πορνείαν· διότι ὁ Θεὸς θέλει παρὰ σοῦ τὸν ἁγιασμὸν τοῦ σώματος· ἐπειδὴ παρέβης τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ σκεφθῆς, ὅτι δι' αὐτὴν καὶ μόνην ἀφῆκας τὴν κτῆσιν τοῦ κόσμου· καὶ διὰ τί ἀφῆκας τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἤλθες νὰ πολεμήσῃς δι' ἄλλα;

Εἶπεν ὁ ἅγιος Ἐφραίμ, ὅτι ἐν καιρῷ τοῦ θέρους μὴ ἀντιπολεμήσῃ τὴν καυθὴν τοῦ ἡλίου με ἐνδύματα τοῦ χειμῶνος· οὕτως ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ὅ,τι σπείρει, τοῦτο θέλει καὶ θερίσει· καὶ πᾶσα ἀσθένεια διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς φαρμάκων θεραπεύεται· καὶ σὺ τυχὸν ἐνῷ νικᾶσαι ὑπὸ τοῦ πάθους τοῦ φθόνου, διὰ τί ἀγωνίζεσαι καὶ πολεμεῖς τὸν ὕπνον; Ἐν ὧσιν τὸ ἁμαρτημά σου εἶναι μικρὸν καὶ εἰσέτι τρυφερόν, ἐκρίζωσον αὐτό, πρὶν ἢ πλατυνηθῆ καὶ ὠριμάσῃ· ὅταν σοὶ φαίνεται μικρὸν τὸ ἐλάττωμά σου, μὴ ἀμελήσῃς αὐτό· ἐπειδὴ προϊόντος τοῦ χρόνου,

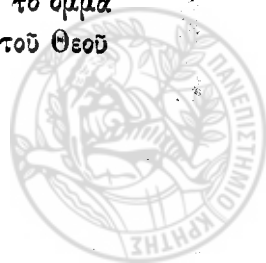

θέλεις εὔρει αὐτὸ τύραννον ἀπάνθρωπον, καὶ ὡς αἰχμάλωτος δοῦλος θέλεις τρέχει δέσμιος ἔμπροσθεν αὐτοῦ· ὅστις ὅμως ἐξ ἀρχῆς ἀγωνισθῆ κατὰ τοῦ πάθους αὐτοῦ, ταχέως θέλει νικῆσει αὐτό.

Ὅστις δύναται νὰ ὑποφέρῃ μετὰ χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως τὴν ἀδικίαν, καίτοι ἔχει τὸν τρόπον ν' ἀποφύγῃ αὐτήν, αὐτὸς ἐδέχθη παρὰ Θεοῦ τὴν ταπείνωσιν διὰ τῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν ἔχει πρὸς αὐτόν. Καὶ ὅστις ὑπομένει μετὰ ταπεινοφροσύνης τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας, οὗτος ἔφθασεν εἰς τὴν τελειότητα, καὶ θαυμάζεται ὑπὸ τῶν ἀγίων ἀγγέλων· ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἄλλη τοιαύτη μεγάλη καὶ δυσκατόρθωτος ἀρετῆ.

Μὴ πιστεύσῃς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ὅτι ὑπάρχεις δυνατὸς εἰς τὴν ἀρετὴν, ἕως ὅτου νὰ δοκιμασθῆς διὰ τῶν πειρασμῶν, καὶ εὔρης τὸν ἑαυτὸν σου ἀμετάβλητον. Ἀπόκτησον ὀρθὴν καὶ σταθερὰν πίστιν, ὅπως δυναθῆς νὰ καταπατήσῃς τοὺς ἐχθρούς σου· καὶ ἔχε τὸν νοῦν σου περιωρισμένον, καὶ μὴ θαρρήσῃς ποτε εἰς τὴν ἰδίαν σου δύναμιν, ἵνα μὴ παραχωρηθῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ τότε ἐκ τῆς ἰδίας σου πίστεως θέλεις μάθει τὴν ἀσθeneiάν σου· μήτε νὰ πιστεύσῃς εἰς τὴν γνώσιν σου, ἵνα μὴ λάβῃ ἀφορμὴν ὁ διάβολος, καὶ σὲ παγιδεύσῃ διὰ τῆς πανουργίας αὐτοῦ. Ἐχε τὴν γλῶσσάν σου γλυκεῖαν, καὶ δὲν θέλει σοὶ ἀπαντήσῃ παντελῶς ἀτιμία· ἔχε ἐπίσης καὶ τὰ χεῖλη σου γλυκά, καὶ θέλεις ἔχει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους φίλους. Μὴ καυχῆθῃς ποτε διὰ τὰ ἔργα σου, ἵνα μὴ ὕστερον καταισχυθῆς· διότι εἰς ὅποιον πρᾶγμα καυχᾶται ὁ ἀνθρώπος, παραχωρεῖ ὁ Θεὸς νὰ ἐκπέσῃ ἐκ τούτου, ἵνα ταπεινωθῆ, καὶ μάθῃ τὴν ταπείνωσιν· διὰ τοῦτο πρέπει ν' ἀποδίδῃς ὅλα εἰς τὴν πρόγνωσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ πιστεύῃς, ὅτι εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν εὐρίσκεται πρᾶγμα τι ἀμετάβλητον.

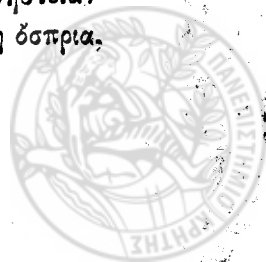
Ἄφοῦ δὲ πράξῃς τοιοῦτοτρόπως, ὕψωνε πάντοτε τὸ ὄμμα σου πρὸς τὸν Θεόν· διότι ἡ σκέπη καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ

περικυκλώνει όλους τους ανθρώπους, δὲν βλέπεται ὁμως ἀφ' ὅλους, εἰμὴ μόνον παρ' ἐκείνων, οἵτινες ἐκαθάρισαν ἑαυτοὺς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας, καὶ ἔχουσι πάντοτε πᾶσαν αὐτῶν τὴν μελέτην εἰς μόνον τὸν Θεόν. Ἐξαιρέτως ὁμως φανεροῦται εἰς αὐτοὺς ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ὅταν πέσωσιν εἰς μέγαν πειρασμὸν διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, καὶ τόσον αισθάνονται τότε αὐτὴν, ὡς νὰ βλέπωσιν αὐτὴν διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν κατὰ τὸ μέτρον του ἑκαστος, καὶ κατὰ τὴν αἰτίαν τοῦ συμβαινόντος πειρασμοῦ· καὶ τοῦτο ὅλον γίνεται, ἵνα διεγείρῃ ὁ Θεός, καὶ παρακινήσῃ τοὺς ἀγωνιστὰς εἰς ἀνδρείαν καὶ γενναιότητα, καθὼς τὸν Ἰώβ, καὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυί, καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας, καὶ Πέτρον τὸν ἀπόστολον καὶ τοὺς λοιποὺς ἁγίους, εἰς τοὺς ὁποίους αὕτη ἡ θεία πρόνοια ἐφαίνετο ὡς διὰ τινος ἀνθρωπίνου σχήματος, ἐμπνέουσα εἰς αὐτοὺς θάρρος, καὶ στηρίζουσα αὐτοὺς πρὸς τὴν εὐσέβειαν. Ἐὰν δὲ εἶπης, ὅτι ταῦτα ἐδόθησαν παρὰ Θεοῦ οἰκονομικῶς εἰς μόνους τοὺς ἁγίους, καὶ ἰδίως αὐτοὶ ἠξιοῦντο νὰ βλέπωσι τὰς τοιαύτας ὀπτασίας, ἔστωσάν σοι πρὸς παράδειγμα ἀνδρείας οἱ ἅγιοι μάρτυρες, οἵτινες πολλάκις πολλοὶ ὁμοῦ, καὶ ἐνίοτε εἷς καθεὶς χωριστά, καὶ εἰς πολλοὺς καὶ διαφόρους τόπους διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ ἠγωνίσθησαν, καὶ διὰ τῆς ἐπελθούσης εἰς αὐτοὺς θείας δυνάμεως ἀνδρείως ὑπέμειναν μὲ πῆλινα σώματα τὰς ξέσεις τοῦ σιδήρου, καὶ τὰς διαφόρους κολάσεις καὶ τιμωρίας, πρᾶγμα ὑπὲρ φύσιν· διότι εἰς τούτους ἐφαίνοντο φανερῶς οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, ἵνα ἕκαστος μάθῃ, ὅτι ἡ θεία πρόνοια ἐπέρχεται πλουσιῶς εἰς ἐκείνους, οἵτινες κατὰ πάντα τρόπον ὑπομένουσι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πάντα πειρασμὸν, καὶ πᾶσαν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν πρὸς ἐνδειξιν τῆς ἀνδραγαθίας αὐτῶν, καὶ καταισχύνῃ τῶν ἐχθρῶν καὶ ὅσον οἱ ἅγιοι διὰ τῶν τοιούτων ὀπτασιῶν ἐνεδυναμοῦντο, τοσοῦτον οἱ ὑπεναντίοι ἐχθροί, βλέποντες τὴν καρτερίαν αὐτῶν, ἐξήπτοντο ἀπὸ τὸν θυμὸν, καὶ ἐκυριεύοντο ὑπὸ μαγίας.

Τί δὲ πρέπει νὰ εἰπωμεν καὶ περὶ ἀσκητῶν καὶ ἀναχωρητῶν, οἵτινες ἦσαν ὅλως ξένοι τοῦ κόσμου, καὶ οἱ ὅποιοι ἐποίησαν τὴν ἔρημον πολιτείαν, καὶ τῶν ἀγγέλων κατοικίαν καὶ καταγώγιον; Τούτους ἐπεσκέπτοντο πάντοτε οἱ ἅγιοι ἄγγελοι διὰ τὴν ὑψηλὴν τῆς πολιτείας αὐτῶν κατάστασιν, καὶ ὡς ἐνὸς δεσπότου ὑπῆρξαι καὶ συναγωνισταὶ κατὰ καιρὸν συναναστρέφοντο μετ' αὐτῶν, οἱ ὅποιοι εἰς ὄλον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν ἠγάπουν τὴν ἔρημον, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην εἶχον τὴν κατοικίαν αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη, καὶ εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς ὁπὰς τῆς γῆς· καὶ καθόσον κατεφρόνησαν τὰ γῆινα πράγματα, καὶ ἠγάπησαν τὰ οὐράνια, καὶ ἐγένοντο μιμηταὶ τῶν ἀγγέλων, κατὰ τοῦτο δικαίως καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ἐφαίνοντο εἰς αὐτούς, καὶ ἐξεπλήρουσαν πάσας αὐτῶν τὰς θελήσεις· ἀλλὰ καὶ ἰδιαιτέρως κατὰ διαφορὰς περιστάσεις φαινόμενοι εἰς αὐτούς, ἐδίδασκον αὐτούς, πῶς πρέπει νὰ πολιτεύωνται· καὶ ἄλλοτε μὲν ἐσαφηνίζον εἰς αὐτούς γραφικὰς ἀπορίας, ἄλλοτε δὲ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι ἠρώτων αὐτούς περὶ τοῦ πρέποντος· καὶ ποτὲ μὲν ὠδήγουν αὐτούς εἰς τοὺς δρόμους, ποτὲ δὲ ἠλευθέρουν αὐτούς ἀπὸ πειρασμῶν, εἰς τοὺς ὁποίους περιέπιπτον· καὶ ἄλλοτε μὲν ἀφήραζον αὐτούς ἐκ μέσου αἰφνιδίων συμπτωμάτων καὶ κινδύνων, τὰ ὁποῖα ἐπῆρχοντο εἰς αὐτούς, οἷον ἀπὸ ὄφιν, ἢ ἀπὸ πέτραν, ἢ ἀπὸ σχισμάδα, ἢ ἀπὸ ρίψιμον πέτρας· ἄλλοτε δὲ ἐφαίνοντο ὀφθαλμοφανῶς εἰς τοὺς ἁγίους, ὅταν ἐπολεμοῦντο φανερῶς ὑπὸ τῶν δαιμόνων, καὶ τοῖς ἔλεγον, ὅτι ἐστάλησαν παρὰ Θεοῦ πρὸς βοήθειαν αὐτῶν, καὶ ἔδιδον εἰς αὐτούς θάρρος καὶ εὐτολμίαν καὶ γενναϊότητα· καὶ ποτὲ μὲν ἰάτρευον ἄλλους διὰ τῶν εὐχῶν αὐτῶν τῶν ἁγίων, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτούς τοὺς ἁγίους, πάσχοντας ἀπὸ πάθη τινά, ἐθεράπευον· καὶ ποτὲ μὲν ἐνεδυναμουν διὰ τῆς ἀφῆς, ἢ διὰ λόγου τὰ σώματα αὐτῶν τῶν ἁγίων, πάσχοντα ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν νηστείαν· ποτὲ δὲ ἔφερον εἰς αὐτούς τροφήν, οἶον, ἄρτους, ἢ ὄσπρια.

ἢ καὶ ἄλλα τινὰ προσφάγια· καὶ εἰς τινὰς μὲν ἐξ αὐτῶν προέ-
 λεγον τὸ τέλος τῆς ζωῆς αὐτῶν· εἰς τινὰς δὲ καὶ τὸν τρόπον
 τῆς μεταστάσεως αὐτῶν· καὶ τίς ἢ χρεῖα ν' ἀπαριθμῶ τόσα
 πολλά, τὰ ὅποια παριστῶσι τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην τῶν
 ἁγίων ἀγγέλων, καὶ τὴν πρὸς τοὺς δικαίους ἄκραν αὐτῶν
 ἐπιμέλειαν ; ἐπειδὴ καθὼς οἱ μεγαλειότεροι ἀδελφοὶ φροντί-
 ζουσι περὶ τῶν μικροτέρων, αὐτῶ καὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι φροντί-
 ζουσι περὶ ἡμῶν. Εἶπον δὲ ταῦτα, ἵνα ἕκαστος μάθῃ, ὅτι
 ὁ Κύριος εὐρίσκειται πλησίον εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐν ἀληθείᾳ
 ἐπικαλοῦνται αὐτόν, καὶ ὅποιαν πρόνοιαν ἔχει δι' ἐκείνους,
 οἱ ὅποιοι ἀπὸ καρδίας ἠκολούθησαν αὐτόν, καὶ προσπαθοῦσι
 παντὶ τρόπῳ νὰ εὐαρεστήσωσιν εἰς αὐτόν.

Ἐὰν πιστεύης, ὅτι ὁ Θεὸς προνοεῖ διὰ σέ, διὰ τί μεριμνᾷς
 καὶ φροντίζεις περὶ προσκαιρῶν πραγμάτων, καὶ περὶ τῶν
 ἀναγκαίων χρεῶν τοῦ σώματός σου ; εἶδὲ καὶ δὲν πιστεύεις,
 καὶ διὰ τοῦτο φροντίζεις σὺ ἀντὶ τοῦ Θεοῦ, γινώριζε, ὅτι σὺ
 ὑπάρχεις ὁ πλέον ἀθλιέστερος ἀφ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους·
 καὶ διὰ τί ζῆς ἀκόμη ; ρίψον τὴν φροντίδα σου εἰς τὸν Θεόν,
 καὶ αὐτὸς θέλει σέ διαθρέψῃ, καὶ δὲν θέλεις φοβηθῆ ποτὲ ἀπὸ
 ἐναντίαν ἀπειλήν.

Ὅστις καθιέρωσεν ἅπαξ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν Θεόν, αὐ-
 τὸς ἔχει πάντοτε ἀναπαυμένον τὸν λογισμὸν αὐτοῦ. Ἄνευ
 τῆς ἀρετῆς τῆς ἀκτημοσύνης δὲν δύναται ἡ ψυχὴ νὰ ἐλευθε-
 ρωθῇ ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν λογισμῶν· καὶ ἄνευ τῆς ἡσυχίας
 τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων δὲν δύναται ἡ ψυχὴ νὰ αἰσθανθῇ
 τὴν εἰρήνην τοῦ νοῦς· καὶ χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς πειρα-
 σμούς, δὲν θέλει ἀποκτήσῃ τὴν σοφίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος·
 καὶ χωρὶς ἐπίμονον καὶ ἐπίπονον ἀνάγνωσιν, δὲν θέλει γνωρί-
 σει τὴν λεπτότητα τῶν λογισμῶν· καὶ χωρὶς τὴν ἀταραξίαν
 τῶν λογισμῶν δὲν κινεῖται ὁ νοῦς εἰς ἔρευναν τῶν ἀποκρύφων
 μυστηρίων τοῦ Θεοῦ· καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ τις πίστιν καὶ πεποί-
 θησιν εἰς τὸν Θεόν, δὲν δύναται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μετὰ θάρρους

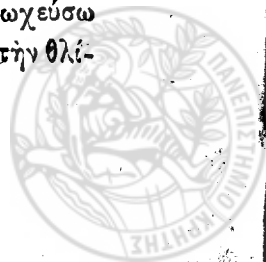

νά περιφρονήσῃ τοὺς πειρασμούς· καὶ χωρὶς δοκιμῆν τῆς φανεραῆς σκέπης τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται ἡ καρδιά νά ἐλπίσῃ εἰς αὐτόν· καὶ χωρὶς νά γευθῆ ἡ ψυχὴ ἐν γνώσει τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ, δὲν θέλει ἔχει κοινωνίαν μετ' αὐτοῦ.

Ἐκεῖνον νόμιζε ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀπὸ πολλῆν εὐσπλαγγνίαν ἐθανάτωσεν ἑαυτὸν ἐκ τῶν ἀναγκαίων χρεῶν τοῦ σώματος, (δηλαδή παραβλέπων τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀνάπαυσιν, μεταδίδει ἐλεημοσύνην εἰς ἄλλους τὰ ἀναγκαῖα χρεῶδη τοῦ σώματος αὐτοῦ)· διότι ὅστις ἐλεεῖ τὸν πτωχόν, ἔχει τὸν Θεὸν φροντιστὴν· καὶ ὅστις πτωχεύει διὰ τὸν Θεόν, εὐρίσκει ἀκενώτους θησαυρούς.

Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει χρεῖαν τινὸς πράγματος· εὐχαριστεῖται ὅμως, ὅταν ἴδῃ τινά, ὅτι ἀναπαύει τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, ἥτις εἶναι ὁ ἄνθρωπος, καὶ τιμᾷ αὐτὴν διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ.

Ὅταν ζητήσῃ τις ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον ἔχεις, μὴ εἴπῃς διὰ τοῦ λογισμοῦ σου, ὅτι ἄς ἀφήσω αὐτὸ δι' ἐμέ, ἵνα ἀναπαυθῶ ἐγώ, καὶ ὁ Θεὸς φροντίζει δι' αὐτὸν τὸν πτωχόν, καὶ προμυθεύει ἀλλαχόθεν τὴν χρεῖαν αὐτοῦ· ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι λόγοι εἶναι ἴδιοι ἀνθρώπων ἀδίκων, καὶ μὴ γνωρίζοντων τὸν Θεόν· διότι ὁ δίκαιος καὶ ἐνάρετος ἄνθρωπος δὲν δίδει ποτὲ τὴν τιμὴν αὐτοῦ εἰς ἄλλον, οὐδὲ τὸν ἀρμόδιον καιρὸν τῆς ἐλεημοσύνης συγχωρεῖ νά παρέλθῃ ἀπράκτως· καὶ ὁ μὲν πτωχὸς καὶ ἐνδεὴς ἄνθρωπος κυβερνᾶται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, (διότι οὐδένα ἐγκαταλείπει ὁ Θεός), σὺ ὅμως ἀπέστρεψας τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν σοὶ ἔδωκεν ὁ Θεός, καὶ ἀπεμάκρυνας τὴν χάριν αὐτοῦ ἀπὸ σου· διότι ἐπέστρεψας τὸν πτωχόν χωρὶς ἐλεημοσύνην. Ὅταν λοιπὸν δώσης ἐλεημοσύνην, χαῖρε καὶ εὐφραίνου, καὶ εἰπέ, δόξα σοὶ ὁ Θεός, ὅτι με ἠξίωσας νά εὕρω καὶ ν' ἀναπαύσω ἓνα πτωχόν· εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχῃς νά δώσης, μᾶλλον χαῖρε, καὶ εἰπέ, εὐχαριστῶν τὸν Θεόν· εὐχαριστῶ σοι, Θεέ μου, διότι μοὶ ἐχάρισας ταύτην τὴν χάριν καὶ τὴν τιμὴν, νά πτωχεύσω διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, καὶ με ἠξίωσας νά γευθῶ τὴν θλί-

φιν και στενοχωρίαν, αϊτινες διωρίσθησαν ὑπὸ τῶν ἐντολῶν σου, καθὼς ἐγεύθησαν αὐτάς οἱ ἅγιοί σου, οἱ φυλάξαντες τὰς ἐντολάς σου τὰς ἀγίας.

Ὅταν δὲ ἀσθενῆς, εἰπέ μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἤξιώθη παρὰ Θεοῦ νὰ δοκιμασθῇ δι' ἐκείνων τῶν ἀγίων μέσων, διὰ τῶν ὁποίων κληρονομοῦμεν τὴν αἰώνιον ζωὴν· καθότι διὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς ἐπιφέρει ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰς ἀρρώστιας. Εἶπέ δέ τις τῶν θείων πατέρων, ὅτι ὅταν ὁ μοναχὸς δὲν δουλεύει τῷ Θεῷ, ὡς ἀρέσκει εἰς αὐτόν, καὶ δὲν ἀγωνίζεται προθύμως διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ διάκειται ἀμελῶς περὶ τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἀρετῶν, ἐξάπαντος ὁ τοιοῦτος παραχωρεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ πέσῃ εἰς πειρασμούς, ἵνα μὴ μένη ἀργός, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς ἀργίας ὑποπέσῃ εἰς ἄλλα χειρότερα πάθη. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐπιφέρει πειρασμούς εἰς τοὺς ραθύμους καὶ ἀμελεῖς, ὅπως ἐπασχολοῦνται εἰς αὐτούς, καὶ ὄχι εἰς ψυχοβλαβῆ καὶ μάταια πράγματα. Πράττει δὲ τοῦτο ὁ Θεὸς πάντοτε εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, ἵνα παιδεύσῃ καὶ σοφίσῃ καὶ διδάξῃ αὐτούς τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα· καὶ ὅταν παρακαλέσωσιν αὐτόν, δὲν ὑπακούονται ταχέως ὑπ' αὐτοῦ, μέχρις οὔ ἤθελον ἀποκάμει, καὶ μάθωσιν ἀκριβῶς, ὅτι ἐκ τῆς ἀμελείας καὶ ραθυμίας αὐτῶν συνέβησαν ταῦτα εἰς αὐτούς· διότι λέγει διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαίου ὁ Θεός· ὅτι ὅταν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν πρὸς με, θέλω ἀποστρέψει τὸ πρόσωπόν μου ἀφ' ὑμῶν, καὶ ἐὰν περισσεύσῃτε τὴν δέησιν ὑμῶν, δὲν θέλω ἀκούσει ὑμᾶς. Ἐὰν δὲ τοῦτο ἐλέχθη περὶ ἄλλων, ἀλλ' ὅμως ἐγράφη δι' ἐκείνων, οἵτινες ἐγκαταλείπουσι τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ λέγομεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πολυέλεος καὶ πολυεὐσπλαγχνος, διὰ ποίαν αἰτίαν ἐν καιρῷ τῶν πειρασμῶν, ὅταν κρούωμεν ἀκαταπαύστως τὴν θύραν τοῦ ἐλέους αὐτοῦ καὶ παρακαλοῦμεν, δὲν εἰσακουόμεθα, ἀλλὰ παραβλέπει τὰς δέησεις ἡμῶν; αὐτὸς ὁ ἴδιος προφήτης διδάσκει ἡμᾶς καὶ περὶ

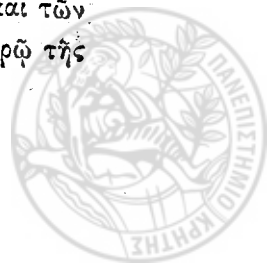
τούτου, λέγων, δὲν εἶναι ἀδύνατος ἡ χεὶρ τοῦ κυρίου νὰ σώσῃ ἡμᾶς, οὔτε κωφὸς εἶναι, ὥστε νὰ μὴ ἀκούσῃ ἡμᾶς, ἀλλ' αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν διεχώρησαν ἡμᾶς ἀπ' αὐτόν, καὶ αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὥστε νὰ μὴ ἀκούῃ ἡμᾶς. Ἐνθυμοῦ τὸν Θεὸν εἰς πᾶσαν περίστασιν, ὅπως καὶ αὐτὸς σ' ἐνθυμηθῆ, ὅταν ἐμπέσῃς εἰς πειρασμούς.

Ἡ φύσις σου, ἀδελφέ, εἶναι δεκτικὴ τῶν παθῶν, καὶ οἱ πειρασμοὶ τοῦ παρόντος κόσμου εἶναι πολλοί, καὶ τὰ κακὰ δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ σοῦ, ἀλλ' ἀναβρῦουσι καὶ ἐντὸς σου, καὶ ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου· καὶ ὅμως μὴ ἀπομακρυνθῆς ἐκ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ εὐρίσκεσαι, μήτε ν' ἀποφύγῃς τοὺς πειρασμούς· καὶ ὅταν ὁ Θεὸς νεύσῃ, θέλει σ' ἐλευθερώσει ἀπ' αὐτούς· καὶ καθὼς κεῖνται πλησίον τὰ ἄνω καὶ κάτω, βλέφαρα τῶν ὀμμάτων, οὕτω καὶ οἱ πειρασμοὶ κεῖνται πλησίον τῶν ἀνθρώπων. Ταῦτα δὲ πάντα ὠκονόμησεν ὁ Θεὸς ἐν σοφίᾳ διὰ τὴν ἰδικήν σου ὠφέλειαν, ὅπως κρούσῃς ἐπιμόνως τὴν θύραν τοῦ ἐλέους αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ φόβου τῶν θλίψεων σπάρῃ εἰς τὸν νοῦν σου ἡ ἐνθύμητις αὐτοῦ, καὶ πλητιάσῃς εἰς αὐτόν διὰ τῶν δεήσεων, καὶ ἀκριβοῦσθαι ἡ καρδιά σου διὰ τῆς ἀκαταπαύστου ἐνθυμήσεως αὐτοῦ.

Τὸ δὲ νὰ ἐκκλίνῃ τις ἀπὸ τοῦ κακοῦ, καὶ νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθόν, εἶναι φανερόν, ὅτι παρ' ἡμῖν κεῖται· ἐπομένως καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀτιμία, ὡς ἐκ τούτων προερχόμεναι, εἰς ἡμᾶς ἀναφέρονται· ἐπειδὴ διὰ μὲν τῆς ἀτιμίας ἐντρεπόμενοι φοβούμεθα, διὰ δὲ τῆς τιμῆς προσφέρομεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν εὐχαριστίαν, καὶ προοδεύομεν εἰς τὴν ἀρετὴν. Ταῦτα ὁ Θεὸς ὡς παιδαγωγὸς καὶ διδασκάλους ἐπλήθυνεν εἰς σέ, ἵνα μὴ λησμονήσῃς Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ μένων ἐλεύθερος ἐκ τούτων, καὶ ἀνεπίδεκτος τῶν θλιβερῶν, καὶ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ πάντα φόβου, καὶ μακρυνόμενος ἐξ αὐτοῦ, ἐμπέσῃς εἰς πολυθείαν, καθὼς ἔπесαν πολλοὶ ἄλλοι, οἵτινες καίτοι ὑπῆρχον ὁμοιοπαθεῖς ἄνθρωποι, καὶ ἐπαιδεύοντο διὰ τῶν τοιούτων λυπηρῶν κακῶν,

εἰς μίαν ὁμως στιγμὴν χρόνου διὰ πρόσκαιρον καὶ εὐτελῆ ματαίαν ἐξουσίαν καὶ καλοπάθειαν ὄχι μόνον εἰς πολυθεῖαν ἐξέπεσαν, ἀλλ' ἀνοήτως ἐτόλμησαν νὰ ὀργίζωνται καὶ νὰ μάχωνται καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐνεκα τούτου λοιπὸν συνεχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ εὐρίσκησαι εἰς τὰ λυπηρά, ἵνα μὴ ἀπομακρυνθῆς τῆς χάριτος αὐτοῦ καὶ παροργίσῃς αὐτόν, καὶ ἐπομένως ἐπιφέρῃ σοι τὴν τιμωρίαν, καὶ σ' ἐξολοθρεύσῃ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν τὰ προειρημένα δὲν τολμᾷ τις νὰ εἴπῃ, ὡς βλάσφημα, παραλείπω ἀπὸ τοῦ νὰ λέγω τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς λοιπὰς βλασφημίας, τὰς γεννωμένας ἐκ τῆς εὐτυχίας τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς ἀφοβίας. Ἐνεκα τούτου ὁ Θεὸς διὰ τε τῶν λυπηρῶν καὶ τῶν παθῶν ἐπαυξάνει εἰς τὴν καρδίαν σου τὴν ἐνθύμησιν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ φόβου τῶν ἐναντίων σὲ διεγείρει, ὅπως κρούσῃς τὴν θύραν τῆς εὐσπλαγχνίας αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς ἐκ τούτων τῶν ἐναντίων ἀπαλλαγῆς ἐμβάλλει εἰς τὴν καρδίαν σου τὴν πρὸς αὐτόν ἀγάπην· διὰ δὲ τῆς πρὸς αὐτόν ἀγάπης σὲ πλησιάζει εἰς τὴν τιμὴν τῆς υἱοθεσίας, καὶ σοὶ ἀποδεικνύει τὴν μεγάλην καὶ πλουσίαν αὐτοῦ χάριν· διότι ἄλλως, πῶθεν ἤθελες γνωρίσει τὴν τοιαύτην τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν καὶ τὴν περὶ σὲ φροντίδα, ἐὰν δὲν συνέβαινον εἰς σὲ τὰ ἐναντία καὶ λυπηρά κακά; διότι κατ' ἐξοχὴν ἐκ τούτων τῶν ἐναντίων καὶ λυπηρῶν δύναται ν' αὐξήσῃ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ ἐκ τῆς γνώσεως τῶν αὐτοῦ χαρισμάτων, καὶ ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως τῆς ἀπείρου αὐτοῦ προνοίας. Ταῦτα πάντα τὰ καλὰ γεννῶνται εἰς σὲ ἐκ τῶν λυπηρῶν, ἵνα μάθῃς νὰ εὐχαριστῆς τὸν Θεόν. Λοιπὸν ἐνθυμοῦ τὸν Θεόν, ἵνα καὶ αὐτὸς σ' ἐνθυμῆται πάντοτε· καὶ ἀφοῦ σ' ἐνθυμηθῆ, καὶ σὲ διασώσῃ ἀπὸ τὰ λυπηρά, θέλει σοὶ δωρήσει πάντα μακαρισμόν. Μὴ ἀποβάλλῃς ἐκ τῆς μνήμης σου τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, διασκορπίζων τὸν νοῦν σου εἰς μάταια πράγματα, ἵνα μὴ σ' ἐγκαταλείψῃ καὶ αὐτὸς ἐν καιρῷ τῶν πολέμων καὶ τῶν ἀγῶνων σου· ἀλλὰ γενοῦ εὐπειθῆς εἰς αὐτόν ἐν καιρῷ τῆς

ἀναπαύσεώς σου, ἵνα ἔχῃς ἐν καιρῷ τῶν θλίψεών σου παρρησίαν πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς καρδιακῆς καὶ ἐπιμόνου πρὸς αὐτὸν προσευχῆς καὶ παρακλήσεως.

Ἔσο πάντοτε καθαρὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἔχων ἀδιάλειπτον ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὴν ἐνθύμησιν αὐτοῦ, ἵνα μὴ, χρονοτριβήσας πολὺν καιρὸν ἔξωθεν τῆς ἐνθυμήσεως αὐτοῦ, γένης ἀπαρρησίαστος πρὸς αὐτόν· διότι ἢ πρὸς τὸν Θεὸν παρρησία ἀποκτᾶται ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν συνεχοῦς καὶ πολλῆς καὶ ἐντόνου προσευχῆς. Ἡ μὲν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους σχέσις καὶ διαμονὴ γίνεται διὰ τοῦ σώματος, ἡ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν σχέσις διὰ τῆς ψυχικῆς ἐνθυμήσεως, καὶ τῆς προσοχῆς, τῶν δεήσεων καὶ τῆς ὀλοκαυτώσεως τοῦ ἑαυτοῦ σου· ἐὰν δὲ ἐπιμείνης ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν ἐνθύμησιν αὐτοῦ, φθάνεις μετὰ καιρὸν εἰς ἐκπληξιν καὶ θαυμασμόν· διότι εὐφραίνεται ἡ καρδία τῶν ζητούντων τὸν Κύριον.

Ζητήσατε τὸν Κύριον, ὧ κατὰ δίκαιον ἁμαρτωλοί, καὶ ἐνδυναμώθητε διὰ τῆς ἐλπίδος· ζητήσατε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διὰ τῆς μετανοίας, καὶ θέλετε ἁγιασθῆ καὶ καθαρισθῆ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ὑμῶν ἐκ τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ προσώπου αὐτοῦ· δράμετε πρὸς τὸν Κύριον, ὅσοι ἐστέ ὑπεύθυνοι διὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν, ὅστις δύναται νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας, καὶ νὰ παραβλέπῃ σφάλματα· ἐπειδὴ μεθ' ὄρκου εἶπε διὰ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ, λέγων· ζῶ ἐγὼ λέγει Κύριος· δὲν θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἕως ὅτου νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ ζήσῃ. Καὶ πάλιν· ὄλην τὴν ἡμέραν ἐξέτεινα τὰς χεῖράς μου εἰς λαὸν ἀπειθῆ καὶ φιλόνηκον. Καὶ πάλιν· διὰ τί ἀποθνήσκετε ἐν ἁμαρτίᾳ, ὧ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ; ἐπιστρέφητε πρὸς ἐμέ, καὶ θέλω ἐπιστρέφει καὶ ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς. Καὶ πάλιν· ἐν ὁποιαδήποτε ἡμέρᾳ ἤθελεν ἐπιστρέφει ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπὸ τὴν κακὴν αὐτοῦ ὁδόν, καὶ στραφῆ πρὸς Κύριον, καὶ ποιήσῃ ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην, δὲν θέλω ἐνθυμηθῆ τὰς ἀνομίας αὐτοῦ, ἀλλὰ θέλει ζήσῃ ζωὴν, λέγει Κύριος· καὶ ὁ δίκαιος ἐὰν ἀφήσῃ τὴν

δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ἁμαρτάνων ἀδικήσῃ, οὐ μόνον δὲν θέλω ἐνθυμηθῆ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ θέλω θέσει πρόσκομμα ἐκπεσμοῦ, καὶ θέλει ἀποθάνει ἐν τῷ σκότει τῶν κακῶν αὐτοῦ ἔργων· ἐπειδὴ ἐπιμένει εἰς τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; διότι ὁ ἁμαρτωλὸς δὲν θέλει μένει εἰς τὸ πτώμα τῆς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας, καθ' ἣν ἡμέραν ἤθελε μετανοήσῃ· τοῦ δὲ δικαίου ἡ ἀρετὴ δὲν θέλει λυτρῶσαι αὐτόν, καθ' ἣν ἡμέραν ἤθελεν ἁμαρτήσῃ, ἐὰν ἐπιμείνῃ εἰς τὸ ἁμάρτημα αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὸν Ἰερειμῖαν οὕτως εἶπεν ὁ Θεός· λάβε χαρτίον, καὶ ὅσα σοὶ εἶπω, γράψον ἐν αὐτῷ· ἀπὸ τὰς ἡμέρας Ἰωσίου βασιλέως Ἰούδα μέχρι τῆς σήμερον θέλω ἐπιφέρει ὅλα τὰ κακά, ὅσα σοὶ εἶπον, ἵνα, ἀφοῦ ἀκούσῃ καὶ φοβηθῆ, καταλείψῃ ἕκαστος ἄνθρωπος τὴν ὁδὸν τῆς κακίας αὐτοῦ, καὶ, ἀφοῦ μεταμεληθῆ, μετανοήσῃ, καὶ ἐγὼ θέλω συγχωρήσει τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ. Καὶ ἡ σοφία τοῦ Σολομώντος εἶπεν. ὅστις κρύπτει τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, δὲν θέλει ὠφελῆθῃ ποσῶς· ὅστις ὁμῶς ὁμολογεῖ αὐτὰς καὶ ἐγκαταλείπει, θέλει λάβει ἔλεος παρὰ Θεοῦ. Καὶ ὁ Ἡσαίας λέγει· ζητήσατε τὸν Κύριον, καὶ ἀφοῦ εὔρητε αὐτόν, παρακαλέσατε, καὶ ἀφοῦ πλησιάσῃτε αὐτόν διὰ τῆς μετανοίας, ἃς ἀφήσῃ ὁ ἁμαρτωλὸς τὴν ὁδὸν τῆς κακίας αὐτοῦ, καὶ ὁ ἄδικος τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἐνθυμήσεις, καὶ στραφεῖτε πρὸς ἐμέ, καὶ ἐγὼ θέλω ἐλεήσει ὑμᾶς· διότι αἱ ἐνθυμήσεις μου δὲν εἶναι καθὼς αἱ ἰδικαί σας ἐνθυμήσεις, οὔτε αἱ ὁδοί μου, ὡς αἱ ὁδοὶ ὑμῶν· ἐὰν λοιπὸν μου ἀκούσητε, θέλετε ἀπολαύσει τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς· ἔλθετε πρὸς με, καὶ ὑπακούσατέ μου, καὶ θέλει ζῆσει ἡ ψυχὴ ὑμῶν. Ὅταν φυλάξῃς τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, καὶ ποιήσῃς τὰ θελήματα αὐτοῦ, τότε ἔχε τὴν ἐλπίδα σου εἰς τὸν Θεόν, καὶ παρακάλεσον αὐτόν, καὶ ἐνῶ ἐπικαλῆσαι αὐτόν δι' ἀλαλήτων φωνῶν, θέλει σοὶ εἰπεῖ, ἰδοὺ πάρεμι.

Ὅταν ὁ ἄδικος περιέλθῃ εἰς πειρασμόν, δὲν ἔχει πεποίθησιν γὰ ἐπικαλεσθῆ τὸν Θεόν, οὐδὲ περιμένει τὴν σωτηρίαν

αὐτοῦ ἀπ' αὐτόν· διότι ἐν καιρῷ τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ ἐμακρύνθη ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Πρὶν ν' ἀρχίσῃς τὸν πόλεμον, ζήτησον τὴν συμμαχίαν τοῦ Θεοῦ· καὶ πρὶν ἀσθενήσῃς ζήτησον τὸν ἰατρόν· καὶ πρὶν σοὶ ἐπέλθωσι τὰ θλιβερά, προσεύχου εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἐν καιρῷ τῶν λττηρῶν θέλεις εὔρει αὐτὸν βοηθόν· καὶ πρὶν σκοντάψῃς καὶ πέσῃς, ἐπικαλοῦ τὸν Θεόν, καὶ δεήθητι πρὸς αὐτόν· καὶ πρὶν προσευχηθῆς, ἐτοιμάζου νὰ φυλάξῃς τὰς τε σωματικὰς καὶ ψυχικὰς ἀρετάς, τὰς ὁποίας ὑπεσχέθης· καθότι ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε ἐν καιρῷ εἰρήνης κατεσκευάσθη, καὶ πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν ἡ ξυλῆια αὐτῆς ἠτοιμάζετο· εἰς δὲ τὸν καιρὸν τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ οἱ μὲν ἀδικοὶ ἀπωλέσθησαν, εἰς δὲ τὸν δίκαιον Νῶε ἐγένετο σκέπη.

Τοῦ ἀδίκου τὸ στόμα ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς ἐμφράττεται· ἐπειδὴ ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ ποιεῖ αὐτὸν ἀπαρρησίαστον πρὸς τὸν Θεόν· ἡ δὲ καθαρὰ καρδία ἐκχέει μετὰ χαρᾶς δάκρυα ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς. "Ὅσοι ἐνεκρώθησαν τῷ κόσμῳ, οὗτοι μετὰ χαρᾶς ὑπομένουσι τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰ κακά· ὅσοι ὅμως ἀγαπῶσιν εἰσέτι τὸν κόσμον, αὐτοὶ δὲν δύναται νὰ ὑπομένωσι τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀδικίαν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς κενοδοξίας νικώμενοι, ὀργίζονται καὶ ταράττονται ἄνευ τινὸς λόγου καὶ φρονήσεως, ἢ κυριεύονται ὑπὸ τῆς λύπης. "ὦ, πόσον δυσκατόρθωτος ὑπάρχει αὕτη ἡ ἀρετὴ! καὶ πόσῃ δόξαν ἔχει παρὰ τῷ Θεῷ! "Ὅστις θέλει νὰ κατορθῶσῃ ταύτην τὴν ἀρετὴν, ἤγουν νὰ ὑπομένη τὴν ἀδικίαν, πρέπει ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ, καὶ νὰ ξενιτευθῇ· διότι δὲν δύναται νὰ κατορθῶσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα· ἐπειδὴ μόνον τῶν μεγάλων καὶ δυνατῶν εἶναι ἴδιον νὰ ὑπομένωσι τὸν πόνον ταύτης τῆς ἀρετῆς ἐν μέσῳ τῶν ἰδίων συγγενῶν εὐρισκόμενοι, οἵτινες ἀπέθανον τῷ κόσμῳ, καὶ δὲν ἐλπίζουσι ποσῶς εἰς παροῦσαν παρηγορίαν.

Καθὼς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πλησιάζει εἰς τὸν ταπεινόφρονα, οὕτω καὶ εἰς τὸν ὑπερήφανον αἱ λυπηραὶ περιστάσεις· ἐπειδὴ

ὁ Κύριος ἐπιβλέπει ἐπὶ τοὺς ταπεινόφρονας, καὶ ποιεῖ αὐτοὺς νὰ χιρίρωσι· τοὺς δὲ ὑπερηφάνους ὑποβλέπει, ὅπως κάμῃ αὐτοὺς νὰ ταπεινωθῶσιν. Ὁ ταπεινὸς ἄνθρωπος δέχεται πάντοτε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ ὑπερήφανος καὶ ὀλιγόπιστος ἀπαντᾷ πάντοτε προσκόμματα φοβερά. Ταπεινώσον σεαυτὸν κατὰ πάντα ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ θέλεις ὑψωθῆ ὑπεράνω τῶν ἀρχόντων τούτου τοῦ κόσμου. Προλάμβανε ἅπαντας διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ σου καὶ τῆς προσκυνήσεως, καὶ θέλεις τιμηθῆ ὑπὲρ τοὺς προσφέροντας ὡς δῶρον τὸ καθαρὸν χρυσίον σουφεῖρ.

Ἐξευτελήσον σεαυτὸν, καὶ θέλεις εἶδει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ εἰς ἑαυτόν· διότι ὅπου πλημμυρεῖ ἡ ταπείνωσις, ἐκεῖ ἀκμάζει καὶ ἀνθεῖ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ἀγωνίζησαι νὰ καταφρονηθῆς ἀναφανδὸν ὑφ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων, θέλει σὲ κάμει ὁ Θεὸς νὰ δοξασθῆς. Ἐὰν δὲ ἔχῃς ταπεινώσιν εἰς τὴν καρδίαν σου, εἰς τὴν καρδίαν σου σοὶ δείκνυσιν ὁ Θεὸς τὴν δόξαν αὐτοῦ. Γίνου εὐκαταφρόνητος ἐν τῇ μεγαλωσύνῃ σου, καὶ ὄχι μέγας ἐν τῇ σμικρότητί σου. Σπούδασον νὰ καταφρονηθῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως χορτασθῆς ἐκ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Μὴ ζῆτει νὰ τιμηθῆς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ἐνῶ ὑπάρχεις πλήρης ψυχικῶν πληγῶν. Καταφρόνησον τὴν τιμὴν τοῦ κόσμου, ἵνα τιμηθῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ μὴ ἀγαπήσῃς τὴν κοσμικὴν τιμὴν, ἵνα μὴ ἀτιμασθῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὅστις ζητεῖ τὴν τιμὴν, φεύγει ἐξ αὐτοῦ ἡ τιμὴ· καὶ ὅστις φεύγει τὴν τιμὴν, ἡ τιμὴ ἀκολουθεῖ αὐτόν, καὶ γίνεται κήρυξ τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Ἐὰν καταφρονῆς σεαυτόν, ἵνα μὴ τιμηθῆς, ὁ Θεὸς θέλει σὲ φανερώσει· ἐὰν δὲ καταφρονήσῃς σὺ ὁ ἴδιος σεαυτὸν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς συγχωρεῖ εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ κτίσματα νὰ σ' ἐπαινώσι, καὶ θέλει ἀνοιγῆ ἔμπροσθέν σου ἡ θύρα τῆς δόξης ἐκεῖνου, ὅστις σ' ἐπλάσε· διότι σὺ ἐν ἀληθείᾳ ὑπάρχεις κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ.

Τίς εἶδεν ἄνθρωπον, ὅστις νὰ διαλάμπῃ διὰ τῶν ἀρετῶν, καὶ νὰ φαίνηται εὐτελής καὶ οὐτιδανὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ ἦναι μὲν φωτεινὸς εἰς τὴν ζωὴν, σοφὸς δὲ κατὰ τὴν γνῶσιν, καὶ ταπεινὸς κατὰ τὸ φρόνημα; Μακάριος λοιπόν, ὅστις ταπεινοῖ ἑαυτὸν εἰς πάντα· διότι ὁ τοιοῦτος θέλει ὑψωθῆ· ἐπειδὴ ὅστις ταπεινοῖ ἑαυτὸν εἰς πάντα διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς δοξάζει αὐτόν· καὶ ὅστις πενή καὶ διψῆ διὰ τὸν Θεόν, ὁ Θεὸς θέλει μεθύσει αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ· καὶ ὅστις γυμνητεύει διὰ τὸν Θεόν, ὁ Θεὸς θέλει ἐνδύσει αὐτὸν στολὴν ἀφθαρσίας καὶ δόξης· καὶ ὅστις πτωχεύει διὰ τὸν Θεόν, ὁ Θεὸς παρηγορεῖ αὐτὸν διὰ τοῦ ἀληθινοῦ αὐτοῦ πλούτου. Καταφρόνησον σεαυτὸν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς θέλει αὐξήσει τὴν δόξαν σου καθ' ὅλην σου τὴν ζωὴν, χωρὶς σὺ νὰ γνωρίζῃς. Ἐχε σεαυτὸν ἀμαρτωλόν, ἵνα δικαιωθῆς ἐν ὅλῃ σου τῇ ζωῇ. Γίνου ἀμαθὴς καὶ ἰδιώτης ἐν τῇ σοφίᾳ σου, καὶ ὄχι σοφὸς ἐν τῇ ἀμαθείᾳ σου· καὶ ἐὰν ἡ ταπεινώσις ὑψοῖ τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀμαθῆ, πόσης ἄραγε τιμῆς γενήσεται πρόξενος εἰς τοὺς τιμίους καὶ σοφοὺς ἀνθρώπους;

Φεῦγε τὴν κενοδοξίαν, καὶ θέλεις δοξασθῆ· φοβήθητι τὴν ὑπερφάνειαν, καὶ θέλεις μεγαλυνθῆ· διότι οὔτε ἡ κενοδοξία οὔτε ἡ ὑψηλοφροσύνη διενεμήθη εἰς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ἐκουσίως ἀπαρνῆθῃς ὅλα τὰ τοῦκόσμου, μὴ θέλε νὰ φιλονεικῆς μετὰ τινος δι' ἐλάχιστόν τι πρᾶγμα. Ἐὰν ἀπεστράφῃς τὴν κενοδοξίαν, φεῦγε καὶ τοὺς κενοδόξους· φεῦγε τοὺς ἀγαπῶντας τὰ πολλὰ κτήματα, ὡς καὶ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν. Ἀπομάκρυνον σεαυτὸν ἐκ τῶν ἀσώτων ἀνθρώπων, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἀσωτείας. Φεῦγε τοὺς ἀκολάστους, ὡς καὶ τὴν ἀκολασίαν· καθότι ἐὰν καὶ μόνῃ ἡ φιλή ἐνθύμησις τῶν εἰρημέων κακῶν ταράττει τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, πόσω μᾶλλον ἡ θεωρία αὐτῶν, καὶ τὸ μετὰ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων συζῆν; Προσέγγισον εἰς τοὺς δικαίους, καὶ δι' αὐτῶν θέλεις πλησιάσει εἰς τὸν Θεόν· Συναναστρέφου μετὰ τῶν ἐχόντων

ταπεινώσιν· και θέλεις μάθει τούς τρόπους αὐτῶν· διότι ἐάν και μόνη ἢ θεωρία τῶν τοιούτων ᾗναι ὠφέλιμος, πόσω μᾶλλον ἢ διδασκαλία αὐτῶν;

Ἀγάπησον τούς πτωχοὺς, ἵνα δι' αὐτῶν ἐπιτύχῃς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Μὴ πλησιάζῃς εἰς τούς φιλονείκους ἀνθρώπους, ὅπως μὴ ἀναγκασθῇς νὰ ἐξέλθῃς και σὺ ἐκ τῆς γαλήνης και ἀταραξίας τοῦ νοός σου. Μὴ ἀηδιάσῃς τὰς δυσωδίας τῶν ἀρρώστων, και μάλιστα τῶν πτωχῶν· ἐπειδὴ και σὺ περικίσειαι σῶμα ὡς και αὐτοί. Μὴ ἀπελπίσῃς τούς θλιβομένους κατὰ τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ τιμωρηθῇς και σὺ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, και ζητήσῃς παρηγορίαν ἐξ αὐτῶν, και δὲν θέλεις εὐρεῖ. Μὴ χλευάσῃς ποτὲ μισαρὸν ἀνθρώπων· διότι πάντες ἴσοι εἰς τὸν ἄδην θέλομεν πορευθῆ. Ἀγάπησον τούς ἁμαρτωλοὺς, μίσησον ὁμῶς τὰ ἔργα αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐμπέσῃς εἰς τὰ αὐτὰ πάθη, εἰς τὰ ὁποῖα αὐτοὶ εὗρισκονται. Ἐνθυμήθητι, ὅτι ὑπάρχεις κοινωνὸς τῆς ἐνύλου φύσεως, και κάμε τὸ καλὸν εἰς πάντας. Μὴ ἐπιπλήττῃς τούς ἔχοντας χρείαν τῆς εὐχῆς σου, μήτε ἀποστέρη αὐτοὺς τῶν παρηγορητικῶν σου λόγων, ἵνα μὴ ἀπελπισθῶσι, και ζητήσῃ ὁ Θεὸς τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκ τῶν χειρῶν σου· ἀλλὰ μιμοῦ τούς ψυχικοὺς ἐκείνους ἰατροὺς, οἵτινες διὰ τῶν πλέον ψυχροτέρων φαρμάκων τοῦ λόγου προσπαθοῦσι νὰ θεραπεύσωσι τὰ θερμότερα πάθη, και τὰ ψυχρότερα πάλιν τῶν παθῶν διὰ τῶν ἐναντίων.

Ἀνάγκασον σεαυτὸν, ἵνα, ὅταν ἀπαντήσῃς τὸν πλησίον σου, τιμήσῃς αὐτὸν ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ, και φίλησον τὰς χεῖρας και τούς πόδας αὐτοῦ, και κράτησον αὐτὰς ἐπὶ ὦραν μετὰ πολλῆς τιμῆς, και θέσον αὐτὰς εἰς τούς ὀφθαλμούς σου, και ἐπαίνεσον αὐτὸν εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει· και, ὅταν χωρισθῇ ἀπὸ σοῦ, εἰπὲ δι' αὐτὸν ὅ,τι καλὸν και τίμιον· καθότι διὰ τῶν τοιούτων σου τρόπων ἔλκεῖς αὐτὸν εἰς τὸ καλόν, και ἀναγκάζεις αὐτὸν νὰ σ' ἐντρέπῃται διὰ τὸν ὁποῖον ἔκαμες εἰς αὐτὸν χαιρετισμὸν, και σπείρεις εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σπέρμα-

τα ἀρετῆς· σὺ δὲ ἐκ τοῦ τοιούτου σου καλοῦ τρόπου συνηθίζεις καὶ ἀποκτᾶς τύπον καλόν, καὶ πολλὴν ταπεινώσιν καὶ ἄνευ κόπου κατορθοῖς μεγάλας ἀρετάς· ἐκτὸς δὲ τούτου, καὶ αὐτὸς ὁ πλησίον σου ἐὰν ἔχη τι ἐλάττωμα, οὕτω τιμώμενος παρὰ σοῦ, εὐκόλως δέχεται παρὰ σοῦ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ, ἐντρεπόμενος διὰ τὴν ὁποίαν προσέφερες εἰς αὐτὸν τιμὴν. Τοῦτον τὸν τρόπον διατήρησον πάντοτε, τὸ νὰ γλυκοχαιρετᾶς καὶ νὰ τιμᾶς πάντας, καὶ μὴ παρακινήσης τινὰ εἰς θυμόν, ἢ φθονήσης, ἢ ἀποστραφῆς, μήτε δι' αὐτὴν αὐτοῦ τὴν πίστιν, μήτε διὰ τὰ κακὰ αὐτοῦ ἔργα· ἀλλὰ προφυλάττου, καὶ μὴ ἐλέγξης τινὰ, μήτε νὰ μεμφθῆς διὰ κανέν πρᾶγμα· καθότι ἔχομεν πάντες εἰς τοὺς οὐρανοὺς κριτὴν, ὅστις δὲν ἀποβλέπει εἰς πρόσωπα. Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ ἐπιστρέψῃς τὸν πλησίον σου εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, λυπήσου δι' αὐτόν, καὶ μετὰ δακρύων ἀγάπης εἰπέ εἰς αὐτόν ἕνα, ἢ δύο μόνον λόγους, χωρὶς νὰ ἐξαφθῆς κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, ἵνα μὴ ἴδῃ εἰς σὲ σημεῖον ἔχθρας· διότι ἡ ἀγάπη δὲν ἠξεύρει νὰ θυμῶνῃ, οὔτε νὰ παροξύνῃται, οὔτε νὰ μέμφηται τινὰ με πάθος. Ἡ ταπεινώσιν εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς γνώσεως, ἣτις γεννᾶται ἐκ καθαρᾶς συνειδήσεως· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, εἰς ὃν πρέπει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν, καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων· Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Σ Τ'.

Περὶ ὠφελείας, τῆς προερχομένης ἐκ τῆς
φυγῆς τοῦ κόσμου.

ΔΥΝΑΤΟΣ τῇ ἀληθείᾳ καὶ δυσάρεστος καὶ δύσκολος εἶναι ὁ ἀγὼν καὶ ὁ πόλεμος, ὅστις γίνεται εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα,

εἰ καὶ προσπαθεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ γίνῃ δυνατὸς καὶ ἀνίκητος· ὅταν ὁμως πλησιάσωσιν εἰς αὐτὸν αἱ αἰτίαι, ἐξ ὧν συμβαίνουσιν αἱ προσβολαί, καὶ ἐπομένως οἱ πόλεμοι καὶ οἱ ἀγῶνες, φόβος καταλαμβάνει αὐτόν, καὶ τόσον ταχέως νικᾶται, παρὰ ἀπὸ τὸν φανερὸν πόλεμον τοῦ διαβόλου· διότι ἐν ὄσῳ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπομακρύνεται ἐκ τῶν αἰτιῶν ἐκείνων, ἐκ τῶν ὁποίων φοβεῖται ἡ καρδιά αὐτοῦ, δίδει ἀφορμὴν εἰς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ νὰ πολεμῇ αὐτόν· καὶ ἐὰν ὀλίγον παραμελήσῃ, εὐκόλως καταστρέφεται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· καθότι ὅταν ἡ ψυχὴ κυριευθῇ ἀπὸ τὰς βλαβεράς ἀπαντήσεις τοῦ κόσμου, αὗται αἱ ἀπαντήσεις γίνονται εἰς αὐτὴν προσκόμματα, καὶ τρόπον τινὰ νικᾶται φυσικῶς, ὅταν ἀπαντήσῃ αὐτάς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν οἱ ἀρχαῖοι θεῖοι πατέρες ἡμῶν, οἱ ὅποιοι ἐδοκίμασαν πάντα ταῦτα, καὶ ἐγνώρισαν, ὅτι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι δυνατὸς εἰς πᾶσαν περίστασιν, οὐδὲ ἴσταται εἰς μίαν τάξιν σταθερῶς, ἵνα διατηρήσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κατάστασιν, καὶ ἐνίοτε μάλιστα δὲν δύναται νὰ προφυλαχθῇ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα βλάπτουσιν αὐτόν, διὰ τοῦτο λέγω, ἐστοχάσθησαν μετὰ πολλῆς σοφίας πάντα ταῦτα, καὶ ἐνεδύθησαν ὡς ὄπλον ἀκαταμάχητον τὴν ἀκτημοσύνην, ἥτις ἀπαλάττει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ πολλοῦς ἀγῶνας καὶ κόπους, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου δὲν ὑπάρχουσι πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶναι αἰτίαι καὶ ἀφορμαὶ τῶν παθῶν· καὶ ὅταν κατὰ περίστασιν ἤθελον νικηθῇ ὑπὸ τινος πάθους, ὡς ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, ἢ τῆς ἐπιθυμίας, ἢ τῆς μνησικακίας, ἢ τῆς δόξης, ἢ καὶ ἄλλου τινός, δὲν εὔρισκον τὰς αἰτίας τῶν πτώσεων· ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐρήμου πάντα ταῦτα τὰ πάθη, καὶ ὅσα ἄλλα, ἐγίνοντο εἰς αὐτοὺς ἐλαφρά. Οὕτω δὲ διὰ τοιούτων φρονημάτων ὀχυρωθέντες, καὶ περιτειχίσαντες ἑαυτοὺς ἐντὸς τῆς ἐρήμου, ὡς εἰς τι ἀκαταμάχητον φρούριον, ἠδυνήθη ἕκαστος ἐξ αὐτῶν νὰ τελειώσῃ τὸν ἑαυτοῦ ἀγῶνα εἰς τοιοῦτον μέρος, ὅπου αἱ αἰσθήσεις δὲν εὔρισκον βοήθειαν, ὥστε νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ ἐχθροῦ κατ'

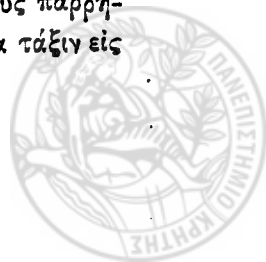

αὐτῶν. Καλλιώτερον δὲ εἰς ἡμᾶς εἶναι, πολεμοῦντες ν' ἀποθάνωμεν εἰς τὸν ἀγῶνα, παρὰ νὰ ζήσωμεν, νικώμενοι ὑπὸ τῶν παθῶν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ζ'.

Περὶ τάξεως καὶ καταστάσεως τῶν ἀρχαρίων,
καὶ ὅσα ἄλλα ἀνήκουσιν εἰς αὐτούς.

Η ΜΑΛΛΟΝ φρόνιμος καὶ προσφιλὴς τῷ Θεῷ τάξις εἶναι αὕτη· ὅταν περιπατῆ τις εἰς τὸν δρόμον νὰ μὴ βλέπη τῆδε κάκεισε ὡς ἀπαίδευτος, ἀλλὰ πάντοτε ἔμπροσθεν αὐτοῦ· μήτε ν' ἀργολογῆ μετὰ τοῦ τυχόντος, ἀλλὰ νὰ ὁμιλῆ μόνον τὰ δέοντα καὶ ἀναγκαῖα· νὰ εὐχαριστῆται δὲ εἰς ἐνδύματα πτωχικὰ πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος· ἐπίσης εὐχαρίστως νὰ μεταχειρίζεται καὶ εὐτελεῖ φαγητὰ πρὸς διατήρησιν τοῦ σώματος, καὶ ὄχι τὰ προξενούντα τὴν γαστριμαργίαν· νὰ τρώγῃ δὲ ὀλίγον ἐξ ὄλων τῶν φαγητῶν, καὶ ὄχι τὰ μὲν νὰ περιφρονῆ, τὰ δὲ νὰ ἐκλέγῃ, καὶ ἐξ αὐτῶν νὰ γεμίζῃ τὴν κοιλίαν αὐτοῦ· μείζων πασῶν τῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ διάκρισις. Οἶνον δὲ ἄνευ φίλων, ἢ ἐκτὸς ἀσθενείας, ἢ ἀδυναμίας μὴ πίνε. Μὴ διακόπτῃς ἐν καιρῷ ὁμιλίᾳ τὸν λόγον τοῦ λαλοῦντος, καὶ ἀντιλέγεις σὺ ὡς ἀμαθὴς καὶ ἀπαίδευτος. Ὅπου ἤθελες εὐρεθῆ, νόμιζε σεαυτὸν μικρότερον καὶ ὑπηρετὴν τῶν ἀδελφῶν σου. Μὴ γυμνώσῃς ποτὲ ἔμπροσθεν ἄλλου τινὸς κανὲν τῶν μελῶν σου, μήτε πλησιάσῃς εἰς σῶμα ἄλλου τινός, ἐκτὸς εὐλόγου καὶ ἀναγκαΐας αἰτίας· μήτε εἰς τὸ ἴδιόν σου σῶμα ἀφήσῃς ἄλλον τινὰ νὰ πλησιάσῃ, ἐκτὸς, ὡς εἶπον, εὐλόγου αἰτίας. Ἀπόφευγε τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους παρῆρσιαν, ὡς αὐτὸν τὸν θάνατον. Ἀπόκτησον σώφρονα τάξιν εἰς

τὸν ὕπνον σου, ἵνα μὴ ἀρθῇ ἀπὸ σοῦ ἢ φυλάττουσά σε δύναμις τοῦ Θεοῦ. Ὅπου δὲ ἤθελες κοιμηθῆ, εἰ δυνατόν, ἄς μὴ σέ ἴδῃ ἄλλος τις. Μὴ ρίψῃς ποτὲ τὸ σίελον τοῦ στόματός σου ἔμπροσθεν ἄλλου· ἐὰν δὲ σοὶ ἔλθῃ νὰ βῆξῃς, καθήμενος εἰς τὴν τράπεζαν, στρέψον τὸ πρόσωπόν σου ὀπίσω, καὶ οὕτω βῆξον. Φάγε καὶ πίε μετὰ σωφροσύνης καὶ εὐπρεπειάς, ὡς πρέπει εἰς τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ.

Μὴ ἐκτείνῃς τὴν χεῖρά σου, καὶ λάβῃς ἀναιδῶς πράγμα τι ἀπ' ἔμπροσθεν τῶν φίλων σου. Ἐὰν δὲ καθίσῃ μετὰ σοῦ ξένος εἰς τὴν τράπεζαν, παρακίνησον αὐτὸν ἄπαξ καὶ δις εἰς τὸ νὰ φάγῃ, καὶ σὺ μετ' εὐταξίας, καὶ ὄχι μετὰ παραχῆς, ἀφοῦ θέσῃς εἰς τὴν τράπεζαν τὸ φαγητόν, κάθισον μετ' εὐταξίας καὶ συστολῆς, χωρὶς νὰ φανῇ κἀνὲν τῶν μελῶν τοῦ σώματός σου γυμνόν. Ὅταν χασμᾶσαι, σκέπασον τὸ στόμα σου, καὶ κράτησον ὀλίγον τὴν ἀναπνοήν σου, ὅπως παρέλθῃ. Ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς κελλίον τινός, παραφύλαττε τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα μὴ ἴδωσί τι ἐκ τῶν εὐρισκομένων ἐκεῖ· ἐὰν δὲ σὲ ἀναγκάσῃ ὁ λογισμὸς σου, μὴ ὑπακούσῃς εἰς αὐτόν· διότι ὅστις ἀναισχυντεῖ εἰς τὰ τοιαῦτα, αὐτὸς ὑπάρχει ξένος τοῦ μοναχικοῦ σχήματος καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐδωρήσατο εἰς ἡμᾶς τοῦτο τὸ σχῆμα. Ὅταν ἀπέργῃσαι εἰς τινα ἀδελφόν, μετὰ ἡσυχίας ἀνοιξον καὶ κλείσον τὴν θύραν τοῦ κελλίου αὐτοῦ, ὡς καὶ τοῦ ἰδικοῦ σου. Μὴ εἰσέλθῃς αἴφνης εἰς τινος κελλίον, ἀλλ' ἀφοῦ κρούσῃς τὴν θύραν, στάσου ἔξω, καὶ ἀφοῦ σὲ καλέσῃ, τότε εἰσελθε μετ' εὐλαβείας.

Μὴ βιάζου εἰς τὸ περιπάτημά σου, ἐκτὸς ἐὰν σὲ ἀναγκάξῃ ἔργον τι. Διὰ πᾶν καλὸν καὶ θεάρεστον ἔργον νὰ ὑπακούῃς εἰς ὅλους, ἐκτὸς εἰς τοὺς ἀγαπῶντας νὰ ἔχωσι πολλὰ πράγματα, ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς φιλαργύρους, καὶ εἰς τοὺς κοσμικούς· εἰς τούτους μῆτε ν' ἀκολουθήσῃς ποσῶς, ἵνα μὴ συμβῇ διαβολικόν τι ἔργον. Μετὰ πραότητος νὰ συνομιλῆς μεθ' ὄλων, καὶ μετὰ σωφροσύνης νὰ βλέπῃς εἰς αὐτούς, χωρὶς νὰ χορ-

τάσης τοὺς ὀφθαλμούς σου ἀπὸ τὰ πρόσωπα αὐτῶν. Ὅταν περιπατῆς εἰς δρόμον, μὴ πρότρεχε τῶν μεγαλειτέρων σου, καὶ ἐὰν σέ διαβῇ ὁ φίλος σου, τρέξον ὀλίγον ἵνα φθάσῃς αὐτόν· διότι ὅστις δὲν πράττει οὕτω, εἶναι ἀνόητος, καὶ ὁμοιάζει μὲ χοῖρον, ὅστις δὲν ἔχει νόμον. Ἐὰν δὲ ὁ φίλος σου καθ' ὁδὸν ἤθελεν ὁμιλήσῃ μετὰ τινος, περίμενε αὐτόν, καὶ μὴ ἀναγκάζῃς αὐτόν προχωρῶν. Πάντοτε εἰς τὸν δρόμον ὁ ὑγιῆς ἄς λέγῃ εἰς τὸν ἀσθενῆ πρὸ καιροῦ, ἄς καθίσωμεν ὀλίγον, ἕν' ἀναπαυθῶμεν.

Μὴ ἐλέγξῃς τινὰ διὰ κανέν αὐτοῦ σφάλμα, ἀλλὰ σεαυτὸν λογιζοῦ εἰς ὅλα πταιστένη καὶ τοῦ σφάλματος αἴτιον. Μὴ ἀπόφευγε νὰ πράττῃς μετὰ ταπεινώσεως πᾶν εὐτελὲς ἔργον, μήτε ν' ἀφίνης νὰ πράξῃ αὐτὸ ἄλλος ἀντὶ σοῦ. Ἐὰν δὲ παραβιασθῆς νὰ γελάσῃς, ἄς μὴ φανῶσιν οἱ ὀδόντες σου γελῶν. Ἐὰν δὲ ἀναγκασθῆς νὰ συνομιλήσῃς μετὰ γυναικῶν, στρέφον τὸ πρόσωπόν σου ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῶν, καὶ οὕτω συνδιαλέγου μετ' αὐτῶν. Ἀπὸ δὲ τὰς καλογοραίας νὰ φεύγῃς, ὡς ἀπὸ πυρός, καὶ ὡς ἀπὸ παγίδος τοῦ διαβόλου· ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν συναπάντησιν, καὶ ἀπὸ τὴν συνομιλίαν, καὶ ἀπὸ τὴν θεωρίαν αὐτῶν, ἵνα μὴ ψυχρανθῇ ἡ καρδία σου ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καὶ μολυνθῇ διὰ τῆς ἀκαθαρσίας τῶν παθῶν, καὶ ὦσιν αὐταὶ ἀδελφαὶ σου κατὰ σάρκα. Παραφυλάττου ἐκ τῆς συναναστροφῆς καὶ συμμίξεως τῶν ἰδίων σου γονέων καὶ συγγενῶν, ἵνα μὴ ψυχρανθῇ ἡ καρδία σου ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Φεῦγε τὰς συνομιλίας καὶ παρρησίας τῶν νέων, ὡς φιλίαν τοῦ διαβόλου· ἕνα δὲ μόνον ἔχε φίλον καὶ σύντροφον καὶ συμμῶστην, τὸν φοβούμενον τὸν Θεόν, καὶ προσέχοντα πάντοτε εἰς ἑαυτόν, ὅστις ὑπάρχει μὲν πτωχὸς ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πλούσιος εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Κρύψον ἀπὸ πάντα ἄνθρωπον τὰ μυστικά σου, καὶ τὰς πράξεις σου, καὶ τοὺς πολέμους σου. Χωρὶς ἐπανωφόριον μὴ καθίσῃς ποτὲ ἔμπροσθέν τινος ἀνθρώπου, ἐκτὸς ἀνάγκης. Εἰς τὴν ἀναγα-

καίαν σου χρείαν νὰ ἐξέρχῃσαι μετὰ σωφροσύνης, χωρὶς νὰ βάλης τὴν χειρά σου εἰς τὰ κρύφια σου μέλη, εὐλαβούμενος τὸν φύλακά σου ἄγγελον. Ἀνάγκασον σεαυτὸν μέχρι θανάτου πρὸς τὴν διατήρησιν ὄλων τῶν εἰρημένων, κἂν ἡ καρδιά σου δυσαρεστῆται.

Καλλιώτερόν σοι εἶναι νὰ φάγῃς φαρμάκι θανατηφόρον, παρὰ νὰ φάγῃς μετὰ γυναικός, κἂν μήτηρ σου, ἢ ἀδελφή σου ἤθελεν εἶσθαι. Κάλλιον νὰ κατοικήσῃς μετὰ δράκοντος, παρὰ νὰ κοιμηθῇς μετὰ νέου, κἂν ἀδελφός σου ὑπάρχῃ κατὰ σάρκα. Ἐὰν σοι εἶπῃ τις μεγαλείτερός σου, ἐνῶ περιπατῆς μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν δρόμον, ἐλθέ νὰ ψάλλωμεν τὴν ἀκολουθίαν, μὴ παρακούσῃς αὐτόν· ἐὰν ὁμως δὲν σοι εἶπῃ, ἡ μὲν γλῶσσά σου ἄς σιωπᾷ, ἡ δὲ καρδιά σου ἄς δοξολογῇ τὸν Θεόν. Μὴ ἐναντιωθῆς τινα διὰ κανὲν πρᾶγμα, μήτε νὰ φιλονεικῆς μετὰ τινος, μήτε νὰ ψευσθῆς, μήτε νὰ ὁμώσῃς εἰς τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. Καταφρονήθητι, καὶ μὴ καταφρονήσῃς τινά· ἀδικήθητι καὶ μὴ ἀδικήσῃς τινά. Κάλλιόν σοι εἶναι ν' ἀφανισθῶσι τὰ σωματικά σου πρᾶγματα μετὰ τοῦ σώματός σου, παρὰ νὰ ζημιωθῆς τι ἐκ τῶν ψυχικῶν σου ἔργων. Εἰς κριτήριον μετὰ τινος μὴ ἀπέλθῃς ποτέ· ἀλλ' ἐὰν ἀδικηθῆς παρὰ τινος, ὑπόμεινον τὴν ἀδικίαν διὰ τὸν Κύριον. Μὴ ἀγαπήσῃς ποτέ κοσμικόν τι πρᾶγμα· ἀλλ' ὑποτάσσου εἰς τοὺς ἡγουμένους καὶ ἄρχοντας, ἅπεχε ὁμως ἀπὸ τῆς μετ' αὐτῶν συναναστροφῆς· ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη συναναστροφή εἶναι παγίς τοῦ διαβόλου, ἣτις παγιδεύει τοὺς ἀμελεῖς, καὶ φέρει αὐτοὺς εἰς ἀπώλειαν.

Ὡ γαστρίμαργε, ὅστις ζητῆς νὰ εὐχαριστήσῃς τὴν ἰδίαν σου γαστέρα· κάλλιόν σοι εἶναι νὰ βάλλῃς ἀναμμένα κάρβουνα εἰς τὴν κοιλίαν σου, παρὰ τὰ τηγανισμένα φαγητὰ τῶν ἐξουσιαστῶν καὶ ἀρχόντων τοῦ κόσμου. Δίδε εἰς πάντας ἀνεξετάστως τὴν ἐλεημοσύνην σου, καὶ ἔσο συνεσταλμένος ἀφ' ὄλους. Παραφύλαττε σεαυτὸν ἐκ τῆς πολυλογίας· καθότι ἡ πολυλογία σβένγει τὰς ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου νοεράς

κινήσεις, τὰς φουμένας ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ἀπόφευγε ὡς ἀπὸ λέοντα ἄτακτον, τὸ νὰ ἐξετάζῃς τὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας, καὶ μὴτε μετὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεολόγων φιλονεῖκει περὶ αὐτῶν, μὴτε μετὰ τῶν ξένων καὶ ἀλλοπίστων. Μὴ παρευρεθῆς ποτε εἰς τὰς συνάξεις τῶν ὀργίλων καὶ μαχίμων ἀνθρώπων, μὴτε διάβαινε ἀπ' ἔμπροσθεν αὐτῶν, ἵνα μὴ γεμίση ἡ καρδία σου ἀπὸ θυμόν, καὶ κυριεύσῃ τὴν ψυχὴν σου τὸ σκότος τῆς πλάνης. Μὴ συγκατοικήσῃς ποτὲ μετὰ ὑπερηφάνου ἀνθρώπου, ἵνα μὴ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῆς ψυχῆς σου ἡ ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ γίνῃ κατοικητήριον παντὸς πονηροῦ πάθους.

Ταῦτας τὰς παραγγελίας εἰς φυλάξῃς, ὦ ἄνθρωπε, καὶ ἐπασχοληθῆς πάντοτε εἰς τὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ, τῇ ἀληθείᾳ θέλει ἰδεῖ ἡ ψυχὴ σου εἰς ἑαυτὴν τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Η΄.

Περὶ λεπτῆς τάξεως τῆς διακρίσεως.

ΠΡΟΣΕΧΕ πάντοτε εἰς ἑαυτόν, ὦ ἀγαπητὲ ἀδελφέ, καὶ παρτήρει ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῶν πνευματικῶν σου ἔργων τὰς θλίψεις, αἵτινες σοὶ ἀπαντῶσι, καὶ τὸν τόπον τῆς ἐρήμου, ὅπου κατοικεῖς· προσέτι καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ νοός σου μετὰ τῆς δριμύτητος τῆς γνώσεώς σου, καὶ τὸ μῆκος τὸ πολὺ τῆς ἡσυχίας σου μετὰ τῶν πολλῶν πειρασμῶν, οἱ ὅποιοι πέμπονται παρὰ Θεοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ ἱατροῦ πρὸς ὑγίαν τῆς ψυχῆς σου, ποτὲ μὲν διὰ τῶν δαιμόνων, ποτὲ δὲ διὰ σωματικῶν ἀσθενειῶν καὶ κόπων· καὶ ἄλλοτε μὲν διὰ τοῦ φόβου τῶν νοημάτων τῆς ψυχῆς σου, τῶν προερχομένων ἀπὸ λυπηρὰς

ἐνθυμήσεις, αἵτινες μέλλουσι νὰ συμβῶσιν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς σου· ἄλλοτε δὲ διὰ τῆς ἰλαρᾶς καὶ περιφρουρουμένης σε θείας χάριτος, καὶ τῶν γλυκῶν δακρῦων, καὶ τῆς πνευματικῆς χαρᾶς, μετὰ τῶν λοιπῶν, ἵνα μὴ ἐκτείνω τὸν λόγον, ἀπαιριθμῶν ἅπαντα. Παρατήρει, λέγω, ἐὰν δι' ὅλων τούτων βλέπῃς, ὅτι αἱ ψυχικαὶ σου πληγαὶ ἐθεραπεύθησαν ἀκριβῶς, ὅπερ ἐστίν, ἄρᾳ γέ τὰ πάθη σου ἤρξαντο νὰ ἐξασθενῶσι; Προσδιόρισον σημεῖον, καὶ γενόμενος εἰς ἑαυτόν, ἴδε, ποῖα μὲν παθῆ βλέπεις, ὅτι ἠσθένησαν εἰς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ τίνα ἐξ αὐτῶν ἐξέλειπον καὶ ἀπεμακρύνθησαν παντελῶς ἀπὸ σοῦ, καὶ τίνα ἐξ αὐτῶν ἤρξαντο νὰ σιωπῶσιν ὡς ἐκ τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς σου, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν αἰτιῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας φοβεῖσαι, καὶ τὰ ὁποῖα ἔμαθον νὰ ἐξουσιάζονται ὑπὸ τοῦ νοῦς σου. Παρατήρει δὲ προσέτι εἰς ἑαυτόν, ἐὰν βλέπῃς καθαρῶς, ὅτι ἐντὸς τῆς σήψεως τῆς ψυχικῆς σου πληγῆς ἤρξατο ν' ἀνέρχεται ζῶσα σὰρξ, ὅπερ ὑπάρχει σημεῖον τῆς ψυχικῆς εἰρήνης, ἐπομένως καὶ ποῖα τῶν παθῶν σου μετὰ σπουδῆς σὲ παραβιάζουσι, καὶ εἰς ποῖαν περίστασιν· καὶ ἐὰν αὐτὰ ἦναι ἐκ τῶν σωματικῶν παθῶν, ἢ ψυχικῶν, ἢ τῶν συνθέτων καὶ συμμίκτων· καὶ ἐὰν ἠσθένησαν εἰς τὴν ἐνθυμήσιν σου, καὶ κινοῦνται ἀφανῶς καὶ ἀδυνάτως, ἢ διεγείρονται ἰσχυρῶς κατὰ τῆς ψυχῆς σου· καὶ πάλιν, ἐὰν ἀναφανδὸν καὶ μετ' ἐξουσίας διεγείρονται, ἢ μετὰ ὑπόουλου τρόπου· καὶ ἐὰν ὁ νοῦς σου προσέχη εἰς αὐτὰ ὡς βασιλεύς, ὅστις ἐξουσιάζει τὰς αἰσθήσεις σου· καί, ὅταν αὐτὰ φανῶσι καὶ κινῶσι πόλεμον, ἐὰν ὁ νοῦς πολεμῇ κατ' αὐτῶν, καὶ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐξασθενῇ αὐτά, ἢ παραβλέπη καὶ καταφρονῇ αὐτά· καὶ ποῖα μὲν παλαιὰ πάθη ἐξαλείφθησαν, καὶ ποῖα νέα ἀνεφάνησαν. Παρατήρει δέ, ἐὰν καὶ αὐτὰ τὰ νέα πάθη κινοῦνται διὰ τῆς φαντασίας καὶ τῆς ἐνθυμήσεως, ἢ χωρὶς πάθους ἐνθυμήσεως, ἢ καὶ εἰς τὴν ἐνθυμήσιν χωρὶς πάθος καὶ λογισμοὺς καὶ ἐρεθισμὸν· καὶ ἐκ τούτων πάλιν δύνασαι νὰ γνωρίσῃς τὴν

κατάστασιν τῆς ψυχῆς σου, εἰς ποίαν στάσιν εὐρίσκεται.

Καὶ εἰάν μὲν τὰ παλαιὰ πάθη σ' ἐνοχλῶσι, δὲν ἐξηλείφθησαν εἰσέτι παντελῶς· ἐπειδὴ εὐρίσκεται ἀκόμη ἀγὼν εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ αὐτὴ δεικνύη κατ' αὐτῶν ἀνδρείαν καὶ δύναμιν· τὰ δὲ νέα πάθη πάλιν εὐρίσκονται εἰς ἐνέργειαν· καὶ καθὼς λέγει ἡ γραφή διὰ τὸν Δαβὶδ, ὅτι ἐκάθισεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀνέπαισεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐκ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, τῶν περὶ αὐτόν. Καὶ αὐτὰ τὰ ὁποῖα σοὶ λέγω, μὴ ἐννοήσης δι' ἓν μόνον πάθος, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν φυσικῶν παθῶν τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ ἐννόησον καὶ τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας, ἣτις ζωγραφίζει τὰ πράγματα καὶ φαντάζει αὐτά, καὶ διεγείρει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐπιθυμίαν καὶ ὄρεξιν· προσέτι καὶ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας, ὅταν συμφωνῇ μετ' αὐτοῦ ἡ ψυχὴ ἀνεπιστήτως, ἂν καὶ δὲν συγκατίθεται εἰς τὸ ἔργον, ἀλλὰ ζωγραφίζει εἰς τὸν νοῦν τὰ εἰδῶλα τῶν πραγμάτων τῆς φιλαργυρίας διὰ τῆς συναθροίσεως τοῦ πλοῦτου, καὶ πείθει τὴν ψυχὴν νὰ μελετᾷ καὶ νὰ φαντάζεται αὐτά, καὶ νὰ ἐπιθυμῇ τὴν ἀπέκτησιν αὐτῶν μετὰ τῶν λαϊκῶν πραγμάτων.

Δὲν πολεμοῦσιν ὅλα τὰ πάθη διὰ τῆς προσβολῆς· διότι ὑπάρχουσι καὶ πάθη, τὰ ὁποῖα προξενοῦσι στενοχωρίαν μόνον καὶ θλίψεις εἰς τὴν ψυχὴν, καθὼς ἡ ἀμέλεια, καὶ ἡ ἀκηδία, καὶ ἡ λύπη, αἵτινες δὲν πολεμοῦσιν τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς προσβολῆς, οὔτε μετ' ἀνέσεως, ἀλλὰ μόνον βάρος ἐπιθέτουσιν εἰς τὴν ψυχὴν· ἡ δὲ δύναμις τῆς ψυχῆς δοκιμάζεται τότε μόνον, ὅταν νικᾷ τὰ πάθη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα πολεμοῦσι τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς προσβολῆς· καὶ ὅλων τούτων τῶν παθῶν πρέπει νὰ ἔχη ὁ ἄνθρωπος λεπτὴν γνῶσιν, καὶ σημεῖά τινα, ἵνα γνωρίζη προχωρῶν εἰς τὴν ἀρετὴν, ποῦ ἔφθασε, καὶ εἰς ποίαν χώραν ἤρξατο νὰ περιπατῇ, εἰς τὴν γῆν τοῦ Χαναάν, δηλαδὴ ἔφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς σαρκός, καὶ εἰς τὴν εἰρηλικὴν κατάστασιν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ εἰς τὴν ἐνδεχομένην τελειότητα, ἣ εὐρίσκεται εἰσέτι ἐκτὸς τοῦ Ἰορδάνου,

δηλαδή περιπλανᾶται εἰσέτι ὡς οἱ ἔβραιοι εἰς τὴν ἔρημον, εἰς τὰ πάθη τῆς σαρκός, καὶ εἰς τὴν ταραχὴν τῆς ἁμαρτίας.

Πρόσεχε δὲ καὶ τοῦτο· ἐὰν ἦναι ἱκανὴ ἡ γνῶσις σου, ἵνα διακρίνη διὰ τοῦ φωτός τῆς ψυχῆς σου ὅλα τὰ εἰρημένα καθαρῶς, ἢ διακρίνει αὐτὰ σκοτεινῶς, ἢ εἶναι ὑστερημένη τούτων. Παρατῆρει δέ, ἐὰν τοῦλάχιστον εὐρίσκης, ὅτι ὁ λογισμὸς σου ἤρξατο ὀλοτελῶς νὰ καθαρῶσθῃ, καὶ ἐὰν ὁ μετεωρισμὸς τοῦ νοός σου παύη κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς, ἢ ἐὰν αἰσθάνησαι, ὅτι ἡ δύναμις τῆς ἡσυχίας διαφυλάττει εἰς τὴν ψυχὴν σου τὴν πραότητα καὶ ἀταραξίαν καὶ εἰρήνην, ἢ ὅποια ἡσυχία ἰδιαιτέρως συνειθίζει νὰ γεννᾷ αὐτὰ εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐὰν ἀρπάζηται ὁ νοῦς σου πάντοτε ἀθελήτως εἰς τὰς ἐννοίας τῶν ἀσωμάτων ἀγγέλων, τοὺς ὁποίους δὲν συγχωρεῖται εἰς τὰς αἰσθήσεις νὰ ἴδωσι, καὶ νὰ φανερώσωσι τὰ περὶ αὐτῶν· ἢ ἐὰν αἰφνης ἐξάπτηται εἰς τὴν καρδίαν σου χαρὰ, ἣτις ἀναγκάζει τὴν γλῶσσαν νὰ σιωπᾷ, ἐκ δὲ τῆς καρδίας ἀναδίδει ἡδονὴν τινα ὅπως διάφορον, ἣτις ἔλκει ὅλον τὸν νοῦν. Παρατῆρει λοιπόν, ἐὰν τὰ τοιαῦτα συμβαίνωσιν εἰς σέ.

Ἐκτός δὲ τῶν ρηθέντων ἀνωτέρω, ἐμπίπτει ἐνίοτε εἰς ὅλον τὸ σῶμα τρυφή τις καὶ ἀγαλλίασις, τὴν ὅποιαν δὲν δύναται σαρκικὴ γλῶσσα νὰ ἐξηγήσῃ, καὶ διαθέτει οὕτως τὸν ἄνθρωπον, ὥστε νὰ λογίζεται ὅλα τὰ γήινα πράγματα ὡς σποδὸν καὶ σκύβαλα· αὕτη δὲ ἡ τρυφή καὶ ἀγαλλίασις δὲν εἶναι ὡς τὴν ἀνωτέρω λεχθεῖσαν τῆς καρδίας· καθότι ἐκεῖνη τῆς καρδίας συμβαίνει κατὰ καιρὸν, δηλαδή καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς, καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἀδιακόπου μελέτης τῆς εὐχῆς, καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἐκτεταμένης καὶ ἐπὶ πολὺ διαρκούσης θεωρίας, ὅποτε θερμαίνεται ὁ νοῦς· αὕτη ὁμως συμβαίνει πολλάκις εἰς τὸν καιρὸν μικρᾶς τινος ὑπηρεσίας, πρὸ πάντων κατὰ τὰς νύκτας διὰ τοῦ ἐξῆς τρόπου· ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκη,

ται μεταξύ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς ἐγρηγόρσεως, ὡς νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ μὴ κοιμᾶται, ὡς νὰ ἦναι ἐξυπνος καὶ νὰ μὴ ἦναι ἐξυπνος· καὶ ὅταν ἐπέλθῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον αὕτη ἡ τρυφή καὶ ἀγαλλίασις μεθ' ὀρμῆς, καὶ κινή ὄλον αὐτοῦ τὸ σῶμα, τότε αὐτὸς νομίζει, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δὲν εἶναι ἄλλο τι, παρὰ αὐτὸ τὸ ὁποῖον δοκιμάζει.

Παρατήρει δὲ πάλιν· ἐὰν ἡ ψυχὴ σου ἀπέκτῃσεν δύναμιν, ὥστε νὰ περιφρονῇ τὰς ἐνθυμήσεις τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων διὰ τῆς δυνάμεως τῆς κυριευούσης τὴν καρδίαν ἐλπίδος, καὶ ἐνδυναμούσης τὰς ἐσωτερικὰς τῆς ψυχῆς αἰσθήσεις μετὰ ἀνεμνηεύτου τρόπου πληροφορίας· καὶ ἐὰν ἀγρυπνῇ ἡ καρδία ἄχι εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἐπιγείων πραγμάτων καὶ εἰς τὴν περὶ αὐτῆς φροντίδα, ἀλλ' εἰς τὴν ἀκατάπαυστον μελέτην καὶ ἀδιάλειπτον ἐργασίαν τῆς μνήμης τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

Ἀπόκτησον ἰδιαιτέραν γνῶσιν πρὸς κατανόησιν ὄλων τούτων, ὅταν αἰσθανθῆς αὐτά· καθότι ἡ συνεχῆς καὶ μὴ διακοπτομένη ἡσυχία διὰ τῆς ἀδιαλείπτου καὶ σταθερᾶς αὐτῆς ἐργασίας ταχέως κάμνει τὴν ψυχὴν νὰ γευθῇ ὄλων τούτων· ἡ δὲ ἀμέλεια τῶν δεχομένων αὐτά, καὶ μετὰ τὴν εὕρεσιν αὐτῶν πάλιν τὰ ἐξαφανίζει, καὶ ὕστερον εἰς διάστημα πολλοῦ χρόνου δὲν εὐρίσκονται. Ἐπειδὴ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, κατὰ τοῦτο ἔχων τις θάρβρος ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, τολμᾷ νὰ εἴπῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε τὰ παρόντα τοῦ κόσμου πράγματα, οὔτε τὰ μέλλοντα, οὔτε ὅλα τὰ λοιπὰ κτίσματα δύνανται νὰ μὲ χωρίσωσιν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ· καθότι οὔτε αἱ σωματικαὶ καὶ ψυχικαὶ θλίψεις καὶ στενοχωρίαί, οὔτε πείνα, οὔτε διωγμός, οὔτε γυμνότης, οὔτε μόνωσις, οὔτε ἀποκλεισμός, οὔτε κίνδυνος, οὔτε μάχαιρα, οὔτε οἱ ὑπηρέται τοῦ σατανᾶ, οὔτε αἱ δυνάμεις αὐτοῦ διὰ τῶν κακῶν αὐτῶν τρόπων, οὔτε ἡ ματαία καὶ παρερχομένη τοῦ κόσμου δόξα, οὔτε αἱ συκοφανταί· καὶ αἱ μέμφεις, αἱ γερόμε-

να μετὰ ματαίας παιδείας, δύνανται νὰ μὲ χωρίσωσιν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ μου.

Ἐὰν δὲ ταῦτα, ὦ ἀγαπητὲ ἀδελφέ, δὲν ἤρχισαν κατὰ τινὰ τρόπον νὰ φαινῶνται, ὅτι αὐξάνουσιν, ἢ ὀλιγοστεύουσιν εἰς τὴν ψυχὴν σου, μάταιοι εἶναι οἱ κόποι σου, καὶ αἱ θλίψεις καὶ στενοχωρίαι, καὶ ἐν γένει ὅλη σου ἡ ἡσυχία· καὶ ἐὰν διὰ τῶν χειρῶν σου ἐκτελῆς θαύματα, καὶ ἀνιστᾶς νεκροῦς, λογίζονται ὅμοια μὲ τοὺς νεκροῦς νεκρὰ τὰ θαύματά σου. Λοιπὸν ἀπὸ τοῦδε τοῦλάχιστον κίνησον τὴν ψυχὴν σου, καὶ πείσον διὰ τῶν δακρῶν σου τὸν Θεόν, ὅστις σώζει πάντας, ὅπως ἀφαιρέσῃ τὸ καλύπτον τὴν καρδίαν σου σκέπασμα, καὶ ἐκρῖνώσῃ τὴν σκότωση τῆς παραχῆς τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς σου, ἐν ἀξιωθῆς νὰ ἴδῃς τὴν ἀκτίνα τοῦ νοητοῦ ἡλίου, καὶ μὴ γίνῃς ὡς νεκρός, εὐρισκόμενος πάντοτε εἰς τὸ σκότος.

Ἡ παντοτεινὴ καὶ συχνὴ μετ' ἀναγνώσεως ἀγρυπνία, καὶ αἱ συνεχεῖς μετάνοιαι, αἱ γινόμεναι ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τενος, δὲν βραδύνουσι νὰ χαρίσωσι τὰ ἀνωτέρω ἀγαθὰ εἰς τοὺς σπουδαίους καὶ προθύμους ἀγωνιστάς· καὶ ὅστις κατορθοῖ ταύτας τὰς ἀρετάς, μετ' αὐτῶν εὐρίσκει καὶ αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ χαρίσματα καὶ ὅσοι πάλιν θέλουσι νὰ εὕρωσιν αὐτὰ, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐπιμείνωσιν εἰς τὴν ἡσυχίαν, συνάμα καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, καὶ νὰ μὴ προσηλώνωσι τὸν νοῦν αὐτῶν εἰς ἄλλο τι πράγμα, μήτε εἰς ἄνθρωπον, παρὰ μόνον εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν, καὶ νὰ ἐργάζωνται τὸ ἔργον τῆς πνευματικῆς ἀρετῆς· ἀλλὰ καὶ εἰς τινὰ τῶν ἔργων τούτων εὐρίσκομεν ἐν μέρεϊ ἀκριβῆ αἰσθησιν, διὰ τῆς ὁποίας πληροφορούμεθα καὶ περὶ τῶν λοιπῶν.

Ὅστις, καθήμενος εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἔλαβε δοκιμὴν τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, δὲν χρειάζεται πολλὴν πιθανολογίαν πρὸς πίστωσιν τούτων· ἀλλ' οὐδὲ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ κατ' οὐδένα πρόπον ἀσθενεῖ ἐκ τοῦ νοσήματος τῆς ἀπιστίας, καθὼς οἱ διαστάζοντες νὰ πιστεύωσι τὴν ἀλήθειαν· καθότι ἡ μαρτυρία

τῆς διανοίας αὐτοῦ εἶναι ἱκανή γὰ πείση αὐτόν, παρὰ οἱ ἄπειροι λόγοι, οἵτινες στεροῦνται τῆς δοκιμῆς τῶν ἀρστών. Τῶ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἶη δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Θ'.

Περὶ τάξεως τῆς μοναχικῆς πολιτείας, συντομίας τε καὶ διαφορᾶς· καὶ πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ γενῶνται ὡς ἀρεταὶ ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην.

ἈΠΟ τὴν μετὰ πόνου καὶ βίας γενομένην ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν γεννᾶται ἡ ἄμετρος καὶ ὑπερβολικὴ θέρμη, ἣτις ἀνάπτει εἰς τὴν καρδίαν ἐκ τῶν ζωηρῶν ἐνθυμήσεων, αἵτινες κυκλοφοροῦσιν εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τινα παράδοξον τρόπον. Αὕτη δὲ ἡ ἐργασία καὶ ἡ προσοχὴ λεπτύνουσι τὸν νοῦν, ὅταν ἐνεργῶνται ἐπιμόνως καὶ δραστηρίως, καὶ προξενοῦσιν εἰς αὐτὸν ὄρασιν νὰ βλέπη· ἡ δὲ ὄρασις αὕτη γεννᾷ τοὺς θερμοὺς λογισμοὺς, τοὺς ὁποίους προεῖπον, καὶ ἐντυπώνει αὐτοὺς εἰς τὴν ψυχὴν, ἡ ὁποία ὄρασις ὀνομάζεται θεωρία. ἡ δὲ θεωρία γεννᾷ τὴν θέρμην, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς θέρμης, τῆς προερχομένης ἐκ τῆς χάριτος τῆς θεωρίας, γεννᾶται ἡ βεῦσις τῶν δακρύων, τῶν ὁποίων ἡ ὠφέλεια ἐξ ἀρχῆς μὲν εἶναι ὀλίγη· ἐπειδὴ εἰς μίαν ἡμέραν πολλάκις ἐπέρχονται εἰς τὸν ἀνθρώπον δάκρυα, καὶ εἰς ἄλλην ἡμέραν ἐκλείπουσιν· ἀλλ' ὅστερον, προκόπτοντα εἰς τοῦτο, ἔρχεται εἰς αὐτὸν τὸ ἀκατάπαυστον δάκρυον· καὶ ἀπὸ τὸ ἀκατάπαυστον δάκρυον λαμβάνει ἡ ψυχὴ τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν· ἐκ δὲ τῆς εἰρήνης τῶν λο-

γισμῶν ὑψοῦται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν καθαρότητα· καὶ διὰ τῆς καθαρότητος τοῦ νοῦ ἄρχεται νὰ βλέπῃ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ· καθότι ἡ καθαρότης τοῦ νοῦς ὑπάρχει προφυλαγμένη ἀπὸ τοὺς πολέμους τῶν παθῶν διὰ τῆς εἰρήνης· καὶ ὕστερον ἀπὸ αὐτὰ φθάνει ὁ νοῦς νὰ ἴδῃ ἀποκαλύψεις καὶ σημεῖα οὐράνια, καθὼς εἶδεν ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ, ἅτινα εἰκονίζουσι τὰς τρεῖς τάξεις τῶν ἀρετῶν, διὰ τὰς ὁποίας πλησιάζει ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν Θεόν. Ἀρχὴ δὲ καὶ θεμέλιον ὄλων τούτων ὑπάρχει ἡ πρὸς τὸν Θεὸν καλὴ προαίρεσις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὰ σταθερὰ εἶδη τῶν ἔργων τῆς ἡσυχίας, τὰ ὁποῖα γεννῶνται ἐκ τῆς πολλῆς ἐκκοπῆς καὶ ἀπομακρύνσεως τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. Καίτοι δὲν εἶναι τόσο ἀναγκαῖον νὰ εἴπω περὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἔργων τούτων· διότι εἰς πάντας εἶναι γνωστὰ· πλὴν ἀλλὰ καὶ ἡ ἔκθεσις αὐτῶν ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἐπιζήμιος εἰς τοὺς ἀναγνώστας, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἐπικερδῆς, ὡς ἐγὼ νομίζω· δὲν πρέπει ὅθεν ν' ἀμελήσω ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκθέσω αὐτά.

Ταῦτα δὲ εἶναι, ἡ πείνα, ἡ ἀνάγνωσις, ἡ ὀλονύκτιος καὶ προσεκτικὴ ἀγρυπνία, καὶ τὸ πλῆθος τῶν μετανοιῶν, τὰς ὁποίας εἶναι χρέος νὰ κάμνωμεν κατὰ τὴν τρίτην, ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν, καὶ τὴν νύκτα πολλάκις· πρέπει δὲ νὰ κάμνωμεν τοῦλάχιστον ἀπὸ τριάκοντα μετανοίας κατὰ πᾶσαν φορὰν, καὶ ἔπειτα ν' ἀσπαζώμεθα τὸν τίμιον σταυρὸν τοῦ κομβοσχοινοῦ, καὶ νὰ ἡσυχάζωμεν ὑπάρχουσιν ὁμῶς καὶ τινες, οἱ ὁποῖοι κάμνουσι περισσοτέρας μετανοίας κατὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν καὶ ἄλλοι πάλιν εἰς μίαν στάσιν τῆς εὐχῆς τοῦ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ἐλέησόν με, κάμνουσι τρεῖς ὥρας, ρίπτοντες ἑαυτοὺς ἀνευ τινὸς βίας καὶ χωρὶς διασχορπισμὸν τοῦ νοῦς ἐπὶ πρόσωπον κάτω εἰς τὴν γῆν. Ταῦτα δὲ τὰ δύο εἶδη τῶν πράξεων, δηλαδὴ τῶν μετανοιῶν καὶ τῆς εὐχῆς, δηλοῦσι τὸ πλῆθος τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἥτις δίδεται εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀξίαν. Ποῖος δὲ εἶναι

ὁ τρόπος τῆς ἄλλης προσευχῆς, τῆς ἐλευθέρας πάσης βίας καὶ κόπου, καὶ μεθ' ὑπομονῆς καὶ καρτερίας ἐκτελουμένης ἃ τοῦτον δὲν ἐθεώρησα εὐλογον ν' ἀναφέρω, οὐδὲ νὰ παραστήσω ἐγγράφως τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῆς, ἵνα μὴ τυχόν, ἀναγινώσκων τις τὰ περὶ ταύτης τῆς προσευχῆς, καὶ μὴ ἐννοῶν τὰ ἀναγινωσκόμενα, νομίση ταῦτα περιττὰ καὶ ἀνωφελῆ, ἢ καὶ ἐὰν ἤξεύρη αὐτά, θέλει ἐξουτελίσει ἐκεῖνον, ὅστις δὲν γνωρίζει τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων, καὶ ἐντεῦθεν, ἀπὸ μὲν τὸ πρῶτον ἤθελε προκύψει κατηγορία, ἀπὸ δὲ τὸ δεύτερον γέλως, καὶ ἐγὼ ἤθελον εὐρεθῆ βάρβαρος εἰς τὰ τοιαῦτα πράγματα κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τὸν ὅποιον εἶπε δι' ἐκεῖνον, ὅστις προφητεύει εἰς τοὺς βαρβάρους δι' ἄλλης γλώσσης, τὴν ὁποίαν οἱ βάρβαροι δὲν ἐννοοῦσιν. Ὅστις λοιπὸν ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ ταῦτα, ἄς περιπατήσῃ τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν προέγραψα, καὶ ἄς ἐκτελέσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ μετὰ καθαρᾶς συνειδήσεως· καὶ ὅταν διὰ τῶν ἔργων φθάσῃ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, τότε αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ θέλει μάθει τὰ πάντα, χωρὶς νὰ λάβῃ ἀνάγκην ἄλλου διδασκάλου· καθότι λέγει τὸ πατερικόν, κάθου εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ αὐτὸ θέλει σὲ διδάξει τὰ πάντα. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν

Λ Ο Γ Ο Σ Ι΄.

Περὶ τοῦ, διὰ τίνος τρόπου φυλάττεται τὸ κάλλος τῆς μοναχικῆς πολιτείας, καὶ τίς εἶναι ὁ τρόπος τῆς δοξολογίας τοῦ Θεοῦ.

ΠΡΕΠΕΙ ὁ μοναχὸς νὰ ᾔηται εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ σχήματα καὶ τὰς πράξεις τύπος καὶ ὠφέλεια εἰς τοὺς βλέποντας αὐτόν,

ὅπως, βλέποντες οἱ ἐχθροὶ τῆς πίστεως ἡμῶν τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἀρετάς, αἵτινες λάμπουσιν ἐπ' αὐτοῦ ὡς ἀκτῖνες, καὶ χωρὶς νὰ θέλωσιν, ὁμολογήσωσιν, ὅτι ὑπάρχει εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἀμετάπτωτος καὶ ἀσφαλὴς ἐλπίς σωτηρίας, καὶ ἐπομένως συνδράμωσι πανταχόθεν πρὸς αὐτὸν ὡς εἰς καταφύγιον, ὥστε νὰ ὑψωθῇ τὸ κράτος καὶ ἡ δύναμις τῆς ἐκκλησίας ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, καὶ νὰ παρακινήθῳ πολλοὶ πρὸς ζῆλον τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς, καὶ ἀποφεύγοντες τὸν κόσμον, νὰ ἔρχωνται πρὸς αὐτόν, καὶ οὕτω νὰ γίνῃ αἰδέσιμος καὶ σεβαστὸς εἰς ἅλους διὰ τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ· καθόσον ἡ μοναχικὴ πολιτεία ὑπάρχει καύχημα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Πρέπει λοιπὸν ὁ μοναχὸς νὰ ἔχη σχήματα καὶ φρονήματα ὠραῖα καὶ ὑψηλὰ καθ' ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη, καὶ καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς σκέψεις καὶ πράξεις, ἤγουν περιφρόνησιν ὀλιῶν τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἀκριβῆ καὶ τελείαν ἀκτημοσβνῆν, τελείαν καταφρόνησιν τῆς σαρκός, νηστείαν ὑψηλὴν, παντοτεινὴν διαμονὴν εἰς τὴν ἡσυχίαν, εὐταξίαν εἰς τὰς σωματικὰς αὐτοῦ αἰσθήσεις, πρόφύλαξιν τῆς ὀράσεως, τελείαν ἐκκοπὴν τῆς φιλονεικίας περὶ παντὸς πράγματος τοῦ κόσμου τούτου, λόγους ὀλίγους καὶ συντόμους εἰς τὴν ὀμιλίαν αὐτοῦ, καθαρότητα ἀπὸ μνησικακίαν, ἀπλότητα μετὰ διακρίσεως, ἀπλότητα καὶ ἀκακίαν τῆς καρδίας μετὰ φρονήσεως καὶ σπουδῆς καὶ ἀγχινοίας· τὸ νὰ γνωρίζῃ, ὅτι ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι περιττὴ καὶ εὐδιάβατος, καὶ ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἐκείνη καὶ αἰώνιος πνευματικὴ ζωὴ εἶναι πλησίον· τὸ νὰ μὴ γνωρίζεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τίς εἶναι· τὸ νὰ μὴ δεσμεύῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς φιλίας τινὸς ἀνθρώπου· τὸ νὰ ἔχη τὸν τόπον τῆς κατοικίας αὐτοῦ ἡσυχον· τὸ νὰ φεύγῃ πάντοτε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀδιαλείπτως νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὰς προσευχὰς καὶ ἀναγνώσεις· τὸ νὰ μὴ ἀγαπᾷ τὴν τιμὴν, μήτε νὰ εὐχαριστῆται εἰς φιλικὰ προσκαλέσματα· τὸ νὰ μὴ δεσμεύῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς παρουσίας

ζωῆς· τὸ γὰρ ὑπομένη ἀνδρείως τοὺς πειρασμούς· τὸ γὰρ ἦναι ἐλεύθερος τοῦ πόθου τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, καὶ τῆς ἐρεύνης καὶ ἐνθυμήσεως αὐτῶν· τὸ γὰρ φροντίζει πάντοτε καὶ γὰρ μελετᾷ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν τὴν αἰώνιον καὶ ἀληθινήν· τὸ γὰρ ἔχη τὸ πρόσωπον αὐτοῦ περίλυπον καὶ μαραμένον· τὸ γὰρ κλαίη πάντοτε καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ πρὸ πάντων τὸ γὰρ φυλάττη τὴν ἑαυτοῦ σωφροσύνην, καὶ γὰρ προφυλάττεται ἐκ τῆς γαστριμαργίας, καὶ ἐκ τῶν μικρῶν καὶ μεγάλων παθῶν. Αὗται εἶναι αἱ ἀρεταὶ τοῦ μοναχοῦ ἐν συντόμῳ, αἵτινες μαρτυροῦσιν, ὅτι ἐνεκρώθη παντελῶς τῷ κόσμῳ, καὶ πλησιάζει εἰς τὸν Θεόν.

Πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς εἰς πᾶσαν περίστασιν γὰρ φροντίζωμεν, ὅπως ἀποκτήσωμεν ταύτας τὰς ἀρετάς. Ἐὰν δὲ εἴπη τις, τίς ἢ χρεῖα γὰρ προσδιορίζωμεν αὐτάς μίαν πρὸς μίαν κατὰ μέρος, καὶ ὄχι ἐν συντόμῳ γὰρ εἴπωμεν περὶ αὐτῶν πρὸς τοῦτον ἐγὼ ἀποκρίνομαι, ὅτι τοῦτο ἐγένετο κατ' ἀνάγκην· καθότι ὅταν ζητήσῃ τις μίαν ἐκ τούτων τῶν ὠρισμένων ἀρετῶν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ εὔρει ὅτι στερεῖται αὐτήν, θέλει γνωρίσει ἐκ τούτου καὶ τὴν ἔλλειψιν πάσης ἄλλης ἀρετῆς· ἐκτὸς δὲ τούτου, καὶ ἡ τάξις αὕτη θέλει εἶσθαι εἰς αὐτὸν ὡς μία ἐνθύμησις γεγραμμένη τῶν ἀρετῶν τοῦ μοναχοῦ. Ὅταν δὲ ἀποκτήσῃ τις ὅλας ταύτας τὰς ὠρισμένας ἀρετάς εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τότε θέλει δοθῆ εἰς αὐτὸν καὶ ἡ γνῶσις τῶν ἄλλων ἀρετῶν, τὰς ὁποίας ἐγὼ δὲν ἐνεθυμήθην, καὶ γενήσεται εἰς τοὺς ἀγίους καὶ ἐναρέτους ἀνθρώπους αἷτιος τῆς πρὸς Θεὸν δοξολογίας, καὶ ὡς ἐκ τούτου θέλει ἐτοιμάσει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τόπον ἀναπαύσεως, πρὶν ἔτι ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἰρήνη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ι Α'.

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐπτώχευσεν ἀπὸ τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, νὰ φοβηθῆ, καὶ νὰ παύσῃ πλέον ἀπὸ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ψυχράνῃ τὴν θερμὴν αὐτοῦ, τὴν γεννωμένην ἀπὸ τὸν θεῖον πόθον καὶ τὴν ἔρευαν τῶν θείων μυστηρίων, ἀπὸ τὰ ὅποια αἷτια τοῦ φόβου συμβαίνει νὰ ταραττήται ὁ νοῦς διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν παθῶν.

ΤΡΕΙΣ εἶναι αἱ τάξεις, διὰ τῶν ὁποίων προκόπτει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀρετὴν· πρώτη, ἡ τάξις τῶν ἀρχαρίων, δευτέρα, ἡ μεσαία τῶν ἀγωνιζομένων, καὶ τρίτη, ἡ τάξις τῶν τελείων. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ὅστις εὐρίσκεται εἰς τὴν πρώτην τάξιν, ἐὰν τὸ φρόνημα αὐτοῦ κλίνη εἰς τὸ καλόν, ἀλλ' ὁμως ὁ νοῦς αὐτοῦ κινεῖται εἰσέτι ὑπὸ τῶν παθῶν. Ἡ δὲ δευτέρα εὐρίσκεται μεταξύ τῆς ἐμπαθοῦς καὶ ἀπαθοῦς καταστάσεως, δηλαδή, καὶ οἱ καλοὶ καὶ οἱ κακοὶ λογισμοὶ κινοῦνται ἐπίσης εἰς αὐτόν, καὶ δὲν παύει ποσῶς ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναβρῆ εἰς αὐτόν καὶ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος ἐπίσης. Ἐὰν δὲ ὀλίγον παύσῃ ἀπὸ τὴν συνεχῆ ἀνάγνωσιν τῶν θείων γραφῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ φαντάζεται τὰ θεῖα νοήματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐξάπτεται εἰς τοὺς τρόπους τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ μετὰ τῆς προφυλάξεως τῶν ἔξω πραγμάτων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξωτερικὴν προφύλαξιν γίνεται καὶ ἡ ἐσωτερικὴ προφύλαξις τῆς καρδίας, καὶ τὸ ἀρκετὸν ἔργον τῶν ἀρετῶν, ὁ τοιοῦτος εὐκόλως ἔλκεται ὑπὸ τῶν παθῶν. Ἐὰν ὁμως αὐξήσῃ τὸν ἑαυτοῦ πό-

Θον εἰς ὅσα προεῖπον, καὶ δὲν ἀφήσῃ τὴν ἐξέτασιν καὶ ἔρευ-
 ναν αὐτῶν, ἐὰν δὲν ἐννόησεν αὐτά, καὶ δὲν εἶδεν θείαν ἀπο-
 κάλυψιν, ἀπὸ τῆν ἀνάγνωσιν ὅμως τῶν θείων γραφῶν θέλει
 τρέφει τοὺς ἑαυτοῦ λογισμοὺς, καὶ κρατεῖ αὐτούς, ἵνα μὴ
 κλίνωσιν εἰς τὰ πάθη, καὶ δεχθῆ διαβολικόν τινα σπόρον ἐν
 σχήματι ἀληθείας· θέλει δὲ φυλάξει μάλιστα μετὰ πόθου τὴν
 ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ θέλει ἐκζητήσῃ τὸν Θεὸν μετὰ ἐμπόνου
 καὶ καρτερικῆς προσευχῆς καὶ ὑπομονῆς, καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς
 θέλει δώσει εἰς αὐτὸν τὴν αἴτησιν αὐτοῦ, καὶ θέλει ἀνοίξει
 εἰς αὐτὸν τὴν θύραν τοῦ ἐλέους αὐτοῦ, καὶ πρὸ πάντων διὰ
 τὴν ταπεινώσιν αὐτοῦ· καθόσον τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ εἰς
 μόνον τοὺς ταπεινόφρονας ἀποκαλύπτονται. Ἐὰν δὲ ὁ τοι-
 οῦτος ἤθελεν ἀποθάνει μετ' αὐτῆς τῆς ἐλπίδος, εἰ καὶ δὲν
 εἶδε ποσῶς ἐκ τοῦ πλησίον τὴν γῆν τῆς τελειότητος, ἀλλὰ
 νομίζω, ὅτι ἡ κληρονομία αὐτοῦ θέλει εἶσθαι μετὰ τῶν πα-
 λαιῶν δικαίων, οἵτινες ἠλπίζον νὰ φθάσωσι τὴν τελειότητα,
 ὅμως δὲν ἐφθασαν νὰ ἴδωσιν αὐτήν, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστο-
 λον Παῦλος, ὅτι διὰ τῆς ἐλπίδος ἐξήσκησαν τὴν ἀρετὴν εἰς
 ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν, καὶ οὕτως ἀπέθαναν. Ἀλλὰ τί νὰ εἴ-
 πωμεν, ἐὰν δὲν φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν γῆν τῆς
 ἐπαγγελίας, (δηλαδὴ νὰ λάβῃ ἐν αἰσθήσει τὴν χάριν τοῦ
 ἁγίου πνεύματος εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ,) ἥτις εἶναι τύπος
 τῆς τελειότητος, ἤγουν νὰ φθάσῃ νὰ εἶδῃ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν
 φανερῶς κατὰ τὸ μέτρον τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ δυνάμεως ;
 ἀραγε διὰ τοῦτο ἐμποδίζεται ἐκ τούτου, καὶ μένει εἰς τὴν
 ἐσχάτην τάξιν, τῆς ὁποίας ὅλη ἡ προσοχὴ κλίνει εἰς τὰ κακά ;
 ἢ ἵνα φθάσῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ἀραγε ἐμμένει εἰς τὴν ἀδυ-
 ναμίαν τῆς ἐσχάτης τάξεως, ἥτις δὲν ἤξεύρει, οὐδὲ ἐπιθυμεῖ
 αὐτά ; ἢ πρέπει αὐτὸς νὰ ὑψωθῇ εἰς αὐτὴν τὴν μέσσην ὁδόν, τὴν
 ὁποίαν εἶπον ; διότι ἐὰν καὶ δὲν εἶδεν αὐτήν, εἰμὴ μόνον ὡς
 δι' ἐσόπτρου, ἀλλ' ἠλπισεν ἀπὸ μακρόθεν, καὶ μετὰ ταύτης
 τῆς ἐλπίδος ἀπέθανε καὶ συνετάφη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ·

καὶ ἐὰν δὲν ἠξιώθη τῆς τελείας χάριτος ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνεθυμείτο αὐτήν, καὶ συναναστρέφετο πάντοτε διὰ τοῦ νοῦς αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ ἐπεθύμει αὐτήν καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν, ἠδύνατο ν' ἀποβάλλῃ τοὺς πονηροὺς αὐτοῦ λογισμοὺς· καὶ ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐλπίδος ταύτης ἡ καρδιά αὐτοῦ ὑπάρχει πλήρης ἐκ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἀπέρχεται ἐκ τούτου τοῦ κόσμου.

Πᾶν οἰονδήποτε πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔχει ταπεινώσιν, ὑπάρχει ὠραῖον καὶ εὐσχημον· διότι ἡ ἀσώματος ἐνασχόλησις καὶ μελέτη εἰς τὸν πόθον καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἥτις ὁδηγεῖται ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν θείων γραφῶν, προφυλάττει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοὺς ἔσωθεν πονηροὺς λογισμοὺς, καὶ διατηρεῖ τὸν νοῦν διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἵνα μὴ χαυνωθῇ ἐκ τῆς ἀμελείας αὐτοῦ, καὶ ἀντὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν θεωριῶν ἐπασχοληθῇ εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῶν κοσμικῶν πραγμάτων· καθότι ἐκ τούτων ψυχραίνεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ θερμότης τῶν θαυμαστῶν αὐτοῦ κινήσεων, καὶ ἐμπίπτει εἰς ἀλόγους καὶ ματαιὰς ἐπιθυμίας. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἶη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ ΙΒ'.

Περὶ τοῦ πῶς ὀφείλει νὰ κάθηται ὁ διακριτικὸς εἰς τὴν ἡσυχίαν.

Ἀκοῦσον, ὦ ἀγαπητέ, ἐὰν θέλῃς νὰ μὴ γίνωνται τὰ ἔργα καὶ οἱ κόποι σου ματαιῶς, καὶ αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς σου νὰ παρέρχωνται ἐν ἀργίᾳ, στερούμεναι τοῦ κέρδους τῆς ἡσυχίας, τὸ ὁποῖον ἐλπίζουσιν οἱ διακριτικοί. **Ποθήσον τὴν ἀρχὴν τῆς**

ήσυχίας σου μετὰ διακρίσεως, καὶ ὄχι ἀπὸ περιποίησίν τινος ἀνθρώπου, ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί, ἵνα μὴ γίνῃς ὡς αὐτοί. Ἔχε τὸν σκοπὸν σου προηγουμένως εἰς τὸν νοῦν σου, ἵνα συμφώνως μὲ αὐτὸν διευθύνῃς τὰ ἔργα τῆς ήσυχαστικῆς σου πολιτείας. Ἐρώτησον δὲ καὶ τοὺς ἔχοντας γινῶσιν ἐκ πείρας, καὶ ὄχι ἀπὸ μόνῃν τὴν ἰδίαν αὐτῶν γινῶσιν· καὶ μὴ ἀμεριμνήσης, ἕως ὅτου νὰ γυμνασθῆς εἰς ὅλα τὰ ἔργα τῆς ήσυχίας· καὶ εἰς πᾶν βῆμα τὸ ὁποῖον κάμνεις εἰς τι ἔργον, ἐξέταζε σεαυτὸν, ἐὰν περιπατῆς τὴν ἀληθινὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ἢ παρεκτράπης ἀπὸ αὐτῆν, καὶ πλανᾶσαι ἐξωθεν αὐτῆς εἰς τρίβον τινά· καὶ μὴ πιστεύσης ποτέ, ὅτι ἡ ἀκριβῆς πολιτεία τῆς ήσυχίας τελειοῦται ἐκ μόνων τῶν φανερῶν ἔργων.

Ἐὰν ἐπιθυμῆς ν' ἀποκτήσης ἀρετὴν τινα διὰ τῆς δοκιμῆς, πρέπει νὰ ἔχῃς σημεῖα καὶ ἀποδείξεις τινὰς κρυπτὰς εἰς τὴν ψυχὴν σου δι' ἕκαστον βῆμα, τὸ ὁποῖον κάμνεις εἰς αὐτῆν, καὶ ἐξ αὐτῶν δύνασαι νὰ γνωρίσης, ἐὰν περιπατῆς τὴν ἀληθῆ ὁδὸν τῶν πατέρων, ἢ εὐρίσκησαι εἰς τὴν πλάνην τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ἔστωσάν σοι ταῦτα τὰ ὀλίγα πρὸς ὁδηγίαν σου, μέχρις ὅτου νὰ σοφισθῆς παρὰ Θεοῦ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ήσυχίας σου. Ὄταν, εὐρισκόμενος εἰς τὴν ήσυχίαν, βλέπῃς, ὅτι τὸ λογιστικόν σου δύναται νὰ ἐνεργῇ ἐλευθέρως εἰς τοὺς καλοὺς λογισμούς, καὶ δὲν ἐπιβάλλεται εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ βία τις, ἐνῶ ἐνεργῇ εἰς τινὰς ἐκ τούτων τῶν καλῶν λογισμῶν, γινώριζε τότε, ὅτι ἡ ήσυχία σου εἶναι ὀρθή.

Καὶ πάλιν, ὅταν προσεύχησαι, ἐὰν εἰς τὰ διάφορα εἶδη τῆς προσευχῆς σου εὐρίσκηται ὁ νοῦς σου, ὅσον τὸ δυνατόν, περιορισμένος, καὶ ἐξαίφνης κόπτεται ὁ στίχος ἐκ τῆς γλώσσης σου, καὶ ἡ ψυχὴ σου εὐρίσκεται σιωπῶσα χωρὶς νὰ θέλῃ, καὶ διαρκουσι ταῦτα τὰ σημεῖα, τότε γινώριζε, ὅτι ἡ ήσυχία σου ἤρξιστο νὰ προοδεύῃ, καὶ διπλασιάζεται εἰς σὲ ἡ πρῶτος· διότι ἡ μόνῃ ἀπλῆ ήσυχία, ἡ γινομένη ἄνευ τινὸς ἀρετῆς, ὀρθῶς κρινομένη, εἶναι κατηγορημένη· ἡ μόνῃ ἀπλῆ ήσυχία

εἶναι ὡς ἐν μονογενές μέλος, κεχωρισμένον ἐκ τῆς βοηθείας τῶν ἄλλων μελῶν, καί ὡς τοιαύτη θεωρεῖται καί ὑπὸ τῶν ἐναρέτων καὶ διακριτικῶν ἡσυχαστῶν.

Καί πάλιν, ἐάν βλέπῃς, ὅτι εἰς ἕκαστον λογισμόν, κινουμένον εἰς τὴν ψυχὴν σου, καὶ εἰς πᾶσαν ἐνθύμησιν καὶ θεωρίαν, γενομένης εἰς τὴν ἡσυχίαν σου, οἱ ὀφθαλμοί σου πληροῦνται δακρῶν χωρὶς τινος βίας, καὶ βρέχουσι τὰς παρειάς σου, γινώριζε τότε, ὅτι ἤρξατο νὰ γίνῃ ἐμπροσθέν σου ἄνοιγμα φραγμοῦ πρὸς καταστροφὴν τοῦ ἐχθροῦ σου.

Καί πάλιν, ἐάν αἰσθάνῃσαι εἰς ἑαυτὸν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, ὅτι ὁ νοῦς σου κατέρχεται ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν καρδίαν σου, χωρὶς σὺ νὰ πράττης τοῦτο κατὰ τὴν τάξιν καὶ συνήθειαν, καὶ διαμένει ἐκεῖ ὥραν τινά, ἢ ὅσον εἶναι σύνθηες, καὶ μετὰ ταῦτα βλέπεις, ὅτι παρελύθησαν τὰ μέλη τοῦ σώματός ὡς ἀπὸ ἀσθένειαν, καὶ βασιλεύει ἡ εἰρήνη εἰς τοὺς λογισμοὺς σου, καὶ ὅτι αὐτὸ διαμένει εἰς σὲ ἐπὶ πολὺ, γινώριζε τότε, ὅτι ἤρξατο ἡ νεφέλη τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος νὰ ἐπισκιάζῃ τὴν σκηνὴν τῆς καρδίας σου.

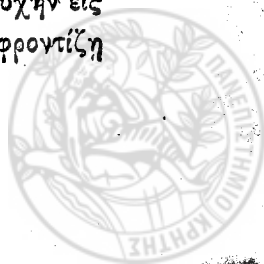
Ἄφοῦ δὲ κάμῃς πολὺν καιρὸν εἰς τὴν ἡσυχίαν, παρατήρησον, καὶ ἐάν εὕρῃς, ὅτι ἡ ψυχὴ σου κυριεύεται ἀπὸ λογισμοὺς, οἵτινες ἀποσπῶσι καὶ ἐξουσιάζουσιν αὐτήν, καὶ βιαίως πᾶσαν ὥραν αἰχμαλωτίζεται ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὀδηγοῦσι τὸν νοῦν ἐν πάσει περιστάσει εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἐπράχθησαν ὑπ' αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ἢ ἐπιθυμεῖ νὰ ἐξετάζῃ τὰ μάταια πράγματα, γινώριζε τότε καλῶς, ὅτι ματαίως κοπιᾶζεις εἰς τὴν ἡσυχίαν, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ σου περιπλανᾶται τῆδε κάκεισε ἀνωφελῶς, καὶ δίδονται εἰς αὐτὴν ἀφορμαὶ ἀπὸ τὰ ἔξω πράγματα ἕνεκα τῆς ἐσωτερικῆς ἀμελείας, τῆς προερχομένης ἀπὸ τὴν παράβλεψιν τῶν καθηκόντων, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν παράβλεψιν τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς ἀναγνώσεως· λοιπὸν προλαβὼν διόρθωσον παρευθὺς τὸν ἑαυτὸν σου.

Ὅταν δὲ κατὰ τὰς τοιαύτας περιστάσεις συνέλθῃς εἰς τὸν

ἑαυτόν σου, καὶ βλέπης, ὅτι δὲν εὐρίσκεις εἰρήνην ἀπὸ τῆς ἐνοχλήσεως τῶν παθῶν, μὴ θαυμάσης καὶ ἀπορήσης εἰς τοῦτο· καθότι ἐὰν τὸ βάθος τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον δέχεται τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, διατελῆ ἐπὶ πολλὴν ὥραν θερμόν, καὶ ἐὰν πάλιν ἡ ὄσμη τῶν ἱατρικῶν καὶ ἡ εὐωδία τοῦ μύρου, ἢ διαδιδόμενη εἰς τὸν ἀέρα, διαμένῃ ἐπὶ πολλὴν ὥραν, ἕως ὅτου νὰ διαλυθῇ καὶ ἐξαφανισθῇ, πόσω μᾶλλον τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα ἐμφεδιάζουσιν ὡς συνειθισμένοι εἰς τὸ μαχελεῖον σκύλοι νὰ γλύφωσιν αἵματα, ὅπότεν δὲν εὐρίσκωσιν ὕλην κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτῶν, δὲν ἤθελον ἴστασθαι ἔμπροσθεν τῶν θυρῶν τῆς καρδίας σου, καὶ νὰ φωνάζωσι, μέχρις οὗ ἤθελε διασκεδασθῇ ἡ δύναμις τῆς προτέρας αὐτῶν συνηθείας;

Ὅταν δὲ ἡ ἀμέλεια ἀρχῆται μετὰ ὑπόουλου τρόπου νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν σου, καὶ πλησιάζῃ νὰ σκοτισθῇ ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς σου, προηγουμένως συμβαίνουσι ταῦτα τὰ σημεῖα· αἰσθάνεσαι εἰς τὸν ἑαυτόν σου κρυπτῶς, ὅτι ἀσθενεῖς κατὰ τὴν πίστιν, καὶ πλεονεκτεῖς εἰς τὰ φαινόμενα πράγματα, καὶ ἐλαττοῦται ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πεποίθησίς σου, καὶ σοὶ φαίνεται ὅτι ζημιοῦσαι ὑπὸ τοῦ γείτονός σου, καὶ πληροῦται ἡ ψυχὴ σου μέμψεως κατὰ τοῦ πλησίον σου, καὶ διὰ τῆς καρδίας σου κατηγορεῖς πάντα ἄνθρωπον, καὶ πᾶν πρᾶγμα, καὶ ὅσα τινὰ ἀπαντᾷς διὰ τε τοῦ λογισμοῦ καὶ τῶν αἰσθήσεων, προσέτι καὶ αὐτὸν τὸν ὕψιστον Θεόν, καὶ φοβεῖσαι διὰ τὴν βλάβην τοῦ σώματός σου, ἕνεκα τῆς ὁποίας κυριεύεσαι κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀπὸ μικροψυχίαν, καὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν εὐρίσκεται ἡ ψυχὴ σου πεφοβισμένη τόσον, ὥστε νὰ φοβῆσαι καὶ ἀπὸ τὴν σκιάν σου, καὶ νὰ βιάζησαι εἰς τὰ ἔργα σου ἀπὸ δειλίαν. Λέγομεν πίστιν ἐνταῦθα, ὅχι ἐκείνην, ἣτις ὑπάρχει θεμέλιον τῆς ὁμολογίας ὄλων τῶν πιστῶν· ἀλλ' ἐκείνην τὴν νοητὴν δύναμιν, ἣτις στηρίζει τὴν καρδίαν διὰ τοῦ φωτὸς τῆς διανοίας, καὶ διὰ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως κινεῖ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἀμετρον πρὸς τὸν Θεὸν πεποίθησιν, ὥστε νὰ μὴ φροντίζῃ

αὐτὴ περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ πάντοτε καὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν νὰ ἐπιβρίπτῃ τὴν φροντίδα αὐτῆς εἰς τὸν Θεόν, μένουσα αὐτὴ ἀμέριμος καθ' ὅλα· αὐτὴν τὴν πίστιν λέγω, ὅτι ἐκάλυψας ἔνεκα τῆς ἀμελείας σου διὰ τῆς ἀπιστίας.

Ὅταν δὲ προκόπτῃς εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀρετῶν, καὶ προχωρῆς εἰς τὰ ἔμπροσθεν, εὐρίσκεις εἰς τὴν ψυχὴν σου ταῦτα τὰ φανερά σημεῖα· ἐνδυναμούσαι διὰ τῆς ἐλπίδος εἰς ὅλα σου τὰ πνευματικὰ ἔργα, καὶ πλουτεῖς εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ δὲν λείπει ποτὲ ἡ ὕλη τοῦ κέρδους ἀπὸ τὸν λογισμὸν σου ἐξ ὧν ἀπαντᾷς, καὶ αἰσθάνεσαι τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν προφυλάττεσαι διὰ τούτων ἐκ τῆς ὑπερηφανείας, ἐξ ἄλλου δὲ παραβλέπεις τὰ ἐλαττώματα τοῦ πλησίου σου, καὶ ἔρχεσαι εἰς ἐπιθυμίαν νὰ ἐξέλθῃς ἐκ τοῦ σώματός σου μετὰ πόθου καὶ ἀγάπης, μετὰ τῆς ὁποίας θέλομεν εἶσθαι εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα· ἔτι δὲ καὶ ὅλα τὰ λυπηρὰ τῆς παρουσίας ζωῆς, τὰ ὁποῖα σοὶ συμβαίνουνσι φανερώς καὶ κρυπτῶς, εὐρίσκεις, ὅτι σοὶ ἐπέρχονται ἐκ τῆς θείας δικαιοσύνης, καὶ ὅλα τὰ πράγματα θεωροῦνται πλησίον σου μετὰ ἀκρίβειας, ἥτις ἀπέχει ἀπὸ τὴν ὑψηλοφροσύνην, καὶ δι' ὅλα ἀποδίδεις ἐξομολόγησιν καὶ εὐχαριστίαν εἰς τὸν Θεόν. Ταῦτα τὰ σημεῖα εἶναι ἐκείνων, οἵτινες γρηγοροῦσι, καὶ προσέχουσι, καὶ παραφυλάττονται καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὴν ἡσυχίαν, καὶ ἐπιθυμοῦσι νὰ φθάσωσι τὴν ἀκρίβειαν τῆς μοναχικῆς πολιτείας.

Ἄλλ' οἱ χαῦνοι καὶ ἀμελεῖς δὲν ἔχουσι χρεῖαν τούτων τῶν προλεχθέντων λεπτῶν σημείων· ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι εὐρίσκονται μακρὰν τῶν κρυπτῶν ψυχικῶν ἀρετῶν. Ὅταν δὲ ἄρχεται μία ἐκ τούτων ν' ἀναφαίνεται εἰς τὴν ψυχὴν σου, συλλογῆσου κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν, εἰς ποῖον μέρος ἄρχεσαι νὰ κλίνῃς, εἰς τὰ δεξιὰ, ἢ εἰς τ' ἀριστερά· διότι εὐθὺς γνωρίζεις ποίας συνοδίας εἶναι. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ μᾶς δώσῃ ἀληθῆ γνῶσιν εἰς ὅλα. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

Περὶ τοῦ ὅτι εἶναι ὠφέλιμος εἰς τοὺς ἡσυχαστὰς ἡ ἀργία ἀπὸ τὰς φροντίδας, καὶ ἐπιζήμιος ἡ εἴσοδος καὶ ἔξοδος ἐκ τοῦ κελλίου αὐτῶν.

Ο ΠΟΛΥΜΕΡΙΜΝΟΣ καὶ πολυφρόντιστος ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ γίνῃ πρῶτος καὶ ἡσύχιος· καθότι αἱ ἀναγκαῖαι αἰτίαι τῶν πραγμάτων, διὰ τὰ ὅποια ταλαιπωρεῖται, ἀναγκάζουσιν αὐτὸν νὰ κινῆται καὶ νὰ ἐπασχολῆται εἰς αὐτὰ ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος, καὶ διασκορπίζουσι τὴν γαλήνην καὶ ἡσυχίαν αὐτοῦ. Πρέπει λοιπὸν ὁ μοναχὸς νὰ ἴσταται πάντοτε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἔχη πρὸς αὐτὸν ἐστραμμένον τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς, ἐὰν ἀληθῶς θέλῃ καὶ ἐπιθυμῇ νὰ περιφρουρῇ καὶ σκεπάσῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ νὰ καθαρῖσῃ καὶ μεταβάλλῃ τὰς μικρὰς ἀτάκτους κινήσεις, αἵτινες κινοῦνται εἰς αὐτόν· νὰ μάθῃ δὲ νὰ διακρίνῃ μετὰ γαλήνης τοὺς εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ διαλογισμούς· διότι αἱ πολυλαὶ ἀσχολίαι καὶ φροντίδες τῶν μοναχῶν εἶναι σημεῖον τῆς χαυνότητος καὶ ἀμελείας αὐτῶν πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ φανεροῦσι τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν πρὸς τὰ θεῖα.

Χωρὶς τὴν ἀμεριμνίαν τῶν γηίνων πραγμάτων μὴ ζητήσης φῶς εἰς τὴν ψυχὴν σου, μήτε γαλήνην εἰς τὰς αἰσθήσεις σου· καὶ ὅπου εὐρίσκονται ἀσχολίαι καὶ φροντίδες τῶν γηίνων πραγμάτων, σὺ μὴ πληθύνῃς τὰς ἀσχολίας σου, καὶ δὲν θέλεις εὖρει διασκορπισμὸν εἰς τὸν νοῦν σου, ἢ εἰς τὴν κρυπτὴν σου εὐχὴν· διότι χωρὶς τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς δὲν δύνασαι νὰ πλησιάσῃς εἰς τὸν Θεόν. Τὸ δὲ μετὰ τὸν κόπον τῆς

προσευχῆς σου νὰ καταγίνησαι εἰς ἄλλην φροντίδα διὰ τοῦ νοός σου, τοῦτο προξενεῖ τὸν διασκορπισμὸν τῆς διανοίας.

Τὰ δάκρυα καὶ ὁ ῥαπισμὸς τῆς κεφαλῆς, ὁ γινόμενος εἰς τὴν προσευχὴν ὑπὸ τοῦ ἀγωνιστοῦ, καὶ τὸ κυλίεσθαι μετὰ θερμότητος ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, αὐξάνουσι τὴν θερμὴν τῆς γλυκύτητος αὐτῶν ἐντὸς τῆς καρδίας, ἣτις μετὰ ἐπαινουμένης ἐκστάσεως πετᾷ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ φωνάζει, ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου νὰ ἔλθῃ πρὸς σέ τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρὸν καὶ ζῶντα· πότε μέλλει νὰ ἔλθῃ, καὶ νὰ ἶδω τὸ πρόσωπόν σου, Κύριέ μου; "Ὅστις πίνει ἐκ τούτου τοῦ οἴνου τῆς κατανούξεως, καὶ ὕστερον ἐξ ἀμελείας στερηθῆ αὐτόν, αὐτὸς μόνος γνωρίζει εἰς ποίαν ταλαιπωρίαν ἐξέπεσε, καὶ ὁποῖόν τι χάρισμα ἀφηρέθη ἀπ' αὐτοῦ ἕνεκα τῆς χαυνότητος καὶ ἀμελείας αὐτοῦ.

"ὦ, τί κακὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ θεωρία τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡ μετ' αὐτῶν ὁμιλία εἰς τοὺς ἡσυχαστάς! ὦ ἀδελφοί μου, τῇ ἀληθείᾳ βλάπτονται οἱ ἡσυχασταὶ ἐκ τῆς συναναστροφῆς καὶ συνομιλίας τῶν ἄλλων περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες ἐφυγον ἐκ τῆς ἡσυχίας· ἐπειδὴ καθὼς ἡ ψυχρότης τοῦ πάγου, ὅταν πέσῃ ἐξαίφνης ἐπάνω εἰς τὰ τρυφερὰ βλαστάρια τῶν φυτῶν, ξηραίνει καὶ ἀφανίζει αὐτά, οὕτω καὶ αἱ συντυχίαι καὶ ὁμιλίαι τῶν ἀνθρώπων, κἂν σύντομαι καὶ ὀλίγαι ᾧσι, καὶ φαίνωνται πρὸς καλὸν σκοπὸν γινόμεναι, ξηραίνουνσι τὰ ἀνθη τῶν ἀρετῶν τοῦ ἡσυχαστοῦ, τὰ ὅποια νεωστὶ ἤνθησαν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς συγκέρασιν τῆς ἡσυχίας, καὶ περικυκλοῦσι μεθ' ἀπλότητος καὶ τρυφερότητος τὸ φυτὸν τῆς ψυχῆς, τὸ ὅποion ἐφυτεύθη παρὰ τὰς διεξόδους τῶν δακρῶν τῆς μετανοίας· καὶ καθὼς ἡ σφοδρότης τῆς πάχνης, ἡ πίπτουσα εἰς τὰ νεωστὶ φυόμενα χόρτα, κατακαίει αὐτά, οὕτω καὶ ἡ μετὰ τῶν ἀνθρώπων συνομιλία κατακαίει τὴν ρίζαν τοῦ νοός, ἣτις μόλις ἤρξατο νὰ χλοηφορῇ τὴν χλόην τῶν ἀρετῶν· καὶ ἐὰν ἡ ὁμιλία τινῶν, οἱ ὅποιοι κατὰ τι μὲν ἐγχερευοῦνται, κατὰ τι δὲ ἔχουσι μικρὰ ἐλαττώματα, βλάβη τὴν

ψυχὴν, πόσον μᾶλλον ἢ ὁμιλία καὶ ἡ θεωρία τῶν κοσμικῶν καὶ τῶν ἀνευλαβῶν μοναχῶν; Καὶ καθὼς εὐγενὴς τις καὶ τίμιος ἄνθρωπος ὅταν μεθύσῃ, λησμονεῖ τὴν ἑαυτοῦ εὐγένειαν, καὶ ἀτιμάζεται καὶ περιγελάται ἢ τιμιότης αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἄλλων, ἅπερ συμβαίνουσιν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὰ ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ οἴνου προερχόμενα παραλαλήματα αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἡ σωφροσύνη τῆς ψυχῆς θολοῦται καὶ σκοτιῆται ἐκ τῆς θεωρίας καὶ συνομιλίας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ λησμονεῖ τότε ὁ ἡσυχαστὴς τὸν τρόπον τῆς προφυλάξεως αὐτῆς, καὶ ἐκρίζουται ἐξ αὐτῆς τὸ θεμέλιον τῆς ἐπαινετῆς αὐτοῦ καταστάσεως.

Ἐὰν λοιπὸν αἱ συντυχίαι καὶ ἡ μεγαλοῦρημοσύνη, ὅταν συμβαίνωσι διὰ τοῦ μετεωρισμοῦ τοῦ νοῦς εἰς τὸν ἡσυχαστὴν, ἢ καὶ ἡ πλησίασις μόνον εἰς αὐτά, ὥστε νὰ ἴδῃ τις καὶ ν' ἀκούσῃ, ἐπαρκῶσι ταῦτα μόνον, τὰ εἰσερχόμενα διὰ τῶν πυλῶν τῆς ὀράσεως καὶ τῆς ἀκουῆς, καὶ προξενοῦντα τὴν ψυχρότητα τῆς καρδίας νὰ προξενήσωσιν εἰς αὐτὸν θάλωσιν τοῦ νοῦς καὶ ἀνευλάβειαν εἰς τὰ θεία· καὶ ἐὰν ἡ ὀλίγη ὥρα δύνηται νὰ προξενήσῃ τόσῃν ζημίαν εἰς τὸν ἐγκρατῆ μοναχόν, τί νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς διαρκοῦς συναναστροφῆς καὶ τοῦ πολυκαιρινοῦ ἐμποδίου, τοῦ γινομένου ἐκ τούτων εἰς τοὺς ἀμελεῖς; διότι ἡ ἀναθυμίασις τῶν φαγητῶν καὶ ποτῶν, ἢ ἀνερχομένη ἐκ τοῦ στομάχου, δὲν ἀφίνει τὸν νοῦν νὰ δεχθῆ τὴν θείαν ἐπίγνωσιν, ἀλλὰ σκοτιῆζει αὐτόν, καθ' ὃν τρόπον σκοτιῆζει τὸν ἀέρα ἢ ἐκ τῆς ὑγρασίας τῆς γῆς ἀναδιδομένη δμίχλη. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ ὑπερήφανος δὲν ἐννοεῖ, ὅτι περιπατεῖ εἰς τὸ σκότος, καὶ δὲν γνωρίζει τὴν ἔννοιαν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ· καὶ πῶς δύναται νὰ γνωρίσῃ αὐτήν, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ἐσκοτισμένος; διὰ τοῦτο καὶ ὑπερηφανεύεται διὰ τοῦ ἐσκοτισμένου αὐτοῦ λογισμοῦ, ὅτι εἶναι ἀνώτερος πάντων τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ πραγματικῶς ὑπάρχει εὐτελέστερος καὶ ἀσθενέστερος πάντων, καὶ δὲν δύναται νὰ ἴδῃ καὶ νὰ

μάθη τὰς εὐθείας ὁδοὺς τοῦ Κυρίου· ὁ δὲ Κύριος κρύπτει ἀπὸ αὐτὸν τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα· καθόσον δὲν ἠθέλησε νὰ περιπατήσῃ τὴν ὁδὸν τῶν ταπεινῶν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἰὴ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ἰ Δ'.

Περὶ ἀλλαγῆς καὶ τροπῆς, τῆς γινομένης εἰς τοὺς ὀδεύοντας τὴν ὁδὸν τῆς ἡσυχίας, ἣτις εἶναι ὠρισμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

ΟΣΤΙΣ ἄπαξ ἀπεφάσισε νὰ διέλθῃ τὴν μοναχικὴν αὐτοῦ πολιτείαν εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἃς κανονίσῃ ὁ τοιοῦτος ἑαυτὸν, καὶ ἃς διευθύνῃ τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς αὐτοῦ κατὰ τοὺς κόπους καὶ τὴν τάξιν τῆς ἡσυχίας. Ὄταν δὲ συμβῇ εἰς αὐτόν, καθὼς εἶναι σύνηθες νὰ συμβαίῃ εἰς τὴν τάξιν τῆς ἡσυχίας, ἣτις ὠρίσθη ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, νὰ παραχθῇ ἀπὸ τὸ ἐντὸς αὐτοῦ εὐρισκόμενον σκότος, καὶ στερηθῇ πρὸς ὀλίγον καιρὸν τὴν πνευματικὴν παρηγορίαν, καὶ τὸ φῶς τῆς χάριτος, καθὼς ἡ γῆ στερεῖται πρὸς ὀλίγον καιρὸν τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, αἵτινες σκοτιζοῦνται ὑπὸ τῶν νεφῶν, ὅταν συμβῇ, λέγω, τοῦτο διὰ τὸ ἐπισκιάζον νέφος τῶν παθῶν, καὶ ἀπομακρυνθῇ πρὸς ὀλίγον ἀπ' αὐτοῦ ἡ χαροποιὰ δύναμις τοῦ Θεοῦ, καὶ σκεπάσῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀσυνήθης τις ὀμίχλη, ἃς μὴ παραχθῇ ποσῶς ὀλογισμὸς αὐτοῦ· ἀλλ' ἃς ὑπομένῃ, καὶ ἃς ἀναγινώσκῃ τὰ βιβλία τῶν διδασκάλων, καὶ ἃς βιάσῃ ἑαυτὸν εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ εὐθύς θέλει ἐπέλθῃ εἰς αὐτὸν βοήθεια χωρὶς νὰ γνωρίζῃ. Καθὼς ἀποσύρεται ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς τὸ ἐπικρατοῦν σκότος τοῦ ἀέρος διὰ τῶν ἀκτῖνων τοῦ ἡλίου, οὕτω καὶ ἡ εὐχὴ δύναται νὰ διαλύσῃ καὶ διασκορπίσῃ ἐκ τῆς ψυχῆς τὰ νέφη τῶν παθῶν, καὶ νὰ φω-

τίση τὸν νοῦν διὰ τοῦ φωτός τῆς χαρᾶς καὶ τῆς παρηγορίας, ὅπερ συνηθίζει νὰ γεννᾷ ἢ εὐχὴ εἰς τὰς ἐνθυμήσεις ἡμῶν, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχη ὕλην ἀπὸ τὰς θείας γραφάς, καὶ προσοχὴν ἔξυπνον τοῦ νοός· καθότι ἡ παντοτεινὴ μελέτη, ἡ γινομένη εἰς τὰς θείας γραφάς, πληροῖ τὴν ψυχὴν ἀπὸ ἀκατανόητον θαυμασμὸν καὶ θεῖαν εὐφροσύνην. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἶη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

Λ Ο Γ Ο Σ Ι Ε'.

Περὶ τῶν ἡσυχαστῶν, πότε ἄρχονται νὰ γνωρίζωσι, ποῦ ἔφθασαν διὰ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν κόπων, πλέοντες τὴν ἀπέραντον θάλασσαν τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς, καὶ πότε δύνανται νὰ ἐλπίσωσιν ὀλίγον, ὅτι οἱ κόποι αὐτῶν ἤρχισαν νὰ δίδωσιν εἰς αὐτοὺς καρπούς.

ΣΟΙ λέγω πρᾶγμα, ἀγαπητέ, καὶ μὴ διστάσης νὰ πιστεύσῃς αὐτὸ ὡς μηδαμινόν, μήτε νὰ καταφρονήσῃς τοὺς ἐπιλόπους μου λόγους· διότι ἐκεῖνοι, οἵτινες μοὶ παρέδωκαν τὰ δι' αὐτῶν ἐκτιθέμενα, εἶναι ἀληθεῖς. Ἀλήθειαν δὲ σοὶ λέγω καὶ εἰς τοῦτόν μου τὸν λόγον, καθὼς καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους. Γινώριζε λοιπὸν καλῶς, ὅτι ἐὰν κρεμάσης σεαυτὸν ἀπὸ τὰ βλέφαρα τῶν ὀμμάτων σου, μὴ νομίσης, ὅτι ἀπέκτησας καλόν τι εἰς τὴν πολιτείαν τῆς ἡσυχίας σου, ἕως ὅτου δὲν ἤθελες φθάσει τὰ πολλὰ δάκρυα· διότι ἐν ὄσω δὲν φθάσεις εἰς αὐτά, ἀκόμη ἕως τότε τὰ κρυπτά σου ὑπηρετοῦσιν εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ἢ γουν εὐρίσκεσαι εἰσέτι εἰς τὴν διαγωγὴν τῶν κοσμι-

κῶν, καὶ διὰ τοῦ ἔξω μόνον ἀνθρώπου ἐργάζεσαι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁ ἔσω ἄνθρωπος μένει ἀκαρπός· καθότι ὁ καρπὸς τοῦ ἔσω ἀνθρώπου ἄρχεται ἀπὸ τὰ δάκρυα· ὅταν λοιπὸν λάβῃς τὴν χάριν τῶν δακρῶν, τότε γινώριζε, ὅτι ἐξῆλθεν ὁ λογισμὸς σου ἐκ τῆς φυλακῆς τούτου τοῦ κόσμου, καὶ ἐπάτησε τὸν πόδα αὐτοῦ εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καινοῦ αἰῶνος, καὶ ἤρξατο νὰ ὀσφραίνηται τὸν νέον ἀέρα ἐκείνου τοῦ πνευματικοῦ αἰῶνος, καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος ἄρχεται νὰ καταφέρῃ δάκρυα· καθότι ἐπλησίασεν ἡ γέννησις τοῦ πνευματικοῦ νηπίου· ἐπειδὴ ἡ θεία χάρις, ἡ κοινὴ μήτηρ πάντων, ἐπισπεύδει νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν νοερῶς θεῖόν τινα τύπον, ἵνα βλέπῃ τὸ φῶς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ὅταν δὲ φθάσῃ ὁ καιρὸς τῆς γέννας, τότε ὁ νοῦς ἄρχεται νὰ κινῆται εἰς τινα τῶν ἐκεῖσε θεῖων πραγμάτων, καθὼς ἡ ἀναπνοή· τὴν ὁποῖαν ἀναπνέει τὸ βρέφος ἐντὸς τῶν μελῶν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τρέφει συνήθως αὐτὸ ἐκεῖ εὐρισκόμενον· καὶ ἐπειδὴ ὁ νοῦς δὲν ὑπομένει ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι συνηθισμένος, αἴφνης ἄρχεται νὰ κινῆ τὸ σῶμα εἰς κλαυθμὸν, μειμιγμένον τῇ γλυκύτητι τοῦ μέλιτος· καὶ καθ' ὅσον τρέφεται τὸ ἔνδον βρέφος, τόσον καὶ τὰ δάκρυα αὐξάνουσι. Αὕτη δὲ ἡ τάξις τῶν δακρῶν, τὴν ὁποῖαν εἶπον, δὲν εἶναι ἐκείνη, ἣτις ἐκ διαλειμμάτων συμβαίνει εἰς τοὺς ἡσυχαστάς· διότι αὕτη ἡ παρηγορία τῶν δακρῶν, ἡ ὁποία συμβαίνει νὰ γίνηται ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, ἀκολουθεῖ εἰς πάντα ἡσυχαστήν, ὅστις ἡσυχάζει κατὰ Θεόν, καὶ εὐρίσκεται πάντοτε μετ' αὐτοῦ· καὶ ἄλλοτε μὲν συμβαίνουσι εἰς αὐτόν, ὅταν εὐρίσκηται εἰς θεωρίαν, ἄλλοτε δέ, ὅταν ἀναγινώσκῃ τὰς θείας γραφάς, καὶ ἄλλοτε ἐνκαιρῶ τῆς προσευχῆς αὐτοῦ· ἀλλ' ἐγὼ ἐνταῦθα κυρίως λέγω περὶ τῆς τάξεως τῶν δακρῶν, ἣτις ὑπάρχει εἰς τὸν, ὅστις ἀδιαλείπτως κλαίει καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν.

Ὅστις λοιπὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀκριβεῖα εὔρει τὸν τρόπον τοῦτον τῶν δακρῶν, αὐτὸς βεβαίως εἰς τὴν ἡσυχίαν εὔρειν

αυτόν· διότι εἰς διάστημα δύο ἐτῶν ἢ καὶ περισσότερον γίνονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς πηγὴ ἀφθονοῦ ὕδατος, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσέρχεται εἰς τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν· ἀπὸ δὲ τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν εἰσέρχεται εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, καθὼς εἶπεν ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος, ὅσον δύναται νὰ χωρήσῃ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις μερικῶς· ἀπὸ δὲ τῆς εἰρηνικῆς καταπαύσεως ἄρχεται ὁ νοῦς νὰ βλέπῃ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἄρχεται ν' ἀποκαλύπτῃ εἰς αὐτὸν τὰ οὐράνια, καὶ ὁ Θεὸς κατοικεῖ ἐν αὐτῷ, καὶ αὐξάνει εἰς αὐτὸν τὸν καρπὸν τοῦ Πνεύματος· καὶ ἐντεῦθεν αὐτὸς αἰσθάνεται τὴν ἀλλαγὴν τῆς ἀσφαρείας, ἣτις μέλλει νὰ ὑποδεχθῇ τὴν ψυχὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἀνακαινισμοῦ ὄλων τῶν ὄντων, ὄχι τελείως, ἀλλ' ἀμυδρῶς καὶ σκοτεινῶς πως, καὶ ὡς ἐν αἰνίγματι.

*Ἐγραψα δὲ ταῦτα πρὸς ἰδικὴν μου ἐνθύμησιν, καὶ διὰ πάντα ἄλλον, ὅστις ἤθελεν ἀναγινώσκει τοῦτό μου τὸ σύγγραμμα, καθὼς ἐφθασα νὰ γνωρίσω ἐκ τε τῆς θεωρίας τῶν θείων γραφῶν, καὶ ἀπὸ τὰ ἀληθινὰ στόματα τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ ὀλίγον ἐξ αὐτῆς τῆς ἰδίας μου πείρας, ἵνα μοὶ γίνῃ βοήθεια παρὰ Θεοῦ εἰς τοὺς κόπους τῶν ἀγώνων μου διὰ τῶν εὐχῶν ἐκείνων, οἵτινες ἤθελον ὠφεληθῆ ἐξ αὐτῶν· διότι πολὺν κόπον κατέβαλον εἰς ταῦτα.

*Ἀκουσον δὲ καὶ τοῦτο, ὅπερ ἤδη μέλλω νὰ σοὶ εἶπω, καὶ τὸ ὁποῖον ἔμαθον ἀπὸ ἀληθινὸν στόμα. Ὅταν φθάσῃς εἰς τὴν χάριν τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν, τότε τὰ πολλὰ δάκρυα ἀφαιροῦνται ἀπὸ σοῦ, καὶ ἔπειτα σοὶ ἔρχονται τὰ δάκρυα μετὰ μέτρου, καὶ εἰς καιρὸν ἀρμόζοντα. Αὕτη, σοὶ λέγω ἐν ἀληθείᾳ καὶ συντόμως, εἶναι ἡ ἀκριβὴς τάξις τῶν δακρύων, τὴν ὁποίαν δέχεται καὶ πιστεύει πᾶσα ἡ ἐκκλησία τῶν πιστῶν.

Λ Ο Γ Ο Σ ΙΣΤ'.

Περὶ τῶν τρόπων τῶν ἀρετῶν.

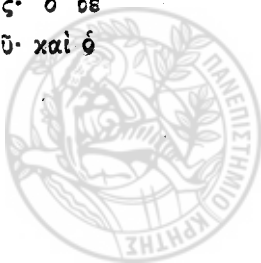
Η ΑΣΚΗΣΙΣ τῶν ἀρετῶν εἶναι μήτηρ τοῦ ἀγιασμοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου γεννᾶται ἡ πρώτη γεῦσις εἰς τὸ νὰ καταλαμβάνη τις τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ, ἥτις καὶ πρώτη τάξις τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὀνομάζεται. Μὴ τυχὸν πλανήσῃ τις ἑαυτὸν, καὶ φαντασθῇ τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ διὰ μαντείας· καθότι ἡ ψυχὴ, ἡ μεμολυσμένη ἀπὸ σαρκικὰ πάθη, δὲν ἀνέρχεται εἰς τὴν καθαρὰν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ ἐνοῦται μετὰ τοῦ πνεύματος τῶν ἁγίων. Λάμπρυνον τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης σου διὰ τῶν δακρύων, διὰ τῶν νηστειῶν καὶ τῆς κατὰ μόνας ἡσυχίας· διότι ἡ μικρὰ θλίψις καὶ στενοχωρία, ἡ γινομένη διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀνωτέρα μεγάλου ἔργου, γενομένου ἄνευ θλίψεως· καθότι ἡ θεληματικὴ θλίψις καὶ στενοχωρία ἀνατέλλει διὰ τῆς ἀγάπης τὴν δοκιμασίαν τῆς πίστεως· τὸ δὲ ἔργον, τὸ γινόμενον μετὰ ἀναπαύσεως, ἐκτελεῖται ἐκ τοῦ κόρου τῆς συνειδήσεως· διὰ τοῦτο ἐν θλίψεσιν ἐδοκιμάσθησαν οἱ ἅγιοι εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὄχι διὰ τῶν ἀναπαύσεων· ἐπειδὴ τὸ ἔργον, τὸ γινόμενον ἄνευ κόπου, εἶναι ἡ ἀρετὴ τῶν κοσμικῶν, οἷτινες πράττουσι τὴν ἐλεημοσύνην ἐκ τῶν ἔξω καὶ σωματικῶν πραγμάτων, χωρὶς νὰ ὠρεληθῶσι. Σὺ ὅμως, ὦ ἀγωνιστὰ καὶ μίμητὰ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, ἀγωνίζου ἐσωθεν, ἵνα ἀξιοθῆς νὰ γευθῆς τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ· διότι ἐὰν πάσχωμεν μετ' αὐτοῦ, θέλομεν καὶ συνδοξασθῆ· δὲν συνδοξάζεται δὲ ὁ νοῦς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐὰν δὲν πάσχη τὸ σῶμα διὰ τὸν Χριστόν. Ὅστις λοιπὸν καταφρονεῖ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν, ἀξιοῦται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καὶ δοξάζεται τὸ σῶμα μετὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· διότι δόξα τοῦ σώματος εἶναι ἡ μετ'

εὐλαβείας πρὸς τὸν Θεὸν ὑποταγῇ, δόξα δὲ τοῦ νοὸς εἶναι ἢ περὶ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ ἀληθῆς θεωρία· ἢ ἀληθῆς ὑποταγῇ ὑπάρχει διπλῇ, γίνεται καὶ διὰ τῶν σωματικῶν ἔργων, καὶ διὰ τῶν ὀνειδισμῶν καὶ καταφρονήσεων. Ὅταν λοιπὸν πάσχη τὸ σῶμα, συμπάσχει μετ' αὐτοῦ καὶ ἡ καρδιά. Ἐὰν δὲν ἔχῃς ὀρθὴν γνῶσιν περὶ Θεοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κινηθῇ εἰς σέ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ· καὶ δὲν δύνασαι ν' ἀγαπήσῃς τὸν Θεόν, εἰ δὲν ἴδῃς αὐτόν· τὸ δὲ νὰ ἴδῃς τὸν Θεόν, εἶναι αὐτό, τὸ νὰ ἔχῃς περὶ αὐτοῦ ὀρθὴν γνῶσιν· διότι δὲν προηγείται ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ τῆς γνώσεως αὐτοῦ.

Ἀξιώσόν με, Κύριε, νὰ σέ γνωρίσω καὶ νὰ σέ ἀγαπήσω, ὅχι μὲ γνώρισιν, ἥτις γίνεται ἐκ τῆς γυμνάσεως διὰ τοῦ μετεωρισμοῦ τοῦ νοὸς μου· ἀλλ' ἀξιώσόν με ἐκείνης τῆς γνώσεως, διὰ τῆς ὁποίας βλέπων σε ὁ νοῦς, δοξάζει τὴν ἄκτιστον καὶ θείαν σου φύσιν διὰ τῆς θεωρίας, ἥτις ἀφαιρεῖ τὴν αἰσθησιν τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν διάνοιαν. Ἀξιώσόν με νὰ ὑψωθῶ ἀπὸ τὴν θεωρίαν τοῦ παναγίου σου θελήματος, ἥτις γεννᾷ θεωρίας, καὶ νὰ σέ ἴδω ἐν τῇ βίᾳ τοῦ δεσμοῦ τοῦ σταυροῦ εἰς τὸ δευτέρον μέρος τῆς σταυρώσεως τοῦ νοῦ, ὅστις παύει ἐκουσίως ἀπὸ τὰς ἐνεργείας τῶν νοημάτων αὐτοῦ διὰ τῆς διηνεκοῦς καὶ ὑπερφυσικῆς σου θεωρίας. Θεὸς εἰς τὴν καρδίαν μου αὐξήσιν τῆς ἀγάπης σου, ἵνα ἔλθω ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ὀπίσω τοῦ ἔρωτος τῆς ἀγάπης σου. Κίνησον εἰς ἐμέ τὴν ἀκατανόητόν σου ταπείνωσιν, μετὰ τῆς ὁποίας συνανεστράφῃς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ἐν τῷ καλύματι τῆς σαρκός, ὅπερ ἐφόρεσας ἐκ τῶν ἡμετέρων μελῶν διὰ τῆς ἀγίας Παρθένου, ἵνα διὰ ταύτης τῆς ἀδιαλείπτου ἐνθυμήσεως δεχθῶ μετὰ ἡδονῆς τὴν ταπείνωσιν τῆς φύσεώς μου.

Δύο ὑπάρχουσι τρόποι, ἵνα διὰ τῆς ἀπονεκρώσεως τοῦ κόσμου ἀνέλθῃ τις εἰς τὸν σταυρόν· ὁ μὲν εἶς εἶναι, ἡ σταύρωσις τοῦ σώματος διὰ τῶν ἀγῶνων τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς· ὁ δὲ ἄλλος, τὸ ν' ἀνέλθῃ τις εἰς θεωρίαν διὰ τοῦ νοὸς αὐτοῦ· καὶ ὁ

μὲν πρῶτος γίνεται διὰ τῆς ἐλευθερίας τῶν παθῶν, ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Δὲν ὑποτάσσεται ὁ νοῦς εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν τὸ σῶμα δὲν ὑποταγῇ πρῶτον εἰς τὸν νοῦν· ἡ βασιλεία τοῦ νοῦς εἶναι ἡ σταύρωσις τοῦ σώματος, καὶ δὲν ὑποτάσσεται ὁ νοῦς εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν δὲν ὑποταγῇ τὸ αὐτεξούσιον εἰς τὸ λογικόν. Δύσκολον εἶναι, τὸ νὰ παραδώσῃ τις ὑψηλὰ νοήματα εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ὑπάρχει νήπιος κατὰ τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν· ἀλοίμονον, λέγει, εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς εἶναι νέος. "Ὅστις ὑποτάξει ἑαυτὸν εἰς τὸν Θεόν, εὐρίσκεται πλησίον τοῦ νὰ ὑποταγῶσιν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. "Ὅστις ἐγνώρισεν ἑαυτὸν, εἰς αὐτὸν δίδεται ἡ γνῶσις ὅλων τῶν πραγμάτων· διότι τὸ νὰ γνωρίσῃ τις ἑαυτὸν, ὑπάρχει ἡ τελειότης τῆς γνώσεως ὅλων τῶν πραγμάτων. Διὰ τῆς ὑποταγῆς τῆς ψυχῆς σου θέλουσιν ὑποταχθῆ εἰς σὲ τὰ πάντα· καθ' ὃν καιρὸν βασιλεύει ἡ ταπείνωσις εἰς τὴν πολιτείαν σου, ὑποτάσσεται εἰς σὲ ἡ ψυχὴ σου, καὶ μετ' αὐτῆς θέλουσιν ὑποταχθῆ εἰς σὲ τὰ πάντα· διότι γεννᾶται παρὰ Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἡ εἰρήνη· ἐφ' ὅσον δὲ εὐρίσκεσαι ἐκτὸς ταύτης τῆς εἰρήνης, ὄχι μόνον τὰ πάθη θέλουσί σε κυριεύσει, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν διαφόρων περιστατικῶν θέλεις καταδιωχθῆ. Ἀληθῶς, Κύριε, ἐὰν δὲν ταπεινωθῶμεν ἡμεῖς, δὲν θέλεις παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς ταπεινώνης σύ. Ἡ ἀληθῆς ταπείνωσις εἶναι γέννημα τῆς γνώσεως, καὶ ἡ ἀληθῆς γνῶσις εἶναι γέννημα τῶν πειρασμῶν.

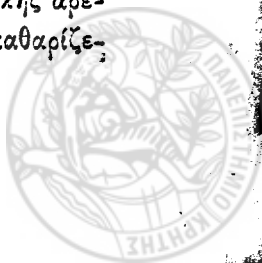

ΛΟΓΟΣ ΙΖ΄.

Περὶ ἐρμηνείας τῶν τρόπων τῆς ἀρετῆς, καὶ ποία εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ διαφορὰ ἐκάστου.

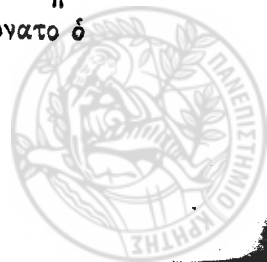
Η ΣΩΜΑΤΙΚΗ ἀρετή, ἡ γινομένη εἰς τὴν ἡσυχίαν, καθαρίζει τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ἐντὸς αὐτοῦ εὐρισκομένης ὕλης τῶν παθῶν, ἡ δὲ ἀρετὴ τοῦ νοῦς ταπεινοῖ τὴν ψυχὴν, καὶ καθαρίζει αὐτὴν ἀπὸ τὰ παχυλὰ καὶ μάταια διανοήματα, ἵνα μὴ ἐμπαθῶς συλλογίζεται ταῦτα, ἀλλὰ γὰ κινῆται εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς θεωρίαν. Αὕτη δὲ ἡ θεωρία τῆς ψυχῆς πλησιάζει αὐτὴν εἰς τὴν γύμνωσιν τοῦ νοῦς, ἣτις ὀνομάζεται θεωρία αὔλος, καὶ αὕτη εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀρετὴ· διότι αὕτη ὑψώνει τὴν διάνοιαν ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πράγματα, καὶ πλησιάζει αὐτὴν εἰς τὴν πρώτην θεωρίαν τοῦ Πνεύματος, καὶ συνιστᾷ αὐτὴν εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἀνεκλαλήτου αὐτοῦ δόξης, ἣτις ὑπάρχει κινήσις τις τῶν νοημάτων τῆς μεγαλωσύνης τῆς φύσεως αὐτοῦ, καὶ χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ ἀπὸ τὴν αἴσθησιν αὐτοῦ, καὶ ἐντεῦθεν ἀσφαλιζόμεθα πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐκείνην ἀποκειμένην εἰς ἡμᾶς ἐλπίδα, καὶ πληροφοροῦμεθα περὶ τῆς τάξεως αὐτῆς, καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ πεισμονή, ἣγουν ἡ πληροφορία, διὰ τῆς ὁποίας, ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, εὐφραίνεται ὁ νοῦς νοητῶς, δηλαδὴ διὰ τῆς ἐλπίδος, ἣτις ἐπηγγέλθη εἰς ἡμᾶς. Τί δὲ εἶναι ταῦτα, καὶ πῶς ἕκαστον τούτων ὑπάρχει, ἀκουσον.

Ταῦτα δὲ εἶναι ἡ σωματικὴ πολιτεία, ἡ κατὰ Θεὸν γινομένη· καὶ σωματικὰ μὲν ἔργα ὀνομάζονται ἐκεῖνα, τὰ ὁποία γίνονται πρὸς καθαρισμόν τῆς σαρκὸς διὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, δηλαδὴ διὰ φανερῶν ἔργων, διὰ τῶν ὁποίων καθαρίζε-

ταί τις ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας τοῦ σώματος. Ἡ δὲ πολιτεία τοῦ νοῦς εἶναι τὸ ἔργον τῆς καρδίας, τὸ ὁποῖον γίνεται ἀκαταπαύστως, εἰς τὸ νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν κριμάτων αὐτοῦ, περὶ τῆς ἀδικιλείπτου εὐχῆς, καὶ περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, ἧτις γίνεται μερικῶς καὶ ὀλικῶς περὶ τούτου τοῦ κόσμου, καὶ εἰς τὸ νὰ φυλάξῃ τὰ κρυπτά πάθη, ἵνα μὴ ἀπαντήτῃ κανέν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν κρυπτὴν καὶ πνευματικὴν χώραν τῆς καρδίας, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον τῆς καρδίας, τὸ ὁποῖον καλεῖται πολιτεία τῆς διανοίας. Διὰ τούτου τοῦ ἔργου τῆς πολιτείας τῆς διανοίας, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ πρᾶξις ψυχική, λεπτόνεται ἡ καρδία, καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῆς ἐξαφανιζομένης ζωῆς, ἧτις ὑπάρχει παρὰ φύσιν· καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται νὰ κινήται ἐνίοτε, καὶ νὰ στοχάζηται, καὶ νὰ ἐννοῇ διὰ τῆς θεωρίας τῶν αἰσθητῶν κτισμάτων, τὰ ὁποῖα ἐγένοντο διὰ τὴν χρείαν καὶ αὐξήσιν τοῦ σώματος, καὶ πῶς διὰ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν δίδεται δύναμις εἰς τὰ τέσσαρα συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ σώματος.

Ἡ δὲ πνευματικὴ πολιτεία εἶναι πρᾶξις ἀνευ τῆς ἐνεργείας τῶν αἰσθήσεων, καὶ περὶ αὐτῆς ἔγραψαν οἱ θεῖοι πατέρες, τὴν ὁποίαν ὅταν δεχθῶσι τὰ νοήματα τῶν ἀγίων, λαμβάνεται ἐξ αὐτῶν ἡ ὑποστατικὴ θεωρία καὶ ἡ παχύτης τοῦ σώματος, καὶ τότε ἡ θεωρία γίνεται νοητὴ· (ἐνταῦθα δὲ θεωρίαν ὑποστατικὴν ὀνομάζω τὴν πρώτην κτίσιν τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου) καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστατικῆς θεωρίας εὐκόλως ὑψοῦται ὁ νοῦς εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς μοναδικῆς πολιτείας, ἧτις εἶναι, σαφῶς ἐξηγουμένη, τὸ νὰ θαυμάσῃ τὸν Θεόν. Αὕτη εἶναι ἡ κατάστασις ἡ μεγάλη τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἧτις δίδεται εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀθανάτου ζωῆς κατὰ τὴν μέλλουσαν μετὰ τὴν ἀνάστασιν διαγωγὴν· διότι δὲν παύει ἐκεῖ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀπὸ τοῦ νὰ θαυμάζῃ πάντοτε τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ σκεφθῇ ποσῶς περὶ τῶν κτισμάτων, διότι ἐὰν ὑπῆρχεν ἄλλο τι παρόμοιον, ἢ ἀνώτερον τοῦ Θεοῦ, ἡδύνατο ὁ

νοῦς νὰ κινηθῆ πρὸς αὐτό, καὶ ἄλλοτε μὲν νὰ στοχάζηται τὸν Θεόν, ἄλλοτε δὲ αὐτό· ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλη ἡ ὠραιότης τῶν ποιημάτων τοῦ Θεοῦ, ὅσα μέλλουσι νὰ γίνωσιν εἰς τὸν μέλλοντα καινὸν αἰῶνα, ὑπάρχει κατωτέρα τῆς ὠραιότητος τοῦ Θεοῦ, πῶς δύναται ἡ διάνοια ν' ἀπομακρυνθῆ διὰ τῆς θεωρίας αὐτῆς ἐκ τῆς ὠραιότητος τοῦ Θεοῦ; καὶ ποῖον πρᾶγμα δύναται νὰ λυπήσῃ τότε τὸν ἄνθρωπον; ὁ θάνατος θέλει λυπήσῃ αὐτόν; ἢ τὸ βάρος τῆς σαρκός; ἢ ἡ ἐνθύμησις τῶν ἰδίων αὐτοῦ συγγενῶν καὶ φίλων; ἢ ἡ χρεία τοῦ σώματος; ἢ αἱ συμφοραὶ καὶ αἱ ἐναντιώσεις καὶ ὁ ἄγνωστος μετεωρισμός; ἢ ἡ ἀτελής κατάστασις τῆς φύσεως; ἢ ἡ περικύκλωσις τῶν στοιχείων, καὶ ἡ μετὰ τινος συνομιλία, καὶ ἡ ἀκηδία; ἢ ὁ κόπος καὶ ὁ μόχθος τοῦ σώματος; οὐδὲν ἐκ τούτων δύναται ποσῶς νὰ λυπήσῃ αὐτόν· ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἰάν καὶ συμβαίνωσιν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, εἰς ἐκεῖνον ὅμως τὸν καιρόν, ὅτε ἀφαιρεθῆ τὸ κάλυμμα τῶν παθῶν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας, καὶ εἶδει ἐκείνην τὴν δόξαν, εὐθὺς ὑψοῦται ἡ διάνοια μετὰ θαυμασμοῦ· καὶ εἰάν ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε θέσῃ ὄριον εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, ὡς καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ἐκ τῆς θεωρίας τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε ἤθελεν ἐπιθυμήσει νὰ ἐξέλθῃ· πόσον μᾶλλον ἐκεῖ, ὅπου δὲν εὐρίσκονται ταῦτα πάντα, (διότι ἐκεῖ ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀόριστος,) καὶ εἰς τὰ ἐκεῖ πράγματα θέλομεν εἶσθαι ὑποστατικῶς ἕνδον τῶν βασιλικῶν αὐλῶν, εἰάν ἀξιωθῶμεν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς αὐτὰς διὰ τῆς καλῆς ἡμῶν πολιτείας.

Καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνω, πῶς εἶναι ποτε δυνατόν νὰ ἐξέλθῃ ἡ διάνοια, καὶ ν' ἀπομακρυνθῆ ἐκ τῆς θαυμαστῆς ἐκείνης θεϊκῆς θεωρίας, καὶ νὰ προσηλωθῆ εἰς ἄλλο πρᾶγμα; Ἄλοίμονον εἰς ἡμᾶς!· διότι δὲν γνωρίζομεν τὸ ἀξίωμα τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, οὔτε εἰς ποίαν πολιτείαν προσεκλήθημεν· ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι ἡ ζωὴ αὕτη, καὶ αἱ ἀσθένειαι αὐτῆς, καὶ ἡ κατάστασις τῶν ζώντων, καὶ αἱ θλίψεις τοῦ κόσμου, καὶ

αὐτὸς ὁ κόσμος, καὶ αἱ κακίαι καὶ αἱ ἀναπαύσεις αὐτοῦ, εἶναι μέγα τι πρᾶγμα.

Ἄλλὰ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μακάριος εἶναι ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀντίληψις ὑπάρχει παρὰ σοῦ, καὶ ἔθετο ἀναβάσεις εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, σύ, Κύριε, ὁ μόνος δυνατός, στρέψον τὰ πρόσωπα ἡμῶν ἐκ τῆς θεωρίας τούτου τοῦ κόσμου εἰς τὴν ἐπιθυμίαν σου· δός, Κύριε, ἵνα ἐννοήσωμεν αὐτόν, ὁποῖός τις πλάνος εἶναι, καὶ μὴ πιστεύσωμεν εἰς τὴν σκιάν ὡς εἰς ἀληθειαν· σύ, Κύριε, ἀφοῦ ἀνακαίνισας ἡμᾶς, καθιέρωσον εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν σπουδὴν πρὸ τοῦ θανάτου, ὅπως γνωρίσωμεν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἡμετέρας ἐξόδου ἐκ τοῦ σώματος, πῶς ὑπῆρξεν ἡ εἴσοδος καὶ ἡ ἐξοδος ἡμῶν εἰς τούτον τὸν κόσμον, πρῶτον ἕως ὅτου ἠθέλομεν τελειώσει τὸ ἔργον, εἰς τὸ ὅποσον προσεκλήθημεν κατὰ τὸ ἅγιόν σου θέλημα, καὶ ἔπειτα μετὰ πεποιθήσεως νὰ ἐλπίσωμεν, ὅτι θέλομεν δεχθῆ τὰ μεγάλα χαρίσματα κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τῶν ἁγίων γραφῶν, τὰ ὁποῖα ἠτοίμασεν ἡ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπη σου εἰς τὴν δευτέραν ἀνακαίνισιν, τῶν ὁποίων μεγάλων χαρισμάτων ἡ ἐνθύμησις φυλάττεται εἰς τὴν πίστιν τῶν μυστηρίων.

Ἡ ἐκ τῶν μολυσμῶν τῆς σαρκὸς κάθαρσις εἶναι ὁσιότης καὶ ἁγιασμός τοῦ σώματος· ἡ δὲ κάθαρσις τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ἐλευθερία αὐτῆς ἀπὸ τὰ κρυπτὰ πάθη, τὰ ὁποῖα συνιστῶνται εἰς τὴν διάνοιαν διὰ τῶν αἰσχυρῶν λογισμῶν· ἡ δὲ τοῦ νοῦς κάθαρσις εἶναι εἰς τὴν ἀνοκάλυψιν τῶν μυστηρίων· διότι καθαρίζεται ἀφ' ὅλα τὰ ὑποπίπτοντα εἰς τὴν αἴσθησιν. Ἐὰν καὶ τὰ μικρὰ παιδία ἦναι καθαρὰ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ ἀπαθῆ κατὰ τὴν ψυχὴν, ἀλλ' οὐδεὶς ὀνομάζει αὐτὰ καθαρὰ καὶ κατὰ τὸν νοῦν. ἐπειδὴ ἡ καθαρότης τοῦ νοῦς εἶναι ἡ τελειότης ἐν τῇ διαμονῇ τῆς οὐρανοῦ θεωρίας, ἣτις κινεῖται ἄνευ τῶν αἰσθήσεων διὰ τῆς πνευματικῆς δυνάμεως τῶν ἄνω κατακοσμήσεων τῶν ἀναριθμῆτων ἁγίων τοῦ οὐρανοῦ ἐκεῖνου κόσμου, τῶν ὁποίων ἁγίων ἡ διαγωγὴ διαγέμεται εἰς τοὺς

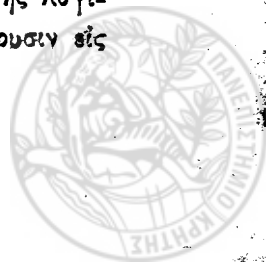

αύλους εκείνους διὰ τῆς ἀοράτου ἐνεργείας, οἵτινες εὐρίσκονται εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν θείων ἀποκαλύψεων. Εἴθε αὐτὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀξιώσει ἡμᾶς πάντοτε νὰ βλέπωμεν αὐτὸν ἐνταῦθα μὲν διὰ τῆς θεωρίας τοῦ νοός, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν νὰ βλέπωμεν αὐτὸν ἀμέσως πρόσωπον πρὸς πρόσωπον εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ι Η'.

Περὶ τοῦ, πόσον γίνεται τὸ μέτρον τῆς γνώσεως, καὶ τὰ μέτρα τὰ περὶ τῆς πίστεως.

ΑΛΛΗ εἶναι ἡ γνώσις, ἣτις προηγείται τῆς πίστεως, καὶ ἄλλη, ἣτις γεννᾶται ἐκ τῆς πίστεως· ἡ γνώσις, ἣτις προηγείται τῆς πίστεως, ὑπάρχει γνώσις φυσική· ἡ δὲ γνώσις, ἣτις γεννᾶται ἐκ τῆς πίστεως, ὑπάρχει γνώσις πνευματική, ἡ ὁποία λέγεται καὶ διάκρισις πνευματική. Φυσική δὲ γνώσις εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία διακρίνει τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, ἣτις ὀνομάζεται καὶ διάκρισις φυσική, διὰ τῆς ὁποίας διακρίνομεν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν φυσικῶς ἄνευ μαθήσεως· τὴν γνώσιν ταύτην ἔθηκεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν λογικὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ διὰ τῆς μαθήσεως αὐξάνει καὶ λαμβάνει προσθήκην, καὶ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος, ὅστις νὰ μὴ ἔχη αὐτήν· καὶ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς φυσικῆς ταύτης γνώσεως τῆς λογικῆς ψυχῆς διακρίνεται τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, ἡ ὁποία δύναμις κινεῖται εἰς τὴν ψυχὴν ἀκαταπαύστως, καὶ ὅσοι στεροῦνται αὐτῆς, εἶναι κάτωθεν τῆς λογικῆς φύσεως ὡς ζῶα· ὅσοι ὁμως ἔχουσιν αὐτήν, αὐτοὶ εὐρίσκονται καλῶς εἰς τὴν κατάστασιν τῆς λογικῆς φύσεως τῆς ψυχῆς, καὶ οὐδεμίαν ἔλλειψιν ἔχουσιν εἰς

ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν φύσιν πρὸς τιμὴν τῶν λογικῶν αὐτοῦ πλασμάτων. Ἐκείνους δέ, οἵτινες ἔχασαν αὐτὴν τὴν διάκρισιν, τὴν διακρίνουσαν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, ὀνειδίξει ὁ προφήτης Δαβὶδ, λέγων, ὁ ἄνθρωπος ὅτι εὗρισκετο εἰς τιμὴν, δὲν τὸ ἐνόησεν. Ἡ τιμὴ τῆς λογικῆς φύσεως εἶναι ἡ διάκρισις, ἡ ὁποία διακρίνει τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, καὶ δικαίως παρομοίασεν ὁ προφήτης ἐκείνους, οἵτινες ἔχασαν αὐτὴν μὲ τὰ ἄλογα ζῶα, τὰ μὴ ἔχοντα τὸ λογικὸν καὶ διακριτικόν. Δι' αὐτῆς τῆς φυσικῆς γνώσεως δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ· καὶ αὕτη ἡ φυσικὴ γνώσις προηγεῖται τῆς πίστεως, καὶ εἶναι ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἡξεύρομεν νὰ διακρίνωμεν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, καὶ νὰ δεχθῶμεν τὴν πίστιν· μαρτυρεῖ δὲ ἡ δύναμις τῆς φύσεως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Θεόν, ὅστις παρήγαγεν εἰς τὴν κτίσιν τὰ πάντα· προσέτι νὰ πιστεύσῃ καὶ εἰς τοὺς λόγους τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐντολῶν, καὶ νὰ φυλάττῃ αὐτάς· καὶ ἐκ τοῦ πιστεῦσαι γεννᾶται εἰς αὐτὸν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅταν ἀκολουθήσῃ τὰ ἔργα, καὶ ἀναβῆ ὀλίγον εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν, γεννᾶται εἰς αὐτὸν ἡ πνευματικὴ γνώσις, ἡ ὁποία εἶπομεν, ὅτι γεννᾶται ἐκ τῆς πίστεως.

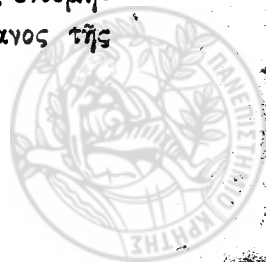
Ἡ φυσικὴ γνώσις, ἣτις ὑπάρχει ἡ διάκρισις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ ἡ ὁποία ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν φύσιν ἡμῶν, πείθει ἡμᾶς, ὅτι πρέπει νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸν Θεόν· καὶ ἡ πίστις ἐμποεῖ εἰς ἡμᾶς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ φόβος ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ μετανοήσωμεν, καὶ νὰ πράττωμεν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ οὕτω δίδεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ πνευματικὴ γνώσις, ἣτις εἶναι ἡ αἰσθησις τῶν μυστηρίων, ἡ ὁποία γεννᾶ τὴν πίστιν τῆς ἀληθινῆς θεωρίας. Ἡ γνώσις ἡ πνευματικὴ δὲν γεννᾶται ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐκ μόνῃς τῆς ψυχῆς πίστεως, ἀλλ' ἡ πίστις γεννᾶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἀρχώμεθα νὰ ἐνεργῶμεν δι' αὐτοῦ, γεννᾶται ἡ πνευματικὴ γνώσις, ὡς εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάν-

νης ὁ Χρυσόστομος, ὅτι ὅταν τις θεληματικῶς ἀκολουθῇ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὀρθὴν φρόνησιν, ταχέως λαμβάνει τὴν ἀποκάλυψιν τῶν κρυπτῶν μυστηρίων· ὀνομάζει δὲ ἀποκάλυψιν τῶν κρυπτῶν μυστηρίων τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν.

Δὲν γεννᾶται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐξ αὐτῆς τῆς πνευματικῆς γνώσεως, (διότι ὅ,τι δὲν ἐνυπάρχει εἰς τὴν φύσιν, δὲν δύναται νὰ γίνη,) ἀλλὰ δίδεται ὡς μία τις δόσις αὐτῇ ἢ γνῶσις διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. Ὅταν δὲ ἐρευνήσῃ καλῶς τὸ ἔργον τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, θέλεις εὔρει, ὅτι αὐτῇ ἢ μετάνοια εἶναι καὶ ἡ πνευματικὴ γνῶσις, τὴν ὁποίαν εἶπομεν, ὅτι εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα λαμβάνομεν ὡς ἀρραβῶνα, καὶ διὰ τῆς μετανοίας δεχόμεθα αὐτὴν δῶρον χαρίσματος, καὶ τὸ χάρισμα, τὸ ὁποῖον εἶπομεν, ὅτι λαμβάνομεν διὰ τῆς μετανοίας, εἶναι αὐτῇ ἢ πνευματικῇ γνῶσις, ἢ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ φόβου γινομένη δόσις. Ἡ πνευματικὴ γνῶσις εἶναι ἢ αἰσθησις τῶν κρυπτῶν θείων μυστηρίων, ἢ ὁποία, ὅταν τις αἰσθανθῇ αὐτὰ τὰ ἀόρατα καὶ κατὰ πολὺ ὑπερβάλλοντα πράγματα, λαμβάνει τὸ ὄνομα τῆς πνευματικῆς γνώσεως, καὶ γεννᾶται διὰ τῆς αἰσθήσεως αὐτῆς ἄλλη πίστις, ὅχι ἐναντία τῆς πρώτης, ἀλλὰ βεβαιούσα τὴν πίστιν ἐκείνην, καὶ ὀνομάζουσιν αὐτὴν πίστιν τῆς θεωρίας. Ἔως ἐδῶ ἐνεργεῖ ἢ ἀκουή· ἤδη δὲ ἄρχεται ἡ θεωρία, ἣτις ὑπάρχει ἀσφαλεστέρα τῆς ἀκουῆς.

Πάντα ταῦτα γεννῶνται ἐκ τῆς γνώσεως ἐκείνης, ἣτις διακρίνει τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, καὶ ἐνυπάρχει εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἶναι ὁ καλὸς σπόρος τῆς ἀρετῆς. Ὅταν ταύτην τὴν φυσικὴν γνῶσιν καλύψωμεν διὰ τοῦ φιληδόνου ἡμῶν θελήματος, στερούμεθα τότε πάντα ταῦτα τὰ ῥηθέντα καλὰ, καὶ ἀκολουθεῖ εἰς ταύτην τὴν φυσικὴν γνῶσιν παντοτεινὴ κέντησις τῆς συνειδήσεως, καὶ ἀκατάπαυστος ἐνθύμησις τοῦ θανάτου, καὶ φροντίς τις, ἣτις εἶναι βάσανος τῆς

ψυχῆς ἕως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου· καὶ ὕστερον ἀκολουθεῖ ἡ λύπη, ἡ κατήφεια, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἡ φυσικὴ ἐντροπή, ἡ λύπη ὑπὲρ τῶν προτέρων ἡμῶν ἀμαρτημάτων, ἡ πρέπουσα σπουδή, ἡ ἐνθύμησις τῆς κοινῆς ὁδοῦ τοῦ θανάτου, καὶ φροντίς διὰ τὰ ἀπαιτούμενα μέσα τῆς ὁδοῦ ταύτης, καὶ αἰτήσεις παρὰ Θεοῦ μετὰ πένθους, ὅπως εἰσέλθῃ καλῶς εἰς ταύτην τὴν πύλην τοῦ θανάτου, ἥτις εἶναι κοινὴ διάβασις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἡ καταφρόνησις τοῦ κόσμου, καὶ πολὺς ἀγὼν διὰ τὴν ἀρετὴν ταῦτα πάντα εὐρίσκονται εἰς τὴν φυσικὴν γνῶσιν. Ἄς συγκρίνῃ λοιπὸν ἤδη ἕκαστος τὰ ἔργα αὐτοῦ πρὸς ταῦτα, τὰ ὁποῖα εἶπον· καὶ ὅταν εὑρεθῇ ἔχων αὐτά, αὐτὸς περιπατεῖ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς φυσικῆς γνώσεως· καὶ ὅταν ὑπερβῇ ταῦτα, καὶ φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην, ὑπερβαίνει τὴν φύσιν, καὶ ἀναχωροῦσιν ἀπὸ αὐτὸν ὁ ἀγὼν, καὶ ὁ φόβος, καὶ ὁ κόπος καὶ ὁ μόχθος εἰς ὅλα. Ταῦτα εἶναι τὰ ἀκολουθοῦντα εἰς τὴν φυσικὴν γνῶσιν, καὶ ταῦτα εὐρίσκομεν εἰς ἑαυτούς, ὅταν δὲν καλύψωμεν αὐτὴν τὴν φυσικὴν γνῶσιν διὰ τοῦ φιληθόνου ἡμῶν θελήματος, καὶ εἰς αὐτὰ εὐρισκόμεθα, ἕως ὅτου νὰ φθάσωμεν τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐλευθερώνει ἡμᾶς ἐξ ὅλων τούτων. Ἐκ τούτων τῶν ἄνω λεχθέντων ἄς συγκρίνῃ, καὶ ἄς ἐξετάσῃ ἕκαστος ἑαυτόν, εἰς ποῖα ἐκ τούτων περιπατεῖ, εἰς τὰ παρὰ φύσιν, ἢ εἰς τὰ κατὰ φύσιν, ἢ εἰς τὰ ὑπὲρ φύσιν. Ἐκ τούτων τῶν φανερῶν τρόπων, τοὺς ὁποίους εἶπομεν, δύναται τις καθαρῶς καὶ ταχέως νὰ εὔρῃ τὴν κυβέρνησιν τῆς ὅλης ζωῆς αὐτοῦ· καὶ ὅταν δὲν εὑρεθῇ εἰς τὰ κατὰ φύσιν λεχθέντα ὑφ' ἡμῶν, καθὼς προσδιώρισαμεν αὐτά, καὶ εἰς τὰ ὑπὲρ φύσιν δὲν ὑπάρχει, εἶναι φανερόν, ὅτι εὐρίσκεται ἐρριμένος εἰς τὰ παρὰ φύσιν. Ἐγὼ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

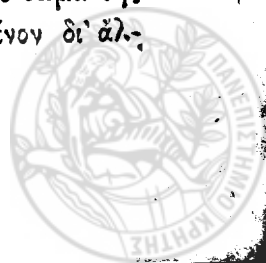

ΛΟΓΟΣ ΙΘ'.

Περὶ πίστεως καὶ ταπεινοφροσύνης.

Ω ΑΝΘΡΩΠΕ ταπεινέ, θέλεις νὰ εὕρης τὴν αἰώνιον ζωὴν ; κράτησον τὴν πίστιν καὶ τὴν ταπεινώσιν εἰς ἑαυτόν· διότι διὰ τούτων εὐρίσκει τὸ ἔλεος καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ λόγους τινάς, λαλουμένους παρὰ Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ τὸν φύλακά σου ἄγγελον, παραμένοντα κρυπτικῶς καὶ φανερώς παρὰ σοί. Θέλεις ν' ἀποκτήσης ταῦτα, τὰ ὅποια εἶναι ὁμιλίαι τῆς αἰωνίου ζωῆς ; περιπάτει μεθ' ἀπλότητος τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς σου, καὶ μὴ γίνου σοφὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καθότι εἰς μὲν τὴν ἀπλότητα ἀκολουθεῖ ἡ πίστις, εἰς δὲ τὴν λεπτότητα τῆς γνώσεως, καὶ εἰς τὴν ἀναστροφὴν τῶν λογισμῶν σου ἀκολουθεῖ ἡ ὑψηλοφροσύνη, διὰ τῆς ὁποίας εὐρίσκεισαι μακρὰν τοῦ Θεοῦ.

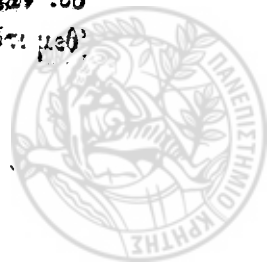
Ὅταν παρασταθῆς εἰς προσευχὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τότε ὀφείλεις νὰ ταπεινοῖς σεαυτὸν διὰ τοῦ λογισμοῦ σου, ὥστε νὰ θεωρῆς σεαυτὸν ὡς μύρμηκα, καὶ ὡς ἔρπετόν τῆς γῆς, καὶ ὡς βδέλλαν, καὶ ὡς παιδίον τραυλίζον· καὶ μὴ εἴπῃς ἔμπροσθεν αὐτοῦ τι μετὰ λεπτῆς γνώσεως, ἀλλὰ πλησιάσον εἰς αὐτὸν μετὰ φρονήματος νηπιάζοντος παιδίου, καὶ παραστάσου ἐνώπιον αὐτοῦ οὕτως, ὥστε ν' ἀξιωθῆς τῆς πατρικῆς ἐκείνης προνοίας, ὅποια γίνεται ἀπὸ τοὺς πατέρας εἰς τὰ κατὰ πολλὰ μικρὰ αὐτῶν παιδιά, ὡς εἶπεν ὁ Δαβὶδ, φυλάσσει ὁ Κύριος τὰ νήπια· διότι τὸ νήπιον πλησιάζει εἰς τὸν ὄφιν, καὶ κρατεῖ αὐτὸν ἐκ τοῦ τραχήλου, καὶ ποσῶς βλάπτεται ὑπ' αὐτοῦ· περιπατεῖ γυμνὸν τὸ νήπιον ἐν καιρῷ χειμῶνος, ὁπότε ἄλλοι ἐνδύονται καὶ σκεπάζονται, καὶ τὸ ψῦχος διαπερᾷ ὅλα αὐτοῦ τὰ μέλη, καὶ δὲν πονεῖ· καθότι τὸ σῶμα τῆς ἀπλότητος καὶ ἀπειρίας αὐτοῦ ὑπάρχει σκεπασμένον δι' ἄλ-

λου τινός ἐνδύματος ἀοράτου ἐκ τῆς κρυπτῆς ἐκείνης προνοίας, ἣτις διαφυλάττει τὰ τρυφερά αὐτοῦ μέλη, ἵνα μὴ πλησιάσῃ εἰς αὐτὰ βλάβη τις ἐκ τινος πράγματος.

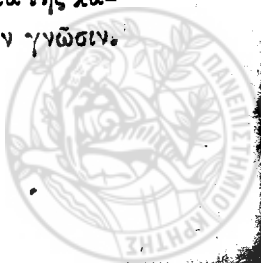
Πιστεύεις, ὅτι ὑπάρχει κρυπτὴ τις πρόνοια, ὑπὸ τῆς ὁποίας τὸ τρυφερόν σῶμα, τὸ ἔτοιμον εἰς πᾶσαν βλάβην διὰ τὴν τρυφερότητα καὶ ἀκακίαν αὐτοῦ, φυλάττεται ἐν μέσῳ τῶν ἐναντίων, καὶ δὲν καταπονεῖται ὑπ' αὐτῶν; διότι λέγει, ὁ Κύριος φυλάσσει τὰ νήπια· καὶ ὄχι μόνον αὐτὰ τὰ μικρὰ καὶ τρυφερά κατὰ τὸ σῶμα νήπια φυλάσσει, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰς τὸν κόσμον εὐρισκομένους σοφούς κατὰ τὴν γνῶσιν, οἵτινες καταλείπουσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν γνῶσιν, καὶ ἐπιστηρίζονται εἰς ἐκείνην τὴν ἀόρατον σοφίαν, καὶ γίνονται ὡς νήπια μικρὰ θεληματικῶς, καὶ μαθάνουσιν ἐκείνην τὴν σοφίαν, ἣτις δὲν διδασκεται διὰ τῆς γυμνασίας καὶ τῆς μαθήσεως ὑπὸ διδασκάλων· καὶ καλῶς εἶπεν ὁ σοφὸς καὶ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι ὅστις θέλει νὰ ᾔηται σοφὸς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἄς γίνηται μωρός, ἵνα γένηται σοφός.

Σὺ δὲ αἴτησον παρὰ Θεοῦ, ὅπως σὲ ἀξιώσῃ νὰ φθάσῃς τὸ μέτρον τῆς πίστεως· καὶ ἐὰν αισθανθῆς αὐτῆς τῆς τρυφῆς εἰς τὴν ψυχὴν σου, δὲν μοι εἶναι δύσκολον νὰ εἶπω, ὅτι δὲν σ' ἐμποδίζει τι ἀπὸ τὸν Χριστόν· δὲν σοὶ εἶναι ὁμως καὶ δύσκολον νὰ αἰχμαλωτισθῆς κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀπὸ τὰ γήινα, ἀλλ' οὔτε σοὶ εἶναι εὐκόλον νὰ λησμονήσῃς τοῦτον τὸν ἀσθενῆ καὶ μάταιον κόσμον, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῶν πραγμάτων αὐτοῦ· ὑπὲρ τούτου (τοῦ νὰ φθάσῃς δηλαδὴ τὸ μέτρον τῆς πίστεως) ἀόκνως προσεύχου, καὶ μετὰ θερμότητος καρδίας παρακάλεσον, καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς δεήθητι, ἕως ὅτου ἤθελες λάβει αὐτό· καὶ πάλιν μὴ ἀτονήσῃς καὶ παραμελήσῃς. Θέλεις δὲ ἀξιωθῆ τούτων, ἐὰν πρῶτον παραβιάσας σεαυτὸν ἐπιρρέψῃς μετὰ πίστεως ὅλην σου τὴν φροντίδα εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἀνταλλάξῃς τὴν ἰδίαν σου περὶ σοῦ φροντίδα μετὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε, ὅταν ὁ Θεὸς ἴδῃ τὴν προαίρεσίν σου, ὅτι μεθ'

ὅλης τῆς καθαρότητος τοῦ ἰδίου σου φρονήματος ἐπίστευσας εἰς αὐτόν, καὶ ὄχι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ ὅτι ἐβίασας σεαυτὸν νὰ ἐλπίσῃς εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὄχι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, τότε, λέγω, ἡ ἄγνωστός σοι ἐκείνη δύναμις ἐπέρχεται εἰς σέ, καὶ φανερώς θέλεις αἰσθανθῆ τὴν δύναμιν ἐκείνου, ὅστις κατώκησεν ἄνευ ἀμφιβολίας εἰς σέ· τὴν δύναμιν ἐκείνην λέγω, τὴν ὁποίαν πολλοὶ αἰσθανόμενοι εἰς ἑαυτούς, ἄνευ φόβου ἐμβαίνουσιν εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἄνευ δισταγμοῦ περιπατοῦσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων· διότι ἡ πίστις ἐνισχύει τὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ αἰσθάνεται ἀόρατόν τινα, ὅστις πείθει αὐτὸν νὰ μὴ προσέχῃ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν φοβερῶν πραγμάτων, μῆτε εἰς τὴν ὑπερβάλλουσαν ὄψιν τῶν αἰσθήσεων.

Τάχα σοὶ φαίνεται παντελῶς δυνατόν, ὅτι ὁ ἔχων τὴν κοσμικὴν γνῶσιν, δέχεται καὶ ἐκείνην τὴν πνευματικὴν; ὄχι μόνον εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποδεχθῆ ἐκείνην τὴν πνευματικὴν γνῶσιν, ἀλλ' οὔτε δυνατόν νὰ αἰσθανθῆ αὐτὴν παντελῶς ἐν αἰσθήσει, οὔτε ν' ἀξιωθῆ τις ἐκ τῶν καταγινομένων εἰς τὴν κοσμικὴν γνῶσιν νὰ λάβῃ παντελῶς καὶ τὴν πνευματικὴν. Καὶ ἐάν τινες ἐξ αὐτῶν θέλωσι νὰ πλησιάσωσιν εἰς ἐκείνην τὴν πνευματικὴν γνῶσιν, δὲν δύνανται ποσῶς, ἕως ὅτου δὲν ἀπαρνηθῶσι τὴν κοσμικὴν γνῶσιν, καὶ πᾶσαν τὴν ἀναστροφὴν τῆς λεπτότητος αὐτῆς, καὶ τὴν πολύπλοκον αὐτῆς μέθοδον, καὶ νὰ σταθῶσιν εἰς τὸ νηπιῶδες φρόνημα τῆς πνευματικῆς γνώσεως· καὶ ἐάν ταῦτα δὲν προηγηθῶσι, δὲν δύνανται παντελῶς, ἢ καὶ ὀλίγον νὰ πλησιάσωσιν εἰς ἐκείνην τὴν πνευματικὴν· ἐπειδὴ γίνεται εἰς αὐτοὺς ἐμπόδιον μέγα ἡ συνήθεια τῆς κοσμικῆς γνώσεως, καὶ οἱ συλλογισμοὶ αὐτῆς, τὰ ὁποῖα πρέπει ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐξαλείψωσι· καθότι ἡ γνῶσις ἐκείνη τοῦ πνεύματος ὑπάρχει ἀπλή, καὶ εἰς τοὺς ψυχικοὺς συλλογισμοὺς δὲν λάμπει. Ἔως ὅτου δὲν ἤθελεν ἐλευθερωθῆ ἡ διάνοια ἀπὸ πολλοὺς συλλογισμοὺς, καὶ φθάσει εἰς τὴν ἀπλότητα τῆς καθαρότητος, δὲν δύνата νὰ αἰσθανθῆ τὴν πνευματικὴν γνῶσιν.

Αὕτη ἡ τάξις τῆς γνώσεως, ἵνα αἰσθανθῆ τις τὴν τρυφήν ἐκείνης τῆς ζωῆς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, οὕτως ἔχει, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποστρέφεται τοὺς πολλοὺς συλλογισμοὺς τῆς κοσμικῆς διακρίσεως· ἀλλ' ἡ κοσμικὴ γνώσις δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τι, εἰ δὲν συλλογισθῆ καὶ κρίνῃ διὰ πολλῶν συλλογισμῶν τὸ δεγόμενον ἐν ἀπλότητι τῆς διανοίας· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος εἶπεν, εἰ μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ μικρὰ παιδία, δὲν δύνασθε νὰ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· καὶ ὁμοίως οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι εἰς ταύτην τὴν ἀπλότητα δὲν δύνανται νὰ φθάσωσιν, ἂν καὶ ἐλπίζωμεν, ὅτι διὰ τὰς καλὰς καὶ ἐναρέτους αὐτῶν πράξεις φυλάττηται καὶ δι' αὐτοὺς τόπος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καθόσον ἐκ τοῦ νοήματος τῶν μακαρισμῶν τοῦ εὐαγγελίου δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν· διότι ὁ Κύριος ἡμῶν διὰ τούτων τῶν μακαρισμῶν ἐφάνερωσεν εἰς ἡμᾶς πολλὰς καταστάσεις καὶ διαφοροὺς πολιτείας· καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος ὅταν φθάσῃ εἰς ὅλα τὰ μέτρα πάσης ἀρετῆς, αὐτός, ἀπερχόμενος εἰς τὸν Χριστόν, ἀνοίγει ἐμπροσθεν αὐτοῦ τὴν θύραν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Ἄλλὰ τὴν πνευματικὴν ἐκείνην γνῶσιν δὲν δύναται τις νὰ λάβῃ, εἰ μὴ στραφῆ καὶ γένηται ὡς μικρὸν παιδίον κατὰ τὸ φρόνημα· διότι ἐκ τούτου αἰσθάνεται ἐκείνην τὴν τρυφήν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἣ ὅποια ὡς λέγουσιν, εἶναι πνευματικὴ θεωρία· καὶ αὕτη δὲν εὑρίσκεται διὰ τῶν ἔργων τοῦ νοός, ἀλλὰ δύναται τις νὰ γευθῆ αὐτὴν διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ ἕως ὅτου δὲν καθαρισθῆ ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲ ν' ἀκούσῃ περὶ αὐτῆς εἶναι ἱκανός· ἐπειδὴ αὕτη δὲν ἀποκτᾶται διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς μαθήσεως. Ἐὰν λοιπὸν φθάσῃ, ὡς τέκνον, τὴν ἐκ τῆς πίστεως καθαρότητα τῆς καρδίας, ἣ ὅποια καθαρότης ἀποκτᾶται εἰς τὴν ἡσυχίαν διὰ τῆς φυγῆς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἀποστροφῆς τῆς γνώσεως τούτου τοῦ κόσμου, αἴρνης θέλει εὑρεῖ αὐτὴν τὴν ἐκ τῆς πίστεως

πνευματικὴν γνῶσιν ἐντός σου ἄνευ τινός περὶ αὐτῆς ἐρεῦνης, ὡς εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰακώβ, στήσον στήλην, καὶ χύσαι ἐπ' αὐτὴν ἔλαιον, καὶ θέλεις εὖρει θησαυρόν εἰς τὸν κόλπον σου. Ἄλλ' ἐὰν κυριευθῆς ὑπὸ τῆς κοσμικῆς γνώσεως, δὲν μοι εἶναι ἄτοπον νὰ σοὶ εἶπω, ὅτι εὐκολώτερον σοὶ εἶναι νὰ λυθῆς ἀπὸ σιδηρὰς ἀλύσσους, παρὰ ἀπὸ αὐτῆν· καὶ δὲν θέλεις ἀποφύγει ποτὲ τὰς παγίδας τῆς πλάνης, οὐδὲ θέλεις λάβει παρρησίαν καὶ πεποιθήσιν πρὸς τὸν Θεόν· ἀλλὰ καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν θέλεις περιπατεῖ ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ ξίφους, καὶ οὐδέποτε θέλεις εὐρεθῆ ἄνευ λύπης. Μεθ' ἀπλότητος παρακάλεσον τὸν Θεόν, καὶ ὁμολόγησον ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὴν ἀδυναμίαν σου, ἵνα ζήσης καλῶς καὶ ἐναρέτως, καὶ ἀπαλλαγῆς ἐκ πάσης μερίμνης καὶ φροντίδος· διότι καθὼς ἡ σκιά ἀκολουθεῖ τὸ σῶμα, οὕτω καὶ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμῆς ταῦτα, μὴ ἀκούσης παντελῶς τοὺς πολεμοῦντάς σε πονηροὺς λογισμοὺς· καὶ ἐὰν σὲ περικυκλώσωσιν ὅλαι αἱ βλάβαι, καὶ αἱ κακίαι, καὶ οἱ κίνδυνοι, καὶ σὲ φοβήσῃσι, μὴ φροντίσης ποσῶς περὶ αὐτῶν, μηδὲ ψηφίσῃς αὐτούς.

Ἐὰν ἄπαξ ἐπίστευσας εἰς τὸν Θεόν, ὅστις σ' ἐπαρκεῖ πρὸς φύλαξίν σου καὶ οικονομίαν σου, καὶ ἐὰν ἀκολουθῆς ὀπίσω αὐτοῦ, μὴ πάλιν φροντίσης σὺ περὶ σεαυτοῦ, ἀλλ' εἰπέ εἰς ἑαυτόν, ὅτι μοι εἶναι ἄρκετός εἰς ὅλα μου τὰ ἀναγκαῖα ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποιον ἀφίερωσα τὴν ψυχὴν μου, ἐγὼ ἤδη δὲν εὐρίσκομαι ἐνταῦθα, αὐτὸς γνωρίζει τὰ κατ' ἐμέ· οὕτως εἶπέ, καὶ τότε βλέπεις τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, πῶς εἰς πᾶσαν περίστασιν εὐρίσκεται πλησίον σου, ὅπως σὲ λυτρώσῃ ἀπὸ πάντα κίνδυνον, ὡς καὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, καὶ πῶς ἡ θεία αὐτοῦ πρόνοια περικυκλεῖ καὶ σὲ καὶ αὐτούς ἀοράτως· καὶ ὅχι διότι ὑπάρχει ἀθέατος τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς, ὁ περιφρουρῶν σε φύλαξ ἄγγελος, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ διστάσης, καὶ δεῖ δὲν ὑπάρχει· καθότι πολλάκις καὶ διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν βλέπεται, ἵνα σ' ἐνθαβρόνῃ.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπορρίψῃ ἐξ αὐτοῦ πᾶσαν κοσμικὴν βοήθειαν καὶ ἀνθρωπίνην ἐλπίδα, καὶ ἀφιερωθῇ εἰς τὸν Θεόν μετὰ πίστεως καὶ καθαρᾶς καρδίας, εὐθέως ἐπέρχεται εἰς αὐτὸν ἡ θεία χάρις, καὶ φανερώναι αὐτῷ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν διὰ διαφόρων βοηθειῶν· διότι δεικνύει εἰς τὰ ἀφορώντα τὸ σῶμα τὴν ἑαυτῆς δύναμιν, καὶ αὐτὸς ἐκ τούτων τῶν φανερῶν βοηθειῶν δύναται νὰ αἰσθανθῇ περισσότερον τὴν δύναμιν τῆς περὶ αὐτὸν τοῦ Θεοῦ προνοίας, καὶ διὰ τῆς γνώσεως τῶν αἰσθητῶν καὶ φανερῶν βεβαιούται καὶ περὶ τῶν ἀοράτων, ὡς πρέπει εἰς τὸ ταπεινὸν καὶ ἀπλοῦν αὐτοῦ φρόνημα, καὶ εἰς τὴν σεμνὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν αὐτοῦ· καὶ γινώριζει, ὅτι ἡ ἀναγκαῖα τοῦ σώματος αὐτοῦ χρεῖα ἐτοιμάζεται ἄνευ κόπου καὶ τῆς ἀπὸ μέρος αὐτοῦ φροντίδος· καὶ πολλάκις ἀπαλλάττει αὐτὸν ἀπὸ πολλὰ δυσάρεστα καὶ κινδυνώδη περιστατικά, χωρὶς αὐτὸς νὰ ἐννοῇ αὐτά, ἀλλ' ἀνεπαισθήτως ἡ θεία χάρις ἀπομακρύνει ταῦτα ἀπὸ αὐτὸν διὰ θαυμασίου τρόπου, καὶ σκεπάζει αὐτόν, καθ' ὃν τρόπον ἡ ὄρνις τὰ ἑαυτῆς τέκνα ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς, ἵνα μὴ πλησιάσῃ εἰς αὐτὸν βλάβη τινὸς πράγματος· καὶ δεικνύει εἰς αὐτόν, ὅτι ἐπλησιάσεν ὁ ἀφανισμὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἔμεινεν ἀβλαβής. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον γυμνάζει αὐτόν καὶ εἰς τὰ πνευματικά, διδοῦσα αὐτῷ σύνεσιν, ὥστε νὰ ἐννοῇ τὰς μηχανὰς τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν ἀκαταλείπτων αὐτοῦ κακῶν λογισμῶν, καὶ εὐκόλως διακρίνει, πῶς ὁ εἰς ἀκολουθεῖ κατόπιν τοῦ ἄλλου, καὶ πῶς πλανῶσι τὸν ἄνθρωπον, καὶ εἰς ποῖον ἐξ αὐτῶν προσκολλᾶται, καὶ πῶς γεννᾶται ὁ εἰς ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ ἐξολοθρεύουσι τὴν ψυχὴν· καὶ κατασιχθύνει ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ πᾶσαν ἐνεδραν καὶ μηχανὴν τῶν δαιμόνων, καὶ τῶν λογισμῶν αὐτῶν, καὶ δίδει εἰς αὐτὸν φρόνησιν, ἵνα κατανοῇ, ὅσα ἐμελλον νὰ συμβῶσιν εἰς αὐτόν· καὶ ἀνατέλλει ἐντὸς τῆς ἀπλῆς αὐτοῦ καρδίας φῶς διὰ τοῦ ὁποῖου αἰσθάνεται εἰς πάντα τὴν δύναμιν τῶν λεπτῶν σιτοχασμῶν καὶ συλλογισμῶν· καὶ δεικνύει εἰς αὐτόν φανερώς,

ὅποιά τινα ἔμελλε νὰ πάθῃ, ἐὰν δὲν ἐγνώριζε ταῦτα· καὶ ἐν-
τεῦθεν ἐπέρχεται εἰς αὐτόν, ὅτι εἰς ἕκαστον πρᾶγμα, εἴτε μι-
κρόν, εἴτε μέγα, πρέπει νὰ παρακαλῆ καὶ νὰ ἐκζητῆ διὰ τῆς
προσευχῆς παρὰ τοῦ δημιουργοῦ, ὅπως φωτίσῃ αὐτὸν περὶ
τούτου.

Καὶ ὅταν ἡ θεία χάρις στερεώσῃ εἰς πάντα ταῦτα τὸ φρό-
νημα αὐτοῦ διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πεποιθήσιν αὐτοῦ, τότε
ἄρχεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ εἰσέρχεται εἰς τοὺς πειρα-
σμούς· καὶ παραχωρεῖ ὁ Θεὸς νὰ ἔλθωσιν εἰς αὐτὸν ἀρκετοὶ
πειρασμοὶ κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ὅπως δυνηθῆ νὰ βαστάσῃ
τὴν ὀρμὴν καὶ δύναμιν αὐτῶν, καὶ μετ' αὐτῶν τῶν πειρασμῶν
πλησιάζει εἰς αὐτὸν φανερώς καὶ ἡ θεία βοήθεια πρὸς ἐνίσχυ-
σιν αὐτοῦ, μέχρις ὅτου βαθμηδὸν γυμνασθῆ, καὶ ἀποκτήσῃ
φρόνησιν καὶ σοφίαν, ὥστε νὰ περιφρονῆ τοὺς ἐχθρούς αὐτοῦ
διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πεποιθήσεως· διότι ἀδύνατον ἄνευ πει-
ρασμῶν νὰ σοφισθῆ τις εἰς τοὺς πνευματικούς πολέμους, καὶ
νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτοῦ προνοητὴν, καὶ νὰ αἰσθανθῆ τὴν δύνα-
μιν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ στερωθῆ κρυπτῶς εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ·
καὶ ταῦτα πάντα γίνονται διὰ τῆς δοκιμῆς.

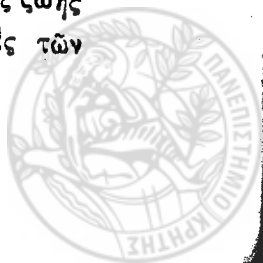
Ἐπὶ ὅταν δὲ ἡ θεία χάρις ἴδῃ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο διὰ τοῦ
λογισμοῦ νὰ ὑψηλοφρονῆ, εὐθὺς παραχωρεῖ, ἵνα ἔλθωσιν εἰς
αὐτὸν ἰσχυρότεροι πειρασμοί, καὶ πολεμοῦντες νικήσωσιν αὐ-
τόν, ὅπως γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀσθένειαν, καὶ καταφύγῃ
καὶ πλησιάσῃ μετὰ ταπεινώσεως πρὸς τὸν Θεόν. Διὰ τούτων
δὲ φθάνει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ μέτρα τῆς τελειότητος, καὶ ὑψου-
ται διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐλπίδος
εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγάπης· διότι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γίνεται
φανερὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ θαυμασίου τρόπου. Ἐπὶ ὅταν ἐνίοτε
ὁ ἄνθρωπος περιέλθῃ εἰς δεινὰ πρᾶγματα, τὰ ὅποια ἀποκό-
πτουσι τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδα αὐτοῦ, τότε ἐκεῖ ὁ Θεὸς δει-
κνύει τὴν δύναμιν αὐτοῦ πρὸς σωτηρίαν καὶ ἀπαλλαγὴν αὐ-
τοῦ· καθότι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται ποτε νὰ αἰσθανθῆ τὴν

θείαν δύναμιν, ἐν ὧσιν εὐρίσκεται εἰς ἀνάπαυσιν καὶ εὐτοχίαν· καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἔδειξεν εἰς κανὲν ἄλλο μέρος τοσοῦτον αἰσθη-
τῶς τὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν, ὅσον εἰς τόπους ἡσυχούς καὶ ἐρή-
μους, ὅπου δὲν εὐρίσκονται συνομιλίας καὶ ταραχαὶ καὶ συνα-
ναστροφαὶ ἀνθρώπων.

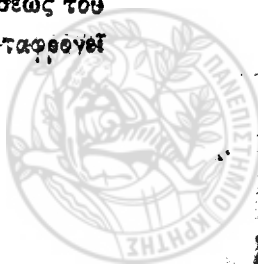
Μὴ θαυμάσης, ὅταν, ἀρχόμενος τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρε-
τῆς, βλέπης, ὅτι πανταχόθεν αὐξάνουσιν αἱ στενοχωρίαι καὶ
αἱ σκληραὶ θλίψεις ἐναντίον σου· διότι δὲν νομίζεται ἀρετὴ
ἐκείνη, πρὸς κατόρθωσιν τῆς ὁποίας δὲν ἀκολουθεῖ ἡ κακοπά-
θεια· ἐπειδὴ ἡ ἀρετὴ ἐκ τούτων τῶν ἀπαντωμένων δυσκολιῶν
ὠνομάσθη ἀρετὴ, ὡς εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης· συνήθειαν, λέ-
γει, ἔχει ἡ ἀρετὴ νὰ ὑπόκηται εἰς τὰς δυσκολίας, καὶ πᾶσα
ἀρετὴ, γινομένη μετὰ ἀναπαύσεως, εἶναι κατηγορημένη· ὁ
δὲ ἅγιος Μάρκος ὁ μοναχὸς λέγει, ὅτι πᾶσα ἀρετὴ ὀνομάζε-
ται σταυρός, ὅταν ἐκτελεῖται κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἀγίου
Πνεύματος. Διὰ τοῦτο ὅσοι θέλουσι νὰ ζῶσιν ἐν φόβῳ Θεοῦ
καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, θέλουσι καταδιωχθῆ· κα-
θὼς λέγει καὶ ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίῳ, ὅστις θέλει νὰ ἔλθῃ
ὀπίσω μου, ἄς ἀπαρνηθῆ ἑαυτὸν, καὶ ἄς λάβῃ τὸν σταυρὸν
αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἄς με ἀκολουθήσῃ· ὅστις δὲν θέλει νὰ ζήσῃ
μετ' ἀναπαύσεως, ἄς ἀποθάνῃ διὰ τὸ ὄνομά μου σωματικῶς,
ἵνα ζήσῃ ψυχικῶς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν προὔλαβε καὶ ἔθηκεν
ὑπ' ὄψιν σου τὸν σταυρὸν, ἵνα πρῶτον σὺ ὁ ἴδιος ὀρίσης τὸν
θάνατον κατὰ σοῦ, καὶ ἀκολούθως ἀποστείλῃς τὴν ψυχὴν σου
νὰ πορευθῆ ὀπίσω αὐτοῦ.

Δὲν ὑπάρχει κανὲν ἄλλο ἰσχυρότερον τῆς ἀπογνώσεως τοῦ
κόσμου, (δηλαδὴ τὸ ν' ἀπελπίσῃ τις ἑαυτὸν κατὰ τὸ σῶμα
ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, θεωρῶν ἑαυτὸν πάντοτε νε-
κρόν)· αὕτη ἡ ἀπόγνωσις δὲν ἠξεύρει νὰ νικᾶται ὑπὸ τινος,
οὔτε ὑπὸ τῶν λυπηρῶν, οὔτε ὑπὸ τῶν χαροποιῶν. Ὅταν ὁ
ἄνθρωπος διὰ τοῦ λογισμοῦ αὐτοῦ κόψῃ τὴν ἐλπίδα τῆς ζωῆς
αὐτοῦ, ὅπερ ὑπάρχει τὸ μᾶλλον τολμηρότερον, οὐδεὶς τῶν

ἐχθρῶν αὐτοῦ δύναται ν' ἀντιστη ἐναντίον αὐτοῦ, ἀλλ' οὔτε αἱ θλίψεις καὶ αἱ στενοχωρίαι δύνανται νὰ ἐξασθενήσωσι τὸ φρόνημα αὐτοῦ· καθότι πᾶσα οἰαδήποτε θλίψις καὶ στενοχωρία εἶναι κατωτέρα τοῦ θανάτου, τὸν ὅποιον ὁ ἴδιος ἀπεφάσισε καὶ ὤρισε κατ' αὐτοῦ. Ἐάν, εἰς πάντα τόπον, καὶ εἰς πᾶν πρᾶγμα, καὶ εἰς πάντα καιρὸν ὅσα μέλλεις καὶ ἐπιθυμῆς νὰ δοκιμάσῃς μετὰ πόθου, θέσης σκοπὸν ἐν τῷ φρονήματί σου εἰς τὸ νὰ τελειώσῃς αὐτὰ δι' ἔργου, καὶ νὰ ὑπομείνῃς τὴν λύπην, οὐ μόνον θέλεις εὐρεθῆ τολμηρὸς καὶ ἄσχος, ἢν' ἀντισταθῆς εἰς πᾶσαν παρουσιαζομένην δυσκολίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐυνάμειως καὶ σταθερότητος τῶν λογισμῶν σου, θέλεις φυγαδεύσει ἀπὸ σοῦ τοὺς συλλογισμούς, οἵτινες σὲ φοβίζουσι, καὶ οἱ ὅποιοι γεννῶνται συνήθως εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν λογισμῶν τῆς ἀναπαύσεως· προσέτι καὶ πάντα τὰ συμβαίνοντά σοι δύσκολα καὶ λυπηρὰ θέλουσι φανῆ εὐκόλα εἰς σέ, καὶ πολλάκις καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια νομίζεις ἐπιβλαβῆ, θέλουσιν ἀποβῆ τούναντίον, καὶ ἴσως δὲν θέλει σοὶ ἀπαντήσῃ κανὲν τῶν τειούτων ἐπιβλαβῶν.

Σὺ γνωρίζεις, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἔχοντες τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναπαύσεως, στεροῦνται ἀείποτε τῆς ἐνθυμήσεως τῶν μεγάλων κατορθωμάτων, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀρετῶν· ἀλλ' οὐδὲ οἱ ζῶντες καὶ εὐρισχόμενοι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον δύνανται νὰ φθάσωσι τὴν τελειότητα τῆς ἀναπαύσεως κατὰ τὸ ἑαυτῶν βέλημα, ἐὰν δὲν ἀποφασίσωσι νὰ ὑπομείνωσι τὰ δύσκολα καὶ λυπηρὰ· καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ καθημερινὴ πείρα μαρτυρεῖ περὶ τούτων, εἶναι περιττὸν νὰ πειθῶμεν ἕκαστον διὰ λόγων καθότι, εἰς πάσας τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων ἀπ' ἀρχῆς κόσμου μέχρι τῆς σήμερον δὲν ὑπάρχει ἄλλο, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ ἐξασθενώσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ νὰ μὴ δύνωνται νὰ νικῶσι τὰ ἑαυτῶν πάθη, καὶ νὰ στερωῦνται τῶν ἀγαθῶν πραγμάτων, εἰ μὴ τοῦτο, (δηλαδὴ ἡ ἐλπίς τῆς ἀναπαύσεως τοῦ σώματος)· ὅθεν καὶ φυγτόμως λέγομεν, ὅτι δὲν καταφρονεῖ

τις τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἄλλως, εἰ μὴ διὰ τῆς ἐλπίδος τῆς ἐνταῦθα μικρᾶς ἀναπαύσεως· καὶ οὐ μόνον ταῦτα πάσχει, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἰσχυραὶ συμφοραὶ καὶ δεινοὶ πειρασμοὶ διεγείρονται ἐναντίον αὐτοῦ· καθοσον ἀκολουθεῖ τὸ ἔαυτοῦ θέλημα, καὶ προσηλώνει τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ εἰς τοῦτο· ἐπειδὴ ὁ κυβερνήτης αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐπιθυμία.

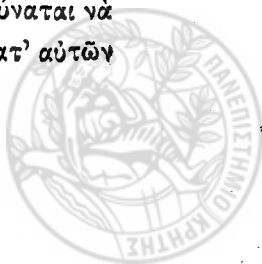
Τίς δὲν γνωρίζει, ὅτι καὶ τὰ πετεινὰ τῆ ἐλπίδι τῆς ἀναπαύσεως πλησιάζουσιν εἰς τὴν παγίδα καὶ συλλομβάνονται; ἢ μήπως ἡ γνῶσις ἡμῶν δὲν εἶναι πολὺ κατωτέρα τῆς γνώσεως τῶν πετεινῶν εἰς τὰ παρόμοια τῆς παγίδος; ἢ μήπως ὁ διάβολος δὲν παγιδεύει καὶ ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς διὰ τοῦ φρονήματος τῆς ἀναπαύσεως εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι κρυπτὰ εἰς τόπους, ἢ εἰς τινὰ πράγματα; ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ φρόνημα ἡμῶν εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν, ἐξῆλθον τοῦ σκοποῦ τοῦ λόγου, τὸν ὅποιον ἔθηκα ἐξ ἀρχῆς· ὅτι αἰτίποτε τὸν σκοπὸν τῆς θλίψεως πρέπει νὰ ἔχωμεν κατὰ νοῦν εἰς πᾶν πρᾶγμα, τοῦ ὁποῖου ἀρχόμεθα, περιπατοῦντες τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκβάσεως αὐτῆς τῆς θλίψεως νὰ ἐπιστηρίζωμεν προθύμως εἰς τὴν ἀρχήν. Ποσάκις δὲν ἐρωτᾷ τις, ὅταν μέλλῃ ν' ἀρχίσῃ πρᾶγμα τι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, λέγων, ἄρα ὑπάρχει ἀνάπαυσις εἰς τοῦτο τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον μέλλω ν' ἀρχίσω; ἢ πῶς δύναμαι νὰ περιπατήσω εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ἄνευ κόπου; ἢ μήπως ὑπάρχει εἰς αὐτὴν θλίψις, προξενούσα κόπον εἰς τὸ σῶμα; Ἴδου λοιπὸν δὲν στρέφομεν ἄνω καὶ κάτω τὸ ὄμμα, ζητοῦντες πανταχοῦ τὸ ὄνομα τῆς ἀναπαύσεως; Ἴί λέγεις, ἄνθρωπε; εἰς τὸν οὐρανὸν θέλεις ν' ἀναβῆς, καὶ νὰ κληρονομήσῃς τὴν ἐκεῖ εὐρισκομένην βασιλείαν καὶ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἔνωσιν, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ἐκεῖ μακαριότητος, καὶ τὴν ἔνωσιν μετὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ τὴν ζωὴν τὴν ἀθάνατον, καὶ ἐρωτᾷς, εἰς ἔρημὴν ἢ ὁδὸς αὐτῆς δυσκολίαν; ὦ θαῦμα μέγα! Ὅσοι ἐπιθυμοῦσι τὰ πράγματα τοῦ ματαίου τούτου κόσμου, πλέουσιν ἐπὶ τῶν φεβερῶν

κυμάτων τῆς θαλάσσης, καὶ μετὰ γενναιότητος περιπατοῦσι τοὺς δυσκολωτέρους δρόμους ὄχι ἀκινδύνως, καὶ ποσῶς δὲν λέγουσιν, ὅτι ὑπάρχει δυσκολία εἰς τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἢ λύπη εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλουσι νὰ πράξωσι· καὶ ἡμεῖς εἰς πάντα καιρὸν καὶ τόπον ἐξετάζομεν περὶ ἀναπαύσεως· ἀλλ' ἐὰν λάβωμεν κατὰ νοῦν εἰς πᾶσαν περίστασιν τὴν ὁδὸν τῆς σταυρώσεως, θέλομεν ἐννοήσαι, ὅτι πᾶσα ἄλλη λύπη εἶναι κατωτέρα ταύτης.

Ἄλλ' ἴσως ὑπάρχει τις, ὅστις δὲν πείθεται παντελῶς εἰς ταῦτα· ἐρωτῶ τὸν τοιοῦτον, ἐὰν ποτέ τις ἔλαβε νίκην εἰς τὸν πόλεμον, ἢ ἐὰν ἐδέχθη τις τὸν πρόσκαιρον καὶ ἀφανιζόμενον στέφανον, ἢ ἐπέτυχε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, (εἰ εἶναι ἐκ τῶν ἐπαινουμένων), ἢ ὑπηρέτησε κατὰ τι τὰ θεῖα πράγματα, ἢ κατώρθωσε τινα ἐπαινετὴν ἀρετὴν, χωρὶς πρῶτον νὰ καταφρονήσῃ τοὺς κόπους καὶ τὰς θλίψεις, καὶ ν' ἀποβάλλῃ ἐξ αὐτοῦ τὸ φρόνημα, ὅπερ ἐρεθίζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀνάπαυσιν, καὶ ἐπομένως γεννᾷ τὴν ἀμέλειαν, καὶ τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὸν φόβον, ἐξ ὧν γεννᾶται ἡ χαύνωσις εἰς πάντα;

Ὅταν ὁ νοῦς ζηλώσῃ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, τότε καὶ αἱ σωματικαὶ αἰσθήσεις δὲν νικῶνται ἀπὸ τὰς ἐναντιότητος τῶν λυπηρῶν ἔργων. Ὅταν δὲ ὁ φυσικὸς θυμὸς κατὰ καιρὸν τίθεται εἰς ἐνέργειαν, τότε ἡ ζωὴ τοῦ σώματος καταφρονεῖται ὡς σκύβαλα· διότι ὅταν ἡ καρδία ζηλωτυπήσῃ εἰς τὰ πνευματικά, τότε τὸ σῶμα δὲν λυπεῖται εἰς τὰς θλίψεις, οὐδὲ φοβεῖται καὶ συστέλλεται, ἀλλ' ἀνθίσταται μετὰ τοῦ νοὸς γενναίως καὶ καρτερικῶς ὡς ἀδάμας εἰς ὄλους τοὺς πειρασμούς. Ἄς ζηλώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ζῆλον τοῦ πνεύματος κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ θέλει ἀποδιωχθῆ ἀφ' ἡμῶν πᾶσα ἀμέλεια, ἣτις γεννᾷ εἰς τὸ φρόνημα ἡμῶν τὴν ῥαθυμίαν· ἐπειδὴ ὁ ζῆλος γεννᾷ τὴν τόλμην καὶ τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν σπουδὴν τοῦ σώματος. Ποία δύναμις δύναται νὰ ὑπέρξῃ εἰς τοὺς δαίμονας, ὅταν ἡ ψυχὴ κινήσῃ κατ' αὐτῶν

τὸν σφοδρὸν καὶ φυσικὸν αὐτῆς ζήλον ; Καὶ ἡ προθυμία, λέγουσιν, ὅτι εἶναι γέννημα τοῦ ζήλου, καὶ ὅταν ὁ ζήλος τίθῃσιν τὴν δύναμιν αὐτοῦ εἰς ἐνέργειαν, πᾶσαν ἐναντίαν δύναμιν καθιστᾷ εἰς τὴν ψυχὴν ἄφοβον· καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς στεφάνους τῆς ὁμολογίας, τοὺς ὁποίους λαμβάνουσιν οἱ ἅγιοι μάρτυρες διὰ τῆς μεγαλοψυχίας αὐτῶν, τοὺς λαμβάνουσιν ἀπὸ αὐτὰς τὰς δύο ἐργασίας τοῦ ζήλου καὶ τῆς προθυμίας, αἰτινες γεννῶνται ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ φυσικοῦ θυμοῦ, καὶ γίνονται ἀπαθεῖς εἰς τὴν μεγάλην λύπην τῶν βασάνων. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν τοιαύτην προθυμίαν πρὸς εὐαρέστησιν αὐτοῦ. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ'.

Περὶ τοῦ, πόσῃν τιμὴν ἔχει ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ πόσον ὁ βαθμὸς αὐτῆς εἶναι ἀνώτερος.

ΘΕΛΩ ν' ἀνοίξω τὸ στόμα μου, ὦ ἀδελφοί, καὶ νὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς ὑψηλῆς ὑποθέσεως τῆς ταπεινοφροσύνης· ἀλλὰ φοβοῦμαι, ὡς φοβεῖται ἐκεῖνος, ὅστις μέλλει νὰ ὁμιλήσῃ περὶ Θεοῦ δι' ἀνθρωπίνων συλλογισμῶν· καθότι ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι στολὴ τῆς θεότητος· ἐπειδὴ ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ πατὴρ ἐνανθρωπήσας ἐπὶ τῆς γῆς, αὐτὴν ἐνεδύθη, καὶ συναναεστράφη μεθ' ἡμῶν· καὶ πᾶς ὅστις ἐνδύθη αὐτήν, αὐτὸς τῇ ἀλγθειᾷ ὁμοιοῦται ἐκείνῳ, ὅστις κατέβη ἐκ τοῦ ἰδίου ὕψους, καὶ ἐσκέπασε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δόξαν καὶ μεγαλωσύνην διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, ἵνα μὴ ἡ κτίσις καταφλεχθῇ, βλέπουσα τὴν φύσιν τῆς αὐτοῦ θεότητος· διότι ἡ κτίσις δὲν ἠδύ-

νατο νά ἴδῃ αὐτόν, ἐάν δὲν ἐλάμβανε μέρος ἐξ αὐτῆς, ἀλλ οὔτε ν' ἀκούσῃ τοὺς λόγους αὐτοῦ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· καθότι οὐδὲ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἠδυνήθησαν ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ὅταν ἐκ τῆς νεφέλης ἐλάλησε πρὸς αὐτούς· διὰ τοῦτο ἔλεγον πρὸς τὸν Μωϋσῆν, ἄς λαλήσῃ μετὰ σοῦ ὁ Θεός, καὶ σὺ εἰπὲ πρὸς ἡμᾶς τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ ἄς μὴ λαλήσῃ πρὸς ἡμᾶς, ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν.

Πῶς λοιπὸν ἡ κτίσις ἠδύνατο νά ἴδῃ τὴν θείαν φύσιν; διότι τόσον φοβερά ὑπῆρχεν ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ, ὥστε ὁ μεσίτης Μωϋσῆς ἔλεγεν, ὅτι ἐμφοβός εἰμι καὶ ἐντρομος· ἐπειδὴ ὅταν ἐφάνῃ ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἡ δόξα αὐτοῦ, ὅλον τὸ ὄρος ἐκαπνίζετο, καὶ ἔτρεμεν ἀπὸ τὸν φόβον, ὥστε καὶ τὰ θηρία, τὰ ὁποῖα ἐπλησίαζον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τοῦ ὄρους, ἀπέθνησκον· ὁ δὲ λαὸς τῶν Ἑβραίων, καθάρισας ἑαυτὸν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Μωϋσέως τρεῖς ἡμέρας, προετοιμάσθη, ἵνα γίνῃ ἄξιος ἀκοῦσαι τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ νά ἴδῃ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ· ἀλλ' ὅταν ἐφθασεν ὁ καιρὸς, δὲν ἠδυνήθη νά δεχθῇ τὴν θεωρίαν τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν σφοδρότητα τῆς φωνῆς τῶν βροντῶν. Ἦδη ὁμως ἐξέχεε τὴν χάριν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ παρουσίας, χωρὶς νά κατέλθῃ εἰς τὴν γῆν μετὰ σεισμοῦ, καὶ πυρὸς καὶ φωνῆς φοβερᾶς, ἀλλ' ὡς βροχὴ ἐπὶ πόκον, καὶ ὡς ἡ σταγὼν ἡ στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν μεθ' ἀπλότητος, καὶ δι' ἄλλης μορφῆς ἐφάνῃ συνναστρεφόμενος μεθ' ἡμῶν, καλύψας διὰ τοῦ καταπετάσματος τῆς σαρκὸς τὴν ἑαυτοῦ μεγαλωσύνην, τὸ ὁποῖον κατασκεύασεν εἰς ἑαυτὸν τὸ θεῖον αὐτοῦ νεῦμα ἐκ τοῦ κόλπου τῆς παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας, ὅπως, βλέποντες αὐτόν, ὄντα ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν, μὴ ταραχθῶμεν ἐκ τῆς θεωρίας αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν πᾶς ὅστις φορέσῃ τὴν στολὴν, τὴν ὁποῖαν ἐνεδύθη ὁ κτίστης εἰς ἐκεῖνο τὸ σῶμα, αὐτὸν τὸν Χριστῶν ἐνδύεται· καθότι ἐπεθύμησε νά ἐνδύσῃ τὸν ἕσω ἄνθρωπον τὴν ὁμοίωσιν τοῦ Χριστοῦ, δι' ἧς ἐφάνῃ εἰς τὴν κτίσιν

αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτῆς εἰσέτι φαίνεται εἰς τοὺς ἑαυτοῦ δοῦλους, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς ἐξωτερικῆς τιμῆς καὶ δόξης ἐκοσμήθη δι' αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ χοϊκὴ κτίσις, ὅταν βλέπη πάντα ἀνθρώπον, ἐνδεδυμένον τοῦτο τὸ ὁμοίωμα, προσκυνεῖ αὐτὸν πρὸς τιμὴν τοῦ ἰδίου αὐτῆς δεσπότου, τὸν ὅποιον εἶδεν ἐνδεδυμένον αὐτήν, καὶ συναναστρεφόμενον μετ' αὐτῆς· διότι ποία κτίσις δὲν εὐλαβεῖται τὴν θεωρίαν τοῦ ταπεινόφρονος; ἀλλ' ἕως ὅτου ἀποκαλυφθῆ ἡ δόξα τῆς ταπεινοφροσύνης εἰς πάντας, ὑπῆρχεν εὐκαταφρόνητος ἡ θεωρία αὐτῆς, καίτοι ἦτο πλήρως ἀγιότητος· ἤδη ὅμως ἔλαμψεν ἡ μεγαλωσύνη αὐτῆς εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου, καὶ πᾶς ἀνθρώπος τιμᾷ αὐτήν, ὅπου καὶ ἂν φανῆ· καὶ διὰ τούτου τοῦ μεαίτου ἤξιωθη ἡ κτίσις νὰ δεχθῆ τὴν θεωρίαν τοῦ ἰδίου αὐτῆς κτίστου καὶ δημιουργοῦ. Διὰ τοῦτο οὐδὲ οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας δύνανται νὰ καταφρονήσωσιν αὐτήν, ἐὰν καὶ ὑπάρχη πτωχότερος ἐκεῖνος, ὅστις ἀπέκτησεν αὐτήν, ἀλλὰ τιμᾶται δι' αὐτῆς ὡς νὰ φορῆ στέφανον καὶ πορφύραν.

Τὸν ταπεινόφρονα ἀνθρώπον οὐδεὶς μισεῖ ποτε, οὐδὲ ἐπιπλήττει, οὐδὲ καταφρονεῖ· ἐπειδὴ ἀγαπᾷ αὐτὸν ὁ δεσπότης αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀγαπᾶται παρὰ πάντων. Αὐτὸς ἀγαπᾷ ὅλους ἐπίσης, καὶ ὅλοι ἀγαπῶσιν αὐτόν· ὅλοι ἐπιθυμοῦσιν αὐτόν, καὶ εἰς πάντα τόπον, ὅπου πλησιάσει, ὡς ἄγγελον φωτὸς βλέπουσιν αὐτόν, καὶ προσφέρουσιν αὐτῷ ἰδιαιτέραν τιμὴν· καὶ ὅταν λαλήσῃ, ὁ σοφὸς καὶ ὁ διδάσκαλος σιωπῶσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ὄλων τῶν ἀνθρώπων οἱ ὀφθαλμοὶ προσέχουσιν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ πᾶς ἀνθρώπος ἀκούει τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ δέχεται αὐτοὺς ὡς λόγους Θεοῦ· ἡ βραχυλογία αὐτοῦ εἶναι ὡς οἱ ἀπειροὶ λόγοι τῶν σοφῶν· οἱ λόγοι αὐτοῦ εἶναι γλυκεῖς εἰς τὴν ἀκοήν τῶν σοφῶν ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον, καὶ παρὰ πάντων ὡς Θεὸς θεωρεῖται, καὶ ἰδιώτης ὑπάρχη καὶ ἁμαθῆς κατὰ τοὺς λόγους, καὶ κατὰ τὴν θεωρίαν εὐκαταφρόνητος καὶ εὐτελής.

Ὅστις λαλεῖ καταφρονητικῶς κατὰ τοῦ ταπεινόφρονος, καὶ δὲν λογίζεται αὐτὸν ὡς ζῶντα ἄνθρωπον, αὐτὸς ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ βλασφημεῖ κατὰ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ὅσον καταφρονεῖται ἀφ' ὅλης τῆς κτίσεως, ἡ τιμὴ αὐτοῦ διαμένει πάντοτε καὶ πανταχοῦ. Πλησιάζει ὁ ταπεινόφρων εἰς τὰ φθοροποιὰ θηρία, καὶ ἅμα εἰδῶσιν αὐτόν, ἀμέσως ἡμεροῦται ἡ ἀγριότης αὐτῶν, καὶ πλησιάζουσιν αὐτὸν ὡς δεσπότην αὐτῶν, καὶ κινουσι τὰς κεφαλὰς, καὶ λείχουσι τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ· διότι ὀσφραίνονται εἰς αὐτὸν ἐκείνην τὴν εὐωδίαν, τὴν ὁποίαν ἐξέπεμπεν ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς παραβάσεως, καὶ ὅπερ ἐλήφθη τότε ἐξ ἡμῶν, πάλιν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἀνανέωσε καὶ ἔδωκεν αὐτὸ εἰς ἡμᾶς, καὶ ἐμύρισε τὴν εὐωδίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.

Πλησιάζει δὲ πάλιν ὁ ταπεινόφρων εἰς τὰ θανατηφόρα ἐρπετά, καὶ ἅμα αισθανθῶσι τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπάνω εἰς τὰ σώματα αὐτῶν, παύει εὐθὺς ἡ ὀξύτης καὶ ἡ σκληρότης τῆς θανατηφόρου αὐτῶν πικρότητος, καὶ ψιλαφῶνται ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἀκρίδες. Πλησιάζει εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ προσέχουσι εἰς αὐτόν ὡς εἰς τὸν Κύριον· καὶ τί λέγω ἀνθρώπους; ἀλλὰ καὶ οἱ δαίμονες μεθ' ὅλης αὐτῶν τῆς σφοδρότητος καὶ τῆς πικρίας, καὶ μεθ' ὅλης τῆς μεγαλαυχίας αὐτῶν καὶ τοῦ φρονήματος, ὅταν πλησιάσωσιν εἰς τὸν ταπεινόφρονα, γίνονται ὡς χοῦς, καὶ μαραίνεται ὅλη αὐτῶν ἡ κακία, καὶ καταστρέφονται ἅπασαι αὐτῶν αἱ μηχαναί, καὶ τὰ πανουργήματα αὐτῶν μένουσιν ἀνερέργητα.

Μεχρι τοῦδε λοιπὸν ἐδείξαμεν τὸ μεγαλεῖον τῆς τιμῆς, τὴν ὁποίαν ἔλαβε παρὰ Θεοῦ ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ τὴν δύναμιν, ἣτις ὑπάρχει κεκρυμμένη εἰς αὐτήν· ἐφεξῆς δὲ θέλομεν δεῖξει, τί ἐστὶν αὕτη ἡ ταπεινῶσις, καὶ πότε ὁ ἄνθρωπος ἀξιοῦται νὰ δεχθῇ αὐτήν τελείως. Ἄς κάμωμεν δὲ διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ταπεινόφρονος καὶ τοῦ ἀξιοθέντος τῆς ἀληθοῦς ταπεινοφροσύνης.

Ἡ ταπείνωσις εἶναι κρυπτή τις δύναμις, τὴν ὁποίαν δέχονται οἱ τέλειοι ἄγιοι μετὰ τὸ τέλος πάσης τῆς ἑαυτῶν πολιτείας· καὶ δὲν δίδεται ἡ δύναμις αὕτη εἰς ἄλλον, παρὰ μόνον εἰς τοὺς τελείους κατὰ τὴν ἀρετὴν διὰ τῆς δυνάμεως τῆς θείας χάριτος· διότι ἡ ἀρετὴ περιλαμβάνει εἰς ἑαυτὴν τὰ πάντα· διὰ τοῦτο δὲν δύναται τις ἕκαστον ἄνθρωπον, ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, νὰ ὀνομάζη ταπεινόφρονα, ἀλλὰ μόνον ἐκείνους, οἵτινες ἐγένοντο ἄξιοι ταύτης τῆς τάξεως, περὶ τῆς ὁποίας εἵπομεν.

Ὅχι πᾶς ὅστις ἐκ φύσεως ὑπάρχει κόσμιος καὶ ἡσύχιος, ἡ φρόνιμος καὶ πρᾶος, ἐφθασεν οὗτος καὶ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ταπεινοφροσύνης· ἀλλὰ ταπεινόφρων ἐν ἀληθείᾳ εἶναι καὶ λέγεται ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει εἰς τὸ κρυπτὸν ἄξιόν τι ὑπερηφανείας, καὶ δὲν ὑπερηφανεύεται, ἀλλ' ὡς χοῦν θεωρεῖ τὸ χάρισμα, τὸ ὁποῖον ἔχει κρυπτῶς· ἀλλ' οὔτε ἐκεῖνον ὀνομαζόμεν ταπεινόφρονα, ὅστις διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ συντριβεί τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, καὶ δὲν ἀφίνει τὸν νοῦν αὐτοῦ νὰ ὑπερηφανεύηται, καὶ ταπεινοφρονεῖ, ἂν καὶ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ταπεινοφροσύνης ᾗναι ἐπαινετόν· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰσέτι ἔχει τὸν λογισμὸν τῆς ὑπερηφανείας, δὲν ἀπέκτησε τὴν τελείαν ταπείνωσιν, ἀλλὰ προσπαθεῖ διὰ μηχανημάτων νὰ προσλάβῃ αὐτὴν εἰς ἑαυτόν· καὶ ἰδοὺ δὲν ἔχει αὐτὴν εἰσέτι, ἀλλὰ θέλει αὐτὴν, καὶ ἐπομένως ἡ ταπεινοφροσύνη δὲν εἶναι εἰσέτι ἰδική του. Τέλειος δὲ ταπεινόφρων εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις δὲν χρειάζεται νὰ μηχανᾶται καὶ νὰ ἐφευρίσκη διὰ τοῦ νοῦς αὐτοῦ αἰτίας, ἵνα ταπεινοφρονῇ, ἀλλὰ κατὰ πάντα τελείως καὶ φυσικῶς ἀπέκτησεν αὐτὴν ἄνευ κόπου, καὶ ἐδέχθη αὐτὴν εἰς ἑαυτόν ὡς μέγα τι χάρισμα, τὸ ὁποῖον ὑπερέχει πᾶσαν τὴν κτίσιν, ἀλλ' αὐτὸς θεωρεῖ ἑαυτόν ὡς ἀμαρτωλόν, καὶ εὐτελεῖ καὶ εὐκαταφρόνητον· καὶ καθὼς ἐκεῖνος, ὅστις εἰσῆλθε μετὰ πάσης ἀκριβείας εἰς τὰ μυστήρια ὅλων τῶν πνευματικῶν φύσεων, καὶ ὑπάρχει τέλειος κατὰ τὴν σοφίαν ὅλης τῆς

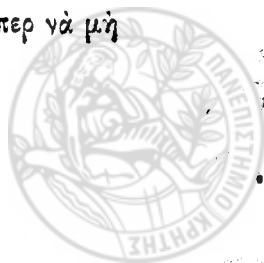

κτίσεως, λογίζεται ὁμως ἑαυτόν, ὅτι δὲν γνωρίζει τίποτα, οὕτω καὶ αὐτὸς δὲν ταπεινοφρονεῖ διὰ μηχανημάτων καὶ αἰτιῶν, ἀλλ' ἄνευ τινὸς βίας ὑπάρχει πραγματικῶς ταπεινὸς κατὰ τὴν καρδίαν.

Ἄλλ' ἄρα γε εἶναι δυνατόν ποτε νὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος τόσοσιν ταπεινός, καὶ νὰ μεταβάλλῃ τόσοσιν τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ἢ ὄχι;

Μὴ διστάσης ποσῶς· καθότι ἡ δύναμις, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐκ τῶν μυστηρίων, τελειοῖ πάντα εἰς αὐτόν, καθόσον ἡ δύναμις αὕτη εἰσχωρεῖ εἰς τὴν ἐργασίαν πάσης ἀρετῆς. Ταύτην τὴν δύναμιν ἐδέχθησαν οἱ μακάριοι ἀπόστολοι ἐν εἶδει πυρός· διὰ τοῦτο παρήγγειλεν αὐτοῖς ὁ Σωτὴρ νὰ μὴ ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἕως ὅτου ἤθελον λάβει δύναμιν ἐξ ὕψους· καὶ Ἱερουσαλήμ μὲν εἶναι αὕτη ἡ ἀρετὴ, δύναμις δὲ ἐξ ὕψους ἡ ταπεινοφροσύνη, ἣτις δίδεται διὰ τοῦ παρακλήτου, ὅπερ ἐρμηνεύεται πνεῦμα παρακλήσεως· καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐλέχθη εἰς τὴν θείαν γραφὴν περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ μυστήρια εἰς τοὺς ταπεινόφρονας ἀποκαλύπτονται. Τοῦτου δὲ τοῦ πνεύματος τῶν ἀποκαλύψεων, τὸ ὁποῖον δεκνύει τὰ μυστήρια, μόνον οἱ ταπεινόφρονες ἀξιοῦνται νὰ δεχθῶσι, καὶ διὰ τοῦτο τινὲς τῶν ἁγίων εἶπον, ὅτι ἡ ταπεινώσις τελειοῖ τὴν ψυχὴν διὰ τῶν θείων θεωριῶν. Ἄς μὴ τολμήσῃ λοιπὸν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων νὰ φαντασθῇ, ὅτι ἔφθασε τὸ μετρον τῆς ταπεινοφροσύνης δι' ἑνὸς καταनुκτικοῦ λογισμοῦ, ὅστις ἐπήλθεν εἰς αὐτόν κατὰ τινὰ περίστασιν, ἢ δι' ὀλίγων δακρύων, ἐξεληθόντων ἐξ αὐτοῦ, ἢ δι' ἑνὸς καλοῦ χαρίσματος, ὅπερ ἔχει φυσικῶς ἢ ἀπέκτησε διὰ τῆς βίας, (διότι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπάρχει πλήρωμα ὄλων τῶν μυστηρίων, εἶναι καὶ φύλαξ πασῶν τῶν ἀρετῶν), καὶ ὅτι δι' ὀλίγων κόπων ἀπέκτησε πάντα ταῦτα τὰ καλά, τὰ ὁποῖα ἀνεφέρομεν ἀνωτέρω περὶ τούτου τοῦ χαρίσματος.

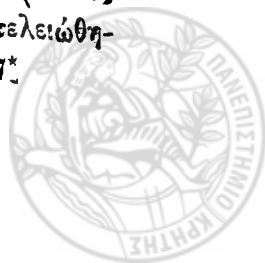
Ἄλλ' ἐάν τις ἐνίκησεν ὅλα τὰ πονηρὰ πνεύματα, καὶ δὲν διέφυγεν αὐτῷ κανὲν ἔργον ἐκ πάσης ἀρετῆς, ὅπερ νὰ μὴ

ἔπραξε, ἢ νὰ μὴ ἀπέκτησε· καὶ ἐὰν ἐνίκησε καὶ ὑπέταξε τὰ ὀχυρώματα πάντων τῶν ἐχθρῶν δαιμόνων, καὶ ἔπειτα ἠσθάνθη εἰς ἑαυτόν, ὅτι ἔλαβε τοῦτο τὸ χάρισμα τῆς ταπεινώσεως, ὅταν τὸ ἅγιον πνεῦμα συμμαρτυρῇ μετὰ τοῦ ἰδίου πνεύματος κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τότε αὐτὸ βεβαίως εἶναι ἡ τελειότης τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ μακάριος ἐκεῖνος, ὅστις ἀπέκτησεν αὐτήν· διότι κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀσπάζεται τὸν κόλπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐναγκαλίζεται αὐτὸν νοερῶς.

Ἐὰν δὲ τυχὸν ἐρωτήση τις, τί νὰ πράξω ; πῶς ν' ἀποκτήσω τὴν ταπεινοφροσύνην ; διὰ τίνος τρόπου νὰ γίνω ἄξιος νὰ δεχθῶ αὐτήν ; Ἴδου ἐγὼ βιάζω ἑμαυτόν, καὶ ὅταν νομίσω, ὅτι ἀπέκτησα αὐτήν, βλέπω, ὅτι ἐνάντιοι εἰς αὐτήν λογισμοὶ περιστρέφονται ἐντὸς τῆς καρδίας μου, καὶ ἐντεῦθεν πίπτω πάλιν εἰς ἀπόγνωσιν.

Ἡρὸς τοῦτον τὸν ἐρωτῶντα θέλει ἀποκριθῆ αὐτὴ ἡ ταπεινοφροσύνη οὕτως· εἶναι ἀρκετὸν εἰς τὸν μαθητὴν νὰ γίνη κατὰ τὴν μάθησιν ὁμοιος μὲ τὸν διδάσκαλον, καὶ εἰς τὸν δούλον νὰ γίνη ὁμοιος μὲ τὸν κύριον αὐτοῦ. Βλέπε ἐκεῖνον, ὅστις ὤρισεν αὐτήν, καὶ δωρεῖται αὐτὸ τὸ χάρισμα, διὰ τίνος τρόπου ἀπέκτησεν αὐτήν· γίνου λοιπὸν καὶ σὺ ὁμοιος μὲ αὐτόν, καὶ θέλεις εὑρεῖ αὐτήν· διότι αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶπεν, ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου παντὸς ἀνθρώπου, καὶ εἰς ἐμὲ εὐρίσκει οὐδέν. Βλέπεις, πῶς διὰ τῆς τελειότητος πασῶν τῶν ἀρετῶν δυνατὸν ν' ἀποκτήσῃ τις τὴν ταπεινώσιν ; Ἄς ζηλώσωμεν λοιπὸν αὐτόν, ὅστις εἶπε ταῦτα. Καὶ πάλιν εἶπεν, αἱ ἀλώπεκες ἔχουσι φωλεάς, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατοικῆσεις, ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει ποῦ νὰ κλίνη τὴν κεφαλὴν· καὶ ποῖος ; ὁ ποιητὴς τοῦ τε ὄρατου καὶ ἀοράτου κόσμου, ὅστις ἔχει καὶ ἀπολαμβάνει δόξαν καὶ τιμὴν καὶ προσκύνησιν παρὰ πάντων τῶν ἀγίων (οἵτινες ἐγένοντο τέλειοι εἰς τὴν ἀρετήν, καὶ ἡγίασαν καὶ ἐτελειώθη-

σαν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς σήμερον,) μετὰ τοῦ ἀνάρχου αὐτοῦ πατρός, τοῦ ἀποστείλαντος αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον, καὶ μετὰ τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος νῦν, καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ Α'.

Περὶ τοῦ, ὑπὸ τίνος ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος νὰ πλησιάσῃ διὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόν· καὶ τίς εἶναι ἡ ἀληθῆς αἰτία, ἣτις πλησιάζει κρυπτῶς εἰς αὐτὸν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ποία πάλιν εἶναι ἡ αἰτία ἢ φέρουσα τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ταπεινῶσιν.

ΜΑΚΑΡΙΟΣ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις ἐγνώρισε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀσθένειαν· καθότι ἡ τοιαύτη γνῶσις γίνεται εἰς αὐτὸν θεμέλιον, καὶ ρίζα καὶ ἀρχὴ πάσης ἀρετῆς καὶ ἀγαθωσύνης· ἐπειδὴ ὅταν μάθῃ τις, καὶ αισθανθῇ ἀληθῶς τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, τότε περισφύγγει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς μαλθακότητος, τῆς σκοτιζούσης τὴν γνῶσιν, καὶ θησαυρίζει εἰς ἑαυτὸν παραφυλακὴν. Ἄλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ αισθανθῇ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀσθένειαν, ἐὰν δὲν παραχωρηθῇ μικρὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἐμπέσῃ εἰς πειρασμούς, ἢ σωματικούς, ἢ ψυχικούς· διότι τότε ὁ ἄνθρωπος, συγκρίνων τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, θέλει γνωρίσει ἐκ τούτου τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀδυναμίαν, καὶ τὴν μεγαλωσύνην τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας. Ὅταν δὲ πάλιν στοχασθῇ τὸ πλῆθος τῶν ἑαυτοῦ μηχανημάτων, καὶ τὴν παραφυλακὴν, καὶ τὴν ἐγκράτειαν, καὶ τὴν

σχέπην καὶ περίφραξιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, διὰ τῶν ὁποίων ἐλπίζει νὰ εὕρῃ εἰς αὐτὴν πεποιθήσιν, καὶ δὲν εὕρισκει, ἢ ἂν ἡ καρδιά αὐτοῦ δὲν ἔχει γαλήνην καὶ ἡσυχίαν ἐκ τοῦ φόβου καὶ τοῦ τρόμου, ἃς γνωρίσῃ τότε, ὅτι οὗτος ὁ φόβος τῆς καρδίας αὐτοῦ δηλοῖ, ὅτι βεβαίως στερεῖται τῆς βοηθείας ἄλλου τινός· διότι ἔσθθεν ἡ καρδιά μαρτυρεῖ διὰ τοῦ φόβου, ὅστις ἔρχεται εἰς αὐτὸν καὶ παλαίει ἐντὸς αὐτοῦ, καὶ φανεροῦ τὴν στέρησιν καλοῦ τινος, καὶ ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ ἄνευ βοηθείας· καθότι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ σώζουσα. Ὄταν δὲ γνωρίσῃ τις, ὅτι στερεῖται τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, κάμνει πολλὰς προσευχάς· καὶ ὅσον αὐξάνει αὐτάς, τόσον ταπεινοῦται ἡ καρδιά αὐτοῦ· ἐπὶ δὲ δὲν δύναταί τις, ἐν ὅσῳ παρακαλεῖ καὶ ζητεῖ, νὰ μὴ ταπεινωθῇ, καὶ ἐπομένως τὴν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην καρδίαν ὁ Θεὸς δὲν θέλει περιφρονήσῃ. Ἔως οὗτοι λοιπὸν δὲν ταπεινωθῇ ἡ καρδιά, δὲν δύναται νὰ παύσῃ τὸν διασχορπισμόν· διότι μόνῃ ἡ ταπείνωσις περιμαζεύει τὴν καρδίαν.

Ὄταν ὁ ἄνθρωπος ταπεινωθῇ, παρευθὺς περικυκλώνει αὐτὸν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε ἡ καρδιά αἰσθάνεται τὴν θείαν βοήθειαν· διότι εὕρισκει δύναμιν τινα πεποιθήσεως, ἣτις κινεῖται εἰς αὐτὴν. Ὄταν δὲ αἰσθανθῇ ὁ ἄνθρωπος τὴν θείαν βοήθειαν, ὅτι ὑπάρχει μετ' αὐτοῦ, καὶ βοηθεῖ αὐτόν, τότε ἡ καρδιά εὐθὺς πληροῦται χαρᾶς καὶ πίστεως, καὶ ἐκ τούτου ἐννοεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι καταφύγιον βοηθείας, καὶ πηγὴ σωτηρίας, καὶ θησαυρὸς πεποιθήσεως, καὶ λιμὴν, σώζων τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς τρικυμίας τῶν πειρασμῶν, καὶ φῶς εἰς τοὺς ἐν σκότει εὕρισκομένους, καὶ στήριγμα τῶν ἀσθενῶν, καὶ σχέπη ἐν καιρῷ πειρασμῶν, καὶ βοήθεια εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἀσθενείας, καὶ ἀσπίς λυτρώσεως εἰς τοὺς ἀοράτους πολέμους, καὶ βέλος κινούμενον κατὰ τῶν δαιμόνων, καὶ ἐν γένει ὅλον τὸ πλῆθος τῶν καλῶν διὰ τῆς προσευχῆς λαμβάνει τὴν εἴσοδον εἰς τὸν ἄνθρωπον· καὶ ἐντεῦθεν λοιπὸν

μετὰ πίστεως ἐντροφᾶ εἰς τὴν προσευχὴν, ἣ δὲ καρδία αὐτοῦ χαίρει καὶ εὐφραίνεται διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πεποιθήσεως, καὶ παντελῶς δὲν μένει πλέον εἰς τὴν προτέραν πύρωσιν, καὶ εἰς τὴν ἀπλὴν λαλιὰν τοῦ στόματος. Ὅταν δὲ ὁ ἄνθρωπος ἐννοήσῃ ταῦτα πάντα οὕτω, τότε ἀποκτᾶ τὴν προσευχὴν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὡς θησαυρόν, καὶ ἀπὸ τὴν πολλὴν αὐτοῦ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν μεταβάλλει τὸν τρόπον τῆς προσευχῆς αὐτοῦ εἰς εὐχαριστηρίους φωνάς· καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ εἶπεν ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός, ὁ ὀρίσας εἰς ἕκαστον πρᾶγμα ἰδιαιτέρον σχῆμα, ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι χαρὰ, ἀναπέμπουσα εἰς τὸν Θεὸν εὐχαριστίαν. Τοῦτο δὲ τὸ εἶδος τῆς προσευχῆς κατορθοῦται διὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· διότι δὲν προσεύχεται πλέον ὁ ἄνθρωπος μετὰ κόπου καὶ μόχθου, ὅπερ συμβαίνει εἰς τὸ ἄλλο εἶδος τῆς προσευχῆς τῆς στερημένης ταύτης τῆς χάριτος, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς καὶ θαυμασμοῦ τῆς καρδίας ἀναδίδει ἀκαταπαύστως τὰς εὐχαριστηρίους δεήσεις διὰ ἀλαλήτων φωνῶν, κινούμενος ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκπληττόμενος διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς χάριτος αὐτοῦ· καὶ ἐντεῦθεν ὑψώνει αἴφνης τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ὑμνολογῶν καὶ δοξάζων τὸν Θεόν, καὶ ἀναπέμπει τὴν εὐχαριστίαν, καὶ λίαν ἐκπληττόμενος κινεῖ τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν.

Ὅστις διὰ τῆς δοκιμῆς κατ' ἀλήθειαν, καὶ οὐχὶ κατὰ φαντασίαν, ἔφθασεν εἰς τοῦτο τὸ μέτρον τῆς προσευχῆς, αὐτὸς γνωρίζει τό, τί λέγω, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει κανὲν ἐναντίον· καὶ ὁ τοιοῦτος καλὸν εἶναι νὰ παύσῃ πλέον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνθυμηταὶ πάλιν τὰ μάταια πράγματα, καὶ νὰ παραμένῃ τῷ Θεῷ διὰ τῆς ἀδιακόπου προσευχῆς, δειλιῶν καὶ φοβούμενος, μήπως στερηθῇ ποτε τὴν δυνατὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Πάντα ταῦτα τὰ καλὰ γεννῶνται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς συναισθησέως τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀσθενείας· διότι ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἐπιθυμίας τοῦ ν' ἀποκτήσῃ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, πλησιάζει πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς ἐπιμόνου προσευχῆς, καὶ ὅσον

αὐτὸς μετὰ πόθου πλησιάζει πρὸς τὸν Θεόν, τοσοῦτον καὶ ὁ Θεὸς πλησιάζει εἰς αὐτὸν διὰ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ, καὶ δὲν ἀφαιρεῖ ποτε παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν ἕνεκα τῆς πολλῆς αὐτοῦ ταπεινώσεως· καθότι ὡς ἡ χήρα τοῦ εὐαγγελίου φωνάζει ἀκαταπαύστως πρὸς τὸν κριτὴν, ὅπως κάμῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐκδικησιν τοῦ ἀντιδίκου αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ὁ πανοικτίρμων Θεὸς ἀναβάλλει ἐνίοτε τὰς χάριτας αὐτοῦ, ὅπως τοῦτο γίνῃ εἰς αὐτὸν αἰτία νὰ πλησιάσῃ ἐπὶ μᾶλλον διὰ τῆς προσευχῆς εἰς αὐτόν, καὶ διὰ τὴν χρείαν αὐτοῦ παραμείνῃ εἰς τὸν ἀναβρόντα τὰς ὠφελείας Θεόν· καὶ τινὰ μὲν τῶν αἰτημάτων αὐτοῦ δίδει εἰς αὐτὸν ἀμέσως, ἐκεῖνα λέγω, ἐκτὸς τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ σωθῇ· τινῶν δὲ ἀναβάλλει τὴν δύσιν· καὶ εἰς τινὰ μὲν πράγματα ἀπομακρύνει ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀποδιώκει τὸ καυσῶδες τοῦ ἐχθροῦ, εἰς τινὰ δὲ παραχωρεῖ νὰ πειράζῃται, ὅπως ἡ πείραξις ἐκεῖνη γίνῃ εἰς αὐτὸν αἰτία νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν Θεόν, ὡς προεῖπον, καὶ παιδευόμενος δοκιμασθῇ εἰς τοὺς πειρασμούς· καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος τῆς θείας γραφῆς, τὸν ὁποῖον λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀφῆκεν ἔθνη πολλά, καὶ δὲν παρέδωκεν αὐτὰ εἰς τὰς χεῖρας Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἵνα παιδεύσῃ δι' αὐτῶν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ἵνα αἱ φυλαὶ τῶν Ἑβραίων διδασκῶσι καὶ μάθωσι τὸν πόλεμον. Ἐὰν δὲ ὁ δίκαιος δὲν συναισθανθῇ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, τὰ πράγματα αὐτοῦ κεῖνται ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ ξυραφίου, καὶ κατὰ πᾶσαν στιγμήν εὐρίσκεται εἰς μέγαν κίνδυνον, μὴ ὦν μακρὰν τῆς πτώσεως, μήτε ἐκ τοῦ φθοροποιοῦ λέοντος τῆς ὑπερηφανείας φαίνεται ἀπῆλλαγμένος. Καὶ πάλιν, ὅστις δὲν γνωρίζει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀσθένειαν στερεῖται τῆς ταπεινώσεως· ὁ δὲ στερημένος τῆς ταπεινώσεως, ὑπάρχει στερημένος καὶ τῆς τελειότητος· ὁ δὲ στερημένος τῆς τελειότητος, πάντοτε εἶναι περίφοβος· διότι ἡ πόλις αὐτοῦ δὲν εἶναι τεθεμελιωμένη ἐπὶ τοὺς σιδηροὺς στύλους, καὶ ἐπὶ τὰς σιδηρὰς φλοιὰς τῆς ταπεινώσεως. Ταπεινώσιν δὲ δὲν δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ ἄλλως, παρὰ μόνον διὰ τῶν μέσων· ἐ-

κείνων, διὰ τῶν ὁποίων συνήθως συντρίβεται ἡ καρδία, καὶ περιφρονοῦνται οἱ λογισμοὶ τῆς ὑπερηφανείας.

Διὰ τοῦτο πολλάκις ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος εὐρίσκει εἰς τὸν ἄνθρωπον μικράν τινα αἰτίαν, δι' ἧς ἐκκλίνει αὐτὸν εἰς τὸ ἑαυτοῦ θέλημα· καθότι ἄνευ ταπεινώσεως δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς τελειότητος, οὔτε τίθεται εἰς τὸ γραμματίον τῶν ἔργων αὐτοῦ ἡ σφραγίς τοῦ ἁγίου Πνεύματος· μᾶλλον δὲ μέχρι τῆς παρουσίας πνευματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως ὑπάρχει δοῦλος, καὶ δὲν ἀπηλλάγη εἰσέτι ἐκ τοῦ φόβου· διότι δὲν ὀρθοποδεῖ τὸ ἔργον τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ ἄνευ ταπεινώσεως, οὐδὲ παιδεύεται ἄλλως παρὰ διὰ τῶν πειρασμῶν· ἐπειδὴ ἄνευ παιδείας δὲν ἀποκτᾶ τὴν ταπεινώσιν.

Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς συγχωρεῖ εἰς τοὺς ἁγίους αἰτίας ταπεινώσεως καὶ συντριμμοῦ καρδίας, γινομένου δι' ἐμπόρου προσευχῆς, ἵνα ὅσοι, ἀγαπῶσιν αὐτόν, πλησιάσωσι πρὸς αὐτόν διὰ τῆς ταπεινώσεως· καὶ πολλάκις μὲν φοβίζει αὐτοὺς διὰ τῶν σωματικῶν παθῶν καὶ τῆς πτώσεως τῶν αἰσchrῶν καὶ μικρῶν ἐνθυμήσεων, πολλάκις δὲ καὶ δι' ἀνθρωπίνων ὄνειδισμῶν καὶ ὕβρεων, ἐνίοτε δὲ διὰ σωματικῶν ἀσθενειῶν καὶ ἀβρωστημάτων, καὶ ἄλλοτε διὰ τῆς ἐνδείας τῶν ἀναγκαίων χρειῶν τοῦ σώματος· καὶ ποτὲ μὲν διὰ κόπων καὶ μόχθων μεγάλου φόβου καὶ ἐγκαταλείψεως καὶ τοῦ φανεροῦ πολέμου τοῦ διαβόλου, ποτὲ δὲ διὰ διαφορῶν φοβερῶν πραγμάτων. Ταῦτα δὲ πάντα συμβαίνουσιν εἰς αὐτούς, ἵνα ἔχωσιν αἰτίας ταπεινώσεως, καὶ μὴ ἐμπέσωσιν εἰς ἀμέλειαν, ἢ συμβαίνουσι χάριν τῶν πραγμάτων ἐκείνων, εἰς τὰ ὁποῖα ἠσθένησε ψυχικῶς ὁ ἀγωνιστής, ἢ καὶ διὰ τὸν φόβον τῶν μελλόντων κακῶν· ὥστε ἐξ ἀνάγκης εἶναι ἐπωφελεῖς οἱ πειρασμοὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅχι ὅτι πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ χανωθῇ θεληματικῶς ἐκ τῶν αἰσchrῶν λογισμῶν, ἵνα διὰ τῆς ἐνθυμήσεως αὐτῶν δοθῇ εἰς αὐτόν πρόφα-

σις ταπεινώσεως, οὔτε νὰ ζητῇ νὰ ἔμβῃ ἐκουσίως εἰς πειρασμούς· ἀλλὰ πρέπει, ἐνῶ ἐργάζεται τὸ καλόν, νὰ ᾔηται εἰς πᾶσαν περίστασιν προσεκτικός, καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ νὰ συλλογίζεται, ὅτι ὑπάρχει κτιστός, καὶ διὰ τοῦτο εὐμετάβλητος· καθότι ἕκαστος κτιστός ἄνθρωπος ἔχει χρεῖαν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ πᾶς ὅστις ἔχει χρεῖαν τῆς βοήθειας ἄλλου, δῆλον, ὅτι ἔχει φυσικὴν ἀσθένειαν· καὶ πᾶς ὅστις γνωρίζει τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, ἐξ ἀνάγκης χρειάζεται νὰ ταπεινωθῇ, ὅπως λάβῃ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ ἐξ ἀρχῆς ἐγνώριζε καὶ ἐβλεπε τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν ὁ ἄνθρωπος, δὲν ἤθελεν ἀμελήσει ποτέ, καὶ ἐὰν δὲν ἡμέλει, δὲν ἤθελεν ἀποκοιμηθῆ ἀμέριμνος, καὶ ἐὰν δὲν ἐκοιμᾶτο, δὲν ἤθελε παραδοθῆ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες θλίβουσιν ἤδη αὐτόν, ἵνα ἐξυπνισθῇ.

Πρέπει λοιπὸν εἰς τὸν ὁδεύοντα τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς νὰ εὐχαριστῇ εἰς πάσας τὰς ἐπερχομένας αὐτῷ θλίψεις τὸν Θεόν· καὶ νὰ μέμφηται καὶ κατηγορῇ ἑαυτόν, καὶ νὰ γνωρίζῃ, ὅτι διὰ τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ προνοητοῦ αὐτοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐξυπνίσῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ, ἢ καὶ διότι ὑπερηφανεύθη, καὶ ἄς μὴ ταραχθῇ διὰ τοῦτο, μήτε ν' ἀφήσῃ τὸ στάδιον τοῦ ἀγῶνος, ἀλλ' ἄς μέμφηται ἑαυτόν, ἵνα μὴ γίνῃ εἰς αὐτόν διπλοῦν τὸ κακόν· διότι ὁ Θεός, ὁ πλήρης πάσης δικαιοσύνης, δὲν εἶναι ἀδίκος, μὴ γένοιτο· εἰς τὸν ὅποιον πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ ΚΒ΄.

Περὶ τῶν τρόπων τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος· καὶ τίς
πρέπει νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὸν Θεόν, καὶ τίς ὁ
ἐλπίζων ἀφρόνως καὶ ἀνοήτως.

Η ΠΡΟΣ τὸν Θεὸν ἐλπίς προέρχεται ἐκ τῆς καρδιακῆς
πίστεως· ὑπάρχει δὲ καλὴ, ἐὰν γίνηται μετὰ γνώσεως καὶ
διακρίσεως· διότι ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἐλπίς, διάφορος τῆς
πρώτης, ἣτις εἶναι ψευδής. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν φροντίζῃ
ποσῶς περὶ τῶν προσκαίρων πραγμάτων, ἀλλὰ διὰ τὴν πολ-
λὴν αὐτοῦ εἰς τὰς ἀρετὰς ἐπιμέλειαν ἀφιερῶν ἑαυτὸν νύκτα
καὶ ἡμέραν εἰς τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ προνοῇ περὶ κοσμικοῦ τινος
πράγματος, καὶ ἔχει ὅλην αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν εἰς τὰ θεῖα,
καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖ νὰ προετοιμάσῃ δι' ἑαυτὸν τροφὰς καὶ
σκεπάσματα καὶ κατοικίαν, τότε αὐτὸς ἐλπίζει καλῶς καὶ
σοφῶς εἰς τὸν Θεόν, ὅστις θέλει ἐτοιμάσει αὐτῷ πάντα τὰ
πρὸς τὴν χρεῖαν αὐτοῦ ἀναγκαῖα, καὶ αὕτη εἶναι τωόντι ἢ
ἀληθῆς καὶ σοφωτάτη ἐλπίς. Δίκαιον λοιπὸν εἶναι νὰ ἐλπίζῃ
ὁ τοιοῦτος εἰς τὸν Θεόν· καθόσον ὑπάρχει δοῦλος αὐτοῦ γνή-
σιος, καὶ δουλεύει αὐτῷ μετὰ ἐπιμελείας ἀνευ τινὸς ἀμελείας,
προερχομένης ἐκ τινος αἰτίας· εἰς τὸν τοιοῦτον εἶναι πρέπον
νὰ δεικνύῃ ὁ Θεὸς ἰδιαιτέραν ἐπιμέλειαν· καθότι φυλάττει
πιστῶς τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ, τὴν λέγουσαν, ζητεῖτε πρῶτον
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ πάντα τὰ
λοιπὰ θέλουσι σᾶς δοθῆ· καί, μὴ λαμβάνητε πρόνοιαν περὶ
τῆς σαρκός. Ὅταν δὲ οὕτω πολιτεύηταί τις, ὅλος ὁ κόσμος
ὡς δοῦλός τις θέλει ἐτοιμάσει αὐτῷ πάντα τὰ χρειώδη τοῦ
σώματος, καὶ ἀνευ τινὸς δισταγμοῦ θέλει ὑποταγῆ εἰς αὐτὸν
ὡς εἰς δεσπότην, καὶ ποσῶς δὲν θέλει ἐγαντιωθῆ εἰς τὸ θέ-

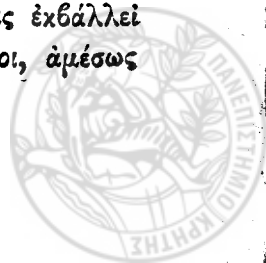
λημα αὐτοῦ· διότι δὲν συγχωροῦσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸν τοιοῦτον νὰ φροντίζη τὰς ἀναγκαίας χρείας τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἵνα μὴ, ἐπασχολούμενος εἰς τὰ τοιαῦτα, ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν Θεόν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν φροντίζει ποσῶς περὶ ἄλλου τινὸς πράγματος, παρὰ μόνον πῶς νὰ μένη ἀργὸς ἀπὸ πᾶσαν φροντίδα, τείνουσαν πρὸς ἡδονὴν καὶ διασκορπισμὸν τοῦ νοῦς, καὶ τοῦτο διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐν τοσοῦτῳ αὐτὸς θέλει ἀπολαμβάνει πάντα τὰ ἀναγκαῖα διὰ θαυμασίου τρόπου, χωρὶς νὰ φροντίσῃ καὶ χωρὶς νὰ κοπιᾷσῃ δι' αὐτά.

Ἄλλ' ὅστις ἔχει τὴν καρδίαν αὐτοῦ προσηλωμένην ὅλως εἰς τὰ γήϊνα, καὶ ἀείποτε τρώγει χοῦν εἰς τὰ τῆς ἀτιμίας πάθη μετὰ τοῦ ὄφους διαβόλου, καὶ δὲν φροντίζει παντελῶς περὶ τῶν εὐαρεστούντων τῷ Θεῷ ἔργων τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ τάλαιπωρεῖται καὶ μοχθῇ εἰς πάντα τὰ σωματικά, καὶ ὑπάρχει παραλελυμένος καὶ ἀργὸς ἀπὸ πάσης ἀρετῆς διὰ τὴν διηγεκῆ συνομιλίαν καὶ τὸν μταιωρισμὸν τῆς ἀκολασίας, καὶ προφασίζεται προφάσεις τινάς, ὁ τοιοῦτος διὰ τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀργίαν εἰς τὰ ψυχικά εἶναι ἐκπτωτος τοῦ Θεοῦ· μόνον δ' ἐνίοτε, ὅταν στενοχωρηθῇ ὑπὸ τῆς ἐνδοσίας, ἢ ὑπὸ τοῦ θανάτου, ἢ θλιβῇ ἐκ τοῦ θερτισμοῦ τῶν ἑαυτοῦ ἀνομιῶν, λέγει δῆθεν, ἃς ἐλπίσω εἰς τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς θέλει μὲ κάμει ἀμέριμνον, καὶ θέλει μοι δώσει ἄνεσιν· ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἤθελεν εἶπει τις οὕτως· ὦ ἀνόητε, μέχρι τῆς παρούσης ὥρας δὲν ἐνεθυμήθης τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐξύβρισας αὐτὸν διὰ τῶν ἔργων σου, καὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ ὄνομα ἐβλασφημεῖτο διὰ σοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ὡς γέγραπται, καὶ ἤδη τομλᾶς νὰ λέγῃς μὲ πλατὶ στόμα, ἃς ἐλπίσω εἰς τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς θέλει μοι βοηθήσει, καὶ θέλει μὲ κάμει ἀμέριμνον; καλῶς λοιπὸν εἶπεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαίου, ἐκτρέπων τοὺς τοιοῦτους ἐκ τῆς ματαίας αὐτῶν ἐλπίδος, λέγων, καθημέραν μὲ παρακαλοῦσι, καὶ θέλουσι νὰ μάθωσι τὰς ὁδοὺς μου, καὶ ζητοῦσι παρ' ἐμοῦ κρίσιν

καὶ δικαιοσύνην, ὡς ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐργάζονται τὴν ἀρετὴν, καὶ δὲν παραλείπουν τὰς ἐντολάς μου. Ἐκ τῶν τοιούτων εἰς ὑπάρχει καὶ αὐτὸς ἄφρων καὶ ἀνόητος, ὅστις οὐδὲ διὰ τοῦ νοῦς αὐτοῦ πλησιάζει εἰς τὸν Θεόν· ὅταν ὁμως περικυκλωθῆ ὑπὸ τῶν θλίψεων, ὑψώνει τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, ἐλπίζων νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ βοήθειαν. Ὁ τοιοῦτος ἔχει χρεῖαν νὰ παιδευθῆ πολλακίς διὰ τοῦ καυστικοῦ σιδήρου τῶν πειρασμῶν ἀφ' ὅλα τὰ μέρη· ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔχει καμμίαν ἐργασίαν, ἀξίαν τῆς εἰς Θεὸν πεποιθήσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ μὲν τὰς κακὰς αὐτοῦ πράξεις καὶ τὴν ἀμέλειαν, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὰ πρέποντα, αὐτὸς γίνεται ἀξίος παιδείας, διὰ δὲ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὁ Θεὸς μακροθυμεῖ καὶ ὑπομένει αὐτόν.

Πολλακίς μὴ γνωρίζων τις, περιπατεῖ εἰς δρόμον, ὅπου εὐρίσκεται κακὸν καὶ βλαπτικὸν θηρίον, ἢ λησταὶ καὶ φονεῖς, ἢ ἄλλο τι παρόμοιον, ὅπερ εἶναι ἔργον τῆς θείας προνοίας, ἵνα λυτρώσῃ αὐτόν ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ τοιούτου κακοῦ, ἢ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτόν διὰ τινος τοιαύτης αἰτίας ἐκ τοῦ κινήματος αὐτοῦ. Καὶ πάλιν εὐρίσκεται εἰς τὸν δρόμον φαρμακερὸς ὄφις, κειτόμενος καὶ μὴ φαινόμενος, καὶ ὁ Θεὸς μὴ θέλων νὰ παραδώσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τοῦτον τὸν πειρασμόν, αἴφνης κινεῖ τὸν ὄφιν νὰ συρρίξῃ, καὶ νὰ φύγῃ ἐκεῖθεν ἢ νὰ διέλθῃ ἀπ' ἐμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖνος βλέπων αὐτόν, προφυλάσσεται, καὶ λυτροῦται ἐξ αὐτοῦ, εἰ καὶ ἀνάξιος τῆς τοιαύτης προνοίας διὰ τὰς κρυπτάς αὐτοῦ ἀμαρτίας, τὰς ὁποίας μόνος ὁ ἴδιος γνωρίζει, λυτρώνει ὁμως αὐτόν ὁ Θεὸς διὰ τὸ ἀπειρον αὐτοῦ ἔλεος. Καὶ πάλιν, συμβαίνει πολλακίς οἶκος, ἢ τοῖχος, ἢ λίθος μέγας νὰ πέσῃ ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ μετὰ κρότου, καὶ τινες νὰ εὐρίσκωνται ἐκεῖ ὑποκάτω καθήμενοι, καὶ ὁ Θεός, ἀπὸ φιλανθρωπίαν κινούμενος, προστάσσει ἄγγελον νὰ φυλάττῃ ἀβλαβῆ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἕως ὅτου ἀναχωρήσωσιν ἐκεῖθεν οἱ καθήμενοι, ἢ διὰ τινος ἄλλης αἰτίας ἐκβάλλει αὐτούς ἐκεῖθεν, καὶ ἅμα ἐξέλθωσιν οἱ καθήμενοι, ἀμέσως

ἀφίνει νὰ πέση μετὰ κρότου πολλοῦ· ἐὰν δὲ τυχὸν συμβῆ νὰ πλακωθῆ καὶ τις, κάμνει, ὥστε νὰ μὴ βλαφθῆ ποσῶς· καθότι διὰ τῶν τοιούτων μέσων θέλει ὁ Θεὸς νὰ δεῖξῃ τὸ ἄπειρον μέγεθος τῆς παντοδυναμίας αὐτοῦ.

Ταῦτα λοιπὸν καὶ τὰ παρόμοια εἶναι ἴδια τῆς κοινῆς καὶ καθολικῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς πάντας ἐν γένει τοὺς ἀνθρώπους· ὁ δὲ δίκαιος ἔχει αὐτὴν παντοτεινὴν καὶ ἀχώριστον· διότι ὁ Θεὸς τοὺς μὲν λοιποὺς ἀνθρώπους διώρισεν, οἱ ἴδιοι νὰ διοικῶσι τὰ ἑαυτῶν πράγματα, καὶ νὰ συγκερνῶσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν γνῶσιν μετὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁ δίκαιος δὲν ἔχει χρεῖαν νὰ διοικῆ τὰ ἑαυτοῦ διὰ ταύτης γνώσεως· διότι ἀντ' αὐτῆς ἀπέκτησε τὴν τελείαν πίστιν, διὰ τῆς ὁποίας καταστρέφει πᾶν ὑψῶμα, ἐπαίρομενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν θέλει φοβηθῆ οὐδὲν ἐξ ὄσων ἀπαριθμήσαμεν ἀνωτέρω καθὼς γέγραπται· ὅτι ὁ δίκαιος ἔχει θάρσος ὡς τὸν λέοντα, καὶ ἀποτολμᾷ εἰς πάντα διὰ τῆς ἑαυτοῦ πίστεως· ὅχι ὅτι δοκιμᾷ τὸν Θεόν, ἐὰν βοηθῆ αὐτόν, ἀλλ' ὡς νὰ βλέπῃ αὐτόν, ὦν καθοπλισμένος διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἁγίου πνεύματος. Καὶ καθ' ὅσον αὐτὸς ἔχει διαρκῆ τὴν φροντίδα νὰ ἦναι μετὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τοσοῦτον καὶ ὁ Θεὸς θέλει εἰπεῖ περὶ αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ εἶμι εἰς τε τὴν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν αὐτοῦ, ὅπως βοηθήσω αὐτόν, καὶ δοξάσω αὐτόν, καὶ ἐμπλήσω αὐτόν μακρότητα ἡμερῶν, καὶ δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου. Ἄλλ' ὁ χαῦνος καὶ ἀμελής εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς δὲν δύναται νὰ ἔχη τοιαύτην ἐλπίδα, παρὰ μόνον ἐκεῖνος, ὅστις πάντοτε καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις εὐρίσκεται μετὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς καλλονῆς τῶν ἑαυτοῦ ἔργων, καὶ ὑψώνει τὰ ὄμματα τῆς καρδίας αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς Δαβίδ, ἀπέκαμον οἱ ὀφθαλμοί μου ἀπὸ τοῦ νὰ ἐλπίζω εἰς τὸν Θεόν μου, ᾧ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ Η'.

Περὶ ἀγάπης Θεοῦ, καὶ ἀπαρνήσεως κόσμου, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἀναπαύσεως.

ΟΤΑΝ ἡ ψυχὴ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, εὐρίσκει τὴν ἑαυτῆς ἀνάπαυσιν εἰς μόνον αὐτὸν τὸν Θεόν. Προσπάθησον νὰ λυτρωθῆς ἐκ παντὸς ἐξωτερικοῦ δεσμοῦ, καὶ τότε δύνασαι νὰ συνδεθῆς διὰ τῆς καρδίας σου μετὰ τοῦ Θεοῦ· διότι ἡ ἐκ τῆς ὕλης τοῦ κόσμου ἀπαλλαγὴ προηγεῖται τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ συνδέσεως. Τὸ φαγητὸν τοῦ ἄρτου δίδεται εἰς τὸ βρέφος μετὰ τὴν ἐκ τοῦ γάλακτος ἀποκοπὴν· καὶ ὅστις τῶν ἀνθρώπων θέλει νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς τὰ θεῖα, πρότερον πρέπει ν' ἀποξενώσῃ ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς τὸ βρέφος ἀπὸ τὰς μητρικὰς ἀγκάλας καὶ τοὺς μαστούς· ἐπειδὴ ἡ σωματικὴ ἐργασία προηγεῖται τῆς ψυχικῆς, καθὼς ὁ χοῦς προηγήθη τοῦ ἐμφυσήματος τῆς ψυχῆς εἰς τὸν Ἀδάμ. Ὅστις δὲν ἀπέκτησε τὴν σωματικὴν ἐργασίαν, οὐδὲ τὴν ψυχικὴν δύναται νὰ ἔχη· καθότι ἡ ψυχικὴ ἐργασία γεννᾶται ἐκ τῆς σωματικῆς, καθὼς ὁ στάχυς γεννᾶται ἐκ τοῦ γυμνοῦ κόκκου τοῦ σίτου· καὶ ὅστις δὲν ἔχει τὴν ψυχικὴν ἐργασίαν, ὑπάρχει στερημένος τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων.

Δὲν συγκρίνονται οἱ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ γινόμενοι κόποι τούτου τοῦ κόσμου μὲ τὴν ἐτοιμασμένην τροφήν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· καθὼς τὰ δράγματα τῆς ἀγαλλιᾶσεως ἀκολουθοῦσιν εἰς τοὺς σπείραντας μετὰ δακρῶν, οὕτω καὶ ἡ χαρὰ ἀκολουθεῖ εἰς τὴν κακοπάθειαν, τὴν γινομένην διὰ τὸν Θεόν. Ὁ διὰ τῶν ὑδρῶτων συναγόμενος ἄρτος φαίνεται γλυκὺς εἰς τὸν γεωργόν, καὶ αἱ διὰ τὸν Θεὸν γινόμεναι ἐργασίαι φαίνονται γλυκεῖαι εἰς τὴν καρδίαν, τὴν δεξαμένην τὴν γνῶσιν τοῦ Χριστοῦ. Ὑπόμεινον τὴν περιφρόνησιν εὐχαρίστως, ἵνα ἔχῃς παρρησίαν πρὸς τὸν Θεόν. Ὅστις τῶν ἀνθρώπων

ὑπομένει ἐν γνώσει πάντα σκληρὸν καὶ λυπηρὸν λόγον, χωρὶς νὰ προηγηθῇ ἀπ' αὐτοῦ σφάλμα τι εἰς τὸν λαλήσαντα, αὐτὸς τότε τίθησιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀκάνθινον στέφανον, καὶ ὑπάρχει μακάριος· καθότι θέλει στεφανωθῆ με ἄφθαρτον στέφανον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Ὅστις φεύγει ἐν γνώσει τὴν ματαίαν δόξαν τοῦ κόσμου, αὐτὸς αἰσθάνεται εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν δόξαν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ὅστις ἀπηρνήθη τὸν κόσμον, καὶ μάχεται μετὰ τῶν ἀνθρώπων περὶ κοσμικῶν πραγμάτων, αὐτὸς ὑπάρχει τυφλὸς κατὰ τὴν ψυχὴν. Ὅστις φεύγει τῆς παρουσίας ζωῆς τὴν ἀνάπαυσιν, αὐτὸς διὰ τοῦ νοὸς αὐτοῦ κατεσκόπευσε τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ὃ δὲ συνδεδεμένος μετὰ τῆς φιλοκτημοσύνης, ὑπάρχει δούλος τῶν παθῶν. Καὶ μὴ νομίσης, ὅτι μόνη ἡ κτήσις τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου εἶναι φιλοκτημοσύνη, ἀλλὰ καὶ οἰουδήποτε πράγματος, ἐκ τοῦ ὁποίου κρέματα τὸ θέλημά σου. Μὴ ἐπαινέσης ποτὲ ἐκεῖνον, ὅστις κακοπαθεῖ μὲν σωματικῶς, ὑπάρχει δὲ παραλελυμένος κατὰ τὰς αἰσθήσεις, ἤγουν κατὰ τὴν ἀκοήν, καὶ τὸ ἀκράτητον στόμα, καὶ τὰ περιπλανώμενα ὄμματα. Ὅταν θέσης ὄρον διὰ τοῦ νοὸς σου νὰ ἐξοικονομήσης σεαυτὸν διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, συνειθίζε τὴν ψυχὴν σου νὰ μὴ ζητῇ τὸ δικαίωμα εἰς ἄλλα πράγματα, ἵνα μὴ εὗρεθῆς διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς ἐργαζόμενος καὶ συνάγων, διὰ δὲ τῆς ἄλλης σκορπίζων τὸν καρπὸν σου· διότι ἐκεῖ μὲν ὑπάρχει χρεῖα περιποιήσεως, ἐνταῦθα δὲ εὐρυχωρία καρδίας. Γινώριζε δέ, ὅτι τὸ νὰ συγχωρῆς τὰ σφάλματα ἐκείνων, οἵτινες σοὶ πταίουσιν, εἶναι ἐν τῶν μεγίστων ἔργων τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ γαλήνη μετὰ λαμπρότητος ἀφ' ὅλα τὰ μέρη θέλει περικυκλώσει τὸν νοῦν σου. Ὅταν ὑπεβῆς τὰ ὅρια τῆς ἐλεημοσύνης, τότε θέλεις προσκολληθῆ εἰς τὴν ἐλευθερίαν διὰ παντὸς πράγματος.

Ἐμίλησέ ποτὲ τις τῶν ἀγίων περὶ τούτου, (δηλαδὴ περὶ τῆς ὑπερναβάσεως τοῦ ὄρου τῆς ἐλεημοσύνης). λέγων,

ὅτι ὁ ἐλεήμων ἐὰν δὲν γίνῃ δίκαιος, εἶναι τυφλός. Ἐγὼ δὲ λέγω ἤδη, ὅτι πρέπει ὁ ἐλεήμων νὰ δίδῃ ἐλεημοσύνην ἐξ ὧσων ὁ ἴδιος ἀπέκτησε διὰ τῶν ἑαυτοῦ κόπων καὶ μόχθων, καὶ ὄχι ἐξ ὧσων συνήθροισε διὰ ψεύδους καὶ ἀδικίας καὶ μηχανημάτων. Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος ἅγιος εἰς ἄλλην περιστασιν εἶπεν· ἐὰν θελήσῃς νὰ σπείρῃς εἰς τοὺς πτωχοὺς, σπεῖρε ἐκ τῶν ἰδίων σου· ἐὰν θελήσῃς νὰ σπείρῃς ἐκ τῶν ξένων, γινώριζε, ὅτι τοῦτο θέλει σοὶ γίνῃ πικρότερον τῶν ζιζανίων. Ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι ὁ ἐλεήμων ἐὰν δὲν ὑπερβῇ τὰ ὅρια τῆς ἐλεημοσύνης, δὲν εἶναι τέλειος ἐλεήμων, ἤγουν οὐ μόνον ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ νὰ ἐλεῇ τοὺς ἀνθρώπους ἀδιακρίτως, ἀλλὰ καὶ μετὰ χαρᾶς νὰ ὑπομένῃ τὴν παρὰ τῶν ἄλλων γινομένην εἰς αὐτὸν ἀδικίαν, καὶ νὰ ἐλεῇ τοὺς ἀδικήσαντας αὐτόν. Ὅταν δὲ νικήσῃ τις τὴν δικαιοσύνην διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, τότε στεφανοῦται ὄχι διὰ τοῦ στεφάνου τῶν δικαίων τοῦ παλαιοῦ νόμου, ἀλλὰ διὰ τοῦ στεφάνου τῶν τελείων τοῦ εὐαγγελίου· διότι τὸ νὰ δίδῃ τις εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκ τῶν ἰδίων, καὶ νὰ ἐνδύῃ τὸν γυμνόν, καὶ ν' ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του, καὶ νὰ μὴ ἀδικῇ, μήτε νὰ ψεύδῃται, ταῦτα καὶ ὁ παλαιὸς νόμος προσέτατται· ἀλλ' ἡ τελειότης τῆς οἰκονομίας τοῦ εὐαγγελίου οὕτω προστάττει, ἐκ τοῦ λαμβάνοντος τὰ σά, μὴ ζητήσῃς αὐτά, καὶ δίδε εἰς πάντα τὸν αἰτοῦντά σε ἀδιακρίτως ἐλεημοσύνην. Καὶ ὄχι μόνον τὴν ἀδικίαν πρέπει νὰ ὑπομένωμεν μετὰ χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἡμῶν ψυχὴν πρέπει νὰ θυσιάζωμεν ὑπὲρ τοῦ πλησίου· διότι οὕτω γινόμεθα τέλειοι ἐλεήμονες, καὶ ὄχι διὰ δόσεως μόνον ἐλεοῦντες τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ὅστις ἤθελεν ἀκούσει, ἢ εἶδῃ τινὰ ἀδελφὸν λυπούμενον, καὶ συλλυπεῖται, καὶ συμπάσχει, καὶ καίεται ἡ καρδιά αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ οὗτος τῇ ἀληθείᾳ ὑπάρχει ἐλεήμων· ἐπίσης καὶ ὅστις ἤθελε ραπισθῆ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ δὲν ἤθελεν ἀναιδῶς εἶπει εἰς αὐτὸν ψυχρὸν λόγον, καὶ λυπήσει τὴν καρδίαν αὐτοῦ.

Τίμησον τὴν ἀγρυπνίαν μετὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἐργασίας, ἵνα εὖρης παρηγορίαν εἰς τὴν ψυχὴν σου. Ἐπίμεινον μετὰ ἡσυχίας εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἵνα ὀδηγηθῇ ὁ νοῦς σου εἰς τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ. Ἀγάπησον τὴν πτωχείαν, ἵνα συναχθῇ ὁ νοῦς σου ἀπὸ τοῦ εἰς τὰ μάταια περισπασμοῦ. Μίσησον τὴν ἀνάπαυσιν, ἵνα διαφυλάξῃς τοὺς λογισμοὺς σου ἀταράχους. Περίορισον σεαυτὸν ἐκ τῆς συναναστροφῆς τῶν ἀνθρώπων, καὶ φρόντισον μόνον περὶ τῆς ψυχῆς σου, ἵνα σώσης τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην ἀπὸ τὸν διασκορπισμόν. Ἀγάπησον τὴν σωφροσύνην, ἵνα μὴ ἐντραπῆς ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἀπόκτησον καθαρότητα εἰς τὰ ἔργα σου, ἵνα ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς ἐξαστρέψῃ ἡ ψυχὴ σου, καὶ ὅταν ἐνθυμηθῆς τὸν θάνατον, νὰ ἐξαφθῇ χαρὰ εἰς τὴν καρδίαν σου. Προφυλάττου ἀπὸ τὰ μικρὰ σφάλματα, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς τὰ μέγιστα. Μὴ ἀποκάμῃς εἰς τὴν ἐργασίαν σου, ἵνα μὴ ἐντραπῆς, ὅταν μετὰ θάνατον παρασταθῆς μετὰ τῶν φίλων σου ἐνώπιον τοῦ κριτοῦ, καὶ εὕρεθῆς ἀνέτοιμος, καὶ ἐπομένως μείνης μόνος εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου. Ἀπόκτησον ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἀναστροφήν σου, ἵνα ἐλευθερωθῆς ἐκ τῆς ζάλης. Μὴ δεσμεύσῃς τὴν ἐλευθερίαν σου εἰς τὰς αἰτίας τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀναπαύσεως, ἵνα μὴ γίνῃς δούλος τῶν πονηρῶν δούλων τῶν παθῶν. Ἀγάπησον τὰ ταπεινὰ ἐνδύματα, ἵνα περιφρονήσῃς τὰς ἀναδιδομένας εἰς τὴν καρδίαν σου τῆς ὑψηλοφροσύνης ἐνθυμήσεις· διότι ὅστις ἀγαπᾷ τὸν στολισμόν, δὲν δύναται ποτε νὰ ἔχῃ ταπεινοὺς λογισμοὺς· ἐπειδὴ ἡ καρδιά συνήθως συμμορφοῦται μὲ τὰ ἐξωτερικὰ σχήματα.

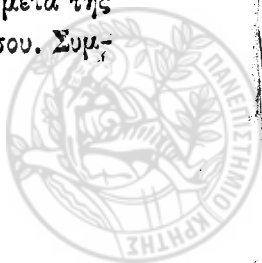
Τίς, ἐφ' ὅσον ἀγαπᾷ τὰς φλυαρίας, δύναται ν' ἀποκτήσῃ καθαρὸν νοῦν; Τίς, ἐφ' ὅσον καταγίνεται ν' ἀπολαύσῃ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν, δύναται ν' ἀποκτήσῃ ταπεινοὺς λογισμοὺς; ἢ τίς, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἀκόλαστος καὶ παραλελυμένος τὰ μέλη, δύναται νὰ ἔχῃ καθαρὸν νοῦν καὶ ταπεινὸν

καρδίαν; διότι ὅταν ὁ νοῦς ἀποσπᾶται ὑπὸ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, τότε μετ' αὐτῶν τρώγει τὴν τροφήν τῶν θηρίων· ἀλλ' ὅταν ἔλκη τὰς αἰσθήσεις, τότε μετ' αὐτῶν τρώγει τὴν τροφήν τῶν ἀγγέλων.

Εἰς μὲν τὴν ταπεινοφροσύνην ἔπεται ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ συστολή τῶν αἰσθήσεων, ἡ δὲ κενοδοξία εἶναι ὑπηρέτης μὲν τῆς πορνείας, ἔργον δὲ τῆς ὑπεριφανείας. Ἡ μὲν ταπεινοφροσύνη διὰ τὴν παντοτεινὴν αὐτῆς συστολὴν καταγίνεται εἰς τὴν θεωρίαν, καὶ στολίζει τὴν ψυχὴν μὲ τὴν σωφροσύνην· ἡ δὲ κενοδοξία διὰ τὴν ἀκατάπαυστον ταραχὴν καὶ σύγχυσιν τῶν ἐνθυμήσεων αὐτῆς, τὴν προερχομένην ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πραγμάτων, συνάγει θησαυροὺς πονηροῦς, καὶ μολύνει τὴν καρδίαν, ἥεις μετὰ ἀκολάστου θεωρίας βλέπει τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων, καὶ ἐπασχολεῖ τὸν νοῦν εἰς αἰσχρὰς φαντασίας. Ἡ ταπεινοφροσύνη διὰ τῆς θεωρίας περιστέλλεται πνευματικῶς, καὶ κινεῖ τὸν ἀποκτήσαντα αὐτὴν εἰς δόξαν Θεοῦ.

Μὴ παραβάλλῃς ποτὲ τοὺς ποιοῦντας σημεῖα καὶ τέρατα καὶ παράδοξα θαύματα εἰς τὸν κόσμον μὲ τοὺς ἡσυχάζοντας μετὰ ὀρθῆς γνώσεως. Ἀγάπησον τὴν ἀργίαν τῆς ἡσυχίας μᾶλλον, παρὰ τὸ νὰ χορτάσῃς πεινῶντας εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ ἐπιστρέψῃς πολλὰ ἔθνη εἰς θεογνωσίαν· διότι κάλλιον σοὶ εἶναι νὰ λύσῃς σεαυτὸν ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ἀμαρτίας, παρὰ νὰ ἐλευθερώσῃς ἄλλους ἐκ τῆς δουλείας. Κάλλιον σοὶ εἶναι νὰ εἰρηνεύσῃς μετὰ τῆς ψυχῆς σου διὰ τῆς ὁμοιοῦσας τῆς ἐν σοὶ τριάδος, ἡγουν σώματος καὶ ψυχῆς καὶ πνεύματος, παρὰ νὰ εἰρηνεύσῃς διὰ τῆς διδαχῆς σου τοὺς μαχομένους· διότι λέγει καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, καλὸν εἶναι τὸ νὰ θεολογήσῃ τις διὰ τὸν Θεόν, ἀλλὰ καλλιώτερον εἶναι τὸ νὰ καθαρῶσῃ τις ἑαυτὸν διὰ τὸν Θεόν. Κάλλιον σοὶ εἶναι τὸ νὰ ὑπάρχῃς βραδύγλωσσος, ἢ βουβός, παρὰ νὰ τρέχῃ μετὰ τῆς ταχύτητος τοῦ νοός σου ὡς ποταμὸς ἡ διδασκαλία σου. Συμ-

φερότερον σοί εἶναι νὰ φροντίσης μᾶλλον, ὅπως ἀνακτήσης τὴν εἰς τὰ πάθη πεπτωκυῖαν ψυχὴν σου διὰ τῆς κινήσεως τῶν ἐνθυμήσεών σου εἰς τὰ θεῖα, παρὰ ν' ἀναστήσης νεκρούς.

Πολλοὶ ἄνθρωποι ἐξετέλεσαν θαυμάσια μεγάλα, καὶ ἀνέστησαν νεκρούς, καὶ ἐκοπίασαν, ἵνα ἐπιστρέψωσι πεπλανημένους, καὶ ἐποίησαν τέρατα καὶ σημεῖα, καὶ ὠδήγησαν πολλοὺς εἰς θεογνωσίαν, καὶ μετὰ ταῦτα οὗτοι, οἱ ὅποιοι ἐφώτισαν τοὺς ἄλλους, ἐξέπεσαν εἰς ἀκάθαρτα καὶ μιὰρὰ πάθη, καὶ ἐθανάτωσαν ἑαυτοὺς ψυχικῶς, καὶ ἐγένοντο σκάνδαλον εἰς πολλοὺς· ἐπειδὴ ἐγένοντο γνωστοὶ αἱ κακαὶ αὐτῶν πράξεις· καὶ συνέβη τοῦτο εἰς αὐτούς· διότι εὐρισκόμενοι εἰσέτι εἰς ψυχικὴν ἀσθένειαν δὲν ἐφρόντισαν περὶ τῆς ὑγείας τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, ἀλλ' εἰσῆλθον εἰς τὴν θάλασσαν τούτου τοῦ κόσμου, ἵνα ἰατρεύσωσι τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλων, ἐνῶ οἱ ἴδιοι ὑπῆρχον ἄρρωστοι, καὶ ἀπώλεσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ· καθότι ἡ ἀσθένεια τῶν σωματικῶν αισθησεων αὐτῶν δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιστῆ εἰς τὴν φλόγα τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια συνηθίζουσι νὰ ἐξαγριῶσι τὸ δυσκράτητον τῶν παθῶν· διὰ τοῦτο ἐχρειάζοντο εἰσέτι προφυλακὴν, ἤγουν μῆτε γυναῖκας νὰ βλέπωσιν ὄλως, μῆτε ν' ἀναπαύωνται διὰ φαγητῶν καὶ ποτῶν καὶ ἐνδυμάτων, μῆτε ν' ἀποκτῶσιν ἀργύρια, ἢ ἄλλα πράγματα, μῆτε νὰ ἐξουσιάζωσιν ἄλλους ἢ νὰ ἐπαίριωνται κατὰ τῶν ἄλλων.

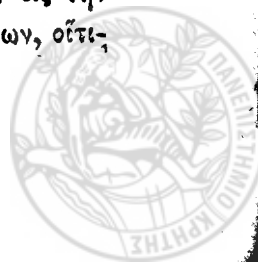
Ἡ ἄλλιον νὰ ὑπολαμβάνησαι ὡς ἀμαθὴς καὶ ἄγνωστος, μὴ ὦν τοιοῦτος, παρὰ ὡς ἀναιδὴς φιλόσοφος. Γίνου πτωχὸς διὰ τὴν ταπεινώσιν, καὶ ὄχι πλούσιος διὰ τὴν ἀναιδείαν σου. Ἐλεγξον διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ἀρετῶν σου τοὺς φιλονεικοῦντας μετὰ σοῦ δι' ἐναντίων δογμάτων, καὶ ὄχι διὰ τῆς πειθαιολογίας τῶν λόγων σου, καὶ ἀποστόμωσον αὐτούς διὰ τῆς πραότητος καὶ τῆς γαλήνης τῶν χειλέων σου, καὶ κατασῆγησόν τὴν αὐθάδειαν τῶν ἀπειθούντων. Ἐλεγξον τοὺς μὲν ἀκολάστους διὰ τῆς ἐναρέτου συμπεριφορᾶς σου, τοὺς δὲ ἀναι-

σχύντους κατὰ τὰς αἰσθήσεις διὰ τῆς συστολῆς τῶν ὀμμάτων σου.

Ὅπου καὶ ἂν ἀπέλθῃς, ἔχε καὶ νόμιζε πάντοτε σεαυτὸν ξένον, ἵνα δυνηθῇς ν' ἀποφύγῃς τὴν ζημίαν, ἣτις γεννᾶται ἐκ τῆς παρρησίας. Εἰς πᾶσαν περίστασιν προσποιῶ, ὅτι γνωρίζεις οὐδέν, ἵνα ἀποφύγῃς τὴν μέμψιν, ἣτις προέρχεται ἐκ τῆς ὑποψίας τοῦ νὰ θέλῃς νὰ συστήσῃς τὴν γνώμην τοῦ ἐνὸς παρὰ τοῦ ἄλλου. Συνήθιζε πάντοτε νὰ εὐλογῇς διὰ τοῦ στόματός σου, καὶ ὄχι νὰ καταρᾶσαι, καὶ δὲν θέλεις κακολογηθῆ ποτε· καθότι ἡ κατηγορία γεννᾷ ἄλλην κατηγορίαν, καὶ ἡ εὐλογία ἄλλην εὐλογίαν. Εἰς πᾶν πρᾶγμα νόμιζε, ὅτι ἔχεις ἀνάγκην διδαχῆς, καὶ θέλεις εὐρεθῆ σοφὸς καθ' ὅλην σου τὴν ζωὴν. Μὴ παραδώσῃς εἰς ἄλλον τινὰ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σὺ δὲν ἔμαθες εἰσέτι ἐμπράκτως, ἵνα μὴ γνωσθῇ τὸ ψεῦδός σου ἐκ τῆς συγκρίσεως τῆς πολιτείας σου, καὶ ἐντραπής· ἀλλ' ἐὰν λαλήσῃς εἰς τινα περὶ τινος ἀρετῆς, λάλησον ὡς μαθητευόμενος, καὶ ὄχι ὡς διδάσκαλος μετὰ αὐθεντίας, καὶ πάντοτε προλάμβανε καὶ κατάκρινε σεαυτὸν, ὑποδεικνύων εἰς τὸν ἄλλον, ὅτι ὑπάρχεις κατώτερος αὐτοῦ, ἵνα οὕτω δείξῃς εἰς τοὺς ἀκροατάς σου τὴν τάξιν τῆς ταπεινώσεως, καὶ προτρέψῃς αὐτοὺς ν' ἀκούσωσι τοὺς λόγους σου, καὶ ν' ἀκολουθήσωσι τὸ παράδειγμά σου, καὶ γίνῃς τίμιος καὶ σεβαστὸς παρ' αὐτοῖς· καὶ εἰ δυνατόν, εἰς τὰ τοιαῦτα πράγματα λάλησον μετὰ δακρύων, ἵνα ὠφελήσῃς καὶ σεαυτὸν καὶ τοὺς ἀκροατάς σου, καὶ οὕτως ἔξεις τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ διαρκῆ.

Ἐὰν ἀπέκτῃσας τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡξιώθῃς νὰ ἐντυφῆσῃς διὰ τῆς ἀρπαγῆς τοῦ νοός σου εἰς τὴν θεωρίαν τῶν χριμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὀρωμένων κτισμάτων, ἣτις ὑπάρχει ἡ πρώτη τάξις τῆς γνώσεως, ἐτοιμάσον σεαυτὸν, καὶ ὀπλίσθητι, ἵνα πολεμήσῃς κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς βλασφημίας· ἄνευ δὲ ὀπλων μὴ σταθῇς εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἵνα μὴ ταχέως θανατωθῇς ὑπ' ἐκείνων, οἵτι-

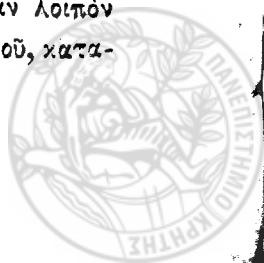

νες μηχανῶνται νὰ σὲ πλανήσωσιν· ἔχε δὲ εἰς τοιαύτην περιστασιν ὡς ὄπλα τὰ δάκρυα καὶ τὴν διαρκῆ νηστείαν, καὶ προσφύλαττον νὰ μὴ ἀναγινώσκῃς δόγματα αἰρετικῶν· διότι τοῦτο καθοπλίζει κατὰ σοῦ τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ὅταν ἔχῃς τὴν κοιλίαν σου πεπληρωμένην φαγητῶν, μὴ θέλε ἀναιδῶς νὰ ἐξετάσῃς τι ἐκ τῶν θείων πραγμάτων καὶ νοημάτων, ἵνα μὴ ὕστερον μεταμεληθῇς· καὶ νόησον, ὅπερ σοὶ λέγω· διότι εἰς πεπληρωμένην κοιλίαν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ γνῶσις μυστηρίων Θεοῦ. Ἀναγίνωσκε συνεχῶς καὶ προθύμως πάντοτε τὰ βιβλία τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας, τὰ διαλαμβάνοντα περὶ προνοίας Θεοῦ· καθότι ταῦτα ὁδηγοῦσι τὸν νοῦν, ἵνα ἐννοῇ τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων καὶ ποιημάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνδυναμοῦσιν αὐτόν, καὶ διαθέτουσιν οὕτως, ὥστε ν' ἀποκτᾷ ἐννοίας ἀληθεῖς καὶ φωτεινάς ἐκ τῆς ἐμπεριεχομένης εἰς αὐτὰ λεπτότητος τῶν νοημάτων, καὶ κάμνουσιν αὐτόν νὰ ὀδεύῃ μετὰ καθαρότητος καὶ ἀπλανῶς εἰς τὴν κατανόησιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ. Ἀναγίνωσκε καὶ τὰ ἱερά εὐαγγέλια, τὰ ὅποια διετάχθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς οἰκουμένης, ἵνα ὁδηγηθῆς ἐξ αὐτῶν, καὶ κατανόησῃ τὴν δύναμιν τῆς θείας προνοίας, τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ ἔχει εἰς πᾶσαν γενεάν τῶν ἀνθρώπων, καὶ βυθισθῆ ὁ νοῦς σου εἰς τὴν θάλασσαν τῶν θαυμασίων τοῦ Θεοῦ· διότι ἡ τοιαύτη ἀνάγνωσις συντελεῖ πολὺ εἰς τὸν σκοπὸν σου. Ποίησον δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην πάντοτε εἰς ἔρημον καὶ ἀθόρυβον τόπον, γινόμενος ἐλεύθερος ἐκ τῆς πολλῆς περὶ τοῦ σώματος φροντίδος, καὶ ἐκ τῆς παραχῆς τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, ἵνα διὰ τῆς ἐπιμονῆς γευθῆ καὶ αισθανθῆ ἡ ψυχὴ σου γλυκύτητα ἐκ τῆς κατανοήσεως. Μὴ ἐκλάμβανε τοὺς λόγους τῶν ἁγίων ὡς τοὺς τῶν ψευδολόγων, οἵτινες πωλοῦσι τὰ θεῖα λόγια, ἵνα μὴ μείνης μέχρι τέλους τῆς ζωῆς σου εἰς τὸ σκότος, καὶ σερεθῆς τὸ ἐξ αὐτῶν κέρδος, καὶ ἐν καιρῷ πολέμου παραχθῆς, καὶ ἐμπέσῃς εἰς βόθρον.

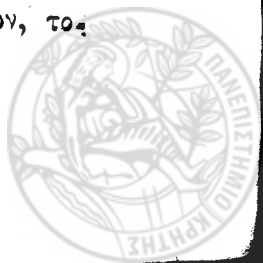
Πρὸς κατανόησιν τῶν πραγμάτων ἐκείνων, εἰς τὰ ὅποια εἰσέδουσας, ἀλλ' ἀμφιβάλλεις, ἀν' ὀρθῶς ἐνόησας, ἢ πλανᾶσαι, ἔχε ὡς σημεῖον τὸ ἐξῆς. Ὅταν ἡ θεία χάρις ἄρχηται ν' ἀνοίξη τοὺς νοερούς ὀφθαλμούς τῆς ψυχῆς σου, ἵνα αἰσθάνησαι τὴν θεωρίαν τῶν πραγμάτων ἀπλανῶς, αἴφνης ἄρχονται οἱ ὀφθαλμοί σου νὰ ἐκχέωσι ποταμηδὸν δάκρυα, ὥστε πολλάκις νὰ πλαιίνωνται καὶ αἱ παρειαί σου ὑπὸ τοῦ πλήθους αὐτῶν, καὶ τότε παύει ὁ πόλεμος τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, συστελλόμενος ἐντός σου. Ἐὰν δέ τις σὲ διδάξῃ τὰ ἐναντία τούτων, μὴ πιστεύσης εἰς αὐτόν· καθότι ἐκτός τῶν δακρύων μὴ ζητήσης ἄλλο φανερώτερον σημεῖον. Ὅταν δὲ ὁ νοὺς ὑψωθῇ ἐκ τῶν κτισμάτων, τότε καὶ τὸ σῶμα παύει τὰ δάκρυα, καὶ πᾶσαν κίνησιν καὶ αἰσθησιν, καὶ βλέπει μυστήρια.

Ὅταν εὐρῆς μέλι φάγε συμμέτρως ἐκ τούτου, ἵνα μὴ χορτάσης παραπολύ, καὶ ὕστερον ἐμμέσης αὐτό· διότι ἡ φύσις τῆς ψυχῆς ὑπάρχει πρᾶγμα ἐλαφρὸν καὶ ἀπαλόν, καὶ ἐνίοτε ἐξερχομένη τῶν ὀρίων αὐτῆς, ἐπιθυμεῖ ν' ἀναβῇ εἰς ὑψηλὰ πράγματα, καὶ νὰ μάθῃ ὅσα δὲν εἶναι ἴδια τῆς φύσεως αὐτῆς· ἐπειδὴ πολλάκις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων γραφῶν, καὶ ἐκ τῆς θεωρίας τῶν πραγμάτων αἰσθάνεται, ὅτι ἐγνοεῖ τι, ὅταν ὁμῶς συγχωρήσῃ θεία συγχρίνη ἑαυτὴν μετ' ὅσα ἐνόησεν, ἀναλογιζομένη εἰς ὅποια πράγματα εἰσεχώρησε, τότε τοσοῦτον ὑποδεέστερον καὶ κατώτερον ἐκείνων εὐρίσκει τὸ μέτρον τῆς ἰδίας αὐτῆς φύσεως, ὥστε κυριευθεῖσα ὑπὸ φόβου καὶ τρόμου, βιάζεται νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὸ ταπεινὸν αὐτῆς φρόνημα, ὡς νὰ ἀπετόλμησεν ἀναιδῶς νὰ φαντασθῇ τὰ ὑπὲρ τὴν δύναμιν αὐτῆς νοερά πράγματα· καθότι τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ὡς ἐπίφοβα, προξενουσι δειλίαν τινά, καὶ ἡ διάκρισις ὑπαγορεύει εἰς τὴν ψυχὴν νὰ γυμνάζηται εἰς τὴν σιωπὴν, καὶ νὰ μὴ ἀδιαντροπεύηται, μήτε νὰ ζητῇ τὰ ὑπὲρ τὴν δύναμιν αὐτῆς, μήτε νὰ ἐρευνᾷ νὰ μάθῃ τὰ ὑψηλότερα αὐτῆς. Ὅταν λοιπὸν σοὶ δοθῇ ἐξουσία νὰ κατχορήσῃς τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, κατα-

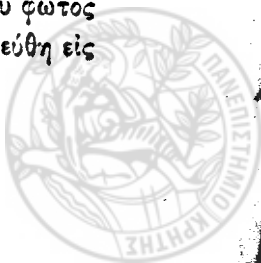
γώησον αὐτὰ μετὰ σεβασμοῦ, καὶ μὴ ἀδιαντροπεύσης κατὰ τῶν μυστηρίων, ἀλλὰ προσκύνησον, καὶ δοξολόγησον, καὶ μετὰ σιωπῆς εὐχαρίστησον τὸν Θεόν· διότι καθὼς δὲν εἶναι καλὸν νὰ φάγη τις πολὺ μέλι, οὕτω δὲν εἶναι καλὸν νὰ ἐξετάζωμεν παραπολὺ τὰ θεία πράγματα, ἵνα μὴ, ἐνῶ θέλομεν νὰ βλέπωμεν τὰ μακρότερα, μὴ δυνάμενοι εἰσέτι νὰ ἐννοήσωμεν αὐτὰ διὰ τὴν τραχύτητα τοῦ δρόμου, ἐξασθενήσῃ ἡ ὀπτική δύναμις τῆς ψυχῆς, καὶ βλαφθῇ. Ἐνίοτε δὲ ἀντὶ τῆς ἀληθείας βλέπει φαντασίας τινάς, καὶ ὅταν ἀθυμήσῃ ὁ νοῦς ἐκ τῆς ἀναζητήσεως, λησμονεῖ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ· καλῶς λοιπὸν εἶπεν ὁ Σολομών, ὅτι ὁ ἀνυπομόνητος καὶ ἀπερίσκεπτος ἄνθρωπος εἶναι ὡς πόλις ἀτείχιστος. Καθάρισον λοιπὸν τὴν ψυχὴν σου, ὦ ἄνθρωπε, καὶ ἀποδώξον ἀπὸ σοῦ τὴν φροντίδα τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, καὶ κρέμασον καταπέτασμα σωφροσύνης καὶ ταπεινώσεως ἔμπροσθεν τὸν νοημάτων σου, καὶ οὕτω θέλεις εὔρει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἐντὸς τῆς φύσεώς σου· διότι εἰς τοὺς ταπεινόφρονας φανεροῦνται τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν θέλῃς νὰ ἐκδοθῆς εἰς τὸ ἔργον τῆς προσευχῆς, ἥτις καθαρίζει τὸν νοῦν, καὶ εἰς τὴν ἀγρυπνίαν τῆς νυκτός, ἵν' ἀποκτήσῃς νοῦν φωτεινόν, ἀπομακρύνθητι ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ κόσμου, καὶ ἀπόκοψον τὰς συνομιλίας, καὶ μὴ θέλε νὰ δέχῃσαι κατὰ τὴν συνήθειαν φίλους εἰς τὸ κελλίον σου, μήτε λόγῳ φιλοξενίας, ἀλλὰ δέχου μόνον τοὺς ὁμοίους σοι κατὰ τοὺς τρόπους, καὶ κατὰ τὴν γνώμην καὶ τὸ φρόνημα καὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ φοβοῦ ἐκ τῆς ταραχῆς τῆς ψυχικῆς ὁμιλίας, τῆς κατὰ νοῦν γινομένης, ἥτις συνηθίζει νὰ κινῆται καὶ χωρὶς νὰ θέλῃς, καὶ ἀφοῦ ἀποκόψῃς, καὶ ἐξαφανίσης, καὶ παντελῶς παύσης ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ὁμιλίας, ἔνωσον μετὰ τῆς προσευχῆς σου τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ τότε ἡ ψυχὴ σου ὄψεται τὸ φῶς τῆς ἀληθείας· διότι ὅσον ἡ καρδία μένει ἀτάραχος ἐκ τοῦ περισπασμοῦ τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων, το-

σοῦτον ὁ νοῦς κατανοεῖ καὶ θαυμάζει τὰς ἐννοίας τῶν θείων πραγμάτων· καθότι ἡ ψυχὴ ταχέως συνηθίζει νὰ μεταβαίη ἀπὸ μίαν συνομιλίαν εἰς ἄλλην, ἀρκεῖ νὰ δεῖξωμεν μικρὰν ἐπιμέλειαν. Καταγίνου εἰς τὴν τῶν θείων γραφῶν καὶ τῶν βίων τῶν ἁγίων ἀνάγνωσιν, ἥτις σοὶ ὑποδεικνύει τὴν λεπτότητα τῆς θεωρίας, κἂν εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἤθελες αισθανθῆ τὴν γλυκύτητα διὰ τὴν ἐπισκότησιν, τὴν εὐρισκομένην εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, ἵνα μεταβάλλῃς τὴν μετὰ τῶν ἀνθρώπων γινομένην συνομιλίαν εἰς ἱερὰν συνομιλίαν διὰ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ ὅταν ἐγερθῆς εἰς τὴν προσευχὴν σου, ἢ εἰς τὸν κανόνα σου, ὁ νοῦς σου ἀντὶ τῆς κοσμικῆς ὀμιλίας θέλει φαντάζεται τὰ ὅσα ἀνέγνω εἰς τὰς θείας γραφάς, καὶ οὕτω φθάνει εἰς τὴν καθαρότητα. Καὶ τοῦτο εἶναι, ὅπερ λέγουσιν οἱ πατέρες, ὅτι ἡ ψυχὴ βοηθεῖται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ πάλιν ἐκ τῆς προσευχῆς φωτίζεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἥτις πάλιν ἀντὶ τῆς ἐξωτερικῆς συγχύσεως εὐρίσκει ὕλην ἐκ τῶν διαφόρων τρόπων τῆς προσευχῆς, ὥστε πάλιν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως φωτίζεται ἡ ψυχὴ, καὶ πρесеύχεται πάντοτε ἀόκνως καὶ ἀταράχως.

Εἶναι αἰσχρὸν, τὸ νὰ ἐξετάζωσιν οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ γαστρίμαχοι τὰ πνευματικὰ πράγματα, καθὼς καὶ ἡ πόρνη τὸ νὰ ὀμιλῇ περὶ σωφροσύνης· καὶ καθὼς ὅταν τὸ σῶμα πάσχη ἀπὸ μεγάλης ἀσθένειας, ἀποστρέφεται τὰ παχέα φαγητά, οὕτω καὶ ὁ νοῦς, ὅταν καταγίνηται εἰς κοσμικὰ πράγματα δὲν δύναται νὰ ἐρευνήσῃ τὰ θεῖα. Τὸ πῦρ εἰς τὰ ὑγρά ξύλα δὲν ἀνάπτει, καὶ ἡ θεία θερμασία δὲν ἀνάπτει εἰς τὴν καρδίαν ἐκείνην, ἥτις ἀγαπᾷ τὴν ἀνάπαυσιν. Καθὼς ἡ πόρνη δὲν μένει εἰς τὴν φιλίαν ἐνὸς μόνου ἐραστοῦ, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ἡ συνδεδεμένη εἰς πολλὰ πράγματα, δὲν διαμένει εἰς τὰ θεῖα διδάγματα. Καθὼς ἐκεῖνος, ὅστις δὲν εἶδεν ἰδίους ὄμμασι τὸν ἥλιον, δὲν δύναται νὰ διηγηθῆ εἰς ἄλλον τινὰ τὰ περὶ τοῦ φωτός αὐτοῦ ἐκ μόνῃς τῆς ἀκοῆς, οὕτω καὶ ὅστις δὲν ἐγεύθη εἰς

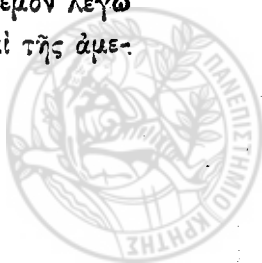
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν γλυκύτητα τῶν πνευματικῶν ἔργων.

Ἐάν ἔχῃς τι περισσώτερον τῆς ἡμερινῆς σου χρείας, δὸς αὐτὸ εἰς τὸν πτωχόν, καὶ δεῦρο μετὰ παρρησίας πρόσφερον τὰς προσευχάς σου, ἡγουν λάλησον μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς υἱὸς μετὰ πατρός. Κανὲν ἄλλο δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ τόσον τὴν καρδίαν εἰς τὸν Θεόν, ὅσον ἡ ἐλεημοσύνη· καὶ κανὲν ἄλλο δὲν προξενεῖ ἄκραν ἀταραξίαν εἰς τὸν νοῦν, ὅσον ἡ ἐκούσιος πτωχεία. Κάλλιον σοὶ εἶναι νὰ ὀνομάζῃσαι παρὰ τῶν ἄλλων ἀμαθῆς διὰ τὴν ἀπλότητά σου, παρὰ σοφὸς καὶ τέλειος κατὰ τὸν νοῦν διὰ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων. Ἐάν τις, ἐφιππος ὢν, ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς σέ διὰ ἐλεημοσύνην, μὴ ἐπιστρέψῃς αὐτὸν κενόν· διότι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν βεβαίως ὑπάρχει πτωχός. Ὅταν δίδῃς ἐλεημοσύνην, δίδου μετὰ μεγαλοφυχίας πλουσιοπαρόχως, καὶ μετὰ ἰλαρότητος προσώπου, καὶ περισσώτερον ἀφ' ὅ,τι σ' ἐζήτησε· διότι λέγει ἡ παροιμία, ἀπόστειλαν τὸν ψωμόν σου κατὰ πρόσωπον τοῦ πτωχοῦ, καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν θέλεις εὔρει τὴν ἀνταπόδοσιν. Μὴ διακρίνης τὸν πλούσιον ἀπὸ τὸν πτωχόν, μήτε θέλε νὰ μάθῃς τὸν ἀξίον ἢ ἀνάξιον· ἀλλ' ὅταν πράττῃς τὸ καλόν, ἔχε πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἴσους· διότι διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου θέλεις ἐλκύσει καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὸ καλόν· ἐπειδὴ ταχέως ἡ ψυχὴ ἔλκεται ἐκ τῶν σωματικῶν εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν συνέτρωγεν εἰς τὰς τραπέζας μετὰ τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν, καὶ δὲν προετίμα τοὺς ἀξίους ἐκ τῶν ἀναξίων, ἵνα ἐλκύσῃ διὰ τούτου τοῦ τρόπου ἅπαντας εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τῶν σωματικῶν ἀπολαύσεων πλησιάσωσιν εἰς τὰ πνευματικά· διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν λοιπὸν ἔχε καὶ σὺ ἴσους εἰς τὸ καλόν καὶ εἰς τὴν τιμὴν ἅπαντας τοὺς ἀνθρώπους, κἂν Ἰουδαῖος ὑπάρχει, κἂν ἄπιστος, κἂν φονεὺς, καὶ μάλιστα διότι εἶναι ἀδελφός σου, καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλ' ἀπεπλανήθη ἀγνώστως τῆς ἀληθείας.

Ὅταν πράττης εἰς τινα τὸ καλόν, μὴ περιμένῃς παρ' αὐ-
 τοῦ ἀμοιβήν, καὶ θέλεις ἀνταμειφθῆ παρὰ Θεοῦ καὶ διὰ τὰ
 δύο, (καὶ ὅτι ἔκαμες τὸ καλόν, καὶ ὅτι δὲν ἀπῆτησες ἀμοιβήν)·
 καὶ εἰ δυνατόν, μῆτε διὰ τὴν μέλλουσαν ἀνταμοιβήν πράττε
 τὸ καλόν. Ἐὰν θέσῃς εἰς τὴν ψυχὴν σου τὸν ὄρον τῆς πτω-
 χείας, καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐλευθερωθῆς ἐκ τῶν
 πολλῶν φροντίδων, καὶ διὰ τῆς πτωχείας σου γίνῃς ἀνώτερος
 τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, πρόσεχε, μὴ διὰ τὴν φιλοπτω-
 χεῖαν ἀγαπήσῃς πάλιν τὴν κτήσιν τῶν κοσμικῶν πραγμάτων,
 ἵνα κάμῃς δὴθεν ἐλεημοσύνην, καὶ βάλῃς τὴν ψυχὴν σου εἰς
 ταραχήν, λαμβάνων παρ' ἐνός, καὶ δίδων εἰς ἄλλον, καὶ ἀφα-
 νίσῃς τὴν τιμὴν τῆς ἀρετῆς σου διὰ τῆς ὑποταγῆς τῆς ζη-
 τείας, καὶ ἐκπέσῃς ἐκ τῆς ἐλευθερίας σου, καὶ ἐκ τῆς εὐγενείας
 τῆς διανοίας σου διὰ τῆς φροντίδος τῶν βιωτικῶν πραγμά-
 των· διότι ἡ βαθμὶς τῆς θέσεώς σου ὑπάρχει ἀνωτέρα τῆς
 βαθμίδος τῶν ἐλεημόνων ἀνθρώπων· μὴ, σὲ παρακαλῶ! μὴ
 ὑποταγῆς εἰς τοῦτο· καθότι ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι ὁμοία τῇ παι-
 δοτροφία τῶν κοσμικῶν, ἡ δὲ μετὰ τῆς πτωχείας συναδευο-
 μένη ἡσυχία ὑπάρχει ἡ ἀκρότης τῆς τελειότητος. Ἐὰν ἔχῃς
 πράγματα, διασκορπίσον αὐτὰ διὰ μιᾶς, εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχῃς, μὴ
 θέλε νὰ ἔχῃς. Καθάρισον τὸ κελλίον σου ἐκ τῆς τρυφῆς τῶν
 φαγητῶν καὶ ποτῶν, καὶ ἐκ τῶν περιττῶν πραγμάτων· διότι
 τοῦτο σὲ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἐγκράτειαν καὶ χωρὶς νὰ θέλῃς· ἐπειδὴ
 ἡ ἔλλειψις τῶν πραγμάτων διδάσκει τὸν ἄνθρωπον τὴν ἐγκρά-
 τειαν· ἀλλ' ὅταν ἔχωμεν ἀφθονίαν ὅλων τῶν πραγμάτων,
 δὲν δυνάμεθα νὰ ἐγκρατευθῶμεν.

Ὅσοι ἐνίκησαν τὸν ἐξωτερικὸν πόλεμον τῶν αἰσθήσεων,
 οὗτοι ἠλευθερώθησαν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ φόβου, καὶ οὐδὲν
 πρᾶγμα παραβάττει αὐτούς, ἀλλ' οὔτε φοβοῦνται τὸν πόλε-
 μον, οὔτε τὸν ἐσωτερικόν, οὔτε τὸν ἐξωτερικόν, ἡγουν οὔτε
 τὸν φανερόν, οὔτε τὸν κρυπτόν· καὶ ἐνταῦθα πόλεμον λέγω
 ἐκεῖνον, ὅστις διεγείρεται ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς ἀμε-

λείας κατὰ τῆς ψυχῆς· ἐπειδὴ λέγει καὶ ἀκούει τις πολλὰ καὶ διάφορα, τὰ ὅποια εἰσερχόμενα εἰς τὴν ψυχὴν, προξενοῦσι τύφλωσιν εἰς αὐτὴν, καὶ ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ταύτης ταραχῆς σκοτιζομένη, δὲν δύναται νὰ προσέχη εἰς ἑαυτὴν ἐν καιρῷ τοῦ ἀφανοῦς πολέμου, τοῦ κινουμένου κατ' αὐτῆς, οὐδὲ διὰ τῆς γαλήνης νὰ νικήσῃ τοὺς ἐσωτερικοὺς λογισμοὺς· διότι ὅταν τις κλείῃ τὰς θύρας τῆς πόλεως, τότε, μὴ φοβούμενος τοὺς ἔξω τῆς πόλεως εὐρισκομένους ἐχθροὺς, πολεμεῖ μετὰ θάρρους τοὺς ἐσωτερικοὺς.

Μακάριος, ὅστις ἤξεύρει ταῦτα, καὶ ἐμμένει εἰς τὴν ἡσυχίαν, καὶ δὲν ταρασσεται εἰς τὰς πολλὰς αὐτοῦ πνευματικὰς ἐργασίας, ἀλλὰ μετέστρεψε πάσας τὰς σωματικὰς αὐτοῦ πράξεις εἰς ἓνα μόνον σκοπόν, τὸν τῆς προσευχῆς· καὶ πιστεύει, ὅτι ὅσον ἐργάζεται μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν σπουδὴν καὶ φροντίδα νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς αὐτόν, δὲν θέλει στερηθῆ οὐδενὸς ἐκ τῶν ἀναγκαίων τοῦ σώματος πραγμάτων· καθόσον δι' αὐτόν ἀπέχει ἐκ τοῦ περισπασμοῦ, καὶ ἐκ πάσης ἄλλης σωματικῆς ἀσχολίας. Ἐάν δέ τις δὲν δύναται νὰ ὑπομένῃ εἰς τὴν ἡσυχίαν ἀνευ ἐργοχείρου, ἃς ἐργάζεται ὀλίγον, μεταχειριζόμενος τὸ ἐργόχειρον ὡς βοηθόν, ὄχι ὅμως καὶ νὰ πλεονεκτῆ διὰ τὸ κέρδος· διότι τὸ ἐργόχειρον διωρίσθη ὑπὸ τῶν πατέρων διὰ τοὺς ἀσθενεῖς κατὰ τὸν λογισμὸν, εἰς δὲ τοὺς τελείους προξενεῖ ταραχὴν· κυρίως δὲ οἱ θεῖοι πατέρες διώρισαν τὸ ἐργόχειρον διὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἀμελεῖς εἰς τὰ ψυχικά, καὶ ὄχι ὡς πρᾶγμα ἀναγκαῖον.

Καθ' ὃν καιρὸν ὁ Θεὸς καταλύσει τὴν καρδίαν σου, δίδου σεαυτὸν εἰς ἀκαταπαύστους μετανοίας καὶ γονυκλισίας, καὶ μὴ ἀφήσῃς τὴν καρδίαν σου νὰ φροντίζῃ περὶ σωματικοῦ πράγματος, καὶ τότε εἶδε καὶ θαύμασον, τί μέλλει ἐκ τούτου νὰ προκύψῃ εἰς σέ. Κανὲν ἄλλο πρᾶγμα δὲν ὑπάρχει ἀνώτερον καὶ κοπιαστικώτερον εἰς τοὺς ἀσκητικούς ἀγῶνας, τὸ ὅποιον φθονοῦσι πολὺ οἱ δαίμονες, ὅσον τὸ νὰ ρίψῃ τις ἑαυτὸν

ἔμπροσθεν τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ παρακαλῇ νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ νὰ γίνῃ ὡς κατάδικος, δεδεμένος ὀπίσω ἔχων τὰς χεῖρας. Θέλεις νὰ μὴ ψυχρανθῇ ἢ θερμότης τῆς καρδίας σου, καὶ νὰ μὴ στερηθῆς τὰ δάκρυα; οἰκονόμησον τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ταῦτα, καὶ θέλεις εἶσαι μακάριος, ὦ ἄνθρωπε· καὶ μάλιστα ἐὰν φροντίσης νύκτα καὶ ἡμέραν περὶ τῶν ὄσων σοὶ εἶπον, καὶ δὲν ζητήσης ἕτερόν τι ἐκτὸς τούτων· καθότι τότε ἀνατελεῖ ἐντός σου τὸ φῶς, καὶ ταχέως λάμψει ἡ δικαιοσύνη σου, καὶ ἔσῃ ὡς ἠθισμένος παράδεισος, καὶ ὡς πηγὴ ὕδατος μὴ στερουμένου.

Βλέπε, ὅποια καλὰ γεννῶνται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν ἀγῶνων. Πολλάκις ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται γονατιστὸς εἰς προσευχὴν, ἔχων τὰς χεῖρας ἐξηπλωμένας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἀτενίζων εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔχων συγκεντρωμένας πάσας αὐτοῦ τὰς ἐνθυμήσεις καὶ τὸν νοῦν εἰς τὸν Θεόν, καὶ δέηται καὶ παρακαλῇ μετὰ κατανύξεως καὶ δακρύων τὸν Θεόν, αἴφνης κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν κινεῖται εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἡδονή τις καὶ γλυκύτης ἄπειρος, καὶ εὐθὺς παραλύονται τὰ μέλη τοῦ σώματος, καὶ σκεπάζονται εἰ ὀφθαλμοί, τὸ μὲν πρόσωπον νεύει πρὸς τὴν γῆν, αἱ δὲ ἐνθυμήσεις καὶ οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ μεταλλάσσονται, ὥστε δὲν δύναται πλέον νὰ κάμῃ μετανοίας ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ χαρᾶς, ἥτις κινεῖται εἰς ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα. Πρόσεχε, ὦ ἄνθρωπε, εἰς ὅσα ἀναγινώσκεις· διότι ἐὰν δὲν ἀγωνισθῆς καὶ κοπιᾷσης, δὲν εὐρίσκεις ταῦτα τὰ καλά· καὶ ἐὰν δὲν κρούσης μετὰ θερμότητος τὴν θύραν, καὶ ἐὰν δὲν ἀγρυπνήσης διηνεκῶς ἔξωθεν αὐτῆς, δὲν θέλεις εἰσακουσθῆ.

Τίς λοιπὸν ἤδη ἀκούων ταῦτα ἠθελεν ἐπιθυμήσει τὴν δι' ἔργων γινομένην πρακτικὴν ἀρετὴν; παρὰ ἐκεῖνος μόνος βέβαια, ὁ ὁποῖος δὲν δύναται νὰ ὑπομένῃ εἰς τὴν ἡσυχίαν· ἀλλ' ὅμως ἐὰν τις δὲν δυνηθῇ μεθ' ὑπομονῆς νὰ κοπιᾷσῃ εἰς τὴν ἡσυχίαν, (διότι τὸ νὰ ἡσυχάζῃ τις ἐντὸς τῆς θύρας τοῦ

κελλίου αὐτοῦ, εἶναι θεῖον χάρισμα), ἄς ὀδεύῃ τὴν δευτέραν ὁδὸν τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς τοῦλάχιστον, ἵνα μὴ μὲνῃ στερημένος καὶ τῶν δύο πολιτειῶν, αἵτινες φέρουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ζωὴν. Ἔως οὗτου δὲν ἀποθάνει ὁ ἕξω ἄνθρωπος ἀφ' ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀπὸ πᾶσαν σωματικὴν ἐργασίαν, καὶ ἐὰν ἐπίσης δὲν ἀποθάνῃ καὶ ὁ ἕσω ἄνθρωπος ἀπὸ τὰς κακὰς ἐνθυμήσεις, καὶ ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, καὶ ἐὰν δὲν ἐξαφανισθῇ ἡ φυσικὴ κίνησις τοῦ σώματος, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ κινήσῃ εἰς τὴν καρδίαν τὴν ἡδονὴν τῆς ἁμαρτίας, δὲν θέλει κινήθῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἢ γλυκύτης τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ δὲν θέλουσι καθαρισθῇ τὰ μέλη αὐτοῦ εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, καὶ δὲν θέλει συλλάβει τὰ θεῖα νοήματα εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὔτε θέλει αἰσθανθῇ αὐτά, ἀλλ' οὔτε θέλει γνωρίσει αὐτὰ ποσῶς. Ἔως οὗτου δὲν ἐξαφανίσει τις ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὴν φροντίδα τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, ἐκτὸς τῆς ἀναγκαίας χρείας τοῦ σώματος, τὴν ὁποίαν ὀφείλει ν' ἀφήσῃ εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, δὲν θέλει κινήθῃ εἰς αὐτὸν ἢ πνευματικὴ μέθη, οὔτε θέλει αἰσθανθῇ τὴν μωρίαν ἐκείνην, διὰ τῆς ὁποίας παρηγορεῖτο ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

Ταῦτα δὲ εἶπον, ὅχι ἵν' ἀποκόψω τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἐκάστου, ὅτι δηλαδὴ ἐὰν δὲν φθάσῃ τις εἰς τὴν τελειότητα, δὲν θέλει ἀξιωθῇ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν θέλει εὖρει παρηγορίαν, μὴ γένοιτο· καθότι ἀρκεῖ τις ἐν ἀληθείᾳ νὰ μισήσῃ τὰ ἄτοπα αὐτοῦ ἔργα, καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκ τούτων παντελῶς, καὶ ἐπομένως νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ καλὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν αἰσθάνεται τὴν θεῖαν βοήθειαν· ἐὰν δὲ ἀγωνισθῇ καὶ ὀλίγον τι περισσότερον, θέλει εὖρη παρηγορίαν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ θέλει ἐπιτύχει τὴν ἄφεσιν τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν, καὶ ἀξιωθῇ τῆς θείας χάριτος, καὶ θέλει ἀπολαύσει πλῆθος ἀγαθῶν· ἀλλ' οὗτος ὑπάρχει ὅπωςδὴποτε κατώτερος κατὰ σύγκρισιν πρὸς τὴν τελειότητα ἐκείνου, ὅστις

ἀπεχωρίσθη και ἀπεμακρύνθη ἐκ τοῦ κόσμου, και εὔρεν ἐντὸς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὸ μυστήριον τῆς αἰωνίου μακαριότητος, και ἐφθασε νὰ γνωρίσῃ και ν' ἀπολαύσῃ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον ἦλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον. Αὐτῷ ἡ δόξα και τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ και τῷ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ Δ'.

Περὶ σημείων και ἐνεργημάτων τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Η ΑΓΑΠΗ τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει θερμὴ εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς ιδιότητα, και ὅταν ἐπιπέσῃ εἰς τινὰ ἀγωνιστὴν ὑπερβολικῶς, κάμνει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκστατικὴν· διὰ τοῦτο δὲν δύναται ἡ καρδιά ἐκεῖνου, ὅστις ἠσθάνθη αὐτήν, ν' ἀποχωρισθῇ ἐξ αὐτῆς· ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ποσότητος τῆς ἀγάπης, τῆς ἐπελθούσης αὐτῷ, φαίνεται εἰς αὐτὸν ἀσυνήθης τις ἐναλλαγὴ. Τὰ δὲ αἰσθητὰ αὐτῆς σημεία εἶναι τὰ ἐξῆς. Γίνεται τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου κόκκινον ὡς φῶς, και χαροποιόν· τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ θερμαίνεται, και ἀποφεύγει ἐξ αὐτοῦ πᾶς φόβος, και πᾶσα συστολή, και γίνεται ὡς ἐκστατικός, και ἡ περιωρίζουσα τὸ νοῦν δύναμις ἐκλείπει, και γίνεται ὡς μωρός· νομίζει τὸν φοβερόν θάνατον ὡς χαρὰν· ἡ δὲ θεωρία τοῦ νοῦς αὐτοῦ δὲν παύει ποσῶς ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν οὐρανίων πραγμάτων, και χωρὶς νὰ εὐρίσκηται εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὁμιλεῖ, ὡς νὰ ὑπάρχῃ ἐκεῖ, μὴ βλεπόμενος παρά τινος· ἡ δὲ φυσικὴ αὐτοῦ γνῶσις και ὄρασις φεύγουσιν ἐξ αὐτοῦ, και δὲν αἰσθάνεται τὴν κίνησίν του, διὰ τῆς ὁποίας ἐνεργεῖ αἰσθητῶς εἰς

τὰ πράγματα· ἐπειδὴ ἂν καὶ φαίνηται, ὅτι πράττει τι, δὲν αἰσθάνεται αὐτὸ τελείως, ὡς ἔχων τὸν νοῦν αὐτοῦ μετέωρον εἰς τὴν θεωρίαν· ἡ δὲ διάνοια αὐτοῦ πάντοτε ὡς νὰ εὐρίσκηται καὶ νὰ συνομιλῇ μετ' ἄλλου τινός.

Ταύτην τὴν πνευματικὴν μέθην ἐμεθήσθησάν ποτε οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, καὶ οἱ μάρτυρες, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἅγιοι ἀπόστολοι περιήλθον ὅλον τὸν κόσμον κοπιῶντες καὶ ἀγωνιζόμενοι καὶ ὀνειδιζόμενοι· οἱ δὲ ἅγιοι μάρτυρες, κατακοπτόμενοι τὰ μέλη, ἔχυσαν τὰ αἵματα αὐτῶν ὡς ὕδατα ποταμῶν, καὶ πάσχοντες τὰ δευσιώτερα κολαστήρια, δὲν ἀπέκαμον, ἀλλὰ γενναίως ὑπέφερον αὐτά, καὶ ἐνῶ ὑπῆρχον σοφοί, ἐνομισθήσαν ὡς ἀμαθεῖς καὶ ἀνόητοι. Καὶ ἄλλοι πάλιν ἐπλανήθησαν εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς ὁπὰς τῆς γῆς μετὰ διαφόρων ἐπιπλάστων ἀταξιῶν, ἐνῶ ἦσαν εὐτακτοὶ καὶ φρόνιμοι. Ταύτην αὐτῶν τὴν ἀνοησίαν εἶθε ν' ἀξιῶσῃ ὁ Θεὸς νὰ φθάσωμεν καὶ ἡμεῖς.

Πρὶν νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν πόλιν τῆς ταπεινώσεως, ἐὰν ἴδῃς, ὅτι ἀνεπαύθης ἐκ τῆς ἐνοχλήσεως τῶν παθῶν, μὴ πιστεύσῃς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου· διότι ὁ ἐχθρὸς σ' ἔστησε παγίδα, ἵνα σ' ἐξαπατήσῃ· ἀλλὰ μετὰ τὴν μικρὰν ἐκείνην ἀνάπαυσιν περίμενε μεγαλειτέραν ἐνόχλησιν καὶ ταραχὴν τῶν παθῶν· ἐπειδὴ ἐὰν δὲν κατορθώσῃς πάσας τὰς ἀρετάς, ἕως ὅτου νὰ φθάσῃς τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγίας ταπεινώσεως, μὴ ἐλπίζῃς νὰ εὕρῃς ἀνάπαυσιν ἐκ τῶν κόπων σου, οὐδὲ θέλεις ἔχει ἀνεσιν ἐκ τῶν ἐπιβουλῶν τῶν ἐχθρῶν σου. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἀξιῶσον ἡμᾶς νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγίας ταπεινώσεως. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ Ε'.

Περὶ ὑπομονῆς, ἣτις γίνεται διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ πῶς εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν ἀγάπην ἢ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

ΟΣΟΝ ὁ ἄνθρωπος καταφρονεῖ τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ καταγίνεται εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ μετὰ σπουδῆς, τοσοῦτον καὶ ἡ θεία πρόνοια πλησιάζει εἰς αὐτόν, καὶ κρυπτῶς αἰσθάνεται τὴν βοήθειαν αὐτῆς, καὶ δίδονται αὐτῷ καθарοὶ λογισμοί, ἵνα καταλάβῃ αὐτήν· καὶ εἴαν τις ἐκουσίως στερηθῇ τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου, καθ' ὅσον στερεῖται τούτων, κατὰ τοσοῦτον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἀκολουθεῖ αὐτῷ, καὶ βαστάζει αὐτὸν ἡ θεία φιλανθρωπία. Ἔστω δεδοξασμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅστις σώζει ἡμᾶς καὶ διὰ τῶν δεξιῶν μέσων, καὶ διὰ τῶν ἀριστερῶν, καὶ δίδει ἡμῖν ἀφορμὴν δι' ὄλων τούτων τῶν μέσων πρὸς εὐρεσιν τῆς ζωῆς ἡμῶν· διότι ὅσοι ἀσθενοῦσι κατὰ τὸ θέλημα, καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐπιτύχωσι τῆς αἰωνίου ζωῆς, καθοδηγεῖ τὰς ψυχὰς αὐτῶν δι' ἀκουσίων θλίψεων εἰς τὴν ἀρετὴν· ἐπειδὴ καὶ ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος Λάζαρος δὲν ἔστερεῖτο τῶν ἀγαθῶν τούτου τοῦ κόσμου ἐκουσίως, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ὑπῆρχε πληγωμένον, καὶ συγχρόνως δύο πάθη ἐμάστιζον αὐτόν, ἕκαστον τῶν ὁποίων ὑπῆρχε χειρότερον τοῦ ἄλλου, καὶ ὁμως ὕστερον ἐτιμήθη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Θεὸς πάντοτε ὑπάρχει πλησίον εἰς τὰς λυπηρὰς καρδίας ἐκείνων, οἵτινες μετὰ θλίψεως καὶ στενοχωρίας φωνάζουσι πρὸς αὐτόν, καὶ εἴαν ποτε στενοχωρήσῃ αὐτοὺς εἰς τὰ σωματικά, ἢ δι' ἄλλου τινὸς τρόπου δοκιμάσῃ αὐτούς, (ἕως ὅτου ἠθέλωμεν συνηθίσει εἰς αὐτά· πράττει δὲ τοῦτο πρὸς βοήθειαν ἡμῶν ὡς ὁ ἰατρὸς ἐκεῖνος, ὅστις κόπτει τὰ μέλη τοῦ ἀσθενοῦν-

τος βαρέως, και πραγματεύεται εις αυτον την υγίαν αυτου), αλλ' ὅμως κατα την ψυχην δεικνύει πολλήν φιλανθρωπίαν ὁ Κύριος εις αυτούς.

Ὅταν λοιπόν ὁ πόθος τοῦ Χριστοῦ δὲν νικᾷ ἐν σοὶ οὕτω, ὥστε νὰ μένης ἀπαθὴς εἰς πάσας τὰς θλίψεις σου διὰ τὴν προερχομένην ἐκ τούτου τοῦ πόθου χαρὰν, τότε γινώριζε, ὅτι ὁ πόθος τοῦ κόσμου ὑπερτερεῖ εἰς σέ πλεῖον τοῦ πόθου τοῦ Χριστοῦ· και ὅταν ἡ ἀρρώστια και ἡ πτωχεία, ἡ ὁ ἀφανισμὸς τοῦ σώματος, ἡ ὁ φόβος τῶν βλαπτόντων τὸ σῶμα ταραττώσι τὸν λογισμὸν σου, και ἀποκόπτωσιν ἐξ αὐτοῦ τὴν χαρὰν, τὴν προερχομένην ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδος σου, και ἐκ τῆς κατα Θεὸν φροντίδος, γινώριζε τότε, ὅτι ζῆ εἰς σέ ἡ ἀγάπη τοῦ σώματος, και ὄχι ἡ τοῦ Χριστοῦ· και ἐν γένει οὐ τινος πράγματος ὁ πόθος ὑπερτερεῖ εἰς σέ, ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα ζῆ ἐν σοὶ. Ἐὰν δὲ συμβῆ νὰ ἔχῃς ἀνελλειπῶς ὅλα σου τὰ ἀναγκαῖα, και τὸ σῶμά σου εὐρῶστον, και νὰ μὴ φοβῆσαι τοὺς ἐναντίους σου, και εἶπεις τότε, ὅτι δύνασαι καθαρῶς νὰ ὀδεύσῃς πρὸς τὸν Χριστόν, γινώριζε, ὅτι ὑπάρχεις ἀσθενὴς κατα τὸν νοῦν, και στερεῖσαι τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ· και ὄχι, διότι ὑπάρχεις τοιοῦτος, ἐγὼ σέ κρίνω δι' αὐτό, ἀλλ' ἵνα γνωρίσῃς μᾶλλον κατα πόσον ὑπάρχεις ἐλλειπῆς ἐκ τῆς τελειότητος, ἐὰν και ἐν μέρει ἔχῃς τὴν πολιτείαν τῶν ἁγίων πατέρων τῶν πρὸ ἡμῶν· και μὴ εἴπῃς, ὅτι δὲν εὐρέθῃ ἀνθρωπος, τοῦ ὁποίου ὁ νοῦς ν' ἀπηλλάγη τελείως ἐκ τῆς σωματικῆς ἀσθενείας. Ὅταν τὸ σῶμα πνίγηται ὑπὸ τῶν πειρασμῶν και τῶν θλίψεων, νικᾷ ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ τὴν λύπην τῆς διανοίας· και ἄς σιωπήσω ἀπὸ τοῦ νὰ φέρω εἰς ἀπόδειξιν τοὺς ἁγίους μάρτυρας, μὴ τυχὸν δὲν δυνηθῶ νὰ σταθῶ ἐνώπιον τῶν ἀπείρων αὐτῶν παθημάτων, και κατα πόσον ἡ ὑπομονὴ αὐτῶν ἐνίκησε τὴν πολλὴν θλίψιν και τὸν πόθον τοῦ σώματος, ὅπερ ἐπήγαγε βέβαια ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ διὰ τὸ νὰ ἦναι αὐτὰ και διὰ μόνης

τῆς ἐνθυμήσεως αὐτῶν λυπηρὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐπειδὴ ταρτάττουσι τὸν νοῦν διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ πράγματος, ἃς σιωπήσωμεν ταῦτα.

Ἐξετάσωμεν δὲ τοὺς ἀθέους φιλοσόφους λεγομένους· διότι εἰς ἐξ αὐτῶν ἔθηκε νόμον εἰς ἑαυτὸν νὰ φυλάξῃ εἰς τινὰς χρόνους σιωπὴν, ὅπερ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ἐθαύμασε, καὶ ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ αὐτόν. Προσέταξε λοιπὸν νὰ φέρωσι τοῦτον ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν σιωπῶντα καὶ μὴ ἀποκρινόμενον παντελῶς εἰς ὅσα ἠρώτησεν αὐτόν, ἐθυμώθη ὁ βασιλεὺς, καὶ προσέταξε νὰ θανατώσῃσιν αὐτόν· διότι δὲν ἐσεβάσθη τὸν θρόνον καὶ τὸν στέφανον τῆς αὐτοῦ δόξης. Ὁ δὲ φιλόσοφος μὴ φοβηθεὶς παντελῶς, ἐφύλαξε τὸν ἑαυτοῦ νόμον, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ ἤτοιμάσθη πρὸς τὸν θάνατον. Ὁ δὲ βασιλεὺς προσέταξε τοὺς δημίους, ὅτι εἰ μὲν φοβηθῆ τὸ ξίφος, καὶ λύσει τὸν ἴδιον αὐτοῦ νόμον, νὰ θανατώσῃσιν αὐτόν, εἰ δὲ καὶ φυλάξῃ τὸν νόμον αὐτοῦ, νὰ ἐπιστρέψωσιν αὐτὸν ζῶντα πρὸς αὐτόν. Ὅταν λοιπὸν ἐφθασαν εἰς τὸν ὠρισμένον τόπον τῆς καταδίκης, οἱ διωρισμένοι νὰ θανατώσῃσιν αὐτόν, ἠνάγκαζον αὐτόν νὰ λύσῃ τὸν ἑαυτοῦ νόμον, καὶ νὰ μὴ ἀποθάνῃ· αὐτὸς ὅμως ἐσυλλογίσθη οὕτω, κάλλιον μοι εἶναι ν' ἀποθάνω εἰς μίαν στιγμὴν, καὶ νὰ φυλάξω τὸν ἴδιόν μου νόμον, διὰ τὸν ὅποιον τοσοῦτον ἐκοπίασα, παρὰ νὰ νικηθῶ ἐκ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου, καὶ νὰ ἐξυβρίσω τὴν σοφίαν μου καὶ νὰ προξενήσω ἐντροπὴν εἰς ἑμαυτόν, ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἔλυσα τὴν σιωπὴν, ἵν' ἀποφύγω τὸν θάνατον· ταῦτα σκεφθεὶς, ἠπλωσεν ἑαυτὸν ἀταράχως, ἵν' ἀποκεφαλίσθῃ. Ἐκνοποιήθησαν ταῦτα εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις, θαυμάσας εἰς τοῦτο, ἀπέλυσεν αὐτόν μετὰ σεβασμοῦ. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἐκ τῶν φιλοσόφων τούτων παντελῶς κατεπάτησαν τὴν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν· καὶ ἕτεροι μετὰ πραότητος ὑπέμειναν τὰς ὕβρεις καὶ τὰς κατηγορίας· καὶ ἄλλοι ὑπέφεραν ἀλύπως δεινὰς ἀρρώστιας· καὶ ἕτεροι εἰς θλίψεις καὶ εἰς μεγάλας δυστυχίας ἐδειξαν ὑπο-

μονήν μεγίστην. Καὶ ἐὰν αὐτοὶ ὑπέμειναν ταῦτα διὰ δόξαν καὶ ἐλπίδα ματαίαν, πόσον μᾶλλον ἡμεῖς οἱ μοναχοὶ ὀφείλομεν νὰ ὑπομένωμεν τὰ παρόμοια, ἢ καὶ περισσότερα, οἵτινες προσε- κλήθημεν παρὰ Θεοῦ, ἵνα γίνωμεν κοινωνοὶ τῶν παθημάτων καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ; Τῆς ὁποίας δόξης εἶθε ν' ἀξιοθῶμεν διὰ τῶν εὐχῶν καὶ πρεσβειῶν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἁγίων οἵτινες διὰ πολλῶν ἰδρώτων καὶ κόπων εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ Σ Τ'.

Περὶ ἀδιακόπου νηστείας, καὶ τοῦ νὰ συνάζη τις ἑαυτὸν εἰς ἓνα τόπον· καὶ πόσα καλὰ προέρ- χονται ἐκ τούτου· καὶ ὅτι μετὰ γνώσεως καὶ διακρίσεως ἔμαθε ταῦτα ὁ θεῖος πατήρ.

ΕΠΕΙΔΗ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐπειράσθη καὶ διὰ τῶν δεξιῶν καὶ διὰ τῶν ἀριστερῶν μέσων, καὶ ἐδοκίμασα πολλὰ καὶ ἐκ τῶν δύο τούτων τρόπων, καὶ ἔλαβον πολλὰς καὶ ἀναριθμή- τους πληγὰς ἐκ τοῦ ἐναντίου μέρους, καὶ ἠξιώθη κρυπτῶς μεγάλης ἀντιλήψεως καὶ βοηθείας παρὰ Θεοῦ, ἐδοκίμασα ὁ ἴδιος ὡς ἐκ τῆς πολυκαιρίας, καὶ ἔμαθον διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ταῦτα τὰ ἐξῆς. Ὅτι τὸ θεμέλιον πάντων τῶν κα- λῶν ἔργων, καὶ ἡ ἀνακάλεσις τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς αἰχμαλω- σίας τοῦ διαβόλου, καὶ ἡ ὁδὸς ἡ φέρουσα τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ φῶς καὶ εἰς τὴν ζωὴν, συνίστανται εἰς τοὺς ἐπομένους δύο τρόπους· πρῶτον εἰς τὸ νὰ περιμαζεύσῃ τις ἑαυτὸν, καὶ

νὰ ἡσυχάσῃ εἰς ἓνα τόπον· καὶ δευτέρον εἰς τὸ νὰ νιστεύῃ πάντοτε, ἤγουν εἰς τὸ νὰ κανονίσῃ σοφῶς καὶ φρονίμως ἑαυτὸν νὰ τρώγῃ μετὰ ἐγκρατείας, μὴ ἐξερχόμενος συχνάκις ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ, καὶ ἀδιαλείπτως καταγινόμενος εἰς τὴν φροντίδα καὶ μελέτην τοῦ Θεοῦ. Ἐκ τούτων τῶν δύο τρόπων κατορθοῦται ἡ ὑποταγὴ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων· ἐκ τούτων ἡ νῆψις τοῦ νοός· ἐκ τούτων ἡμεροῦνται τὰ ἄγρια πάθη, τὰ ὁποῖα κινοῦνται εἰς τὸ σῶμα· ἐκ τούτων προέρχεται ἡ πραότης τῶν λογισμῶν· ἐκ τούτων αἱ καθαρὰ καὶ φωτειναὶ κινήσεις τοῦ νοός· ἐκ τούτων ἡ πρὸς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς σπουδὴ καὶ προθυμία· ἐκ τούτων τὰ ὑψηλὰ καὶ λεπτὰ νοήματα· ἐκ τούτων τὰ εἰς πάντα καιρὸν ἄμετρα δάκρυα· ἐκ τούτων ἡ ἐνθύμησις τοῦ θανάτου· ἐκ τούτων ἡ καθαρὰ σωφροσύνη, ἡ ἀπέχουσα τελείως ἐκ πάσης αἰσχροῦς φαντασίας, ἥτις ταράττει τὴν διάνοιαν· ἐκ τούτων ἡ ὀξυδερκία καὶ ἡ ταχύτης τοῦ νοός εἰς τὸ νὰ προβλέπῃ τὰ μέλλοντα· ἐκ τούτων τὰ βαθύτερα καὶ μυστικὰ νοήματα, ἅτινα ὁ νοὺς ἀνευρίσκει εἰς τὰς θείας γραφάς· ἐκ τούτων αἱ ἐσωτερικαὶ κινήσεις, αἱ συμβαίνουσαι εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ ἡ διάγνωσις καὶ διάκρισις τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ τῶν ἁγίων δυνάμεων· ἐκ τούτων ἡ διάκρισις τῶν ἀληθινῶν ὁράσεων ἀπὸ τῶν ματαίων φαντασιῶν· ἐκ τούτων προέρχεται ὁ φόβος καὶ ἡ προσοχὴ τῶν ὁδῶν καὶ τρόπων τῆς ἀρετῆς, οἵτινες κόπτουσι τὴν ῥαθυμίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν, καὶ ἐξάπτουσι τὴν φλόγα τοῦ ζήλου, ἡ ὁποία καταπατεῖ πάντα κίνδυνον, καὶ διαβαίνει πάντα φόβον· ἐκ τούτων ἡ θέρμη, ἡ καταφρονοῦσα πᾶσαν ἐπιθυμίαν, καὶ ἐξαλείφουσα αὐτὴν ἐκ τοῦ νοός, καὶ προξενούσα λησμονησίαν πάσης ἐνθυμήσεως τῶν παρελθόντων καὶ παρερχομένων πραγμάτων· καὶ ἐν γένει, ἐκ τούτων προέρχεται ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ ἀνάπαυσις μετὰ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ὅστις παραμελεῖ τὰς δύο ταύτας ἀρετάς, ὡς ἡξεύρη κα-

λῶς, ὅτι ὄχι μόνον ζημιοῖ ἑαυτὸν ἐξ ὄλων τούτων τῶν προειρημένων καλῶν, ἀλλὰ διασεῖει καὶ τὸ θεμέλιον πασῶν τῶν ἄλλων ἀρετῶν. Καὶ καθὼς αὐταὶ αἱ δύο ἀρεταὶ εἶναι ἀρχὴ καὶ κεφαλὴ τῆς θείας ἐργασίας εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ θύρα καὶ ὁδὸς πρὸς τὸν Χριστόν, ἐάν τις φυλάξῃ αὐτάς μεθ' ὑπομονῆς· οὕτω καὶ ἐάν τις καταφρονήσῃ καὶ παραμελήσῃ αὐτάς, καταντᾷ εἰς τὰ ἐπόμενα δύο ἐναντία τούτων· λέγω δέ, εἰς τὸ νὰ περιφέρηται καὶ νὰ περιπατῇ τῆδε κάκεισε ὡς ἀνυδρον νέφος, καὶ εἰς τὸ νὰ γαστριμαργῇ πάντοτε ἀσέμνως· καὶ ταῦτα τὰ δύο εἶναι ἀρχαὶ καὶ ἐναντίαι τῶν προειρημένων καλῶν, καὶ διδοῦσι χώραν εἰς τὰ πάθη νὰ διεγείρωνται κατὰ τῆς ψυχῆς.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀρχὴ τῆς ἀκαταστασίας ἐξ ἀρχῆς λύει τὰς αἰσθήσεις, αἵτινες εἶχον ὑποταγῆ, ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς συστολῆς· καὶ τί λοιπὸν συμβαίνει ἐκ τούτου; Ἐκ τούτου συμβαίνουσι αἱ ἄτοποι συναναστροφαί, καὶ οἱ ἀπροσδόκητοι πλισιόχωροι περίπατοι, καὶ ἡ ταραχὴ τῶν δυνατῶν κυμάτων τῶν λογισμῶν, ἧτις διεγείρεται ἐκ τῆς ὀράσεως τῶν διαφόρων προσώπων καὶ πραγμάτων, καὶ ἡ ταχεῖα πύρωσις τῶν ὀφθαλμῶν, ἧτις κυριεύει τὸ σῶμα, καὶ προξενεῖ εἰς αὐτὸ εὐκόλα πτώματα καὶ συγκαταθέσεις εἰς τὸν νοῦν· ἐκ τούτου συμβαίνουσι λογισμοὶ ἀκράτητοι, ἐπισπεύδοντες τὰς αἰσχροὺς πτώσεις, καὶ ἡ ψυχρότης τοῦ πόθου τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ὀλίγον κατ' ὀλίγον χαλαρότης εἰς τὴν διαφορὰν τῆς ἡσυχίας, καὶ εἰς τὸ ν' ἀφήσῃ παντελῶς τὸν κανόνα τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ· ἐκ τούτου συμβαίνει ἡ ἀνανέωσις τῶν λησμονηθέντων κακῶν, καὶ ἡ διαδοχὴ ἄλλων, τὰ ὅποια δὲν ἐγνώριζε, καὶ ἄτινα προέρχονται εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν παντοτεινῶν θεωριῶν τῶν διαφόρων πραγμάτων, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ, αἵτινες θεωρίαι προκύπτουσιν εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν διαφόρων ἀντικειμένων, περιερχόμενον ἀπὸ χώρας εἰς χώραν καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ βλέποντα αὐτά· καὶ τὰ πάθη, τὰ ὅποια διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐνεκρῶθησαν ἤδη εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ διὰ

της λησμονησίας ἐχάθη ἢ ἐνθύμησις αὐτῶν ἐκ τοῦ νοός, πάλιν ἄρχονται νὰ διεγείρωνται, καὶ νὰ κινῶνται καὶ ν' ἀναγκάζωσι τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν· καὶ διὰ νὰ μὴ ἀπαριθμῶ καὶ διηγῶμαι ὅλα τὰ λοιπά, παύω ἐνταῦθα τὸν λόγον. Ταῦτα δὲ προέρχονται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς πρώτης ἐκείνης αἰτίας, ἡγοῦν ἐκ τοῦ νὰ περιφέρηται καὶ περιπατῆ τῆδε κάκεισε, καὶ νὰ μὴ ὑπομένη τὴν ταλαιπωρίαν τῆς ἡσυχίας.

Τί δὲ προέρχεται καὶ ἐκ τῆς ἄλλης αἰτίας τῆς γαστριμαργίας, ὅπερ ἐστὶν ἔργων τῶν χοίρων; καὶ τί εἶναι τὸ ἔργον τῶν χοίρων, παρὰ τὸ ν' ἀφήσῃ τις ἐλευθέραν τὴν κοιλίαν ἄνευ διαίτης, καὶ νὰ ἔχη αὐτὴν πάντοτε πλήρη, καὶ νὰ μὴ προσδιορίσῃ ὄρον καὶ καιρὸν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς χρείας τοῦ σώματος, ὡς οἱ λογικοὶ ἄνθρωποι; Τί δὲ λοιπὸν προέρχεται ἐκ τούτου; Ἐκ τούτου προέρχεται ζάλη εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ βάρος τοῦ σώματος πολὺ μετὰ ἀτονίας τῶν ὤμων· ὅθεν ἀναγκάζεται νὰ παραλείπῃ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ ἐπέρχεται αὐτῷ ἡ ὀκνηρία. Ἐκ τούτου προέρχεται ἡ ἀμέλεια εἰς τὰ συνήθη κομποσκοίνια τοῦ κανόνος, σκότωσης καὶ ψυχρότης τῆς διανοίας, νοῦς χαῦνος καὶ παχὺς καὶ ἀδιάκριτος ὡς ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τῶν πολλῶν σκοτώσεων τῶν λογισμῶν, νέφος παχὺ καὶ σκοτεινὸν ἐξηπλωμένον εἰς πᾶσαν τὴν ψυχὴν, ἀκηδία πολλὴ εἰς πᾶσαν θεῖαν ἐργασίαν, ἀργία πολλὴ εἰς τὰ ἀναγκαῖα τοῦ σώματος, νοῦς ἀκράτητος περιερχόμενος ὅλην τὴν γῆν, χυμὸς πολὺς συναγόμενος εἰς πάντα τὰ μέλη καὶ μέρη τοῦ σώματος, φαντασίαι ἀκαθάρτοι καὶ αἰσχραὶ κατὰ τὰς νύκτας διὰ φαντασμάτων ἀκαθάρτων καὶ ἀτόπων προσώπων, πλήρη κακῆς ἐπιθυμίας, ἧτις μεταβαίνει εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ ἐκπληροῖ εἰς αὐτὴν ἀκαθάρτως τὰ ἴδια αὐτῆς θελήματα· καὶ αὐτὴ ἡ στρωμνὴ τοῦ ἀθλίου, καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα αὐτοῦ μολύνονται ἐκ τοῦ πλήθους τῆς αἰσχροῦς ρεύσεως, ἧτις ἀναβρῦει εἰς αὐτὸν ὡς ἀπὸ πηγῆν· καὶ τοῦτο δὲν συμβαίνει εἰς αὐτὸν μόνον τὴν νύκτα, ἀλλὰ καὶ τὴν

ἡμέραν διότι τὸ σῶμα αὐτοῦ πάντοτε ῥέει, καὶ μολύνει τὴν διάνοιαν, ὥστε αὐτὸς ἔκουσίως διὰ τῶν τοιούτων ἐνεργημάτων ἀπαρνεῖται τὴν σωφροσύνην· ἐπειδὴ καὶ ἡ γλυκύτης τοῦ γαργαλισμοῦ ἐνεργεῖται εἰς ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα μετὰ ἀκαταπαύστου καὶ ἀνυπομόνου πυρώσεως. Ἡρὸς τούτοις συμβαίνουσιν εἰς αὐτὸν καὶ ἀπατηλοὶ λογισμοί, ζωγραφίζοντες κάλλος προσώπων, καὶ παρακινεῖν αὐτὸν κατὰ πᾶσαν περίστασιν εἰς αἰσχροὺς πράξεις, γαργαλίζοντες τὸν νοῦν διὰ τῆς συνομιλίας αὐτῶν· αὐτὸς δὲ συνδυάζει ἄνευ τινὸς διαταγμοῦ διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν, ἐσκοτισμένον ἔχον τὸ διακριτικόν· καὶ τούτα εἶναι, ὅπερ εἶπεν ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ, τούτο εἶναι τὸ ἀνταπόδομα τῆς ἀδελφῆς Σοδόμων, ἣτις ἔτρωγεν ἄρτον μετὰ πλησμονῆς. Περὶ τούτου εἶπε καί τις μέγας τῶν ἔξω σοφῶν, ὅτι ὅστις πρέφει τὸ ἑαυτοῦ σῶμα διὰ τῆς τρυφῆς, αὐτὸς ἐμβάλλει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς πόλεμον, καὶ εἴαν ποτε συνέλθῃ εἰς ἑαυτόν, καὶ ζητήσῃ διὰ τῆς βίας νὰ κρατηθῇ, δὲν δύναται· διότι ἡ ὑπερβολικὴ πύρρωσις τῶν κινήσεων τοῦ σώματος, καὶ ἡ βία καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν ἐρεθισμῶν αἰχμαλωτίζουν τὴν ψυχὴν εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν θελήματα. Βλέπεις ἐνταῦθα ψυχολογίαν τῶν σοφῶν ἐλλήνων; Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος σοφὸς εἶπεν, ὅτι ἡ εὐπάθεια τοῦ σώματος μετὰ ἀπαλότητος καὶ ὑγρότητος τῶν ὑπογαστρίων γινομένη, ἐταιμάζει τὰ πάθη τῆς νεότητος ταχέως ν' ἀποκτήσῃ αὐτὰ ἡ ψυχὴ, καὶ περικυκλοῖ αὐτὴν ὁ θάνατος, καὶ ἐμπίπτει εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν ἡ ψυχὴ ἐπασχολῆται εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῶν πρὸς Θεὸν χρεῶν τῆς, ἐπαναπαύεται εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἐλευθερίαν· αἱ δὲ φροντίδες διὰ τὰ ἀναγκαῖα τοῦ σώματος εἶναι ὀλίγαι, καὶ δὲν μεταμελεῖται διὰ κανέν πρᾶγμα· ἐπειδὴ ἔχει ὅλην αὐτῆς τὴν πρόνοιαν διὰ τὴν ἀρετὴν· καθότι αἱ σωματικαὶ ἀπολαύσεις οὐ μόνον ἐνδυναμοῦσι τὰ πάθη, καὶ στερεοῦσιν αὐτὰ ἐναντίον τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκρίζουσιν αὐτήν.

ἐκτός δὲ τούτων ἐξάπτουσι τὴν κοιλίαν εἰς ἀκρασίαν καὶ ἀσω-
τείαν ἄκραν, καὶ παραβιάζουσιν αὐτὴν ποιῆσαι παρὰ τὸν ἄρ-
μόδιον καιρὸν τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος· καὶ ὅστις πολεμεῖται
ὑπὸ τῶν τοιούτων, δὲν ὑπομένει ὀλίγην πείναν, οὔτε ἐξου-
σιάζει ἑαυτόν· διότι ἐγένετο αἰχμάλωτος τῶν παθῶν.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ καρποὶ τῆς αἰσχύνης, οἱ προερχόμενοι ἐκ
τῆς γαστριμαργίας, οἱ δὲ πρὸ αὐτοῦ εἶναι οἱ καρποὶ τῆς ὑπο-
μονῆς, μεθ' ἧς κάθηται ὁ μοναχὸς εἰς ἓνα τόπον, πολιτευό-
μενος ἡσύχως. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐχθρὸς τοῦ καλοῦ γνωρίζων
τοὺς καιροὺς τῶν φυσικῶν χρεῶν, καθ' οὓς ἡ φύσις κινεῖται
πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς χρεῖας αὐτῆς, καὶ ὅτι ὁ νοῦς ἡμῶν πλα-
νᾶται ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἐκ τῆς ἀνα-
παύσεως τῆς κοιλίας, σπουδάζει καὶ ἀγωνίζεται, παρακινῶν
ἡμᾶς, ἵνα ποιήσωμεν προσθήκην εἰς τὰ χρειάζόμενα τοῦ σώμα-
τος, καὶ σπεῖρει εἰς ἡμᾶς σχήματα πονηρῶν λογισμῶν κατὰ
τοὺς τοιούτους καιροὺς, ὥστε ἐὰν ἦ δυνατόν, νὰ ὑπερσιχύσῃσι
τὰ πάθη, καὶ οὕτω καταφέρει ἡμᾶς εἰς τὸ πτώμα τῆς ἀμαρ-
τίας. Πρέπει λοιπόν, καθὼς ὁ ἐχθρὸς γνωρίζει τοὺς καιροὺς,
οὕτω καὶ ἡμεῖς νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, καὶ τὴν
ἀδυναμίαν τῆς ἡμετέρας φύσεως, ὅτι ὑπάρχει ἀνίκανος ν' ἀν-
τιστῇ εἰς τὰς ὀρμὰς καὶ εἰς τὰς κινήσεις κατ' ἐκείνους τοὺς
καιροὺς, καὶ εἰς τὴν λεπτότητα τῶν λογισμῶν, οἵτινες φαίνον-
ται ὡς χοῦς κατὰ τὴν λεπτότητα, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ διακρί-
νωμεν αὐτούς, ἵνα ἀπαντήσωμεν γενναίως εἰς ὅσα ἡμῖν συμβαί-
νουσιν· καὶ διὰ τὴν πολλὴν δοκιμασίαν καὶ ταλαιπωρίαν, ἣν
ὑπέστημεν πολλάκις ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, πρέπει τοῦ λοιποῦ νὰ μη-
χανευθῶμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ νὰ μὴ πράττωμεν τὸ θέλημα αὐτοῦ
διὰ τῆς ἀναπαύσεως τοῦ σώματος, νικώμενοι ὑπὸ τῆς πείνης·
ἀλλὰ κἂν στενοχώρησῃ καὶ καταβάλλῃ ἡμᾶς ἡ πείνα, δὲν πρέ-
πει ποσῶς νὰ κινήθωμεν ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἡσύχιας, οὔτε νὰ
μεταβῶμεν ὅπου εὐκολώτερον δυνάμεθα ν' ἀπολαμβάνωμεν
τὰ πρὸς ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος, ἀλλ' οὔτε νὰ ζητῶμεν ἀφορ-

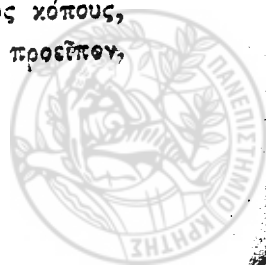
μάς και αΐτίας, ὅπως φύγωμεν ἐκ τῆς ἐρήμου· καθόσον τὰ τοιαῦτα εἶναι ἐφευρέσεις τοῦ κοινοῦ ἡμῶν ἐχθροῦ. Ἐὰν δὲ ὑπομείνης εἰς τὴν ἔρημον, δὲν θέλεις ἔχει πρόχειρον πειρασμόν· καθότι εἰς τὴν ἔρημον δὲν βλέπεις οὔτε γυναῖκας, οὔτε ἄλλο τι, τὸ ὁποῖον νὰ βλάβῃ εἰς τὴν διαγωγὴν σου, ἀλλ' οὔτε ἀκούεις ἀπρεπεῖς ὁμιλίας.

Ἦ μοναχέ, ποία σχέσις ὑπάρχει μεταξύ σοῦ και τῆς ὁδοῦ τῆς Αἰγύπτου, ἵνα πῆς τὸ ὕδωρ Γῆων; νόησον ὅπερ σοὶ λέγω. Δεῖξον εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν ὑπομονὴν σου και τὴν δοκιμὴν εἰς τὰ μικρά, ἵνα μὴ ζητήσῃ τὰ μεγάλα· ἔστω σοι ὡς κανὼν ταῦτα τὰ μικρά πρὸς πόλεμον, ἵνα μὴ παύσῃς, και ἐκεῖνος στήσῃ εἰς σὲ μεγαλειτέρας παγίδας· καθότι ὁ μὴ πειθόμενος εἰς τὸν ἐχθρὸν νὰ ἐξέλθῃ πέντε βήματα ἐκ τοῦ κελλίου του, πῶς θέλει πεισθῆ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἐρήμου εἰς τὸν κόσμον; και ὁ μὴ καταδεχόμενος νὰ βλέπῃ ἔξω ἐκ τῆς θυρίδος τοῦ ἡσυχαστηρίου του, πῶς θέλει πεισθῆ νὰ ἐξέλθῃ ἐξ αὐτοῦ; και ὁ μὴ πειθόμενος νὰ φάγῃ ὀλίγην τροφὴν τὸ ἑσπέρας, πῶς θέλει ἐξαπατηθῆ νὰ φάγῃ πρὸ καιροῦ; και ὁ αἰσχυρόμενος νὰ χορτάσῃ ἐκ τῶν ποταπῶν φαγητῶν, πῶς θέλει ἐπιθυμήσῃ τὰ πολλὰ και παχέα; και ὁ μὴ πειθόμενος νὰ ἴδῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα, πῶς θέλει δελεασθῆ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ νὰ περιεργάζεται τὰ ξένα κάλλη;

Δῆλον λοιπόν, ὅτι ὅστις καταφρονεῖ τὰ μικρά, νικᾶται και ἐκ τῶν μεγάλων, και οὔτω δίδει ἀφορμὴν εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἵνα πολεμῇ αὐτὸν και εἰς τὰ μεγαλιτέρα· διότι ὅστις δὲν φροντίζει ποσῶς περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ προσκαιρου ζωῆς, πῶς θέλει φοβηθῆ τὰς κακοπαθείας και τὰς θλίψεις, αἵτινες φέρουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν ποθητὸν θάνατον; Οὗτος ὁ πόλεμος εἶναι τῆς διακρίσεως· καθότι οἱ σοφοὶ και φρόνιμοι δὲν εἰσέρχονται εἰς μεγάλους ἀγῶνας, ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπομονῆς αὐτῶν, τὴν ὁποῖαν δεικνύουσιν εἰς τὰ μικρά, προσφυλάττουσιν ἑαυτούς, ὥστε νὰ μὴ ἐμπέσωσιν εἰς μεγάλους κόπους.

Πρῶτον μὲν ὁ διάβολος ἀγωνίζεται νὰ καταργήσῃ τὴν ἀδάλειπτον εὐχὴν τῆς καρδίας, καὶ ἔπειτα πείθει τὸν μοναχὸν νὰ καταφρονήσῃ καὶ τοὺς ὠρισμένους καιροὺς τῆς προσευχῆς καὶ τοῦ κανόνος, ὅστις γίνεται διὰ προσκυνημάτων καὶ γονικλησιῶν. Καὶ οὕτω πρῶτον χαινοῦται ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, καὶ συγκατατίθεται νὰ φάγῃ πρὸ τοῦ ὠρισμένου καιροῦ ὀλίγον, καὶ ὕστερον, μετὰ τὴν πῶσιν ταύτην καὶ τὴν κατάργησιν τῆς ἐγκρατείας αὐτοῦ, κρημνίζεται εἰς ἀκρασίαν καὶ ἀσωτείαν. Ἔτι δὲ καὶ ὅταν ἴδῃ τὴν γύμνωσιν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἢ τὴν καλλονὴν τινὸς τῶν μελῶν του, ἐξερχόμενος ἔξω πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος, ἢ εἰσάγων μετὰ θάρρους τὴν χεῖρα ἐντὸς τῶν ἱματίων του καὶ ψηλαφῶν τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα, πρῶτον μὲν νομίζει τοῦτο μικρὸν τι, ἔπειτα ὁμῶς διεγείρονται εἰς αὐτὸν ἄλλα καὶ ἄλλα . . . καὶ ἐκεῖνος ὅστις πρότερον ἐφύλαττε τὴν ἀσφάλειαν τοῦ νοῦς αὐτοῦ, ἤδη ἀναίγει ἐναντίον αὐτοῦ μεγάλας καὶ κακὰς εἰσόδους· διότι οἱ λογισμοί, ἵνα εἴπω ὡς ἐν παραδείγματι, ὁμοιάζουσιν ὡς τὸ ὕδωρ, καὶ ὅσον περιμαζεύονται ἀφ' ὅλα τὰ μέρη, τρέχουσιν μετ' εὐταξίας· ἐὰν ὁμῶς ἐκκλίνωσι τῆς εὐθείας ὁδοῦ, προξενούσι πολὺν ἀφανισμόν καὶ ἐρήμωσιν εἰς τὴν ψυχὴν· ἐπειδὴ ὁ ἐχθρὸς ἴσταται, καὶ παρατηρεῖ, καὶ περιμένει ἡμέραν καὶ νύκτα, καὶ περισκοπεῖ, ποῖον αἰσθητήριον ἤθελεν ἀνοίγει, ἵνα εἰσέλθῃ δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ψυχὴν· καὶ ἐὰν προκύψῃ παρ' ἡμῶν μικρὰ ἀμέλεια εἰς τι τῶν προλεχθέντων, τότε καὶ αὐτὸς ὁ δόλιος καὶ ἀναιδὴς ρίπτει καθ' ἡμῶν τὰ ἑαυτοῦ βέλη· καὶ ποτὲ μὲν αὐτὴ ἡ φύσις ἀγαπᾷ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν παύρησίαν, καὶ τὸν γέλωτα, καὶ τὸν μετεωρισμόν, καὶ τὴν ἀμέλειαν εἰς τὰ πνευματικά, καὶ γίνεται εἰς ἡμᾶς πηγὴ τῶν παθῶν, καὶ πρόξενος πολλῆς ταραχῆς, ποτὲ δὲ αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς ὑποβάλλει τὰ τοιαῦτα εἰς τὴν ψυχὴν. Ἡμεῖς δὲ τοῦ λοιποῦ ἀντὶ τῶν μεγάλων ἀγώνων ἅς ἀναλάβωμεν τοὺς μικροὺς κόπους, τοὺς ὁποίους καταφρονοῦμεν· διότι ἐὰν αὐτοί, ὡς προσέπον,

οί παρ' ἡμῶν καταφρονούμενοι μικροὶ κόποι ἀποδιώκουσιν ἀφ' ἡμῶν τόσους μεγάλους ἀγῶνας καὶ κόπους καὶ πολέμους καὶ μεγάλας πληγὰς, τίς δὲν θέλει σπεύσει διὰ τῶν μικρῶν τούτων κόπων νὰ εὕρη εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν γλυκεῖαν ἀνάπαυσιν;

Ἦ σοφία καὶ φρόνησις, πόσον ὑπάρχεις θαυμαστή, καὶ πῶς μακρόθεν προβλέπεις πάντα μακάριος ὅστις σ' εὕρει καθότι ἐλευθεροῦται ἐκ τῆς ἀμελείας. Ὅστις ἐμπορεῦται διὰ μικρὰς πραγματείας, ἤγουν διὰ μικρὰς περικοιήσεως τὴν θεραπείαν τῶν μεγάλων παθῶν, καλῶς πράττει· ἐπειδὴ ποτὲ τις ἐκ τῶν φιλοσόφων κινήθεις μετὰ χαυνότητος εἰς τὰ ἔργον αὐτοῦ, καὶ γνωρίσας τοῦτο, εὐθύς διώρθωσεν ἑαυτὸν μετὰ ταχύτητος· ἄλλος δὲ τις ἰδὼν αὐτόν, ἐγέλασε διὰ τὸν τρόπον του τοῦτον· ἀλλ' ὁ φιλόσοφος δὲν ἐφοβήθη, ἀπεκρίθη, δι' ἄλλο τι, ἀλλὰ φοβοῦμαι τὴν καταφρόνησιν· διότι πολλάκις ἡ μικρὰ καταφρόνησις προξενεὶ μεγάλους κινδύνους· τοῦτο δὲ ἔπερ ἔπραξα ἐκτὸς τῆς συνηθείας καὶ τῆς τάξεως, καὶ διώρθωσα πάραυτα ἑμαυτόν, ἔδειξα διὰ τούτου, ὅτι εἰμί προσεκτικός, καὶ δὲν καταφρονῶ οὐδὲ ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον δὲν εἶναι ἄξιον φόβου. Ἀληθῶς τοῦτο ὑπάρχει φιλοσοφία, τὸ νὰ ἦναι τις πάντοτε ἔξυπνος καὶ προσεκτικός καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα καὶ μικρά, τὰ ὅποια συμβαίνουσιν εἰς αὐτόν· διότι θησαυρίζει μεγάλας ἀναπαύσεις εἰς ἑαυτόν· καὶ δὲν κοιμᾶται, ἵνα μὴ συμβῆ τι ἐναντίον εἰς αὐτόν, ἀλλὰ κρύπτει τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου πρὸ καιροῦ, καὶ ὑπομένει τὴν μικρὰν καὶ ὀλίγην λύπην ἐκ τῶν ἐλαχίστων πραγμάτων, καὶ οὕτω διὰ τῆς μικρὰς λύπης ἀποφεύγει τὴν μεγάλην.

Οἱ δὲ μωροὶ καὶ ἀνόητοι προτιμῶσι μᾶλλον τὴν ἐνταῦθα μικρὰν ἀνάπαυσιν, παρὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μὴ γνωρίζοντες, ὅτι κάλλιον εἶναι νὰ ὑποφέρῃ τις παιδεύσεις εἰς τὸν ἀγῶνα, παρὰ ν' ἀναπαυθῆ εἰς στρωμνὴν βασιλικήν, καὶ νὰ κατακριθῆ ὡς βέθυσμος· διότι οἱ σοφοὶ καὶ φρόνιμοι ἐπιθυμοῦσι

μᾶλλον τὸν θάνατον, παρὰ νὰ κατηγορηθῶσιν, ὅτι ἄνευ προσο-
χῆς ἐξετέλεσάν τι ἔργον· διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ σοφός, γε-
νοῦ προσεκτικὸς καὶ ἐξυπνος, ἵνα φυλάξης τὴν ζωὴν σου·
ἐπειδὴ ὁ ὕπνος ἔχει συγγένειαν μετὰ τῆς διανοίας, καὶ ὑπάρ-
χει εἰκὼν τοῦ ἀληθινοῦ θανάτου. Λέγει δὲ καὶ ὁ θεοφόρος μέ-
γας Βασίλειος, ὅστις εἰς τὰ μικρὰ αὐτοῦ ἔργα εἶναι ἀμελής,
μὴ πιστεύσης, ὅτι αὐτὸς θέλει διαπρέψει εἰς τὰ πολλὰ καὶ
μεγάλα.

Μὴ ὀκνηῖς καὶ ἀμελής εἰς ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων μέλλεις
νὰ ζήσης· διότι σημεῖον τῆς ἀμελείας εἶναι ἡ μικροψυχία,
μῆτηρ δὲ τῶν δύο τούτων εἶναι ἡ καταφρόνησις. Δειλὸς ἄνθρω-
πος σημαίνει, ὅτι νοσεῖ ἐκ δύο ἀσθενειῶν, τῆς φιλοσωματίας,
λέγω, καὶ τῆς ὀλιγοπιστίας· ἡ δὲ φιλοσωματία εἶναι σημεῖον
τῆς ἀπιστίας· ὁ δὲ νικῶν καὶ τὰ δύο ταῦτα, βεβαιοῦται, ὅτι
ὀλοφύχως πιστεύει εἰς τὸν Θεόν, καὶ περιμένει τὰ μέλλοντα
ἀγαθὰ.

Ἐάν τις ἄνευ κινδύνων καὶ ἀγώνων καὶ πειρασμῶν ἐπλη-
σίασεν εἰς τὸν Θεόν, μιμοῦ καὶ σὺ τοῦτον. Ἡ καταφρόνησις
τῶν κινδύνων καὶ ἡ γενναιότης τῆς καρδίας προέρχονται ἐξ
ἐνὸς τούτων τῶν δύο, ἢ ἐκ τῆς σκληροκαρδίας, ἢ ἐκ τῆς πρὸς
Θεὸν πολλῆς πίστεως· καὶ εἰς μὲν τὴν σκληροκαρδίαν ἀκολου-
θεῖ ἡ ὑπερηφάνεια, εἰς δὲ τὴν πίστιν ἡ ταπεινοφροσύνη τῆς
καρδίας. Δὲν δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐλ-
πίδα, ἐὰν πρότερον ἰδιαιτέρως δὲν τελειώσῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ·
διότι ἡ πρὸς Θεὸν ἐλπίς, καὶ ἡ γενναιότης τῆς καρδίας γεν-
νῶνται ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως, καὶ ἐκ τῆς ἀλη-
θοῦς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως ἔχομεν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν
πεποιθησιν· καὶ ἡ μαρτυρία τῆς συνειδήσεως συνίσταται εἰς τὸ
νὰ μὴ κατακρίνηται τις ὑπ' αὐτῆς, ὅτι ἡμέλησεν ἐκεῖνο, τὸ
ὅποιον εἶχε χρέος νὰ φυλάξῃ κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ· ἐάν ἡ
καρδία ἡμῶν δὲν κατακρίνη ἡμᾶς, ἔχομεν παρρησίαν πρὸς τὸν
Θεόν. Λοιπὸν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν παρρησία ἀποκτᾶται διὰ τῆς

κατορθώσεως τῶν ἀρετῶν, καὶ ἐκ τῆς καλῆς συνειδήσεως. Σκληρὸν βέβαια εἶναι τὸ νὰ δουλεύη τις τὸ ἑαυτοῦ σῶμα· ὅστις ὁμως ἡσθάνθη ὀλίγον τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδα, οὗτος πλεόν δὲν θέλει καταπεισθῆ ὑπὸ ἀνάγκης τινός, ἵνα δουλεύῃ τοῦτον τὸν σκληρὸν δεσπότην.

Τὸ νὰ σιωπᾷ τις πάντοτε, καὶ τὸ νὰ κἀθηται καὶ φυλάττῃ τὴν ἡσυχίαν, προέρχεται ἐκ τούτων τῶν τριῶν αἰτιῶν, ἡ διὰ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων πράττει τοῦτο, ἡ ἐκ τῆς θερμότητος τοῦ ζήλου τῆς ἀρετῆς, ἡ ὅτι ἔχει θείαν τινὰ ἐργασίαν εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ ἔλκεται ἐκ ταύτης· ὅστις λοιπὸν δὲν κινεῖται ἐκ τῶν τελευταίων δύο αἰτιῶν, αὐτὸς ἐξάπαντος νοσεῖ τὴν πρώτην ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης δόξης. Ἀρετὴ εἶναι οὐχὶ ἡ φανέρωσις τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων πράξεων, τῶν γενομένων διὰ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἡ ἐργασία τῆς σοφωτάτης καρδίας διὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος· διότι ὁ ὀρθὸς σκοπὸς ἐνώνει αὐτὴν μετὰ τῶν θεαρέστων ἐργων· ἐπειδὴ ἡ μένδιάνοια δύναται καὶ ἄνευ σωματικῶν πράξεων νὰ ἐκτελέσῃ τὸ καλόν· τὸ σῶμα ὁμως ἄνευ τῆς σοφίας τῆς καρδίας, ἂν καὶ κοπιᾷζῃ δὲν δύναται νὰ ὠφεληθῆ· ἀλλ' ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος, ὅταν εὖρη περιστάσιν τινὰ ἀγοθοεργίας, δὲν ὑποφέρει νὰ μὴ δείξῃ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ σκοποῦ τῆς ἑαυτοῦ ἐργασίας· καὶ ἡ μὲν πρώτη τάξις τῆς διανοίας εὐοδοῦται πάντοτε, ἡ δευτέρα ὁμως τάξις τοῦ σώματος πολλάκις μὲν εὐοδοῦται, ἐνίοτε ὁμως οὐχί. Καὶ μὴ νομίσης, ὅτι τοῦτο τὸ πρᾶγμα εἶναι μικρόν, τὸ ν' ἀπομακρυνῆται τις πάντοτε ἐκ τῶν αἰτιῶν τῶν παθῶν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ ΚΖ'.

Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος.

Η ΑΝΕΥ σφοδρῶν λογισμῶν τῆς ἀτόπου ἡδονῆς γινομένη κίνησις τῶν κάτω μελῶν τοῦ σώματος, ἥτις κινεῖται μετὰ πυρώσεως, καὶ ἔλκει τὴν ψυχὴν ἄκουσαν εἰς ταλαιπωρίαν, προσέρχεται ἀδιστακτικῶς ἐκ τοῦ ἐμπλησμοῦ τῆς κοιλίας· ἀλλ' εἰάν ἡ μὲν κοιλία εὐρίσκηται εἰς εὐταξίαν ὡς πρὸς τὴν διαίταν τῶν τροφῶν, τὰ δὲ κάτω μέλη ἀπροαιρέτως κινῶνται ὀπωσοῦν, γινώριζε ὅτι τὸ πάθος ἀναβρῦει ἐντὸς τοῦ σώματός σου, καὶ ὄπλον ἰσχυρὸν καὶ ἀνίκητον ἔχε εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα τὴν ἀποχὴν τῆς θεωρίας τῶν γυναικῶν· διότι ὁ ἐχθρὸς δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ εἰς ἡμᾶς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αὐτὴ ἡ φύσις διὰ τῆς δυνάμεως αὐτῆς ἠμπορεῖ νὰ πράξῃ· ἐπειδὴ μὴ νομίζῃς ὅτι λησμονεῖ ἡ φύσις ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐσπάρησαν εἰς αὐτὴν πρὸς φυσικὴν τεκνογονίαν, καὶ πρὸς δοκιμασίαν τῶν ἀγωνιζομένων, ἀλλ' ἡ ἀποχὴ τῶν πραγμάτων νεκροῖ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σώματος καὶ προξενεῖ λησμονησίαν καὶ ἀφανισμόν εἰς τοῦτο.

Ἄλλοι εἶναι οἱ λογισμοὶ τῶν μακρὰν εὐρίσκομένων πραγμάτων, οἵτινες ἀπλῶς διέρχονται διὰ τῆς διανοίας, καὶ προξενοῦσι ἀφ' ἑαυτῶν ὀλίγην καὶ ἀμυδρὰν κίνησιν, καὶ ἄλλοι, οἱ διὰ τῆς θεωρίας τῆς ὕλης βυθίζουσι τὴν διάνοιαν χωρὶς νὰ λησμονῶνται, καὶ ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ τῆς ὕλης κινουσι τὰ πάθη, καὶ τρέφουσι τὸν ἄνθρωπον, καθὼς τὸ ἔλαιον τρέφει τὸ φῶς τοῦ λύχνου, καὶ ἐξάπτουσι τὸ πάθος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἦδη εἶχε σβεσθῆ καὶ νεκρωθῆ, καὶ ταράττουσι τὴν θάλασσαν τοῦ σώματος διὰ τῆς κινήσεως τοῦ ἀνέμου τῆς διανοίας. Ἡ δὲ φυσικὴ κίνησις, ἡ ἐμφύτως εἰς ἡμᾶς ἐνουπάρχουσα διὰ μόνην τὴν τεκνογονίαν, δὲν δύναται· ἄνευ ἐξωτερικῆς ἀφορμῆς

νά ταραξῆ τὴν προαίρεσιν ἐκ τῆς καθαρότητος, καὶ νά ἐνοχλήσῃ τὴν σωφροσύνην· διότι ὁ Θεὸς δὲν ἔδωκε δύναμιν εἰς τὴν φύσιν νά νικήσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν καλὴν προαίρεσιν· ἀλλ' ὅταν κινήθῃ τις ἢ ἐκ τοῦ θυμοῦ, ἢ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας, δὲν βιάζει αὐτὸν ἡ φυσικὴ δύναμις νά ἐξέλθῃ τῶν ὄρων τῆς φύσεως, καὶ νά παραμελήσῃ τὰ ἑαυτοῦ χρέη, ἀλλ' ἡ προσθήκη, τὴν ὁποίαν κάμνομεν εἰς τὴν φύσιν διὰ τῶν ἀφορμῶν τοῦ ἡμετέρου θελήματος· καθότι ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καλῶς καὶ ἐμμέτρως ἐποίησε, καὶ ἐφ' ὅσον φυλάττεται ὀρθῶς τὸ μέτρον τῆς ἀναλογίας τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν, αἱ φυσικαὶ κινήσεις δὲν δύνανται νά βιάσωσιν ἡμᾶς, ἵνα ἐξέλθωμεν τῆς εὐθείας ὁδοῦ, παρὰ μόνον τὸ σῶμα κινεῖται μὲ εὐτακτα κινήματα, ὥστε νά γνωρίζωμεν, ὅτι ἐνυπάρχει εἰς ἡμᾶς τὸ πάθος φυσικόν, καὶ ὄχι εἰς τὸ νά γαργαλίση καὶ ἐνοχλήσῃ ἡμᾶς τόσον, ὥστε νά ἐμποδίσῃ τὸν δρόμον τῆς σωφροσύνης· οὔτε πάλιν εἰς τὸ νά σκοτίσῃ τὸν νοῦν ἐκ τοῦ θυμοῦ, καὶ νά κινήσῃ τινὰ εἰς ὀργήν· ἐὰν ὅμως ἡμεῖς συναρπαχθῶμεν ποτε ἐκ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, (διὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ νοῦς συνηθίζει νά λαμβάνῃ ὀρμὴν παρὰ φύσιν), δηλ. ἢ ἐκ τῶν φαγητῶν, ἢ ἐκ τῶν περισσῶν ποτῶν, ἢ ἐκ τῆς διαρκοῦς συναναστροφῆς τῶν γυναικῶν, ἢ νά καταγινώμεθα εἰς τὴν θεωρίαν αὐτῶν, καὶ εἰς τὰς περὶ αὐτῶν ὁμιλίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἀνάπτει ἡ φλόξ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ σκιρτᾷ εἰς τὸ σῶμα, καὶ ἢ ἐκ τοῦ πλήθους τοῦ χυμοῦ, ἢ ἐκ τῶν διαφόρων ὁράσεων τῶν πραγμάτων, μεταβάλλομεν διὰ τούτων εἰς ἀγριότητα τὴν φυσικὴν ἡμερότητα.

Ἐνίοτε ὅμως συμβαίνει ἡ κίνησις τούτων καὶ ἐκ θείας παραχωρήσεως διὰ τὴν ὑψηλοφροσύνην ἡμῶν, ἀλλ' αὕτη ἡ κίνησις δὲν εἶναι ὡς ἐκείνη ἢ τῆς φύσεως· διότι τὰς κινήσεις ἐκείνας ὀνομάζομεν πολέμους, οἵτινες εἶναι κοινοὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· τὸν δὲν πόλεμον, τὸν ἐκ τῆς θείας παραχωρήσεως προερχόμενον, γνωρίζομεν, ὅταν ἐπασχολώμεθα εἰς

τὸ ἔργον τῆς προσευχῆς, καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους ἀσκητικὸς κόπους, καὶ εἰς διάστημα πολλῶν ἐτῶν, καὶ νομίζομεν, ὅτι κατωρθώσαμεν μέγα τι, ὅποτε παραχωρούμεθα νὰ πειραχθῶμεν, ὅπως μάθωμεν τὴν ταπεινώσιν. Ὅσοι δὲ ἄλλοι πόλεμοι συμβαίνουσιν εἰς ἡμᾶς ὑπὲρ τὴν δύναμιν ἡμῶν, προέρχονται ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀμελείας· διότι ὅταν ἡ φύσις, νικωμένη ὑπὸ τῆς γαστριμαργίας, δέχεται πολλῶν εἰδῶν τροφάς, δὲν πειθεται πλέον νὰ φυλάξῃ τὴν τάξιν τῆς διαπλάσεως αὐτῆς· καθότι ὅστις ἀποβάλλει ἐκουσίως τὰς θλίψεις καὶ στενοχωρίας, καὶ περιφέρεται τῆδε κάκεισε, αὐτὸς βιάζεται ν' ἀγαπᾷ τὰς ἁμαρτίας· ἐπειδὴ ἄνευ τούτων δὲν δυνάμεθα ν' ἀποχωρισθῶμεν ἐκ τῶν κολακευμάτων τοῦ φρονήματος· καθότι ὅσον αὐξάνουσιν οἱ κόποι καὶ οἱ ἀγῶνες, οὗτοι οἱ πόλεμοι ἐλαττοῦνται· ἐπειδὴ αἱ θλίψεις καὶ αἱ στενοχωρίαι θανατώουσι τὰ πάθη, ἢ ἀνάπαυσις ὁμῶς αὐξάνει καὶ τρέφει αὐτά.

Γνωρίζομεν ἀκριβῶς, ὅτι ὁ μὲν Θεὸς καὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι χαίρουσιν εἰς τὰς θλίψεις καὶ στενοχωρίας τοῦ ἀνθρώπου, ὁ δὲ διάβολος καὶ οἱ ἐργάται αὐτοῦ εἰς τὰς ἀναπαύσεις τούτου. Ὅταν αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ τελειοῦνται διὰ τῶν θλίψεων καὶ στενοχωριῶν, ἡμεῖς ὁμῶς καταφρονοῦμεν αὐτάς, ἔπεται ὅτι καταφρονοῦμεν αὐτὸν τὸν Θεόν, ὅστις ἔδωκε τὰς ἐντολάς κατὰ τῶν παθῶν, τὰ ὅποια γεννῶνται ἐκ τῆς ἀναπαύσεως, καὶ καταργοῦμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἀρετῆς, ἣτις εἶναι ἡ στενοχωρία καὶ ἡ θλίψις· καὶ ὅσον περισσότερον ἀγαπῶμεν τὴν ἀνάπαυσιν, τόσον περισσότερον δίδομεν χώραν εἰς τὰ πάθη· διότι ὅταν στενοχωρῆται τὸ σῶμα, οἱ λογισμοὶ δὲν δύνανται νὰ περιπλανῶνται εἰς τὰ μάταια πράγματα, καὶ ὅστις ὑπομένει εὐχαρίστως τοὺς κόπους καὶ τὰς θλίψεις, εὐκόλως δύναται νὰ χαλινώσῃ καὶ τοὺς λογισμοὺς· διότι οἱ λογισμοὶ μόνον διὰ τῶν ἀσκητικῶν πόνων παύουσιν. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐνθυμηθῇ τὰς πρώτας αὐτοῦ ἁμαρτίας, καὶ παιδεύσῃ ἑαυτόν, τότε καὶ ὁ Θεὸς προνοεῖ, ὅπως ἀναπαύσῃ αὐτὸν.

διότι χαίρει ὁ Θεός, ὅταν ἴδῃ, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔδωκεν εἰς ἑαυτὸν τὸ ἐπιτίμιον τοῦ κανόνος διὰ τὴν παράβασιν τῶν θεῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, ὅπερ ὑπάρχει σημεῖον τῆς μετανοίας· καὶ ὅσον περισσότερο βιάζει ἑαυτὸν εἰς τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς, τόσον καὶ ὁ Θεὸς αὐξάνει τὴν τιμὴν αὐτοῦ. Πᾶσα χαρὰ μὴ προερχομένη ἐκ τῆς ἀρετῆς, ἢ τοιαύτη χαρὰ διεγείρει κινήματα κακῶν ἐπιθυμιῶν εἰς τὸν ἔχοντα αὐτήν. Γινώριζε δέ, ὅτι εἶπομεν τοῦτο διὰ πᾶσαν ἐμπαθῆ ἐπιθυμίαν, καὶ ὄχι διὰ τὴν φυσικὴν ἐπιθυμίαν. Ἐγὼ δὲ Θεῶ ἡμῶν εἴη εὐχὴ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ Η'.

Περὶ ἀγρυπνίας τῶν νυκτῶν, καὶ περὶ διαφορῶν τρόπων αὐτῆς τῆς ἐργασίας.

ΟΤΑΝ, συνεργούντός σοι τοῦ Θεοῦ, θέλήσης· νὰ ποιήσης τὴν ἐργασίαν τῆς ἀγρυπνίας σου, ποίησον ὡς σοὶ λέγω. Γονάτισον κατὰ τὴν συνήθειαν, καὶ ἀνάστα· καὶ μὴ ἀρχίσῃς εὐθὺς τὴν ἐργασίαν σου, ἀλλ' ἀφοῦ προσευχηθῆς πρῶτον ἰδιαίτερος, καὶ τελειώσης τὴν προσευχήν, καὶ σφραγίσῃς τὴν καρδίαν καὶ τὰ μέλη σου διὰ τοῦ ζωοποιοῦ τύπου τοῦ σταυροῦ, στήθι ὀλίγην ὥραν σιωπῶν, ἕως ὅτου ν' ἀναπαυθῶσιν αἱ αἰσθήσεις σου, καὶ γαληνιάσωσιν οἱ λογισμοί σου· μετὰ δὲ τοῦτο ὕψωσον τὴν ἐσωτερικὴν σου θεωρίαν πρὸς τὸν Κύριον, καὶ κατάπεισον αὐτὸν μετὰ λυπηρᾶς καρδίας, ὅπως ἐνδυναμώσῃ τὴν ἀσθένειάν σου, καὶ γίνωσιν ἤτε στιχολογία καὶ αἱ ἔννοιαι τῆς καρδίας σου εὐάρεστοι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ θελήματι· καὶ εἰπὲ ἡσύχως ἀπὸ καρδίας οὕτω.

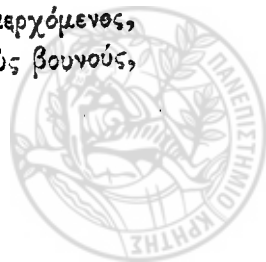
Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεός μου, ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν

κτίσιν σου, σοὶ εἶναι γνωστὰ τὰ πάθη καὶ ἡ ἀσθένεια τῆς φύσεως ἡμῶν, καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἀντιπάλου, σὺ αὐτὸς σκέπασόν με ἐκ τῆς κακίας αὐτοῦ· διότι ἡ δύναμις αὐτοῦ ὑπάρχει κραταιά, καὶ ἡ φύσις ἡμῶν ταλαίπωρος, καὶ ἡ δύναμις ἀσθενής· σὺ λοιπόν, ἀγαθέ, ὅστις γνωρίζεις τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν, καὶ ἀφαιρεῖς τὴν δυσκολίαν τῆς ἀδυναμίας ἡμῶν, φύλαξόν με ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν λογισμῶν, καὶ ἐκ τοῦ κατακλισμοῦ τῶν παθῶν, καὶ παίησόν με ἄξιον ταύτης τῆς ἁγίας διακονίας, ἵνα μὴ τυχὸν διὰ τῶν παθῶν μου φθειρῶ τὴν γλυκύτητα αὐτῆς, καὶ εὔρεθῶ ἀναιδῆς καὶ τολμηρὸς ἐνώπιόν σου.

Πρέπει δὲ ν' ἀρχώμεθα τῆς πνευματικῆς ταύτης ἐργασίας μεθ' ὅλης ἡμῶν τῆς ἐλευθερίας, ἄνευ παιδαριώδους καὶ τεταραγμένου τινὸς λογισμοῦ. Ἐὰν δὲ ἴδωμεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει πολλὴ ὥρα, καὶ ἤδη ἐξημερώνει, πρὶν ἔτι τελειώσωμεν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἄς ἀφήσωμεν ἐκουσίως μίαν δόξαν, ἢ καὶ δύο ἐκ τῶν συνηθεισμένων στίχων, ἵνα μὴ δώσωμεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ταραχὴν, καὶ ἀφανίσωμεν τὴν γλυκύτητα τῆς προσευχῆς, καὶ ἐπομένως ταραξώμεν καὶ τοὺς ψαλμοὺς τῆς πρώτης ὥρας.

Ὅταν δὲ προσεύχησαι, εἰς κρυφομιλήση, ἢ μᾶλλον ψευθίση εἰς σὲ ὁ λογισμὸς σου, λέγων σοι, ἐπιτάχυνον ὀλίγον, διότι αὐξάνει τὸ ἔργον, μὴ ἀκούσης αὐτόν· εἶδὲ καὶ σ' ἐνοχλήση περισσότερο, στρέψον ὀπίσω εὐθὺς μίαν δόξαν, ἢ ὅσον θέλεις, καὶ ἕκαστον στίχον κατ' ἐννοίαν στιχολόγησον πολλάκις· εἶδὲ πάλιν σὲ ταραξῆ ὁ λογισμὸς, ἄφες τὴν στιχολογίαν, καὶ γονάτισον εἰς προσευχὴν, λέγων καθ' ἑαυτόν· ἐγὼ δὲν θέλω ν' ἀριθμήσω τοὺς ψαλμοὺς τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ νὰ φθάσω εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς καθότι ἐγὼ εἰς πᾶσαν ὁδὸν ἀρετῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἤθελες με ὁδηγήσει, Κύριε, προθύμως καὶ μετὰ ταχύτητος θέλω περιπατήσαι. Ὁ Ἰσραηλιτικὸς ἐκεῖνος λαὸς, ὅστις ἐχώνευσε τὸν μόσχον εἰς τὴν ἔρημον, τεσσαράκοντα ἔτη περιπάτησε, περιερχόμενος, καὶ ἀνερχόμενος καὶ κατερχόμενος τὰ ὄρη καὶ τοὺς βουνούς,

καὶ οὐδὲ μακρόθεν ἤξιώθη νὰ ἴδῃ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

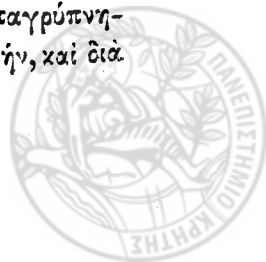
Ὅταν δὲ ἀγρυπνῆς, ἐὰν ὡς ἐκ τῆς πολλῆς ἐκτάσεως τῆς προσευχῆς σὲ νικήσῃ ἡ στάσις, καὶ ἀποκάμῃς ἐκ τῆς ἀτονίας, καὶ σοὶ εἴπῃ ὁ λαγισμὸς, μᾶλλον δὲ ὁ κακομήχανος διάβολος σὲ κρυφομιλήσῃ διὰ τοῦ λογισμοῦ, καθὼς διὰ τοῦ ὄφους πρὸς τὴν Εὐαν, τελειώσον ταχέως τὸ ἔργον, ἐπειδὴ δὲν δύνασαι πλέον νὰ ἴστασαι· εἶπε πρὸς αὐτόν, ὄχι, δὲν πράττω οὕτως, ἀλλὰ κᾶθημαι ὀλίγον, καὶ τοῦτο ὑπάρχει συμφερώτερον τοῦ ὕπνου· καὶ ἐὰν ἡ γλῶσσά μου σιωπᾷ, καὶ δὲν λέγει ψαλμούς, ἡ καρδία μου ὅμως εὐρίσκεται μετὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς κρυπτῆς εὐχῆς, καὶ ἡ ἐγρήγορσις εἶναι ὠφελιμωτέρα τοῦ ὕπνου. Ὅχι μόνη ἡ στάσις, οὐδὲ μόνη ἡ στιχολογία τῶν ψαλμῶν ὑπάρχει ὅλη καὶ καθ' αὐτὴ ἀγρυπνία· ἀλλ' εἶναι διαφοροὶ ἐργασίαι τῆς ἀγρυπνίας· καὶ πρῶτον, ἄλλος μὲν διέρχεται ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ψαλμῶν· δεύτερον, ἄλλος δὲ ἀγρυπνεῖ ὅλην τὴν νύκτα διὰ τῶν κατανοητικῶν εὐχῶν καὶ τῶν γονυκλισιῶν· τρίτον, ἄλλος δὲ διέρχεται ὅλην τὴν νύκτα μετὰ κλαυθμῶν καὶ δακρύων καὶ θρήνων διὰ τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας· (ἤκουσα περὶ τινος ἀρχαίου ἀγίου, ὅτι τεσσαράκοντα ἔτη ἡ προσευχὴ αὐτοῦ ὑπῆρχεν ὁ ἐξῆς λόγος· ἐγὼ μὲν, Κύριε, ὡς ἄνθρωπος ἡμαρτον, σὺ δὲ ὡς Θεὸς συγχώρησον· καὶ ἤκουον αὐτόν οἱ πατέρες νὰ λέγῃ τὸν στίχον τοῦτον μετὰ ψυχικῆς λύπης, καὶ πάντοτε ἔκλαιε, καὶ δὲν ἠσύχαζε· καὶ ἀντὶ προσευχῆς εἶχε μόνην ταύτην τὴν εὐχὴν νύκτα καὶ ἡμέραν)· τέταρτον, ἄλλος δὲ ἀφ' ἑσπέρας ἀναγινώσκει ψαλμοὺς καὶ εὐχάς, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς νυκτὸς διέρχεται ψάλλων τροπάρια· πέμπτον, ἄλλος δὲ ἀγρυπνεῖ, καταγινόμενος ὅλην τὴν νύκτα εἰς δοξολογίας καὶ ἀναγνώσεις· καὶ ἕκτον, ἄλλος πάλιν τίθησι νόμον εἰς ἑαυτόν νὰ ἴσταται ὄρθιος ὅλην τὴν νύκτα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν, καθ' ὃν πολεμεῖται ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ τῆς πορνείας. Ἐγὼ δὲ Θεῷ ἡμῶν δάξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ'.

Περὶ τῶν ὁδῶν, αἰτινες πλησιάζουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν Θεόν, καὶ φανεροῦνται εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν γλυκυτάτων ἔργων τῆς νυκτερινῆς ἀγρυπνίας· καὶ ὅτι ὅσοι μετέρχονται ταύτην τὴν ἐργασίαν, τρέφονται διὰ μέλιτος εἰς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν.

ΜΗ ΝΟΜΙΣΗΣ, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι μεταξύ πασῶν τῶν πνευματικῶν ἐργασιῶν τοῦ μοναχοῦ ὑπάρχει ἄλλη τις μεγαλειτέρα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀγρυπνίας τῆς νυκτός· τῆ ἀληθεία, ἀδελφέ, καὶ μεγάλη ὑπάρχει καὶ ἀναγκαιοτάτη εἰς τὸν ἐγκρατῆ. Ἐὰν ὁ μοναχὸς δὲν διασκορπίσῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ τῆδε κάκεισε, καὶ ἐὰν δὲν ἐπασχοληθῆ εἰς τὰ σωματικά πράγματα, καὶ ἐὰν δὲν φροντίσῃ περὶ τῶν παρερχομένων ματαίων πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἀλλὰ φυλάξῃ ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ γυμνασθῆ εἰς τὴν ἀγρυπνίαν, τοῦ τοιοῦτου μοναχοῦ ὁ νοῦς εἰς μικρὸν διάστημα καιροῦ πετᾷ ὡς διὰ πτερύγων, καὶ ὑψοῦται πρὸς τὴν τερπνότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ καταντᾷ ταχέως εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ· διότι ὑψοῦται διὰ τῆς ελαφρότητος καὶ λεπτότητος αὐτοῦ εἰς τὴν γνῶσιν ἐκείνην, ἣτις ὑπάρχει ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην ἔννοιαν. Ὅν τινα μοναχὸν εἶδεις ἐπιμένοντα μετὰ διαιρέσεως εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀγρυπνίας, τὸν τοιοῦτον μὴ νόμιζε σαρκοφόρον ἄνθρωπον· καθότι τοῦτο τὸ ἔργον τῆ ἀληθεία εἶναι ἴδιον τῶν ἀγγέλων· ἐπειδὴ ἀδύνατον εἶναι, ὅσοι ἔχουσι τὴν ἐργασίαν ταύτην, νὰ μὴ ἀξιωθῶσι παρὰ Θεοῦ μεγάλων χαρισμάτων διὰ τὴν προσοχὴν καὶ ἐπαγρύπνησιν τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν ἀμέριμον διαγωγὴν, καὶ διὰ

τὴν εἰς τὸν Θεὸν ἀφιέρωσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν λογισμῶν. Ἡ εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀγρυπνίας ἀγωνιζομένη ψυχὴ, καὶ διαπρέπουσα εἰς αὐτήν, ἀποκτᾷ χερουβικούς ὀφθαλμούς, ἵνα βλέπῃ πάντοτε τὴν ἐπουράνιον θεωρίαν.

Ἐγὼ δὲ νομίζω, ὅτι ἀδύνατον εἶναι, ὅστις ἀνέλαβε εἰς ἑαυτὸν τοῦτον τὸν μέγαν καὶ θεῖον κόπον μετὰ γνώσεως καὶ διακρίσεως, καὶ ἠθέλησε νὰ βαστάσῃ τοῦτο τὸ βᾶρος, νὰ μὴ ἀγωνισθῇ εἰς τοῦτο τὸ δεδεξασμένον ἔργον, τὸ ὀπσιον προετίμησε, καὶ νὰ μὴ προφυλάξῃ ἑαυτὸν τὴν ἡμέραν ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν συντυχιῶν, καὶ ἐκ τῆς φροντίδος τῶν σωματικῶν ἔργων, ἵνα μὴ μένη κενὸς ἀπὸ τὴν θαυμαστὴν καρποφορίαν καὶ μεγάλην τρυφήν, τὴν ὁποίαν περιμένει νὰ τρυγήσῃ ἐκ τῆς ἀρετῆς ταύτης. Ὅστις ὅμως παραμελεῖ τοῦτο τὸ ἔργον, (ἡγουν ὅστις τὴν μὲν νύκτα ἀγρυπνεῖ, τὴν δὲ ἡμέραν δὲν προφυλάττεται ἀπὸ τὰς ὀμιλίαις καὶ τὸν περισπασμὸν τῶν σωματικῶν ἐργασιῶν), λέγω μετὰ θάρρους, ὅτι αὐτὸς δὲν γνωρίζει διὰ τί κοπιᾷζει, καὶ ἀπέχει ἀπὸ τὸν ὕπνον, καὶ κακοπαθεῖ ὄλην τὴν νύκτα διὰ τῆς πολλῆς στιχολογίας, καὶ τοῦ κόπου τῆς γλώσσης, καὶ διὰ τῆς ὀλονυκτίου στάσεως, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ περιωρισμένον εἰς τὴν ψαλμωδίαν καὶ τὴν προσευχὴν, ἀλλ' ὡς ἀπὸ συνηθείας φερόμενος κοπιᾷζει ἀδιακρίτως· καὶ ἐὰν ταῦτα δὲν ἔχουσιν οὕτως, ὡς εἶπον, πῶς ἤθελε στερηθῆ ἐκ τοῦ θερισμοῦ τοῦ ἀκαταπαύστου σπέρματος τοῦ κόπου αὐτοῦ τὰς μεγάλας ἐπικαρπίας; Ἐὰν δὲ ἀντὶ τῶν φροντίδων καὶ ὀμιλιῶν ἐπασχολεῖτο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων γραφῶν, ἧτις ἐνδυναμοῖ τὸν νοῦν καὶ τρέφει τὴν ψυχὴν, καὶ βοηθεῖ εἰς τὴν ἀγρυπνίαν, καὶ ὑπάρχει σύντροφος αὐτῆς, καὶ φῶς τῆς διανοίας, ἤθελεν εὔρει αὐτὴν ὁδηγὸν τῆς εὐθείας ὁδοῦ, καὶ σπορέα τῆς ὕλης τῆς θεωρίας εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ ἐπὶ πλεον νὰ δεσμεύῃ τὰς ἐνθυμήσεις, ἵνα μὴ περιπλανῶνται ἄδε κάκεισε, καὶ βόσκωσιν εἰς τὰ μάταια πράγματα, καὶ νὰ σπείρῃ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ τὰς διαφοροῦς

πολιτείας τῶν ἀγίων, οἵτινες εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ, καὶ νὰ κάμῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ ν' ἀποκτήσῃ λεπτότητα καὶ σοφίαν, καὶ ἐνὶ λόγῳ ἤθελεν εὐρεῖ ὠριμον τὸν καρπὸν τῶν τοιούτων ἐργασιῶν.

Διὰ τί, ὦ ἄνθρωπε, τόσον ἀδικρίτως κυβερνᾷς τὰ κατὰ σέ; διότι ὄλην μὲν τὴν νύκτα ἀγρυπνεῖς, καὶ καταπονεῖς σεαυτὸν εἰς ψαλμωδίας καὶ ὑμνωδίας καὶ δεήσεις, μέγα δὲ καὶ βαρὺ σοὶ φαίνεται τὸ νὰ προφυλάττῃς ἑαυτὸν ἐκ τῶν συναναστροφῶν καὶ ὀμιλιῶν τῶν φίλων σου, ἵνα διὰ μικρᾶς ἐπιμελείας τῆς ἡμέρας ἀξιωθῆς τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀμοιβὴν τῆς κακοπαθείας σου; Τίνος χάριν καταπονεῖς σεαυτὸν; καὶ τὴν μὲν νύκτα συνάγεις, τὴν δὲ ἡμέραν σκορπίζεις τὸν κόπον σου, καὶ εὐρίσκεσαι κενὸς καὶ ἄκαρπος, καὶ διασκορπίζεις τὴν προσευχὴν καὶ τὴν νῆψιν καὶ τὴν θέρμην τῆς καρδίας σου, τὴν ὁποῖαν ἀπέκτησες, καὶ χάνεις τὸν κόπον σου ματαίως διὰ τῆς ταραχῆς καὶ ὀμιλίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ τῆς φροντίδος καὶ τοῦ περισπασμοῦ τῶν ματαίων πραγμάτων ἄνευ τινὸς εὐλόγου αἰτίας; Ἐὰν δὲ ἐποίησ, ὥστε ἡ ἐργασία τῆς ἡμέρας νὰ ᾔῃαι σύμφωνος τῇ μελέτῃ τῆς νυκτός, καὶ τῇ θέρμῃ τῆς καρδιακῆς σου ὀμιλίας, καὶ δὲν ἐτίθεις φραγμὸν μεταξὺ αὐτῶν, τῇ ἀληθείᾳ εἰς διάστημα ὀλίγου χρόνου ἤθελες εὐρεθῆ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι πολιτεύεσαι ἄνευ διακρίσεως, καὶ δὲν γνωρίζεις, διὰ ποίαν αἰτίαν πρέπει οἱ μοναχοὶ νὰ ᾔῃαι ἀγρυπνοί. Σὺ μὲν νομίζεις, ὅτι μόνον διὰ τὸν σωματικὸν κόπον προσδιωρίσθη ἡ ἀγρυπνία, καὶ ὄχι δι' ἄλλο τι, τὸ ὁποῖον νὰ γεννᾶται ἐξ αὐτῆς· ὅστις ὅμως κατηξιώθη ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ νὰ μάθῃ, τίνος ἐλπίδος ἕνεκα ἀνθίστανται οἱ ἀγωνισταὶ καὶ πολεμοῦσι κατὰ τοῦ ὕπνου, καὶ βιάζουσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν φύσιν εἰς ἀγρυπνίαν, καὶ διὰ τῆς προσοχῆς καὶ τῶν θείων ἐννοιῶν προσφέρουσι τὰς δεήσεις αὐτῶν καθ' ἐκάστην νύκτα, ἐκεῖνος γνωρίζει τὴν δύναμιν, ἣτις προέρχεται ἐκ τῆς προφυλάξεως

τῆς ἡμέρας, καὶ πόσῃ βοήθειαν δίδει ἢ προφύλαξις αὐτῇ εἰς τὸν νοῦν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῆς νυκτός, καὶ πόσῃ ἐξουσίαν λαμβάνει κατὰ τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ πόσῃ καθαρότητα διακρίνει εἰς ἑαυτόν, καὶ πῶς τὸ πλῆθος τῶν ἀρετῶν ἀνευ βίας καὶ πολέμου χαρίζεται εἰς αὐτόν, καὶ ποιεῖ νὰ ἐννοήσῃ ἐλευθέρως τὴν εὐγένειαν τῶν λογισμῶν. Ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι, ἐὰν τὸ σῶμα ἔνεκα τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ νηστεύσῃ, ἡμπορεῖ ὁ νοῦς καὶ διὰ μόνῃς τῆς ἀγρυπνίας ν' ἀποκτήσῃ τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, καὶ νὰ δώσῃ νόησιν εἰς τὴν καρδίαν νὰ μάθῃ ἀκριβῶς τῆς πνευματικῆς δύναμιν, ἐὰν μόνον δὲν σκοτισθῇ ἀπὸ τὰς ὀμιλίας καὶ τὰς φροντίδας τῆς ἡμέρας. Ἐὰν ὁμως συμβῇ εἰς σέ, (ὅπερ μὴ γένοιτο), λογισμὸς χανόντητος καὶ σὲ καταβάλλῃ ἢ ἀμέλεια κατὰ δοκιμὴν Θεοῦ, ὅστις συνήθως παραχωρεῖ, ἵνα λάβῃς ἀλλοίωσιν εἰς τὰ τοιαῦτα, εἴτε ἀπὸ θερμότητα, εἴτε ἀπὸ ψυχρότητα, ἢ ἀπὸ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, ἢ ἀπὸ ἀσθένειαν σώματος, ἢ διότι δὲν δύνασαι νὰ ὑπομένης πλέον τὸν κόπον τῆς πολλῆς ψαλμωδίας καὶ τῆς ὀλοψύχου εὐχῆς, καὶ τῶν πολλῶν γονυκλισιῶν, τὰς ὁποίας συνήθως πάντοτε ἐπραττες, σὲ παρακαλῶ ἐν ἀγάπῃ, ἐὰν ἀφήσῃς τὰς ἀνωτέρω ἐργασίας, διότι δὲν δύνασαι πλέον νὰ ἐκτελῆς αὐτάς, κἂν καθήμενος ἀγρύπνησον, καὶ προσεύχου διὰ τῆς καρδίας σου, καὶ ἐν πάσῃ μηχανῇ διέλθε τὴν νύκτα ἀγρυπνος, καθήμενος καὶ συλλογιζόμενος καλὰς καὶ θείας ἐννοίας, καὶ μὴ σκληρύνῃς τὴν καρδίαν σου, καὶ σκοτίσης τὸν νοῦν σου διὰ τοῦ ὕπνου· καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πάλιν θέλει σοὶ ἐπέλθει ἡ πρώτη ἐκείνη θερμότης καὶ ελαφρότης καὶ δύναμις, καὶ σκηρτήσας θέλεις χαρῆ εὐχαριστῶν τὸν Θεόν· διότι ἡ ψυχρότης καὶ τὸ τοιοῦτον βάρος πρὸς δοκιμὴν παραχωροῦνται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον· καὶ ἐὰν διεγείρῃ ἐκυτὸν ὁ ἄνθρωπος μετὰ θερμότητος, καὶ βιαζόμενος ὀλίγον, ἐκτινάξῃ αὐτὰ ἀφ' ἑαυτοῦ, τότε πλησιάζει εἰς αὐτὸν ἡ θεία χάρις ὡς καὶ πρότερον, καὶ ἔρχεται εἰς αὐτόν

ἄλλη δύναμις, ἔχουσα πᾶν ἀγαθὸν εἰς ἑαυτὴν κεκρυμμένον, ὡς καὶ τὰ εἶδη τῆς βοηθείας. Θέλει δὲ θαυμάσει μετὰ ἐκπλήξεως ὁ ἄνθρωπος, ἐνθυμούμενος τὸ πρῶτον βᾶρος, καὶ αἰσθανόμενος τὴν ἤδη ἐπελθοῦσαν εἰς αὐτὸν ἑλαφρότητα καὶ δύναμιν καὶ διαφορὰν τῶν ἐννοιῶν, καὶ πῶς ἔλαβε τοιαύτην ἀλλοιώσιν, καὶ τότε σοφίζεται καὶ μηχανᾶται, ἵνα, ὅταν ἐπέλθῃ εἰς αὐτὸν πάλιν τὸ τοιοῦτον βᾶρος, γνωρίσῃ αὐτὸ ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ δοκιμῆς· διότι ἐὰν εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἀγωνισθῇ ὁ ἄνθρωπος, δὲν δύναται ν' ἀποκτήσῃ ταύτην τὴν δοκιμὴν. Βλέπεις πόσον σοφίζεται καὶ μηχανᾶται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἐξυπνήσῃ ὀλίγον τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ὑπομείνει ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου; ἐκτὸς μόνον ἐὰν ἀσθενήσῃ καὶ ἀτονήσῃ ἢ φύσις τοῦ σώματος· ἀλλ' ἢ τοιαύτη ἀτονία δὲν εἶναι πόλεμος, ἀλλ' ἀνάγκη τῆς ἀσθενείας, καὶ τότε δὲν συμφέρει νὰ πολεμήσῃ τις τὴν φύσιν, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ καλὸν εἶναι ν' ἀναγκάσῃ τις ἑαυτὸν καθ' ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὠφελοῦσιν εἰς αὐτόν.

Ἡ μετὰ ἀναγνώσεως γινομένη παντοτεινὴ ἡσυχία, καὶ ἡ συμμετρία τοῦ φαγητοῦ καὶ ἡ ἀγρυπνία ταχέως ἐξυπνίζουσι τὴν διάνοιαν εἰς ἐκπληξιν τῶν θείων πραγμάτων· ἐκτὸς ἐὰν συμβῇ αἰτία τις, ἢ ὁποῖα δυνατὸν νὰ χαλάσῃ τὴν ἡσυχίαν. Αἱ ἐννοιαὶ, αἵτινες αὐτομάτως κινοῦνται εἰς τοὺς ἡσυχαστάς, κάμνουσι τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς ὡς κολυμβήθραν ἐκ τῶν τρεχόντων δακρῶν, τῶν ὁποίων τὸ πλῆθος πλένει τὰς παρεῖας αὐτῶν.

Ἢ ὅταν διὰ τῆς ἐγκρατείας, καὶ τῆς ἀγρυπνίας, καὶ τῆς προσοχῆς τῆς καρδίας καὶ τῆς ἡσυχίας δαμασθῇ τὸ σῶμά σου, ἀλλ' αἰσθάνεσαι εἰς αὐτὸ τὴν ὀξύτητα τῆς πορνείας, γινομένην ἐκτὸς τῆς φυσικῆς κινήσεως, τότε γνώριζε, ὅτι ἐπειράχθῃς ἐκ τῶν λογισμῶν τῆς ὑπερηφανείας, καὶ ἔνωσον εἰς τὴν τροφήν σου τὴν σποδὸν τῶν δακρῶν, καὶ προσκόλλησον τὴν κοιλίαν σου εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐρεύνησον τοὺς λογισμοὺς σου, καὶ μάθε τὴν μεταβολὴν τῆς φύσεώς σου,

καὶ τὰς παρὰ φύσιν πράξεις σου, καὶ ἴσως σ' ἐλεήσει ὁ Θεός, καὶ σοὶ ἐξαποστείλει φῶς, ὅπως μάθῃς τὴν ταπείνωσιν, ἵνα μὴ αὐξηθῇ ἡ κακία σου. Ἄς μὴ παύσωμεν λοιπὸν ἀγωνιζόμενοι καὶ σπουδάζοντες, ἕως ὅτου νὰ ἴδωμεν εἰς ἑαυτοὺς τελείαν τὴν μετάνειαν, καὶ εὐρωμεν τὴν ταπείνωσιν, καὶ ἀναπαυθῇ ἡ καρδιά ἡμῶν ἐν τῷ Θεῷ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Δ'.

Περὶ εὐχαριστίας εἰς τὸν Θεόν ἐν ᾧ ὑπάρχουσι
καὶ κεφαλαιώδεις κατηχήσεις.

Η ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ τοῦ λαμβάνοντος ἐρεθίζει τὴν φιλοτιμίαν τοῦ δίδοντος εἰς τὸ νὰ δώσῃ καὶ ἄλλα δωρήματα μεγαλειότερα καὶ περισσότερα τῶν πρώτων. Ὅστις δὲν εὐχαριστεῖ εἰς τὰ ὀλίγα καὶ μικρά, αὐτὸς ὑπάρχει ἀχάριστος καὶ εἰς τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ ψεύστης καὶ ἄδικος. Ὅστις ἀσθενεῖ, καὶ γνωρίζει τὸ εἶδος τῆς ἀσθενείας του, ὀφείλει νὰ ζητῇ τὴν θεραπείαν. Ὅστις ὁμολογεῖ τὸν πόνον του, πλησιάζει εἰς τὴν θεραπείαν αὐτοῦ, καὶ εὐκόλως εὐρίσκει αὐτήν. Οἱ πόνοι τῆς σκληρᾶς καρδίας αὐξάνουσι, καὶ ὁ ἄρρωστος, ὅστις ἀντιστέκεται εἰς τὸν ἰατρόν, παιδεύεται περισσότερον. Δὲν ὑπάρχει ἁμαρτία ἀσυγχώρητος, παρὰ ἡ ἀμετανόητος· οὐδὲ δώρημα μένει ἄνευ προσθήκης, παρὰ τὸ στερούμενον εὐχαριστίας. Οἱ τρόποι τοῦ ἀνοήτου φαίνονται ὡς μηδὲν εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ.

Ἐνθυμοῦ πάντοτε τοὺς ὑπερέχοντάς σε κατὰ τὴν ἀρετὴν, ἵνα ἴδῃς διὰ παντὸς σεαυτὸν στερούμενον τοῦ μέτρου αὐτῶν. Συλλογίζου πάντοτε τὰς μεγάλας καὶ δυνατὰς θλίψεις τῶν

τεθλιμμένων και ταλαιπωρουμένων, ἵνα δώσης τὴν πρέπουσαν εὐχαριστίαν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὰς μικρὰς καὶ εὐτελεῖς σου στενοχωρίας, καὶ δυνηθῆς νὰ ὑπομένης αὐτὰς μετὰ χαρᾶς. Ὅταν σὲ νικᾷ ὁ ἐχθρὸς σου διὰ τῆς χαινώσεως καὶ ὀνηρίας, ἐπειδὴ εὐρίσκεισαι δεδεμένος καὶ κυριευμένος ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἐπιπονωτέραν ταλαιπωρίαν, καὶ εἰς τὸ μοχθηρὸν ἔργον τῆς ἀμαρτίας, τότε συλλογίζου τὸν πρότερον καιρὸν τῆς σπουδῆς τοῦ ἀγῶνός σου, καὶ πῶς τότε ἐφρόντιζες καὶ δι' αὐτὰ τὰ λεπτότερα καὶ μικρότερα ἀμαρτήματα· συλλογίζου καὶ τὸν ἀγῶνα, τὸν ὅποιον ἐδείκνυες, καὶ πῶς ἐκίνεις σεαυτὸν μετὰ ζήλου κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου, οἵτινες προσεπάθουν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ὁδοιπορίαν σου· συλλογίζου δὲ καὶ τοὺς στεναγμούς, τοὺς ὁποίους ἐστέναζες διὰ τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ πῶς εἰς ὅλα αὐτὰ ἐλάμβανες τὸν στέφανον τῆς νίκης· καθότι διὰ τῶν τοιούτων ἐνθυμήσεων ἐξυπνίζεται ἡ ψυχὴ σου ὡς ἀπὸ βαθέως ὕπνου, καὶ ἐνδύεται τὴν φλόγα τοῦ ζήλου, καὶ ἀνίσταται ἐκ τοῦ καταποντισμοῦ αὐτῆς, καὶ ὑψοῦται καὶ στρέφεται εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς ἀξίαν καὶ τάξιν διὰ θερμοῦ ἀγῶνος κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἀμαρτίας.

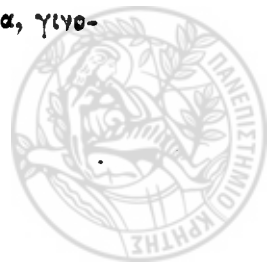
Ἐνθυμοῦ τὰς πτώσεις τῶν δυνατῶν, καὶ ταπεινώθητι εἰς τὰς ἀρετὰς σου· ἐνθυμοῦ τὰ σκληρὰ ἀμαρτήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔπεσαν πολλοὶ ἐκ τῶν παλαιῶν καὶ μετενόησαν, καὶ τὸ ὕψος τῆς τιμῆς, τὴν ὁποίαν μετὰ ταῦτα ἤξιώθησαν, καὶ θέλεις λάβει θάρρος εἰς τὴν μετάνοιάν σου. Εἰρήνευσον μετὰ σοῦ, καὶ ἔσται σοι εἰρηνικὸς ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ. Σπούδασον νὰ εἰσέλθῃς ἐντὸς τοῦ ταμείου τῆς καρδίας σου, καὶ θέλεις εἶδει τὸ ταμεῖον τὸ οὐράνιον· διότι ἐν εἶναι καὶ τὰ δύο, καὶ διὰ μιᾶς εἰσόδου συγχρόνως βλέπονται· ἐπειδὴ ἡ κλίμαξ ἐκείνης τῆς βασιλείας εἶναι ἐντὸς σου κεκρυμμένη. Ἀναλογίζου διὰ ἐνδομύχου μελέτης καὶ βαθείας θεωρίας τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ θέλεις εὐρεῖ ἀναβάσεις εἰς τὴν καρδίαν σου, διὰ τῶν ὁποίων θέλεις δυνηθῆ ν' ἀναβῆς εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν.

Ἡ θεία γραφή δὲν ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς, ὅποια εἶναι τὰ πράγματα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, αἰσθανόμεθα ὁμως ἐντεῦθεν τὴν τρυφήν αὐτῶν πρὶν τῆς ἀλλοιώσεως τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ἐξόδου· διότι εὐκόλως ἐδίδαξεν εἰς ἡμᾶς τοῦτο διὰ ὀνομάτων ἐπιθυμητῶν καὶ ἐνδόξων, ἵνα ἐρεθίσῃ ἡμᾶς εἰς τὸν πόθον τούτου, λέγουσα, «ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ τὰ ἐξῆς,» καὶ διὰ τούτου τοῦ μέσου ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ ὑπάρχουσιν ἀκατάληπτα, καὶ δὲν ἔχουσιν ὁμοιότητα μετὰ κανὲν πρᾶγμα τούτου τοῦ κόσμου.

Ἡ πνευματικὴ τρυφή δὲν εἶναι ὁμοία τῇ τρυφῇ καὶ τῆδύτητι τῶν ἡδέων πραγμάτων τούτου τοῦ κόσμου· διότι ἐὰν τοῦτο δὲν ἔχη οὕτω, λοιπὸν τό, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐν τὸς ἡμῶν ἐστί, καὶ τό, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, φανεροῦσιν, ὅτι πρέπει ἡμεῖς ν' ἀποκτήσωμεν ὕλην αἰσθητῶν πραγμάτων εἰς τὴν ἡμετέραν καρδίαν δι' ἀρραβῶνα τῆς τρυφῆς τῆς οὐρανόου βασιλείας· καὶ ὁμως δὲν ἔχει οὕτω· διότι εἶναι ἀνάγκη, ὥστε τὸ κτῆμα νὰ ᾔηται ὁμοιον μετὰ τὸν ἀρραβῶνα, καὶ τὸ ὅλον ὁμοιον μετὰ τὸ μέρος, καὶ τὸ βλεπόμενον εἰς τὸν καθρέπτην νὰ ᾔηται ὁμοιον μετὰ τὸ ἐξωθεν τοῦ καθρέπτου ἀληθινὸν σχῆμα. Ἐὰν δὲ αὕτη ἡ ἐντὸς ἡμῶν εὕρισκομένη βασιλεία τῶν οὐρανῶν δὲν δεικνύῃ τὸ ὅλον, ἀλλ' ὁμως βεβαίως δηλοῖ κτῆμα παρόμοιον· καὶ ἐὰν αὕτη ἡ αἰσθησις τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὑπάρχει νοερὰ ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ θεῖοι πατέρες, οἱ ἐρμηνεύσαντες τὰς γραφάς, αὕτη λοιπὸν εἶναι μέρος ἐκείνου τοῦ ὅλου.

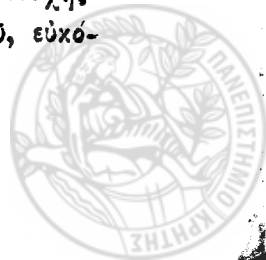
Φιλάρετος εἶναι ὄχι ἐκεῖνος, ὅστις πράττει τὸ καλὸν δι' ἀγώνων, ἀλλ' ὅστις δέχεται μετὰ χαρᾶς τὰ ἐπακολουθοῦντα εἰς τὴν ἀρετὴν κακὰ. Δὲν εἶναι μέγα τι, τὸ νὰ ὑπομένῃ τις τὰς θλίψεις τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ ἀπορῆ καὶ στενοχωρῆται ὁ νοῦς εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ καλοῦ αὐτοῦ θελήματος διὰ τῆς κολακείας τοῦ γαργαλισμοῦ. Πᾶσα μετάνοια, γινο-

μένη άνευ τῆς προαιρέσεως, οὔτε χαρὰν περιέχει, οὔτε λογίζεται ἀξία ἀνταμοιβῆς.

Σκέπασον τὸν πταίοντα, ὅταν δὲν ἔχῃς ἐκ τούτου ζημίαν διότι διὰ τοῦ τοιούτου σου τρόπου εἰς ἐκείνον μὲν δίδεις θάρρος, σὲ δὲ βαστάζει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἐνθάρρυνον διὰ τοῦ λόγου τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς λυπημένους κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ ὅσον σοι δυνατὸν, ἐλέησον αὐτοὺς διὰ τῆς χειρὸς σου, καὶ θέλει σ' ἐνθάρρυνει, καὶ σ' ἐλεεῖ ἢ δεξιὰ ἐκείνου, ὅστις δικτηρεῖ τὰ πάντα. Γίνου κοινωνὸς τῆς λύπης τῶν ἄλλων διὰ τῆς ἐμπόνου προσευχῆς καὶ προσοχῆς τῆς καρδίας σου, καὶ θέλει ἀνοιγῆ ἔμπροσθεν τῶν αἰτημάτων σου ἡ πηγὴ τοῦ Θεοῦ ἐλέους. Μετὰ κόπου καὶ πόνου παρακάλεσον πάντοτε τὸν Θεόν, ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ ἀγαθοὺς λογισμοὺς πλήρεις κατανύξεως, καὶ ὁ Θεὸς θέλει φυλάξει τὴν διάνοιάν σου, ἐκ τῶν ἀκαθάρτων καὶ ῥυπαρῶν λογισμῶν, ἵνα μὴ ἐνυδρισθῇ εἰς σὲ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ. Καταγίνου πάντοτε εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τῶν θείων γραφῶν, ἐννοῶν ἀκριβῶς τὰ περιεχόμενα ἐν αὐταῖς, ἵνα μὴ διὰ τῆς ἀργίας τοῦ νοὸς μολυνθῇ ἡ ἐσωτερικὴ σου ὄρασις ἐκ τῶν ἀκολάστων ξένων λογισμῶν. Μὴ θέλε νὰ συλλογίζησαι πορνικούς λογισμοὺς, μήτε νὰ βλέπῃς εἰς πρόσωπα, τὰ ὁποῖα σὲ πειράζουσι, νομίζων ὅτι δὲν νικᾶσαι ὑπ' αὐτῶν· διότι οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ τοιούτου λογισμοῦ ἐσκοτίσθησαν καὶ ἐμωράνθησαν. Μὴ θησαύριζε εἰς τὸν κόλπον σου τὴν φλόγα τῶν κακῶν ἐνθυμήσεων ἀνευ δυνατωτέρων στενοχωριῶν τοῦ σώματός σου.

Δύσκολον εἶναι ἀνευ γυμνασίας νὰ δεσμευθῇ ἡ νεότης ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς καθαριότητος. Ἡ ἀρχὴ τοῦ σκοτασμοῦ τοῦ νοὸς ἐν πρώτοις ἀρχεται ἐκ τῆς ὀκνηρίας, ἣτις δεικνύεται εἰς τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν καὶ εἰς τὴν προσευχὴν· διότι ἄλλη ὁδὸς πλάνης δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ψυχὴν, εἰμὴ τὸ νὰ ἐκπέσῃ πρῶτον ἐκ τῆς πνευματικῆς ἐργασίας καὶ τῆς προσευχῆς· ἐπειδὴ ὅταν ἡ ψυχὴ στερηθῇ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, εὐκό-

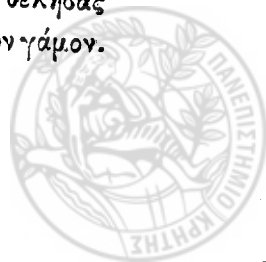
λως πίπτει εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς. Καὶ πάλιν, ὅταν ἡ ψυχὴ ἀμεριμνή διὰ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, εὐκόλως ἐλκεται εἰς τὰ ἐναντία τούτων· διότι ὅθεν ἤθελε γίνεαι ἢ μεταβάσις, εἶναι ἀρχὴ τοῦ ἐναντίου μέρους, ἐκτὸς ἐὰν πράξῃ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, χωρὶς ποσῶς νὰ φροντίζῃ διὰ τὰ μάταια πράγματα. Δεῖξον τὴν ἀσθeneiάν σου πάντοτε ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν θέλεις πειραχθῆ ποσῶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν σου, ὁπόταν μονωθῆς ἀπὸ τὴν βοήθειαν τοῦ φυλάττοντός σε.

Ἡ πράξις τοῦ σταυροῦ ὑπάρχει διπλῆ, καὶ τοῦτο διὰ τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως ἡμῶν, ἧτις διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς σῶμα καὶ ψυχὴν· καὶ ἡ μὲν μία συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑπομένῃ τὰς ὀλίψεις τῆς σαρκός, αἵτινες προκύπτουσι διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, καὶ ὀνομάζεται κυρίως πρᾶξις· ἡ δὲ ἄλλη συνίσταται εἰς τὴν λεπτὴν καὶ νοερὰν ἐργασίαν τοῦ νοός, καὶ εἰς τὴν παντοτεινὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀδιάλειπτον προσευχὴν, ἧτις ἐκτελεῖται διὰ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, καὶ καλεῖται θεωρία· καὶ ἡ μὲν πρώτη, ἡγουν ἡ πρᾶξις, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ζήλου καθαρίζει τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς· ἡ δὲ δευτέρα, ἡγουν ἡ θεωρία, καθαρίζει τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀγάπης τῆς ψυχῆς, ἧτις εἶναι φυσικὴ ἐπιθυμία, διυλίζουσα τὸ νοητὸν μέρος τῆς ψυχῆς. Ἐκαστος λοιπόν, πρὶν ἢ γυμνασθῆ καλῶς εἰς τὸ πρῶτον μέρος, ἡγουν εἰς τὴν πρᾶξιν, ἐὰν θελήσῃ νὰ μεταβῆ εἰς τὸ δεύτερον. ἡγουν εἰς τὴν θεωρίαν, κινούμενος ὑπὸ ἔρωτος διὰ τὴν ἡδονὴν αὐτῆς, ἵνα μὴ εἴπω, κινούμενος ὑπὸ ὀκνηρίας, εἰς αὐτὸν ἐπέρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ πρὶν ἔτι νεκρῶσθαι τὰ μέλη αὐτοῦ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἡγουν πρὶν ἔτι ἰατρεύσθαι τὴν ἀσθeneiαν τῶν λογισμῶν αὐτοῦ διὰ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἀτιμίας τοῦ σταυροῦ, ἐτόλμησε νὰ φαντασθῆ διὰ τοῦ νοός αὐτοῦ τὴν δόξαν τοῦ σταυροῦ· καὶ τοῦτο εἶναι, ὅπερ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι πατέρες, ὅτι πρὶν ἢ θεραπευθῆ ἡ ἀσθeneia τῶν αἰσθητηρίων, ἐὰν θελήσῃ ὁ νοῦς ν' ἀναβῆ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἔρχεται εἰς αὐτὸν ἡ

ὀργή τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνάβασις, ἡ ἐπιφέρουσα τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς ὑπομονῆς τῶν θλίψεων, ἥτις εἶναι σταύρωσις τῆς σαρκός· ἀλλ' εἰς τὸ ν' ἀνέλθη τις εἰς τὴν θεωρίαν, ἥτις εἶναι τὸ δεύτερον μέρος, τὸ ὁποῖον γίνεται μετὰ τὴν θεωρίαν τῆς ψυχῆς. Οὕτινας ὁ νοῦς ὑπάρχει μεμολυσμένος ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, καὶ τρέχει νὰ φαντασθῇ διὰ τῆς διανοίας τὰς θείας ἐννοίας, ἐπιστομίζεται δι' ἐπιτιμίου· καθότι δὲν ἐκαθάρισε πρῶτον τὴν διάνοιαν αὐτοῦ διὰ τῶν θλίψεων, οὔτε ὑπέταξε τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός, ἀλλ' ἔδραμε νὰ περιπατήσῃ μίαν ὁδόν, ἥτις εἶναι πλήρης γνόφου, καὶ αὐτὸς ἐνῶ εἰσέτι ὑπάρχει τυφλὸς κατὰ τοὺς νοερούς ὀφθαλμούς· διότι καὶ αὐτοὶ οἱ ὑγιαίνοντες ἔτι κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ὄρασιν, εὐρίσκονται εἰς κίνδυνον νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ τοι εἶναι: πεπληρωμένοι θεοῦ φωτός, καὶ ἀπέκτησαν ὁδηγούς τῆς χάριτος, καὶ ἔχουσι τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῶν πεπληρωμένους ὀκρυύων, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν διάγουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν μετὰ προσευχῆς καὶ κλαυθμοῦ διὰ τὸν φόβον τῆς ὀδοιπορίας, καὶ διὰ τοὺς θνητούς κλημνοὺς, τοὺς ὁποίους ἀπαντῶσι, καὶ διὰ τὰ ψευδῆ σχήματα τῆς πλάνης, τὰ δεικνυόμενα ὡς ἀληθῆ, καὶ ὄντα μεμιγμένα μετὰ τῶν σχημάτων τῆς ἀληθείας.

Τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ ἔρχονται ἀφ' ἑαυτῶν, ὡς λέγουσιν οἱ πατέρες, χωρὶς αὐτὸ νὰ αἰσθανθῆς· ναί, ἔρχονται ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐὰν ὁ τόπος ᾗναι καθαρὸς, καὶ ὄχι ρυπαρὸς. Ἐὰν ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς ψυχῆς σου δὲν ᾗναι καθαρὰ, μὴ τολμήσῃς νὰ ἴδῃς εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ νοητοῦ ἡλίου, ἵνα μὴ στερηθῆς καὶ αὐτὸ τὸ ὀλίγον φῶς, ὅπερ εἶναι ἡ ἀπλή πίστις, καὶ ἡ ταπεινότης, καὶ ἡ καρδιακὴ ἐξομολόγησις καὶ τὰ ὀλίγα ἔργα, τὰ ὁποῖα πράττεις κατὰ τὴν δυνάμιν σου, καὶ ἐπομένως ριφθῆς εἰς σκοτεινὸν τινα τόπον, ὅπερ ὑπάρχει τὸ ἐξώτερον σκότος, τὸ ἐξῴθεν τοῦ Θεοῦ, τὸ φέρον τύπον τοῦ Ἄδου, καθὼς ὁ θελήσας νὰ εἰσέλθῃ ἀναισχύντως μετὰ ρυπαρῶν ἱματίων εἰς τὸν γάμον.

Ἐκ τῶν κόπων καὶ ἐκ τῆς προφυλάξεως τῶν κακῶν ἔργων προκύπτει ἡ καθαρότης τῶν λογισμῶν, καὶ ἐκ τῆς καθαρότητος τῶν λογισμῶν προκύπτει τὸ φῶς τοῦ φρονήματος, καὶ ἐντεθ-
θεν ὁ νοῦς ὀδηγεῖται ὑπὸ τῆς θείας χάριτος εἰς ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον αἰαίσθησις δὲν ἔχουσι καμμίαν ἐξουσίαν, οὔτε διδάσκου-
σιν αὐτό, οὔτε διδάσκονται.

Φαντάσου μοι διὰ τοῦ νοός σου τὴν μὲν πρακτικὴν ἀρετὴν εἶναι σῶμα, τὴν δὲ θεωρίαν ψυχὴν, τὰ δὲ δύο εἶναι εἰς τέλειος ἄνθρωπος, ἡνωμένος διὰ πνεύματος ἐκ δύο μερῶν, αἰσθητῶν καὶ νοητῶν· καὶ καθὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἡ ψυχὴ χω-
ρὶς τῆς τελείας διαπλάσεως τοῦ σώματος καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ, οὔτω ἀδύνατον εἶναι ν' ἀνέλθῃ ἡ ψυχὴ εἰς τὴν θεω-
ρίαν, ἥτις εἶναι πνεῦμα τῆς ἀποκαλύψεως, καὶ εἰκονίζεται εἰς τὴν μήτραν τῆς κοιλίας, τὴν δεξαμένην τὴν ὕλην τοῦ πνευματικοῦ σπέρματος, χωρὶς τῆς τελειώσεως τοῦ ἔργου τῆς ἀρετῆς, ὅπερ ἐστὶν οἶκος τῆς διαγνώσεως τῆς δεχομένης τὰς ἀποκαλύψεις.

Ἡ θεωρία εἶναι αἰσθησις τῶν θείων μυστηρίων, τῶν κε-
κρυμμένων εἰς τὰ πράγματα καὶ εἰς τὰς αἰτίας. Ὅταν λοι-
πὸν ἀκούσης εἰς τὴν θεωρίαν νὰ λέγῃ κατάληψαι, καὶ ἀπομά-
κρυνσιν κόσμου, ἡ καθαρότητα κόσμου, πρέπει ἐν πρώτοις νὰ μάθῃς καὶ νὰ γνωρίσης καλῶς, ὄχι ὡς ἀμαθής, ἀλλ' ὡς σο-
φὸς διὰ νοητῶν ἐννοιῶν, τὸ τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἐνομασία τοῦ κόσμου, καὶ ἐκ πάσων διαφορῶν συνίσταται τοῦτο τὸ ὄνομα, καὶ τότε θέλεις δυνηθῆ νὰ γνωρίσης τὴν ψυχὴν σου κατὰ πό-
σον ἀπέχει ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ κατὰ πόσον ὑπάρχει ἡνωμένη μετ' αὐτοῦ.

Κόσμος εἶναι ὄνομα περιεκτικόν, τὸ ὁποῖον ἐφαρμόζεται εἰς τὰ πάθη, ἅπερ προσιπομεν· διότι ἐὰν πρῶτον δὲν γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος, τί εἶναι κόσμος, οὐδὲ δύναται νὰ γνωρίσῃ, πόσα τῶν μελῶν αὐτοῦ ἀπέχουσιν ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ πόσα εἶναι δεδεμένα μετ' αὐτοῦ. Ὑπάρχουσι πολλοὶ ἄνθρωποι, οἵτινες

κατὰ δύο, ἢ τρία μέλη ἀπεμακρύνθησαν τοῦ κόσμου, καὶ ἐνόμισαν, ὅτι εἶναι ξένοι τοῦ κόσμου διὰ τῆς πολιτείας αὐτῶν. ἐπειδὴ δὲν ἐνόησαν, οὔτε ἐγνώρισαν καλῶς, ὅτι κατὰ δύο μόνον μέλη ἀπέθανον τῷ κόσμῳ, τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῶν μέλη ζῶσιν ἐντὸς αὐτῶν ὡς πρὸς τὸν κόσμον· ἀλλ' οὔτε τὰ πάθη αὐτῶν ἐδυνήθησαν νὰ αἰσθανθῶσι· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠσθάνθησαν αὐτά, οὐδὲ περὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν ἐφρόντισαν.

Ὁ κόσμος λέγεται ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς θεωρίας καὶ σύστασις, τὸ ὁποῖον ὄνομα ἐφαρμόζεται εἰς ἕν ἕκαστον τῶν παθῶν. Ὅταν λοιπὸν θέλωμεν νὰ ὀνομάσωμεν ὀλικῶς τὰ πάθη, ὀνομάζομεν αὐτὰ κόσμον· ὅταν ὁμως θέλωμεν νὰ διαίρῃσωμεν αὐτά, καὶ νὰ ὀνομάσωμεν ἕν ἕκαστον ἰδιαιτέρως, ὀνομάζομεν αὐτὰ πάθη, τὰ ὁποῖα εἶναι μέρη τοῦ κόσμου· καὶ ὅπου παύουσι τὰ πάθη, ἐκεῖ ἔπαυσε καὶ ὁ κόσμος ἐκ τῆς διαδοχῆς αὐτοῦ. Τὰ δὲ πάθη εἰσὶ ταῦτα· ὁ πόθος τοῦ πλούτου, ἡ γοῦν τὸ νὰ συνάγῃ τις γῆινα πράγματα· ἡ τρυφή τοῦ σώματος, ἐξ ἧς προέρχεται τὸ πάθος τοῦ γάμου, καὶ ἐπομένως τὸ τῆς πορνείας καὶ πάσης ἄλλης ἀκαθαρσίας· ὁ πόθος τῆς τιμῆς, ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει ὁ φθόνος· ἡ προτίμησις καὶ πᾶσα φιλαρχία· ἡ ἔπαρσις τῆς εὐπρεπειᾶς τῆς ἐξουσίας· ὁ στολισμὸς καὶ ἡ κενοδοξία· ἡ ἀνθρωπίνῃ δόξῃ, ἣτις ὑπάρχει αἰτία τῆς μνησικακίας· ὁ φόβος τοῦ σώματος, ἵνα μὴ δυστυχῆσῃ καὶ πάσχῃ· καὶ τὰ λοιπὰ. Καὶ ὅπου παύει ἡ ἐνέργεια τούτων τῶν παθῶν, ἐκεῖ ἀπέθανεν ὁ κόσμος, καθὼς εἶπέ τις διὰ τοὺς ἁγίους, ὅτι ὅταν ἔζων, ἦσαν ἀποθαμένοι· διότι ζῶντες ἐν σώματι, δὲν ἔζων σαρκικῶς. Καὶ σὺ λοιπὸν βλέπε ποῖα τῶν παθῶν ζῶσιν εἰς σέ, καὶ τότε θέλεις γνωρίσει, ποῖα μέρη τοῦ κόσμου ζῶσιν εἰς σέ, καὶ ποῖα ἀπέθανον. Ὅταν μάθῃς, τί εἶναι ὁ κόσμος, ἐκ τῆς διαφορᾶς τούτων μαθάνεις καὶ διὰ τίνων παθῶν ὑπάρχεις δεδεμένος μετὰ τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τίνων ἀπέθανες τῷ κόσμῳ· καὶ ἵνα συντόμως εἶπω, ὁ κόσμος εἶναι ἡ σαρκικὴ διαγωγὴ καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκός. Ὅταν τι:

ἀπαλλαγῆ ἐκ τούτων, τότε γνωρίζεται ὅτι ἐξήλθεν ἐκ τοῦ κόσμου· καὶ ἡ ἀποξένωσις τινος ἐκ τοῦ κόσμου ἐκ τούτων τῶν δύο γνωρίζεται, ἐκ τῆς καλῆς αὐτοῦ διαγωγῆς, καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν νοημάτων τοῦ νοὸς αὐτοῦ. Ἐξ ἐκείνων λοιπόν, τὰ ὁποῖα βλαστάνουσιν εἰς τὴν διάνοιάν σου περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἕνεκα τῶν ὁποίων διασκεδάζεται ὁ λογισμὸς σου εἰς τὰ νοήματα αὐτῶν, φθάνεις τὸ μέτρον τῆς διαγωγῆς σου· δηλαδή εἰς ποῖα ἔχει ἀγάπην ἡ φύσις σου ἄνευ κόπου, καὶ ποῖα εἶναι βλαστήματα παντοτεινά, καὶ ποῖα εἶναι τὰ κινούμενα ἐκ συμπτώσεώς τινος· καὶ ἐὰν ἡ διάνοιά σου ἔλαβε παντελῶς αἰσθησιν τῶν νοερῶν νοημάτων, ἢ ἐὰν κινῆται ὑλικῶς, καὶ ἐὰν αὐτὰ τὰ ὑλικά ᾖναι ἐμπαθῆ· διότι αἱ σφραγίδες τῆς σωματώσεως τῶν ἔργων, διὰ τῶν ὁποίων φαντάζεται ἡ διάνοια ἄκουσα ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐργάζεται, εἰσὶν αἱ ἄρεται· καὶ ἐκ τούτων λαμβάνει αἰτίαν τῆς θερμῆς χωρὶς τῆς ἀσθενείας τῶν παθῶν καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν λογισμῶν πρὸς καλὸν σκοπόν, ἵνα ἀγωνίζηται σωματικῶς πρὸς ἰδίαν γυμνασίαν, ἐὰν δὲν ἐργάζεται αὐτὰ ἐμπαθῶς. Καὶ βλέπε, ἐὰν δὲν ἀσθενῆ ἡ διάνοια εἰς τὴν ἀπάντησιν τῶν σφραγίδων τῶν κρυπτῶν λογισμῶν διὰ τὴν κατὰ Θεὸν μεγαλύτεραν φλόγα, ἥτις συνηθίζει νὰ κόπηται τὰς ματαίας ἐνθυμήσεις.

Ἄντι δὲ πολλῶν βιβλίων ἀρκοῦσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον ταῦτα τὰ ὀλίγα σημεῖα τοῦ κεφαλαίου τούτου, ἵνα φωτίσωσιν αὐτόν, ἐὰν ἡσυχάζῃ, καὶ εὐρίσκηται ἀπομεμακρυσμένος ἐκ τοῦ κόσμου. Ὅσον δυνατὸς ὑπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον ὁ σωματικὸς φόβος, ὥστε πολλάκις μένει ἕνεκα τούτου ἀπρακτος καὶ ἀνενέργητος εἰς τὰ ἐνδοξα καὶ πολύτιμα πράγματα· καὶ ὅταν ὁ φόβος τῆς ψυχῆς φανῆ ἔμπροσθεν τοῦ φόβου τοῦ σώματος, τότε ὁ φόβος τοῦ σώματος ἐξασθενεῖ ἐνώπιον τοῦ φόβου τῆς ψυχῆς, ὡς τὸ κηρίον ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς φλογός. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἶη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

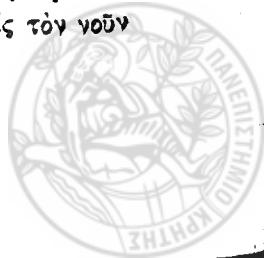

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Α'.

Περὶ διαφορᾶς τῆς διακρίσεως, τῆς γινομένης ἐν
τῇ ἡσυχίᾳ· καὶ περὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ νοός·
καὶ τίς ὁ ὅρος τῆς προσευχῆς.

ΔΟΞΑ τῷ ἀγίῳ Θεῷ, ὅστις ἔχυσε πλουσίως τὰς δωρεὰς
αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους· διότι ἐνῶ οὗτοι ὑπάρχωσι σαρκι-
κοί, ἔκαμεν αὐτοὺς νὰ ὑπερτερῶσι κατὰ τὴν τάξιν τῶν ἀσω-
μάτων ἀγίων φύσεων, καὶ κατηξίωσε τὴν φύσιν τῶν χοϊκῶν
νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν μεγάλων θείων αὐτοῦ μυστηρίων, καὶ
μάλιστα ὡς ἡμᾶς τοὺς ἀμαρτωλοὺς, οἱ ὅποιοι δὲν εἴμεθα ἄξιοι
μητε κἂν ν' ἀκούσωμεν τοὺς τοιοῦτους λόγους· ἀλλὰ διὰ τῆς
χάριτος αὐτοῦ ἀφῆρσε τὴν πόρῳσιν τῆς καρδίας ἡμῶν, ὅπως
κατανοήσωμεν ταῦτα τὰ μυστήρια ἐκ τε τῆς θεωρίας τῶν ἀ-
γίων γραφῶν καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν μεγάλων θείων πα-
τέρων· διότι δὲν ἠξιώθην ἐξ ἰδίων ἀγώνων νὰ ἔχω πείραν ἐνός
ἐκ τῶν χιλίων, ἅπερ ἔγραφα διὰ τῶν χειρῶν μου, καὶ μάλι-
στα εἰς τοῦτο τὸ σύγγραμμα, τὸ ὅποτον μέλλω νὰ ἐκθέσω
πρὸς παρακίνησιν καὶ φωτισμὸν τῆς ἐμῆς ψυχῆς, καὶ ἐκεί-
νων, οἵτινες μέλλουσι ν' ἀναγνώσωσιν αὐτό· ἴσως ἤθελον πα-
ρακινήθῃ νὰ ἐκτελέσωσι μετὰ προθυμίας τὰ ἐν αὐτῷ διαλαμ-
βανόμενα.

Ἄλλο εἶναι ἡ ἡδονὴ τῆς προσευχῆς, καὶ ἄλλο ἡ θεω-
ρία τῆς προσευχῆς· τιμιωτέρα δὲ εἶναι ἡ δευτέρα τῆς
πρώτης, καθ' ὅσον καὶ ὁ τέλειος ἄνθρωπος εἶναι τιμιώτε-
ρος τοῦ μικροῦ καὶ ἀτελοῦς παιδίου. Ἐνίοτε οἱ στίχοι τῶν
ψαλμῶν προξενοῦσι γλυκύτητα εἰς τὸ στόμα, καὶ ὡς ἐκ
τούτου εἰς στίχος ἐπαναλαμβάνεται πολλακίς εἰς τὴν προσευ-
χὴν, καὶ ὡς μὴ ἔχων χορτασμὸν, δὲν συγχωρεῖ εἰς τὸν νοῦν

νά μεταβῆ εἰς ἄλλον στίχον. Ἐνίοτε πάλιν ἐκ τῆς προσευχῆς γεννᾶται θεωρία τις, ἥτις παύει ἐκ τῶν χειλέων τὴν προσευχὴν, καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς θεωρίας ἐκείνης γίνεται ὡς σῶμα ἀψυχον, μένων ὅλως ἐκστατικός· καὶ τὸ τοιοῦτον, λέγομεν, ὅτι εἶναι θεωρία τῆς προσευχῆς, καὶ ὄχι ὡς λέγουσιν τινες ἀνόητοι, ὅτι εἶναι εἶδος πράγματός τινος, καὶ μορφή ἢ σχῆμα κατὰ φαντασίαν. Καὶ πάλιν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς προσευχῆς ὑπάρχει μέτρον καὶ διάκρισις χαρισμάτων· καὶ ἕως ᾧδε ὑπάρχει προσευχή· διότι ἡ διάνοια εἰσέτι δὲν μετέβη εἰς ἕτερόν τι, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ᾖναι προσευχή, καὶ ὅπερ εἶναι ἀνώτερον τῆς προσευχῆς· ἐπειδὴ αἱ κινήσεις τῆς γλώσσης καὶ τῆς καρδίας εἶναι κλειδιά εἰς τὴν προσευχὴν· ὅσα ὁμως ἀκολουθοῦσιν ὕστερον, εἶναι εἰσοδος εἰς τὰ βασιλικά ταμεῖα. Ἄς παύσῃ ἐνταῦθα πᾶν στόμα, καὶ πᾶσα γλῶσσα καὶ καρδία, ἥτις ὑπάρχει κυβερνήτης καὶ οἰκονόμος τῶν λογισμῶν· ἐπίσης καὶ ὁ νοῦς ὁ κυβερνήτης τῶν αἰσθήσεων, καὶ ἡ διάνοια, τὸ ἀδιάντροπον καὶ ταχύπτερον πετούμενον ὄρνεον· καὶ ἄς μένωσιν ᾧδε, ὅσοι ζητῶσι τὰ ἐπέκεινα· διότι παρουσιάσθη ὁ οἰκοδεσπότης.

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Β'.

Περὶ καθαρᾶς προσευχῆς.

ΚΛΘΩΣ πᾶσα ἡ δύναμις τῶν νόμων καὶ τῶν ἐντολῶν, αἰτινες ἐδόθησαν παρὰ Θεοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, περιορίζεται εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, ὡς λέγουσιν οἱ θεοὶ πατέρες· αὐτῶ καὶ πάντες οἱ τρόποι καὶ τὰ σχήματα τῆς προσευχῆς, δι' ὧν προσεύχονται εἰς τὸν Θεόν οἱ ἄνθρωποι, μέχρι τῆς κα-

θαρᾶς προσευχῆς περιορίζονται· διότι καὶ οἱ στεναγμοί, καὶ αἱ γονικλισίαι, καὶ αἱ καρδιακαὶ δέησεις, καὶ οἱ γλυκύτατοι κλαυθοί, καὶ πάντα ἐν γένει τὰ σχήματα τῆς προσευχῆς, ὡς προεῖπον, ἕως εἰς τὴν καθαρὰν προσευχὴν ἔχουσι τὸν ὄρον καὶ τὴν ἐξουσίαν νὰ κινῶνται· ἐκεῖθεν δὲ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, ὅταν διαβῆ τὸν ὄρον τοῦτον, δὲν ἔχει πλέον ἄδειαν ἢ διανοίξαι οὔτε εἰς προσευχὴν, οὔτε εἰς κινήσιν, οὔτε εἰς κλαυθμόν, οὔτε ἐξουσίαν ἔχει, οὔτε αὐτεξουσιότητα, οὔτε δέησιν, οὔτε ἐπιθυμίαν, ἢ ἡδονὴν τινος πράγματος, τὸ ὁποῖον ἐλπίζει εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἢ εἰς τὴν μέλλουσαν· καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν καθαρὰν προσευχὴν ἄλλη προσευχὴ δὲν ὑπάρχει· καὶ πᾶσα ἢ κινήσις καὶ πάντα τὰ σχήματα τῆς προσευχῆς ἕως ἐδῶ ὀδηγοῦσι τὸν νοῦν διὰ τῆς δυνάμεως τῆς αὐτεξουσιότητος, διὰ τοῦτο ἐπίκειται ἀγὼν εἰς αὐτήν. Μετὰ δὲ τὸν ὄρον τοῦτον ἔπεται ἔκπληξις καὶ θαυμασμός, καὶ ὄχι προσευχή· ἐπειδὴ παύουσι τὰ ἔργα τῆς προσευχῆς, καὶ ὁ νοῦς εὐρίσκεται εἰς θεωρίαν πλέον, καὶ ὄχι εἰς προσευχὴν. Πᾶς τρόπος προσευχῆς γίνεται διὰ κινήσεων, ὅταν ὁμοῦς ὁ νοῦς εἰσέλθῃ εἰς τὰς πνευματικὰς κινήσεις, ἐκεῖ πλέον δὲν προσεύχεται προσευχὴν. Ἄλλο εἶναι ἢ προσευχή, καὶ ἄλλο ἢ εἰς αὐτῆς θεωρία, ἂν καὶ ἡ μία λαμβάνῃ ἐκ τῆς ἄλλης τὰς ἀφορμάς· διότι ἡ μὲν προσευχὴ εἶναι σπόρος, ἡ δὲ θεωρία εἶναι δράγματα σταχυῶν· ὅποτε καὶ ὁ θεριστῆς μετὰ ἀνεκκλήτου χαρᾶς ἀπορεῖ καὶ ἐξίσταται, πῶς ἐξ ὀλίγων γυμνῶν κόκκων, τοὺς ὁποίους ἔσπειρεν, ἐξαίφνης ἐβλάστησαν εἰς αὐτὸν τοιοῦτους ζωηροὺς στάχυας. Πᾶσα γινομένη προσευχὴ εἶναι ἢ δέησις, ἢ αἰτησις, ἢ εὐχαριστία, ἢ αἶνεσις· ἐξέτασον λοιπόν, ἐὰν ὑπάρχῃ κανὲν ἐκ τούτων, ὅταν ὁ νοῦς διαβῆ τὸν ὄρον τῆς προσευχῆς, καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν χώραν ἐκείνην τῆς θεωρίας. Ἐγὼ ἐρωτῶ ἐκεῖνον, ὅστις γνωρίζει τί ἐστὶ θεωρία· διότι δὲν ὑπάρχει εἰς πάντας ἢ αὐτὴ διάκρισις, ἀλλ' εἰς ἐκείνους μόνον τοὺς θεωρητικοὺς καὶ ὑπηρέτας τούτου τοῦ πράγματος, οἵτινες ἠξιώθησαν παρὰ Θεοῦ

τούτου τοῦ χαρίσματος, ἣ ἐδιδάχθησαν ὑπὸ παρομοίων θεωρητικῶν πατέρων, καὶ ἔμαθον παρ' αὐτῶν τὴν θεωρίαν, καὶ διήλθον τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς αὐτὰ καὶ εἰς τὰ παρόμοια ζητήματα.

Καθὼς μόλις εὐρίσκεται εἰς ἕκ μυριάδων ἀνθρώπων, ὅστις νὰ ἐξεπλήρωσεν ἀνελλιπῶς τὰς ἐντολάς καὶ τὰ νόμιμα, καὶ νὰ ἔφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς· οὕτω μόλις εὐρίσκεται εἰς ἕκ χιλίων ἀνθρώπων, ὅστις ἠξιώθη νὰ φθάσῃ μετὰ μεγίστης προφυλάξεως εἰς τὴν καθαρὰν προσευχὴν, καὶ σχίσας τοῦτον τὸν ὅρον, νὰ τύχῃ ἐκεῖνου τοῦ μυστηρίου· διότι ὀλίγοι ἄνθρωποι ἠξιώθησαν τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, ὡς καὶ μόλις εὐρίσκεται εἰς ἄνθρωπος ἕκ πάσης γενεᾶς, ὅστις ἔφθασε διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ μυστήριον ἐκεῖνο τῆς θεωρίας, ἂν ὑπάρχῃ δυνατόν νὰ φθάσῃ τις.

Προσευχὴ ἐστὶ δέησις καὶ φροντίς καὶ ἐπιθυμία τινὸς πράγματος, ἣ λυτρώσεως τῶν ἐνταῦθα πειρασμῶν ἢ τῶν μελλουσῶν κολάσεων, ἢ ἐπιθυμία κληρονομίας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Δέησις δὲ εἶναι ἐκείνη ἢ προσευχὴ, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ βοήθειαν παρὰ Θεοῦ εἰς τι πρᾶγμα ἐντὸς τούτων τῶν δύο κινήσεων περιορίζεται ἢ προσευχὴ. Ἡ δὲ καθαρότης, ἢ ἢ μὴ καθαρότης τῆς προσευχῆς διεκρίνεται ὡς ἔξῃς· καθ' ὃν καιρὸν προετοιμάζεται ὁ νοῦς νὰ προσφέρῃ μίαν ἐκ τῶν δύο κινήσεων, τὰς ὁποίας προείπομεν, ἂν συμμιγῆ μετ' αὐτοῦ ἐννοιά τις ξένη, ἢ λογισμὸς ἄλλου τινὸς πράγματος, ἢ προσευχὴ ἐκείνη δὲν λέγεται καθαρὰ· καθότι δὲν προσέφερον ἐκ τῶν καθαρῶν ζώων εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἡ καρδία, τὸ νοητὸν τοῦ Θεοῦ θυσιαστήριον. Ἐὰν δέ τις, ἐνθυμούμενος ἐκείνην τὴν ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων ὀνομαζομένην προσευχὴν, χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τὴν δύναμιν τῶν λόγων τῶν πατέρων, εἶπη, ὅτι ἡ συμμιγῆς αὕτη προσευχὴ εἶναι ἐντὸς τῶν ὄρων τῆς πνευματικῆς προσευχῆς, θέλει εἶσθαι βλασφημία, καὶ οὐδεὶς κτιστὸς ἄνθρωπος δύναται

νά εἶπη, ὅτι ἡ πνευματικὴ προσευχὴ κλίνει εἰς τὸ νὰ συλλογίζηται γήϊνόν τι· ἐπιότι ἢ εἰς τι γήϊνον πρᾶγμα κλίνουσα προσευχὴ, ὑπάρχει κατωτέρα τῆς πνευματικῆς προσευχῆς. Πᾶσα πνευματικὴ προσευχὴ ὑπάρχει ἐλευθέρᾳ τῆς κινήσεως τοῦ νοῦ εἰς ἄλλο τι· καὶ ἐὰν μετὰ καθαρότητος μόλις προσεύχηται τις, τί νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς πνευματικῆς προσευχῆς; Οἱ ἅγιοι πατέρες συνηθίζουσι πάσας τὰς καλὰς κινήσεις τοῦ νοῦ καὶ τὰς πνευματικὰς ἐργασίας νὰ ὀνομάζωσι διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς προσευχῆς· καὶ οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ πεφωτισμένοι ἐκ τῆς πνευματικῆς θεωρίας συνηθίζουσι νὰ λογιζῶνται τὰς καλὰς ἐργασίας παρόμοια μὲ τὴν προσευχὴν. Ἐκ τούτου λοιπὸν δῆλον, ὅτι ἄλλο εἶναι προσευχὴ, καὶ ἄλλο τὰ ὑφ' ἡμῶν πραττόμενα καλὰ ἔργα. Ἐνίοτε τινὲς τῶν πατέρων ἀποκαλοῦσιν ὁδὸν ταύτην τὴν πνευματικὴν λεγομένην προσευχὴν, ἄλλοι δὲ γινῶσιν, καὶ ἄλλοι ὀπτασίαν νοεράν. Βλέπετε λοιπὸν, πῶς ἐναλλάσσουσιν οἱ πατέρες τὰς ὀνομασίας εἰς τὰ πνευματικὰ πρᾶγματα; καθότι ἡ ἀκριβεία τῶν ὀνομάτων διατηρεῖται εἰς μόνον τὰ πρᾶγματα τοῦ παρόντος κόσμου· εἰς δὲ τὰ πρᾶγματα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀκριβῆς ὀνομασία ποσῶς δὲν φυλάττεται, παρὰ μίᾳ ἀπλῇ γινῶσις, ἀνωτέρα πάσης ὀνομασίας, καὶ παντὸς στοιχείου, καὶ μορφῆς, καὶ χρώματος, καὶ σχήματος, καὶ συνθέτων ὀνομάτων. Διὰ τοῦτο ὅταν ὑψωθῇ ἡ γινῶσις τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ φαινομένου κόσμου, τότε ὅπως θέλωσιν οἱ πατέρες μεταχειρίζονται τὰ ὀνόματα πρὸς δῆλωσιν τῆς προσευχῆς· διότι τὰ ὀνόματα τῆς προσευχῆς οὐδεὶς γνωρίζει μετ' ἀκριβείας· ἀλλ' ἕνα μόνον ἐπισημαίνουσιν εἰς αὐτὴν τοὺς ψυχικοὺς διαλογισμούς, μεταχειρίζονται ὀνομασίας καὶ παραβολὰς, κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ὅστις λέγει, ὅτι χάριν τῶν αἰσθήσεων μεταχειριζόμεθα παραβολὰς, καὶ συλλαβάς, καὶ ἐνδεχόμενα ὀνόματα καὶ ῥήματα εἰς τὰ θεῖα πρᾶγματα. Ὅταν δὲ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος κινήθῃ ἡ ψυχὴ πρὸς

ἐκεῖνα τὰ θεῖα πράγματα, τότε ὑπάρχουσι περιτταί εἰς ἡμᾶς καὶ αἱ αἰσθήσεις καὶ αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν, ὡς εἶναι περιτταί καὶ αἱ δυνάμεις τῆς πνευματικῆς ψυχῆς, ὅτε αὕτη κατασταθῆ ὁμοία τῇ θεότητι δι' ἀκατανόητου ἐνότητος, καὶ φωτισθῆ διὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ ὑψίστου φωτός εἰς τὰς ἑαυτῆς κινήσεις.

Πίστετε λοιπόν, ἀδελφέ, ὅτι ὁ νοῦς ἔχει ἐξουσίαν νὰ διακρίνῃ τὰς ἑαυτοῦ κινήσεις μέχρι τοῦ τόπου τῆς καθαρότητος τῆς προσευχῆς· ὅταν δὲ φθάσῃ ἐκεῖ, καὶ δὲν στραφῆ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἀφήσῃ τὴν προσευχήν, τότε ἡ προσευχὴ γίνεται ὡς μεσίτης τις μεταξὺ τῆς ψυχικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας. Ὅταν ἡ ψυχὴ κινήθῃ εἰς προσευχήν, εὐρίσκεται εἰς τὴν ψυχικὴν αὐτῆς κατάστασιν· ὅταν ὁμως εἰσέλθῃ εἰς ἐκείνην τὴν κατάστασιν τῆς θεωρίας, παύει ἀπὸ τὴν προσευχήν· διότι οἱ ἅγιοι εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα δὲν προσεύχονται διὰ προσευχῆς, ἀφοῦ καταποθῆ ὁ νοῦς αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ μετὰ ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ συνευφραίνονται εἰς τὴν δόξαν ἐκείνην· τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς ἡμᾶς· ὅταν ὁ νοῦς ἀξιωθῆ νὰ αἰσθάνηται τὴν μέλλουσαν μακαριότητα, τότε λησμονεῖ ἑαυτόν, ὡς καὶ πάντα τὰ πράγματα τοῦ παρόντος κόσμου, καὶ δὲν ἔχει κίνησιν εἰς κανὲν πρᾶγμα· ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν δύναται τις νὰ εἴπῃ μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι τὸ αὐτεξούσιον τοῦ θελήματος ἐνεργεῖ καὶ ὁδηγεῖ πᾶσαν γινομένην ἀρετὴν, καὶ πᾶσαν τάξιν καὶ σχῆμα προσευχῆς εἴτε διὰ τοῦ στόματος, εἴτε διὰ τῆς διανοίας· προσέτι διὰ τῶν αἰσθήσεων κινεῖ καὶ ὁδηγεῖ καὶ αὐτὸν τὸν νοῦν, ὅστις ὑπάρχει βασιλεὺς τῶν παθῶν. Ὅταν ὁμως ἡ διοίκησις καὶ ἡ οἰκονομία τοῦ ἁγίου Πνεύματος κυριεύῃ τὸν νοῦν, τὸν οἰκονόμον τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν λογισμῶν, τότε ἀφαιρεῖται τὸ αὐτεξούσιον ἐκ τῆς φύσεως, καὶ ὁ νοῦς ὁδηγεῖται διὰ τῆς ὁδηγίας ἄλλου, καὶ ὄχι διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ θελήσεως. Σοὶ θέλει εἶσθαι ἄρᾳ γε τότε προσευχὴ πλέον, ὅποτε ἡ φύσις δὲν ἔχει δύναμιν νὰ ἐξουσιάσῃ ἑαυτήν, ἀλλ' ὁδηγεῖται δι' ἄλ-

λης δυνάμεως ἐκεῖ, ὅπου δὲν γνωρίζει, οὐδὲ δύναται νὰ διευθύνῃ τὰς κοινήσεις τῆς διανοίας, ὅπως θέλῃ, ἀλλὰ κυριεύεται ἀπὸ αἰχμαλωσίαν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, καὶ ὀδηγεῖται ὑπ' αὐτῆς ἐκεῖ, ὅπου δὲν ἤξεύρει; ἀλλ' οὐδὲ θέλησιν θέλει ἔχει τότε, οὐδὲ γνωρίζει, ἐὰν εὐρίσκηται ἐν τῷ σώματι, ἡ ὑπάρχη ἐκτὸς τοῦ σώματος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς γραφῆς. Λοιπὸν ὑπάρχει ἄρα γε προσευχὴ εἰς τὸν οὕτως αἰχμαλωτισθέντα καὶ μὴ αἰσθανόμενον ἑαυτὸν; Διὰ τοῦτο ἄς μὴ βλασφημητίς, καὶ ἄς μὴ ξεθαρρέυηται, λέγων, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ προσεύχηται τις τὴν πνευματικὴν προσευχὴν· καθότι αὐτὴν τὴν τόλμην μεταχειρίζονται ἐκεῖνοι, οἵτινες προσεύχονται μετὰ ἀλαζονίας, καί, ἰδιῶται ὄντες κατὰ τὴν γνώσιν, ἐξαπατῶσιν ἑαυτούς, ὅτι δῆθεν, ὅταν θέλωσι, προσεύχονται τὴν πνευματικὴν προσευχὴν· ἀλλ' οἱ ταπεινόφρονες καὶ νοήμονες συγκαταβαίνουσι νὰ μάθωσι παρὰ τῶν πατέρων, καὶ νὰ γνωρίσωσι τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, καὶ δὲν συγχωροῦσί ποτε, ὥστε ἡ διάνοια αὐτῶν νὰ κινηθῇ διὰ ταύτης τῆς τόλμης.

Ἐρ. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν καλεῖται διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς προσευχῆς αὕτη ἡ ἀνεκκλάλητος χάρις, ἐπειδὴ λέγεται, ὅτι δὲν εἶναι προσευχὴ;

Ἄπ. Ἡ αἰτία, λέγομεν, ὅτι εἶναι αὕτη· ἐπειδὴ ἡ χάρις αὕτη ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς δίδεται εἰς τοὺς ἀξιούς· λαμβάνει δὲ τὴν ἀφορμὴν ἐκ τῆς προσευχῆς· καθότι δὲν ὑπάρχει εἰς ταύτην τὴν ἔνδοξον χάριν ἄλλος καιρὸς ἐπιφοιτήσεως, παρὰ μόνον ὁ καιρὸς τῆς προσευχῆς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν πατέρων, καὶ διὰ τοῦτο καλεῖται διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς προσευχῆς· διότι ὁ νοῦς ἐκ τῆς προσευχῆς ὀδηγεῖται εἰς ἐκείνην τὴν μακαριότητα, καὶ διότι ἡ αἰτία αὐτῆς εἶναι ἡ προσευχὴ· εἰς ἄλλας δὲ περιστάσεις δὲν ἔχει χώραν, καθὼς διαλαμβάνουσι τὰ συγγράμματα τῶν πατέρων. Εἶδομεν πολλοὺς ἐκ τῶν ἀγίων πατέρων, ὡς καὶ εἰς τοὺς βίους αὐτῶν εἶναι γεγραμμένον, οἵτινες ἐνῶ ἴσταντο εἰς προσευχὴν, ἠρπάγη ὁ νοῦς αὐτῶν.

Ἄλλ' ἐὰν ἐρωτήσῃ τις, διὰ ποίαν αἰτίαν κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς μόνον συμβαίνουσι ταῦτα τὰ μεγάλα καὶ ἀνεκλάλητα χαρίσματα; ἀποκρινόμεθα εἰς τοῦτο· διότι κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν μᾶλλον ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται προετοιμασμένος καὶ συνεσταλμένος, ἵνα προσευχθῇ εἰς τὸν Θεόν, ἐπιθυμῶν καὶ ἐκδεχόμενος τὸ ἔλεος αὐτοῦ· καὶ ἐν γένει, ὁ καιρὸς τῆς προσευχῆς εἶναι καιρὸς στάσεως ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ βασιλέως, καὶ καιρὸς παρακλήσεως· καὶ ἡ αἰτησις τοῦ δεομένου καὶ παρακαλοῦντος κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν πρέπει νὰ δοθῇ· διότι ποῖος ἄλλος καιρὸς ὑπάρχει ἄρμωδιώτερος τοῦ καιροῦ τῆς προσευχῆς; ἢ ἴσως εἶναι πρέπον, καθ' ὃν καιρὸν κοιμᾶται ὁ ἄνθρωπος, ἢ ἐργάζεται τι, ἢ ὁ νοῦς αὐτοῦ εὐρίσκεται συγκεχυμένος, νὰ ἐπιτύχῃ τινὸς ἐκ τῶν τοιούτων χαρισμάτων; διότι ἰδοὺ καὶ οἱ ἅγιοι, ἂν καὶ δὲν ἔχωσιν οὐδένα καιρὸν ἀργίας, ἐπειδὴ πᾶσαν ὥραν καταγίνονται εἰς τὰ πνευματικά, εὐρίσκονται ἐνίοτε ἀνέτιμοι εἰς στάσις προσευχῆς· διότι πολλάκις ἢ μελετῶσι τι ἐκ τῶν εὐρισκομένων εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἢ ἐπασχολοῦνται εἰς τὴν θεωρίαν τῶν κτισμάτων, ἢ εἰς ἄλλα τινὰ ἐπωφελῆ· εἰς τὸν καιρὸν ὅμως τῆς προσευχῆς ἢ θεωρία τοῦ νοῦς αὐτῶν προσηλοῦται εἰς μόνον τὸν Θεόν, καὶ πρὸς αὐτὸν διευθύνουσιν πάσας τὰς κινήσεις αὐτῶν, καὶ προσφέρουσιν εἰς αὐτὸν ἐγκαρδίως δεήσεις μετὰ σπουδῆς καὶ ἀδιακόπου θερμῆς· διὰ τοῦτο κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, καθ' ὃν εὐρίσκεται εἰς τὴν ψυχὴν μία μονωτάτη φροντίς, πρέπει ν' ἀναβρῆ εἰς αὐτὴν ἡ θεία εὐμένεια. Ἰδοὺ βλέπομεν, ὅτι ὅταν ὁ ἱερεὺς προετοιμασθῇ, καὶ σταθῇ εἰς προσευχὴν, ἐξευμενιζόμενος τὸν Θεόν, καὶ συνάγων τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ δεόμενος, τότε καταβαίνει τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπὶ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, τὰ εὐρισκόμενα ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀγιάζει αὐτά. Καὶ εἰς τὸν Ζηχαρίαν, ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς ἐφάνη ὁ ἄγγελος, καὶ εὐηγγέλισε τὴν γέννησιν τοῦ Προδρόμου. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸν Πέτρον, ὅταν

προσηύχето ἐπὶ τοῦ δώματος κατὰ τὴν ἕκτην ὥραν, ἐφάνη ἡ ὀπτασία ἐκείνη τῆς ὀθόνης, διὰ τῆς ὁποίας προσεκαλοῦντο τὰ ἔθνη εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς πίστεως. Καὶ εἰς τὸν Κορνῆλιον, ἐνῶ προσηύχето, ἐφάνη ὁ ἄγγελος, καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν τὰ ὅσα εἶναι γεγραμμένα εἰς τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων. Καὶ εἰς τὸν Ἰησοῦν τὸν υἱὸν Ναυῆ, εὕρισκόμενον κατηφῆ καὶ προσευχόμενον, ἐλάλησεν ὁ Θεός· ἔτι δὲ ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου τοῦ ἄνωθεν τῆς κιβωτοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ ἱερεὺς ἐλάμβανε θεοθεν τῆς ὀπτασίας ἐκάστου τῶν ὀφειλομένων, καθ' ὃν καιρὸν ὁ ἀρχιερεὺς ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσήρχετο ἐν τῇ φρικτῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς, ἐνῶ ἅπασαι αἱ φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἴσταντο εἰς τὴν ἐξωτέραν σκηνὴν προσευχόμενοι, ὅταν ὁ ἀρχιερεὺς εἰσήρχετο εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ἔρριπτεν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, ἤκουε τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ δι' ὀπτασίας φοβερᾶς καὶ ἀνεκφράστου· ὦ, τί φοβερὸν ὑπῆρχεν ἐκεῖνο τὸ μυστήριον, ὅπερ ὑπηρετεῖτο τότε! Οὕτω καὶ πᾶσαι αἱ ὀπτασίαι, αἵτινες ἐφάνησαν εἰς τοὺς ἁγίους, ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς συνέβαινον· διότι ποῖος ἄλλος καιρὸς εἶναι ἀγιώτερος, καὶ ἀρμόδιος πρὸς ὑποδοχὴν τῶν χαρισμάτων, ὅσον ὁ καιρὸς τῆς προσευχῆς, διὰ τῆς ὁποίας συνομιλεῖ τις μετὰ τοῦ Θεοῦ; ἐπειδὴ πρὸ πάντων κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, καθ' ὃν γίνονται αἱ πρὸς τὸν Θεὸν ἰκεσίαι καὶ δεήσεις, καὶ αἱ μετ' αὐτοῦ συνομιλίαι, συνάγει ὁ ἄνθρωπος πανταχόθεν πάσας αὐτοῦ τὰς κινήσεις καὶ ἐνθυμήσεις, καὶ προσηλοῦται εἰς μόνον αὐτὸν τὸν Θεόν, καὶ ἔχει τὴν καρδίαν αὐτοῦ πλήρη θείας χαρᾶς, καὶ κατανοεῖ τὰ ἀκατανόητα μυστήρια· καθότι κατὰ τὸ μέτρον ἐκάστου κινεῖται τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα προσεύχεται τις, λαμβάνει ὕλην, καὶ κινεῖται εἰς αὐτό· ὥστε ἐκ τῆς πολλῆς προσευχῆς, κόπτεται ἡ κίνησις τῆς προσευχῆς, καὶ καταπλήττεται καὶ αἰχμαλωτίζεται ὁ νοῦς, καὶ λησμονεῖ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἰδιοῦ αὐτοῦ αἰτήματος· αἱ δὲ κινήσεις αὐτοῦ βυθί-

ζονται ὡς εἰς βαθεῖαν μέθην, καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, οὔτε διαφορὰ ὑπάρχει εἰς αὐτὸν σώματος καὶ ψυχῆς, οὔτε ἐνθύμησις τινὸς πράγματος, ὡς εἶπεν ὁ θεὸς Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὅτι προσευχὴ ἐστὶ καθαρῶτης νοός, ἣτις μόνη κόπτεται ἐκ τοῦ φωτός τῆς ἁγίας Τριάδος μετὰ ἐκπλήξεως. Βλέπεις, πῶς ἡ προσευχὴ κόπτεται μετὰ ἐκπλήξεως τῆς κατανοήσεως ἐκεινῶν, τὰ ὁποῖα ἐξ αὐτῆς γεννῶνται εἰς τὸν νοῦν, ὡς προεῖπον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος συγγράμματος καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους τόπους; Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος Γρηγόριος λέγει, καθαρῶτης νοός εἶναι ὑψηλὸν βάδισμα εἰς τὰ νοητά, ἣτις παρομοιάζει μὲ τὴν οὐράνιον χρωματουργίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀστράπτει τὸ φῶς τῆς ἁγίας Τριάδος ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς.

Ἐρ. Καὶ πότε ἀξιοῦται τις ταύτης τῆς χάριτος;

Ἄπ. Ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς, ὅταν ὁ νοῦς ἐκδύηται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνδύηται τὸν νέον τῆς χάριτος, τότε βλέπει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ καθαρότητα, ὁμοιάζουσαν μὲ τὸ οὐράνιον χρῶμα, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη τόπος Θεοῦ ὑπὸ τῆς γερουσίας τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὅταν ἐφάνη εἰς αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ. Λοιπόν, ὡς προεῖπον, δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζωμεν ταύτην τὴν δωρεὰν καὶ χάριν πνευματικὴν προσευχὴν, ἀλλὰ γέννημα τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, ὅπερ κατέρχεται διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τότε ὁ νοῦς γίνεται ὑπεράνω τῆς προσευχῆς, καὶ μετὰ τὴν εὑρεσιν τῆς ἀνωτέρας παύει ἡ προσευχὴ, καὶ τότε δὲν προσεύχεται προσευχὴν, ἀλλ' εὐρίσκεται ἐκστατικὸς εἰς τὰ ἀκατάληπτα ἐκεῖνα πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνώτερα τοῦ παρερχομένου τούτου κόσμου, καὶ σιωπᾶ διὰ τῆς ἀγνοίας πάντων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου· αὕτη ἡ ἀγνοία ὑπάρχει ἀνωτέρα τῆς γνώσεως, περὶ τῆς ὁποίας εἶπον προηγουμένως· αὕτη ἡ ἀγνοία εἶναι ἐκείνη, περὶ τῆς ὁποίας εἶπον, ὅτι μακάριος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἐφθασε τὴν ἀγνωσίαν τὴν ἀχώριστον τῆς προσευχῆς. Ταύτην τὴν

ἄγνοιαν εἶθε νὰ ἀξιωθῶμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς χάριτος τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν ὅποιον πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν, καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Γ'.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς εὐχῆς καὶ τῶν λοιπῶν, ἅτινα ἐξ ἀνάγκης ζητοῦνται περὶ τῆς διτηνεκοῦς ἐνθυμήσεως, καὶ διαφοροτρόπως ὠφελοῦσιν, ἐάν τις, μετὰ διακρίσεως ἀναγινώσκων, φυλάττη αὐτά.

Το νὰ ὑπάρχη τις σταθερὸς διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος εἰς τὸ αἶτημα τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, εἶναι ἐν μέρος ἄριστον τῆς χάριτος τῆς πίστεως. Ἡ δὲ σταθερότης τῆς εἰς Θεὸν πίστεως δὲν εἶναι ὑγεία τῆς ὁμολογίας, ἀν καὶ ὑπάρχη μήτηρ τῆς πίστεως, ἀλλ' εἶναι ψυχὴ, ἣτις βλέπει τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς πολιτείας. Ὅταν εὔρης εἰς τὰς ἀγίας γραφὰς τὴν πίστιν ἠνωμένην μετὰ τῆς πολιτείας τῶν καλῶν ἔργων, μὴ ἐκλάβῃς τὴν περὶ αὐτῆς θεωρίαν ἀντὶ τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας· διότι οὐδέποτε οἱ ἀβάπτιστοι, καὶ οἱ ἔχοντες τὴν διάνοιαν διεσθαρμένην ἐκ τῆς ἀληθείας καταλαμβάνουσι τὴν πίστιν, ἣτις παρέχει πληροφориάν τῆς ἐλπίδος· ἐπειδὴ ἡ πληροφориὰ τῆς πίστεως φανεροῦται εἰς τοὺς πεφωτισμένην ἔχοντας τὴν ψυχὴν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν τρόπων τῆς διαγωγῆς αὐτῶν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

Ἡ παντοτεινὴ μελέτη τῆς θείας γραφῆς εἶναι φῶς τῆς ψυ-

χῆς. διότι ἐντυπώνει εἰς τὴν ψυχὴν ἐνθυμήσεις ὠφελίμους, ὅπως προφυλάττῃται ἐκ τῶν παθῶν, καὶ διαμένη εἰς τὸν πόθον τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς καθαρότητος τῶν προσευχῶν· ἐτι δὲ εὐδώνει ἐμπροσθεν ἡμῶν ὁδὸν εἰρήνης τῶν ἰχνῶν τῶν πατέρων. Μὴ διστάσης εἰς τὰς εὐχὰς τῶν στίχων, ὅταν κατὰ πᾶσαν ὥραν δὲν ἀκολουθῇ εἰς αὐτὰς παλὺς ἐξυπνισμὸς καὶ παντοτεινὴ κατάνυξις, ἢ εἰς τὰς προσευχὰς, ἢ εἰς τὰς ἀναγνώσεις.

Ἐξ ἀνάγκης δέχου τοὺς λόγους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι λέγονται ἐκ πείρας, ἂν καὶ ὁ λέγων αὐτοὺς ὑπάρχῃ ἰδιώτης· διότι οἱ μεγάλοι θησαυροὶ τῶν βασιλέων δὲν καταφρονοῦσι νὰ λάβωσι προσθήκην τὸν ὀβολὸν τοῦ ἐπαίτου· καὶ ἐκ τῶν μικρῶν ρυάκων αὐξάνουσι καὶ πλημμυροῦσιν οἱ μεγάλοι ποταμοί. Ἐάν ἡ ἐνθύμησις τῶν καλῶν πραγμάτων ἀνακαινίξῃ εἰς ἡμᾶς τὴν ἀρετὴν, ὅταν συλλογιζώμεθα αὐτά, εἶναι φανερόν, ὅτι καὶ ἡ ἐνθύμησις τῆς ἀκολασίας ἀνανεώνει εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν τὴν αἰσχροὴν ἐπιθυμίαν, ὅταν ἐνθυμώμεθα αὐτήν· καθότι ἡ ἐνθύμησις ἐκάστου τούτων μόνον διαφορὰν πραγμάτων φανερώνει, καὶ ζωγραφίζει εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν, καὶ δείκνυσι καθαρῶς εἰς ἡμᾶς ἢ τὴν αἰσυχρότητα τοῦ λογισμοῦ ἡμῶν, ἢ τὸ ὕψος τῆς ἡμετέρας πολιτείας, καὶ στερεώνει εἰς ἡμᾶς τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς κινήσεις ἢ τῶν καλῶν, ἢ τῶν κακῶν πραγμάτων, ἅτινα μελετῶμεν εἰς τὰ βάθη τῆς διανοίας ἡμῶν, καὶ φανερώνει τὴν διαφορὰν τῆς διαγωγῆς ἡμῶν διὰ τῆς μελέτης τῆς διανοίας, ἵνα βλέπωμεν ἐξ ἀνάγκης ἡμᾶς αὐτοὺς πάντοτε. Λοιπὸν ὄχι μόνον ἡ μελέτη βλάπτει τὸν ἔχοντα αὐτήν, ἀλλὰ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ θεωρία καὶ ἡ ἐνθύμησις, ἥτις ἀναπληροῖ αὐτάς· καὶ ὄχι μόνον ἡ ἐργασία τῆς ἀρετῆς βοηθεῖ μεγάλως τὸν ἐργαζόμενον αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ἡ φαντασία τῆς διανοίας, ἥτις εἰκονίζεται ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν προσώπων, τῶν ἐργασαμένων αὐτήν.

Ἐντεῦθεν γίνεται ὀφλον, ὅτι πολλοί, οἵτινες ἔφθασαν εἰς τὴν τάξιν τῆς καθαρότητος, ἀξιοῦνται νὰ ἴδωσι τινὰς ἁγίους,

τῶν ὁποίων ἡ θεωρία ἀφοῦ ἐντυπωθῆ εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν, γίνεται εἰς αὐτοὺς ἅπασαν τὴν ἡμέραν ὕλη χαρᾶς διὰ τῆς νοη-
τῆς μελέτης τῆς διανοίας, καὶ διὰ τοῦτο ἐργάζονται μετὰ θερ-
μότητος τὰς ἀρετὰς, καὶ πολλὴ φλόξ ἐμπίπτει εἰς τὰς καρ-
δίαις αὐτῶν καὶ ἐπιθυμία δι' αὐτούς. Λέγουσι δέ, ὅτι οἱ ἅγιοι ἄγ-
γελοι λαμβάνοντες τὰς μορφὰς ἁγίων τινῶν, δεικνύουσιν αὐ-
τὰς ἐν καιρῷ τοῦ ὕπνου εἰς τὴν ψυχὴν πρὸς χαρὰν καὶ ἀγαλ-
λίαισιν αὐτῆς, καὶ τὴν ἡμέραν κινῶσιν αὐτὰς εἰς τὴν θεωρίαν
τῶν λογισμῶν αὐτῆς· πράττουσι δὲ τοῦτο, ὅπως ἐλαφρόνηται
ὁ κόπος τῆς ἐργασίας τοῦ βλέποντος αὐτάς· τὸ αὐτὸ συμβαί-
νει καὶ εἰς τοὺς συνεχεῖς πολέμους. "Ὅστις ὅμως ἔχει συνή-
θειαν νὰ ἐνθυμῆται καὶ νὰ μελετᾷ κακὰ καὶ αἰσχροὶ πράγματα,
δεικνύουσιν εἰς αὐτὸν οἱ δαίμονες φαντασίας, ὡς οἱ ἄγγελοι·
διότι λαμβάνουσι ψευδεῖς ὁμοιώσεις, καὶ δεικνύουσιν αὐτάς εἰς
τὴν ψυχὴν, ἵνα φοβίζωσιν αὐτήν· καὶ εἰς τοῦτο λαμβάνουσιν
οἱ δαίμονες τὴν ἀφορμὴν πρὸ πάντων ἐκ τῶν ἐνθυμήσεων τῆς
ἡμέρας· καὶ ποτὲ μὲν διὰ ταύτης τῆς φοβερᾶς θεωρίας ἐξα-
σθενοῦσι τὴν ψυχὴν, ποτὲ δὲ πάλιν δεικνύουσιν εἰς αὐτήν τὴν
κακοπάθειαν τῆς ἡσυχαστικῆς καὶ μεμονωμένης ζωῆς, καὶ
ἄλλα παρόμοια.

Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, ἅς λάβωμεν πρόνοιαν, καὶ ἅς προσέχω-
μεν εἰς τὰς ἐνθυμήσεις ἡμῶν, ἵνα ἐκ τούτου διακρίνωμεν τὴν
κατάστασιν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, καὶ ἐπομένως ἴδωμεν ποίας
ἐξ αὐτῶν τῶν ἐνθυμήσεων παραδεχόμεθα, καὶ ποίας ταχέως
ἀποβάλλομεν, ἅμα ἐπέλθωσιν εἰς ἡμᾶς. Πρέπει δὲ νὰ διακρί-
νωμεν, ἐὰν καταγινώμεθα εἰς τὰς ἐνθυμήσεις τὰς προσερχο-
μένας ἐκ τῆς προνοίας τῶν δαιμόνων, οἵτινες ρίπτουσι τὴν
ὕλην εἰς τὰ πάθη τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ, ἢ εἰς τὰς ἐν-
θυμήσεις τὰς προσερχομένας ἐκ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, οἵτινες
διδούσι τὸ νεῦμα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς γνώσεως, ἢ τὰς ἐκ λο-
γισμῶν ἐνθυμήσεις, οἱ ὅποιοι ἐξυπνίζουσιν ἡμᾶς, ὅταν ἐπέρ-
χωνται, ἢ τὰς προσερχομένας ἐκ τῶν προλήψεων τῶν προτέ-

ρων ἡμῶν ἀμαρτημάτων. Τὴν δὲ πείραν τῶν δύο τούτων θεω-
ριῶν θέλομεν ἀποκτήσει διὰ τῆς διαγνώσεως τῆς διακρίσεως,
ἀφοῦ εἰς ἐκάστην τούτων ἀκολουθήσῃ ἰδιαιτέρα προσευχή.

Ἡ ἀγάπη, ἡ ἔχουσα αἴτιον οἰονδήποτε πρᾶγμα, ὁμοιάζει
ὡς μικρά τις λάμψις, ἣτις τρέφεται δι' ἐλαίου, καὶ οὕτω δια-
τηρεῖ τὸ φῶς αὐτῆς· μᾶλλον δὲ ὁμοιάζει ὡς ξηρὸς χήμαρρος,
ὅστις τρέχει μόνον, ὅταν βρέχη, ἅμα δὲ ἐκλείψῃ ἡ βροχή, ἡ
ὑλὴ αὐτοῦ, παύει καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ νὰ τρέχῃ. Ἡ δὲ ἀγάπη,
ἣτις ἔχει αἴτιον τὸν Θεόν, ὑπάρχει ὡς πηγὴ ἀένναος, ὡς
ἔχουσα ἀνελλιπῆ τὴν ὑλὴν αὐτῆς· διότι μόνος ὁ Θεὸς εἶναι
ἡ πηγὴ τῆς ἀγάπης.

Θέλεις νὰ ἐντροφήσῃς εἰς τὴν στιχολογίαν τῆς ἀκολου-
θίας σου, καὶ νὰ αἰσθανθῆς τοὺς λόγους τοῦ ἀγίου Πνεύμα-
τος; ἄφες τελείως τὴν ποσότητα, καὶ μὴ παρατηρήσῃς τὴν ἀκρί-
βειαν τῶν στίχων, ἀλλὰ λέγε τοὺς στίχους, ὡς λέγεις τὴν εὐχὴν,
μετὰ προσοχῆς· ἄφες δ' ἔτι καὶ τὴν ἀπρόσεκτον ἀνάγνωσιν,
καὶ νόησον ὅπερ σοὶ λέγω, καὶ ὅπερ λέγεται ἰστορικῶς, ὅτι
διὰ τῆς προσεκτικῆς ἀναγνώσεως ἀπολαμβάνει τις τὰς δω-
ρεὰς τοῦ Θεοῦ. "Ἐστω δὲ ἡ διάνοιά σου προσηλωμένη εἰς τὴν
μελέτην τῶν στίχων, ἕως ὅτου ἤθελεν ἐξυπνισθῆ ἡ ψυχὴ σου
μετὰ ἐκπλήξεως εἰς τὸ νὰ κατανοήσῃ τὰς μεγάλας ἐννοίας
τῆς θείας οικονομίας, καὶ ἐντεῦθεν νὰ κινηθῆ ἢ εἰς δοξολο-
γίαν τοῦ Θεοῦ, ἢ εἰς λύπην ὠφέλιμον· καὶ ὅ,τι εἶναι ἀρμό-
διον εἰς τὴν εὐχὴν, λάβε αὐτό· καὶ ὅταν βεβαιωθῆ ἡ διάνοιά
σου εἰς αὐτά, τότε ἡ σύγχυσις τῶν λογισμῶν σου ἀναχωρεῖ
ἀπὸ σοῦ· ἐπειδὴ εἰς δουλικὴν ἐργασίαν δὲν ὑπάρχει εἰρήνη
τῆς διανοίας, οὔτε σύγχυσις καὶ ταραχὴ εἰς τὰ τέκνα τῆς
ἐλευθερίας· διότι συνήθειαν ἔχει ἡ σύγχυσις ν' ἀφαιρῆ τὴν
γεῦσιν τῶν ἐννοιῶν καὶ τὴν κατανόησιν τῶν στίχων, καὶ νὰ
αἰχμαλωτίζει τὰ νοήματα, ὡς βδέλλα πίνουσα τὸ αἷμα τῆς
ζωῆς τῶν σωμάτων· καὶ εἰ δυνατόν, πρέπη νὰ ὀνομάσῃ τις
τὴν σύγχυσιν ὄχημα τοῦ διαβόλου· καθότι ὁ σατανᾶς κατὰ

τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ἡνιόχου συνηθίζει νὰ ἐπιβαίνει εἰς τὸν νοῦν, ἀφοῦ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ὅλα τὰ πάθη, καὶ νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν, καὶ νὰ καταποντίζει αὐτὴν διὰ τῆς συγχύσεως. Ἐνόησον δὲ καὶ τοῦτο· μὴ γίνου εἰς τοὺς στίχους τῆς ψαλμωδίας σου, ὡς νὰ δέχῃσαι παρ' ἄλλου τοὺς λόγους, ἵνα μὴ νομίσης πάντοτε, ὅτι αὐξάνει τὸ ἔργον τῆς μελέτης, καὶ παραβλέψῃς τελείως τὴν κατάνυξιν καὶ τὴν χάραν, τὴν προκύπτουσαν ἐξ αὐτῶν· ἀλλ' ὡς ἰδικούς σου νὰ λέγῃς τοὺς λόγους εἰς τὴν προσευχὴν μετὰ κατανύξεως καὶ νὰ νοῆς τὰ ὅσα λέγῃς, ὡς ἐκεῖνος, ὅστις γνωρίζει μετὰ θετικότητος τὸ ἑαυτοῦ ἔργον.

Ἡ ἀκηδία γεννᾶται ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῆς διανοίας· ὁ δὲ μετεωρισμὸς ἐκ τῆς ἀργίας τῶν ἔργων καὶ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ ἐκ τῶν ματαίων συνομιλιῶν, ἧ ἐκ τοῦ κόρου τῆς κοιλίας.

Ὅστις δὲν ἀντιλέγει εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ εἰς ἡμᾶς ὑποβαλλομένους λογισμούς, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἰκεσίας ἀποδιώκει αὐτούς, τοῦτο ὑπάρχει σημεῖον, ὅτι ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐσοφίσθη παρὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ φρόνησις αὐτοῦ ἠλευθέρωσεν αὐτὸν ἀπὸ πολλοὺς κόπους, καὶ διὰ τῆς συντόμου ταύτης ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν ἐξεῦρεν, ἀπέφυγε τὴν πολλὴν περιπλάνησιν τῆς μακρᾶς ὁδοῦ τῆς ἀντιρρόψεως· καθότι εἰς πᾶσαν περίστασιν δὲν δυνάμεθα ν' ἀντιλέγωμεν εἰς ὅλους τοὺς ἐναντίους λογισμούς πρὸς παῦσιν αὐτῶν, ἀλλὰ πολλάκις λαμβάνομεν πληγὰς ἐξ αὐτῶν, τὰς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰ θεραπεύσωμεν εἰς πολὺν καιρὸν· ἐπειδὴ προσπαθεῖς νὰ φιλονεικήσῃς ἐναντίον ἐκεῖνων, οἵτινες ἔχουσιν ἡδὴ ἐξακισχιλίους χρόνους πολεμοῦντες τὸν ἄνθρωπον· καὶ γίνεται τοῦτο, τὸ νὰ ἀντιλέγῃς εἰς αὐτούς, ἀφορμὴ ἐτοιμασίας πολέμου, δι' οὗ θέλουσι δυνηθῆ νὰ σὲ πληγώσωσι περισσότερο, παρ' ὅσον σὺ διὰ τῆς σοφίας σου καὶ τῆς φρονήσεως αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ἀντυχὸν νικῆσῃς αὐτούς, ὁ ῥύπος ὅμως τῶν λογισμῶν θέλει

μολύνει τὴν διάνοιάν σου, καὶ ἡ ὄσμη τῆς δυσωδίας αὐτῶν ἐπὶ πολὺν καιρὸν θέλει μείνει εἰς τὴν ὄσφρησιν τοῦ νοός σου. **Κάλλιον** σοὶ εἶναι μετὰ φόβου νὰ ἐλευθερώνησαι διὰ τοῦ πρώτου τρόπου ἐξ ὧλων τῶν λογισμῶν· καθότι ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἄλλη καλλιτέρα βοήθεια δὲν ὑπάρχει περὰ ὁ Θεός.

Τὰ ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς ἐκχεόμενα δάκρυα εἶναι σημεῖον τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου ἠξιώθη ἡ ψυχὴ διὰ τῆς μετανοίας αὐτῆς, καὶ ὅτι ἐγένετο εὐπρόσδεκτος ἡ προσευχὴ αὐτῆς, καὶ ἤδη ἤρξατο νὰ εἰσέρχηται εἰς τὴν πεδιάδα τῆς καθαρότητος διὰ τῶν ἑαυτῆς δακρῦων· καθότι ἐὰν δὲν ἀφαιρεθῶσιν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου οἱ λογισμοὶ τῶν γηίνων καὶ παρερχομένων πραγμάτων, καὶ δὲν κινήθῃ εἰς αὐτὸν ἡ καταφρόνησις τοῦ κόσμου, καὶ ἐὰν δὲν ἀρχίσῃ τὴν ἐτοιμασίαν τῶν καλῶν ἐφοδίων τοῦ ἀπ' ἐντεῦθεν χωρισμοῦ τῆς ψυχῆς, καὶ κινήθωσιν εἰς τὴν ψυχὴν λογισμοὶ τῶν μελλόντων πραγμάτων, δὲν δύνανται οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ δακρῦσωσι· καθότι τὰ δάκρυα προέρχονται ἐκ τῆς καθαρᾶς καὶ ἀμετεωρίστου φροντίδος, καὶ ἐκ τῶν πολλῶν καὶ συνεχῶν λογισμῶν, οἵτινες συμβαίνουσιν ἐκ τῆς πολλῆς προσοχῆς καὶ κατανύξεως, καὶ ἐκ τινος λεπτῆς ἰδέας τῆς διανοίας, προξενούσης λύπην εἰς τὴν καρδίαν· ἐκ πάντων τούτων πληθύνονται καὶ αὐξάνουσι τὰ δάκρυα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

Ὅταν στραφῆς εἰς τὸ ἔργον τῶν χειρῶν σου, εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἡσυχίαν, μὴ θέσης τὴν ἐντολὴν τῶν πατέρων κάλυμμα τῆς φυλαργυρίας σου· ἐργάζου ὀλίγον ἐργόχειρον, ἵνα ἀποδιώκῃς ἀπὸ σοῦ τὴν ἀμέλειαν, πλὴν νὰ μὴ ταράττηται καὶ περισπᾶται εἰς αὐτὸ ὁ νοῦς σου. Ἐὰν ὅμως ἐπιθυμῆς νὰ ἐργάζῃσαι περισσότερον τοῦ δέοντος χάριν ἐλεημοσύνης, γινώριζε, ὅτι ἡ εὐχὴ ὑπάρχει ἀνωτέρα τῆς ἐλεημοσύνης· ἐὰν δὲ διὰ τὴν χρεῖαν τοῦ σώματός σου ἐργάζῃσαι, (ἐὰν δὲν ὑπάρχῃς ἀχόρταγος,) ἀρκεῖ σοὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς χρεῖας σου ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ εἰς σέ· διότι ποτὲ ὁ Θεός

δὲν ἀφήκε τοὺς δούλους αὐτοῦ νὰ ἦναι στερημένοι τῶν ἀναγκαίων τοῦ σώματος· ἐπειδὴ ὁ ἴδιος εἶπε, ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ὅλα αὐτὰ θέλουσι προστεθῆ εἰς ὑμᾶς, πρὶν ὑμεῖς ζητήσητε αὐτά. Εἶπε δὲ καὶ τις τῶν ἁγίων πατέρων, ὅτι δὲν εἶναι αὕτη ἡ τάξις τῆς πολιτείας σου, μοναχέ, τὸ νὰ χορτάσης τοὺς πεινῶντας, καὶ νὰ ἔχῃς τὸ κελλίον σου ξενοδοχεῖον· διότι αὐτὸ ὑπάρχει ἔργον τῶν κοσμικῶν, καὶ εἰς αὐτοὺς πρέπει μᾶλλον νὰ πράττωσιν ἐλεημοσύνην ὡς ἔργον καλόν, καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀναχωρητάς, οἵτινές εἰσιν ἐλεύθεροι ἐκ τῶν φροντίδων τῶν φαινομένων πραγμάτων, καὶ φυλάττουσι τὸν νοῦν αὐτῶν διὰ τῆς προσευχῆς, εὐρισκόμενοι εἰς τὴν ἡσυχίαν.

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Δ'.

Περὶ μετανοιῶν, καὶ ἐτέρων λόγων.

ΜΗ ΝΟΜΙΣΗΣ ἀργίαν τὴν ἔκτασιν τῆς προσευχῆς, τῆς γινόμενης ἄνευ μετεωρισμοῦ τοῦ νοός, καὶ ἀφήσης τοὺς ψαλμούς· ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ψαλμῶν καὶ ἄλλων εὐχῶν ἀγάπησον τὰς μετανοίας εἰς τὴν προσευχὴν σου, καὶ ὅταν γλυκανθῆς καὶ προχωρήσης εἰς τὴν εὐχὴν, αὕτη ἐκπληροῖ τὸν τόπον τῆς ἀκολουθίας σου· καὶ ὅταν δι' αὐτῆς τῆς ἐργασίας τῆς εὐχῆς σοὶ δοθῇ τὸ χάρισμα τῶν δακρῶν, τότε μὴ λογίζου τὴν ἐκ τῶν δακρῶν γλυκύτητα ἀργίαν τῆς εὐχῆς· καθότι ὅλος ὁ σκοπὸς τῆς εὐχῆς ὑπάρχει ἡ χάρις τῶν δακρῶν.

Καθ' ὃν καιρὸν ἡ διάνοιά σου εἶναι διασκορπισμένη, καταγίνου εἰς τὴν ἀνάγνωσιν μᾶλλον παρά εἰς τὴν εὐχὴν· ἀλλὰ

καὶ πᾶν βιβλίον πρὸς ἀνάγνωσιν δὲν εἶναι ὠφέλιμον, ὡς προεῖπον. Περισσότερον ἀφ' ὅλας τὰς σωματικὰς πράξεις ἀγάπησον τὴν ἡσυχίαν. Προτίμησον τὴν ἀνάγνωσιν, εἰ δυνατόν, περισσότερο ἀπὸ τὴν στάσιν τῆς προσευχῆς· ἐπειδὴ ἡ ἀνάγνωσις ὑπάρχει πηγὴ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς· μὴ λοιπὸν ἀμελήσης παντελῶς, ἀλλ' ἔσο προσεκτικὸς ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τοῦ νοός· διότι ἡ ρίζα τῆς μοναχικῆς πολιτείας εἶναι ἡ προσεκτικὴ ψαλμωδία. Γνώριζε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τὰ σωματικὰ ἔργα ὠφελοῦσι περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ψαλμῶν, τὴν γινομένην μετὰ τοῦ μετεωρισμοῦ τοῦ νοῦ. Τὸ δὲ νὰ λυπηταί τις κατὰ διάνοιαν, τοῦτο ὑπερβαίνει τὸν σωματικὸν κόπον. Ἐν καιρῷ τῆς ἀμελείας ἔσο προσεκτικὸς, καὶ κίνησον ὀλίγον τὸν ζῆλόν σου· ἐπειδὴ ὁ ζῆλος ἐξυπνίζει πολὺ τὴν καρδίαν, καὶ θερμαίνει τὰ νοήματα τῆς ψυχῆς· ἀλλὰ καὶ ὁ θυμὸς ἐν καιρῷ τῆς ἀμελείας βοηθεῖ τὴν φύσιν ἐναντίον τῆς ἐπιθυμίας· διότι παύει τὴν ψυχρότητα τῆς ψυχῆς· ἡ δὲ ἀμελεία συνήθως ἔρχεται εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐξῆς αἰτίων, ἢ ἐκ τοῦ βάρους τοῦ στομάχου, ἢ ἐκ τῶν πολλῶν σωματικῶν ἔργων καὶ φροντίδων.

Ἡ εὐταξία τῆς πνευματικῆς ἐργασίας ὑπάρχει τὸ φῶς τοῦ φρονήματος. Οὐδὲν ἕτερον ὑπάρχει ἀνώτερον τῆς γνώσεως. Πᾶσα εὐχή, τὴν ὁποίαν προσφέρεις ἐν καιρῷ νυκτός, ἃς σοὶ ἦναι τιμιωτέρα ἀφ' ὅλας τὰς πνευματικὰς πράξεις τῆς ἡμέρας. Μὴ βαρύνῃς τὸν στόμαχόν σου ἀπὸ φαγητὰ καὶ ποτὰ, ἵνα μὴ παραλυθῇ ἡ διάνοιά σου, καὶ εὐρεθῆς τεταραγμένος ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῶν λογισμῶν, ὅταν ἐγερθῆς τὴν νύκτα εἰς προσευχήν, ἢ ἵνα μὴ καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματός σου παραλυθῶσι, καὶ εὐρεθῆς πλήρης γυναικώδους χαινώσεως, ἢ δὲ ψυχῆ σου ἔσται ἐσκοτισμένη, καὶ τὰ νοήματά σου τεθλωμένα, χωρὶς νὰ δύνασαι νὰ συνάξῃς αὐτὰ παντελῶς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀκολουθίας σου διὰ τὴν σκότωσιν, μηδὲ νὰ αἰσθανθῆς τὴν γεῦσιν τῶν ἀναγινωσκομένων καὶ τὴν γλυκύτητα

τῆς ψαλμωδίας, τὴν ὁποίαν συνήθως αἰσθάνεται ὁ νοῦς μεθ' ἡδονῆς, ὅταν ἡ κοιλία ὑπάρχη ἐλαφρὰ καὶ καθαρὰ ἡ διάνοια· καθότι ὅταν ταραχθῇ ἡ εὐταξία τῆς νυκτός, τότε ὁ νοῦς καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἡμέρας εὐρίσκεται συγκεχυμένος καὶ ἐσκοτισμένος, καὶ δὲν ἐντροφεῖ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ὡς πρότερον· ἐπειδὴ εἴτε εἰς εὐχὴν κινηθῇ, εἴτε εἰς μελέτην, ἡ σύγχυσις ἐπέρχεται ὡς σφοδρὰ καταιγίς εἰς τὰ νοήματα· διότι ἡ ἡδονή, τὴν ὁποίαν οἱ μοναχοὶ αἰσθάνονται τὴν ἡμέραν, ἀναθρύει εἰς τὸν καθαρὸν νοῦν ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς ἐργασίας τῆς νυκτός. Πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἐδοκίμασε τὴν ἡσυχίαν ἐπὶ πολὺν καιρὸν, δὲν δύναται νὰ μάθῃ ἀφ' ἑαυτοῦ περισσώτερόν τι περὶ τῶν ἔργων τῆς ἀσκήσεως, κἂν σοφὸς ὑπάρχη καὶ διδάσκαλος, καὶ ἔχη πολλὰ καλὰ κατορθώματα.

Προφυλάττου νὰ μὴ ἐξασθενήσῃ παραπολὺ τὸ σῶμά σου, ἵνα μὴ ἐνδυναμωθῇ κατὰ σοῦ ἡ ἀμέλεια, καὶ φέρῃ ψύχρανσιν εἰς τὴν γεῦσιν τῆς ἐργασίας τῆς ψυχῆς σου· πρέπει ἕκαστος νὰ σταθμίξῃ τὴν πολιτείαν αὐτοῦ ὡς διὰ ζυγίου. Καθ' ὃν καιρὸν βαρύνεται ὁ στόμαχός σου ἀπὸ φαγητὰ καὶ ποτά, παραφυλάττου καλῶς ἐκ τῆς πρὸς ἑαυτὸν παρρησίας, καὶ μὴ περιεργάζου τὰ μέλη τοῦ σώματός σου. Μετὰ σωφροσύνης κάθου ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς χρείας σου· ἰδίως δὲ γίνου σῶφρων καὶ καθαρὸς ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ ὕπνου, προσέχων ὄχι μόνον τοὺς λογισμούς σου, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματός σου. Προφυλάττου ἐκ τῆς ἐπάρσεως ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν καλῶν ἀλλοιώσεων, τὴν ὁποίαν ἅμα αἰσθανθῆς, δεῖξον ἐγκαρδίως εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἀσθένειαν καὶ τὴν ἀμάθειάν σου, ἵνα μὴ παραχωρηθῆς, καὶ ὑποπέσῃς εἰς αἰσχρὰ πράγματα· διότι εἰς μὲν τὴν ὑπερηφάνειαν ἀκολουθεῖ ἡ πορνεία, εἰς δὲ τὴν ἔπαρσιν ἡ πλάνη.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορεῖ τὸ ἐργάχειρόν σου, ἐργάζου διὰ τὴν σωματικὴν σου χρείαν μόνον, μᾶλλον δὲ μεταχειρίζου τὸ ἐργάχειρον ὡς δεσμὸν τῆς ἡσυχίας. Πρόσεχε, μὴ ἐξασθενήσῃ ἡ πρὸς Θεὸν παρρησία σου ἐν ἐλλείψει τῶν ἀναγκαίων χρεῶν

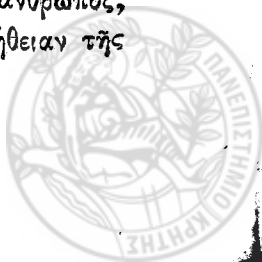
τοῦ σώματός σου· διότι θαυμασταὶ οἰκονομαὶ γίνονται εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐπειδὴ εἰς ἀκατοίκητον ἔρημον οἰκονομεῖ ἐκείνους, οὔτινες καθήμενοι ἐκεῖ, ἐλπίζουσιν εἰς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ ὄχι εἰς τὸ ἔλεος τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν ὁ κύριος φροντίσῃ τὰ ἀναγκαῖα τοῦ σώματός σου, ὅτε σὺ ἀγωνίζεσαι διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ψυχῆς σου, τότε κινεῖται εἰς σέ λογισμὸς ὑπὸ τοῦ φονευτοῦ διαδόλου, ὅτι δῆθεν ἡ αἰτία πάσης ταύτης τῆς εἰς σέ παρὰ Θεοῦ προνοίας προέρχεται βεβαίως παρὰ σοῦ· καὶ τότε, εἰ μὲν παραδεχθῆς τὸν λογισμὸν τοῦτον, παύει ἀπὸ σοῦ καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο συμβαίνουσιν εἰς σέ ἄπειροι πειρασμοί, εἴτε κατὰ παραχώρησιν τοῦ προνοητοῦ σου, εἴτε ἐκ τῆς ἀνανεώσεως τῶν κόπων, ἢ καὶ ἐκ σωματικῶν ἀσθενειῶν· καὶ ὄχι ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ λογισμοῦ τούτου σέ παραμελεῖ ὁ Θεός, ἀλλὰ ἐκ τῆς παραδοχῆς καὶ διαμονῆς τῆς διανοίας εἰς τοῦτον· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν κρίνει τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν ἀκούσιον κίνησιν, οὐδ' ἐὰν πρὸς ὥραν συμφωνήσωμεν μετ' αὐτῆς, καὶ κινήσωμεν τὸ πάθος, καὶ συγχρόνως προσθάσῃ ἡμᾶς ἢ κατάνυξις· ἀλλὰ δι' ἐκείνην μόνον, τὴν ὅποιαν παρεδέχθη ἀληθῶς ἡ διάνοια αὐτοῦ ὡς ὠφέλιμον, καὶ ὄχι ὡς μέγα κακόν. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, τὸ πλήρωμα τῆς ἀληθείας, ἃς ἀνατείλῃ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν ἡ ἀλήθειά σου, ὅπως ἐν γνώσει περιπατήσωμεν κατὰ τὸ πανάγιόν σου θέλημα τὴν εὐθειάν σου ὁδόν.

Ὅταν σπαρῇ εἰς σέ πονηρός τις λογισμὸς εἴτε ἐκ τῶν μακρὰν εὐρισκομένων πραγμάτων, εἴτε ἐκ τῶν προλήψεων, καὶ βλέπῃς, ὅτι συχνάκις παρουσιάζεται εἰς τὸν νοῦν σου, γνώριζε, ὅτι ὁ διάβολος σοὶ ἔκρυψε παγίδα, καὶ ἔσο ἔξυπνος καὶ προσεκτικὸς κατ' ἐκείνον τὸν καιρόν· ἐὰν ὅμως ὁ λογισμὸς ἐκεῖνος ὑπάρχει ἐκ τῶν δεξιῶν καὶ τῶν καλῶν, γνώριζε τότε, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει νὰ σοὶ δώσῃ τρόπον τινὰ ζωῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἀσυνήθως κινεῖται πάντοτε εἰς σέ· ἐὰν δὲ ὁ λογισμὸς ἐκεῖνος ᾗναι σκοτεινός, καί, μὴ δυνάμενος νὰ διακρίνῃς αὐτόν, διστα-

ζεις, καὶ δὲν γνωρίζῃς, ἐὰν ᾦναι ἰδικός σου, ἢ κλέπτῃς, ἢ βοηθός, ἢ κακομήχανος, ὅστις σοὶ παρουσιάζεται ὑπὸ καλὸν σχῆμα, τότε προστοιμάζου κατ' αὐτοῦ νύκτα καὶ ἡμέραν δι' ἐκτενοῦς καὶ ἐμπόνου προσευχῆς καὶ πολλῆς ἀγρυπνίας, καὶ μῆτε ν' ἀποδιώκῃς αὐτόν, μῆτε νὰ συμφωνῇς μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ποιήσον μετὰ σπουδῆς καὶ θερμότητος προσευχὴν δι' αὐτόν, καὶ μὴ σιωπῆσης παρακαλῶν καὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς θέλει σοὶ δείξει, πόθεν εἶναι ὁ λογισμὸς.

Περισσότερον ἀφ' ὅλα ἀγάπησον τὴν σιωπὴν· διότι ἡ σιωπὴ προξενεὶ εἰς σὲ καρποφορίαν ἀρετῆς, τὴν ὁποίαν γλῶσσα ἀνθρώπου δὲν ἰσχύει νὰ ἐξηγήσῃ. Πρῶτον μὲν βίασον σεαυτὸν νὰ σιωπᾶς, καὶ τότε ἐκ τῆς σιωπῆς γεννᾶται τι εἰς σέ, τὸ ὁποῖον σὲ ὀδηγεῖ εἰς αὐτὴν τὴν σιωπὴν. Εἶθε νὰ σοὶ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ αἰσθανθῆς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον γεννᾶται ἐκ τῆς σιωπῆς. Ἐὰν ἐξασκηθῆς εἰς τοῦτο τὸ ἔργον τῆς σιωπῆς, ἐγὼ δὲν γνωρίζω νὰ σοὶ εἶπω, πόσον φῶς θέλει ἀνατείλει ἐκ τούτου εἰς τὴν ψυχὴν σου. Μὴ στοχασθῆς, ἀδελφέ, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐλέχθη περὶ τοῦ θαυμασίου ἐκεῖνου Ἀρσενίου, ὅτε ἤλθον νὰ ἰδῶσιν αὐτόν οἱ πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἐκάθῃσε μετ' αὐτῶν σιωπῶν, καὶ πάλιν μετὰ σιωπῆς ἀπέλυσεν αὐτούς, ὅτι ἔπραξε τοῦτο θεληματικῶς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς ἐβίασεν ἑαυτὸν εἰς τοῦτο, ἠσθάνετο εἰς ἑαυτὸν τὸν καρπὸν τῆς σιωπῆς. Ἐκ ταύτης τῆς γυμνασίας τῆς σιωπῆς μετὰ καιρὸν γεννᾶται εἰς τὴν καρδίαν ἡδονή τις, ἣτις βιάζει τὸ σῶμα νὰ ὑπομένῃ τοὺς πόνους τῆς ἡσυχίας· ἀλλὰ καὶ πλῆθος δακρύων γεννᾶται εἰς ἡμᾶς ἐκ τῆς διαγωγῆς τῆς σιωπῆς, ἐκ τῶν ὁποίων δακρύων ἡ καρδία αἰσθάνεται τι μετὰ διακρίσεως εἰς τὴν θαυμαστὴν θεωρίαν, ποτὲ μὲν μετὰ πόνου, ποτὲ δὲ μετὰ θαυμασμοῦ· διότι λεπτύνεται ἡ καρδία, καὶ γίνεται ὡς μικρὸν νήπιον· καὶ ὅταν ἀρχῆται νὰ λέγῃ τὴν εὐχὴν, προλαμβάνουσι τὰ δάκρυα. Μέγας εἶναι τῶνόντι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις μεθ' ὑπομονῆς ἀποκτᾷ τὴν θαυμαστὴν συνήθειαν τῆς

σιωπῆς εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἐὰν καθ' ὑπόθεσιν θέσῃς ὅλας τὰς ἐργασίας τῆς μοναχικῆς πολιτείας εἰς τὸ ἐν μέρος τοῦ ζυγίου, εἰς δὲ τὸ ἄλλο τὴν σιωπὴν, θέλεις εὔρει αὐτὴν νὰ υπερβαίῃ πάσας κατὰ τὸ βάρος. Πολλοὶ συμβουλαὶ καὶ διδασκαλίαι ὑπάρχουσι τῶν ἀνθρώπων περὶ ἀρετῶν· ὅταν ἄμως ἀποκτήσῃ τις τὴν ἀρετὴν τῆς σιωπῆς, εἶναι περιττὸν εἰς αὐτὸν ἢ φυλακὴ τούτων τῶν συμβουλῶν καὶ διδασκαλιῶν· καθότι αὐτὸς εὐρίσκεται ἀνώτερος τούτων, καὶ πλησιάζει εἰς τὴν τελειότητα. Βοηθεῖ δὲ ἡ σιωπὴ καὶ τὴν ἡσυχίαν· πῶς δὲ τοῦτο; ἄκουσον· διότι εἶναι ἀδύνατον, ὅταν συγκατοικῶμεν, ἢ εὐρισκώμεθα μετὰ πολλῶν ἀνθρώπων, νὰ μὴ συναπαντήσωμέν τινα, καὶ συνομιλήσωμεν μετ' αὐτοῦ· ἐπειδὴ οὔτε ὁ ἱσαγγελος ἐκεῖνος Ἄρσένιος, ὅστις ὑπὲρ πάντας ἠγάπησε τὴν ἡσυχίαν, ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τοῦτο· ἐπειδὴ δὲ τὸ νὰ συναπαντηθῶμεν μετὰ τῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν, εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποφύγωμεν ὡς καὶ τὴν ἐξαίφνης συναπάντησιν αὐτῶν, ἐπίσης καὶ νὸ ν' ἀπερχώμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ εἰς ἄλλο μέρος· διὰ τοῦτο ὅταν ὁ ἀξιωμακάριστος ἐκεῖνος ἄνθρωπος εἶδεν, ὅτι ὑπῆρχεν ἀδύνατον ν' ἀποφύγῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ ἡσυχάσῃ εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, χωρὶς νὰ δέχεται τινα ἄνθρωπον ἐκ τῶν εὐρισκομένων εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, ἐμεθοδεύθη καὶ ἔμαθεν ἐκ τῆς σοφίας τῆς θείας χάριτος τοῦτον τὸν τρόπον, ἤγουν τὴν παντοτεινὴν σιωπὴν· καὶ ἐὰν ἐνίοτε ἤνοιγεν ἐξ ἀνάγκης τὴν θύραν τοῦ κελλίου του εἰς τινὰς τῶν ἐρχομένων, ἀλλὰ καὶ οὔτοι εὐχαριστοῦντο μόνον ἐκ τῆς θεωρίας αὐτοῦ, τοὺς δὲ λόγους, ἢ τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ ἐθεώρουν περιττά.

Πολλοὶ ἐκ τῶν πατέρων διὰ ταύτης τῆς διαγωγῆς τοῦ Ἄρσενίου ἐφθασαν εἰς μεγάλην πνευματικὴν κατάστασιν καὶ προεφύλαξαν ἑαυτούς· ἐπειδὴ ἔλαβον προσθήκην τοῦ πνευματικοῦ πλοῦτου ἐκ τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν ἐδέξαντο ἐκ τῆς διαγωγῆς τοῦ μακαρίου ἐκείνου ἀνδρός· καὶ τινες ἐξ αὐ-

τῶν ἐδένοντο εἰς πέτραν, ἢ ἔδενον ἑαυτοὺς μὲ σχοινίον, ἢ κατεξήρανον τὸ σῶμα αὐτῶν διὰ τῆς πείνης, καὶ μάλιστα καθ' ὃν καιρὸν ἐμελλον νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους· διότι ἡ πείνα πολὺ ὠφελεῖ εἰς τὴν συστολὴν τῶν αἰσθήσεων.

Πολλοὺς μεγάλους καὶ θαυμαστοὺς πατέρας εὖρον, ἀδελφέ, οἵτινες πρὸ πάντων ἐφρόντιζον περὶ τῆς εὐταξίας τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ ἥθους τοῦ σώματος· ἐπειδὴ ἐκ τούτων γεννᾶται ἡ εὐταξία τῶν λογισμῶν. Πολλαὶ αἰτίαι συναπαντῶσι τὸν ἄνθρωπον χωρὶς νὰ θέλῃ, καὶ ἀναγκάζουσιν αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ τῶν ὀρίων τῆς ἑαυτοῦ ἐλευθερίας· καὶ ἐὰν οὗτος δὲν ἔχῃ προφυλαγμένας τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ διὰ τῆς διηνεκοῦς συνηθείας, θέλουσι κάμει αὐτόν, ὥστε ἐπὶ πολὺν καιρὸν νὰ μὴ δύνηται νὰ ἔλθῃ εἰς ἑαυτόν, καὶ νὰ εὔρῃ τὴν πρώτην εἰρηνικὴν αὐτοῦ κατάστασιν.

Προκοπὴ τῆς καρδίας εἶναι τὸ νὰ ἔχῃ ἀδιάκοπον μελέτην καὶ φροντίδα εἰς τὴν ἐλπίδα αὐτῆς. Προκοπὴ δὲ τῆς πολιτείας εἶναι ἡ ὄλως ἄσχετος μετὰ τῶν ἀνθρώπων διαγωγὴ. Ἡ ἐνθύμησις τοῦ θανάτου εἶναι ἄριστός τις δεσμὸς τῶν σωματικῶν μελῶν. Δόλωμα τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ χαρὰ, ἣτις ἀνθεῖ εἰς τὴν καρδίαν ἐκ τῆς ἐλπίδος. Αὐξησις γνώσεως εἶναι αἱ διηνεκεῖς δοκιμασίαι, τὰς ὁποίας δέχεται ὁ νοῦς καθημέραν ἐκ τῶν καλῶν, ἢ κακῶν ἀλλοιώσεων· διότι ἐὰν καὶ συμβαίῃ ἐνίοτε εἰς ἡμᾶς ἀκηδεῖα ἕνεκα τῆς μοναξίας (καὶ τοῦτο ἔσως κατὰ παραχώρησιν θεῖαν οικονομικῶς,) ἀλλ' ἔχομεν παρηγορίαν τῆς ἐλπίδος, ἣτις ὑπερτερεῖ τὸν λόγον τῆς πίστεως, τῆς οὔσης εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν· καὶ καλῶς εἶπέ τις τῶν θεοφόρων πατέρων, ὅτι ἀρκεῖ ὁ πόθος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν πιστὸν νὰ γίνῃ εἰς αὐτὸν παρηγορία καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· καθότι λέγει, κατὰ τί βλάπτουσιν αἱ θλίψεις καὶ αἱ στενοχωρίαι ἐκεῖνον, ὅστις κατεφρόνησε τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος δια τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ;

Σοὶ παράγγελλω, ἀδελφέ, καὶ τοῦτο· ἄς νικᾷ πάντοτε εἰς σέ τὸ ζύγιον τῆς ἐλεημοσύνης, ἕως ὅτου ἤθελες αἰσθανθῆ εἰς ἑαυτὸν ἐκεῖνο τὸ ἔλεος, τὸ ὅποῖον ὀφείλεις νὰ ἔχῃς πρὸς τὸν κόσμον· ἐπειδὴ ταῦτα θέλουσι γίνεαι ἰδικοὶ σου καθρέπται, τὸ νὰ βλέπῃς εἰς ἑαυτὸν τὴν ὁμοιότητα καὶ τὸν τόπον τὸν ἀληθινόν, ὅστις ὑπάρχει ὅμοιος μὲ ἐκείνην τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τούτων καὶ τῶν παρομοίων φωτίσθητι, κινούμενος εἰς μίμησιν τοῦ Θεοῦ μετὰ καθαρᾶς προαιρέσεως· διότι καρδιά σκληρὰ καὶ ἀνελεήμων ποτὲ δὲν καθαρίζεται, ὁ δὲ ἐλεήμων ἄνθρωπος εἶναι ἰατρός τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς· ἐπειδὴ ὡς διὰ βιαίου ἀνέμου ἀποδιώκει τὴν σκότωση τῶν ἔνδον αὐτοῦ παθῶν· τοῦτο εἶναι χρέος καλὸν πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον τῆς ζωῆς.

Ὅταν πλησιάζῃς εἰς τὴν στρωμνὴν σου νὰ κοιμηθῆς, εἰπέ εἰς αὐτήν· ὦ στρωμνή, ἴσως ταύτην τὴν νύκτα γίνεις τάφος εἰς ἐμέ· καὶ δὲν ἤξεύρω, μήπως ἀντὶ τοῦ προσκαίρου ὕπνου ἔλθῃ εἰς ἐμέ ταύτην τὴν νύκτα ἐκεῖνος ὁ αἰώνιος. Λοιπὸν ἐν ὄσῳ ἔχεις πόδας ἐλευθέρους, δράμε ὀπίσω τῆς καλῆς ἐργασίας, πρὶν ἢ δεθῶσι δι' ἐκείνου τοῦ δεσμοῦ, ὅστις δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ λυθῇ· ἐν ὄσῳ ἔχεις δακτύλους, σταύρωσον σεαυτὸν εἰς τὴν προσευχὴν, πρὸ τοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ θάνατος· ἐν ὄσῳ ἔχεις ὀφθαλμούς, πλήρωσον αὐτοὺς δακρύων, πρὸ τοῦ νὰ σκεπασθῶσι ὑπὸ τοῦ κονιορτοῦ· διότι καθὼς τὸ ῥόδον ἐκπνέει ὑπὸ τοῦ ἀνέμου καὶ μαραίνεται, οὕτω καὶ ἐν τῶν ἐσωτερικῶν σου στοιχείων, καὶ ἀποθνήσκεις. Ἐνθυμοῦ τὸν ἐντεῦθεν ἀποχωρισμὸν σου, ὦ ἄνθρωπε, καὶ λέγε πάντοτε· ἰδοὺ ἔφθασεν εἰς τὴν θύραν ὁ ἀπεσταλμένος ἄγγελος, ὅστις ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, διὰ τί κάθημαι; ἀποδημία ὑπάρχει αἰώνιος, μὴ ἔχουσα ἐπιστροφήν.

Ὅστις ἀγαπᾷ τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς προσευχῆς συνομιλίαν, αὐτὸς ἀγαπᾷ καὶ τὴν μοναξίαν· ὅστις ὁμως ἀγαπᾷ νὰ εὐρίσκηται μετὰ πολλῶν ἀνθρώπων, αὐτὸς ὑπάρχει φί-

λος τούτου τοῦ κόσμου. Ἐάν ἀγαπᾶς τὴν μετάνοιαν, ἀγάπησον καὶ τὴν ἡσυχίαν· διότι ἔξω τῆς ἡσυχίας δὲν τελειοῦται ἡ μετάνοια· ἐάν δέ τις ἀντιλέγῃ εἰς τοῦτο, μὴ φιλονεικήσῃς μετ' αὐτοῦ. Ἐάν ἀγαπᾶς τὴν ἡσυχίαν τὴν μητέρα τῆς μετανοίας, ἀγάπησον μεθ' ἡδονῆς καὶ τὴν μικρὰν ζημίαν τοῦ σώματος, καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ προερχομένας δυσαρσεχείας, καὶ τὰς ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας ἀδικίας· διότι ἄνευ ταύτης τῆς προετοιμασίας δὲν δύνασαι νὰ ζήσης ἐλευθέρως εἰς τὴν ἡσυχίαν· ἐάν ὅμως καταφρονήσῃς ταῦτα, γίνεσαι σύντροφος τῆς ἡσυχίας κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ κάθησαι εἰς αὐτήν, καθὼς θέλει ὁ Θεός. Ἀγάπη τῆς ἡσυχίας εἶναι τὸ νὰ περιμένῃς πάντοτε τὸν θάνατον· ὁ ἄνευ ταύτης τῆς μελέτης ἡσυχάζων, δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὀφείλει νὰ ὑπομένῃ παντὶ τρόπῳ.

Γινώριζε δὲ καὶ τοῦτο, ὃ διακριτικέ, ὅτι ὄχι διὰ τοὺς πολλοὺς ἀγῶνας καὶ κόπους τῶν κανόνων, ὅπως ἐργασθῶμεν ταῦτα ἀνελελιπῶς, κάμνομεν τὴν κατοίκησιν μοναστικῶς, καὶ ἡσυχάζομεν, καὶ διατελοῦμεν κεκλεισμένοι· διότι εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ μετὰ τῶν πολλῶν συγκατοίκησις περισσότερον συντελεῖ εἰς τοῦτο, ἵνα προθυμηθῇ τὸ σῶμα· ἀλλ' ἐάν τοῦτο ὑπῆρχεν ἀναγκαῖον, πολλοὶ ἐκ τῶν πατέρων δὲν ἤθελον ἀφήσει τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν νὰ κατοικῶσιν εἰς τάφους, ἄλλοι δὲ ἐξ αὐτῶν νὰ ἐγκλείωσι τὸ ἑαυτῶν σῶμα ἐντὸς κελλίου μοναστικοῦ, ἐν ᾧ μὴ δυνάμενον νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς χρείας αὐτοῦ, παρελύετο διὰ πάσης ἀσθενείας καὶ κόπου· ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς ἐπερχόμενα βάρεια ἀρρώσθηματὰ ὑπέφεραν μετ' εὐχαριστήσεως καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἠδύναντο κἄν νὰ σταθῶσιν ἐπὶ τοὺς πόδας, ἢ νὰ προσευχηθῶσι τὴν συνήθη αὐτῶν προσευχήν, ἢ νὰ δοξολογῶσι τὸν Θεὸν διὰ τοῦ στόματος· ἀλλ' οὐδὲ ν' ἀναγνώσωσι ψαλμούς, οὐδὲ ἄλλο τι ἐκ τῶν γινομένων διὰ τοῦ σώματος, καὶ ἤρκεσεν εἰς

αὐτοὺς ἡ σωματικὴ ἀσθένεια καὶ ἡ ἡσυχία ἀντὶ ὅλων τῶν ἀγώνων, καὶ διετήρησαν ταύτην τὴν διαγωγὴν εἰς ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν· καὶ εἰς πᾶσαν αὐτὴν τὴν νομιζομένην ἀργίαν εὐρισκόμενοι, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐπεθύμησε ν' ἀφήσῃ τὸ κελλίον αὐτοῦ, καὶ νὰ περιφέρηται τῆδε κάκεισε, ἢ ἀπερχόμενος εἰς τὰς ἐκκλησίας, νὰ εὐφραίνηται εἰς τὰ ἱερά ἄσματα καὶ τὰς ψαλμωδίας καὶ ἀγρυπνίας μετὰ τῶν ἄλλων.

Ἔστις αἰσθανθῆ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἁμαρτίας εἶναι ἀνώτερος ἐκείνου, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς προσευχῆς αὐτοῦ ἀνίστησι τοὺς νεκροὺς. Ἔστις στενάζει μίαν ὥραν διὰ τὴν ψυχὴν του, εἶναι ἀνώτερος ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ὠφελεῖ ὅλον τὸν κόσμον διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. Ἔστις ἀξιωθῆ νὰ ἴδῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀσθένειαν, αὐτὸς εἶναι ἀνώτερος ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἠξιώθη νὰ ἴδῃ ἀγγέλους· διότι αὐτὸς μὲν εἶδε τοὺς ἀγγέλους διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν, ἐκεῖνος ὅμως βλέπει ἑαυτὸν διὰ τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς. Ἔστις ἀκολουθεῖ ὀπίσω τοῦ Χριστοῦ μετὰ μοναστικοῦ πένθους, εἶναι ἀνώτερος τοῦ ἐπαινουμένου εἰς τὰς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἄς μὴ προβάλλῃ δέ τις καὶ φέρει εἰς μέσον τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τὸ λέγον, εὐχομαι νὰ ἀποχωρισθῶ ἐγὼ ἀπὸ τὸν Χριστόν, καὶ σωθῶσιν οἱ ὁμογενεῖς μου· καθότι ὅστις ἔλαβε τὴν δύναμιν τοῦ Παύλου, αὐτὸς δύναται νὰ πράξῃ καὶ τοῦτο, ἤγουν νὰ θυσιάσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ ἀδελφῶν. Ὁ Παῦλος ἐλαμβάνετο ὑπὸ τοῦ ἐνοικούντος εἰς αὐτὸν ἀγίου Πνεύματος, καὶ ἐκήρυττε πρὸς ὠφέλειαν τοῦ κόσμου, καθὼς ὁ ἴδιος ἐμαρτύρησεν, ὅτι δὲν ἔπραττε τοῦτο θεληματικῶς· ἐπειδὴ λέγει, ἀνάγκη μοὶ εἶναι, καὶ ἀλοίμονον εἰς ἐμέ, ἐάν δὲν κηρύττω· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Παύλου δὲν ἀπέβλεπε τὸν τρόπον τῆς ἰδίας αὐτοῦ μετανοίας, ἀλλὰ τὸ νὰ κηρύξῃ τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὴν οἰκουμένην, διὰ τοῦτο ἔλαβε καὶ πολλὴν δύναμιν παρὰ Θεοῦ.

Ἡμεῖς ὅμως, ἀδελφοί, ἄς ἀγαπήσωμεν τὴν ἡσυχίαν, ἕως

οῦτου νὰ νεκρωθῆ ὁ κόσμος εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. Ἄς ἐνθου-
 μώμεθα τὸν θάνατον πάντοτε, καὶ ἄς πλησιάζωμεν εἰς τὸν
 Θεόν, ἔχοντες εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν αὐτὴν τὴν μελέτην τοῦ
 θανάτου. Ἄς καταφρονήσωμεν τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου,
 καὶ τὰς ἡδονὰς αὐτοῦ, καὶ ἄς ὑπομείνωμεν μετὰ χαρᾶς τὴν
 διηνεκὴ ἀργίαν τῆς ἡσυχίας μετὰ ἐξησθενημένου σώματος,
 ὅπως ἀξιωθῶμεν τῆς μελλούσης τρυφῆς μετ' ἐκείνων, οἴτι-
 νες, εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς ὀπὰς τῆς γῆς εὕρισκόμενοι,
 περιμένουσι τὴν ἐξ οὐρανοῦ ἐπαινετὴν τοῦ Κυρίου φανέρωσιν·
 ἐπειδὴ εἰς αὐτόν, καὶ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ ἅγιον
 αὐτοῦ Πνεῦμα πρέπει ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις, καὶ
 ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Ε'.

Περὶ τοῦ, διὰ τί οἱ ἄνθρωποι, οἱ φρονοῦντες σαρ-
 κικά, διὰ τῆς γνώσεως αὐτῶν βλέπουσιν εἰς
 πνευματικά τινα κατὰ τὴν παχύτητα τοῦ σώ-
 ματος αὐτῶν· καὶ πῶς δύναται νὰ ὑψωθῆ ἡ
 διάνοια ἀπὸ αὐτὴν· καὶ ποία εἶναι ἡ αἰτία τοῦ
 νὰ μὴ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ αὐτὴν· καὶ πότε, καὶ
 διὰ τίνος τρόπου εἶναι δυνατόν νὰ μένη ἡ διά-
 νοια ἄνευ φαντασίας ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς νοεραῆς
 προσευχῆς.

Ἄς ᾗναι εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ὅστις ἀνοίγει
 ἐμπροσθεν ἡμῶν θύραν, ἵνα μὴ ἔχωμέν τινα ἀπαιτήσιν, εἰμὴ
 μόνον τὴν εἰς αὐτόν ἐπιθυμίαν· ἐπειδὴ μὲ τοιοῦτον σκοπὸν

ἀφίνομεν πάντα, καὶ ἐξερχόμεθα ὀπίσω αὐτοῦ χωρὶς νὰ ἔχωμεν φροντίδα τινά, ἐμποδίζουσιν ἡμᾶς ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ Κυρίου· διότι καθ' ὅσον, ἀγαπητοί, ἡ διάνοια ἀφίνει τὴν φροντίδα πάντων τῶν ὁρατῶν πραγμάτων, καὶ ἐπασχολεῖται εἰς τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑψώσεως αὐτῆς ἐκ τῆς φροντίδος τοῦ σώματος καὶ τῆς μελέτης αὐτῆς εἰς ἐκείνην τὴν θεωρίαν τοῦ Κυρίου, κατὰ τοσοῦτον λεπτύνεται, καὶ γίνεται φωτεινὴ καὶ λαμπρὰ διὰ τῆς εὐχῆς· καὶ καθ' ὅσον τὸ σῶμα ἐλευθεροῦται ἐκ τῶν δεσμῶν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, κατὰ τοσοῦτον ἐλευθεροῦται καὶ ἡ διάνοια· καὶ καθ' ὅσον ἡ διάνοια ἐλευθεροῦται ἐκ τῶν δεσμῶν τῶν φροντίδων, κατὰ τοσοῦτον γίνεται φωτεινὴ, καὶ λεπτύνεται καὶ ὑψοῦται ἐκ τῶν νοημάτων τοῦ αἰῶνος τούτου, ὁ ὁποῖος βαστάζει τοὺς τρόπους τῆς παχύτητος, καὶ τότε γνωρίζει ἡ διάνοια νὰ βλέπῃ τὸν Θεὸν θεοπρεπῶς, καὶ ὄχι καθὼς φανταζόμεθα αὐτὸν παχυλῶς καὶ ἀνθρωπίνως· διότι ἐὰν πρῶτον ὁ ἄνθρωπος δὲν γίνῃ ἄξιος τῆς ἀποκαλύψεως, δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ αὐτήν· καὶ ἐὰν δὲν φθάσῃ εἰς τὴν καθαρότητα, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ τὰ νοήματα αὐτοῦ καθαρὰ, ἵνα βλέπῃ τὰ κρυπτά· καὶ ἐὰν δὲν ἐλευθερωθῇ ἐκ πάντων τῶν ὁρατῶν πραγμάτων, δὲν ἐλευθεροῦται οὔτε ἐκ τῶν νοημάτων αὐτῶν, οὐδ' ἀργὸς μένει ἀπὸ σκοτεινοῦς λογισμοῦς· καὶ ὅπου ὑπάρχει τὸ σκότος καὶ ἡ περιπλοκὴ τῶν λογισμῶν, ἐκεῖ εἶναι καὶ τὰ πάθη· καθότι ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐλευθερωθῇ ἐκ τούτων, τὰ ὁποῖα εἶπομεν, καὶ ἐκ τῶν αἰτιῶν αὐτῶν, ἡ διάνοια αὐτοῦ δὲν θέλει ἰδεῖ εἰς τὰ κρυπτά καὶ νοούμενα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος πρὸ πάντων τὴν ἀκτημοσύνην προσέταξε νὰ ἔχωμεν, καὶ ν' ἀπομακρυνθῶμεν ἐκ τῆς ταραχῆς τοῦ κόσμου, καὶ ν' ἀπαλλαγῶμεν ἐκ τῆς προσπαθείας καὶ τῆς φροντίδος πάντων τῶν ἀνθρώπων, ὡς λέγει, ὅστις δὲν ἀπαρνηθῇ ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ πάντα τὰ ἑαυτοῦ πράγματα καὶ τὸν ἴδιον ἑαυτόν του, δὲν δύναται νὰ ᾔγῃ μαθητὴς μου.

Ἴνα μὴ βλαβῆ δὲ ἡ διάνοια ἐξ ὄλων τούτων, ἤγουν ἐκ τῆς θεωρίας, ἐκ τῆς ἀκοῆς, ἐκ τῆς φροντίδος τῶν πραγμάτων, ἐκ τῆς ἐλλείψεως αὐτῶν, ἐκ τῆς αὐξήσεως αὐτῶν, ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἵνα δεσμεύσῃ αὐτὴν εἰς μόνην τὴν πρὸς αὐτὸν ἐλπίδα, μετέβαλε πᾶσαν τὴν φροντίδα τοῦ φρονήματος διὰ τοῦ ἀφανισμοῦ ὄλων τῶν πραγμάτων, ἵνα ἐκ τούτου ὀρεγώμεθα τὴν μετ' αὐτοῦ ὁμιλίαν διὰ τῆς εὐχῆς· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ εὐχὴ χρειάζεται γυμνασίαν, ὥστε ἐκ τῆς πολυκαιρίας νὰ γυμνασθῇ ἡ διάνοια εἰς αὐτὴν· διότι μετὰ τὴν ἀκτημοσύνην, ἣτις λύει τὰ ἡμέτερα νοήματα ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν πραγμάτων, ἀπαιτεῖται ἐπιμονὴ εἰς τὴν εὐχὴν· ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐπιμονῆς γυμνάζεται ἡ διάνοια μετὰ πολυκαιρίαν, καὶ μανθάνει ν' ἀποδιώκῃ τοὺς λογισμοὺς ἀφ' ἑαυτῆς ὡς ἐκ τῆς πολλῆς πείρας, ὅπερ παρ' ἄλλου δὲν δύναται νὰ μάθῃ· ἐπειδὴ ἐκάστη πολιτεία λαμβάνει αὐξήσιν ἐκ τῆς προτέρας πολιτείας, καὶ τὰ πρὸ αὐτῆς ζητοῦνται εἰς τὴν εὔρεσιν τῶν μετ' αὐτὴν· ἡ δὲ εὐχὴ διδάσκει ἡμᾶς πῶς ν' ἀποκτήσωμεν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· διότι ἐξ αὐτῆς τῆς εὐχῆς εὐρίσκομεν αἰτίας, ἔν' ἀγαπήσωμεν τὸν Θεόν.

Πρέπει δέ, ἀγαπητοί, νὰ γνωρίζωμεν καὶ τοῦτο, ὅτι ἐκάστη ὁμιλία, γινομένη εἰς τὸ κρυπτόν, καὶ πᾶσα φροντίς καλῆς ἐνθυμήσεως καὶ λογισμοῦ, καὶ πᾶσα πνευματικὴ μελέτη, διὰ τῆς εὐχῆς προσδιορίζεται, καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς εὐχῆς ὀνομάζεται, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ὄνομα περικλείεται, εἴτε διάφορους ἀναγνώσεις ἤθελες εἴπει, εἴτε φωνὰς τοῦ στόματος πρὸς δοξολογίαν Θεοῦ, εἴτε λυπηράν τινα μελέτην εἰς τὸν Θεόν, εἴτε προσκυνήσεις καὶ μετανοίας, εἴτε ψαλμωδίαν στοιχολογίας, εἴτε καὶ ἄλλα παρόμοια, ἐκ τῶν ὁποίων γίνεται ἡ διαδοχὴ τῆς καθαρᾶς εὐχῆς, ἐξ ἧς γεννᾶται ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη· καθότι ἡ μὲν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γεννᾶται ἐκ τῆς εὐχῆς· ἡ δὲ εὐχὴ γεννᾶται ἐκ τῆς καλῆς διαγωγῆς τῆς ἀναχωρήσεως· καὶ αὐτὴν τὴν ἀναχώρησιν διὰ τοῦτο τὴν χρειάζομεθα, ἵνα

ἔχωμεν ἀρμόδιον τόπον, ὅπως καταγινώμεθα εἰς τὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ· ἡ δὲ ἀπάρνησις τοῦ κόσμου προηγείται τῆς ἀναχωρήσεως· διότι ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπαρνηθῇ πρῶτον τὸν κόσμον, καὶ εὐκαιρήσῃ ἐξ ὅλων αὐτοῦ τῶν πραγμάτων, δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ μόνος· καὶ οὕτω κάλιν προηγείται ἡ ὑπομονὴ τῆς ἀπαρνήσεως τοῦ κόσμου· τῆς δὲ ὑπομονῆς προηγείται τὸ μῖσος τοῦ κόσμου· τοῦ δὲ μίσους τοῦ κόσμου προηγείται ὁ φόβος καὶ ὁ πόθος· διότι ἐὰν ὁ φόβος τῆς κολάσεως δὲν ἐκφοβήσῃ τὴν καρδίαν, καὶ ὁ πόθος δὲν ἐμπνεύσῃ αὐτῇ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν μακαρισμῶν, δὲν κινεῖται εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ μῖσος τούτου τοῦ κόσμου· καὶ ἐὰν δὲν μισήσῃ τὸν κόσμον, δὲν δύναται νὰ ὑπομείνῃ τὴν στέρησιν τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ· καὶ ἐὰν δὲν προηγηθῇ ἡ ὑπομονὴ εἰς τὴν διάνοιαν, δὲν δύναται νὰ ἐκλέξῃ τόπον πλήρη ἀγριότητος καὶ κενὸν ἀπὸ ἀνθρώπους· καὶ ἐὰν δὲν ἐκλέξῃ ζωὴν ἀναχωρητικὴν, δὲν δύναται νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν εὐχήν· καὶ ἐὰν δὲν μείνῃ μόνος, καταγινόμενος εἰς τὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἐπιμείνῃ εἰς τὰ διάφορα ἤδη τῆς εὐχῆς, τὰ γινόμενα κατὰ διαδοχὴν, ὡς προεῖπον, δὲν θέλει αἰσθανθῇ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀγάπη λοιπὸν τοῦ Θεοῦ ἀποκτᾶται διὰ τῆς εὐχῆς, ἥτις εἶναι ἡ μετ' αὐτοῦ ὁμιλία· ἡ δὲ ἐπασχόλησις καὶ μελέτη τῆς εὐχῆς κατορθοῦται διὰ τῆς ἡσυχίας· ἡ δὲ ἡσυχία διὰ τῆς ἀκτημοσύνης· ἡ δὲ ἀκτημοσύνη διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τοῦ μίσους τῶν ἐπιθυμιῶν· τὸ δὲ μῖσος τῶν ἐπιθυμιῶν διὰ τοῦ φόβου τῆς κολάσεως καὶ τῆς προσδοκίας τῶν μακαρισμῶν. Τὰς ἐπιθυμίας μισεῖ ἐκεῖνος, ὅστις γινώσκει τὸν ἐξ αὐτοῦ προερχόμενον ψυχολαβῆ καρπὸν, ἡγουν ὅποιον κακὸν ἐτοιμάζουσιν αὐταὶ εἰς αὐτόν, καὶ ἐκ ποίου μακαρισμοῦ ἐκπίπτει δι' αὐτάς. Οὕτω λοιπὸν ἐκάστη πολιτεία ὑπάρχει συνδεδεμένη μετὰ τῆς πρὸ αὐτῆς, καὶ ἐξ αὐτῆς λαμβάνει προσθήκας, καὶ μεταβαίνει εἰς ἄλλην ἀνωτέραν· καὶ ἐὰν μία ἐξ αὐτῶν παρα-

ληφθῆ, δὲν δύναται νὰ κατορθωθῆ καὶ νὰ φαίνηται ἢ ἀπὸ κατοπιν αὐτῆς· διότι τότε τὰ πάντα παραλύονται καὶ καταστρέφονται. Τὸ δὲ περισσότερο περὶ τούτων εἶναι ἐκτὸς τοῦ μέτρου τῶν λόγων. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Σ Τ'.

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ἄνευ ἀνάγκης νὰ ἐπιθυμῆ,
ἢ νὰ ζητῆ τις νὰ ἔχῃ φανερά τινα σημεία.

ΕΝΩ εἰς πᾶσαν περίστασιν ὁ κύριος εὐρίσκεται πλησίον καὶ ἔτοιμος πρὸς βοήθειαν τῶν ἑαυτοῦ ἀγίων, ἄνευ ἀνάγκης ὅμως δὲν δεικνεύει τὴν δύναμιν αὐτοῦ διὰ φανερῶν τινων ἔργων καὶ αἰσθητῶν σημείων, ἵνα μὴ φανῆ εἰς ἡμᾶς παράκαιρος ἢ βοήθεια αὐτοῦ, καὶ ἀποβῆ πρὸς βλάβην ἡμῶν· πράττει δὲ τοῦτο, προνοῶν διὰ τοὺς ἀγίους, θέλει δηλαδὴ ν' ἀποδείξῃ εἰς αὐτούς, ὅτι οὐδεμίαν στιγμὴν παύει ἐξ αὐτῶν ἢ κρυπτὴ αὐτοῦ ἐπιμέλεια· ἀλλ' εἰς πᾶν πρᾶγμα ἀφίνει αὐτοὺς ἐλευθέρους, ὅπως ἀγωνισθῶσι κατὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν, καὶ κοπιᾶσωσιν εἰς τὴν προσευχὴν· ἐὰν ὅμως ἡ δυσκολία τινὸς πράγματος νικήσῃ αὐτοὺς, ἀφοῦ ἀγωνισθῶσι καὶ ἀποκάμωσι διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεως, τότε αὐτὸς ὁ Κύριος τελειοῖ αὐτὸ κατὰ τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ὡς πρέπει, καὶ ὡς γνωρίζει, ὅτι βοηθοῦνται, καὶ ὅσον ἐνδέχεται ἐνισχύει αὐτοὺς κρυπτῶς, ἕως ὅτου ἐνδυναμωθῶσιν ἀπέναντι τῆς στενοχωρίας καὶ τῆς θλίψεως αὐτῶν· ἐπειδὴ κάμνει νὰ καταστραφῆ ἢ ὑπερβολικὴ αὐτῶν θλίψις διὰ τῆς γνώσεως, τὴν ὁποίαν χαρίζει εἰς αὐτοὺς,

και διά τῆς θεωρίας αὐτῆς τῆς γνώσεως διεγείρει αὐτοὺς εἰς δοξολογίαν, ἥτις ὠφελεῖ αὐτοὺς καὶ κατὰ τοὺς δύο τρόπους· ἐὰν ὁμως κάμνη χρεία νὰ φανερωθῇ ἢ εἰς αὐτοὺς κρυπτῆ αὐτοῦ βοήθεια, τότε ἐξ ἀνάγκης πράττει τοῦτο· διότι οἱ τρόποι αὐτοῦ εἶναι σοφώτατοι, καὶ ἐν καιρῷ στενοχωρίας καὶ ἀνάγκης προφθάνουσι, καὶ ὄχι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν.

“Ὅστις ἀνευ τινὸς ἀνάγκης ἀποτολμᾷ εἰς τοῦτο, ἡγουν παρακαλεῖ τὸν Θεὸν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ νὰ γίνωσι διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ θαυμάσια καὶ δυνάμεις, ὁ τοιοῦτος πειράζεται κατὰ διάνοιαν, καὶ χλευάζεται ὑπὸ τοῦ ἀπαταιῶνος δαίμονος, καὶ ἀσθενεῖ κατὰ τὴν συνείδησιν αὐτοῦ· ἐπειδὴ μόνον ἐν καιρῷ θλίψεως καὶ στενοχωρίας δυνατόν νὰ ζητήσωμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ· ἀνευ τινὸς ἀνάγκης ὁμως νὰ πειράζωμεν τὸν Θεόν, εἶναι κίνδυνος, καὶ ὅστις ἐπιθυμεῖ τοῦτο τῇ ἀληθείᾳ δὲν εἶναι δίκαιος. “Ὅπερ δὲ ὁ Κύριος θέλων ἐποίησεν εἰς πολλοὺς ἀγίους, ἐγένετο εἰς αὐτοὺς, χωρὶς αὐτοὶ νὰ ζητήσωσιν αὐτό· ἀλλ’ ὅστις θέλει καὶ ἐπιθυμεῖ τοῦτο θεληματικῶς, χωρὶς νὰ ὑπάρχη ἀνάγκη τις, ὁ τοιοῦτος πίπτει ἐκ τῆς προφυλάξεως, καὶ κρημνίζεται ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας. Ἐὰν δὲ τυχὸν εἰσακουσθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ το αἴτημα αὐτοῦ, καθὼς αὐτὸς ἀπετόλμησε καὶ ἐζήτησεν αὐτό, λαμβάνει ἐκ τούτου ἀφορμὴν ὁ πονηρὸς διάβολος, καὶ μεταφέρει αὐτὸν εἰς μεγαλείτερα ἄτοπα· ἐπειδὴ οἱ ἀληθινοὶ δίκαιοι ὄχι μόνον δὲν ἐπιθυμοῦσι τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ ἂν τοῖς δοθῶσιν, ἀποστρέφονται αὐτὰ καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἰδιαιτέρως.

Καὶ ἰδοὺ τις ἐκ τῶν ἀγίων Πατέρων διὰ τὴν καθαρότητα αὐτοῦ ἔλαβε χάρισμα παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ νὰ προγυρῶν τὸν πρὸς αὐτόν· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤθελεν αὐτό, παρεκάλεσε τοὺς ἀγίους γέροντας, καὶ μετ’ αὐτῶν διὰ προσευχῆς ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅπως ἀφαιρεθῇ τὸ χάρισμα τοῦτο ἐξ αὐτοῦ. Ἐὰν καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἔλαβον χαρίσματα, ἐξ ἀνάγκ-

κῆς ἔλαβον αὐτά, ἢ ἐξ ἀπλότητος αὐτῶν· εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς ἢ θεία βούλησις δὲν ἐνήργει, ἀλλ' ὄχι πάλιν παντελῶς, ἢ ὡς ἔτυχε.

Βλέπε, τί εἶπε πρὸς τὸν Θεὸν ὁ μακάριος ἐκεῖνος Ἀμμούν, ὅταν ἀπῆλθε ν' ἀσπασύῃ τὸν ἅγιον μέγαν Ἀντώνιον, καὶ ἔχασε τὸν δρόμον· καὶ πάλιν τί ἐπραξεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Ἐνθυμοῦ καὶ τὸ περιστατικὸν τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου, ὡς καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἁγίων ἐπίσης. Οἱ ἀληθεῖς δίκαιοι τοῦτο συλλογίζονται πάντοτε, ὅτι δὲν εἶναι ἄξιοι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπειδὴ θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ταλαιπώρους καὶ ἀναξίους τῆς ἐπιμελείας τοῦ Θεοῦ, δοκιμάζονται διὰ τούτου, ὅτι εἶναι ἀληθινοὶ δίκαιοι, καὶ δὲν θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ὡς τοιούτους φανερώς μόνον, ἀλλὰ καὶ κρυπτῶς· καὶ τοῦτο σοφίζονται παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἵνα μὴ στερηθῶσι τῆς πρεπούσης εἰς αὐτοὺς φροντίδος τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν, ἐν ὧσιν ζῶσι· τὸν δὲ καιρὸν τῆς ἀναπαύσεως αὐτῶν ἐφύλαξεν ὁ Θεός εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα· καὶ οἱ ἔχοντες τὸν Κύριον ἔνοικον, δὲν ἐπιθυμοῦσι τὴν ἀνάπαυσιν, ἀπαλλαστόμενοι ἐκ τῶν θλίψεων, ἃν καὶ ἐνίοτε μυστικῶς δίδεται αὐτοῖς παρηγορία εἰς τοὺς πνευματικούς κόπους.

Δὲν εἶναι ἀρετὴ, ὅταν τις φθάσῃ εἰς τὴνπραγματοποίησιν καλοῦ τινος ἔργου ν' ἀφεθῇ ἐκ τῆς φροντίδος καὶ τοῦ κόπου αὐτοῦ· ἀλλ' ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ ᾔῃ κατοικητήριον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πρέπει πάντοτε νὰ βιάζῃ ἑαυτόν, ἃν καὶ ὑπάρχῃ ἕτερος τρόπος νὰ ἐκτελέσῃ τὸ πρᾶγμα μετ' ἀναπαύσεως· διότι θέλημα τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι, τὸ νὰ μὴ συνηθίζωσιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ὀκνηρίαν οἱ ὄντες σκῆνωμα αὐτοῦ, μηδὲ θέλει νὰ ζητῶσι τὴν ἀνάπαυσιν αὐτῶν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν ἐργασίαν, καὶ νὰ ὑποφέρωσι πολλὰς θλίψεις· εἰς δὲ τοὺς πειρασμοὺς ἐνισχύει αὐτοὺς, καὶ δι' αὐτῶν τῶν πειρασμῶν πλησιάζει αὐτοὺς εἰς τὸν Θεόν· τοῦτο εἶναι τὸ θέλημα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ νὰ εὐρίσκωνται οἱ ἀγαπητοὶ αὐτοῦ δοῦλοι εἰς διηνεκεῖς κόπους.

Δὲν κατοικεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἰς ἐκείνους, οἵτινες ζῶσι μετ' ἀναπαύσεως, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ διαβόλου· καθὼς καὶ τις ἐκ τῶν ἀγαπῶντων τὸν Θεὸν εἶπεν, ὡμωσα, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκω. Ἐκ τούτου καὶ ἐξ ἄλλων παρομοίων διακρίνονται οἱ γνήσιοι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ζῶσι μετὰ θλίψεων καὶ στενοχωριῶν, ὁ δὲ κόσμος ἐν τρυφῇ καὶ ἀναπαύσει· διότι δὲν ἠυδόκησεν ὁ πανάγαθος Θεός, ἵνα οἱ ἀγαπητοὶ αὐτοῦ δοῦλοι ἀναπαυθῶσιν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἀλλὰ μᾶλλον ἠθέλησεν, ἵνα αὐτοὶ μὲν ὦσιν εἰς θλίψεις, εἰς βάρη, εἰς μόχθους, εἰς πτωχείαν καὶ γύμνωσιν, εἰς μόνωσιν καὶ χρείαν, εἰς ἀδρόστίας καὶ ἐξευτελισμούς, εἰς δαρμούς καὶ καρδίας συντριβὴν μετὰ σώματος ἐξησθενημένου καὶ λυπηροῦ φρονήματος μακρὰν τῶν συγγενῶν, εἰς κάθισμα ἀνόμοιον τῶν ἀνθρώπων, εἰς κατοικίαν μοναστικὴν καὶ ἡσυχαστικὴν καὶ ὄλως ἀθεώρητον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπηλλαγμένην παντὸς πράγματος· διὰ τοῦτο αὐτοὶ μὲν κλαίουσι, καὶ ὁ κόσμος γελαῖ· αὐτοὶ στενάζουσι, καὶ ὁ κόσμος χαίρει· αὐτοὶ νηστεύουσι, καὶ ὁ κόσμος ἐντρυφαῖ· τὴν ἡμέραν κοπιάζουσι καὶ τὴν νύκτα ἐτοιμάζονται εἰς ἀγῶνας, τινὲς καὶ εἰς θεληματικούς κόπους τῶν ἰδίων παθῶν καὶ εἰς θλίψεις· ἄλλοι εἰς κινδύνους παθῶν ἐνεργουμένων παρὰ τῶν δαιμόνων, ἢ τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἄλλοι μὲν ἐκ τούτων ἐδιώχθησαν, ἕτεροί δὲ ἐφονεύθησαν, καὶ ἄλλοι περιήλθον ἐν μηλωταῖς· καὶ ἐπληρώθη εἰς αὐτοὺς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ὁ λέγων, ὅτι εἰς τὸν κόσμον θέλετε ἔχει θλίψιν, ἀλλὰ θέλετε χαρῆ εἰς ἐμέ. Γνωρίζει δὲ ὁ Κύριος, ὅτι ὅσοι ζῶσι μετ' ἀναπαύσεως, ἐν δύνανται νὰ ἐμμένωσιν εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἐμπόδισεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ἡδονήν. Ὁ Χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, τοῦ ὁποίου ἡ ἀγάπη ὑπάρχει δυνατωτέρα παντὸς σωματικοῦ θανάτου, εἴθε νὰ φανερώσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν δύναμιν τῆς ἑαυτοῦ ἀγάπης.

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Ζ'.

Περὶ τῶν ζώντων παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ διερχομένων
πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν γνώσει.

ΓΕΡΩΝ τις ἐσυνήθιζε νὰ γράφῃ εἰς τὰ τεῖχη τοῦ κελλίου αὐτοῦ λόγους καὶ ἐννοίας διαφόρους· τοῦτον ἠώτησεν ἕτερος, τί σημαίνουν ταῦτα; καὶ ἐκείνος ἀπεκρίθη, αὐτοὶ εἶναι λογισμοὶ θεϊκοί, τοὺς ὁποίους μοὶ φέρει ὁ ἄγγελος ὁ φύλαξ μου, καὶ ὀρθοὶ λογιτμοὶ τῆς ὕσεως, οἱ ὁποῖοι κινδυνῶνται εἰς ἐμέ· γράφω δ' αὐτοὺς καθ' ὃν καιρὸν μοὶ ἐπέρχονται, ἵνα ἐν καιρῷ τῆς σκοτώσεώς μου μελετῶ αὐτοὺς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πλάνης.

Ἄλλος τις γέρων, ἐπειδὴ ἐμκαρίζετο ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ λογισμῶν, ὅτι ἀντὶ τῶν παρερχομένων πραγμάτων τοῦ κόσμου ἠξιώθη ἐκείνης τῆς ἐλπίδος τῆς μὴ ἐξαφανιζομένης, ἀπεκρίθη, ἐν ὧσφ εὐρίσκομαι εἰς τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν εἰσέτι δὲν ἐτελείωσα, ματαίως μ' ἐπαινεῖται.

Ἐὰν ἐκτελέσης ἐπαινετὴν τινα ἀρετὴν, καὶ ἐν αἰσθανθῆς τὴν γεῦσιν τῆς θείας ἀντιλήψεως καὶ βοτθείας, μὴ αὐμάσης καθότι ἕως ὅτου δὲν ταπεινώῃ ὁ ἄνθρωπος, δὲν λαμβάνει τὸν μισθὸν τῆς ἐργασίας του· ἡ δὲ ἀμοιβὴ δὲν δίδεται εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν ταπεινώσιν αὐτοῦ, καὶ ὅστις καταφρονεῖ τὴν ταπεινώσιν, χάνει καὶ τὸν κόπον τῆς αὐτοῦ ἐργασίας· ὅστις ὅμως προλάβει καὶ λάβει τὴν ἀμοιβὴν τῆς ταπεινώσεως, αὐτὸς ὑπερβαίνει τὸν ἔχοντα τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς. Ἡ ἀρετὴ ὑπάρχει μὴτηρ τῆς λύπης, καὶ ἐκ τῆς λύπης γεννᾶται ἡ ταπεινώσις, εἰς δὲ τὴν ταπεινώσιν δίδεται ἡ χάρις· λοιπὸν ἡ ἀμοιβὴ δὲν δίδεται διὰ τὴν ἀρετὴν, οὔτε διὰ τὸν κόπον τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν

ταπεινώσιν, ἥτις γεννᾶται ἐξ ἐκείνων, καὶ ἐὰν λείψῃ ἡ ταπεινώσις, τα λοιπα γίνονται ματαίως. *

Ἡ ἐργασία τῆς ἀρετῆς εἶναι ἡ φυλακὴ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ περιπλέον τῆς ἐργασίας εἶναι ἡ καλὴ οἰκονομία τῆς διανοίας, ἥ τις συνίσταται ἐκ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς προφυλάξεως· καὶ ὅταν λείψῃ ἡ δύναμις τούτων τῶν δύο, ἡ πρώτη δὲν γίνεται δεκτὴ ἀντ' αὐτῶν· διότι ὁ Χριστὸς δὲν ζητεῖ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ τὴν διόρθωσιν τῆς ψυχῆς, διὰ τὴν ὁποίαν ἐνομοθέτησε τὰς ἐντολάς. Τὸ μὲν σῶμα ἐργάζεται καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ ἐπίσης, ἀλλ' ἡ διάνοια ἐργάζεται ὡς θέλει, καὶ ἡ δικαιούται, ἡ κατακρίνεται. Εὐρίσκεται τις ἐργαζόμενος διὰ τῆς θείας σοφίας τὰ τῆς ζωῆς εἰς τὰ ἀριστερὰ πράγματα, καὶ ἄλλος πάλιν ἐμπορεῦται τὴν ἁμαρτίαν, προφασιζόμενος τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπερχομένην εἰς αὐτὸν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν.

Τὰ φυσικὰ ἐλαττώματα εἰς ἐκείνους, οἵτινες προφυλάττουσιν ἑαυτούς, γίνονται φύλακες τῆς ἀρετῆς. Χάρισμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει πειρασμόν, ὑπάρχει ἀπώλεια ἐκείνων, οἵτινες δέχονται αὐτό. Ἐὰν ἐργάζῃσαι τὸ καλὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ λάβῃς παρ' αὐτοῦ χάρισμα, παρακάλεσον αὐτόν, ὅπως σοὶ δώσῃ φωτισμόν πρὸς ταπεινώσιν, ἢ νὰ σοὶ δώσῃ φρουρόν καὶ φύλακα, ἢ ν' ἀφαιρέσῃ αὐτὸ ἀπὸ σοῦ, ἵνα μὴ σοὶ γίνῃ προξενὸν ἀπωλείας· διότι δὲν εἶναι ἴδιον ὄλων τῶν ἀνθρώπων τὸ νὰ φυλάξῃσι τὸν θεῖον πλοῦτον ἄνευ τῆς ἰδίας αὐτῶν βλάβης.

Ἡ ψυχὴ, ἥτις ἐπασχολεῖται εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ ζῆ μετ' ἀκριβοῦς πολιτείας καὶ φόβου Θεοῦ, δὲν δύναται νὰ μὲνῃ καθ' ἡμέραν ἄνευ λύπης· διότι αἱ ἀρεταὶ εἰσιν ἠνωμένοι μετὰ τῆς λύπης, καὶ ὅστις δὲν δέχεται εὐχαρίστως τὰς θλίψεις, αὐτὸς χωρίζεται βεβαίως ἐκ τῆς ἀρετῆς. Ἐὰν ἐπιθυμῆς τὴν ἀρετὴν, παράδος σεαυτὸν εἰς πᾶσαν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν· ἐπειδὴ αἱ θλίψεις γεννᾶσι τὴν ταπεινώσιν. Δὲν θέλει ὁ Θεὸς νὰ εὐρίσκηται

ἡ ψυχὴ χωρὶς φροντίδας, καὶ ὅστις θέλει νὰ ᾔηται ἀμέριμος, ἄκουσίως εὐρίσκεται μακρὰν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Φροντίδα λέγοντες ἐνταῦθα, δὲν ἐννοῦμεν τὴν περὶ τῶν σωματικῶν, ἀλλ' ἐκείνην τὴν φροντίδα, ἣτις καταπονεῖ καὶ μαραίνει τοὺς ἀγωνιζομένους εἰς τὰ ἐπαινετὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς. Ἔως οὗτου νὰ φθάσωμεν τὴν ἀληθῆ γνῶσιν, ἣτις ὑπάρχει ἢ φανέρωσις τῶν μυστηρίων, διὰ πολλῶν θλίψεων καὶ πειρασμῶν πρέπει νὰ πλησιάζωμεν εἰς τὴν ταπεινώσιν, καὶ ὅστις ἐργάζεται τὴν ἀρετὴν ἀνευ θλίψεως, θύρα ὑπερηφανείας ἀνοίγει ἐμπροσθεν αὐτοῦ.

Καὶ τίς ἐπιθυμεῖ νὰ ᾔηται τὸ φρόνημα αὐτοῦ χωρὶς λύπην; δὲν δύναται ἢ διάνοια νὰ ᾔηται τεταπεινωμένη ἀνευ τῶν αἰτιῶν τῶν παιδεύσεων, ἀλλ' οὔτε νὰ εὐρίσκηται εἰς τὴν ἐπάσχολησιν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καθαρᾶς προσευχῆς ἀνευ ταπεινοφροσύνης. Πρῶτον ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ φρονήματος αὐτοῦ ἀπομακρύνεται ἐκ τῆς πρεπούσης φροντίδος τῶν καλῶν ἔργων, καὶ ἔπειτα πλησιάζει εἰς αὐτὸν τὸ πνεῦμα τῆς ὑπερηφανείας· καὶ ὅταν αὐτὸς ἐμμένῃ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, τότε ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ ὁ τῆς θείας προνοίας ἄγγελος, ὅστις εὐρίσκεται πλησίον αὐτοῦ, καὶ κινεῖ εἰς αὐτὸν τὴν φροντίδα τῆς ἀρετῆς· καὶ ὅταν οὗτος ἀπομακρυνθῇ ἀπ' αὐτοῦ, τότε πλησιάζει εἰς αὐτὸν ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ διάβολος· ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκεται πλέον εἰς αὐτὸν φροντίς τις περὶ ἀρετῆς.

Πρὸ τῆς συντριβῆς ὑπάρχει ἢ ὑπερηφάνεια, λέγει ὁ σοφὸς Σολομών, καὶ πρὸ τοῦ χαρίσματος ἢ ταπεινώσις. Κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑπερηφανείας, τῆς φαινομένης εἰς τὴν ψυχὴν, ὑπάρχει καὶ τὸ μέτρον τῆς συντριβῆς ὡς παιδείας, τῆς γινομένης παρὰ Θεοῦ εἰς αὐτήν. Ὑπερηφάνεια κυρίως εἶναι, ὅχι ὅταν διέρχεται λογισμὸς ὑπερηφανείας ἐκ τῆς διανοίας, οὔτε ἐὰν νικᾶται τις ἐνίοτε ὑπ' αὐτῆς, ἀλλ' ἐκείνη, ἣτις διαμένει εἰς τὸν ἄνθρωπον πάντοτε· καὶ εἰς ἐκείνην μὲν τὴν πρώτην ἣτις διέρχεται διὰ τοῦ λογισμοῦ, ἀκολουθεῖ ἢ κατάνυξις· αὕτη

δέ, ἡ διαμένουσα πάντοτε, κατάνυξιν δὲν γνωρίζει. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἶη δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Η'.

Περὶ τοῦ γινῶναι τις εἰς ποῖον μέτρον εὐρίσκεται ἐκ τῶν κινουμένων εἰς αὐτὸν λογισμῶν.

ΕΝ ΟΣΩ ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται εἰς ἀμέλειαν, φοβείται τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, ὅταν ὁμως πλησιάσῃ εἰς τὸν Θεόν, ἀρχεται νὰ φοβῆται τὴν ὥραν τῆς κρίσεως· ὅταν δὲ τελείως ἔλθῃ ἐμπροσθεν τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης, τότε ὁ φόβος τοῦ θανάτου καὶ τῆς κρίσεως καταπίνεται ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· πῶς δὲ τοῦτο; ἄκουσον. Ἐν ὧσιν εὐρίσκεται τις εἰς τὴν κοσμικὴν γνῶσιν καὶ εἰς τὴν σωματικὴν πολιτείαν, τρομάζει τὸν θάνατον, ὅτε δὲ φθάσῃ εἰς τὴν γνῶσιν τὴν ψυχικὴν, καὶ εἰς τὴν καλὴν πολιτείαν, τότε κινεῖται ἡ διάνοια αὐτοῦ πᾶσαν ὥραν εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῆς μελλούσης κρίσεως· διότι ἰσταται ὀρθῶς εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν, καὶ κινεῖται εἰς τὴν τάξιν τὴν ψυχικὴν, καὶ ἀναστρέφεται εἰς τὴν γνῶσιν αὐτοῦ καὶ πολιτείαν, καὶ πλησιάζει καλῶς εἰς τὸν Θεόν· ὅταν ὁμως φθάσῃ εἰς ἐκείνην τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας διὰ τῆς κινήσεως τῆς αἰσθήσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν σταθερὰν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, τότε ὑπὸ τῆς ἀγάπης καταπίνεται ὁ σωματικὸς ἐκεῖνος φόβος· καὶ ὁ μὲν λογικὸς φοβείται ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ· ὅστις ὁμως ἐγένετο υἱὸς Θεοῦ, σεμνύεται εἰς τὴν ἀγάπην, καὶ δὲν παιδαγωγεῖται διὰ τῆς ράβδου τοῦ φόβου· ἐπειδὴ δουλεύει ἐγκαρδίως τὸν Θεόν ὡς λέγει ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναουη, ἐγὼ δὲ

καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς μου θέλωμεν δουλεύσει τῷ Κυρίῳ.

Ὅστις ἐφθασεν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς πλέον δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ διαμένῃ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν· ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη ἀφανίζει τὸν φόβον. Ἀγαπητοί, ἔγεια μωρός· δὲν ὑποφέρω νὰ φυλάξω τὸ μυστήριον ἐν σιωπῇ, ἀλλὰ γίνομαι ἀνόητος διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν· διότι τεκμήριον ἀγάπης ὑπάρχει τὸ νὰ μὴ ὑποφέρῃ τις νὰ φυλάξῃ τὸ ἑαυτοῦ μυστήριον ἀπὸ τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτοῦ ἀδελφούς. Πολλάκις ἐνῶ ἔγραφον ταῦτα τὰ μυστήρια, ἀπέκαμον οἱ δάκτυλοί μου, καὶ ἔμενον ἀκίνητοι ἐπὶ τοῦ χάρτου, καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ ὑποφέρω ἀπέναντι τῆς ἡδονῆς, ἥτις ἐπιπτεν εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ κατεσίγα τὰς αἰσθήσεις μου· πλὴν λέγω, ὅτι μακάριος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις καταγίνεται ἀείποτε εἰς τὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ, καί, περιφρονήσας πάντα τὰ τοῦ κόσμου, ἀφιέρῳθῃ ὅλος εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ὁμιλίας τῆς γνώσεως αὐτοῦ· καὶ ἐὰν ὁ τοιοῦτος μετὰ μακροθυμίας ἐπιμείνῃ εἰς τοῦτο, δὲν θέλει ἀργοπορήσει ἀπὸ τοῦ νὰ ἴδῃ πολὺν καρπόν.

Ἡ χαρὰ, ἥτις πηγάζει ἀπὸ τὸν Θεόν, ὑπάρχει δυνατωτέρα τῆς ἐνταῦθα ζωῆς, καὶ ὅστις γευθῇ αὐτήν, ὄχι μόνον δὲν θέλει προσέχει εἰς τὰ πάθη, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἐνταῦθα ζωὴν αὐτοῦ θέλει ἐπιθυμήσει, οὔτε ἄλλο τι αἰσθητὸν θέλει προτιμήσει αὐτῆς τῆς χαρᾶς, ἐὰν αὕτη ὑπάρχῃ ἀληθῆς, καὶ ὄχι πλάνη. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι γλυκυτέρα τῆς προσκαιροῦ ζωῆς· ἐπίσης γλυκυτέρα εἶναι καὶ ἡ κατὰ Θεὸν σύνεσις, ἐξ ἧς γεννᾶται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἶναι γλυκυτέρα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον, καὶ ἐκτὸς πάσης λύπης. Ἡ ἀγάπη εἶναι γέννημα τῆς γνώσεως, καὶ ἡ γνῶσις εἶναι γέννημα τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ ὑγεία τῆς ψυχῆς εἶναι δύναμις, προελθοῦσα ἐκ τῆς πολυχρονίου ὑπομονῆς.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ γνῶσις;

Ἀπ. Εἶναι αἰσθήσις, διὰ τῆς ὁποίας αἰσθάνεται τις ἐκεῖνην τὴν ἀθάνατον ζωὴν.

Ἐρ. Τί δὲ εἶναι ἡ ἀθάνατος ἐκείνη ζωή;

Ἄπ. Εἶναι αἰσθησις ἐν Θεῷ· ἐπειδὴ ἐκ τῆς γνώσεως γεννᾶται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ κατὰ Θεὸν γνώσις ὑπάρχει βασιλεὺς πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν· καὶ εἰς ἐκείνην τὴν καρδίαν, ἣτις δέχεται αὐτήν, πᾶσα γλυκύτης τούτου τοῦ κόσμου θεωρεῖται περιττή· διότι κανὲν ἄλλο πρᾶγμα δὲν δύναται νὰ ἐξομοιωθῇ μὲ τὴν γλυκύτητα τῆ ἐπιγνώσεως τοῦ Θεοῦ. Κύριε πληρῶσον τὴν καρδίαν μου ζωῆς αἰωνίου. Ἡ αἰώνιος ζωὴ εἶναι παρηγορία εἰς Θεόν, καὶ ὅστις εὗρεν αὐτήν, θεωρεῖ περιττὴν τὴν κοσμικὴν παρηγορίαν.

Ἐρ. Ποθεν αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἔλαβε σοφίαν παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος;

Ἄπ. Ἐξ ἐρείνης τῆς σοφίας, ἣτις διδάσκει αὐτὸν κρυπτῶς καὶ φανερῶς τοὺς τρόπους τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ φανεροῦται εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ.

Ἐρ. Τί εἶναι τὰ πάθη;

Ἄπ. Εἶναι προσβολαί, αἵτινες ἐτέθησαν εἰς τὰ πράγματα τούτου τοῦ κόσμου, ἵνα κινῶσι τὸ σῶμα εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν αὐτοῦ χρείαν, καὶ δὲν παύουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ προσβάλλωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐν ὧσφ εὐρίσκειται οὗτος ὁ κόσμος. Ὅστις δὲ ἠξιώθη θείας χάριτος, καὶ ἐγενήθη αὐτήν, καὶ αἰσθάνεται τι ἐν ἑαυτῷ, ὅπερ ὑπερβαίνει τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πραγμάτων τούτου τοῦ κόσμου, αὐτὸς δὲν ἀφίνει ταύτας τὰς προσβολὰς νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ· ἐπειδὴ εἰς τὸν τόπον τῆς καρδίας, ὅπου κεντοῦσιν αἱ προσβολαὶ τῶν παθῶν, ὑπερίσχυσεν ἄλλη ἐπιθυμία, ἀνωτέρα τούτων, καὶ οὔτε αὗται αἱ προσβολαὶ πλησιάζουσι πλέον εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, οὔτε τὰ ἐξ αὐτῶν γεννώμενα, ἀλλ' ἴστανται ἔξω ἀργαί· ὅχι ὅτι δὲν ὑπάρχουσι πλέον προσβολαὶ τῶν παθῶν, ἀλλ' ὅτι ἡ δεχομένη αὐτὰς καρδία ἐνεκρώθη δι' αὐτάς, καὶ ζῆ εἰς ἄλλο τι, ὅχι ὅμως ὅτι ἔπαυσε πλέον καὶ ἀπὸ τὴν προφύλαξιν τῆς διακρίσεως καὶ τῶν ἔργων, ἀλλ' ὅτι δὲν ἐνοχλεῖ πλέον τὴν διά-

νοϊαν αὐτοῦ ἄλλο τι πρᾶγμα· διότι ἡ συνειδήσις αὐτοῦ ἐχόρ-
τασεν ἐκ τῆς τρυφῆς ἄλλου τινός.

Ὅταν ἡ καρδία κατ' ἀκρίβειαν δεχθῆ τὴν αἰσθησιν τῶν
πνευματικῶν, καὶ τῆς θεωρίας τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, γίνε-
ται διὰ τῆς συνειδήσεως εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῶν παθῶν ὡς ὁ ἄν-
θρωπος ἐκεῖνος, ὅστις χορτάτος ὦν ἀπὸ εὐμορφα καὶ καλὰ
φαγητά, ἀποστρέφεται τὰ ἄνοστα καὶ ἀηδῆ· ὄχι διότι εἶναι
ἐδκαταφρόνητα, ἀλλὰ διὰ τὸν χορτασμόν τῶν καλῶν φαγη-
τῶν, τὰ ὅποια εἶχε φάγει, καὶ ὄχι ὡς ὁ υἱὸς ἐκεῖνος, ὅστις
ἐσχόρπισε τὸ μερίδιον αὐτοῦ, τὸ ὅποτον εἶχε λάβει ἐκ τοῦ πα-
τρικοῦ πλοῦτου, καὶ ἐπεθύμει νὰ χορτάσῃ ἐκ τῶν κερατίων.
Καὶ πάλιν, δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἐμπιστευθῆς θησαυρὸν εἰς ἐκεῖ-
νον, ὅστις ἀγαπᾷ νὰ κοιμᾶται.

Ἐὰν φυλάξωμεν ἐν γνώσει τὸν νόμον τῆς νήψεως, καὶ τὸ
ἔργον τῆς διακρίσεως, ἐξ ὧν πηγάζει ἡ ζωὴ, ὁ ἀγὼν τῶν
προσβολῶν τῶν παθῶν ποσῶς δὲν πλησιάζει εἰς τὴν διάνοϊαν.
Αἱ προσβολαὶ τῶν παθῶν δὲν ἐμποδίζονται ἐκ τοῦ σωματι-
κοῦ ἀγῶνος, ἀλλ' ἐκ τοῦ χορτασμοῦ τῆς συνειδήσεως, καὶ
ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ψυχῆς, καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τῶν θαυ-
μασιῶν θεωριῶν, αἱ ὅποια εὐρίσκονται εἰς τὴν ψυχὴν· ὄχι ὅτι
ἔπαυσεν αὕτη ἐκ τῆς προφυλάξεως, καὶ ἐκ τῶν ἔργων τῆς
διακρίσεως, τὰ ὅποια φυλάττουσι τὴν ἀληθῆ γνώσιν καὶ τὸ
ψυχικὸν φῶς, ἀλλ' ὅτι δὲν ἔχει ἀγῶνα ἡ διάνοια διὰ τὰς
ὁποίας προεἶπομεν αἰτίας· διότι τὸ φαγητὸν τοῦ πτωχοῦ εἶ-
ναι συγχαμερὸν εἰς τοὺς πλουσίους, ὡς καὶ τὸ φαγητὸν τῶν
ἀφρώστων εἰς τοὺς ὑγιαίνοντας. Ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ὑγεία τῆς
ψυχῆς διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἐπιμελείας διατηροῦνται
καλοῖτι ἐν ὄσφ ζῆ τις, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχη προσοχὴν καὶ ἐπι-
μέλειαν, καὶ νὰ ἦναι ἐξυπνος, ἵνα φυλάττῃ τὸν ἑαυτοῦ θη-
σαυρὸν· ἐὰν ὅμως ἀφήσῃ τις τὸν ὄρον τῆς διαγωγῆς ταύτης,
θέλει ἀσθενήσῃ ψυχικῶς, καὶ θέλει κλαπῆ ὁ θησαυρὸς αὐ-
τοῦ. Πρέπει λοιπὸν ν' ἀγωνιζώμεθα ὄχι ἕως ὅτου νὰ ἰδωμέν

τὸν καρπὸν, ἀλλ' ἕως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου· διότι πολ-
λάκις, ἀφοῦ ἐξανθήσῃ καὶ σταχυάσῃ ὁ καρπός, αἴφνης ἢ
χάλαζα ῥίπτει αὐτὸ κάτω. Ὅστις σμίγεται εἰς κοσμικὰ πράγ-
ματα, καὶ παραλύεται ἀπὸ τὰς πολλὰς συνομιλίας, μὴ πι-
στεύσης, ὅτι αὐτὸς δύναται νὰ διατηρήσῃ τὴν ψυχικὴν αὐ-
τοῦ ὑγείαν.

Ὅταν προσεύχησαι, εἰπέ ταύτην τὴν εὐχὴν. Κύριε Ἰησοῦ
Χριστέ, ἀξιώσόν με νὰ μένω ἐν ἀληθείᾳ νεκρὸς ἐκ τῆς συνα-
ναστροφῆς τοῦ αἰῶνος τούτου. Καὶ γνώριζε, ὡς νὰ περιέ-
κλεισας εἰς τοῦτο πᾶσαν ἄλλην εὐχὴν καὶ δέησιν· διότι ἐὰν
κατὰ τὴν εὐχὴν τελειώσῃς καὶ τὸ ἔργον, ἀληθῶς ἴστασαι εἰς
τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Χριστοῦ. Νέκρωσις δὲ τοῦ κόσμου εἶναι,
ὄχι μόνον τὸ ν' ἀπομακρυνθῇ τις σωματικῶς ἀπὸ τὴν κοινω-
νίαν καὶ τὴν σχέσιν τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ
τὸ νὰ μὴ ἐπιθυμήσῃ κατὰ διάνοιαν κανέν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ.

Ἐὰν συνηθίσωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὴν καλὴν μελέτην, αἰσχυ-
νόμεθα ἀπὸ τὰ πάθη, ὅταν ἀπαντήσωμεν αὐτά· γνωρίζουσε
δὲ τοῦτο ὅσοι ἀπέκτησαν δοκιμασίαν· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς αἰτίας
τῶν παθῶν θέλομεν αἰσχυνοθῆ, ὅταν πλησιάζωμεν εἰς αὐτάς.
Ὅταν ἐπιθυμῆς νὰ κατορθώσῃς καλὸν τι ἔργον διὰ τὴν ἀγά-
πην τοῦ Θεοῦ, λάβε πρῶτον ὑπ' ὄψιν τὸν θάνατον, καὶ οὕτω
δι' ἐκείνου τοῦ ἔργου θέλεις ἀξιωθῇ τοῦ βαθμοῦ τοῦ μαρτυ-
ρίου, καὶ θέλεις νικήσῃ εὐκόλως ἕκαστον πάθος, καὶ οὐδεμίαν
βλάβην θέλεις λάβει ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐναντιοῦνται εἰς τὴν
ἀπόφασίν σου, ἐὰν ὑπομένῃς μέχρι τέλους, καὶ δὲν χαινω-
θῆς· διότι ἡ μελέτη τοῦ ἀσθενοῦς λογισμοῦ ἀδυνατεῖ τὴν δύ-
ναμιν τῆς ὑπομονῆς, ἢ δὲ σταθερὰ ἀπόφασις τῆς διανοίας δι-
δει δύναμιν εἰς τὴν φύσιν πρὸς τελείωσιν τῆς ἀποφάσεως αὐ-
τῆς. Κύριε, ἀξιώσόν με νὰ μισήσω τὴν ζωὴν μου χάριν τῆς
ζωῆς ἐκείνης, ἣτις εὐρίσκεται παρὰ σοί.

Ἡ πόλιτεία τούτου τοῦ κόσμου εἶναι παρομοία μὲ τὰ γράμ-
ματα τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὰ σχέδια, καὶ ὅταν τις θέλῃ καὶ

ἐπιθυμῆ, προσθέτει εἰς αὐτά, ἢ ἀφαιρεῖ, ἢ κάμνει ἐναλλαγὴν τῶν γραμμάτων· ἡ πολιτεία ὅμως τῶν μελλόντων πραγμάτων εἶναι παρομοία μετὰ τὰ χειρόγραφα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐγράφθησαν καθαρῶς, καὶ ἐφραγίσθησαν διὰ τῆς βασιλικῆς σφραγίδος, εἰς τὰ ὁποῖα οὔτε νὰ προσθέσῃ τις δυναταί, οὔτε ν' ἀφαιρέσῃ τι. Ἐν ὧσιν λοιπὸν εἴμεθα ἐπιδεκτικοὶ ἀλλοιώσεως, ἅς προσέχωμεν εἰς ἑαυτούς· καὶ ἐν ὧσιν ἐξουσιάζομεν εἰσέτι τὸ χειρόγραφον τῆς ζωῆς ἡμῶν, τὸ ὁποῖον ἐγράφη διὰ τῶν ἰδίων ἡμῶν χειρῶν, ἅς ἀγωνισθῶμεν νὰ κάμωμεν εἰς αὐτὸ προσθήκην καλῆς πολιτείας, καὶ ἅς ἀπαλείψωμεν ἐξ αὐτοῦ τὰ ἐλαττώματα τῆς πρώτης ἡμῶν διαγωγῆς· διότι ἐν ὧσιν εὐρισκόμεθα εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ὁ Θεὸς δὲν θέτει τὴν ἑαυτοῦ σφραγίδα οὔτε εἰς τὰ καλὰ, οὔτε εἰς τὰ κακὰ ἡμῶν ἔργα, εἰμὴ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου, καθ' ἣν τελειώνει τὸ ἔργον τῆς ἐνταῦθα ἡμετέρας παροικίας, καὶ ἄρχεται ἡ ἀπ' ἐντεῦθεν αἰῶνιος ἀποδριμία· καὶ καθὼς εἶπεν ὁ ἅγιος Ἐφραίμ, πρέπει νὰ στοχαζώμεθα, ὅτι ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὁμοιάζει μετὰ πλοῖον ἑτοιμον διὰ ταξείδιον, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζει, πότε καὶ ποθεν ἐπέρχεται εἰς αὐτὸ ὁ ἄνεμος· ἔτι ὁμοιάζει καὶ μετὰ στρατόν, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζει, πότε θέλει σαλπίσει ἢ πολεμικὴ σάλπιγξ· καὶ ἐὰν ταῦτα, λέγει, διὰ τὴν μικρὰν αὐτῶν διαφορὰν ἔχουσιν οὕτω, τὰ ὁποῖα ἴσως καὶ μεταβάλλονται, πόσον πρέπει ἄρα γε ἡμεῖς νὰ προπαρασκευαζώμεθα, καὶ νὰ ἐτοιμαζώμεθα, πρὶν ἢ φθάσῃ ἐκεῖνη ἡ ἀπότομος ἡμέρα, καὶ παρουσιασθῇ ἡ γέφυρα, καὶ ἀνοιγῇ ἡ θύρα τοῦ νέου αἰῶνος; Εἶθε δὲ ὁ Χριστὸς ὁ μεσίτης τῆς ζωῆς ἡμῶν νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς ἐτοιμασίαν καλὴν, εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει δόξα, καὶ προσκύνησις καὶ εὐχαριστία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Θ'.

Περὶ τῆς ἀγγελικῆς κινήσεως, ἥτις διὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ διεγείρεται εἰς ἡμᾶς πρὸς προκοπὴν τῆς ψυχῆς εἰς τὰ πνευματικὰ ἔργα.

Η ΠΡΩΤΗ ἔννοια, ἡ ἐκ θείας φιλανθρωπίας ἐμπίπτουσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁδηγοῦσα τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ζωὴν, ὑπάρχει ἢ ἐνθύμησις τοῦ θανάτου· εἰς τοῦτον τὸν λογισμὸν φυσικὰ ἀκολουθεῖ ἢ καταφρόνησις τοῦ κόσμου, καὶ ἐκ τουτου ἀρχεται εἰς τὸν ἀνθρωπον πᾶσα καλὴ κίνησις, ἥτις ὁδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν. Τίθησι δὲ ὁ Θεὸς τοῦτον τὸν λογισμὸν εἰς τὸν ἀνθρωπον ὡς θεμέλιόν τι διὰ τῆς ἀκολουθούσης εἰς αὐτὸν θείας δυνάμεως, ὅταν θέλη νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ζωὴν. Ἐὰν αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν εἶπομεν, δὲν σβύσῃ ὁ ἀνθρωπος διὰ τῆς περιπλοκῆς τῶν βιωτικῶν πραγμάτων καὶ τῆς ματαιολογίας, ἀλλ' αὐξήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἡσυχίαν μελετῶν αὐτὴν διηνεκῶς, φέρει αὐτὸν εἰς τὴν θεωρίαν τὴν βαθεῖαν, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ τις. Τοῦτον τὸν λογισμὸν μισεῖ κατὰ πολλὰ ὁ σατανᾶς, καὶ προσπαθεῖ ὅλαις δυνάμεσι νὰ ἐκριζώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸν ἀνθρωπον, καὶ ἐὰν ᾔτο δυνατόν, ἔτιδεν εἰς αὐτὸν πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, ἵνα ἐξαφανίσῃ διὰ τοῦ περισπασμοῦ ἐκ τοῦ νοῦς αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον λογισμὸν· καὶ ἐὰν ᾔτο δυνατόν, ὡς εἶπον ἔπραττε τοῦτο προθύμως· καθότι γνωρίζει ὁ δόλιος, ὅτι ἐὰν αὐτὸς ὁ λογισμὸς διαμένῃ διὰ παντὸς εἰς τὸν ἀνθρωπον, δὲν ἴσταται πλέον ἢ διάνοια αὐτοῦ εἰς ταύτην τὴν γῆν τῆς πλάνης, οὔτε αἱ μηχαναὶ αὐτοῦ ἐνεργοῦσιν εἰς αὐτόν. Ἄς μὴ ὑπολάβῃ τις, ὅτι λέγομεν ταῦτα περὶ τοῦ πρώτου ἐκεῖνου λογισμοῦ, ὅστις ἐν ἀρχῇ τῆς ἀποταγῆς κινεῖ εἰς ἡμᾶς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ θανάτου· ἀλλὰ περὶ τῆς τελειότητος τούτου τοῦ

λογισμοῦ, ἤγουν τὸ νὰ ἐνθυμηταὶ ὁ ἄνθρωπος διὰ παντὸς τὸν θάνατον, καὶ νὰ μελετᾷ αὐτὸν νύκτα καὶ ἡμέραν· διότι ὁ πρῶτος ἐκεῖνος λογισμὸς εἶναι σωματικός, ὁ δεῦτερος ὁμως οὗτος ὑπάρχει θεωρία πνευματικὴ καὶ θαυμαστὴ χάρις, ἡ ὁποία θεωρία εἶναι πλήρης λαμπρῶν ἐννοιῶν, καὶ ὅστις ἔχει αὐτήν, οὔτε περὶ τοῦ κόσμου τούτου φροντίζει, οὔτε περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ προνοεῖ.

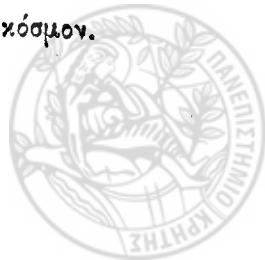
Τῇ ἀληθείᾳ, ὧ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐὰν ὁ Θεὸς πρὸς ὀλίγον ἤθελεν ἀφήσῃ τὴν θεωρίαν ταύτην εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἴσως ὁ κόσμος οὗτος ἤθελεν ἐρημωθῆ, μένων ἄνευ διαδόχων. Ἡ θεωρία αὕτη ὑπάρχει δεσμὸς τόσον ἰσχυρὸς, ὥστε ἐνώπιον τοῦ ὁποίου δὲν δύναται εὐκόλως ν' ἀνθέξῃ ἡ φύσις, καὶ ὅστις λάβει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ταύτην τὴν μελέτην τοῦ θανάτου, εἶναι εἰς αὐτὸν θεῖον χάρισμα, δυνατώτερον ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην πνευματικὴν ἐργασίαν. Τοῦτο τὸ χάρισμα δίδεται εἰς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν μεσαιάν τάξιν, οἵτινες μετὰ εἰλικρινοῦς καρδίας ἐπιθυμοῦσι τὴν ἑαυτῶν μετάνοιαν· δίδεται προσέτι καὶ εἰς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους μετ' ἀκριβείας γνωρίζει ὁ Θεὸς καὶ θέλει, ὅτι αὐτοὶ πρέπει ν' ἀναχωρήσωσιν ἐγκαρδίως ἐκ τοῦ κόσμου εἰς ἀνωτέραν ζωὴν διὰ τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα, τὸ ὁποῖον εὖρεν εἰς αὐτοὺς ἐκτελούμενον. Αὐξάνει δὲ καὶ διαμένει αὕτη ἡ θεωρία διὰ τῆς ἡσυχαστικῆς καὶ ἀναχωρητικῆς καὶ ἀνωτέρας ζωῆς. Ἄς ζητήσωμεν καὶ ἡμεῖς παρὰ Θεοῦ ταύτην τὴν θεωρίαν διὰ τῶν προσευχῶν ἃς ποιήσωμεν δι' αὐτήν ἐκτεταμένως ἀγρυπνίας· καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχει μέγα τὸ χάρισμα, ἃς ζητήσωμεν αὐτὸ παρὰ Θεοῦ μετὰ δακρύων· καὶ ἐὰν ὁ Θεὸς δώσῃ εἰς ἡμᾶς τοῦτο, δὲν θέλομεν ἀτονήσῃ πλέον ἐκ τῶν κόπων καὶ μόθων τούτου τοῦ κόσμου. Αὕτη ἡ θεωρία εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ βάσις τῶν λογισμῶν τῆς ζωῆς, ἥτις τελειοῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ πλήρωμα πάσης δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς.

ΛΟΓΟΣ Μ'.

Περὶ δευτέρας ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου.

ΜΕΤΑ ταύτην τὴν περὶ θανάτου θεωρίαν ὑπάρχει ἄλλη ἐργασία. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος, περιπατῶν καλῶς μετὰ ἐναρέτου πολιτείας, φθάσῃ ν' ἀναβῆ τὴν βαθμίδα τῆς μετανοίας, καὶ πλησιάσῃ νὰ γευθῇ τὴν ἐργασίαν τῆς θεωρίας, καὶ φθάσῃ νὰ γευθῇ διὰ τῆς θείας χάριτος τὴν γλυκύτητα τῆς γνώσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἔρχεται προηγουμένως νὰ βεβαιώνηται περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐντεῦθεν φωτίζεται ἐκ τῆς θείας ἀγάπης, καὶ θαυμάζει διὰ τὴν ἀύστασιν τῶν λογικῶν ὄντων, καὶ διὰ τὴν πολλὴν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν ἐπιμέλειαν καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται ἢ μετὰ γλυκύτητος πύρωσις τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἀνάπτει εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ καίει τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Ταύτην δὲ τὴν δύναμιν αἰσθάνεται τις, ὅταν ἐρευνᾷ πάσας τὰς φύσεις τῶν ὄντων, καὶ ὅσα προσβάλλουσιν εἰς αὐτόν, καὶ διακρίνει πνευματικῶς τὰς αἰτίας αὐτῶν· ὅθεν διὰ πολλῆς καὶ θείας τοιαύτης ἐπιμελείας καὶ τῆς καλῆς αὐτοῦ συνειδήσεως ἄρχεται νὰ κινῆται εἰς θεῖον ἔρωτα, καὶ μεθ' ἀμέσως ὡς δι' οἴνου, καὶ παραλύονται τὰ μέλη αὐτοῦ, καὶ μένει ἢ διάνοια αὐτοῦ ἐκπληττομένη, καὶ αἰχμαλωτίζεται ἢ καρδία αὐτοῦ ὀπίσω τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσον ἐνδυναμοῦνται αἱ ἐσωτερικαὶ αὐτοῦ αἰσθήσεις, τοσοῦτον ἐνδυναμοῦται καὶ ἡ θεωρία αὐτῆ· καὶ ὅσον ἀγωνίζεται τις, καὶ πολιτεύεται καλῶς, καὶ ἀπασχολεῖται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ εἰς τὴν προσευχὴν, τοσοῦτον στερεοῦται εἰς αὐτόν καὶ ἡ δύναμις αὐτῆ. Ἐν ἀληθείᾳ σὰς λέγω, ὦ ἀδελφοί, ὅτι εἰς τοιαύτην περίστασιν μόλις ἐνίοτε αἰσθάνεται τις ἑαυτόν, καὶ ὅτι φορεῖ τοῦτο τὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲν γνωρίζει ὅτι εὐρίσκεται εἰς τοῦτον τὸν κόσμον.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς θεωρίας, ἣτις συμβαίνει εἰς τὸν ἄνθρωπον· αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ πασῶν τῶν ἀποκαλύψεων τῆς διανοίας· ἐξ αὐτῆς αὐξάνει καὶ ἐνδυναμοῦται ἡ διάνοια κρυπτῶς εἰς τὰ πνευματικά, καὶ ἐκ ταύτης μεταβαίνει εἰς τὰς λοιπὰς θεωρίας, αἵτινες ὑπερβαίνουν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· καὶ λέγω ἐν συντόμῳ, ὅτι δι' αὐτῆς ἐπέρχονται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἅπασαι αἱ θεῖαι θεωρίαι καὶ αἱ ἀποκαλύψεις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὰς ὁποίας δέχονται οἱ ἅγιοι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ ὅσα ἄλλα χαρίσματα καὶ ἀποκαλύψεις δύναται νὰ γνωρίσῃ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἰς ταύτην τὴν ζωὴν· αὕτη εἶναι ἡ ρίζα τῆς αἰσθήσεως ἡμῶν, τὴν ὁποίαν ὁ ἡμέτερος δημιουργὸς ἐνέβαλεν εἰς ἡμᾶς. Μακάριος λοιπὸν ὅστις αὐξήσῃ τοῦτον τὸν καλὸν σπορον, ὅταν πέσῃ εἰς τὴν γῆν τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ δὲν διασκορπίσῃ αὐτὸν διὰ τῆς προσπαθείας τῶν ματαίων καὶ παρερχομένων πραγμάτων. Τὰ δὲ Θεῶ ἡμῶν εἶη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Μ Α'.

Περὶ ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν ἐκ τινος αἰτίας γινομένων.

ΥΠΑΡΧΕΙ ἁμαρτία, ἣτις γίνεται ἀπὸ ἀσθένειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλκεται ὁ ἄνθρωπος ἀθελήτως· καὶ ὑπάρχει ἁμαρτία, ἣ ὁποία γίνεται θεληματικῶς ἐξ ἀνοησίας· ὑπάρχει καὶ ἁμαρτία, τὴν ὁποίαν πράττει τις ἐκ τινος περιστατικοῦ· καὶ πάλιν γίνεται ἁμαρτία ἐκ τῆς διαμονῆς εἰς αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν· καὶ ὅλοι οὗτοι οἱ τρόποι καὶ τὰ εἶδη τῶν ἁμαρτιῶν, ἂν καὶ ἦναι ἄξιοι

μέμφεως, διαφέρουσιν ὅμως ἀπ' ἀλλήλων κατὰ σύγκρισιν, καθ' ὅσον ὁ εἷς τρόπος εἶναι μεγαλειότερος τοῦ ἄλλου· καὶ τοῦ μὲν ἐνὸς τρόπου ἡ μέμφις ὑπάρχει μεγαλειότερα, καὶ μετὰ κόπου γίνεται εὐπρόσδεκτος ἢ μετάνοια· τοῦ δὲ ἄλλου ἡ μετάνοια καὶ ἡ συγχώρησις ὑπάρχει εὐκολωτέρα. Καὶ καθὼς ὁ Ἀδάμ, καὶ ἡ Εὐά καὶ ὁ ὄφις ἤμαρτον, καὶ πάντες μὲν ἔλαβον παρὰ Θεοῦ τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ μὲ μεγάλην διαφορὰν ἐκκληρονόμησαν τὴν κατάραν, οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς καὶ ἀπογόνους αὐτῶν· ἕκαστος κατὰ τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ καὶ τὸν ὅποιον ἔχει πόθον εἰς τὴν ἀμαρτίαν λαμβάνει καὶ τὴν σφοδρότητα τῆς κολάσεως. Ἐὰν δέ τις δὲν θέλῃ μὲν νὰ πράξῃ τὴν ἀμαρτίαν, ἀπὸ δὲ τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὴν ἀρετὴν, πράττει αὐτήν, ἂν καὶ βαρυφαίνεται εἰς αὐτὸν τὸ νὰ εὐρίσκηται εἰς τὴν ἀμαρτίαν, ἀλλ' ὅμως ἡ κόλασις αὐτοῦ εἶναι βαρεῖα. Ἐὰν συμβῇ εἰς τινα, καταγιγνόμενον εἰς τὴν ἀρετὴν, νὰ πειραχθῇ ἀπὸ τι ἀμαρτημα, τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι πλησίον εἰς αὐτόν, ἵνα καθάρσις αὐτόν.

Ἄλλη μὲν εἶναι ἡ ἀμαρτία, ἣτις γίνεται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὐρεθῇ νὰ ἐπασχολῆται καὶ νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, προσέχων νύκτα καὶ ἡμέραν, ἀλλὰ διὰ τινα αὐτοῦ ἀνοησίαν, ἢ ἐκ τινων πραγμάτων, ἐναντίων εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ἢ ἐκ τῶν κυμάτων τῶν παθῶν, τῶν διεγειρομένων πάντοτε εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ, ἢ διὰ τὴν παράλυσιν, ἣτις ἐνδέχεται νὰ συμβῇ εἰς αὐτόν πρὸς δοκιμὴν τοῦ αὐτεξουσιῶ αὐτοῦ, κλίνει ἢ πλάστιγξ τοῦ ζυγίου αὐτοῦ ὀλίγον εἰς τὰ ἀριστερά, καί, ἐλκόμενος ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος, πίπτει εἰς ἓν εἶδος ἀμαρτίας, διὰ τὴν ὁποίαν λυπεῖται καὶ ἀδημονεῖ καὶ στενάζει μετὰ πόνου ψυχῆς.

Ἄλλη δὲ εἶναι ἡ ἀμαρτία, ἣτις γίνεται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκηται χαῦνος καὶ ἀμελής εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, καί, ἐγκαταλιπὼν παντελῶς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, καὶ δρα-

μῶν ὡς δούλος εἰς τὴν ὑπακοὴν τῆς ἡδονῆς παντὸς ἀμαρτήματος, δεικνύη ζῆλον, πῶς νὰ ἐφεύρη τέχνας καὶ μηχανὰς πρὸς ὀλόκληρον ἀπολαυσιν τῆς ἀμαρτίας, καὶ ὑπάρχη ἔτοιμος, ὅπως ὡς δούλος τις ἐκτελέσῃ ἐπιμελῶς τὸ θέλημα τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ, καὶ ἐτοιμάσῃ τὰ μέλη αὐτοῦ ὅπλα τοῦ διαβόλου, χωρὶς ποσῶς νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν μετάνοιαν, μήτε νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν, μήτε νὰ παύσῃ καὶ νὰ κάμῃ τέλος τῆς ὀλεθρίας αὐτοῦ ὁδοῦ.

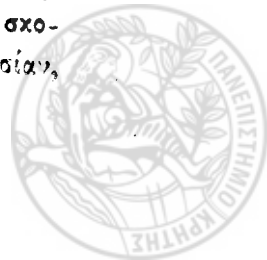
Καὶ ἄλλη εἶναι ἡ ἀμαρτία, ἣτις γίνεται ἐξ ὀλισθήματος καὶ ἐκπεσμοῦ, ἅπερ ἐνδεχόμενον νὰ συμβῶσιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ὡς λέγουσιν οἱ πατέρες, ὅτι εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς εὐρίσκονται ἐκπεσμοὶ καὶ ἐναντιώσεις καὶ ἀναγκασμοὶ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια.

Καὶ ἄλλη τέλος εἶναι ἡ πτώσις τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ ὀλόκληρος ἀπώλεια καὶ ἡ τελεία ἐγκατάλειψις. Ἐκ τούτων λοιπὸν γίνεται φανερόν, ὅτι ὅταν πέσῃ τις, δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ παντελῶς τὴν ἀγάπην τοῦ ἰδίου πατρός· ἀλλ' εἴαν συμβῇ νὰ πέσῃ εἰς διάφορα παραπτώματα, ἅς μὴ ἀμελῇ τὸ καλὸν καὶ κάμνῃ στάσιν τοῦ δρόμου τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ ὅταν νικᾶται καὶ πίπτῃ, πάλιν ἅς ἐγείρηται, καὶ ἅς παρίσταται εἰς τὸν κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἀγῶνα, καὶ ἅς βάλλῃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀρχὴν εἰς τὰ θεμέλια τῆς καταστραφείσης οἰκοδομῆς, ἔχων μέχρι τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἐκ τούτου τοῦ κόσμου εἰς τὸ στόμα τὸ προφητικὸν λόγιον, νὰ μὴ χαρῆ ὁ ἐχθρὸς μου, ὅτι ἔπεσα, διότι ἐγὼ πάλιν ἐγείρομαι, καὶ ἂν καθῆσω εἰς τὸ σκότος, ὁ Κύριος θέλει λάμψει εἰς ἐμέ· καὶ ἅς μὴ ἀφήσῃ καὶ παύσῃ τὸν πόλεμον ἕως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, καὶ ἅς μὴ προδώσῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς ἡττῆς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἐν ὧν ὑπάρχει εἰς αὐτὸν πνοή· ἀλλὰ κἂν καθῆμεραν συντριβῇ τὸ σκάφος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ πνιγῶσι τὰ ἐμπορεύματα τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, ἅς μὴ παύσῃ περιποιούμενος αὐτό, καὶ φροντίζων, καὶ δανειζόμενος ἐνταυτῷ, καὶ μεταβαίνων εἰς ἄλλα

πλοῖα, καὶ ταξιδεύων διὰ τῆς ἐλπίδος, ἕως οὗτο ὁ Κύριος εἶδει τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ, καὶ σπλαγχνιζόμενος τὸν συντριμμὸν αὐτοῦ, ἐξαποστείλει εἰς αὐτὸν τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ δώσει εἰς αὐτὸν δυνατάς κινήσεις, ἵνα ὑπομείνῃ τὰ καυστικά βέλη τοῦ ἐχθροῦ· καὶ ὅταν οὕτω λάβῃ παρὰ Θεοῦ σοφίαν, τότε αὐτὸς ὑπάρχει σοφὸς ἄρρωστος, ὅστις δὲν ἀπέκοψε τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ. Κάλλιον εἶναι νὰ κατακριθῶμεν διὰ μερικά πράγματα, καὶ ὄχι διὰ τὴν παραίτησιν ὅλων· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἄββᾶς Μαρτινιανὸς παραθαβῆνει καὶ νουθετεῖ ἡμᾶς, ἵνα μὴ βραθυμώσωμεν καὶ δειλιάσωμεν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀγώνων, καὶ εἰς τοὺς διαφόρους τρόπους τοῦ πολέμου, καὶ εἰς τὴν συνέχειαν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς, καὶ μὴ στραφῶμεν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ παραδώσωμεν εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν καθ' ἡμῶν νίκην δι' ἐνὸς αἰσχροῦ ἔργου· διότι οὗτος ὁ μακάριος γέρων ὡς φιλόστοργος πατὴρ μετὰ ἀφελείας λέγει ταῦτα οὕτω.

Τέκνα, εἰάν ὑπάρχητε ἀληθινοὶ ἀγωνισταί, καταγινομένοι εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐπιμελεῖσθε τὴν σωτηρίαν τῆς ὑμετέρας ψυχῆς, καὶ θελήσητε νὰ παραστήσητε τὸν νοῦν ἡμῶν καθαρὸν εἰς τὸν Χριστόν, καὶ ἐργασθῆτε τὴν πράξιν ἐκείνην, ἥτις ὑπάρχει εὐάρεστος εἰς αὐτόν, πρέπει ἐξάπαντος ν' ἀναλάβητε διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ πάντα πῆλεμον, διεγειρόμενον ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς φύσεως, καὶ ἐκ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐκ τῶν συνεχῶν κακιῶν τῶν δαιμόνων, καὶ ἐκ τῶν μηχανημάτων. Μὴ φοβηθῆτε τὸ συνεχὲς καὶ ἐπίμονον καὶ σφοδρὸν τοῦ πολέμου, μηδὲ διστάσητε διὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος· μὴ ἀποκάμητε τρομάζοντες ἐκ τῶν στρατευμάτων τοῦ ἐχθροῦ, μηδὲ πέσητε εἰς τὸν ἄχάνδακα τῆς ἀπελπισίας. Ἐάν δὲ τυχὸν συμβῆ νὰ σκοιτάψητε πρὸς καιρὸν καὶ ν' ἀμαρτήσητε, καὶ πάθητέ τι εἰς τοῦτον τὸν μέγαν πόλεμον, καὶ κατὰ πρόσωπον εἰάν κτυπηθῆτε καὶ πληγωθῆτε, ἅς μὴ ἐμποδίσῃ ποσῶς τοῦτο τὸν καλὸν ἡμῶν σκοπόν, μᾶλλον δὲ ἐπιμείνατε εἰς ταύτην τὴν καλὴν ἐργασίαν.

τὴν ὁποίαν προετιμήσατε, καὶ ἀποκτήσατε τοῦτο τὸ ἐπιθυμητὸν καὶ ἐπαινετὸν ἔργον, λέγω δέ, τὸ νὰ φανήτε εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον σταθεροί, καὶ ἀμετακίνητοι καὶ βεβαμμένοι διὰ τοῦ αἵματος τῶν πληγῶν ὑμῶν, καὶ μὴ παύσητε παντελῶς τὴν μετὰ τῶν ἀντιδίκων ὑμῶν δαιμόνων παλαίστραν.

Αὗται εἶναι αἱ συμβουλαὶ τοῦ μεγάλου γέροντος Μαρτινιανοῦ, κατὰ τὰς ὁποίας δὲν πρέπει ὑμεῖς νὰ χαυνώνησθε καὶ ν' ἀμελήτε. Ἄλοίμονον εἰς τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον, ὅστις φαίνεται ψεύστης εἰς τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ, καὶ πατῶν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ συνείδησιν, ἀπλώνει καὶ δίδει τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν διάβολον, ὅστις ὑπερηφάνως θέλει ἐπέλθει κατ' αὐτοῦ διὰ τινος μικροῦ ἢ μεγάλου ἁμαρτήματος, ὥστε νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ σταθῇ κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἐκ τοῦ διεφθαρμένου μέρους τῆς ψυχῆς· καὶ μὲ ποῖον πρόσωπον πλέον θέλει ἀπαντήσῃ τὸν κριτὴν, ὅταν οἱ φίλοι καὶ οἱ συναδελφοὶ αὐτοῦ κεκαθαρμένοι ἀπαντήσωσιν ἀλλήλους, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεχωρίσθη καὶ περιεπάτησε τὸν δρόμον τῆς ἀπωλείας, καὶ ἐξέπεσεν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίας τῶν ἀγίων, καὶ ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἣτις ἀνέρχεται ἀπὸ καθαρὰν καρδίαν, καὶ ὑψοῦται εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ διαπερᾷ τὰς ἀγγελικὰς τάξεις, χωρὶς νὰ ἐμποδίζηται, καὶ ἐπιτυγχάνει τῆς αἰτήσεως αὐτῆς, καὶ ἐπιστρέφει πάλιν μετὰ χαρᾶς πρὸς τὸ ἐκπέμψαν αὐτὴν στόμα; τὸ δὲ φοβερώτερον εἶναι, ὅτι καθὼς αὐτὸς ἐνταῦθα ἀπεχώρησεν ἑαυτὸν ἀπὸ τοὺς ἐναρέτους αὐτοῦ ἀδελφούς, οὕτω θέλει ἀποχωρήσῃ αὐτὸν ὁ Χριστὸς ἀπ' αὐτοὺς ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ φωτεινὴ νεφέλη φέρει ἐπ' αὐτῆς τὰ λελαμπρυσμένα αὐτῶν σώματα, καὶ εἰσάγει αὐτὰ εἰς τὰς οὐρανίους θύρας· διὰ τοῦτο οἱ ἀσεβεῖς δὲν θέλουσιν ἀναστηθῆ εἰς τὴν κρίσιν· διότι ἀπ' ἐντεῦθεν αἱ πράξεις αὐτῶν κατεκρίθησαν· οὐδὲ οἱ ἁμαρτωλοὶ θέλουσιν εὐρεθῆ εἰς τὴν βουλὴν τῶν δικαίων ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως.

Λ Ο Γ Ο Σ Μ Β'.

Περὶ τῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν κακιῶν τῆς ἀμαρτίας, ὑπὸ τίνων αἰτιῶν συνίστανται, καὶ ὑπὸ τίνων παύονται.

ΕΩΣ οὗτου δὲν μισήσει τις ἀπὸ καρδίας καὶ κατὰ ἀλήθειαν τὰς αἰτίας τῆς ἀμαρτίας, δὲν ἐλευθεροῦται ἐκ τῆς ἡδονῆς τῆς ἐνεργείας αὐτῆς. Εἰς τοῦτο συνίσταται ὁ μέγιστος καὶ σφοδρότατος ἀγὼν, ὅστις ἀνθίσταται εἰς τὸν ἄνθρωπον μέχρι αἵματος, ἐκ τῆς ὁποίας ἀντιστάσεως δοκιμάζεται τὸ αὐτεξούσιον αὐτοῦ διὰ τῆς ἐνάδος τῆς ἀγάπης αὐτοῦ πρὸς τὰς ἀρετάς· αὕτη εἶναι ἡ δύναμις, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσιν ἐρεθισμὸν καὶ παρατάξιν, ὧν ἡ ὁσμὴ ἐξασθενεῖ τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν ἕνεκα τῆς ἀπαραιτήτου παρατάξεως, τῆς οὐσῆς εἰς αὐτήν· αὕτη εἶναι ἡ δύναμις τοῦ μεγαλείου τῆς ἀμαρτίας, διὰ τῆς ὁποίας συνιθίζει ὁ ἐχθρὸς νὰ μολύνῃ τὰς ψυχὰς τῶν σωφρόνων, καὶ ἀναγκάζει τὰς καλὰς κινήσεις νὰ λάβωσι δοκιμὴν ἐκείνων τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια ποσῶς δὲν ἐδοκίμασάν ποτε. Εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον δεικνύομεν τὴν ὑπομονὴν ἡμῶν, ὧ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν σπουδὴν· ἐπειδὴ ὁ καιρὸς τούτου τοῦ πολέμου ὑπάρχει καιρὸς τῆς κρυπτῆς ἀθλήσεως, διὰ τῆς ὁποίας, λέγουσιν, ἡ τάξις τῶν μοναχῶν πάντοτε νικᾷ. Εἰς τὴν ἀρχὴν τούτου τοῦ πολέμου ταχέως ταράττεται ὁ εὐσεβὴς νοῦς, καὶ κινδυνεύει, ἐὰν δὲν ἀντισταθῇ μετὰ μεγίστης γενναιότητος.

Σὺ, Κύριε, ὑπάρχεις ὁ μόνος δυνατὸς νὰ δώσης βοήθειαν εἰς ἡμᾶς κατὰ τὰς τοιαύτας περιστάσεις, αἰτινὲς εἰσι καιροὶ μαρτυρίου εἰς τὰς ψυχὰς, αἱ ὅποια μετὰ χαρᾶς ἐνυμφεύθησαν σὲ τὸν οὐράνιον νυμφίον, καὶ ἔδωσαν ὑποσχέσεις τῆς κα-

θαρότητα και άγιωσύνης μετά γνώσεως διὰ τῶν κινήσεων τῆς ἀγάπης σου· δώρησαι οὖν εἰς αὐτάς δύναμιν νὰ καταδαφῆσῃ μετὰ παρρησίας τὰ ὠχυρώματα τῆς ἀμαρτίας, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς ἀληθείας, ἵνα μὴ ἐκπέσῃ τοῦ ἰδίου αὐτῶν σκοποῦ διὰ τῆς ἀνυποφόρου καὶ ἀνυπομόνου βίας κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, καθ' ὃν γίνεται ὁ ἀγὼν περὶ αἵματος μετὰ τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς σωφροσύνης.

Δὲν γίνεται ὁμῶς πάντοτε ὁ ἀγὼν περὶ σωφροσύνης εἰς τοῦτον τὸν σφοδρὸν πόλεμον· καθότι ἐνίοτε γίνεται καὶ θεία ἐγκατάλειψις πρὸς δοκιμασίαν. Ἀλοίμονον εἰς τὸν ἀσθενῆ, ὅστις δοκιμάζεται διὰ τούτου τοῦ διακριτικοῦ πολέμου· διότι οὗτος ὁ πόλεμος ἀπέκτησε μεγάλην δύναμιν ἐκ τῆς συνηθείας, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐξ ἐκείνων, οἵτινες παρέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς πῶσιν διὰ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ἰδίων λογισμῶν.

Προφυλάχθητε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐκ τῆς ἀργίας· διότι εἰς αὐτὴν κρύπτεται ὁ φανερὸς θάνατος τῆς ψυχῆς· ἐπειδὴ χωρὶς αὐτὴν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πέσῃ τις εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνων, οἵτινες ἀγωνίζονται νὰ αἰχμαλωτίσωσι τὸν μοναχόν. Ὁ Θεὸς δὲν θέλει κατακρίνει ἡμᾶς, ἀδελφοί, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, διότι ἀμελήσαμεν τοὺς ψαλμοὺς τῆς ἀκολουθίας, οὔτε διότι ἀφήσαμεν τὴν διορισμένην ἡμῶν προσευχὴν, ἀλλὰ θέλει κατακρίνει ἡμᾶς, διότι παραμελήσαντες ταῦτα ἡμῶν τὰ χρέη, ἐδώκαμεν εἰσοδὸν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν δαίμονας, οἵτινες ὅταν εὕρωσι χώραν διὰ τῆς ἀργίας τῆς εὐχῆς, καὶ εἰσέλθωσι καὶ κλείσωσι τὰς θύρας τῶν νοσρῶν ἡμῶν ὀφθαλμῶν, πληροῦσιν εἰς ἡμᾶς τυραννικῶς καὶ ἀκαθάρτως ὅλα ἐκεῖνα τὰ κακά, ἅπερ ἐξουσιάζουσιν ἐκείνους, οἵτινες ἐργάζονται αὐτά, καὶ καθιστῶσιν αὐτοὺς ὑπευθύνους εἰς τὴν θεῖαν ἀπόφασιν μετὰ φοβερᾶς ἐκδικήσεως τῆς αἰωνίου κολάσεως· καὶ γινόμεθα ὑποχείριοι εἰς τοὺς ἐχθροὺς· διότι ἀφήσαμεν τὰ ὀλίγα ἔργα τῆς προσευχῆς, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄξια πάσης φροντίδος διὰ τὸν Χριστόν, ὡς λέγουσι καὶ αὐτοὶ οἱ σοφώτατοι ἄ-

γιοι, ὅτι ὅστις δὲν ὑποτάσσει τὸ ἑαυτοῦ θέλημα εἰς τὸν Θεόν, ἐκεῖνος ὑποτάσσεται εἰς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ διάβολον· ὥστε τῶν ἀκολουθιῶν καὶ κανόνων ἢ πράξεις διωρίσθη νὰ φυλάττηται ἐντὸς τοῦ κελλίου παρὰ τῶν κρατούντων τὴν τάξιν τῆς ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα δι' ἀποκαλύψεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐτέθησαν ὑπὸ τῶν σοφῶν ἁγίων πατέρων πρὸς φύλαξιν τῆς ἡμετέρας ζωῆς, καὶ τῶν ὁποίων ἀκολουθιῶν καὶ κανόνων ἢ παράλειψις λογίζεται ὑπὸ τῶν ἀσόφων καὶ ἀμελῶν μικρὰ ζημίαι καὶ ἁμαρτία· τῶν τοιούτων καταφρονητῶν καὶ ἀμελῶν καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς μοναδικῆς αὐτῶν πολιτείας καὶ ἡ μεσότης ὑπάρχει ἐλευθερία ἀπαιδευτος καὶ μήτηρ παθῶν· διότι τὸ τέλος αὐτῆς τῆς ἀκαίρου ἐλευθερίας εἶναι δουλεία σκληρά.

Ἐν ὅσῳ ἔχεις τὰς αἰσθήσεις σου ζώσας εἰς τὰ πάθη, λογίζου τὴν ψυχὴν σου νεκράν· διότι δὲν θέλει λείπει ποτὲ ἢ πύρωσις τῆς ἁμαρτίας ἐξ ὅλων σου τῶν μελῶν, οὔτε θέλεις δυναθῆ ν' ἀποκτήσης εἰς ἑαυτὸν σωτηρίαν. Ἐάν τις τῶν μοναχῶν εἴπη μὲ τὸν λογισμὸν του, ὅτι παραφυλάττεται ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις, αὐτὸς δὲν θέλει νὰ μάθῃ πόθεν ραπίζεται· διότι ὅστις ἀπατήσῃ τὸν ἀδελφόν του, εἶναι κατηραμένος ὑπὸ τοῦ νόμου· ὅστις ὁμως ἐξαπατήσῃ ἑαυτόν, ποῖον ἐκδικητὴν θέλει λάβει; ἐπειδὴ ἐνῶ γνωρίζῃ τὴν ἁμαρτίαν τῆς κακῆς πράξεως προσποιεῖται ἄγνοιαν, ὅπερ ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως· ἀλλὰ καὶ τοῦτο δύσκολον φαίνεται εἰς αὐτόν, τὸ νὰ ἠξεύρῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προσποιεῖται ὅτι δὲν ἠξεύρει. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν ὁῶσα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Μ Γ'.

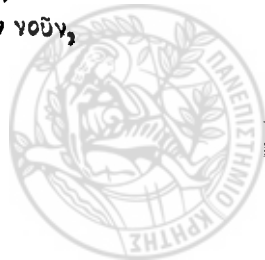
Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ προφυλάσσηται τις ἐκ τῶν χαύνων καὶ ἀμελῶν· καὶ ὅτι ἐκ τῆς συναστροφῆς τούτων γίνεται τις χαῦνος καὶ ἀμελής, καὶ πληροῦται ἀπὸ παντός ἀκαθάρτου πάθους· καὶ ὅτι νὰ προφυλάσσηται τις ἀπὸ τῆς συναστροφῆς τῶν νέων, ἵνα μὴ μολύνηται ὁ νοῦς αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς ἀκαθάρτους λογισμούς.

ΟΣΤΙΣ ἐμποδίζει τὸ ἑαυτοῦ στόμα ἀπὸ τὴν καταλαλιάν, φυλάττει τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀπαθῆ, καὶ ἐν πάσῃ ᾧρα βλέπει τὸν Κύριον· ἐπειδὴ ἡ μελέτη αὐτοῦ εἶναι πάντοτε πρὸς τὸν Θεόν· ἀλλ' ἀποδιώκει καὶ τοὺς δαίμονας ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἐκρίζοι ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὸ σπέρμα τῆς κακίας αὐτῶν. "Οστις ἐπιμελεῖται τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν κατὰ πᾶσαν ᾧραν, εὐφραίνεται ἡ καρδία αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ ὅστις συνάγει τὴν θεωρίαν τοῦ νοῦς αὐτοῦ ἐντὸς αὐτοῦ, βλέπει τὴν λάμψιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. "Οστις ἀποστρέφεται πάντα διασκορπισμὸν τοῦ νοῦς, αὐτὸς βλέπει τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην ἐντὸς τῆς καρδίας αὐτοῦ. Ἐάν, ᾧ μοναχέ, ἀγαπᾷς τὴν τῆς καρδίας καθαρότητα, δι' ἧς καθαροῦται ὁ τῶν ὄλων δεσπότης Χριστός, μὴ καταλαλήσης τινά, μηδὲ ν' ἀκούσης τινά καταλαλοῦντα τὸν ἀδελφόν σου· καὶ ἐάν ἴδῃς τινὰς φιλονεικοῦντας ἔμπροσθέν σου, κλείσον τὰ ᾧτά σου, καὶ φύγε ἐκείθεν, ἵνα μὴ, ἀκούσας λόγια τοῦ θυμοῦ, ἀποθάνῃ ἡ ψυχὴ σου ἐκ τῆς ζωῆς· διότι καρδία θυμώδης εἶναι κενὴ ἀπὸ θεῖα μυστήρια, ὁ δὲ πρᾶος καὶ ταπεινόφρων ὑπάρχει πηγὴ τῶν

μυστηρίων τοῦ καινοῦ αἰῶνος. Ἐάν ἦσαι καθαρὸς ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας, ἰδοὺ ὁ οὐρανὸς ὑπάρχει ἐντὸς σου, καὶ ὄψαι εἰς ἑαυτὸν τοὺς φωτεινοὺς ἀγγέλους καὶ τὸν δεσπότην μεταξύ αὐτῶν. Ὅστις ἐπαινείται δικαίως, ἐνζημιούται· ἀλλ' ἐάν εὐχαριστηθῇ εἰς τὸν ἔπαινον, ὑπάρχει ἄμισθος δούλος. Ὁ θησαυρὸς τοῦ ταπεινόφρονος ὑπάρχει ἐντὸς αὐτοῦ, ὅστις εἶναι ὁ Κύριος. Ὁ φυλάττων τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, ποτὲ δὲν κλέπτεται ἐξ αὐτῆς. Τὸ σιωπηλὸν στόμα ἐρμηνεύει τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ πολύλογος καὶ ἀργολόγος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ πλάστου αὐτοῦ Θεοῦ. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου λάμπει ὑπὲρ τὸν ἥλιον, καὶ εὐφραίνεται πάντοτε εἰς τὴν θεωρίαν τῶν θείων ἀποκαλύψεων. Ὅστις ἀκολουθεῖ τὸν ἀγαπῶντα τὸν Θεόν, θέλει πλουτίσει καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ ἀκολουθῶν τὸν ἄδικον καὶ ὑπερήφανον, θέλει μακρυνθῆ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ θέλει μισηθῆ ὑπὸ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὁ ἔχων τὴν γλῶσσαν σιωπηλήν, θέλει ἀποκτήσει τάξιν ταπεινόφρονα εἰς πάντα αὐτοῦ τὰ σχήματα, καὶ χωρὶς κόπον θέλει ἐξουσιάσει πάντα τὰ πάθη. Ἐὰν πάθῃ ἐκρίζονται καὶ φυγαδεύονται διὰ τῆς ἀδιαλείπτου μελέτης τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ξίφος, τὸ ὁποῖον θανατώνει αὐτά. Καθὼς ἐν καιρῷ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς γαλήνης τῆς αἰσθητῆς θαλάσσης κινεῖται καὶ κολυμβᾷ ὁ δελφίν, οὕτω καὶ εἰς τὴν θάλασσαν τῆς καρδίας ἐν καιρῷ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς γαλήνης αὐτῆς ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὀργὴν κινεῖται πάντοτε τὰ μυστήρια καὶ αἱ θεῖαι ἀποκαλύψεις πρὸς χαρὰν καὶ εὐφροσύνην αὐτῆς.

Ὅστις ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει νὰ ἴδῃ τὸν Κύριον ἐντὸς αὐτοῦ, αὐτὸς μηχανᾶται νὰ καθάρῃ τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν διὰ τῆς ἀδιαλείπτου ἐνθυμήσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω διὰ τῆς καθαρότητος τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας αὐτοῦ κατὰ πάσαν ὥραν θέλει ἰδεῖ τὸν Κύριον. Ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὸ ὄψαριον, ὅταν ἐξέλθῃ ἐκ τῆς θαλάσσης, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν νοῦν,

ὅταν ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ περιπλανηθῇ εἰς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ κόσμου. Ὅσον ἀπομακρύνεται τις ἐκ τῆς συναναστροφῆς καὶ τῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων συνομιλίας, τοσοῦτον ἀξιοῦται τῆς παρρησίας μετὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ νοός αὐτοῦ· καὶ καθ' ὅσον κόπτει ἐξ αὐτοῦ τὴν παρηγορίαν τοῦτου τοῦ κόσμου, κατὰ τοσοῦτον ἀξιοῦται τῆς θείας χαρᾶς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καθὼς ἀποθνήσκουσι τὰ ὄφάρια, ὅταν λείψῃ τὸ ὕδωρ, οὕτω ἐξαφανίζονται καὶ αἱ νοεραὶ κινήσεις ἐκ τῆς καρδίας τοῦ μοναχοῦ, ὅστις συνεχῶς συναναστρέφεται μετὰ τῶν κοσμικῶν καὶ συζῆ μετ' αὐτῶν.

Καλλίτερος εἶναι ὁ κοσμικός, ὅστις ταλαιπωρεῖται καὶ κακοπαθῇ εἰς κοσμικὰς φροντίδας, παρὰ ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος, ὅστις κακοπαθῇ μὲν εἰς τὰ πνευματικά, συζῆ δὲ μετὰ τῶν κοσμικῶν. Φοβερός εἶναι εἰς τοὺς δαίμονας, καὶ ἀγαπητός εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ ἐκεῖνος, ὅστις μετὰ θερμοῦ ζήλου νύκτα καὶ ἡμέραν ζητεῖ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὸν Θεόν, καὶ ἐκρίζει ἐξ αὐτῆς τὰς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἀναδομένας προσβολάς. Ἡ νοητὴ χαρὰ ὑπάρχει ἐντὸς τῆς ψυχῆς τοῦ καθαροῦ, καὶ ὁ λάμπων εἰς αὐτὴν ἥλιος εἶναι τὸ φῶς τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ ὁ ἀήρ, τὸν ὁποῖον ἀναπνέουσιν οἱ εἰς αὐτὴν ἐνοικοὶ λογισμοί, εἶναι τὸ παράκλητον καὶ πανάγιον Πνεῦμα, οἱ δὲ συγκάθεδροι αὐτοῦ εἶναι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, ζωὴ δὲ καὶ χαρὰ εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός, τὸ ἐκ τοῦ φωτός τοῦ πατρὸς φῶς· ὁ τοιοῦτος καθαρὸς πάντοτε εὐφραίνεται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, τῆς ὁποίας θαυμάζει τὸ κάλλος, ὅπερ ὑπάρχει ἑκατονταπλασίως λαμπρότερον τοῦ ἡλίου. Αὕτη ἢ κατάστασις τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ Ἱερουσαλήμ καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἥτις ὑπάρχει κεκρυμμένη ἐντὸς ἡμῶν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν· αὕτη εἶναι ἡ νεφέλη τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὅποιαν μόνον οἱ καθαροὶ κατὰ τὴν καρδίαν εἰσέρχονται, ἵνα ἴδωσι τὸ πρόσωπον τοῦ ἰδίου αὐτῶν δεσπότη, καὶ φωτισθῇ ὁ νοῦς αὐτῶν διὰ τῆς ἀκτίνος τοῦ θείου φωτός.

Ὁ θυμώδης, καὶ ὁ ὀργίλος, καὶ ὁ φιλόδοξος, καὶ ὁ πλεονέκτης, καὶ ὁ γαστρίμαργος, καὶ ὁ συναναστρεφόμενος μετὰ τῶν κοσμικῶν, καὶ ὁ θέλων νὰ στήσῃ τὸ ἴδιον θέλημα, καὶ ὁ ὀξύχολος, καὶ ὁ πλήρης παθῶν, καὶ οἱ παρόμοιοι, ὡς εἰς νυκτερινὴν ζάλην εὐρισκόμενοι, ψηλαφοῦσι τὸ σκότος· ἐπειδὴ εὐρίσκονται ἐκτὸς τῆς χώρας τῆς ζωῆς καὶ τοῦ φωτός· καθόσον ἐκείνη ἢ χώρα ἐδόθη κληρονομία εἰς τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ταπεινόφρονας, καὶ εἰς τοὺς καθαρίσαντας τὴν ἑαυτῶν καρδίαν. Πρὶν ὁ ἄνθρωπος ἀτιμάσῃ καὶ ἀποστραφῇ πᾶν ἐξωτερικὸν κάλλος, δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὸ ἐντὸς αὐτοῦ εὐρισκόμενον κάλλος· καὶ δὲν δύναται νὰ προσηλωθῇ γνησίως εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν δὲν ἀπαρνηθῇ τελείως τὸν κόσμον. Ὅστις καταφρονεῖ καὶ σμικρίνει ἑαυτόν, θέλει σοφισθῆ παρὰ Θεοῦ· καὶ ὅστις λογίζεται ἑαυτὸν σοφόν, θέλει ἐκπέσει ἐκ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Ὅσον ἡ γλῶσσα ἀπέχει ἐκ τῆς πολυλογίας, τοσοῦτον ὁ νοῦς φωτίζεται εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὰ νοήματα τῆς θείας γραφῆς· διότι ἐκ τῆς πολυλογίας συγχέεται καὶ ζαλίζεται καὶ αὐτὸς ὁ πολυμαθέστατος νοῦς.

Ὅστις ὑπάρχει πτωχὸς ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, αὐτὸς θέλει πλουτίσει ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅστις ἔχει φίλους τοὺς πλουσίους τοῦ κόσμου, θέλει πτωχεύσει ἀπὸ τὸν Θεόν. Ὅστις σοφρονεῖ καὶ ταπεινοφρονεῖ, καὶ βδελύσσεται τὴν παρρησίαν, καὶ ἀποδιώκει ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὸν θυμόν, ἐγὼ πιστεύω, ὅτι ὅταν οὗτος ἐγερθῇ εἰς προσευχὴν, βλέπει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὸ φῶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ εὐφραίνεται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς δόξης αὐτῆς καὶ εἰς τὴν ἀλλοίωσιν, τὴν ὁποίαν ἀπὸ ἄκραν συγκατάθεσιν δωρεῖται εἰς αὐτὴν τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατὰ τὴν ὁμοιότητα αὐτοῦ· καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλη παρομοία ἐργασία, δυναμένη νὰ καταστρέψῃ τὰ στρατεύματα τῶν δαιμόνων, ὡς ἡ εἰς Θεὸν θεωρία.

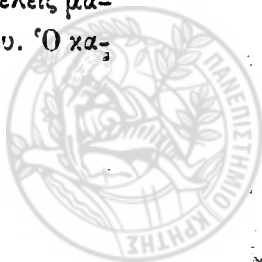
Ἐπειδὴ μοὶ ἐδιηγήθη τις τῶν πατέρων, ὅτι μίαν ἡμέραν ἐνῶ ἐκαθήμην, ἠχμαλωτίσθη ὁ νοῦς μου εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ

Θεοῦ· καὶ ὅταν ἤλθον εἰς ἑαυτόν, ἐστέναξα δυνατά· ὁ δὲ ἀπέναντί μου ἰστάμενος δαίμων, ὡς ἤκουσε τὸν στεναγμὸν μου, ἐφοβήθη, καὶ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης φωνάξας δυνατά, καὶ ὡς διωκόμενος ὑπὸ τινος φεύγων ἐχάθη.

Μακάριος ὅστις ἐνθυμεῖται τὸν ἑαυτοῦ θάνατον, καὶ ἀπέχει ἐκ τῆς τρυφῆς καὶ ἡδονῆς τούτου τοῦ κόσμου· διότι ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου αὐτοῦ πολυπλασίως θέλει λάβει τὸν μακαρισμὸν, ὅστις δὲν θέλει λείπει πλέον ἀπ' αὐτοῦ· ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοῦ ὁποῖου τὸν κολπον εὕρισκόμενος, βιζάνει τὴν ζωτικὴν τρυφήν, καὶ ὀσφραίνεται τὴν εὐωδίαν αὐτοῦ πρὸς εὐφροσύνην καὶ χαρὰν του· ἀλλ' ὅστις ὑπάρχει συνδεδεμένος μετὰ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ, καὶ ἀγαπᾷ νὰ εὕρισκῃται εἰς αὐτά, αὐτὸς ὑστερήθη τὴν αἰώνιον ζωὴν, καὶ δὲν δύναμαι νὰ εἶπω περὶ αὐτοῦ ἄλλο, παρὰ μετὰ κλαυθμοῦ νὰ πενθήσω δι' αὐτὸν πέθος ἀπαρηγορητον, οὗ τινος ἡ ἀκοὴ νὰ συντρίβῃ τὰς καρδίας τῶν ἀκουοντων.

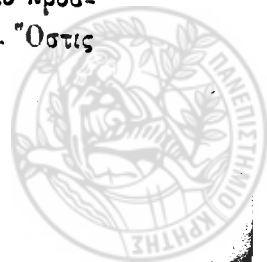
Ὅσοι εὕρισκεσθε εἰς τὸ σκότος, ὑψώσατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, ἵνα λάμψωσι τὰ πρόσωπα ὑμῶν ἐκ τοῦ φωτός τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐξέλθετε ἐκ τῶν παθῶν τοῦ κόσμου, ἵνα ἔλθῃ εἰς ἀπάντησιν ὑμῶν τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς φῶς ὁ Χριστός, καὶ προστάξῃ τοὺς ἀγγέλους τοὺς ὑπηρετάς τῶν μυστηρίων αὐτοῦ νὰ λύσωσιν ὑμᾶς ἐκ τῶν δεσμῶν, ὅπως περιπατήσητε εἰς τὰ ἴχνη αὐτοῦ, καὶ ἀπέλθῃτε πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα. Ἀλοίμονον! μετὰ ποίων πραγμάτων εὕρισκόμεθα συνδεδεμένοι, καὶ ἀπὸ ποίου πράγματος εἴμεθα φυλακομένοι, ἵνα μὴ ἴδωμεν τὴν δόξαν τοῦ οὐρανίου Πατρὸς! εἴθε νὰ διεκόπτοντο τὰ δεσμά ἡμῶν, ὅπως ζητήσωμεν καὶ εὕρωμεν τὸν Θεὸν ἡμῶν! Ἐὰν θέλῃς νὰ γνωρίσῃς τὰ μυστήρια τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' εἰσέτι δὲν ἔφθασες νὰ μάθῃς αὐτὰ διὰ τοῦ προορατικοῦ χαρίσματος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς ἂν ὑπάρχῃς σοφός, θέλεις μάθῃ αὐτὰ ἀπὸ τοὺς λόγους καὶ τὴν διαγωγὴν ἐκάστου. Ὁ κα-

θαρός κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ ἀμόλυντος κατὰ τὴν διαγωγὴν λαλεῖ πάντοτε μετὰ προσοχῆς λόγους πνευματικούς, καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς διαλέγεται περὶ τῶν θείων πραγμάτων, καὶ περὶ τῶν ἰδίων· ἀλλ' οὐ τινος ἢ καρδία ὑπάρχει κυριευμένη ὑπὸ τῶν παθῶν, ὑπ' αὐτῶν κινεῖται καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, κἂν ὁμιλῇ περὶ πνευματικῶν πραγμάτων, ἀλλ' ὁμιλεῖ πάντοτε ἐμπαθῶς, ἵνα νικήσῃ ἀδίκως τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ὁμιλίαν, καὶ τὸν τοιοῦτον ἀπὸ μόνης τῆς ἀπαντήσεως αὐτοῦ καταλαμβάνει ἐκεῖνος, ὅστις ὑπάρχει σοφός, ὁ δὲ καθαρὸς ὁσφραίνεται καὶ τὴν δυσωδίαν αὐτοῦ.

“Ὅστις ἐπασχολεῖται εἰς ματαίολογίας, ἡ περιφέρεται τῆδε κἀκεῖσε σώματι καὶ ψυχῇ, εἶναι πόρνος· καὶ ὅστις συναναστρέφεται, ἢ συζῆ μετ' αὐτοῦ, καὶ καταγίνεται εἰς τὰ τοιαῦτα, εἶναι μοιχός· καὶ ὅστις συκοινωνεῖ μετ' αὐτοῦ, εἶναι εἰδωλολάτρης. Ἡ μετὰ τῶν νέων φιλία εἶναι δελυκτὴ πορνεία παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ ὅστις πέσει εἰς τοῦτο τὸ κακόν, δὲν εὐρίσκει θεραπείαν· ὅστις ὁμως ἀγαπᾷ ἀδικρίτως παντὰς μετὰ συμπαιθείας, αὐτὸς ἔφθασε τὴν τελειότητα. Ὅταν ὁ νέος ἀκολουθῇ καὶ συναναστρέφεται μετ' ἄλλου νεωτέρου, κάμνει τοὺς διακριτικούς νὰ πενθῶσι καὶ νὰ κλαίωσι δι' αὐτούς· ὁ δὲ γέρον, ὁ ἀκολουθῶν καὶ συναναστρεφόμενος μετὰ τῶν νέων, ἔχει πάθος συγχαμερώτερον τοῦ τῶν νεωτέρων, εἰ καὶ περὶ ἀρετῶν ὁμιλεῖ εἰς αὐτούς, ἀλλ' ἡ καρδία αὐτοῦ ὑπάρχει πληγωμένη ὑπὸ τοῦ πάθους. Ὅστις τῶν νέων ταπεινοφρονεῖ, καὶ ἀγαπᾷ τὴν ἡσυχίαν, καὶ ἔχει τὴν καρδίαν αὐτοῦ καθαρὰν, καὶ ἀπέχει ἐκ τῆς συναναστροφῆς παντὸς ἀνθρώπου, καὶ προσέχει εἰς ἑαυτόν, ταχέως θέλει γνωρίσει τὰ πάθη τοῦ ἀμελοῦς γέροντος. Μὴ συναναστραφῆς ποτε μετὰ τοῦ γέροντος ἐκεῖνου, ὅστις ἐπίσης δὲν θεωρεῖ τὸν γέροντα καὶ τὸν νέον, μᾶλλον δὲ ἀπόφευγε ἀπ' αὐτοῦ ὄλαις δυνάμεσιν.

Ἄλοίμονον εἰς τοὺς ἀμελεστέρους, οἵτινες ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς καθαρότητος ἀξάνουσι τὰ ἴδια αὐτῶν πάθη. Ὅστις

ἔφθασεν εἰς τὴν γερωντικὴν ἡλικίαν μετὰ καθαρῶν λογισμῶν καὶ καλῆς πολιτείας, καὶ ἐφύλαξε καθαρὰν τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν ἀπὸ καταλαλιᾶν καὶ κατάκρισιν, αὐτὸς ἐν ὄσφ μὲν ζῆ, κατατρυφᾷ τὴν γλυκύτητα τοῦ καρποῦ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως, εἰς δὲ τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου αὐτοῦ δέχεται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Κανὲν ἄλλο δὲν ψυχραίνει τόσον τὸ πῦρ, τὸ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀναπτόμενον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ μοναχοῦ πρὸς ἁγιασμὸν τῆς ψυχῆς, ὅσον ἡ συναναστροφή καὶ ἡ συνομιλία καὶ ἡ πολυλογία· ἐκτὸς ὁμως τῆς συναναστροφῆς καὶ συνομιλίας, τῆς μετὰ τῶν τέκνων τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ γινομένης πρὸς αὔξησιν καὶ πλουτισμὸν τῆς γνώσεως αὐτοῦ· ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη συνομιλία ἐξυπνίζει τὴν ψυχὴν πρὸς εὔρεσιν τῆς ζωῆς, καὶ ἐκριζοῖ τὰ πάθη, καὶ ἀποκοιμίζει τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς περισσότερον ἀφ' ὅλας τὰς ἀρετάς. Ἐκτὸς τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν μὴ ἀποκτήσης ποτὲ συμβούλους εἰς τὰ μυστήριά σου τοὺς ἀμελεῖς, ἵνα μὴ γίνωσι πρόσκομμα εἰς τὴν ψυχὴν σου, καὶ σ' ἐκκλίνωσιν ἀπὸ τὴν εὐθειαν ὁδὸν τοῦ Κυρίου. Αὔξησον εἰς τὴν καρδίαν σου τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ σ' αἰχμαλωτίσῃ ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου, τῆς ὁποίας τὸ αἷτιον καὶ τὸ τέλος ὑπάρχει φθορά. Ἡ μετὰ τῶν ἀγωνιστῶν συναναστροφή ποιεῖ καὶ τὰ δύο μέρη νὰ πλουτίσωσι τὸν πλοῦτον τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ· ἡ δὲ πρὸς τοὺς ἀμελεῖς καὶ ὀκνηροὺς ἀγάπη κάμνει καὶ τὰ δύο μέρη νὰ γεμίσωσι τὴν κοιλίαν αὐτῶν κατὰ κόρον· ἐπειδὴ εἰς τοὺς τοιούτους ἀμελεῖς, τοὺς ἀγαπῶντας τὰς συναναστροφάς, φαίνονται ἄνοστα τὰ φαγητὰ ἄνευ τῶν φίλων αὐτῶν, οἵτινες λέγουσιν, ἀλοῖμονον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις τρώγει τὸν ἄρτον αὐτοῦ εἰς τὴν τράπεζαν μόνος· διότι δὲν αἰσθάνεται οὐδεμίαν εὐχαρίστησιν· καὶ ἐντεῦθεν προσκαλοῦνται ὁ εἷς ὑπὸ τοῦ ἄλλου πρὸς εὐωχίαν, καὶ ἀνταμοίβει ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τὴν πρόσκλησιν ὡς μισθωτοί· ἀλοῖμονον εἰς τὴν τοιαύτην ἀκάθαρτον ἀγάπην καὶ εἰς τὴν τοιαύτην ἄπρεπον καὶ ἄσεμνον πολιτείαν

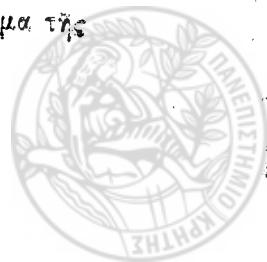

και διαγωγήν. Φεῦγε, ὦ ἀδελφέ, ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους, και ποσῶς μὴ φάγῃς μετ' αὐτῶν ἄρτον, κἂν ἀνάγκη συμβῆ εἰς σέ· διότι τῶν τοιοῦτων ἡ τράπεζα ὑπάρχει ἀκάθαρτος, ἔχουσα ὑπηρετάς τοὺς δαίμονας, οἱ δὲ φίλοι τοῦ νυμφίου Χριστοῦ δὲν τρώγουσιν εἰς τοιαύτην τράπεζαν.

Ὅστις ποιεῖ συνεχῶς συμπόσια, εἶναι ἐργάτης τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας, και μολύνει τὴν ψυχὴν τοῦ ταπεινόφρονος· ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ καθαροῦ εὐτελεῖς ἄρτος καθαρίζει ἐκ τῶν παθῶν τὴν ψυχὴν ἐκείνου, ὅστις τρώγει αὐτόν. Ἡ δυσώδης εὐωδία τῆς τραπέζης τοῦ γαστρεμάργου συνίσταται εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν φαγητῶν και τῶν τηγανισμάτων, ὁ δὲ ἄφρων και ἀσύνητος τρέχει εἰς αὐτήν, ὡς ὁ σκύλος εἰς τὸ μακελλίον· ἡ δὲ τράπεζα τοῦ ἐπιμένοντος πάντοτε εἰς τὴν προσευχὴν ὑπάρχει γλυκυτέρα ἀπὸ πᾶσαν μυρωδιάν μύσχου και εὐωδιάν ἀρωμάτων, και ὁ φιλόθεος μοναχὸς τοιαύτην τράπεζαν ἐπιθυμεῖ, και τιμᾷ ὡς θησαυρὸν ἀτίμητον.

Ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν νηστευόντων, και ἀγρυπνούντων και κοπιώντων διὰ τὸν Κύριον λάβε εἰς ἑαυτὸν φάρμακον ζωῆς, και ἀνάστησον τὴν τεθνηκυῖαν ψυχὴν σου· ἐπειδὴ μεταξὺ αὐτῶν κἄθηται ὁ ἡγαπημένος ὑπ' αὐτῶν Ἰησοῦς Χριστός, και ἀγιάζει αὐτούς, και μεταβάλλει τὴν πικρότητα τῆς σκληραγωγίας αὐτῶν εἰς ἀνεκδιήγητον γλυκύτητα· οἱ δὲ πνευματικοὶ και οὐράνιοι ἄγγελοι ἐπισκιάζουσιν αὐτούς και τὰ ἅγια αὐτῶν φαγητά· ἐγνώρισα ἐγὼ τινὰ ἀδελφόν, ὅστις εἶδε τοῦτο ὀφθαλμοφανῶς.

Μακάριος ὅστις ἀπεστράφη ἀπὸ καρδίας πᾶσαν ἀνάπαυσιν και καλοπάθειαν, ἥτις χωρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν πλάστην αὐτοῦ Θεόν. Μακάριος ὅστις ἔχει τροφήν τὸν ἄρτον, ὁ ὁποῖος κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, και ἔδωκε ζωὴν εἰς τὸν κόσμον. Μακάριος ὅστις ἠσθάνθη εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὴν ὄρεσιν τῆς ζωῆς, ἥτις κατέρχεται ἀπὸ ἄφατον ἔλεος ἐκ τῶν κόλπων τοῦ οὐρανοῦ πατρὸς, και προσήλωσε τὸ ὄμμα τῆς

ψυχῆς του εἰς αὐτήν· εἰὼτι ὅταν ποτισθῇ ἐξ αὐτῆς θέλει εὐφρανθῆ, καὶ θέλει ἀνθήσει ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ θέλει εἶσθαι ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ. Ὅστις βλέπει ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς τραπέζης αὐτοῦ τὸν Κύριον, χρούπτει ἑαυτὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ τρώγει μόνος, μὴ συμφωνῶν μετὰ τῶν ἀναξίων· καὶ πράττει τοῦτο, ἵνα μὴ συμφάγη μετ' αὐτῶν, καὶ γυμνωθῇ ἐκ τῆς λάμπειως τῆς ἀκτίνας τοῦ Χριστοῦ· ὅστις ὅμως ἔχει μεμιγμένον εἰς τὸ φαγητὸν αὐτοῦ θανατηφόρον φάρμακον, δὲν δύναται εὐχαρίστως νὰ φάγη ἄνευ τῶν φίλων αὐτοῦ· καὶ ὁ ἔχων φιλίαν μετὰ τοῦ τοιοῦτου ἐπὶ σκοπῶ νὰ γεμίση τὴν κοιλίαν αὐτοῦ, εἶναι λύκος, καὶ τρώγει θνησιμαῖα. Πόσον ἀχόρταγος ὑπάρχεις, ὦ ἄφρων γαστρίμαργε· διότι θέλεις νὰ γεμίσης τὴν κοιλίαν σου ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν ἀμελῶν, τῶν ὁποίων τὰ φαγητὰ πληροῦσι τὴν ψυχὴν σου παντὸς πάθους. Ἀρκοῦσιν αὐταὶ αἱ συμβουλαὶ καὶ προφυλάξεις εἰς τοὺς δυναμένους νὰ ἐξουσιάζωσι τὴν ἑαυτῶν κοιλίαν.

Ἡ μυρωδία τοῦ νηστευτοῦ εἶναι γλυκυτάτη, καὶ ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ εὐφραίνει τὰς καρδίας τῶν διακριτικῶν· μόνος ὁ γαστρίμαργος φοβεῖται τὴν συναναστροφὴν τοῦ νηστευτοῦ, καὶ προσπαθεῖ παντὶ τρόπῳ νὰ μὴ φάγη μετ' αὐτοῦ. Πολλὰ ἡγαπημένη ὑπάρχει ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡ πολιτεία τοῦ ἐγκρατοῦς, τοῦ ὁποίου ἡ γειτονία εἶναι βαρυτάτη εἰς τὸν γαστρίμαργον καὶ φιλοκτῆμονα. Λίαν ἐπαινεῖται ὁ σιωπηλὸς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἀποστρέφεται τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ τῶν δαιμόνων εἰς τὰ παιγνίδια καὶ εἰς τοὺς περιπάτους. Τίς δὲν γὰρ τὸν ταπεινόφρονα καὶ πρᾶον; ἐκτὸς μόνον οἱ κατάλληλοι καὶ αἱ ὑπερήφανοι, οἵτινες ὑπάρχουσι ξένοι τῆς ἐργασίας αὐτοῦ.

Μοὶ ἐδιηγήθη τις τῶν πατέρων, ὅτι καθ' ἃς ἡμέρας συναστρέφομαι καὶ συνομιλῶ μετὰ τινος, τρώγω τρία παξιμάδια ἢ τέσσαρα τὴν ἡμέραν· καὶ ἐὰν παραβιάσω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὴν προσευχὴν, βλέπω, ὅτι ὁ νοῦς μου δὲν ἔχει παρῆρσιαν

πρὸς τὸν θεόν, οὔτε δύναται ν' ἀτενίσῃ εἰς αὐτόν· ὅταν ὁμως χωρισθῶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡσυχάσω κατὰ μόνας, εἰς μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν παραβιάζω ἑμαυτόν, καὶ τρώγω ἕνα καὶ ἡμισυ παζαμάν, εἰς δὲ τὴν δευτέραν μόνον ἕνα, καὶ ὅταν στερεωθῇ ὁ νοῦς μου εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἀγωνίζομαι νὰ φάγω ἕνα μόνον, καὶ δὲν δύναμαι· ὁ δὲ νοῦς μου ἀκαταπαύστως μετὰ παρῥησίας συνομιλεῖ καὶ δέεται πρὸς τὸν Θεόν, χωρὶς ν' ἀναγκάσω αὐτόν, καὶ εἶναι πάντοτε φωτεινός, καὶ μὲ ἔλκει νὰ βλέπω καὶ νὰ εὐφραίνωμαι εἰς τὸ κάλλος τοῦ θείου φωτός· ἐὰν δὲ συμβῇ ἐν καιρῷ τῆς ἡσυχίας μου νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ μοὶ ὀμιλήσῃ τις, κἂν μίαν ὥραν, ἀδύνατόν μοι εἶναι τότε νὰ μὴ κάμω προσθήκην εἰς τὸ φαγητόν μου, καὶ νὰ μὴ παραλείψω τὸν κανόνα μου, χαυνοῦται δὲ καὶ ὁ νοῦς μου, καὶ δὲν δύναται ν' ἀτενίσῃ καθαρῶς εἰς ἐκεῖνο τὸ θεῖον φῶς. Ἰδοὺ βλέπετε, ἀδελφοί μου, πόσον ὑπάρχει καλὴ καὶ ὠφέλιμος ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ μόνωσις, καὶ ὅποιαν δύναμιν καὶ εὐκολίαν δίδει εἰς τοὺς ἀγωνιστάς. Μακάριος λοιπὸν ὅστις διὰ τὸν Θεὸν ὑπομένει εἰς τὴν ἡσυχίαν, καὶ τρώγει μόνος τὸν ἄρτον του· διότι αὐτὸς πάντοτε συνομιλεῖ μετὰ τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν, καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Μ Δ'.

Περὶ τῶν αἰσθήσεων, ἐν ᾧ καὶ περὶ πειρασμῶν.

ΑΙ ΣΩΦΡΟΝΕΣ καὶ περιορισμένοι αἰσθήσεις γεννώσιν εἰρήνην εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ δὲν ἀφίνουσιν αὐτὴν νὰ λάβῃ δοκιμὴν τῶν πραγμάτων· καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ δὲν λάβῃ δοκιμὴν τῶν πραγμάτων, τότε ἡ νίκη θέλει γίνεαι ἄνευ τινὸς ἀγῶνος· ἐὰν ὁμως

ἀμελήσῃ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀφήσῃ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ψυχὴν αἱ προσβολαὶ τῶν πραγμάτων, τότε ἀναγκάζεται νὰ πολεμήσῃ, ταράσσεται ὅμως ἢ πρώτη καθαρότης, ἣτις ὑπάρχει ἀπλουστάτη καὶ ὀμαλή. Οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων, ἵνα μὴ εἶπω πάντες οἱ ἄνθρωποι, ἐξ αἰτίας ταύτης τῆς ἀμελείας ἐξέρχονται τῆς φυσικῆς καὶ καθαρᾶς αὐτῶν καταστάσεως· διὰ τοῦτο ὅσοι τῶν μοναχῶν εὐρίσκονται εἰς τὸν κόσμον, καὶ συναναστρέφονται μετὰ τῶν κοσμικῶν, δὲν δύναται νὰ καθαρῶσιν τὴν διάνοιαν αὐτῶν διὰ τὴν πολλὴν συνήθειαν τῆς κακίας· ὀλίγοι δὲ εἶναι οἱ δυνάμενοι νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πρώτην καθαρότητα τῆς ἑαυτῶν διανοίας. Διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει ἕκαστος νὰ φυλάττῃ πάντοτε ἀσφαλῶς τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἐκ τῶν προσβολῶν τῶν πραγμάτων, καὶ νὰ προσέχῃ πολὺ.

Ἡ πολλὴ ἀπλότης εἶναι εὐπρεπὴς καὶ καλὴ εἰς τὸν μοναχόν, τὴν ὁποίαν πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἵνα φυλάξῃ τοὺς ὅρους τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὑπακοῆς. Ἡ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη κινεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν πόθον τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν καὶ πάσης ἀγαθοεργίας. Ἡ δὲ πνευματικὴ γνῶσις ὑπάρχει δευτέρα κατὰ τὴν φύσιν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν, προηγεῖται ὅμως αὐτῆς ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγάπη· ὁ δὲ φόβος πάλιν προηγεῖται τῆς ἀγάπης· καὶ ὅστις ἀναισχύντως λέγει, ὅτι δύναται ν' ἀποκτήσῃ τὴν πνευματικὴν γνῶσιν πρὸ τῆς ἐργασίας τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγάπης, αὐτὸς ἀναμφιβόλως τίθησι θεμέλιον τῆς ἀπωλείας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀπλανὴς ὁδὸς τοῦ Κυρίου ὑπάρχει αὕτη, ὅτι ἡ πνευματικὴ γνῶσις γεννᾶται ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγάπης,

Μὴ ἀνταλλάξῃς ποτὲ τὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ σου μετὰ τὴν ἀγάπην τινὸς πράγματος· ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν ὑπάρχει τιμιωτέρα ἀφ' ὅλα τὰ πράγματα, καὶ ἐμπεριέχει τι καλόν, τὸ ὅποῖόν σοι εἶναι ἄγνωστον. Ἄφησε τὰ μικρά, ἵνα εὖ-

ρης τὰ μεγάλα. Καταφρόνησον τὰ περιττά καὶ ἄτιμα πράγματα, ἵνα εὖρης τὰ τίμια. Γενοῦ ὡς νεκρὸς κατὰ τὴν ζωὴν, καὶ θέλεις ζῆσει μετὰ θάνατον. Προτίμησον ν' ἀποθάνῃς εἰς τοὺς ἀγῶνας, καὶ ὄχι νὰ ζῆς ἀμελῶς· διότι δὲν εἶναι μάρτυρες μόνοι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν θάνατον διὰ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἀποθνήσκουσι διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ. Μὴ γίνου ἀνόητος εἰς τὰ αἰτήματά σου, ἵνα μὴ ἀτιμάσῃς τὸν Θεὸν διὰ τῆς σμικρότητος τῆς γνώσεώς σου. Γενοῦ σοφὸς καὶ φρόνιμος εἰς τὰς προσευχὰς σου, ἵνα ἀξιωθῇς ν' ἀπολαύσῃς τὰ ἐνδοξα ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ. Ζήτησον τὰ ψυχωφελῆ καὶ τίμια παρὰ τοῦ μὴ φθοροῦντος τὸ καλὸν σου, ἵνα λάβῃς παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν τιμὴν διὰ τὸ φρόνιμόν σου θέλημα· διότι σοφίαν ἐζήτησεν ὁ Σολομών, καὶ μετ' αὐτῆς ἔλαβε καὶ τὴν ἐπὶ γῆς βασιλείαν· ἐπειδὴ σοφῶς ἐζήτησε τὴν σοφίαν παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως Θεοῦ· ὁ δὲ Ἑλισσαῖος ἐζήτησε διπλὴν τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, τὴν ὅποιαν εἶχεν ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ποσῶς δὲν ἀπέτυχε τῆς αἰτήσεως· διότι ὅστις παρὰ ἐπιγείου βασιλέως ζητεῖ εὐτελεῖ καὶ ἄτιμα πράγματα, ἀτιμάζει τὴν τιμὴν αὐτοῦ. Ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς ἐζήτησε παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐτελεῖ πράγματα, φαγητὰ καὶ ποτά, καὶ ἐδέχθη τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, διότι ἀφῆκε τὸ νὰ θαυμάσῃ τὰ φοβερά καὶ ἐνδοξα ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἅπερ ἐγένοντο εἰς αὐτόν, καὶ ἐζήτησε τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ἑαυτοῦ κοιλίας. Πρόσφερον εἰς τὸν Θεὸν τὰς αἰτήσεις σου, ὡς ἀρμοῖζει εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἵνα αὐξηθῇ παρ' αὐτῷ ἡ ἀξία σου, καὶ χαρῆ διὰ σέ· διότι καθὼς ἐάν τις ἤθελε ζήτησιν παρὰ τινος ἐπιγείου βασιλέως ὀλίγην κόπρον, ὄχι μόνον ὁ ἴδιος ἀτιμάζεται διὰ τὴν εὐτελεῖ αὐτοῦ αἴτησιν, ἀλλ' ἀτιμάζει καὶ τὸν βασιλέα· οὕτω καὶ ὅστις ζητεῖ γῆινα πράγματα εἰς τὰς προσευχὰς αὐτοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἰδοὺ οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἀρχάγγελοι οἱ μεγιστάνες τοῦ βασιλέως Θεοῦ ἀτενίζουσιν εἰς σέ ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς σου, ἵνα ἴδω-

σιν, ὅποιαν αἰτήσιν ζητεῖς παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν· καὶ ὅταν ἴδωσι τὸν γῆρινον ἄνθρωπον νὰ περιφρονῇ τὰ γῆινα, καὶ νὰ ζητῇ τὰ οὐράνια, ἐκπλήττονται καὶ ἀγαλλονται· ἐξ ἐναντίας δὲ λυποῦνται, ὅταν ἴδωσιν αὐτὸν ν' ἀφήσῃ τὰ οὐράνια, καὶ νὰ ζητῇ τὴν κόπρον.

Μὴ ζητήσης ποτὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ πρᾶγμα, τὸ ὅποιον αὐτὸς ἔχει τὴν πρόνοιαν νὰ σοὶ δώσῃ χωρὶς νὰ ζητήσης αὐτό· καὶ ἔχει μόνον εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἠγαπημένους δίδωσιν αὐτό, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μὴ γνωρίζοντας αὐτὸν διότι λέγει, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ἐθνικοί, περιτολογοῦντες εἰς τὰς προσευχὰς ὑμῶν· καὶ μὴ φροντίσητε λέγοντες, τί νὰ φάγωμεν, ἢ τί νὰ πῖωμεν, ἢ τί νὰ ἐνδυθῶμεν· καθότι ὁ πατὴρ ἡμῶν γνωρίζει, ὅτι ἔχετε χρεῖαν ὄλων τούτων. Ὁ υἱὸς δὲν ζητεῖ πλέον παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἄρτον, ἀλλὰ τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ πρᾶγματα τῆς οἰκίας αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ Κύριος διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς διανοίας τῶν ἀνθρώπων διέταξε νὰ ζητῶμεν τὸν καθημερινὸν ἄρτον· βλέπετε ὅμως, τί διατάττει εἰς τοὺς τελείους κατὰ τὴν πνευματικὴν γνῶσιν; μὴ φροντίσητε, λέγει, περὶ φαγητῶν καὶ ποτῶν καὶ ἐνδυμάτων καὶ διὰ τί; διότι ἐάν αὐτὸς προνοῇ διὰ τὰ ἄλογα ζῶα καὶ τὰ πετεινά, καὶ δι' αὐτὰ τὰ ἄψυχα πρᾶγματα, δὲν θέλει φροντίσει πολὺ περισσότερον δι' ἡμᾶς; ἀλλὰ ζητεῖτε, λέγει, πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ὅλα αὐτὰ θέλουσι προστεθῆ εἰς ὑμᾶς.

Ἐὰν δεηθῆς τοῦ Θεοῦ περὶ τινος πρᾶγματος, καὶ δὲν εἰσακουσθῆς ταχέως, μὴ λυπηθῆς· διότι σὺ δὲν ὑπάρχεις σοφώτερος τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο δὲ συνέβη εἰς σέ, ἢ διότι ὑπάρχεις ἀνάξιος τῆς ἐπιτεύξεως τῆς αἰτήσεώς σου, ἢ διότι τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας σου δὲν εἶναι ἀνάλογα μὲ τὰ αἰτήματά σου, ἢ διότι δὲν ἐφθασας εἰσέτι εἰς τοιαῦτα μέτρα, ὥστε νὰ σοὶ δοθῇ ἐκεῖνο τὸ χάρισμα, τὸ ὅποιον ἐζήτησας· καθότι δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν πρὸ καιροῦ μεγάλα μέτρα εἰς ἑαυτούς, ἵνα μὴ

ἐξευτελισθῆ τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ταχείας λήψεως αὐτοῦ· διότι πᾶν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον λαμβάνεται εὐκόλως, εὐκόλως καὶ χάνεται· ἀλλ' ὅτι ἀποκτᾶται μετὰ πόνου καρδίας, μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ φυλάττεται.

Δίψησον διὰ τὸν Χριστόν, ἵνα σὲ μεθύσῃ ἐκ τῆς ἀγάπης του. Περιφρόνησον τὰ τερπνὰ τῆς παρουσίας ζωῆς, ἵνα καταξιωθῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ βασιλεύσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου ἡ εἰρήνη. Ἐγκρατεῦσαι ἀπὸ τὰ πρᾶγματα ἐκεῖνα, ἅπερ βλέπουσιν οἱ ὀφθαλμοί σου, ἵνα ἀξιωθῆς τῆς πνευματικῆς χαρᾶς. Ἐὰν τὰ ἔργα σου δὲν ἀρέσκωσιν εἰς τὸν Θεόν, μὴ ζητήσῃς παρ' αὐτοῦ τὰ ἔνδοξα καὶ μεγάλα, ἵνα μὴ φανῆς, ὅτι πειράζεις αὐτόν· διότι κατὰ τὴν διαγωγὴν σου πρέπει νὰ ᾗ καὶ ἡ προσευχὴ καὶ ἡ αἰτησίς σου· ἐπειδὴ δὲν δύναται τις, ἐν ὧσιν ὑπάρχει συνδεδεμένος μετὰ τῶν γηίνων πραγμάτων, νὰ ζητῆ τὰ ἐπουράνια, οὔτε ὅστις ἐπασχολεῖται εἰς τὰ κοσμικὰ πρᾶγματα, νὰ ζητῆ τὰ θεῖα· καθότι ἡ ἐπιθυμία ἐκάστου διακρίνεται ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ εἰς ὁποῖά τινα δεικνύει τὴν σπουδὴν του, δι' αὐτὰ ἀγωνίζεται καὶ προσεύχεται· ὅστις ὅμως θέλει καὶ ἐπιθυμεῖ τὰ μεγάλα, δὲν ἐπασχολεῖται εἰς τὰ χαμερπῆ.

Γενοῦ ἐλεύθερος, καὶ δεῖξον εἰς τὸν Χριστόν τὴν ἐλευθερίαν τῆς ὑπακοῆς σου, ἐν ὧσιν ὑπάρχεις συνδεδεμένος μετὰ τοῦ σώματος. Γενοῦ φρόνιμος διὰ τῆς πραότητός σου, ἵνα μὴ κλαπῆς ὑπὸ τῶν δαιμόνων. Ἀγάπησον τὴν ταπείνωσιν εἰς ὅλα σου τὰ ἔργα, ἵνα ἐλευθερωθῆς ἐκ τῶν κρυπτῶν τοῦ ἐχθροῦ παγίδων, εἰς ἃς περιπίπτουσιν οἱ ὑπερήφανοι. Μὴ ἀποφεύγῃς τὰς θλίψεις καὶ τὰς στενοχωρίας· διότι δι' αὐτῶν εἰσέρχεται τις εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας. Μὴ φοβοῦ τοὺς πειρασμούς· διότι ἄνευ πειρασμῶν δὲν δύναται τις νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν Θεόν, ἐπειδὴ εἰς τοὺς πειρασμούς ἐμπεριέχεται ἡ θεῖα ἀνάπαυσις, καὶ ὅστις ἀποφεύγει τοὺς πειρασμούς, φεύγει τὴν ἀρετὴν· λέγω δὲ πειρασμούς ἐνταῦθα, ὅχι τῶν ἐπιθυμῶν, ἀλλὰ τῶν θλίψεων.

Ἄλλὰ πῶς θέλει συμφωνήσει, ὅπερ λέγει ὁ Κύριος, παρακαλεῖτε, ἵνα μὴ εισέλθητε εἰς πειρασμόν, μετὰ τὸ ἀγωνίσθητε ἵνα εισέλθητε διὰ τῆς στενῆς πύλης; καὶ πάλιν, μὴ φοβηθῆτε τοὺς φονεύοντας τὸ σῶμα, καὶ ὅστις ἀπολέσει τὴν ζωὴν αὐτοῦ δι' ἐμέ, θέλει εὐρεῖ αὐτήν; Πῶς λοιπὸν ἐνῶ πανταχοῦ παρακινή ἡμᾶς ὁ Κύριος εἰς τοὺς πειρασμούς, ἐνταῦθα μᾶς προστάζει νὰ παρακαλῶμεν, ἵνα μὴ εισέλθωμεν εἰς πειρασμόν; καὶ ποία ἀρετὴ δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ ἄνευ θλίψεων καὶ πειρασμῶν; ἢ ποῖος ἄλλος πειρασμὸς ὑπάρχει μεγαλείτερος τοῦ θανάτου, ὃν ὁ Κύριος προστάζει νὰ ὑπομένωμεν εὐχαρίστως διὰ τὸ ὄνομά του; διότι λέγει, ὅστις δὲν ἀναλάβει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔλθει ὀπίσω μου, δὲν εἶναι ἄξιος δι' ἐμέ. Πῶς λοιπὸν εἰς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν διδασκαλίαν προστάζει νὰ εισέλθωμεν εἰς πειρασμούς, διότι λέγει, ὅτι πρέπει ἡμεῖς διὰ πολλῶν θλίψεων νὰ εισέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καί, εἰς τοῦτον τὸν κόσμον θέλετε δοκιμάσει θλίψιν καὶ στενοχωρίαν, καὶ διὰ τῆς ὑπομονῆς ὅλων τούτων θέλετε κερδίσει τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καὶ ἐνταῦθα διατάττει νὰ παρακαλῶμεν, ἵνα μὴ εισέλθωμεν εἰς πειρασμόν;

Ὡ Κύριε, πόση λεπτότης ὑπάρχει εἰς τοὺς λόγους σου καὶ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς διδασκαλίας σου! τὴν ὁποίαν στερηταί τις ὅταν δὲν ἀναγινώσκῃ αὐτοὺς μετὰ προσοχῆς καὶ γνώσεως. Ὅταν οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου ἐπεθύμησαν νὰ καθίσωσι μετὰ σοῦ εἰς τὴν βασιλείαν σου, εἶπες ταῦτα πρὸς αὐτούς, δέσποτα· δύνασθε νὰ πίνητε τὸ ποτήριον τῶν πειρασμῶν, ὅπερ ἐγὼ μέλλω νὰ πίνω, καὶ νὰ βαπτισθῆτε εἰς τὸ βάπτισμα, εἰς τὸ ὅποιον ἐγὼ μέλλω νὰ βαπτισθῶ; καὶ πῶς ἐνταῦθα προστάζεις νὰ παρακαλῶμεν, ἵνα μὴ εισέλθωμεν εἰς πειρασμόν; περὶ ποίων πειρασμῶν προστάττεις νὰ παρακαλῶμεν, ἵνα μὴ εισέλθωμεν εἰς αὐτούς;

Παρακάλεσον, λέγει, ἵνα μὴ εισέλθῃς εἰς τοὺς πειρασμοὺς τῆς ἀπιστίας. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ εισέλθῃς εἰς τοὺς πει-

ρασμούς τῆς βλασφημίας. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς, εἰς τοὺς πειρασμοὺς τῆς ὑψηλοφροσύνης καὶ ὑπερηφανείας. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς κατὰ θεῖαν παραχώρησιν εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ φανεροῦ πολέμου τοῦ διαβόλου ἕνεκα τῶν κακῶν ἐπιθυμιῶν, τὰς ὁποίας περιστρέφεις εἰς τὸν νοῦν σου, καὶ διὰ τὰς ὁποίας παρεχωρήθης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ σοῦ ὁ ἄγγελος τῆς σωφροσύνης σου, καὶ πολεμηθῆς ὑπὸ τοῦ πεπυρωμένου πολέμου τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀποχωρισθῆς τοῦ Θεοῦ. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς ἐξάψεως τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς διψυχίας καὶ τοῦ δισταγμοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων εἰσέρχεται βιαίως ἡ ψυχὴ εἰς μέγαν ἀγῶνα. Δι' αὐτοὺς τοὺς πειρασμοὺς προσεύχου καὶ παρακάλεσον· τοὺς δὲ πειρασμοὺς τοῦ σώματος ὑποδέχου ὀλοφύχως, καὶ παράδιδε εἰς αὐτοὺς ὄλα σου τὰ μέλη, καὶ πλήρωσον τοὺς ὀφθαλμούς σου δακρύων, ἵνα μὴ ἀποστῇ ἀπὸ σοῦ ὁ φυλάττων σε ἄγγελος· καθότι ἄνευ πειρασμῶν δὲν φανεροῦται εἰς ἡμᾶς ἡ θεία πρόνοια, οὔτε τὴν πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίαν δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν, οὔτε τὴν σοφίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δυνάμεθα νὰ μάθωμεν, οὔτε τὸν θεῖον πόθον εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν νὰ στερεώσωμεν· ἐπειδὴ ἄνευ πειρασμῶν ὡς ξένος τις προσεύχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Θεόν· ἀλλ' ὅταν εἰσέλθῃ εἰς τοὺς πειρασμοὺς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν μεταβάλλῃ σκοπὸν, τότε, ὡς ὑπόχρεον ἔχων τὸν Θεόν, θεωρεῖται ὡς γνήσιος αὐτοῦ φίλος· καθότι, ὅπως φανῇ ἐκπληρωτῆς τοῦ ἁγίου αὐτοῦ θελήματος, ἐπολέμησε τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, καὶ ἐνίκησεν αὐτόν. Καὶ πάλιν λέγω, παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς εἰς τὸν φοβερὸν πειρασμὸν τοῦ διαβόλου διὰ τὴν ἔπαρσιν καὶ ἀλαζονίαν σου. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς εἰς τοὺς πειρασμοὺς διὰ τὴν κακίαν τῶν λογισμῶν καὶ τῶν πράξεών σου, ἀλλ' ἵνα δοκιμασθῇ ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη σου, καὶ διὰ τῆς ὑπομονῆς σου δοξασθῇ ἡ δύνα-

μῖς τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Μ Ε Ξ

Περὶ τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ καὶ περὶ πειρασμῶν.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ὁ Κύριος ἡμῶν, κατὰ τὸ μέτρον τῆς εὐσπλαγχνίας αὐτοῦ καὶ τῆς χάριτος προνοῶν περὶ ἡμῶν, διατάττει νὰ παρακαλῶμεν καὶ διὰ τοὺς σωματικούς πειρασμούς· καθότι βλέπων τὴν φύσιν ἡμῶν ἀσθενῆ διὰ τὸ γήϊνον καὶ σαθρὸν τοῦ σώματος, καὶ μὴ δυναμένην νὰ ὑπομείνῃ τοὺς πειρασμούς, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς αὐτούς, καὶ διὰ τοῦτο ἐκπίπτουσιν τῆς ἀληθείας, καὶ νικωμένην ὑπὸ τῶν θλίψεων, προστάττει νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ παρακαλῶμεν, ἵνα μὴ εἰσέλθωμεν αἰφνηδῶς εἰς τοὺς πειρασμούς. Ἐὰν ὁμως, ἀρχόμενός τις νὰ κατορθώσῃ ἀρετὴν τινα, ἐμπέσῃ αἰφνηδῶς εἰς φοβερούς πειρασμούς, καὶ δὲν ὑπομένη, ἅς ἠξέυρη, ὅτι οὔτε τὴν ἀρετὴν ἐκείνην δύναται νὰ ἐκτελέσῃ.

Δὲν πρέπει ἡμεῖς νὰ ἔχωμεν θάρρος οὔτε εἰς ἑαυτούς, οὔτε εἰς ἄλλον τινά, οὔδὲ ν' ἀφήσωμεν διὰ τὸν φόβον τῶν πειρασμῶν τὸν εὐγενῆ καὶ τίμιον πόλεμον, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς, καὶ νὰ προφασίζώμεθα καὶ νὰ προβάλλωμεν ὡς δόγμα τῆς χαυνώσεως ἡμῶν τό, προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν, καὶ ἄλλα παρόμοια· καθότι διὰ τῆς ἐν-ἐντολῆς ταύτης ἀμαρτάνομεν κρυπτῶς. Ἐὰν δὲ συμβῇ εἰς τινα νὰ εἰσέλθῃ εἰς πειρασμόν ἐκ τινος αἰτίας, καὶ ἀναγκα-σθῆις καταργήσῃ μίαν ἐκ τῶν προλεχθεισῶν ἀρετῶν, ἡγουν ἐάν

ἀφήσῃ τὴν σωφροσύνην, ἢ ῥίψῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἢ ἀρνηθῇ τὴν πίστιν, ἢ καταργήσῃ ἄλλην τινα ἀρετὴν, ὁ τοιοῦτος, εἰάν δειλιάσῃ καὶ δὲν ἀντιστῇ εἰς τὸν πειρασμὸν, θέλει ἐκπέσει ἐκ τῆς ἀληθοῦς πίστεως τοῦ Χριστοῦ.

Ἐς περιφρονήσωμεν ὅλαις δυνάμεσι τὸ ἡμέτερον σῶμα, καὶ ἅς ἀφιερῶσωμεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς τὸν Θεόν, καὶ οὕτως ἅς εἰσελθῶμεν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν πειρασμῶν· καὶ ἐκεῖνος ὅστις διέσωσε τὸν Ἰωσήφ ἐκ τῶν χειρῶν τῆς Αἰγυπτίας, καὶ ἀνέδειξεν αὐτὸν τύπον καὶ εἰκόνα τῆς σωφροσύνης, ὅστις ἐφύλαξε σῶον τὸν Δανιὴλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός, ὅστις ἐλύτρωσε τὸν Ἰερεμίαν ἀπὸ τῶν λάκκων τῶν βορβόρων, καὶ ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν ἔλεος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατοπέδου τῶν Χαλδαίων, ὅστις ἐξέβαλε τὸν Πέτρον ἀπὸ τῶ δεσμωτήριον, κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, καὶ διέσωσε τὸν Παῦλον ἐκ τῶν χειρῶν τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐν γένει, ὅστις πάντοτε καὶ πανταχοῦ εὐρίσκεται μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ δίδωσι πάντοτε εἰς αὐτοὺς τὴν νίκην, καὶ φυλάττει αὐτοὺς διὰ πολλῶν θαυμάτων, καὶ δεικνύει τὸ σωτήριον αὐτοῦ εἰς πάσας αὐτῶν τὰς θλίψεις καὶ στενοχωρίας, αὐτὸς θέλει ἐνδυναμώσῃ καὶ ἡμᾶς, καὶ θέλει διασώσῃ ἀπὸ τὰ κύματα τῶν πειρασμῶν, τῶν περικυκλούντων ἡμᾶς. Ἀμήν.

Ἐς ἀναλάβωμεν λοιπὸν τοιοῦτον ζῆλον κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ, ὅποιον εἶχον οἱ Μακαβαῖοι, καὶ οἱ ἅγιοι Προφῆται, καὶ οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ Μάρτυρες, καὶ πάντες οἱ ὅσιοι καὶ δίκαιοι, οἵτινες ἐστήριξαν τοὺς θεῖους νόμους καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ ἀγίου Πνεύματος εἰς φοβεροὺς τόπους μετὰ τῶν σκληροτάτων πειρασμῶν, καὶ, καταφρονήσαντες τὸν κόσμον καὶ τὰ ἴδια αὐτῶν σώματα, ὑπέμεινον τὰ πάντα, χωρὶς νὰ νικηθῶσιν ὑπὸ τῶν περικυκλούντων αὐτοὺς κινδύνων, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἐγράφησαν ἐν βίβλῳ ζωῆς,

καὶ θέλουσι διαμένει μέχρι τῆς δευτέρας ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ· ἡ δὲ διδασκαλία αὐτῶν διατηρεῖται διὰ προσταγῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμετέραν ἐνίσχυσιν, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, ἵνα ἐξ αὐτῆς σοφισθῶμεν καὶ μάθωμεν τὰς εὐθείας ὁδοὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ διηγήματα καὶ τοὺς βίους αὐτῶν ὡς ἐμφύχους καὶ ζώσας εἰκόνας, καί, λαμβάνοντες ἐξ αὐτῶν παραδειγμα, καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν διαγωγὴν αὐτῶν, γίνωμεν ὅμοιοι μὲ αὐτούς. Ὡ, πόσον γλυκὰ ὑπάρχουσι τὰ θεῖα λόγια εἰς τὴν φρόνιμον ψυχὴν, καὶ ἐπιθυμητὰ τὰ διηγήματα τῶν δικαίων εἰς τὰ ὦτα τῶν πραέων!

Ἐχε, ἀγαπητέ, ὑπ' ὄψιν τὴν θεῖαν πρόνοιαν, ἥτις σοὶ ἀκολουθεῖ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ νῦν ὡς καλὸς τις ὁδηγός, καὶ ἐνθυμοῦ αὐτὴν κατὰ πᾶσαν στιγμὴν, καὶ συλλογίζου, καὶ φρόντισον, καὶ παιδεύθητι, ἵνα μάθῃς γὰ ἐνθυμῆσαι τὴν μεγαλωσύνην τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐρῆς εἰς τὴν ψυχὴν σου τὴν αἰώνιον ζωὴν, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐγένετο μεσίτης μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ εἰς τοῦ ὁποίου τὸν Θρόνον τῆς δόξης δὲν δύνανται γὰ πλησιάζωσιν αἱ τάξεις τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς ἐφάνη ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ εὐτελοῦς καὶ ταπεινοῦ σχήματος, ὡς λέγει ὁ προφήτης Ἡσαΐας, εἶδομεν αὐτόν, καὶ δὲν εἶχεν εἶδος, οὔτε κάλλος· ἐκεῖνος, ὅστις ὑπάρχει ἀόρατος εἰς ἅπασαν τὴν κτιστὴν φύσιν, ἐνδυσάμενος σῶμα ἀνθρώπινον, ἐτελείωσε τὴν θεῖαν οἰκονομίαν πρὸς σωτηρίαν καὶ ζωὴν πάσης τῆς ἀνθρωπότητος· εἰς τὸν ὅποιον πρέπει δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Μ Σ Τ'.

Περὶ τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν πειρασμῶν· καὶ πόσῃν γλυκύτητα ἔχουσιν οἱ πειρασμοί, ὅταν ὑπομένωμεν αὐτούς διὰ τὸν Θεόν· καὶ περὶ βαθμῶν καὶ τάξεων.

ΑΙ ΑΡΕΤΑΙ διαδέχονται ἢ μία τὴν ἄλλην, ἵνα ἡ ἐργασία αὐτῶν μὴ γένηται βαρεῖα καὶ φορτική, καὶ ἵνα κατορθώνωνται κατὰ τάξιν, καὶ οὕτω γίνονται ἐλαφραὶ, καὶ τὰ δυσκατόρθωτα αὐτῶν ἔργα ἀποβαίνουσιν εὐάρεστα, ὡς αὐτὴ ἡ ἀρετὴ. Οὐδεὶς δύναται ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀρετὴν τῆς ἀκτημοσύνης ἐν ἀληθείᾳ, ἐὰν πρῶτον δὲν καταπεισθῇ καὶ ἐτοιμασθῇ νὰ ὑπομείνῃ τοὺς πειρασμοὺς μετὰ χαρᾶς· καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ὑπομείνῃ τοὺς πειρασμοὺς, ἐὰν δὲν πιστεύσῃ πρῶτον, ὅτι ὑπάρχει τι ἀνώτερον τῆς σωματικῆς ἀναπαύσεως ἀντὶ τῶν θλίψεων, τὰς ὁποίας προετοιμάσθῃ νὰ δοκιμάσῃ καὶ νὰ ὑπομείνῃ. Πᾶς ὅστις λοιπὸν ἀποφασίσει νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀρετὴν τῆς ἀκτημοσύνης, πρέπει πρῶτον ν' ἀγαπήσῃ τὰς θλίψεις, καὶ τότε ἐπέρχεται εἰς αὐτὸν λογισμὸς νὰ ᾗναι ἀκτῆμων εἰς τοῦτον τὸν κόσμον· καὶ πᾶς ὅστις δέχεται τὰς θλίψεις, πρῶτον πρέπει νὰ στερεωθῇ διὰ τῆς πίστεως, καὶ τότε ὑπομένει τὰς θλίψεις. Ὅστις στερηθῇ τὰ ὑλικά πράγματα τοῦ κόσμου, καὶ δὲν στερηθῇ τὴν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων, προξενεῖ εἰς ἑαυτὸν διπλὴν θλίψιν, καὶ στενοχωρῆται καὶ ταλαιπωρεῖται διπλασίως· καὶ ποῖον ὄφελος θέλει ἔχει ἐκ τῆς στερήσεως τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ἐν ὧσ' διὰ τῶν αἰσθήσεων καθυδύναται εἰς αὐτά; διότι αὐτὸς πάσχει τὸ αὐτὸ ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν αἰσθήσεων, ὅπερ ἔπασχε πρότερον πρακτικῶς· ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐνθούμησις τῆς ἐνεργείας τῶν παθῶν δὲν ἀπομα-

κρύνεται ἐκ τῆς διανοίας αὐτοῦ· καθότι ἐὰν αἱ φαντασίαι τῶν πραγμάτων προξενῶσιν εὐχαρίστησιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, τί δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν διὰ τὴν μετ' αὐτῶν συνένωσιν καὶ συνύπαρξιν αὐτοῦ; Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἡ ἀναχώρησις ὑπάρχει καλὴ καὶ ἐπωφελής· ἐπειδὴ πολὺ συντείνει εἰς τὸ νὰ καταπραύνη τοὺς λογισμοὺς, προσθέτει δὲ καὶ δύναμιν εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς κακοπαθείας, καὶ διδάσκει τὸν ἄνθρωπον μεγάλην ὑπομονὴν εἰς τὰς ἐπερχομένας αὐτῷ ἀναγκαίας θλίψεις.

Μὴ ζητήσης ποτὲ συμβουλὴν παρὰ τινος, ὅστις δὲν εἶναι ὁμοίος σοι κατὰ τὴν διαγωγὴν, κἂν λίαν σοφὸς ἢ καλλίτερον δὲ εἶναι νὰ συμβουλευῆσαι ἓνα ἀμαθῆ, ὅστις ἐδοκίμασε τὰ πράγματα δι' ἔργου, παρὰ ἓνα σοφὸν καὶ λόγιον, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ ἀπὸ μάθης καὶ ἐξέτασιν, χωρὶς νὰ δοκιμάσῃ τὰ πράγματα. Καὶ τί πρᾶγμα εἶναι ἡ δοκιμὴ; δοκιμὴ εἶναι, ὄχι τὸ νὰ ἐξετάσῃ τις καὶ νὰ παρατηρήσῃ τινὰ πράγματα, χωρὶς νὰ λάβῃ τὴν γνῶσιν αὐτῶν δι' ἔργου, ἀλλὰ τὸ νὰ αισθανθῆ τις διὰ τῆς δοκιμῆς τὴν ὠφέλειαν ἢ τὴν βλάβην αὐτῶν ἐμπράκτως διὰ τῆς πολυκαιρίας· ἐπειδὴ πολλάκις φαίνεται πρᾶγμα τι, τὸ ὁποῖον ἐμπεριέχει βλάβην, ἀλλ' ἐντὸς αὐτοῦ κρύπτεται μεγάλη ὠφέλεια, οὕτω νόησον καὶ τὸ ἐναντίον τούτου, ἧγουν πολλάκις φαίνεται πρᾶγμα τι, ἔχον ὠφέλειαν, ἐνῶ αὐτὸ ἐμπεριέχει βλάβην μεγίστην· διὰ τοῦτο πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς τὰ φαινόμενα ἐπικερδῆ πράγματα εὐρίσκουσι ζημίαν. Ἐκεῖνον λοιπὸν μεταχειρίζου σύμβουλον, ὅστις ἐδοκίμασε διὰ τῆς ὑπομονῆς τὰ πράγματα μετὰ διακρίσεως· ἐπειδὴ ἕκαστος δὲν εἶναι ἰκανὸς νὰ συμβουλευῆ, παρὰ μόνον ὅστις ἐκυβέρνησε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐλευθερίαν καλῶς, καὶ δὲν φοβεῖται κατηγορίας καὶ συκοφαντίας.

Ὅταν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀσκήσεώς σου εὕρῃς ἀμετάβλητον εἰρήνην, τότε πρέπει νὰ φοβῆσαι· διότι ἀπέχεις μακρὰν τῆς εὐθείας ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν περιεπάτησαν οἱ πολύπονοι πόδες τῶν ἁγίων· ἐπειδὴ ὅσον περιπατῶν προχωρεῖς εἰς τὴν ὁδὸν

τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ πλησιάζεις εἰς αὐτόν, ἔχε τὸ ἐξῆς σημεῖον· σοὶ ἀπαντᾷ ἡ δύναμις τῶν πειρασμῶν· καὶ ὅσον προχωρεῖς καὶ προκόπτεις, τόσον καὶ οἱ πειρασμοὶ αὐξάνουσι καὶ διεγείρονται κατὰ σοῦ. Ὅταν δέ, προχωρῶν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀσκήσεώς σου, αἰσθανθῆς εἰς τὴν ψυχὴν σου διαφόρους δυνατοὺς πειρασμούς, γινώριζε, ὅτι τότε ἠξιώθη ἡ ψυχὴ σου ἐν τῷ κρυπτῷ ἄλλου ὑψηλοτέρου βαθμοῦ, καὶ προσετέθη εἰς τὴν κατάστασιν αὐτῆς ἀνωτέρα χάρις· διότι κατὰ τὸ μέγεθος τῆς θείας χάριτος φέρει ὁ Θεὸς εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὰς θλίψεις τῶν πειρασμῶν· ὄχι τὰς θλίψεις τῶν κοσμικῶν πειρασμῶν, οἱ ὅποιοι συμβαίνουσιν εἰς τινὰς, ἵνα χαλινωθῇ ἡ κακία αὐτῶν, οὔτε τὰς θλίψεις τῶν σωματικῶν ταραχῶν, ἀλλὰ τὰς θλίψεις ἐκείνων τῶν πειρασμῶν, οἵτινες ἀρμόζουσιν εἰς μοναχοὺς ἡσυχαστάς· τοὺς τοιοῦτους πειρασμούς ἀκολούθως θέλομεν διαίρεσει εἰς εἶδη. Ἐὰν ἡ ψυχὴ ἀσθενῇ, καὶ δὲν ἦναι ἱκανὴ νὰ ὑπομένῃ τοὺς μεγάλους πειρασμούς, καὶ παρακαλῇ ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτούς, καὶ εἰσακουσθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, γινώριζε, ὅτι καθ' ὅσον δὲν ὑπάρχει ἱκανὴ πρὸς τοὺς μεγάλους πειρασμούς, κατὰ τοσοῦτον εἶναι ἀνίκανος καὶ διὰ τὰ μεγάλα χαρίσματα· καὶ καθὼς ἐμποδίσθησαν ἐξ αὐτῆς οἱ μεγάλοι πειρασμοί, οὕτως ἐμποδίζονται· καὶ τὰ μεγάλα χαρίσματα· διότι ὁ Θεὸς δὲν δίδει εἰς οὐδένα μέγα χάρισμα ἄνευ μεγάλου πειρασμοῦ· ἐπειδὴ κατὰ τοὺς πειρασμούς δίδει καὶ τὰ χαρίσματα ὁ Θεός· καὶ τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς θείας σοφίας, τὴν ὁποίαν δὲν καταλαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι. Λοιπὸν ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν δυσαρέστων θλίψεων καὶ στενοχωρῶν, αἵτινες συμβαίνουσιν εἰς σὲ ὑπὸ τῆς θείας προνοίας, καταλαμβάνεις, πόσην τιμὴν ἐδέχθη ἡ ψυχὴ σου παρὰ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ κατὰ τὴν λύπην, τὴν ὁποίαν δοκιμάζεις, σοὶ ἔρχεται καὶ ἡ παρηγορία.

Ἐρ. Τί λοιπὸν; πρῶτον ἔρχεται ὁ πειρασμός, καὶ ἔπειτα τὸ χάρισμα, ἢ πρῶτον τὸ χάρισμα, καὶ ἔπειτα ἔρχεται ὁ πειρασμός;

Ἄπ. Δὲν ἔρχεται ὁ πειρασμός, ἐὰν πρῶτον ἡ ψυχὴ δὲν ἤθελε δεχθῆ κρυπτῶς δύνανται τινὰ ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτῆς ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος· μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο ὁ πειρασμός τοῦ Κυρίου, ἐπίσης καὶ οἱ πειρασμοὶ τῶν ἀποστόλων, οἵτινες δὲν παρεχωρήθησαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς πειρασμούς, εἰμὴ ὅτε ἐδέχθησαν τὸ πανάγιον Πνεῦμα· διότι ὅσοι ἀπολαμβάνουσι τὰ καλὰ, ἀρμόζει εἰς αὐτοὺς νὰ ὑπομένωσι καὶ τοὺς πειρασμούς αὐτῶν τῶν καλῶν· ἐπειδὴ τὸ καλὸν συνοδεύεται ὑπὸ θλίψεως· οὕτως ἀρέσκει εἰς τὸν πάνσοφον Θεὸν νὰ πράττῃ εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ ἔργα. Καὶ ἐὰν τὸ χάρισμα προηγείται τοῦ πειρασμοῦ, ἀλλ' ἡ αἴσθησις τῶν πειρασμῶν προηγείται τῆς αἰσθήσεως τοῦ χαρίσματος, ἵνα δοκιμασθῇ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου· ἐπειδὴ ἡ χάρις δὲν προλαμβάνει νὰ γίνῃ ἐπαισθητὴ εἰς τινὰ, πρὸ τοῦ αὐτὸς νὰ γευθῇ τὴν πικρίαν τῶν πειρασμῶν· καὶ προηγείται μὲν ἡ χάρις εἰς τὸν νοῦν, ἀλλ' ἄργοπορεῖ νὰ φανερωθῇ ἡ ἐνέργεια αὐτῆς. Πρέπει λοιπὸν ἐν καιρῷ τῶν πειρασμῶν νὰ κυριευώμεθα ἀπὸ δύο τινὰ αἰσθημάτων ἐναντία καὶ ἀνόμοια, ταῦτα δὲ εἶναι χαρὰ καὶ φόβος· χαρὰ μὲν, ὅτι ἠξιώθημεν νὰ περιπατήσωμεν τὴν ὁδὸν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν περιεπάτησαν οἱ ἅγιοι, μᾶλλον δὲ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις ζωοποιεῖ τὰ πάντα· καὶ τοῦτο θέλει γίνεαι εἰς ἡμᾶς φανερόν ἀπὸ τὴν διάγνωσιν τῶν πειρασμῶν, οἵτινες ἐπέρχονται εἰς ἡμᾶς. Τὸν δὲ φόβον ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν, μήπως ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερηφανείας ὑμῶν ἐπέρχονται εἰς ἡμᾶς οἱ τοιοῦτοι πειρασμοί· φωτίζονται ὅμως ὑπὸ τῆς Θείας χάριτος οἱ ταπεινόφρονες εἰς τὸ νὰ διακρίνωσι ταῦτα πάντα, καὶ νὰ γνωρίζωσι, ποῖος πειρασμός ἐπέρχεται ἀπὸ τὸν καρπὸν τῆς ὑπερηφανείας, καὶ ποῖος ἐκ τῶν βραβισμάτων τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ οἱ πειρασμοί, οἱ προερχόμενοι ἐκ τῆς προόδου τῆς αὐξήσεως τῆς καλῆς πολιτείας, διακρίνονται ἀπὸ τοὺς πειρασμούς τῆς τοῦ Θεοῦ παραχωρήσεως, τοὺς ἐρχομένους πρὸς παιδεύειν διὰ τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς καρδίας.

Οἱ πειρασμοί, οἵτινες συμβαίνουσιν ἐκ τῆς πνευματικῆς βράβδου τοῦ Θεοῦ εἰς προκοπὴν καὶ αὔξησιν τῆς ψυχῆς, διὰ τῶν ὁποίων γυμνάζεται, καὶ δοκιμάζεται καὶ ἀγωνίζεται ἡ ψυχὴ, εἶναι οὗτοι· ἡ ὀκνηρία, τὸ βάρος τοῦ σώματος, ἡ παράλυσις τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ἡ ἀκηδία, ἡ σύγχυσις τῆς διανοίας, ὑπόνοια ἀσθενείας τοῦ σώματος, τὸ νὰ κόψη τις πρὸς ὦραν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδα του, ἡ σκότωσις τῶν λογισμῶν, ἡ στέρησις τῆς ἀνθρωπίνης βοθηθείας, ἡ στέρησις τῶν ἀναγκαίων χρειῶν τοῦ σώματος, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ἐν καιρῷ τούτων τῶν πειρασμῶν ἀποκτᾷ ὁ ἀνθρώπος ψυχὴν μεμονωμένην καὶ ἀβοήθητον, καὶ καρδίαν νενεκρωμένην καὶ ταπεινὴν· καὶ διὰ ταύτης τῆς διαφόρου καταστάσεως δοκιμάζεται τις, ὅπως ἔλθῃ εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ Θεοῦ. Οἰκονομεῖ δὲ ἡ θεία πρόνοια νὰ ἐπέρχωνται οὗτοι οἱ πειρασμοὶ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν χρειάν ἐκάστου. Μετὰ τούτων τῶν πειρασμῶν εἶναι συγκερασμένα ἡ παρηγορία καὶ ἡ δυστυχία, τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, οἱ πόλεμοι καὶ αἱ βοήθειαι, καὶ ἐν γένει ἡ στενοχωρία καὶ ἡ εὐρυχωρία. Οὗτοι οἱ πειρασμοὶ εἰσι τὸ σημεῖον τῆς ψυχικῆς προκοπῆς τοῦ ἀνθρώπου, τῆς γινομένης διὰ τῆς βοθηθείας τοῦ Θεοῦ.

Οἱ δὲ πειρασμοί, οἵτινες ἐπέρχονται ἐκ θείας παραχωρήσεως εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀναισχυντοῦσι, καὶ ὑψηλοφρονοῦσι διὰ τοῦ νοῦς αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀδικοῦσι τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ διὰ τῆς ὑπερηφανείας αὐτῶν, εἰσὶν οὗτοι· οἱ φανεροὶ πειρασμοὶ τῶν δαιμόνων, οἱ ὑπὲρ τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς ἐπερχόμενοι· ἡ στέρησις τῆς σοφίας αὐτῶν· ἡ δριμεῖα αἰσθησις τῶν λογισμῶν τῆς πορνείας, ἣτις παραχωρεῖται πρὸς ταπεινώσιν τῆς ἐπάρσεως αὐτῶν· ὁ ταχὺς θυμὸς, τὸ νὰ θέλωσι νὰ στήσωσι τὸ ἴδιον αὐτῶν θέλημα, τὸ νὰ φιλονεικῶσι διὰ λόγων, τὸ νὰ ἐπιτιμῶσι καὶ νὰ κανονίζωσι τοὺς ἄλλους· ἡ καταφρόνησις τῆς καρδίας καὶ τῆς ψυχῆς· ἡ τελεία πλάνη τοῦ νοῦς· βλασφημίαι κατὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ·

συλλογισμοὶ ἀνόητοι καὶ ἄξιοι γέλωτος, μᾶλλον δὲ κλαυθμοῦ ἢ παρὰ τῶν ἀνθρώπων γινομένη εἰς αὐτοὺς καταφρόνησις καὶ ἀτιμία· τὸ νὰ γίνωνται αἰσχύνῃ καὶ ὄνειδος ὑπὸ τῶν δαιμόνων κατὰ διαφόρους τρόπους κρυπτῶς καὶ φανερῶς· ἐπιθυμία τοῦ νὰ σμίγῳνται καὶ νὰ συναναστρέφῳνται μετὰ τῶν κοσμικῶν· τὸ νὰ πολυλογῶσι καὶ νὰ φλυρῶσι πάντοτε ἀνοήτως· τὸ νὰ ἐφευρίσκῳσι καινοτομίας καὶ ψευδοπροφητείας· τὸ νὰ ἐπαγγέλλωνται πράγματα ἀνώτερα τῆς δυνάμεως αὐτῶν· καὶ οὗτοι μὲν εἶναι οἱ ψυχικοὶ αὐτῶν πειρασμοί. Οἱ δὲ σωματικοὶ εἰσιν οὗτοι· συμβαίνουσιν εἰς τοὺς ὑπερηφάνους περιστατικὰ λυπηρά, ἅτινα διαμένουσι πάντοτε ἀνεξήγητα· τὸ νὰ συναπαντῶνται πάντοτε μετὰ κακῶν καὶ ἀσεβῶν ἀνθρώπων, τὸ νὰ κινῆται ἡ καρδία αὐτῶν αἴφνης καὶ ἄνευ τινὸς αἰτίας ὑπο τοῦ Θεοῦ φόβου· τὸ νὰ πίπτῳσι πολλάκις ἐκ μεγάλων καὶ ὑψηλῶν πετρῶν καὶ τόπων πρὸς βλάβην τοῦ σώματος· στέρησις τῆς παρηγορίας τῆς καρδίας· στέρησις τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς πίστεως αὐτῶν· καὶ ἐν γένει συμβαίνουσιν εἰς αὐτοὺς ὅσα εἶναι ὑπὲρ τὴν δύναμιν αὐτῶν μετὰ τῶν ἰδιαιτέρων ἀτομικῶν παθῶν. Πάντα ταῦτα, ἅπερ ἐξετάσαμεν καὶ ἀπαριθμήσαμεν, προέρχονται ἐκ τῶν τρόπων τῶν πειρασμῶν τῆς ὑπερηφανείας.

Ἡ δὲ ἀρχὴ τῶν πειρασμῶν τούτων φαίνεται, ὅταν ἀρχηταί τις νὰ θεωρῆ ἑαυτὸν σοφὸν καὶ φρόνιμον, καὶ τότε ὑποπίπτει εἰς πάντα ταῦτα τὰ κακὰ κατὰ τὸ μέτρον τῶν τοιούτων λογισμῶν τῆς ὑπερηφανείας. Καὶ λοιπὸν ἀπὸ τὰ εἶδη τῶν πειρασμῶν σου μάνθανε τὰς λεπτὰς σχέψεις τῆς διανοίας σου· καὶ εἰ μὲν εἶδεις τινὰς ἐκ τούτων τῶν πειρασμῶν νὰ ὄσιν ἠνωμένοι μετὰ τῶν πρὸ αὐτῶν, γινώριζε, ὅτι καθ' ὅσον μετέχεις ἐξ αὐτῶν, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ ὑπερηφάνεια ἐνυπάρχει εἰς σέ.

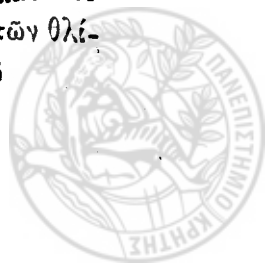
Ἄκουσον δὲ πάλιν, ὅτι ἅπασαι αἱ λυπηραὶ περιστάσεις καὶ αἱ θλίψεις, αἱ μὴ μετέχουσαι ὑπομονῆς, προξενουσι διπλήν

βίασανον· καθότι ἡ ὑπομονὴ ἀποδιώκει τὴν πικρίαν τῶν συμφορῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δὲ μικροψυχία εἶναι μήτηρ τῆς κολάσεως· ἡ ὑπομονὴ εἶναι μήτηρ τῆς παρηγορίας, καὶ δυνάμεις τις, ἥτις φυσικῶς γεννᾶται ἐξ εὐρυχώρου καρδίας, τὴν ὁποίαν δύναμιν δύσκολον ὑπάρχει νὰ εὕρη τις εἰς τὰς ἑαυτοῦ θλίψεις ἄνευ τοῦ θείου χαρίσματος τῆς ἐπιμόνου εὐχῆς καὶ τῆς ἐκχύσεως τῶν δακρύων.

Ὅταν θελήσῃ ὁ Θεὸς νὰ θλίψῃ ἀνθρωπὸν τινα ὑπὲρ τὸ δέον, παραχωρεῖ νὰ ἐμπέσῃ οὗτος εἰς τὰς χεῖρας τῆς μικροψυχίας, ἥτις γεννᾶ εἰς αὐτὸν ἰσχυρὰν δύναμιν τῆς ἀκηδίας, διὰ τῆς ὁποίας γεύεται τοῦ ψυχικοῦ πνιγμοῦ, ὅπερ ὑπάρχει δοκιμασία τῆς κολάσεως· καὶ ἐντεῦθεν ἐπέρχεται εἰς αὐτὸν τὸ πνεῦμα τῆς φρενοβλαβείας, ἐξ οὗ πηγάζουσιν ἄπειροι πειρασμοί, ἡγουν ἡ σύγχυσις, ἡ ταραχὴ, ὁ θυμὸς, ἡ βλασφημία, ἡ μεμψιμοιρία, οἱ διεστραμμένοι λογισμοί, ἡ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετάβασις, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ἐὰν δὲ εἴπῃς ποία εἶναι ἡ αἰτία ὄλων τούτων; σοὶ λέγω καὶ γὰρ, ὅτι εἶναι ἡ ἀμέλειά σου· ἐπειδὴ δὲν ἔφρόντισας ν' ἀκούσῃς τὴν ἰατροίαν τούτων· ἡ δὲ ἰατροίαν ὄλων τούτων ὑπάρχει μία καὶ ἡ αὐτή, διὰ τῆς ὁποίας εὐρίσκει τις παρευθὺς παρηγορίαν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Καὶ ποία εἶναι αὕτη ἡ ἰατροίαν; ἡ ταπεινοφροσύνη τῆς καρδίας, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν δύναται τις νὰ διασκορπίσῃ τὸν φραγμὸν τούτων τῶν πειρασμῶν, ἀπεναντίας μάλιστα εὐρίσκει αὐτοὺς ἐπερχομένους κατ' αὐτοῦ μετὰ μεγαλειτέρας δυνάμεως.

Μὴ θυμωθῆς κατ' ἐμοῦ, διότι σοὶ λέγω τὴν ἀλήθειαν· τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἐζήτησάς ποτε ἐγκαρδίως τὴν ταπεινοφροσύνην· ἐὰν θέλῃς προσπάθῃσον ν' ἀποκτήσῃς αὐτήν, καὶ τότε θέλεις εἶδει, πῶς αὕτη ἐξαφανίζει ἀπὸ σοῦ ἅπασαν τὴν κακίαν τῶν πειρασμῶν· διότι κατὰ τὸ μέτρον τῆς ταπεινοφροσύνης σου σοὶ δίδεται καὶ ὑπομονὴ εἰς τὰς συμφορὰς σου, καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑπομονῆς σου ἐλαφρύνεται καὶ τὸ βάρος τῶν θλί-

ψεών σου, και λαμβάνεις παρηγορίαν και κατά την παρηγορίαν σου εξάπτεται ή προς Θεόν αγάπη σου, και κατά την αγάπην σου μεγαλύνεται και ή χαρά σου υπό του αγίου Πνεύματος. Όταν ο πατήρ ήμών ο οικτίρμων εὐδοκῆ νά κάμη έκβασιν τῶν πειρασμῶν τῶν τέκνων αὐτοῦ, δέν ἀφαιρεῖ ἐξ αὐτῶν τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ δίδωσι εἰς αὐτοὺς ὑπομονήν, και διὰ τῆς ὑπομονῆς δέχονται ὅλα τὰ καλὰ πρὸς τελειότητα τῶν ψυχῶν αὐτῶν. Εἶθε δὲ ν' ἀξιῶση και ήμᾶς ὁ Κύριος ήμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ νά ὑπομένωμεν εὐχαρίστως τὰ κακὰ και τοὺς πειρασμούς διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Μ Ζ'.

Περὶ τοῦ, ὅτι τὸ σῶμα φοβούμενον τοὺς πειρασμούς γίνεται φίλος τῆς ἀμαρτίας.

ΕἶΠΕ ΤΙΣ ἐκ τῶν ἀγίων πατέρων, ὅτι τὸ σῶμα φοβούμενον τοὺς πειρασμούς, γίνεται φίλος τῆς ἀμαρτίας, ἵνα μὴ στενοχωρηθῆ και ἀποθάνῃ διὰ τοῦτο και τὸ ἅγιον Πνεῦμα καταναγκάζει αὐτὸ ν' ἀποθάνῃ· ἐπειδὴ γνωρίζει, ὅτι ἐὰν δέν ἀποθάνῃ, δέν νικᾷ τὴν ἀμαρτίαν. Ὅστις λοιπὸν ἐπιθυμεῖ νά ἐνοικήσῃ εἰς αὐτὸν ὁ Κύριος, ἄς βιάζῃ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, και ἄς δουλεύῃ τὸν Θεόν, και ἄς ἐργάζηται τὰς ἐντολάς τοῦ αγίου Πνεύματος, τὰς ὁποίας περιγράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, και ἄς φυλάττῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῶν σαρκικῶν ἔργων, καθὼς ἔγραψεν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος. Σῶμα μεμιγμένον τῇ ἀμαρτίᾳ ἀναπαύεται εἰς τὰ σαρκικὰ ἔργα, τὸ δὲ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ δέν ἐνοικεῖ εἰς αὐτό. Όταν τὸ σῶμα ἐξασθενήσῃ διὰ

νηστείας και ταπεινώσεως, ἐνδυναμοῦται ἡ ψυχὴ διὰ τῆς προσευχῆς. Συνθίξει δὲ τὸ σῶμα, ὅταν στενοχωρηθῇ παραπολὺ ἐκ τῶν θλίψεων τῆς ἡσυχίας, καὶ στερηθῇ τῶν ἀναγκαίων, καὶ θλιβῇ τόσον, ὥστε πλησιάζει ν' ἀποθάνῃ, συνθίξει, λέγω, νὰ παρακαλῇ, λέγων, ἄφες με ὀλίγον νὰ πολιτευθῶ σύμμετρα, ἵνα ὀρθοποδήσω· ἐπειδὴ ἐδοκιμάσθην καὶ ἔπαθον ἀπὸ τὰς τόσας σκληραγωγίας· καὶ ἐὰν ἀναπαύσης αὐτὸ ἐκ τῶν θλίψεων καὶ στενοχωριῶν, καὶ χορηγήσης εἰς αὐτὸ ὀλίγην ἄνεσιν, εὐθὺς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἄρχεται νὰ σοὶ ψιθυρίζῃ κολακευτικῶς, ἕως ὅτου νὰ σὲ κάμῃ ν' ἀναχωρήσης ἐκ τῆς ἐρήμου· διότι αἱ κολακεῖαι αὐτοῦ εἶναι ἰσχυρόταται· καὶ ἰδοὺ τί σοὶ λέγει, ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ πολιτευθῶμεν ἐναρέτως καὶ εἰς τὸν κόσμον· ἐπειδὴ παραπολὺ ἐκακοπαθήσαμεν εἰς τὴν ἔρημον· δυνάμεθα καὶ εἰς τὸν κόσμον νὰ ἐξασκήσωμεν τοὺς αὐτοὺς ἀγῶνας· δοκιμάσόν με μόνον, καὶ ἐὰν δὲν γίνω ὡς θέλεις, ἡμποροῦμεν πάλιν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν ἔρημον, ἰδοὺ ἡ ἔρημος δὲν φεύγει ἀπὸ ἡμᾶς. Μὴ λοιπὸν πιστεύσης αὐτῷ, κὰν σὲ παρακαλέσῃ παραπολὺ, καὶ σοὶ δῶσῃ πολλὰς ὑποσχέσεις· διότι δὲν πράττει ποτὲ ὅσα ὑπόσγεται· ἐὰν δὲ τυχὸν ἐνδώσῃ εἰς τὰς αἰτήσεις αὐτοῦ, θέλει σὲ ρίψει εἰς πολλὰ καὶ μεγάλα ἄτοπα ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν θέλεις δυνηθῇ πλέον ν' ἀπαλλαγῆς.

Ἐπὶ τὸ σῶμα ἀποκάμῃ ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, καὶ ζητῇ ν' ἀπαλλαγῇ, εἰπέεις αὐτό· σὺ πάλιν τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὴν αἰσχροὴν ζωὴν ἐπιθυμεῖς· καὶ ἐὰν σοὶ εἴπῃ, ὅτι εἶναι μεγάλη ἁμαρτία νὰ φονεύσῃς σεαυτὸν διὰ τῆς κακοπαθείας, εἰπέ καὶ σὺ εἰς αὐτό· ἐγὼ φονεύω ἑμαυτόν, ἐπειδὴ δὲν ὑποφέρω νὰ ζῶ ἀκάθαρτον ζωὴν· κάλλιον μοὶ εἶναι ν' ἀποθάνω ἐνταῦθα εἰς τὴν ἔρημον, παρά νὰ ἴδω τὸν ἀληθῆ θάνατον τῆς ψυχῆς μου, ὅστις ὑπάρχει ὁ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χωρισμός· μοὶ συμφέρει ν' ἀποθάνω ἐνταῦθα εἰς τὴν ἔρημον διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ καθαρότητά μου, παρά νὰ ζήσω κακὴν ζωὴν εἰς τὸν κόσμον· ἐγὼ

προετίμησα τούτον τὸν θάνατον διὰ τὰς ἀμαρτίας μου· ἄς
 βανατώσω ἑμαυτὸν, διότι ἤμαρτον εἰς τὸν Θεόν, καὶ πλεόν
 δὲν θέλω παροργίσει αὐτόν· τί θέλω τὴν ἄσωτον ζωὴν, ἥτις
 ὑπάρχει μακρὰν τοῦ Θεοῦ; ὑπομένω τὰς ταλαιπωρίας ταύ-
 τας, ἵνα μὴ ἀποξενωθῶ ἐκ τῆς οὐρανόου ἐλπίδος· ποίαν ὠφέ-
 λειαν ἔχει ὁ Θεὸς ἐκ ταύτης μου τῆς ζωῆς, ἐὰν ζήσω κακῶς,
 καὶ παροργίσω αὐτόν;

Λ Ο Γ Ο Σ Μ Η'.

Περὶ τοῦ, διὰ ποίας αἰτίας ἀφίνει ὁ Θεὸς τοὺς
 πειρασμοὺς εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν.

ΕΚ ΤΗΣ ἀγάπης, τὴν ὁποίαν δεικνύουσιν οἱ ἅγιοι πρὸς τὸν
 Θεὸν δι' ὅσα ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάσχουσιν, ἀποκτᾷ
 ἡ καρδία αὐτῶν παρρησίαν τοῦ νὰ βλέπωσιν εἰς αὐτόν ἐλευ-
 θέρως, καὶ μετὰ πεποιθήσεως νὰ ζητῶσι παρ' αὐτοῦ τὴν ἐκ-
 πλήρωσιν τῶν αἰτημάτων αὐτῶν· διότι μεγάλη εἶναι ἡ δύ-
 ναμις τῆς εὐχῆς, ἥτις γίνεται μετὰ παρρησίας εἰς τὸν Θεόν.
 Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀφίνει τοὺς ἁγίους αὐτοῦ νὰ πειραχθῶσι
 διὰ πάσης θλίψεως, ὅπως λάβωσι δοκιμὴν τῆς βοηθείας αὐ-
 τοῦ, καὶ τῆς περὶ αὐτῶν προνοίας· ἐπειδὴ ἐκ τῶν πειρασμῶν
 ἀποκτῶσι σοφίαν καὶ σύνεσιν, καὶ μὴ γίνωσιν ἀμαθεῖς, καὶ
 στερηθῶσι τῆς γυμνασίας τῶν δύο μερῶν, τῶν καλῶν καὶ
 τῶν κακῶν· καὶ διὰ τὸ ἀποκτήσωσιν ἐκ τῆς δοκιμῆς τὴν γνῶ-
 σιν πάντων τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, μὴ ἐξαπατῶμενοι ὑπὸ
 τῶν δαιμόνων· διότι ἐὰν ἐγυμνάζοντο εἰς μόνα τὰ καλὰ, ἤθε-
 λον στερηθῆ τὴν γυμνασίαν τῶν κακῶν, καὶ ἐπομένως ἤθε-
 λον εἶσθαι εἰς τοὺς πολέμους γυμνοὶ καὶ ἄπειροι.

Ἄλλ' ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς δύναται νὰ γυμνάσῃ αὐτοὺς καὶ χωρὶς τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν πειρασμῶν· τότε λοιπὸν ἐξάγεται, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει νὰ γίνωσιν οἱ ἡγαπημένοι αὐτοῦ φίλοι ὡς τὰ ἄλογα ζῶα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσιν ἐλευθερίαν εἰς κανὲν πρᾶγμα. Ὁ ἄνθρωπος δὲν αισθάνεται ποτε τὸ καλόν, ἐὰν πρῶτον δὲν δοκιμάσῃ τὰ κακά, ἵνα, ὅταν ἀπαντήσῃ τὰ καλά, μεταχειρισθῇ αὐτὰ μετὰ γνώσεως καὶ ἐλευθερίας ὡς ἰδικά του. Ποσὸν γλυκεῖα εἶναι ἡ γνώσις, ἣτις ἀποκτᾶται ἐκ τῆς δοκιμῆς τῶν ἔργων καὶ ἐκ τῆς γυμνασίας, καὶ πόσῃν δύναμιν δίδωσιν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις εὖρεν αὐτὴν διὰ τῆς πολλῆς δοκιμῆς· ἐκεῖνοι γνωρίζουσιν, ὅσοι ἠσθάνθησαν τὴν βοήθειαν καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῆς, καθὼς καὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τὴν βοήθειαν τῆς θείας δυνάμεως· ἐπειδὴ τότε συναισθάνονται τὴν βοήθειαν τῆς γνώσεως. Ὅτε ὁ Θεὸς ἀφαιρέσει ἐξ αὐτῶν τὴν θείαν αὐτοῦ δύναμιν, καὶ κάμει νὰ αισθανθῶσι τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ τὴν δυσκολίαν τῶν πειρασμῶν, καὶ τὴν πονηρίαν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ πρὸς ποῖον ἐχθρὸν πολεμοῦσι, καὶ ποῖαν ἀσθενῆ φύσιν εἶναι ἐνδεδυμένοι, καὶ ὅτι πραγματικῶς ὑπάρχουσι πεφυλαγμένοι ὑπὸ τὴν θείαν δύναμιν, καὶ πόσον προεχώρησαν εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ πόσον ὑψώθησαν δι' αὐτῆς, καὶ ὅτι, ὅταν ἀπομακρυνθῇ ἐξ αὐτῶν ἡ θεικὴ δύναμις, ἀδυνατοῦσιν ἐναντίον παντὸς πάθους· καὶ πράττει τοῦτο ὁ Θεός, ἵνα ἐξ ὅλων τούτων ἀποκτήσωσι τὴν ταπείνωσιν, καὶ πλησιάσωσι πρὸς αὐτόν, καὶ ἐκδέχωνται τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ ἐπιμείνωσιν εἰς τὴν προσευχὴν. Πόθεν ἔμαθον πάντα ταῦτα; παρὰ ἀφοῦ ἐδοκίμασαν πολλὰ κακά, καὶ πολλοὺς πειρασμούς, εἰς τοὺς ὁποίους κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ ἔπεσαν, καθὼς λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἵνα μὴ ὑπερηφανευθῶ ἐκ τῆς ὑπερβολῆς τῶν ἀποκαλύψεων, μοι ἐδόθη σκόλοψ εἰς τὴν σάρκα, ἄγγελος τοῦ σατανᾶ. Ἄλλ' ἐκ τῶν πειρασμῶν ἀποκτᾶ τις καὶ σταθερὰν πίστιν διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς θείας βοήθειας, τὴν

ὅποιαν ἔλαβε πολλάκις· καὶ ἐντεῦθεν γίνεται ἄφοβος, καὶ ἀποκτᾶ θάρρος εἰς τοὺς πειρασμούς.

Ὁ πειρασμὸς ὠφελεῖ εἰς πάντα ἄνθρωπον· ἐπειδὴ ἐὰν τὸν ἀπόστολον Παῦλον ὠφέλησεν ὁ πειρασμὸς, θέλει φραγῆ πᾶν στόμα, καὶ ὁ κόσμος θέλει γίνεαι ὑπόδικος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἀγωνισταὶ πειράζονται, ἵνα αὐξήσωσι τὸν πνευματικὸν αὐτῶν πλοῦτον οἱ δὲ ἀμελεῖς, ἵνα προφυλαχθῶσιν ἐκ τῶν βλαπτόντων αὐτοὺς πραγμάτων· οἱ δὲ εὐρισκόμενοι μακρὰν τοῦ Θεοῦ, ἵνα πλησιάσωσι πρὸς αὐτόν· οἱ δὲ φίλοι τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἔξωσι παρρησίαν. Πᾶς υἱὸς ἀγύμναστος, δὲν δέχεται τὸν πλοῦτον τῆς βοθηείας τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ πατρός. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Θεὸς πρῶτον πειράζει καὶ βασανίζει τὸν ἑαυτοῦ δούλον, καὶ ἔπειτα δεικνύει εἰς αὐτόν τὸ χάρισμα. Ἄς ἦναι δεδοξασμένον τὸ ὄνομα τοῦ δεσπότου ἡμῶν, ὅστις διὰ τῶν πικρῶν φαρμάκων δίδωσιν εἰς ἡμᾶς τὴν γλυκεῖαν ὑγείαν.

Οὐδεὶς ὑπάρχει ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὅστις ἐν καιρῷ τῆς γυμνασίας νὰ μὴ βαρύνηται καὶ δυσαρεστήται· καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει, εἰς τὸν ὅποιον νὰ μοὶ φαίνηται πικρὸς ὁ καιρὸς ἐκεῖνος, καθ' ὃν ποτίζεται τὸ φαρμάκι τῶν πειρασμῶν, ἄνευ τῶν ὁποίων ἀδύνατον ν' ἀποκτήσῃ τις δυνατὴν κράσιν· ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ὑπομένωμεν τοὺς πειρασμοὺς δὲν εἶναι ἡμέτερον· διότι πῶς εἶναι δυνατὸν τὸ πῆλυνον ἀγγεῖον νὰ βαστάσῃ τὸ ὕδωρ, ἐὰν τὸ θεῖον πῦρ δὲν στερεώσῃ αὐτό; Ἐὰν λοιπὸν ὑποταχθῶμεν εἰς τὸ θεῖον θέλημα, πάντα ὅσα ἂν ζητήσωμεν μετὰ ταπεινώσεως, καὶ διακαοῦς πόθου, καὶ καρτερίας καὶ ὑπομονῆς, θέλωμεν λάβει ταῦτα. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἶη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ ΜΘ΄.

Περὶ ἀληθοῦς γνώσεως, καὶ περὶ πειρασμῶν, καὶ
περὶ θείας παραχωρήσεως.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ τινές, παραβαίνοντες τὰς θείας ἐντολάς, ἀμαρτάνουσι, καὶ διὰ τῆς μετανοίας θεραπεύουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ γίνονται δεκτοὶ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος· καθότι εἰς τὴν λογικὴν φύσιν ἡ τροπὴ διέρχεται ἀδιορίστως, καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος κατὰ πᾶσαν ὥραν δέχεται διαφόρους ἀλλοιώσεις· ὅπερ δύναται νὰ γνωρίσῃ ὁ διακριτικός, ἐὰν προσέχη, ἀπὸ τὰς καθημερινὰς δοκιμασίας, καὶ διὰ τοῦ νοῦς αὐτοῦ νὰ παρατηρῇ ἑαυτόν, καὶ νὰ μάθῃ, πόσῃ ἀλλοίωσιν πραότητος καὶ ἐπιεικείας δέχεται ἡ διάνοια καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ πῶς ἐκ τῆς εἰρήνης αὐτῆς αἴφνης στρέφεται εἰς θόλωσιν, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ εἰς αὐτὸν τοπικὴ τις αἰτία, καὶ πῶς ἔρχεται εἰς μέγαν καὶ ἀδιήγητον κίνδυνον.

Περὶ τούτου μετὰ πολλῆς προνοίας καὶ σπουδῆς ἔγραψεν ὁ ἅγιος Μάρκος πρὸς ἐνθύμησιν καὶ διδασκαλίαν τῶν ἀδελφῶν, ἵνα μὴ ἐμπέσωσιν εἰς ἀπόγνωσιν ἐν καιρῷ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν ἐναντίων· διότι ὅσοι ἴστανται εἰς τὴν τάξιν τῆς καθαρότητος, ὑπόκεινται πάντοτε εἰς πτώματα, καὶ χωρὶς νὰ εὐρίσκωνται εἰς ἀμέλειαν, ἢ εἰς παραλυσίαν τῆς πολιτείας αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ ὅταν ὀδεύωσι κατὰ τάξιν, συμβαίνουσιν εἰς αὐτοὺς πτώματα, τὰ ὅποια εἶναι ἐνάντια εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ θελήματος αὐτῶν· καὶ μαρτυρεῖ περὶ τούτου ὁ ἅγιος Μάρκος, γνωρίσας ἐξ ἀκριβοῦς δοκιμῆς, καὶ τίθησιν εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ κατ' ἰδιαιτέραν σύστασιν, ἵνα διὰ τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ δεχθῇ ἡ διάνοια παρηγορίαν ἐν καιρῷ ἀνάγκης· Καὶ τί λέγει ὁ ἅγιος Μάρκος; ἀλλοιώσεις, λέγει, γίνονται

εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον κατὰ τὸν ἀέρα, ἤγουν καθὼς μεταβάλλονται οἱ καιροὶ εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν· ἐννόησον τό, εἰς ἕκαστον, ἵνα μὴ νομίσης, ὅτι διὰ τοὺς ὑποδεεστέρους καὶ εὐτελεῖς μόνον εἶπε τοῦτο, οἱ δὲ τέλειοι εἶναι ἐλεύθεροι τῆς ἀλλοιώσεως, καὶ ἴστανται εἰς μίαν τάξιν πάντοτε ἄνευ ἐμπαθῶν λογισμῶν, ὡς λέγουσιν οἱ αἰρετικοὶ Εὐχίται, διὰ τοῦτο ἔθηκε τό, εἰς ἕκαστον.

Καὶ πῶς γίνεται τοῦτο, ὦ μακάριε; καθὼς, λέγει, εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν τώρα γίνεται ψῦχος, καὶ μετ' ὀλίγον καύσων, καὶ ὕστερον χάλαζα, καὶ μετ' ὀλίγον καλοσύνη· οὕτω γίνεται καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν γυμνασίαν, πόλεμος καὶ βοήθεια τῆς θείας χάριτος· ἐνίοτε εὐρίσκεται ἡ ψυχὴ εἰς τριχυμίαν, καὶ διεγείρονται κατ' αὐτῆς σκληρὰ κύματα, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέρχεται ἄλλη ἀλλοίωσις· ἐπειδὴ προφθάνει ἡ θεία χάρις, καὶ πληροῖ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου χαρᾶς καὶ εἰρήνης καὶ σωφρόνων λογισμῶν. Ἔθηκε δὲ ἐνταῦθα τοὺς σώφρονας λογισμούς, ὑποδεικνύων, ὅτι οἱ πρὸ τούτων ὑπάρχουσι κτηνώδεις καὶ ἀκάθαρτοι· καὶ ἐντεῦθεν συμβουλεύει λέγων, ἐὰν μετὰ τούτους τοὺς σώφρονας λογισμοὺς ἀκολουθῇ ἐπιφορὰ πονηρῶν λογισμῶν, ἃς μὴ λυπηθῶμεν καὶ ἀπελπισθῶμεν· καὶ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀναπαύσεως ἃς μὴ καυχθῶμεν, ἀλλ' ἐν καιρῷ τῆς χαρᾶς ἃς περιμένωμεν τὴν θλίψιν· ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μὴ λυπώμεθα, ἐὰν συμβῶσι πτώματα ἁμαρτίας, συμβουλεύων, δὲν ἐννοεῖ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ παραδεχώμεθα ταῦτα πρὸς βλάβην ἡμῶν, ἀλλὰ νὰ δεχώμεθα ταῦτα μετὰ χαρᾶς ὡς φυσικὰ καὶ ἡμέτερα, καὶ νὰ μὴ ἀπελπιζώμεθα, ὡς νὰ μὴ περιμένωμεν ἀγῶνας καὶ λύπας, ἀλλὰ τελείαν καὶ ἀμετάβλητον ἀνάπαυσιν, μήτε νὰ θέλωμεν νὰ συμβῶσιν εἰς ἡμᾶς ἐναντία κινήσεις, μὴ ἀρμοζούσας εἰς τὸν Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν νὰ δίδῃ εἰς τὴν φύσιν ἡμῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ.

Καὶ πράττει τοῦτο, ἵνα μὴ μείνωμεν τελείως ἀργοὶ ἀπὸ ἐργασίας, καὶ χανωθῶμεν ἐκ τῆς ἀπογνώσεως, καὶ ἐπομέ-

νωσ μείνωμεν ἀκίνητοι εἰς τὸν δρόμον ἡμῶν. Καὶ πάλιν λέγει γινώριζε, μοναχέ, ὅτι πάντες οἱ ἅγιοι διὰ τούτου τοῦ ἔργου ἐδοκιμάσθησαν· ἐφ' ὅσον εὐρισκόμεθα εἰς τοῦτον τὸν κάσμον, δὲν λείπει ἀπὸ τοῦ νὰ ἔρχεται εἰς ἡμᾶς μετὰ τούτων τῶν λυπηρῶν καὶ μεγάλη παρηγορία ἐν τῷ κρυπτῷ· διότι κατὰ πᾶσαν ἡμέραν καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν ζητεῖται παρ' ἡμῶν ἡ δοκιμὴ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης διὰ τῆς πάλης καὶ τοῦ ἐναντίου τῶν πειρασμῶν ἀγῶνος· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ νὰ μὴ λυπώμεθα, καὶ νὰ μὴ ἀμελῶμεν ἐν καιρῷ τοῦ ἀγῶνος· καὶ οὕτω προκόπομεν εἰς πᾶν ἔργον τῆς ἡμετέρας πολιτείας. "Ὅστις ὅμως θέλει νὰ ἐκτραπῆ καὶ νὰ παρεκλινή ἐκ τῆς τοιαύτης εὐθείας ὁδοῦ, αὐτὸς ὁμοιάζει μὲ τοὺς λύκους· ὦ θαῦμα τούτου τοῦ ἀγίου! ὅστις διὰ μιᾶς παρομοιώσεως ἀληθοῦς καὶ συντόμου ἐξέβαλε τελείως τὸν δισταγμὸν ἐκ τοῦ λογισμοῦ τοῦ ἀναγνώστου. Ἐκεῖνος, λέγει, ὅστις ἀποφεύγει ἐκ τούτων, ὁμοιάζει μὲ τοὺς λύκους· διότι δὲν θέλει νὰ περιπατῆ τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, ἀλλὰ ἰδιαιτέραν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν περιεπάτησαν οἱ ἅγιοι πατέρες. "Ὅταν δὲ ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς χάριτος συμβῶσιν αἴφνης εἰς ἡμᾶς καλοὶ λογισμοὶ καὶ ἐκπλήξεις τῆς θεωρίας τῆς διανοίας τῆς ὑψηλοτέρας φύσεως, καὶ ὡς εἶπεν ὁ ἅγιος Μάρκος, ὅταν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι πλησιάσωσιν εἰς ἡμᾶς, πληροῦσιν ἡμᾶς πνευματικῆς θεωρίας, καὶ τότε πάντα ταῦτα τὰ ἐναντία ἀναχωροῦσι, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν γίνεται εἰρήνη καὶ γαλήνη ἀνέκφραστος. "Ὅταν λοιπὸν σ' ἐπισκιάσῃ ἡ θεία χάρις, καὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι σὲ περιτερίσωσι, καὶ φύγωσιν ἀπὸ σοῦ οἱ πειράζοντες, τότε πρόσεχε νὰ μὴ ὑψηλοφρονήσης, καὶ νομίσης, ὅτι ἔφθασας πλεόν εἰς τὸν ἀτάραχον λιμένα, καὶ εἰς τὸν ἀμετάβλητον ἀέρα, καὶ ὅτι ἐλευθερώθης τελείως ἐκ τῆς ταραχώδους θαλάσσης καὶ ἐκ τῶν ἐμπνεύσεων τῶν ἐναντίων ἀνέμων, καὶ ὅτι πλεόν δὲν ὑπάρχει ἐχθρός, οὔτε ἀπάντησις κακῆ· διότι πολλοὶ σκεπτόμενοι τὰ τοιαῦτα, ὑπέπεσαν εἰς μεγάλους κινδύνους, ὡς εἶ-

πεν ὁ ἅγιος Νεῖλος· ἢ πάλιν νὰ νομίσης, ὅτι ὑπάρχεις ἀνώτερος τῶν ἄλλων, καὶ ὅτι εἰς σέ ἀρμόζουσι τὰ θεῖα χαρίσματα, καὶ ὄχι εἰς ἄλλον τινά, ὡς ἔχοντα κατωτέραν πολιτείαν· ἢ νὰ εἴπῃς, ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ γνῶσις αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο στεροῦνται τὰ τοιαῦτα χαρίσματα, εἰς ἐμέ δὲ ἀρμόζουσι ταῦτα· διότι ἐφθασα εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀγιότητος, καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ πνευματικοῦ βαθμοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀμετάβλητον χαρὰν· καθότι ταῦτα πάντα εἰσὶ στοχασμοὶ τῆς ὑπερῆφανείας· ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοιαύτῃ περιστάσει συλλογίζου τοὺς ἀκαθάρτους στοχασμοὺς καὶ τὰ ἀπρεπῆ εἰδῶλα, ἅπερ ἐν καιρῷ τῆς ταραχῆς καὶ ἀταξίας τῶν λογισμῶν, τῶν διεγερθέντων πρὸς ὀλίγον κατὰ σοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς σκοτώσεώς σου, ἐνεπήχθησαν εἰς τὴν διάνοιάν σου, καὶ πῶς τότε ταχέως ἐξέκλινας εἰς τὰ πάθη, καὶ συνέζησας μετ' αὐτῶν, καὶ δὲν ἠσχύνθης, οὔτε ἐτρόμαξας τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ, οὔτ' ἐσεβάσθης τὰ θεῖα χαρίσματα καὶ δωρήματα, ἅπερ εἶχες λάβει· καὶ γινώριζε, ὅτι ταῦτα πάντα πρὸς ταπεινώσιν ἡμῶν ἐπέφερον εἰς ἡμᾶς ἡ θεῖα πρόνοια, ἣτις προνοεῖ καὶ οἰκονομεῖ εἰς ἕκαστον ἐξ ἡμῶν κατὰ τὸ πρέπον· καθότι ἐὰν ἐπαρθῆς εἰς τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ἐπὶ τέλους σ' ἀφίνει, καὶ πίπτεις τελείως εἰς πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα πειράζεσαι ἤδη διὰ μόνου τοῦ λογισμοῦ.

Γινώριζε λοιπόν, ὅτι αὐτὸ τὸ νὰ ἴστασαι καὶ νὰ μὴ πίπτῃς εἰς τὰ πάθη, δὲν εἶναι ἰδικόν σου, οὔτε τῆς ἀρετῆς σου χάρισμα, ἀλλ' ὑπάρχει ἔργον τῆς θείας προνοίας, ἣτις σὲ βαστάζει εἰς τὰς παλάμας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἵνα μὴ φοβηθῆς. Ταῦτα ἔχε εἰς τὸν νοῦν σου ἐν καιρῷ τῆς χαρᾶς, ὅταν ἐπαρθῆ ὁ λογισμὸς σου, εἶπεν ὁ πατὴρ ἡμῶν ἅγιος Μάρκος, καὶ κλαυθρόν, καὶ δάκρυσον, καὶ ἐνθυμοῦ τὰ παραπτώματά σου, εἰς τὰ ὁποῖα πίπτεις ἐν καιρῷ τῆς παραχωρήσεώς σου, ἵνα ἐλευθερωθῆς ἐκ τῆς ἐπάρσεως, καὶ ἀποκτήσῃς ἐκ τῶν τοιούτων λογισμῶν ταπεινώσιν· μὴ ἀπελπισθῆς ὁμως, ἀλλὰ

διὰ τῶν λογισμῶν τῆς ταπεινώσεως ἐξιλέωσον τὸν Θεόν.

Ἡ ταπεινώσις καὶ χωρὶς ἄλλων ἔργων συγχωρεῖ πολλὰ ἁμαρτήματα· τὰ ἔργα ὅμως ἄνευ τῆς ταπεινώσεως ὄχι μόνον ὑπάρχουσιν ἀνωφελῆ, ἀλλὰ καὶ πολλῶν κακῶν πρόξενα. Λοιπὸν, ὡς εἶπον, διὰ τῆς ταπεινώσεως ἐκδέχου τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν σου· καὶ καθὼς τὸ ἄλας ἡδύνει πᾶσαν τροφήν, οὕτω καὶ ἡ ταπεινώσις ἡδύνει πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ συντρίβει τὴν δύναμιν πολλῶν ἁμαρτημάτων. Πρέπει λοιπὸν νὰ λυπηῖσαι ἀδιαλείπτως κατὰ διάνοιαν καὶ μετὰ διακρίσεως, πῶς ν' ἀποκτήσης τὴν ταπεινώσιν· ἐὰν ὅμως ἀποκτήσωμεν αὐτήν, αὐτὴ ποιεῖ ἡμᾶς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ· διότι ἄνευ τῆς ταπεινώσεως ὅλα ἡμῶν τὰ ἔργα, καὶ ὅλαι αἱ ἀρεταί, καὶ ὅλαι αἱ πνευματικαὶ ἐργασίαι, εἰσὶ μάταια καὶ ἀνωφελῆ.

Λοιπὸν τὴν ταπεινώσιν τῆς διανοίας θέλει ὁ Θεός, καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς ταπεινώσεως τῆς διανοίας αὐξάνομεν πνευματικῶς, καὶ διὰ τῆς ἐπάρσεως τῆς διανοίας ἐξαχρειούμεθα· μόνῃ ἡ ταπεινώσις εἶναι ἰκανὴ ἄνευ ἐτέρας τινὸς βοήθειας νὰ παρασταθῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ παρακαλέσῃ ὑπὲρ ἡμῶν. Εὐχαρίστησον καὶ δοξολόγησον τὸν Θεὸν ἀσιγήτως· διότι ἐνώπιον ὑπάρχεις ἐνδεδυμένος ἀσθετῆ φύσιν, εὐχολον εἰς τὸ νὰ πίπτῃ, διὰ τῆς συνεργείας τῆς θείας χάριτος ποῦ ὑψοῦσαι ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, καὶ ὁποίων χαρισμάτων ἀξιῶσαι, καὶ εἰς ποῖά τινα ὑπὲρ ἀνθρώπον μέτρα φθάνεις· καὶ πάλιν ὅταν παραχωρηθῆς, ἕως ποῦ καταβαίνεις, καὶ ἀποκτᾶς νοὺν κτηνώδη. Ἐνθυμοῦ τὴν ταλαιπωρίαν τῆς φύσεώς σου, καὶ τὴν παχύτητα τῆς καταστάσεως τοῦ νοός σου, ἥτις σοὶ ἀκολουθεῖ· καὶ καθὼς εἶπέ τις τῶν ἁγίων πατέρων, ὅτι ὅταν σοὶ ἐπέλθῃ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανείας, λέγων σοὶ ἐνθυμοῦ τὰς ἀρετάς σου, εἰπὲ καὶ σύ, γέρων, βλέπε τὴν πορνείαν σου· καὶ τοῦτο λέγων, ἐνσαε ἐκείνην τὴν πορνείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐν καιρῷ τῆς παραχωρήσεως ἐπεirάχθη διὰ τοῦ λογισμοῦ· ὅπερ ἡθεὶς χάρις οἰκονομεῖ εἰς ἕκαστον ἀνθρώπον εἴτε πρὸς πόλεμον, εἴτε πρὸς βοήθειαν.

Είδες τοῦτον τὸν θαυμάσιον γέροντα, πόσον εὐκόλως ἐπέ- νόησε τοῦτο τὸ πρᾶγμα; ὅταν, λέγει, σοὶ ἐπέλθῃ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανείας, εἶπε, γέρων, βλέπε τὴν πορνείαν σου· φαίνεται ὡς ἐκ τούτου, ὅτι πρὸς μέγαν καὶ ἐνάρετον ἄνθρωπον εἶπε τοῦτο ὁ γέρων· διότι ἀδύνατον νὰ πολεμηθῇ τις ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ τῆς ὑπερηφανείας, ἐὰν δὲν εὐρίσκηται εἰς τὴν ἀνω- γέραν τάξιν καὶ τὴν ἐπαινετὴν πολιτείαν· ἐπειδὴ τοῦτο τὸ πάθος τῆς ὑπερηφανείας μετὰ τὴν κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς διεγείρεται εἰς τὴν ψυχὴν, ἵνα γυμνώσῃ αὐτὴν ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῆς· καὶ ἐὰν θέλῃς, δύνασαι νὰ μάθῃς ἐκ μιᾶς ἐπιστο- λῆς τοῦ ἁγίου Μάρκου εἰς ποῖον βαθμὸν ἴστανται οἱ τοιοῦτοι ἅγιοι, καὶ ποῖα εἶναι τὰ ὅσα παραχωροῦνται κατ' αὐτῶν, καὶ διὰ τῶν ὁποίων δοκιμάζονται. Εἶναι δὲ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη.

Ὁ ἄββᾶς Μακάριος γράφει πρὸς ὅλα αὐτοῦ τὰ ἀγαπητὰ τέκνα, καὶ διδάσκει αὐτὰ φανερώς, πῶς οἰκονομοῦνται παρὰ τοῦ Θεοῦ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ διὰ πολέμων, καὶ διὰ βοηθείας τῆς χάριτος· ἐπειδὴ διὰ τούτων τῶν μέσων ἀρέσκεται ἡ θεία σοφία νὰ γυμνάζωνται οἱ ἅγιοι ἐναντίον τῆς ἀμαρτίας ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ἐφ' ὅσον ζῶσιν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἵνα εἰς πάντα καιρὸν ὑψώνηται ἡ θεωρία αὐτῶν πρὸς αὐτόν, καὶ διὰ τῆς πρὸς αὐτόν διηγεοῦς θεωρίας αὐξάνηται εἰς αὐτοὺς ἡ ἀγία αὐτοῦ ἀγάπη, καὶ ἐν καιρῷ τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν καὶ τοῦ φόβου τοῦ ἐκπεσμοῦ δράμωσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐνδυναμω- θῶσι διὰ τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ.

Ταῦτα δὲ εἶπεν ἐν ἀληθείᾳ ὁ ἄββᾶς Μακάριος ὅχι δι' ἐκεί- νους, οἵτινες εὐρίσκονται εἰς τὸν κόσμον μεταξὺ τῶν ἀνθρώ- πων, καὶ μεταβαίνουσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καὶ κυριεύονται ἀπὸ αἰσχροῦς καὶ ἀκαθάρτους λογισμοῦς· οὔτε δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν ἔξωθεν τῆς ἡσυ- χίας, καὶ συλλαμβάνονται κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀπὸ τὰς παγί- δας τοῦ διαβόλου διὰ τῶν αἰσθήσεων, καὶ εὐρίσκονται πάν- ποτε εἰς κίνδυνον τῆς πτώσεως, (ἐπειδὴ παραβιάζονται ὑπὸ

τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων νὰ πίπτωσιν εἰς ἁμαρτήματα καὶ παρὰ τὴν θέλησιν αὐτῶν), καὶ δὲν δύνανται οὔτε τοὺς λογισμούς, οὔτε τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν νὰ φυλάξωσιν· ἀλλ' εἶπε ταῦτα δι' ἐκείνους, οἵτινες δύνανται νὰ φυλάξωσι καθαρὰ τὰ ἑαυτῶν σώματα καὶ τοὺς λογισμούς, καὶ ἀπέχουσι παντελῶς ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τῆς συνομιλίας τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς ἀπαρνήσεως πάντων τῶν γηίνων πραγμάτων καὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν σωμάτων, καὶ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἀπασχολοῦσι τὸν νοῦν αὐτῶν εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ δέχονται τὰς ἀλλοιώσεις τῆς θείας οικονομίας ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς ἡσυχίας, καὶ διάγουσιν ὑπὸ τὸν βραχίονα τῆς γνώσεως τοῦ κυρίου, καὶ σοφίζονται κρυπτῶς ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἀπέκτησαν τὴν νέκρωσιν τῆς διανοίας αὐτῶν ἐκ τοῦ κόσμου· ἐπειδὴ τὰ πίθη εἰς αὐτοὺς δὲν ἀποθνήσκουσιν, ἀλλ' ἡ διάνοια διὰ τῆς ἀποχῆς τῶν πραγμάτων καὶ τῆς συνεργείας τῆς θείας χάριτος. Αὕτη ἡ χάρις εἶθε νὰ φυλάξῃ καὶ ἡμᾶς εἰς τοῦτον τὸν ὄρον· Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ν'.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ τοῦ προηγουμένου λόγου,
καὶ περὶ προσευχῆς.

Η ΕΝ ΓΕΝΕΙ ἔννοια τοῦ παρόντος κεφαλαίου συνίσταται εἰς τὸ νὰ γνωρίσωμεν, ὅτι κατὰ πᾶσαν ὥραν ἔχομεν χρεῖαν τῆς μετανοίας. Ἡ δὲ ἔννοια τοῦ ὀνόματος τῆς μετανοίας, ὡς ἐκ τοῦ ἀληθοῦς τρόπου τῶν πραγμάτων ἐγνωρίσαμεν, ὑπάρχει αὕτη συνεχῆς δέησις πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ πᾶσαν ὥραν δι' εὐχῆς πλήρης κατανώξεως ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν προλαβόν-

των ἀμαρτημάτων, καὶ λύπη διὰ τὴν προφύλαξιν τῶν μελλόντων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τὴν προσευχὴν ἐστήριξε τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν, λέγων, ἐξυπνήσατε, καὶ ἀγρυπνήσατε, καὶ προσευχήθητε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· καὶ πάλιν, εὐξασθε, καὶ μὴ ἀκνήσητε, καὶ ἐσθὲ πάντοτε ἐξυπνοὶ καὶ εὐχόμενοι. Αἰτεῖτε, λέγει, καὶ θέλετε λάβετε· ζητεῖτε, καὶ θέλετε εὖρει· κρούετε, καὶ θέλει σᾶς ἀνοιγῆ· ἐπειδὴ ὅστις αἰτεῖ, λαμβάνει· καὶ ὅστις ζητεῖ, εὕρισκε· καὶ εἰς τὸν κρούοντα θέλει ἀνοιγῆ· καὶ μάλιστα πρὸς περισσοτέραν ἡμῶν σπουδὴν ἐβεβαίωσε τὸν ἑαυτοῦ λόγον διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ φίλου ἐκείνου, ὅστις ἀπῆλθε κατὰ τὸ μεσονύκτιον πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον, καὶ ἐζήτησεν ἄρτον· καὶ ἐπιφέρει, τῇ ἀληθείᾳ φᾶς λέγω, ὅτι ἐὰν διὰ τὴν φιλίαν αὐτοῦ δὲν δώσῃ εἰς αὐτὸν ἄρτον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀναίδειαν ἐκείνου θέλει συκωθῆ ἔκ τῆς κλίνης, καὶ θέλει δώσῃ εἰς αὐτὸν ὅσα ζητεῖ· καὶ ὑμεῖς εὐχεσθε καὶ μὴ ἀμελήτε. Ὡ τοῦ ἀδιηγῆτου θάρρους! ἐκεῖνος, ὅστις δίδει, παρακινεῖ ἡμᾶς νὰ ζητήσωμεν, ἵνα δώσῃ εἰς ἡμᾶς τὰ θεῖα αὐτοῦ χαρίσματα. Καὶ ἐὰν ὁ Κύριος, καθὼς γνωρίζει, οἰκονομεῖ εἰς ἡμᾶς πάντα τὰ ὠφέλιμα, οὐχ ἤττον ὁμως οἱ λόγοι αὐτοῦ πληροφοροῦσιν ἡμᾶς νὰ ἔχωμεν θάρρος καὶ ἐλπίδα· διότι γνωρίζων ὁ Κύριος, ὅτι δὲν ἀφαιρεῖται ἡ μετάνοια πρὸ τοῦ θανάτου, καὶ ὅτι ἡμεῖς εὐκόλως μεταβαίνομεν ἐκ τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν κακίαν, καὶ ὅτι ἡ φύσις ἡμῶν ὑπάρχει δεκτικὴ τῶν ἐναντίων, παρακινεῖ ἡμᾶς νὰ σπουδάζωμεν καὶ ν' ἀγωνιζώμεθα, θεόμενοι ἀδιακόπως· ἐπειδὴ ἐὰν ἡμεῖς ἠλπίζομεν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν, ὅταν ἐπελαμβάνωμεν τὰ ἐλπιζόμενα, τότε πλέον δὲν εἶχομεν χρεῖαν τινός, οὔτε ἡ ἐργασία ἡμῶν εἶχε φόβον, καὶ οὔτε ὁ Κύριος παρεκίμει ἡμᾶς νὰ ἀγωνιζώμεθα εἰς τὴν προσευχὴν, οὔτε πρόνοιαν ἐποιεῖτο περὶ τούτου· ἐπειδὴ οὔτε οἱ ἅγιοι εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα προσφέρουσιν εὐχὰς εἰς τὸν Θεόν, αἰτούντες τὴν ἀπόλαυσιν τινῶν πραγμάτων· διότι εἰς ἐκείνην

τὴν πατρίδα τῆς ἐλευθερίας ἢ φύσις ἡμῶν δὲν δέχεται ἀλλοίωσιν, οὔτε φοβῆται ἐκ τῶν ἐναντίων· ἐπειδὴ τότε καθ' ὅλα ὑπάρχει τελεία ἢ ἀνθρωπίνη φύσις. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἐλπίς τῆς αἰωνίου μακαριότητος δὲν ὑπάρχει εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἀλλ' εἰς τὸν μέλλοντα, διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ν' ἀγωνιζώμεθα οὐ μόνον διὰ τὴν εὐχὴν καὶ φυλακὴν τοῦ νοῦς ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν λεπτότητα καὶ ἀκατανοησίαν τῶν ἐναντίων ἐκείνων, τὰ ὅποια πάντοτε συμβαίνουσιν εἰς ἡμᾶς, καὶ ὁ νοῦς δὲν δύναται νὰ διακρίνη, κὰν τὸ φρόνημα ἡμῶν ὑπάρχῃ πολλὰ σταθερὸν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ καλοῦ· πρὸς δοκιμὴν τοῦ ὁποίου φρονήματος ἡ θεία πρόνοια ἐῤῥιψεν ἡμᾶς εἰς τοὺς πειρασμούς, ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἵνα μὴ ὑπεραιρωμαί διὰ τὸ ὕψος τῶν ἀποκαλύψεων, μοι ἐδόθη σκόλοψ εἰς τὴν σάρκα ἄγγελος τοῦ σατανᾶ, ἵνα μὲ πειράξῃ· διὰ τὸ ὅποῖον τρεῖς παρεκάλεσα τὸν Κύριον, ἵνα φύγῃ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μοι εἶπεν, ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἐπειδὴ ἡ δύναμις μου τελειοῦται ἐν ἀσθενείᾳ.

Ἐὰν λοιπὸν, Κύριε, οὕτως εὐαρεστεῖται τὸ πανάγιόν σου θέλημα, καὶ ἡ νηπιότης ἡμῶν ἀπαιτεῖ ταῦτα πάντα, ἵνα παιδαγωγηθῇ καὶ ἐξυπνισθῇ ὑπὸ σοῦ, καὶ ὄχι ὅτε ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκειται μεθυσιμένος εἰς τὸν πόθον σου, καθὼς ἐγώ, ὅστις ἔλκομαι ἐκ τῶν ἀγαθῶν σου τόσον, ὥστε νὰ μὴ βλέπω παντελῶς τὸν κόσμον διὰ τὴν πρὸς σὲ μέθην μου· ἐπειδὴ μὲ ἔκαμες νὰ φθάσω εἰς ἀποκαλύψεις καὶ θεωρίας, τὰς ὁποίας δὲν δύναται σαρκίνη γλῶσσα νὰ ἐρμηνεύσῃ, καὶ νὰ ἴδω, καὶ νὰ ἀκούσω τὴν φωνὴν τῶν ἁγίων πνευματικῶν ἀγγέλων, καὶ μὲ ἠξίωσας τῆς θεωρίας σου, ἣτις ὑπάρχει πλήρης ἁγιότητος, καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα οὐκ εἰμι εἰσέτι ἱκανὸς νὰ φυλάξω ἑμαυτόν, ὅστις ὑπάρχω τέλειος ἐν Χριστῷ· ἐπειδὴ ὑπάρχει τι ὅπερ στεροῦμαι, καὶ διὰ τὴν λεπτότητα αὐτοῦ δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω, καὶ τοι ἀπέκτησα τὸν νοῦν τοῦ Χριστοῦ, χαίρω λοιπὸν, Κύριε, εἰς τὰς ἀσθενείας μου, εἰς τὰς θλίψεις, εἰς τὰς φυ-

λακάς, εἰς τὰ δεσμά, εἰς τὰς ἀνάγκας, εἴτε ἐκ τῆς φύσεως ἤθελόν μοι ἔλθει, εἴτε ἐξ ἀνθρώπων, εἴτε ἐκ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως. Ναί, μετὰ χαρᾶς ὑπομένω ἤδη τὰς ἀσθενείας καὶ τοὺς πειρασμούς μου, ἵνα ἐνοικῆσῃ εἰς ἐμέ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ· δέχομαι εὐχαρίστως τὴν ράβδον τῶν πειρασμῶν, ἵνα αὐξηθῇ εἰς ἐμέ ἡ ἐπισκηνώσις σου, καὶ φυλαχθῶ διὰ τοῦ πλησιασμοῦ σου. Ἐγὼ ἠξέυρω, Κύριε, ὅτι εἰμι ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἀγαπητὸς εἰς σέ, καὶ ὡς ἐκ τούτου μ' ἐμεγάλυνας ὑπὲρ πάντας· καθότι μοι ἔδωκας νὰ γνωρίσω τὰς θαυμαστάς καὶ ἐνδόξους δυνάμεις σου, καὶ μ' ὠνόμασας σκευὸς ἐκλογῆς, ὡς ἐμπιστευμένον νὰ φυλάξω τὴν τάξιν τῆς ἀγάπης σου· δι' ὅλα αὐτά, καὶ μάλιστα διότι προκόπτω καὶ προχωρῶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος καλλιώτερον, παρὰ ὅταν ὑπῆρχον ἐλεύθερος ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῶν πειρασμῶν, γνωρίζω, ὅτι ἤθελες μ' ἐλευθερώσει ἐκ τῶν πειρασμῶν, ἐὰν μοι ἦτον ὠφέλιμον· ἀλλὰ δὲν ἠδούκησας νὰ μένω ἄνευ θλίψεων καὶ φροντίδων εἰς τοῦτον τὸν κόσμον· καὶ τοῦτο πράττεις ὄχι τόσον διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου, ὅσον διὰ τὴν ἐμὴν ὠφέλειαν, καὶ διὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς μου.

Ἐάν, ὦ διακριτικέ, τοῦτο οὕτως ἔχη· τὸ χάρισμα λοιπὸν τῶν πειρασμῶν ὑπάρχει μεγάλη δωρεὰ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ὅσον περισσότερο ὁ ἄνθρωπος προκόπτει καὶ προχωρεῖ εἰς τὰ πνευματικά, καθὼς ὁ Παῦλος, τόσον πρέπει νὰ φοβῆται, καὶ νὰ προφυλάττηται, καὶ νὰ τρυγᾷ ὠφέλειαν ἐκ τῆς συναντήσεως τῶν πειρασμῶν. Καὶ τίς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἐφθασεν εἰς τὴν χώραν τῆς πεποιθήσεως, ἣτις ὑπάρχει πλήρης ἀοράτων ληστῶν, καὶ ἔλαβε τὸ χάρισμα τοῦ νὰ μὴ φοβῆται νὰ ἐκπέσῃ πλεόν, (τὸ ὅποιον οὔτε εἰς τοὺς ἁγίους ἀγγέλους ἐδόθη, ἵνα μὴ λάβωσι τὸ τέλειον χωρὶς ἡμῶν), ὅπερ ὑπάρχει ἐναντίον τοῦ φρονήματος πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων, καὶ θέλει νὰ ἦναι ἀμετάβλητος, καὶ νὰ μὴ πλησιάζῃ εἰς τοὺς λογισμούς αὐτοῦ πειρασμός; Ἡ τάξις τοῦ

κόσμου, καὶ ἡ ἔννοια πασῶν τῶν ἀγίων γραφῶν εἶναι αὕτη, ὅτι ἐὰν καθημέραν ἠθέλομεν λάβει χιλίας πληγὰς καὶ χιλίας ψυχικὰς πτώσεις, νὰ μὴ ὀλιγοψυχῶμεν καὶ ἀφίνωμεν τὸν δρόμον τοῦ ἡμετέρου ἀγῶνος· ἐπειδὴ εἶναι δυνατόν διὰ μικρᾶς τινοῦ προφάσεως ν' ἀρπάσωμεν τὴν νίκην, καὶ νὰ λάβωμεν τὸν στέφανον.

Οὗτος ὁ κόσμος εἶναι στάδιον τοῦ ἀγῶνος, καὶ ὁ παρῶν καιρὸς εἶναι καιρὸς τῆς πάλης· καὶ ὅπου εἶναι πάλη καὶ ἀγὼν, ἐκεῖ νόμος δὲν ὑπάρχει· ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐν καιρῷ τοῦ ἀγῶνος δὲν τίθησι νόμον εἰς τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας, ἕως ὅτου νὰ τελειωθῇ ὁ ἀγὼν, καὶ νὰ συναχθῶσι πάντες εἰς τὴν θύραν τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων, καὶ ἐκεῖ νὰ δοκιμασθῇ ὁ ὑπομείνας εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ μὴ καταδεχθεὶς νὰ νικηθῇ· καὶ τίς πάλιν ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς φυγὴν· ἐπειδὴ πολλάκις συμβαίνει νὰ ἦναί τις ἀνίκανος καὶ ἀγύμναστος εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀδιακόπως νὰ πληγώνηται, καὶ νὰ κῆται ἐρρίμμενος, καὶ αἰφνης ἐγείρεται ἐνίοτε, καὶ ἀρπάζει τὴν σημαίαν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ στρατοῦ τῶν υἰῶν τῶν γιγάντων, καὶ λαμβάνει τὴν νίκην, καὶ διαδίδεται ἡ φήμη τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, καὶ ἐπαινεῖται πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες ἀγωνίζονται, καὶ εἶναι ἐπίσημοι εἰς τὰς νίκας, καὶ λαμβάνει στέφανον καὶ δωρήματα τίμια καὶ περισσότερα, παρ' ὅσα ἔλαβον οἱ φίλοι αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἄς μὴ ἀπελπίζηται τις, μόνον ἄς μὴ ἀμελήῃ εἰς τὴν εὐχὴν, καὶ ἄς μὴ ὀκνεύῃ νὰ ζητῇ βοήθειαν παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Πάντοτε πρέπει νὰ ἔχωμεν τοῦτο κατὰ νοῦν, ὅτι ἐν ὅσῳ εὐρισκόμεθα εἰς τὸν παρόντα κόσμον μετ' αὐτῆς τῆς σαρκός, κἀν ἀναβῶμεν εἰς τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ, δὲν δυνάμεθα νὰ μένωμεν ἄνευ ἐργασίας καὶ κόπου καὶ μερίμνης, ὅπερ εἶναι τὸ τελείωμα, καὶ συγχωρήσατέ μοι· τὸ δὲ περισσότερον τούτου ὑπάρχει τὸ νὰ μελετήσῃ τις ταῦτα ἄνευ ἐπικρίσεως. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα, καὶ κράτος καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΑ΄.

Περὶ τῶν διαφορῶν τρόπων τοῦ πολέμου τοῦ δια-
βόλου, τοῦ γινομένου πρὸς τοὺς περι-
πατοῦντας εἰς τὴν στενὴν ὁδόν.

ΠΑΛΑΙΑΝ συνήθειαν ἔχει ὁ ἀντίπαλος ἡμῶν διάβολος νὰ μηχανᾶται καὶ νὰ μεταχειρίζεται διάφορα ὄπλα κατὰ τῶν κατερχομένων εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα, καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν τῶν προσώπων νὰ μεταβάλλῃ καὶ αὐτὸς τὸν τρόπον τοῦ πολέμου· καὶ ὄν τινα βλέπει ἀμελῆ εἰς τὴν προαίρεσιν καὶ ἀσθενῆ εἰς τὸν λογισμόν, πολεμεῖ αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς σφοδρῶς, καὶ διεγείρει κατ' αὐτοῦ δυνατοὺς πειρασμούς, ὅπως κάμῃ αὐτὸν νὰ γευθῇ τοὺς τρόπους τῆς ἑαυτοῦ πονηρίας, καὶ δειλιάσῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος, καὶ νὰ φανῇ εἰς αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς τραχεῖα καὶ δυσπεριπάτητος ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς, καὶ νὰ λέγῃ οὕτως· ἐὰν ἡ ἀρχὴ ταύτης τῆς ὁδοῦ ὑπάρχῃ τόσον δύσκολος καὶ σκληρὰ, τίς δύναται ν' ἀνθέξῃ εἰς τοὺς πολλοὺς αὐτῆς ἀγῶνας μέχρι τέλους; καὶ τότε πλεον δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ, οὔτε νὰ προκόψῃ εἰς ἀρετὴν τινα, οὔτε νὰ σκεφθῇ ἄλλο τι, παρασυρόμενος ὑπὸ ταύτης τῆς ἰδέας· ὁ δὲ διάβολος αὐξάνει τὸν πρὸς αὐτὸν πόλεμον, ἵν' ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ φύγῃ· μᾶλλον δὲ αὐτὸς ὁ Θεὸς παραχωρεῖ, καὶ δίδωσι δύναμιν εἰς τὸν διάβολον νὰ πολεμῇ αὐτόν· διότι μετὰ δισταγμοῦ καὶ ψυχρότητος εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Κυρίου· ἐπειδὴ λέγει, ἐπικατάρατος πᾶς ὅστις πρᾶττει τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἀμελῶς· καὶ πάλιν, ὁ Κύριος εἶναι πλησίον εἰς τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς σὲ παρακινεῖ ἄνευ φόβου καὶ ἄνευ ψυχρότητος νὰ πολεμήσῃς ἐναντίον τοῦ διαβόλου, λέγων σοι, ποίησον ἀρχὴν τοῦ πολέμου, καὶ ὄρμησον κατὰ

τοῦ διαβόλου, καὶ συμπλέκου μετ' αὐτοῦ ἀνδρείως, καὶ θέλω ἀρχίσει καὶ γὼ νὰ ἐμπνεύσω τὸν φόβον σου εἰς πάντας τοὺς ἐχθρούς σου, τοὺς εὐρίσκομένους ὑπὸ τὸν οὐρανόν, λέγει Κύριος. Ἐὰν λοιπὸν σὺ δὲν ἀποθάνης θάνατον αἰσθητὸν ἐκουσίως ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, μέλλεις ν' ἀποθάνης ἀκουσίως ἀπὸ τὸν Θεὸν νοητῶς.

Πᾶν ὅ,τι εἶναι ἔργον ἰδικόν σου, μὴ δυσκολεύησαι νὰ παραδεχθῆς καὶ νὰ πράξῃς ἐκουσίως ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ διὰ προσακρίων παθημάτων, ἵνα εἰσέλθῃς εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ· διότι ἐὰν ἀποθάνης σωματικῶς εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Κυρίου, αὐτὸς ὁ Κύριος θέλει σὲ στεφανώσῃ, καὶ εἰς τὰ τίμιά σου λείψανα θέλει δώσει τὴν τιμὴν τῶν μαρτύρων. Διὰ τοῦτο ὡς προεῖπον, ὅτι ὁ εἰς τὴν ἀρχὴν ἀμελής καὶ χαῦνος δὲν βιάζεται νὰ ἐκδώσῃ ἑαυτὸν εἰς θάνατον διὰ τὸν Θεόν, καὶ ὡς ἐκ τούτου εὐρίσκεται πάντοτε εἰς πάντας τοὺς πολέμους ἀπρόκοπτος καὶ ἀνανδρος· μᾶλλον δὲ αὐτὸς ὁ Θεὸς παραχωρεῖ νὰ διώκῃται καὶ νὰ πολεμῆται· ἐπειδὴ δὲν ἐζήτησε τὴν βοήθειαν αὐτοῦ ἐν ἀληθείᾳ, ἀλλ' ὡς πειράζων αὐτόν, ἐδοκίμασε νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος γνωρίσας αὐτόν, καὶ δοκιμάσας τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ, καὶ μαθὼν, ὅτι ὑπάρχει δειλὸς καὶ φίλαυτος, καταδιώκει αὐτόν ὡς καταιγίς· διότι δὲν βλέπει εἰς αὐτόν τὴν νοητὴν ἐκείνην δύναμιν, τὴν ὁποίαν συνήθως ἔχουσιν οἱ ἅγιοι. ἐπειδὴ κατὰ τὴν προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ κατὰ τὴν πρόθεσιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ συνεργεῖ εἰς αὐτόν καὶ ὁ Θεός, καὶ βοηθεῖ, καὶ δεικνύει εἰς αὐτόν τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν· διότι δὲν δύναται ποτε ὁ διάβολος νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ νὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτόν πειρασμούς, ὅταν αὐτὸς δὲν ἀμελήσῃ, καὶ δὲν χαυνώνῃ ἑαυτὸν εἰς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἀπὸ ὑψηλοφροσύνης καὶ ἔπαρσιν, ἢ ἀπὸ λογισμὸν δισταγμοῦ καὶ διψυχίας, ἀλλὰ μόνον ζητεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ δοκιμάσῃ τοὺς τοιοῦτους· τοὺς δὲ ἀρχαρίους καὶ ἀπλοὺς καὶ ἀπείρους δὲν

ζητεί νὰ δοκιμάσῃ· ἐπειδὴ γνωρίζει, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν παραχωρεῖ αὐτοὺς νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ· καθότι ἤξεύρει, ὅτι δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ πολεμήσωσιν εἰς τοὺς πειρασμοὺς τοῦ διαβόλου, ἐκτὸς μόνον ἐὰν ἔχωσιν αἰτίαν τινὰ ἐξ ἐκείνων, τὰς ὁποίας προεῖπον, καὶ τότε ἡ δύναμις τῆς θείας προνοίας ἀπομακρύνεται ἐξ αὐτῶν. Οὗτος εἶναι ὁ πρῶτος τρόπος ἐκ τῶν πολέμων τοῦ διαβόλου.

Λ Ο Γ Ο Σ ΝΒ΄.

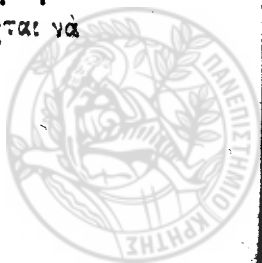
Περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου τῶν πολέμων τοῦ διαβόλου.

Οσοῦς δὲ βλέπει ὁ διάβολος ἀνδρείους καὶ δυνατοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀψηφουσι τὸν θάνατον, καὶ μετὰ μεγάλου ζήλου ἐξηλθον πρὸς πόλεμον, καὶ εἰσὶν ἔτοιμοι πρὸς πάντα πειρασμὸν καὶ θάνατον, καὶ καταφρονοῦσι τὴν ζωὴν καὶ τὸ σῶμα καὶ πάντας τοὺς πειρασμοὺς, τοὺς τοιοῦτους εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν πολεμεῖ ὁ διάβολος, οὔτε παρουσιάζεται εἰς αὐτούς, ἀλλὰ συστέλλει ἑαυτόν, καὶ δίδει τόπον εἰς αὐτούς, καὶ δὲν ἀπαντᾷ αὐτούς κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ὁρμὴν, οὔτε παρατάσσεται ἐναντίον αὐτῶν εἰς πόλεμον· διότι γνωρίζει, ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ πολέμου ὑπάρχει θερμότερα, καὶ ὅτι ὁ ἀγωνιστὴς ἔχει πολὺν ζήλον, καὶ οἱ τοιοῦτοι εὐκόλως δὲν νικῶνται. Πράττει δὲ τοῦτο ὁ διάβολος ὄχι ἀπὸ δειλίαν, ἀλλὰ φοβεῖται ἐκ τῆς θείας δυνάμεως, ἣτις περιφρουρεῖ καὶ σκέπει τοὺς ἀγωνιστάς. Ἐφ' ὅσων λοιπὸν βλέπει αὐτούς οὕτω ὑπὸ τὴν θεῖαν σκέπην, δὲν τολμᾷ νὰ πλησιάσῃ εἰς αὐτούς, ἕως ὅτου εἶδει, ὅτι ἐψυχράνθη ὁ πολὺς αὐτῶν ζήλος, καὶ ἀπέβρισαν τὰ ὄπλα, ἅπερ εἶ-

χον έτοιμα εἰς τὰς διανοίας αὐτῶν ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν θεῶν ἐννοιῶν καὶ ἱερῶν ἐνθυμήσεων, αἵτινες συνείργουν καὶ ἐβοήθουν αὐτούς· καὶ ὅταν, ὑπὸ τῆς ῥαθυμίας νικῶμενοι, στραφῶσιν ὀλίγον καὶ μεταβάλῃσι τοὺς προτέρους αὐτῶν λογισμοὺς, καὶ ἀρχίσωσιν οἱ ἴδιοι νὰ ἐφευρίσκωσιν αἰτίας καὶ προφάσεις τῆς ἑαυτῶν ἥττης ἐκ τῶν κολακευμάτων τοῦ φρονήματος αὐτῶν, τὰ ὅποια ἀναδρῦουσιν εἰς αὐτούς, καὶ νὰ σκάπτωσι λάκκον ἀπωλείας εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν διὰ τοῦ μετεωρισμοῦ τῶν λογισμῶν, τοῦ προερχομένου ἀπὸ ὀκνηρίαν, τότε καὶ ὁ διάβολος οὔτε λυπεῖται αὐτούς πλέον, οὔτε ἐντρέπεται, ἀλλὰ θεωρεῖ αὐτούς ὡς μηδέν. Ἡ θεία δύναμις προφυλάττει ἐκείνους, οἵτινες μετὰ θερμοῦ ζήλου ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Θεόν· ἐπίσης καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, ἔχοντες ἐλπίδα καὶ πίστιν εἰς τὸν Θεόν, ἀπαρνοῦνται ὡς ἄκακα νήπια τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ γνωρίζωσι πρὸς ποῖον ἔχουσι νὰ πολεμήσωσι· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς διώκει ἐξ αὐτῶν τὴν σκληρότητα τῆς πονηρίας τοῦ διαβόλου, ἵνα μὴ βλάβῃ αὐτούς· ἐπεὶδη χαλινοῦται ὁ ἐχθρὸς, βλέπων τὸν βοηθὸν ἄγγελον, ὅστις φυλάττει αὐτούς, ἀφ' ὅσον οὔτοι δὲν ἀποβάλλουσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὰς αἰτίας τῆς βοηθείας, αἱ ὅποιοι εἶναι δεήσεις καὶ κόποι καὶ ταπεινοφροσύνη.

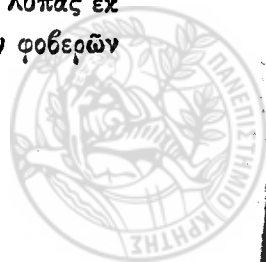
Βλέπε λοιπὸν καλῶς, ὦ μοναχέ, καὶ γράφον ταῦτα εἰς τὴν καρδίαν σου· διότι ἡ φιληδονία καὶ ἡ ἀνάπαυσις εἶναι αἷτια τῆς παραχωρήσεως· ἀλλ' ἐάν τις, ἐγκρατεούμενος ἀπὸ αὐτά, ὑπομείνῃ ὀλοψύχως, ποτὲ δὲν μένει ἀβοήθητος παρὰ Θεοῦ, οὔτε ὁ ἐχθρὸς συγχωρεῖται νὰ πολεμῇ αὐτόν· καὶ ἐάν ἅπαξ συγχωρηθῇ νὰ προσβάλλῃ αὐτόν πρὸς παιδείουσιν, ἀλλ' ἡ θεία δύναμις ἀκολουθεῖ καὶ περιστέλλει αὐτόν, καὶ δὲν φοβεῖται τοὺς πειρασμοὺς τῶν δαιμόνων· καθότι ὁ λογισμὸς αὐτοῦ λαμβάνει θάρρος καὶ καταφρονεῖ αὐτούς· ἐπεὶδη ἡ θεία αὐτῇ δύναμις διδάσκει τὸν ἄνθρωπον, καθὼς διδάσκει τις μικρὸν παιδίον νὰ κολυμβᾷ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὅταν ἀρχῆται νὰ

βυθίζηται, ἀναβιάζει αὐτὸ ἐπάνω· διότι πλέει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ διδάσκοντος, ὅστις παραθαβρύνει αὐτό, λέγων, μὴ φοβοῦ, ἐγὼ σὲ βαστάζω· ἢ καθὼς ἡ μήτηρ, θέλουσα νὰ διδάξῃ τὸ μικρὸν αὐτῆς παιδίον νὰ περιπατῇ, ἀπομακρύνεται ὀλίγον ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἔπειτα προσκαλεῖ αὐτό· καὶ ἐκεῖνο, ἐρχόμενον πρὸς τὴν μητέρα, ἅμα ἀρχίζει νὰ τρέμη, καὶ διὰ τὴν ἀπαλότητα καὶ τρυφερότητα τῶν ποδῶν αὐτοῦ νὰ πίπτῃ, τρέχει ἡ μήτηρ, καὶ λαμβάνει αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς· οὕτω καὶ ἡ θεία χάρις διδάσκει καὶ βαστάζει τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες μετὰ καθαρότητος καὶ ἀπλότητος καρδίας παρέδωσαν ἑαυτοὺς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πλάστου αὐτῶν, ἐπαρνηθέντες ἐξ ὅλης καρδίας τὸν κόσμον.

Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε, ἐὰν θέλῃς ν' ἀκολουθήσῃς ὀπίσω τοῦ Χριστοῦ, ἐνθυμοῦ πάντοτε τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναχωρήσεώς σου, καὶ τὸν πρῶτόν σου ζῆλον καὶ τὸν θερμὸν λογισμόν, μετὰ τῶν ὁποίων ἀνεχώρησας εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς οἰκίας τῶν γονέων σου, καὶ ἀνέλαβες εἰς ἑαυτὸν τὸν πνευματικὸν πόλεμον. Ταῦτα συλλογίζου καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ἵνα μὴ ψυχρανθῇ ἡ ψυχὴ σου, καὶ χάσῃς ταῦτα τὰ ὄπλα, ἅπερ εἶχες εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνός σου· καὶ ὕψωσον τὴν φωνὴν σου ἐν τῷ μέσῳ τῆς παρεμβολῆς, καὶ παραθάβρυνον τοὺς λογισμοὺς σου, καὶ ἀνδρείωσον αὐτούς, καὶ δεῖξον εἰς τοὺς ἐχθρούς σου, ὅτι ὑπάρχεις ἐξυπνος· ἐὰν δὲ ἴδῃς εἰς τὴν ἀρχὴν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐπέρχεται ὀρμητικῶς κατὰ σοῦ, μὴ χαυνωθῆς· δῶτι ἴσως συμφέρει τοῦτο εἰς σέ· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν παραχωρεῖ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἀπὸ σοῦ, ἐκτὸς διὰ οἰκονομίαν τινὰ πρὸς τὸ συμφέρον σου.

Σὺ ὅμως μὴ δείξῃς ῥαθυμίαν εἰς τὴν ἀρχὴν, ἵνα μὴ, δείξας εἰς τὴν ἀρχὴν ῥαθυμίαν, ἀκολούθως προχωρῶν εἰς τὰ ἐμπροσθεν καταπέσης, καὶ πλέον δὲν θέλεις εὔρει βοήθειαν, διὰ τῆς ὁποίας ν' ἀντιστῆς εἰς τὰς ἐπερχομένας σοι λύπας ἐκ τῆς πείνης, καὶ τῶν σωματικῶν ἀσθεγειῶν, καὶ τῶν φοβερῶν

σμούς τῆς βλασφημίας, ἀπὸ μόνην τὴν ἐνθύμησιν τῶν ὁποίων τρομάζει ἢ ψυχῇ,) καὶ ἄλλοτε πλανᾷ αὐτὸν διὰ σχημάτων θεῶν δῆθεν ἀποκαλύψεων· καὶ καθ' ὕπνον μὲν δείκνυσιν εἰς αὐτὸν πράγματα πλάνης, ὅταν δὲ ὑπάρχη ἔξυπνος μορφοῦται καὶ φαίνεται εἰς αὐτὸν ὡς ἄγγελος φωτός· καὶ πάντα μηχανᾶται, ἵνα δυνηθῇ νὰ καταπέισῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ παραδεχθῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ ἀποτρόπαια αὐτοῦ φρονήματα, καὶ παραδοθῇ δέσμιος εἰς τὰς ἑαυτοῦ χεῖρας· ἐὰν ὁμῶς ὁ ἄνθρωπος κρατήσῃ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ ἀσφαλῶς, ἢ μᾶλλον κρατήσῃ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ὑψώσῃ πρὸς οὐρανὸν τὸ ὄμμα τῆς καρδίας, ὅπως μὴ βλέπῃ ἐκείνους, οἵτινες ψιθυρίζουσι τὰ τοιαῦτα εἰς αὐτόν, τότε ὁ ἐχθρὸς μηχανᾶται ν' ἀνεύρῃ ἄλλους τρόπους ὑπουλοτέρους.

Λ Ο Γ Ο Σ Ν Δ'.

Περὶ τοῦ τετάρτου τρόπου τοῦ ἀντιρρήτικου παλέμου τοῦ διαβόλου.

ΟΤΑΝ ὁ ἐχθρὸς δὲν δυνηθῇ νὰ κατορθώσῃ τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν διὰ τῶν προηγουμένων μέσων, καταφεύγει εἰς τοῦτο, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔχει συγγένειαν ἢ ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐλπίζει περισσότερον διὰ τούτου τοῦ μέσου νὰ ἐπιφέρῃ τὸν ἀφανισμόν τοῦ ἀνθρώπου. Ποῖον δὲ εἶναι τὸ μηχανεῦμα τούτου; εἶναι τὸ ἐξῆς. Προβάλλει ὁ δόλιος εἰς τὸν λογισμὸν τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀνάγκην τῆς φυσικῆς αὐτοῦ αἰσχροῦς χρείας. διότι πολλάκις τυφλοῦται ἢ νοερὰ ὄρασις τοῦ νοῦς τοῦ ἀγωνιστοῦ ἐκ τούτου τοῦ λογισμοῦ, καὶ εὐκόλως νικᾶται εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ μάλιστα ὅταν εὐρεθῶσι πλησίον αὐτοῦ αὐτὰ τὰ αἰτία.

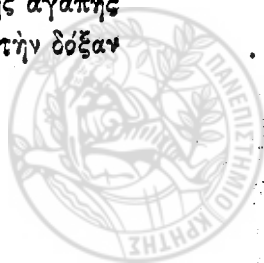
καθότι μετὰ γνώσεως καὶ δοκιμῆς μεταχειρίζεται τὸ μεθό-
 δευμα τοῦτο ὁ πονηρὸς διάβολος, ἤγουν ἐκ τῆς δοκιμῆς, τὴν
 ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ πολλοῦς δυνατοῦς ἀγωνιστάς, τοὺς ὁ-
 ποίους ἐνίκησε διὰ τούτου τοῦ μέσου, σοφίζεται τοῦτο· διότι
 κὰν δὲν δυνηθῆ νὰ πείσῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐνεργήσῃ ἐμπρά-
 κτως τὸ κακὸν διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀφορμῶν
 καὶ τῶν αἰτίων καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἡσυχίας, ἀγω-
 νίζεται ὅμως νὰ φαντάσῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ νὰ μορφώσῃ
 εἰς αὐτὸν φαντασίας ψευδεῖς ὑπὸ σχῆμα ἀληθείας, ὅπως οὕτω
 τοῦλάχιστον φέρῃ αὐτὸν εἰς ἐπιθυμίαν· καὶ γαργαλίζει αὐτὸν
 νὰ διαλογίζεται αἰσχροὺς λογισμοὺς καὶ αἰσχρὰ πράγματα,
 καὶ ἐπομένως φέρει αὐτὸν εἰς συγκατάθεσιν, καὶ καθιστᾷ ὑπεύ-
 θυνον, ὥστε καὶ ὁ ἄγγελος ὁ φύλαξ καὶ βοηθὸς αὐτοῦ ἀπο-
 μακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ· διότι γνωρίζει ὁ διάβολος, ὅτι ἡ νίκη
 τοῦ μοναχοῦ καὶ ὁ θησαυρὸς καὶ ἡ βοήθεια καὶ πάντα τὰ κα-
 λὰ συνίστανται εἰς τὸν λογισμὸν αὐτοῦ, καὶ ὅτι δι' ἐνὸς νεύ-
 ματος καταστρέφονται πάντα, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐκκλίνη ὀλί-
 γον ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, καὶ νὰ δεῖξῃ μικρὰν προαιρετικὴν συγ-
 κατάθεσιν, καὶ εὐθὺς ἐκπίπτει ἐξ ἐκείνου τοῦ ὕψους τῶν ἀρε-
 τῶν εἰς τὴν γῆν τῶν παθῶν, καθὼς συνέβη νὰ ἐκπέσωσι πολ-
 λοὶ ἐκ τῶν παλαιῶν ἀγίων ἀπὸ τὰς κατὰ φαντασίαν μορφὰς
 ὡραίων γυναικῶν. Πολλάκις ἔκαμε τρόπον ὁ διάβολος, καὶ
 ἔφερεν ἐν ἀληθείᾳ γυναῖκας εἰς ἀσκητάς, οἵτινες ἡσύχαζον
 πλησίον τοῦ κόσμου εἰς διάστημα ἐνὸς ἢ δύο μιλίων, ἢ καὶ
 μιᾶς ἡμέρας. Εἰς ἐκείνους ὅμως, οἵτινες εὐρίσκονται μακρὰν
 τοῦ κόσμου, ἐπειδὴ ἄλλως δὲν δύναται νὰ παγιδεύσῃ αὐτούς,
 δείκνυσι κατὰ φαντασίαν τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν, ὅτε μὲν
 διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ τῶν ἱματίων καὶ τῆς ἀσελγοῦς θεω-
 ρίας, ὅτε δὲ διὰ σχήματος γυμνῆς γυναικός, δεικνυούσης εἰς
 αὐτοὺς ἄπρεπα· καὶ διὰ τῶν τοιούτων τρόπων ἄλλους μὲν
 ἐνίκησε καὶ ἔρριψεν εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἄλλους δὲ ἐνέπειξε
 κατὰ φαντασίαν διὰ τὴν ἀμέλειαν αὐτῶν, οἵτινες ἐνέπεσαν εἰς

τὸν βυθὸν τῆς ἀπελπισίας, καὶ ὑπέστρεψαν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐξέπεσαν ἐκ τῆς οὐρανίου ἐλπίδος. Οἱ δὲ δυνατώτεροι τούτων καὶ πεφωτισμένοι ὑπὸ τῆς θείας χάριτος ἐνίκησαν τὸν ἐχθρὸν καὶ τὰς φαντασίας αὐτοῦ, καὶ περεφρόνησον τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου, καὶ εὐρέθησαν δόκιμοι εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, κὰν πολλάκις κατὰ φαντασίαν, ἢ καὶ ἀληθῶς ἐνίστε ἐδειξεν εἰς αὐτοὺς θησαυροὺς χρυσοῦ καὶ πολύτιμα πράγματα, ἵνα διὰ τῶν τοιούτων ἴσως δυνηθῇ νὰ ἐμποδίσῃ τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, καὶ συλλάβῃ ἐντὸς τῶν δικτύων αὐτοῦ.

Ἄλλ', ὦ Κύριε, Κύριε, ὁ γνωρίζων τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, μὴ εἰσάγῃς ἡμᾶς εἰς τοιοῦτους πειρασμούς, ἐκ τῶν ὁποίων μόλις οἱ δυνατοὶ καὶ δόκιμοι ἐξέρχονται νικηταί.

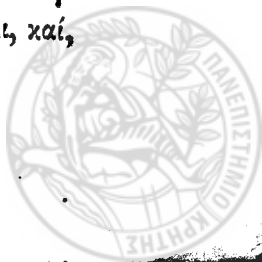
Καὶ ταῦτα πάντα ἔχει τὴν ἄδειαν ὁ διάβολος νὰ μεταχειρίζηται κατὰ τῶν ἀγίων, ἵνα δοκιμασθῇ ἢ εἰς Θεὸν ἀγάπην αὐτῶν, ἐὰν ἐν καιρῷ τῶν τοιούτων πειρασμῶν δὲν ψυχρανθῇ, καὶ ἐὰν διὰ τὴν ἀποχὴν τῶν πραγμάτων, καὶ διὰ τὴν ἐκ τοῦ κόσμου ἀναχώρησιν, καὶ διὰ τὴν στέρησιν καὶ πτωχείαν αὐτῶν φανῶσι φιλόθεοι, καὶ ἐπιμεινώσιν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ σταθερῶς· ἀλλὰ καὶ ἂν τυχὸν πλησιάσωσιν εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀγωνίζονται καὶ περιφρονοῦσιν αὐτὰ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, χωρὶς ποσῶς νὰ νικηθῶσιν ὑπὸ τῶν κολαυμάτων αὐτῶν. Οὕτω λοιπὸν πειραζόμενοι οἱ ἅγιοι, ὅχι μόνον γίνονται γνωστοὶ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν διάβολον, ὅστις ἔχει πολὺν πόθον νὰ πειράξῃ καὶ νὰ δοκιμάξῃ αὐτοὺς ὡς τὸν δίκαιον Ἰώβ. Ὄταν ὁ Θεὸς παραχωρῇ ὀλίγον ἀπὸ τὸν ἀγωνιστὴν, τότε πλησιάζει εἰς αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ πειράζει αὐτὸν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ὅχι καθ' ὅσον ἐπιθυμεῖ ὁ θόλιος· καὶ ἐκ τούτου δοκιμάζονται οἱ ἀληθινοὶ καὶ σταθεροὶ ἀγωνισταί, ἐὰν ταῦτα πάντα καταφρονῶσι καὶ λογίζωνται ὡς μηδὲν ἐνώπιον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· καὶ ταπεινούμενοι πάντοτε, ἀποδιδοῦσι τὴν δόξαν

εἰς τὸν Θεόν, ὅστις βοήθει αὐτοὺς εἰς πάντα, καὶ ὑπάρχει ὁ αἴτιος τῆς νίκης αὐτῶν· καὶ ἐν καιρῷ τοῦ ἀγῶνος παραδίδοντες ἑαυτοὺς εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, λέγουσι πρὸς αὐτόν· σὺ, Κύριε, ὑπάρχεις ὁ μόνος δυνατός, καὶ σὸς εἶναι ὁ ἀγὼν οὗτος· πολέμησον καὶ νίκησον εἰς αὐτὸν ὑπὲρ ἡμῶν. Καὶ τότε δοκιμάζονται οὗτοι ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ.

Ὅσοι δὲ εἶναι νόθοι ὡς τὸ χρυσίον, διὰ τῶν τοιούτων πειρασμῶν δοκιμάζονται καὶ γνωρίζονται, καὶ οἱ τοιοῦτοι πίπτουσιν ὡς σκύβαλα ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ διδοῦσι χώραν εἰς τὸν ἐχθρόν, καὶ καθίστανται ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἀμέλειαν τῆς ἑαυτῶν διανόιας, ἢ διὰ τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτῶν, καὶ δὲν ἀξιοῦνται νὰ δεχθῶσι τὴν θεῖαν ἐκείνην δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἔχουσιν οἱ ἅγιοι· διότι δὲν νικᾶται ποτε ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐνεργοῦσα ἐν ἡμῖν· ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἡμῶν εἶναι παντοδύναμος καὶ ἰσχυρότερος πάντων, καὶ φαίνεται εἰς πᾶσαν περίστασιν νικητῆς διὰ τοῦ θνητοῦ ἡμῶν σώματος, συγκατερχόμενος μεθ' ἡμῶν εἰς τὸν πόλεμον· ἐὰν δὲ ἐνίοτε νικώμεθα, εἶναι φανερόν, ὅτι ἄνευ αὐτοῦ νικώμεθα. Οἱ τοιοῦτοι δὲ νόθοι ἀγωνισταὶ γυμνοῦντες ἑαυτοὺς διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν προαιρέσεως ἐκ τῆς θείας δυνάμεως, οὐ μόνον δὲν ἀξιοῦνται ποτε αὐτὴν ὡς οἱ νικηταί, ἀλλὰ χάνουσι καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν των δύναμιν, τὴν ὁποίαν εἶχον ἐν καιρῷ τῶν σφοδρῶν πολέμων, καὶ αἰσθάνονται ἑαυτοὺς κενούς. Πῶς δὲ αἰσθάνονται τοῦτο; ἐπειδὴ θεωροῦσι τὴν πτώσιν αὐτῶν γλυκεῖαν, καὶ στοχάζονται, ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ ὑπομείνωσι τὸν ἀγῶνα τοῦ ἐχθροῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀγῶνα ἐνίκων ἄλλοτε γενναίως καὶ μετὰ ζήλου διὰ τῆς ἐξάψεως τῆς φύσεως, τὴν ὁποίαν εἶχον κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τοῦ ἀγῶνος θερμοτάτην, καὶ ἤδη δὲν εὐρίσκουσι ταύτην εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν.

Καὶ οἱ μὲν ράθυμοι καὶ χαῦνοι κατὰ τὴν ψυχὴν ὄχι μόνον ἐκ τούτων καὶ τῶν παραμαίων ἀγῶνων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἤχου τοῦ φύλλου τοῦ δένδρου φοβοῦνται καὶ ταρασσονται, καί,

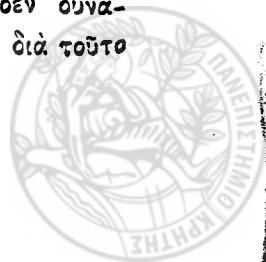

ὕπ' ὀλίγης ἀνάγκης τῆς πείνης, ἢ μικρᾶς ἀσθενείας νικώμενοι, ἀπαρνοῦνται τὸν ἀγῶνα, καὶ στρέφουσιν εἰς τὰ ὀπίσω. Οἱ δὲ ἀληθινοὶ καὶ δόκιμοι ἀπὸ λάχανα καὶ χόρτα καὶ ἀπὸ ρίζας τῶν ξηρῶν βοτάνων τρεφόμενοι, δὲν καταδέχονται νὰ γεθῶσι τι πρὸ τῆς διωρισμένης ὥρας τῆς τροφῆς· ἀλλὰ καί, ἠτονισμένον τὸ σῶμα ἔχοντες, χαμευνοῦσιν· οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν κένωσιν τοῦ στομάχου θαμπῶνουςι· κὰν δὲ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πλησιάζωσιν εἰς τὸν θάνατον, οὐδὲ οὕτω δέχονται νὰ νικηθῶσι, καὶ νὰ ἐκπέσωσι τῆς σταθερᾶς αὐτῶν προαιρέσεως· διότι ἐπιθυμοῦσι καὶ εὐχαριστοῦνται νὰ βιάζωσι πάντοτε ἑαυτοὺς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ προτιμῶσι νὰ κοπιάζωσιν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς μᾶλλον, παρὰ νὰ ζῶσιν εἰς τὴν πρόσκαιρον ταύτην ζωὴν ἐν ἀνέσει καὶ ἀναπαύσει· εὐφραίνονται δὲ καὶ εἰς τοὺς ἐπερχομένους εἰς αὐτοὺς πειρασμούς· ἐπειδὴ γνωρίζουσιν, ὅτι διὰ τούτων τῶν πειρασμῶν γίνονται τέλειοι· ἀλλὰ καὶ τοὺς κόπους καὶ μόχθους ὑπομένουσιν εὐχαρίστως διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, καὶ μέχρις αἵματος καὶ θανάτου προθυμοποιοῦνται καὶ δέχονται γενναίως τὰς ἐπηρείας τοῦ ἐχθροῦ, χωρὶς ποσῶς ν' ἀναχωρῶσιν ἐκ τοῦ σταδίου καὶ τοῦ ἀγῶνος. Ἐγὼ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἶη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ ΝΕ΄.

Περὶ παθῶν.

Ω, ΠΟΣΟΝ γλυκεῖαι φαίνονται αἱ αἰτίαι καὶ αἱ ἀφορμαὶ τῶν παθῶν· καὶ τὰ μὲν πάθη δύναται τις ἐνίοτε νὰ κόψῃ, καὶ μετὰ τὴν παῦσιν αὐτῶν γαληνιά καὶ εὐφραίνεται· ἀλλὰ δὲν δύναται ν' ἀφήσῃ εὐκόλως καὶ τὰς αἰτίας τῶν παθῶν· διὰ τοῦτο

καὶ χωρὶς νὰ θέλωμεν πειραζόμεθα· καὶ εἰς μὲν τὰ πάθη λυπούμεθα, τὰς δὲ ἀφορμὰς τῶν παθῶν ἀγαπῶμεν· τὰς μὲν ἀμαρτίας δὲν ἐπιθυμοῦμεν, τὰς ἀφορμὰς ὅμως τῶν ἀμαρτιῶν μεθ' ἡδονῆς δεχόμεθα· διὰ τοῦτο αἱ αἰτίαι καὶ αἱ ἀφορμαὶ γίνονται παραίτιοι τῶν ἀμαρτιῶν. Ὅστις ἀγαπᾷ τὰς ἀφορμὰς καὶ τὰς αἰτίας τῶν παθῶν, αὐτὸς ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος ὑπάρχει ὑποχείριος καὶ δεδουλωμένος εἰς τὰ πάθη· καὶ ὅστις μισεῖ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀμαρτίας, ἐξομολογεῖται αὐτάς, καὶ συγχωρεῖται. Εἶναι ἀδύνατον ν' ἀφήσῃ τις ἄλλως τὴν συνήθειαν τῆς ἀμαρτίας, εἰμὴ ἐὰν ἀποκτήσῃ ἔχθραν πρὸς αὐτήν· καὶ ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ τῆς ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ, ἐὰν δὲν ἐξομολογηθῇ αὐτάς· διότι ἡ μὲν ἔχθρα τῆς ἀμαρτίας εἶναι ἔνδειξις ἀληθοῦς ταπεινώσεως, ἡ δὲ ἐξομολόγησις ἔνδειξις κατανύξεως, ἣτις προκύπτει εἰς τὴν καρδίαν ἀπὸ αἰσχύνῃς.

Ἐὰν δὲν μισήσωμεν τὰ μέμφεως ἄξια ἔργα, δὲν δυνάμεθα νὰ αισθανθῶμεν τὴν δυσωδίαν τῆς ἐνεργείας αὐτῶν. Ἔως ὅτου δὲν ἀπορρίψεις ἐκ τῆς ψυχῆς σου τὰ ἄτοπα πάθη, δὲν θέλεις γνωρίσει πόση καὶ ὅποια αἰσχύνῃ καὶ ἐντροπῇ σὲ περικαλύπτει· ὅταν ὅμως ἴδῃς εἰς ἄλλους τὸ ἰδικόν σου φορτίον, τότε θέλεις γνωρίσει τὴν περιχειμένην σε ἐντροπῇν. Ἀπομακρύνθητι ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ τότε θέλεις αισθανθῇ τὴν δυσωδίαν αὐτοῦ· διότι ἐὰν δὲν ἀπομακρυνθῆς ἀπ' αὐτοῦ, δὲν θέλεις μάθῃ πόσον βρωμᾶ, ἀλλὰ μάλιστα θέλεις αισθανθῇ τὴν δυσωδίαν αὐτοῦ ὡς καλὴν εὐωδίαν, καὶ τὴν γύμνωσιν τῆς ἰδικῆς σου αἰσχύνῃς θέλεις θεωρήσει ὡς κάλυμμα δόξης.

Μακάριος ὅστις ἀποφεύγει τὸ σκότος τοῦ κόσμου, καὶ προσέχει εἰς ἑαυτὸν μόνον· ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἡ φυσικὴ διάρασις καὶ διάκρισις τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ὧσιν οὗτος εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων· διότι πῶς ἤθελε δυνηθῆ ἡ διάκρισις αὐτοῦ νὰ διακρίνῃ τὸ πρέπον, ἐνῶ ὑπάρχει πάντοτε ἐσκοτισμένη; Μακάριος ὅστις ἀφήσει τὴν σκότωσιν τῆς μέ-

θης αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀχόρταστον τῆς κραιπάλης αὐτοῦ βλέπων εἰς ἄλλους, θέλει μάθη, ὁποῖόν τι κακὸν ὑπάρχει, καὶ θέλει αἰσθανθῆ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ αἰσχύνην· καθότι ἐν ὄσῳ εὐρίσκειται εἰς τὴν κραιπάλην τῆς μέθης τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν, πάντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ πραττόμενα φαίνονται εἰς αὐτὸν εὐπρεπῆ καὶ τίμια· ἐπειδὴ ὅταν ἡ φύσις εἴτε ἀπὸ οἴνου, εἴτε ἀπὸ σαρκικῆς ἐπιθυμίας ὑπάρχουσα μεθυσμένη ἐξέλθῃ τῶν ἑαυτῆς ὀρίων καὶ τοῦ μέτρου, εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό· καθόσον καὶ τὰ δύο ἐκβάλλουσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ πρέπον, καὶ κινουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔκκασιν εἰς τὸ σῶμα· ἐπειδὴ οἱ μὲν τροποὶ ἔχουσι διαφορὰν, τὸ δὲ συγκέκαυμα εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό· καὶ ἡ μὲν μεταβολὴ εἶναι μία, αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν αἰτιῶν ὑπάρχουσιν ἄνισοι· διακρίνεται δε καὶ κατὰ τὴν ὑποδοχὴν ἐκάστου.

Εἰς πᾶσαν ἀνάπαυσιν ἀκολουθεῖ τάλαιπωρία· καὶ εἰς πᾶσαν διὰ τὸν Θεὸν τάλαιπωρίαν ἀκολουθεῖ ἀνάπαυσις. Ὅλα τὰ πράγματα τούτου τοῦ κόσμου μεταβάλλονται· ἡ δὲ μεταβολὴ γίνεται διὰ τῶν ἐναντίων, ἢ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἢ εἰς τὴν μέλλουσαν, ἢ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἐξ ἀκολασίας ἡδονὴν, ἢ εἰς τὴν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀγιωσύνης γινομένην κακοπάθειαν· καὶ ταῦτα οἰκονομεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ φιλανθρωπίας, ἢ εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, ἢ εἰς τὸ τέλος αὐτῆς νὰ γεύωνται τῆς κολάσεως οἱ ὑπεύθυνοι, καὶ οἱ δίκαιοι τῆς χαρᾶς· διότι ὁ Θεὸς δὲν ἐμποδίζει τὴν ὠφέλειαν τοῦ καλοῦ μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας· τὸ δὲ κακὸν ἐμποδίζει, ναί, ἵνα παιδευθῇ ὁ ἄξιος κολάσεως, καθὼς εἶναι γεγραμμένον, ὅτι ὅστις παιδεύεται ἐνταῦθα διὰ τὴν αἰσχύνην αὐτοῦ, αὐτὸς τρώγει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γέενναν.

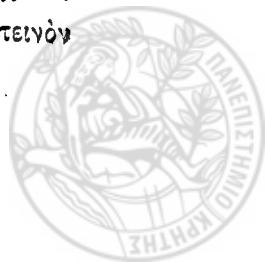
Παραφυλάττου ἀπὸ τὸ ἰδιόν σου αὐτεξούσιον, ὅπερ προηγεῖται τῆς κακῆς δουλείας. Παραφυλάττου ἀπὸ τὴν παρηγορίαν, ἥτις προηγεῖται τοῦ πολέμου τῆς πορνείας. Παραφυλάττου ἀπὸ τὴν γνῶσιν, ἥτις προηγεῖται τῆς ἀπαντήσεως

τῶν πειρασμῶν. Καὶ κατ' ἐξοχὴν παραφυλάττου ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀρετῆς, ἣτις προηγείται τῆς τελειώσεως τῆς μετανοίας· διότι ὅλοι εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ, καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει ἐλεύθερος ἀπὸ πειρασμούς. Ἡ μετάνοια ὑπάρχει ὑψηλότερα πασῶν τῶν ἀρετῶν, τῆς ὁποίας τὸ ἔργον δὲν δύναται νὰ τελειώσῃ, παρὰ μόνον ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου· διὰ τοῦτο ἡ μετάνοια ἀπαιτεῖται εἰς πάντας καὶ πάντοτε, καὶ οὐδεὶς ὄρος τελειώσεως τῆς μετανοίας ὑπάρχει· διότι καὶ αὐτῶν τῶν τελείων ἢ τελειότης εἶναι ἀτελής· καὶ διὰ τοῦτο ἡ μετάνοια δὲν περιορίζεται εἰς διορισμένους καιρούς, οὔτε εἰς ὠρισμένας πράξεις ἕως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου. Ἐνθυμοῦ, ὅτι εἰς πᾶσαν ἡδονὴν ἀκολουθεῖ ἀηδία καὶ πικρότης.

Παραφυλάττου ἐκ τῆς χαρᾶς ἐκείνης, ἣτις δὲν ἐμπεριέχει τὴν αἰτίαν τῆς ἀλλοιώσεως· ἐπειδὴ πᾶν ὅ,τι οἰκονομεῖται ἄνωθεν κρυπτῶς, δὲν δύνασαι νὰ καταλάβῃς, οὔτε νὰ γνωρίσῃς τὸν ὄρον καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀλλοιώσεως αὐτοῦ. Φοβοῦ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια νομίζεις ὅτι ἔχουσι καλῶς, κἂν εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Ὅστις ἔμαθε νὰ κυβερνᾷ φρονίμως τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, αὐτὸς εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ ἔργα λαμβάνει ἀλλοιώσιν.

Εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἀκολουθεῖ ἔκστασις καὶ ταραχὴ τῶν λογισμῶν· καὶ εἰς τὴν πολλὴν καὶ ἄμετρον ἐργασίαν ἀκολουθεῖ ἀκηδεῖα· καὶ εἰς τὴν ἀκηδεῖαν πάλιν ἀκολουθεῖ ἔκστασις· ἀλλὰ διαφέρει ἡ πρώτη ἔκστασις τῆς δευτέρας· διότι εἰς μὲν τὴν πρώτην ἔκστασιν ἀκολουθεῖ ὁ πόλεμος τῆς πορνείας, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἡ ἐκ τοῦ ἡσυχαστηρίου φυγὴ καὶ ἡ ἀπὸ τῆς εἰς τόπον μετάβασις· ἡ δὲ μετρία καὶ ἐπιμελής ἐργασία ὑπάρχει ἀτίμητος· καὶ εἰς μὲν τὴν μετρίαν ἐργασίαν ἀκολουθεῖ αὐξησις ἡδονῆς, εἰς δὲ τὴν ἀμετρίαν ἢ αὐξησις τῆς ἐκστάσεως. Ὑπόμεινον τὴν ἀφρασύνην τῆς φύσεώς σου, ἀδελφέ, ἣτις σὲ νικᾷ· διότι προτίθεσαι νὰ φθάσῃς εἰς ἐκείνην τὴν σοφίαν, ἡ ὁποία ἔχει παντοτεινὸν

τῆς ἀρετῆς τὸν στέφανον. Μὴ δειλιάσης ἐκ τῆς ταραχῆς τοῦ ἀδαμιαίου σου σώματος, τὸ ὁποῖον ἐτοιμάσθη νὰ φθάσῃ εἰς ἐκείνην τὴν τρυφήν, τῆς ὁποίας ἡ γνῶσις ὑπάρχει ἄγνωστος εἰς τοὺς σαρκικούς ἀνθρώπους. Ὅταν ἔλθῃ ὁ οὐράνιος βασιλεὺς τῆς εἰρήνης, μὴ ταραχθῆς ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ταραχῆς τῆς φύσεως· διότι ἡ κακοπάθεια τοῦ σώματος εἶναι πρόσκαιρος εἰς τὸν μεθ' ἡδονῆς δεχόμενον αὐτήν· ἐπειδὴ τὰ πάθη ὁμοιάζουσι μὲ σκύλους, οἱ ὁποῖοι συνήθιζουσι νὰ συγχιάζωσιν εἰς τὰ μακελλεῖα, καὶ διὰ μόνης τῆς φωνῆς ἀποδιώκονται· ἀλλ' ὅταν παραμεληθῶσιν, ὡς λέοντες ἐπέρχονται ἐναντίον σου. Καταφρόνησον τὴν μικρὰν ἐπιθυμίαν, ἵνα μὴ ἐμπέσῃς εἰς τὴν σφοδρότητα τῆς πυρώσεως αὐτῆς· καθότι ἡ πρὸς ὀλίγον διὰ τὰ μικρὰ πράγματα γινομένη ὑπομονή, ἀπομακρύνει τὸν κίνδυνον τῶν μεγάλων πραγμάτων· ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξουσιάσῃ τις τὰ μεγάλα πράγματα. ἔάν δὲν νικήσῃ πρῶτον τὰ μικρὰ καὶ εὐτελεῖ.

Ἐνθυμοῦ τὴν τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν μέλλεις νὰ φθάσῃς, ὡς ἀδελφέ, τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ὡς αὕτη ἡ πρόσκαιρος, ἡ συντριβομένη ὑπὸ τῆς θνητότητος· εἰς ἐκείνην τὴν ζωὴν δὲν ὑπάρχει πύρωσις τῆς συγχράσεως, ἡ ὁποία νὰ προξενῇ διὰ τῆς κολακείας τῆς ἡδονῆς κόπον εἰς τὴν φύσιν. Ἐπόμενον τὸν κόπον τοῦ ἀγῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον εἰσῆλθες πρὸς δοκιμασίαν, ἵνα λάβῃς παρὰ Θεοῦ τὸν στέφανον, καὶ θέλεις εὐφρανθῆ, ὅταν μεταβῆς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου εἰς ἐκείνην τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ἐνθυμοῦ καὶ ἐκείνην τὴν ἀνάπαυσιν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει τέλος. Ἐνθυμοῦ καὶ ἐκείνην τὴν ἀπαθεστάτην ζωὴν, καὶ τὴν ἀμετακίνητον οικονομίαν, καὶ ἐκείνην τὴν αἰχμαλωσίαν, ἣτις σὲ ἀναγκάζει νὰ ἀγαπήσῃς τὸν Θεόν· εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει ἡ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ν Σ Τ'.

Περὶ τοῦ, ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν συνεχώρη-
σεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν νὰ ᾖναι δεκτικὴ τῶν
παθῶν· καὶ περὶ ἀσκητικῆς ἐργασίας.

ΤΟ νὰ πίπτῃ τις εἰς τινὰ ἀμαρτίαν εἶναι δηλωτικόν, ὅτι ἀσθενεῖ κατὰ τὴν ψυχὴν· διότι ὁ Θεὸς πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν συνεχώρησε νὰ ᾖναι ἡ ψυχὴ δεκτικὴ τῶν παθῶν· ἐπειδὴ δὲν ἐνέκρινε νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἀνωτέραν τῶν παθῶν πρὸ τῆς δευτέρας παλιγγενεσίας τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν· τὸ δὲ νὰ ᾖναι ἡ ψυχὴ δεκτικὴ τῶν παθῶν, τοῦτο ὠφελεῖ εἰς τὴν ἐπίπληξιν τῆς συνειδήσεως· τὸ νὰ διαμένη ὁμως δεδουλωμέ-
νη εἰς τὰ πάθη, καὶ νὰ ἐνεργῇ αὐτά, εἶναι ἀδιάντροπον καὶ ἀναίσχυντον. Ἔρεις τρόποι ὑπάρχουσι, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ δύναται νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν Θεόν, ἢ διὰ θερμοτάτης πί-
στεως, ἢ διὰ φόβου, ἢ διὰ παιδείας τοῦ Κυρίου· καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἄλλως, εἰ μὴ δι' ἐνὸς τῶν τριῶν τούτων τρόπων.

Καθὼς ἐκ τῆς γαστριμαργίας γεννᾶται ἡ ταραχὴ καὶ ἡ σύγχυσις τῶν λογισμῶν, οὕτω καὶ ἐκ τῆς πολυλογίας καὶ ἀταξίας τῶν συντυχιῶν γεννᾶται ἡ ἀνοησία καὶ ἡ φρενολειψία. Ἡ μέριμνα τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ταραττεῖ τὴν ψυ-
χὴν, καὶ ἡ τούτων προσπάθεια συγχέει τὸν νοῦν, καὶ ἐκβάλλει αὐτὸν ἐκ τῆς γαλήνης καὶ τῆς ἡσυχίας.

Πρέπει ὁ μοναχός, ὅστις παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐκδού-
λευσιν τοῦ Θεοῦ, νὰ ᾖναι πάντοτε ἀμέριμνος ἀπὸ πᾶσαν βιωτι-
κὴν φροντίδα, ἵνα, ἐξετάζων ἑαυτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, μὴδὲν εὔρη ἐκ τῶν πραγμάτων τούτου· διότι ὅταν ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν ἐκ τῶν τοιούτων πραγμάτων, δύναται ἐλευθέρως νὰ μελετᾷ ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Οἱ σωμα-

τικοί κόποι άνευ τῆς καθαρότητος τοῦ νοός εἶναι ὡς μήτηρ ἄτεκνος καὶ μαστοὶ κατάξηροι· ἐπειδὴ δὲν δύνανται νὰ φέρωσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ μὲν σῶμα κάμνουσι κατάκοπον, δὲν ἠμποροῦσιν ὁμως νὰ ἐκρίξωσιν καὶ τὰ πάθη ἀπὸ τὸν νοῦν, διὰ τοῦτο οὐδένα καρπὸν προξενούσι· καθὼς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος σπείρει ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν, οὐδὲν δύναται νὰ ὠφελθῆ ἐκ τῶν σωματικῶν κόπων, ἀλλὰ στενάζει ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ ἐκ τῆς πολλῆς ἀγρυπνίας καὶ τοῦ δεσμοῦ τῶν πραγμάτων· καὶ μαρτυρεῖ τοῦτο ἡ θεία γραφή λέγουσα, φωνάζουσιν ὡς λαός τις, ὁ ὁποῖος ἐργάζεται τὰς ἐντολάς τοῦ κυρίου, καὶ ζητοῦσι παρ' ἐμοῦ τοῦ Θεοῦ διδαισύνην καὶ ἀλήθειαν, καὶ θέλουσι νὰ πλησιάσωσι πρὸς ἐμέ, λέγοντες, διὰ τί δὲν ἐπέβλεψας εἰς ἡμᾶς, ὅταν ἐνηστεύσαμεν καὶ ἐταλαιπωρήθημεν; ἐπειδὴ εἰς τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν ὑμῶν ἐπράττετε τὰ θελήματα ὑμῶν, ἤγουν τὰς πονηρὰς ἐνθυμήσεις καὶ μνησικαχίας ὑμῶν, καὶ προσεφέρετε θυσίας εἰς αὐτάς ὡς εἰς εἶδωλα, καὶ εἰς τοὺς καχοὺς ὑμῶν λογισμοὺς, τοὺς ὁποίους θεωρεῖτε ὡς Θεούς, ἐθυσιάσατε τὰ ὑμέτερα σώματα, τὰ ὁποῖα εἶναι τιμιώτερα ἀπὸ πολλὰς ζῶων θυσίας, ἐνῷ ἔπρεπε ν' ἀφιερῶσητε ταῦτα εἰς ἐμὲ διὰ τῶν καλῶν ὑμῶν ἔργων διὰ τῆς καθαρᾶς συνειδήσεως, λέγει Κύριος.

Εὐκαρπος γῆ εἶναι ἐκείνη, ἣτις εὐφραίνει τὸν γεωργὸν διὰ τῆς ἑκατονταπλασίου καρποφορίας. Εἰς τὴν ψυχὴν, ἣτις ἐλαμπρύνθη διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς παντοτεινῆς ἀγρυπνίας, οἰκοδομεῖ ὁ Κύριος διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς νεφέλην, σκέπουσιν αὐτὴν τὴν ἡμέραν, καὶ φῶς-πυρίνου στόλου, φωτίζον αὐτὴν τὴν νύκτα, καὶ ἔσωθεν τῆς νεφέλης λάμπει θεῖον φῶς.

Καθὼς τὸ νέφος σκεπάζει τὸ φῶς τῆς σελήνης, οὕτω καὶ οἱ ἄτμοι τῆς κοιλίας διώκουσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ· καὶ καθὼς ἐξάπτεται ἡ φλόξ τοῦ πυρός εἰς τὰ ξηρὰ ξύλα, οὕτω καὶ ὁ χορτασμὸς τῆς κοιλίας ἐξάπτει τὴν φλόγα

τῆς πορνείας εἰς τὸ σῶμα· καὶ καθὼς ἡ προσθήκη τῆς ὕλης αὐξάνει τὴν φλόγα τοῦ πυρός, οὕτω καὶ αἱ πολυποικίλαι τροφαὶ αὐξάνουσι τὴν κίνησιν τοῦ σώματος. Εἰς φιλήδονον σῶμα ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ δὲν ἐνοικεῖ· ὁ δὲ ἀγαπῶν τὸ ἑαυτοῦ σῶμα δὲν θέλει ἐπιτύχει τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Καθὼς μετὰ πόνων γεννᾷ ἡ μήτηρ τὸν εὐχάριστον καρπὸν τῆς ἑαυτῆς κοιλίας, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ πόνου τοῦ λαιμοῦ γεννᾶται εἰς τὴν ψυχὴν ὡς εὐχάριστος καρπὸς ἡ γνῶσις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' εἰς τοὺς ὀκνηροὺς καὶ φιληδόνοὺς γεννᾶται καρπὸς αἰσχύνης. Καθὼς ὁ πατήρ ἐπιμελεῖται τὸ ἑαυτοῦ τέκνον, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐπιμελεῖται τὸ σῶμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κακοπαθεῖ διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, καὶ εὐρίσκεται πάντοτε πλησίον αὐτοῦ. Ἡ σοφῶς καὶ φρονίμως γινομένη ἐργασία ὑπάρχει ἀτίμητος.

Ξένος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις κατὰ διάνοιαν εὐρίσκεται ἔξω τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. Πενθικὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις διέρχεται πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ζωὴν ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Μοναχὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις κάθηται μακρὰν τοῦ κόσμου, καὶ δέεται τοῦ Θεοῦ πάντοτε, ὅπως ἐπιτύχῃ τὰ μέλλοντα ἀγαθά. Πλοῦτος τοῦ μοναχοῦ εἶναι ἡ παρηγορία, ἡ ὁποία γεννᾶται ἐκ τοῦ πένθους, καὶ ἡ χαρὰ, ἣτις γεννᾶται ἐκ τῆς πίστεως, καὶ λάμπει εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. Ἐλεήμων εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἄνευ τινὸς διακρίσεως ἐλεεῖ πάντας ἐπίσης. Παρθένος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον ἐφύλαξε τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀμόλυτον, ἀλλὰ καί, ὅταν κατ' ἰδίαν ἰδῇ κανὲν τῶν μελῶν αὐτοῦ γυμνόν, ἐντρέπεται ἑαυτόν. Ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν σωφροσύνην, ἀποδιώξον διὰ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς διαρκoῦς προσευχῆς τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς, καὶ καθοπλίσθητι ἐναντίον τῶν αἰτιῶν, τὰ ὁποῖα κινουσι καὶ ἐρεθίζουσι τὴν φύσιν· διότι ἄνευ τούτων τῶν μέσων ἀδύνατον νὰ ἰδῇς καθαρότητα εἰς τὴν ψυχὴν σου. Ἐὰν ἐπιθυμῆς ν' ἀποκτήσης τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης, συνή-

θίξε πρῶτον νὰ καταφρονῆς πάντα τὰ παρόντα πράγματα, ἵνα μὴ ἐλκισθῇ ὁ νοῦς σου ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐξέλθῃ τῶν ἑαυτοῦ ὀρίων· ἐπειδὴ ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ τελειότης τῆς ἐλεημοσύνης φαίνεται εἰς τὴν ὑπομονὴν ἐκείνου, ὅστις προτιμᾷ ν' ἀδικῆται. Ἡ τελειότης τῆς ταπεινώσεως συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑπομένῃ τις μετὰ χαρᾶς τὰς ψευδεῖς κατηγορίας. Ἐὰν ἀληθῶς ὑπάρχῃς ἐλεήμων, ὅταν ἀδίκως ἀφαιρῶσι τὰ πράγματά σου, μὴ λυπηθῆς ποσῶς, μηδὲ διηγοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ζημίαν σου, ἀλλὰ μᾶλλον ἄς καταποθῇ ὑπὸ τῆς ἐλεημοσύνης σου ἡ ἀδίκως γινομένη σοι ζημία, καθὼς τὸ ὕδωρ καταποθεῖται ὑπὸ τῆς αὐστηρότητος τοῦ οἴνου· καὶ δεῖξον τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης σου διὰ τῶν πρὸς τοὺς ἀδικούντάς σε εὐεργεσιῶν, καθὼς ἐπραξεν ὁ μακάριος Ἐλισσαῖος εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ αἰχμαλωτήσωσιν αὐτόν· διότι ὅταν προσευχήθῃ καὶ ἐτύφλωσεν αὐτοὺς διὰ τῆς ὀμίχλης, ἀπέδειξε τὴν ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσαν θεῖαν δύναμιν· ὅταν δὲ πάλιν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς φαγητὸν καὶ ποτόν, ἀπέδειξε τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης, τὴν ὁποίαν εἶχεν.

Ὁ ἀληθὴς ταπεινόφρων δὲν ταράσσεται, ὅταν ἀδικῆται, εὐτε ἀπολογεῖται διὰ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον ἠδικήθη, ἀλλὰ δέχεται ὡς ἀληθεῖς τὰς ψευδεῖς συκοφαντίας, καὶ δὲν φροντίζει νὰ καταπέισῃ τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἐσυκοφαντήθη, ἀλλὰ ζητεῖ συγχώρησιν. Τινὲς ταπεινόφρονες ἐκουσίως ὠνόμασαν ἑαυτοὺς ἀκολάστους, χωρὶς νὰ ἦναι τοιοῦτοι· ἄλλοι δὲ πάλιν ὑπέμειναν τὸ ὄνομα τῆς μοιχείας, ὄντες μακρὰν τοῦ τοιούτου ἔργου, καὶ θεατρίζον ἑαυτοὺς μετὰ δακρύων διὰ τὴν ἐπικαρπῖαν τῆς ἁμαρτίας, τὴν ὁποίαν δὲν ἐπραξάν, καὶ ἐζήτησαν μετὰ κλαυθμοῦ παρὰ τῶν ἀδικησάντων συγχώρησιν τῆς ἀνομίας, τὴν ὁποίαν δὲν ἐγνώρισαν, ἐνῶ ἦσαν ἐστεφανωμένοι κατὰ τὴν ψυχὴν διὰ τοῦ στεφάνου τῆς καθαρότητος καὶ ἀγιωσύνης· καὶ ἄλλοι, ἵνα μὴ δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν ἐνάρετον αὐτῶν κατάστασιν, τὴν ὁποίαν εἶχον κεκρυμ-

μένην, προσεποιούντο, ὅτι ἦσαν παράφρονες, ἐνῶ πραγματικῶς ὑπῆρχον ἠρτυμένοι τῷ θεῷ ἄλατι, καὶ σταθεροὶ διὰ τῆς ἀταραξίας, ὥστε διὰ τὴν ἄκραν αὐτῶν τελειότητα ἠξιώθησαν νὰ ἔχωσι τοὺς ἀγίους ἀγγέλους κήρυκας τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτῶν.

Καὶ σὺ μὲν νομίζεις, ὅτι ἔχεις ταπεινώσιν, ἄλλοι ὁμως κατηγοροῦν ἐαυτοὺς, καὶ σὺ οὔτε ὑποφέρεις νὰ κατηγορηθῆς παρ' ἄλλων, καὶ ὁμως στοχάζεσαι ἐαυτὸν ταπεινόφρονα. Ἐὰν πραγματικῶς ὑπάρχῃς ταπεινόφρων, δοκίμασον σεαυτὸν εἰς τὰς παρὰ τῶν ἄλλων γινομένης σοι ἀδικίας, καὶ παρατήρησον, ἐὰν δὲν ταράττησαι ἀδικούμενος.

Πολλὰς μονὰς τοῦ οὐρανίου πατρὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν ὀνομάζει τὰ μέτρα τῆς διανοίας ἐκείνων, οἵτινες κατοικοῦσιν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον τῆς ἀναπαύσεως, ἡγουν τὰς διακρίσεις καὶ διαφορὰς τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων, εἰς τὰ ὅποια ἐντροφῶσι διὰ τῆς διανοίας· ἐπειδὴ δὲν ὠνόμασε πολλὰς μονὰς τὴν διαφορὰν τῶν τόπων, ἀλλὰ τὴν τάξιν τῶν χαρισμάτων· καὶ ἐντροφῶσιν οὕτω, καθὼς κατατροφᾷ ἕκαστος τὸν αἰσθητὸν ἥλιον ἀναλόγως τῆς καθαρότητος τῆς ὀπτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως καὶ ἀντιλήψεως· καὶ καθὼς φέγγει εἰς λύχνος ἐντὸς μιᾶς οἰκίας, ἀλλ' ἡ λάμψις αὐτοῦ ὑπάρχει διάφορος εἰς ἕκαστον, χωρὶς νὰ διαμοιράζηται τὸ φῶς εἰς πολλὰς λάμπεις· οὕτω καὶ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα ὅλοι οἱ δίκαιοι κατοικοῦσιν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἀδιαιρέτως, καὶ ἕκαστος φωτίζεται ἀπὸ ἓνα νοητὸν ἥλιον κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ, καὶ ἀπολαμβάνει κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ τὴν χάριν καὶ τὴν εὐφροσύνην ὡς ἀπὸ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀέρα, καὶ τόπον, καὶ καθέδραν, καὶ θεωρίαν καὶ σχῆμα, ἀλλὰ δὲν βλέπει τις τὰ μέτρα τοῦ ἄλλου, οὔτε τοῦ ἀνωτέρου, οὔτε τοῦ κατωτέρου αὐτοῦ, ἕνα μὴ, βλέπων τὴν ὑπεράλλουσαν χάριν τοῦ φίλου του, καὶ τὸ ἑαυτοῦ ὑστέρημα, λυπηθῆ· μὴ γένοιτο νὰ ὑπάρχῃ ἐκεῖ τοῦτο, ὅπου οὐκ ἔστι λύπη καὶ στεναγμός, ἀλλ'

ἐκαστος κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβε χάριν, καὶ κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ εὐφραίνεται ἔσωθεν αὐτοῦ· ἡ δὲ ἐξωτερικὴ θεωρία καὶ ἡ χαρὰ ὑπάρχει εἰς πάντας μία καὶ ἡ αὐτὴ· καὶ ἐκτὸς τῶν δύο τούτων τάξεων δὲν ὑπάρχει ἄλλη τρίτη τάξις· καὶ μίαν μὲν τάξιν λέγω τὴν ἄνω, καὶ ἄλλην τὴν κάτω, ἡγουν τὴν οὐρά- βασιλείαν, καὶ τὴν γέενναν· μεταξύ δὲ τῶν δύο τούτων τάξεων ὑπάρχει ἡ ποικιλία τῆς διαφορᾶς τῶν ἀνταμοιβῶν.

Ἐὰν λοιπὸν τοῦτο ᾗναι ἀληθές, ὡς καὶ εἶναι, τίς ἄλλος ὑπάρχει ἀφρονέστερος καὶ ἀνοητότερος ἐκείνου, ὅστις λέγει, ὅτι μοὶ εἶναι ἀρκετὸν ν' ἀποφύγω τὴν γέενναν, καὶ δὲν μοὶ μέλλει τοῦ νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ; διότι τὸ ν' ἀποφύγη τις τὴν γέενναν, εἶναι τὸ αὐτὸ τὸ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ τὸ νὰ ἐκπέσῃ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν γέενναν· ἐπειδὴ ἡ θεία γραφὴ δὲν ἐδίδαξεν εἰς ἡμᾶς τρεῖς τόπους, ἀλλὰ τί λέγει; ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς θεικῆς αὐτοῦ δόξης, καὶ στήσῃ τὰ μὲν προβατὰ ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ ἀριστερῶν· καὶ δὲν ἀνέφερε τρία τάγματα, ἀλλὰ δύο, ἓν ἐκ δεξιῶν, καὶ ἓν ἐξ ἀριστερῶν· ἐπομένως προσδιώρισε καὶ τὰ ὅρια τῶν διαφορῶν κατοικιῶν αὐτῶν, εἰποῦσα, ὅτι οἱ μὲν ἁμαρτωλοὶ θέλουσιν εἰσέλθῃ εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον θέλουσι λάμψει ὡς ὁ ἥλιος· καὶ πάλιν λέγει, θέλουσιν ἔλθῃ ἀπ' ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ θέλουσιν ἀνακληθῆ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας θέλουσιν ἀποδιωχθῆ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου εἶναι ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει φοβερώτερον παντὸς πυρός.

Ἄρα γε δὲν ἐννόησας ἐκ τούτων, ὅτι ἡ ἐναντία μερὶς τῆς ἄνω τάξεως εἶναι ἡ γέεννα, ἥτις βασανίζει τοὺς ἁμαρτωλοὺς; Καλὸν μὲν εἶναι τὸ νὰ διδάξῃ τις τοὺς ἀνθρώπους τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μεταφέρῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸ κακὸν εἰς τὴν γνῶ-

σιν τῆς θείας προνοίας, καὶ ἀπὸ τὴν πλάνην εἰς τὴν θεϊαν ἐπίγνωσιν· διότι αὐτὸς εἶναι ὁ τρόπος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ ὑπάρχει πολλὰ ὑψηλὸς καὶ ψυχοσωτήριος· εἰς ὅμως ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνηται ἑαυτὸν, ὅτι ἀσθενεῖ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων, καὶ ὅτι ταράττεται ἡ ἡσυχία αὐτοῦ, καὶ σκοτίζεται ἡ γνῶσις αὐτοῦ· διότι ἡ διάνοια αὐτοῦ χρειάζεται εἰσέτι προφύλαξιν καὶ ὑποταγὴν τῶν αἰσθήσεων, καὶ ὅτι διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἄλλων χάνει τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ὑγίαν, καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἰδίας αὐτοῦ θελήσεως, ὁ τοιοῦτος ἄς ἐνθυμηθῆ τὸ ἀποστολικὸν ῥητόν, τὸ λέγον, ὅτι ἡ στερεὰ τροφή ἀρμόζει εἰς τοὺς τελείους, καὶ ἄς ἀπέχη τοῦ νὰ διδάσκη ἄλλους, ἵνα μὴ ἀκούσῃ παρὰ τοῦ ἰδίου ἀποστόλου τό. ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτὸν· καὶ ἄς κατακρίνη ἑαυτὸν, καὶ ἄς φυλάττῃ τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ὑγίαν· καὶ ἀντὶ τῶν αἰσθητῶν λόγων τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ἄς διδάσκη τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς ἐναρέτου αὐτοῦ πολιτείας καὶ τῶν καλῶν ἔργων· καὶ ὅταν αἰσθανθῆ τὴν τελείαν ὑγίαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, τότε ἄς διδάσκη καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ἄς ὠφελῆ αὐτοὺς μᾶλλον διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀρετῆς· ἀλλὰ, νομίζω, ὅταν εὐρίσκηται μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, περισσότερον δύναται νὰ εὐεργετήσῃ αὐτοὺς διὰ τῶν καλῶν ἔργων, παρ' ὅταν ὑπάρχη πλησίον, καὶ διδάσκη αὐτοὺς διὰ τοῦ λόγου, ὅποτε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἴσως ὑπάρχει ἀσθενῆς κατὰ τὴν ψυχὴν, καὶ χρειάζεται περισσότεραν ἰατροῦ· καθότι ὅταν ὁ τυφλὸς ὀδηγῆ τυφλόν, καὶ οἱ δύο θέλουσιν ἐμπέσει εἰς λάκκον· ἐπειδὴ ἡ στερεὰ τροφή ἀρμόζει εἰς τοὺς ὑγιεῖς, οἵτινες ἔχουσι γεγυμνασμένα τὰ ἑαυτῶν αἰσθητήρια εἰς τὰς προσβολὰς πάντων τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, χωρὶς νὰ προσβληθῆ ἡ καρδιά αὐτῶν, ἢ νὰ βλαφθῆ διὰ τὴν γυμνασίαν τῆς τελειότητος.

Ὅταν θελήσῃ ὁ διάβολος νὰ μολύνῃ τὸν νοῦν τῶν τοιούτων ἀσθενῶν διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τῆς πορνείας, πρῶτον δοκιμάζει τὴν ἐν ἡσυχίᾳ ὑπομονὴν αὐτῶν διὰ τῆς κενοδοξίας·

ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τούτου τοῦ λογισμοῦ δὲν φαίνεται νὰ ᾔηται πάθος. Οὕτω συνηθίζει νὰ πράττη εἰς τοὺς παραφυλάττοντας τὸν νοῦν αὐτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν δύναται ταχέως νὰ ἐμβάλῃ ἄτοπον ἐνθύμησιν· ὅταν ὁμως ἐκβάλῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸν πύργον τῆς προφυλάξεως, καὶ σπείρῃ εἰς αὐτοὺς τὸν λογισμὸν τῆς πορνείας, τότε συναπαντᾷ αὐτοὺς διὰ τῆς ὕλης τῆς πορνείας, καὶ μεταφέρει τὸν νοῦν αὐτῶν εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα τῆς ἀκολασίας. Καὶ πρῶτον μὲν ταρασσεται ἐκ τῆς αἰφνυδίου προσβολῆς τῶν τοιούτων αἰσχυρῶν πραγμάτων ἢ προτέρα σωφροσύνη τῶν λογισμῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων πραγμάτων τὴν θεωρίαν ὑπῆρχεν μακρὰν, ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὴν ἡσυχίαν· ἐπειδὴ καὶ ἐὰν δὲν μολυνθῇ παντελῶς, ἀλλ' ὁμως καταβιβάζεται ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἀξίας· ἐὰν ὁμως στραφῶσιν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ προλάβωσι νὰ νικήσωσι τὴν πρῶτην προσβολὴν τῶν τοιούτων λογισμῶν, ἣτις ὑπῆρξεν αἰτία τῆς ἀπαγωγῆς τῆς ἀτόπου θεωρίας, τότε σὺν Θεῷ δύνανται νὰ νικήσωσιν εὐκόλως τὸ πάθος τῆς πορνείας.

Κάλλιον εἶναι νὰ καταβάλῃ τις τὰ πάθη διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν ἀρετῶν, παρὰ διὰ τῆς ἐνστάσεως πρὸς αὐτὰ· ἐπειδὴ ὅταν διεγερθῶσι τὰ πάθη, καὶ κινηθῶσι πρὸς πόλεμον, τότε ἐντυποῦσι σχήματα καὶ εἰδῶλα εἰς τὸν νοῦν· καθότι ὁ πόλεμος οὗτος τῶν παθῶν ἔχει πολλὴν καὶ μεγάλην δύναμιν κατὰ τοῦ νοός, καθόσον ταραττεὶ καὶ θορυβεὶ τὰς ἐνθυμήσεις· ἀλλ' ὅταν κατὰ τὸν πρῶτον ὅρον τῆς ἐνθυμήσεως τῶν ἀρετῶν νικήσῃ τις αὐτά, τότε οὔτε ἔχνος παθῶν φαίνεται πλέον εἰς τὸν νοῦν.

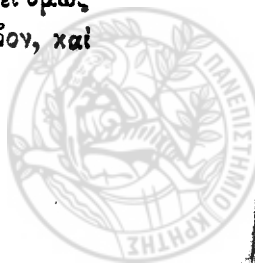
Ὁ σωματικὸς κόπος καὶ ἡ μελέτη τῶν θείων γραφῶν φυλάττουσι τὴν καθαρότητα τοῦ νοός· καὶ τὸν μὲν κόπον στερεοῖ ἢ ἐλπὶς καὶ ὁ φόβος, τὴν δὲ ἐλπίδα συνιστᾷ εἰς τὴν διανοίαν ὁ μακρυσμὸς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἀδιάκοπος προσευχὴ. Ἔως ὅτου νὰ λάβῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, χρειάζεται νὰ ἀναγινώσκῃ τὰς θείας γραφάς, ἵνα ἐγ-

τυπωθῆ εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ ἢ ἐνθύμησις τῶν καλῶν, καὶ ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου ἀναγνώσεως ἀνανεώσῃ εἰς αὐτὸν ἢ πρὸς τὸ καλὸν κίνησις, καὶ φυλάξῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς λεπτότητος τῆς ἁμαρτίας· ἐπειδὴ εἰσέτι δὲν ἀπέκτῃσε τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἣτις ὀπομακρύνει τὴν πλάνην, ἢ ὁποία αἰχμαλωτίζει τὰς ψυχικὰς ἐνθυμήσεις, καὶ διὰ τῆς ψυχρότητος ἐπιφέρει τὸν διασκορπισμὸν τοῦ νοός· ὅταν ὁμως ἡ δύναμις τοῦ ἁγίου Πνεύματος κυριεύσῃ τὴν ψυχὴν, τότε ἀντὶ τοῦ νόμου τῶν θείων γραφῶν ριζοῦνται εἰς τὴν καρδίαν αἱ ἐντολαὶ τοῦ πνεύματος, καὶ δὲν ἀπαιτεῖται πλέον ἢ βοήθεια τῆς αἰσθητῆς ὕλης τῶν θείων γραφῶν ἐπειδὴ εἰς τὴν μάθησιν τῶν θείων γραφῶν ἔπεται ἡ πλάνη καὶ ἡ λήθη· ὅταν ὁμως ἡ διδασκαλία ὑπάρχῃ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τότε ἡ ἐνθύμησις φυλάττεται ἀβλαβῆς.

Ἐπάρχουσι καλοὶ λογισμοί, καὶ θελήματα καλά· καὶ ὑπάρχουσι κακοὶ λογισμοί, καὶ καρδία κακὴ καὶ πονηρὰ· ἡ πρώτη τάξις εἶναι κίνησις, ἣτις διέρχεται διὰ τοῦ νοός, καθὼς ὁ εἰς τὴν θάλασσαν εἰσχειρόμενος ἄνεμος, ὅστις ὑψώνει τὰ κύματα· ἡ δὲ δευτέρα τάξις εἶναι κυρίως ἡ κρηπίς· καὶ τὸ θεμελίον, καὶ κατὰ τὸν ὄρον τοῦ θεμελίου καὶ τῆς κρηπίδος γίνεται καὶ ἡ ἀνταπόδοσις τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν ἔργων, καὶ ὅχι κατὰ τὴν κίνησιν τῶν λογισμῶν. Ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς κινήσεως τῶν τρεπτῶν λογισμῶν δὲν μένει ἀτάραχος, καὶ ἐὰν ὑποθέσῃ, ὅτι ὑπάρχει ἀμοιβὴ εἰς ἐκάστην τούτων τῶν τρεπτῶν λογισμῶν, τότε λοιπὸν σὺ δύνασαι μυριάκις τῆς ἡμέρας νὰ μεταβάλλῃς τὰ καλά, ἢ τὰ κακὰ σου ἔργα.

Ὁ νοῦς, ὅστις πρὸ ὀλίγου ἀπηλλάγη διὰ τῆς μετανοίας ἐκ τῆς παραχῆς τῶν παθῶν, εἶναι ὡς πούλιον χωρὶς πτερὰ, καὶ ἀγωνίζεται μὲν ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς νὰ πετάξῃ καὶ νὰ ὑψωθῆ ἐκ τῶν γηίνων πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος πίπτει εἰσέτι ἐπὶ πρόσωπον κάτω εἰς τὴν γῆν, περιορίζει ὁμως τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, εἰς τὸν φόβον, καὶ

εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ φροντίδα τῶν διαφορῶν ἀρετῶν· ἐπειδὴ ἐκτὸς τούτων δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ ἄλλο τι· καὶ αὐτὰ εἰς μερικὸν καιρὸν φυλάττουσιν ἀμόλυντον τὸν νοῦν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπέρχονται πάλιν αἱ ἐνθυμήσεις τῶν παθῶν, καὶ ταράττουσι καὶ μολύνουσι τὴν καρδίαν· ἐπειδὴ εἰσέτι δὲν ἠσθάνθη τὸν ἥσυχον ἀέρα τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἔχων τὰς πτέρυγας τῶν σωματικῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ τὰς ἀρετὰς τῆς θεωρίας δὲν ἠξιώθη εἰσέτι νὰ γνωρίσῃ, οὔτε ἠσθάνθη αὐτάς, αἰτινες εἶναι πτέρυγες τοῦ νοός, διὰ τῶν ὁποίων ὑψοῦται τις ἐκ τῶν γηίνων πραγμάτων, καὶ πλησιάζει εἰς τὰ οὐράνια.

Ἐν ὅσῳ τις ὑπηρετεῖ τὸν Κύριον διὰ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, οἱ τούτων τῶν πραγμάτων τύποι χαράσσονται εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτῶν φαντάζεται τὰ θεῖα· ὅταν ὁμως λάβῃ αἰσθησὶν τῶν αἰτίων τῶν πραγμάτων, τότε κατὰ τὸ μέτρον τῆς αἰσθήσεως αὐτοῦ ὑψοῦται ὁ νοῦς βαθμηδὸν ἐκ τῶν σχημάτων τῶν πραγμάτων.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κυρίου εἰσὶν ἐπὶ τοὺς ταπεινοὺς κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ τὰ ὄρα αὐτοῦ εἰς τὴν δέησιν αὐτῶν. Ἡ προσευχὴ τοῦ ταπεινοφρονος, μόλις ἐξερχομένη ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, εἰσέρχεται εἰς τὰ ὄρα τοῦ κυρίου. Διὰ τῶν καλῶν ἔργων τῆς ταπεινοφροσύνης βόησον ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς σου πρὸς κύριον, καὶ εἰπέ, Κύριε ὁ Θεός μου, σὺ θέλεις φωτίσει τὸ σκότος μου.

Ὅταν ἡ ψυχὴ σου πλησιάζῃ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ περικαλύπτοντος αὐτὴν σκότους, ἔστω σοι ὡς σημεῖον τὸ ἐξῆς· καίεται ἡ καρδία σου, καὶ θερμαίνεται ὡς τὸ πῦρ νύκτα καὶ ἡμέραν, ὥστε λογίζεσαι ὅλον τὸν κόσμον ὡς σκύβαλα καὶ σποδόν, καὶ οὔτε φαγητὸν ἐπιθυμεῖς ἐκ τῆς γλυκύτητος τῶν νέων καυστικῶν λογισμῶν, οἵτινες ἀκαταπαύστως κινοῦνται εἰς τὴν ψυχὴν σου· αἴφνης δὲ σοι δίδεται καὶ τὸ χάρισμα τῶν θαυρῶν, τὰ ὁποῖα τρέχουσιν ὡς ποταμοὶ χωρὶς βίαν· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ σου τὰ ἔργα συνοδεύονται μετὰ θαυρῶν· διότι εἶτε

ἀναγινώσκεις, εἴτε προσεύχου, εἴτε μελετᾷς, εἴτε τρώγεις, εἴτε πίνεις, καὶ ἐν γένει εἰς πᾶσαν περίστασιν δὲν ἐκλείπουσι τὰ δάκρυά σου. Ὅταν λοιπὸν ἴδῃς ταῦτα τὰ σημεῖα εἰς τὴν ψυχὴν σου, γενοῦ εὐθαρσος· διότι ἐπέρασας τὴν θάλασσαν τῶν παθῶν, καὶ αὐξήσον τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, καὶ πρόσσεχε καλῶς, ὅπως αὐξήσῃ καθ' ἡμέραν εἰς σέ καὶ ἡ χάρις. Ἔως οὗ δὲν φθάσεις εἰς ταῦτα τὰ σημεῖα, γνῶρίζε, ὅτι δὲν ἐτελείωσας εἰσέτι τὴν ὁδόν, ὥστε νὰ φθάσῃς εἰς τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν εὔρεσιν καὶ λήψιν τοῦ χαρίσματος τῶν δακρῶν, παύσωσι ταῦτα, καὶ ἡ θέρθη σου ψυχανθῆ, ἀλοίμονον εἰς σέ, ὁποῖον πρᾶγμα ἀπώλεσας· καὶ τοῦτο συνέβη εἰς σέ, ἢ ἀπὸ ὑψηλοφροσύνης, ἢ ἀπὸ ἀμέλειαν, ἢ καὶ ἀπὸ χαύνωσιν. Τί δὲ ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν λήψιν τῶν δακρῶν, καὶ τί θέλει σοὶ ἀπαντήσῃ μετὰ ταῦτα, εἰς ἕτερον τόπον θέλομεν γράφει περὶ τούτου, εἰς τὰ περὶ θείας προνοίας κεφάλαια, καθὼς ἐφωτίσθημεν ἀπὸ τὰς θείας γραφὰς καὶ ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνεπιστεύθησαν τὰ τοιαῦτα μυστήρια.

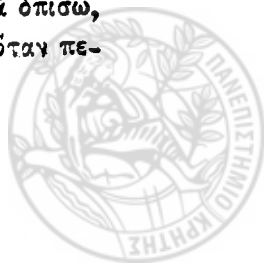
Ἐὰν δὲν ἔχῃς καλὰ ἔργα, μὴ ὀμιλῆς περὶ ἀρετῶν. Τίμιαι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ὑπάρχουσιν αἱ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτὸν γινόμεναι θλίψεις, καὶ τιμιώτεραί εἰσιν ὑπὲρ πᾶσων εὐχῆν καὶ θυσίαν, καὶ ἡ ὁσμὴ τοῦ ἰδρωτός αὐτῶν ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. Πᾶσα ἀρετὴ, ἣτις γίνεται ἄνευ σωματικοῦ κόπου, λογίζεται ὡς ἄψυχον ἔκτρομα. Ἡ προσφορὰ τῶν δικαίων εἶναι τὰ δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐν ἀγρυπνίαις στεναγμοὶ αὐτῶν εἶναι θυσία δεκτὴ παρὰ τῷ Θεῷ. Οἱ δίκαιοι θέλουσι φωνάζει πρὸς Κύριον, στενοχωρούμενοι ὑπὸ τοῦ βάρους τοῦ σώματος, καὶ θέλουσι πέμψει πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ πόνου καρδίας τὰς παρακλήσεις αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν κραυγὴν τῆς δεήσεως αὐτῶν θέλουσι προφθάσει τὰ ἅγια τάγματα, ἵνα δώσωσιν εἰς αὐτοὺς θάρρος καὶ παρηγορίαν διὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος· ἐπειδὴ οἱ ἄγγελοι εἶναι κοινωνοὶ τῶν παθημάτων

καὶ τῶν θλίψεων τῶν ἀγίων διὰ τοῦ πρὸς αὐτοὺς πλησιασμοῦ.

Ἡ καλὴ ἐργασία καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη κάμνουσι τὸν ἄνθρωπον Θεὸν ἐπὶ τῆς γῆς· ἡ δὲ πίστις καὶ ἡ ἐλεημοσύνη φέρουσιν αὐτὸν ταχέως εἰς τὴν καθαρότητα. Ἡ θερμὴ καὶ ἡ συντριβὴ τῆς καρδίας δὲν δύνανται νὰ ᾖναι ὁμοῦ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ψυχὴν, καθὼς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχη τις μεθυσμένος, καὶ νὰ ἐξουσιάζῃ συγχρόνως καὶ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ λογισμοὺς· καθότι ὅταν δοθῇ ἡ θερμὴ εἰς τὴν ψυχὴν, τότε τὸ πένθος ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς καρδίας. Ὁ μὲν οἶνος φέρει ἰλαρότητα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἡ δὲ θερμὴ δίδεται πρὸς εφροσύνην τῆς ψυχῆς. Ὁ μὲν οἶνος θερμαίνει τὸ σῶμα, ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ τὴν διάνοιαν. Ὅσοι καίονται ὑπὸ τῆς ἐρμης τοῦ θεοῦ λόγου, ἀρπάζονται διὰ τῆς μελέτης τῆς ἐλπίδος, καὶ προσηλώνουσι τὴν διάνοιαν αὐτῶν πρὸς τὸν μέλλοντα αἰῶνα· ἐπειδὴ καθὼς οἱ μεθυσμένοι φαντάζονται εἰδωλά τινα καὶ σχήματα παρηλαγμένα, οὕτω καὶ ὅσοι μεθύσκουσι καὶ θερμαίνονται διὰ τῆς ἐλπίδος, δὲν αισθάνονται θλίψιν, οὔτε κοσμικόν τι. Ταῦτα καὶ ἄλλα παρόμοια συμβαίνουσι μετὰ τὴν ἐπίμονον ἐργασίαν εἰς τοὺς ἀπλουστεροὺς κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ θερμότερους διὰ τῆς ἐλπίδος, καὶ εἰς τοὺς περιπατοῦντας τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν καὶ τῶν ἀρετῶν. Συμβαίνουσι δὲ ταῦτα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς διὰ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς· διότι ὅσα θέλει ὁ Κύριος ποιεῖ.

Μακάριοι, ὅσοι ἐγκαρδίως ἀπεφάσισαν νὰ πλεύσωσι μεθ' ἀπλότητος καὶ ἀνεξέταστου τρόπου τὴν θάλασσαν τῶν θλίψεων διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἐστράφησαν εἰς τὰ ὀπίσω· οἱ τοιοῦτοι ταχέως φθάνουσιν εἰς τὸν λιμένα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ἀναπαύονται εἰς τὰς κατοικίας ἐκεῖνων, οἵτινες ἐκοπίασαν καλῶς, καὶ ἀγάλλονται ἤδη εἰς τὴν εὐφροσύνην τῆς ἑαυτῶν ἐλπίδος. Ὅσοι διὰ τῆς ἐλπίδος τρέχουσι τὴν τραχεῖαν ὁδόν, δὲν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ὀπίσω, οὔτε σκέπτονται καὶ ἐξετάζουσι περὶ τούτου, ἀλλ' ὅταν πε-

ράσωσιν αὐτήν, τότε συλλογίζονται τὴν δυσκολίαν, καὶ προσφέρουσιν εὐχαριστίαν εἰς τὸν Θεόν, ὅτι ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν στενωπῶν, καὶ τοὺς κρημνοὺς, καὶ ἀπὸ τὴν τοιαύτην τραχύτητα, χωρὶς αὐτοὶ νὰ γνωρίζωσιν. Ὅσοι ὁμως διαλογίζονται πολλοὺς διαλογισμοὺς, καὶ θέλουσι νὰ ᾔηται καθ' ὅλα σοφοί, καὶ παραδιδούσιν ἑαυτοὺς εἰς τὰς ἀναβολὰς, καὶ εἰς τὴν δειλίαν καὶ τὸν φόβον τῶν λογισμῶν, καὶ προετοιμάζονται πάντοτε, καὶ θέλουσι νὰ προβλέπωσι τὰς βλαπτικὰς αἰτίας, οἱ τοιοῦτοι εὐρίσκονται καθήμενοι διὰ πάντα εἰς τὰς θύρας τῶν ἑαυτῶν οἰκιῶν.

Ὅταν ὁ ὀκνηρὸς ἀποσταλῆ εἰς μέρος, θέλει εἶπει, λέων ὑπάρχει εἰς τὴν ὁδόν, καὶ φρονεῖς εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ὡς οἱ κατάσκοποι εἶπον, εἶδομεν ἐκεῖ υἱοὺς γιγάντων, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἡμεῖς εἴμεθα ὡς οἱ ἀκρίδες. Οὗτοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου αὐτῶν εὐρίσκονται καθ' ὁδόν, καὶ οἱ ὁποῖοι πάντοτε θέλουσι νὰ ᾔηται σοφοί, νὰ βάλλωσιν ὁμως ἀρχὴν παντελῶς δὲν θέλουσιν ὁ ἰδιώτης ὁμως κατατολμῶν, διαπερᾶται κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ θέρμην, μὴ φροντίζων παντελῶς περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ, μῆτε διαλογιζόμενος καθ' ἑαυτὸν, ἐὰν καρπωθῆ τι ἐκ τῶν πραγματιῶν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἢ ὄχι. Πρόσεχε, ἵνα μὴ ἡ πολλὴ σοφία σοὶ γίνῃ πρόσκομμα εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ στηθῆ ὡς παγὶς ἐμπροσθέν σου, ἀλλ' ἔχων τὴν ἐλπίδα σου εἰς τὸν Θεόν, ἄρχου ἀνδρείως τῆς ὁδοῦ, ἣτις ὑπάρχει πλήρης αἵματος, ἵνα μὴ εὐρεθῆς πάντοτε πτωχὸς καὶ γυμνὸς τῆς γνώσεως καὶ βοήθειας τοῦ Θεοῦ· διότι ὅστις φοβεῖται, ἢ περιμένει νὰ παύσωσιν οἱ ἄνεμοι, ποτὲ δὲν θέλει σπείρει· κάλλιον εἶναι θάνατος διὰ τὸν Θεόν, παρά ζωὴ μετὰ αἰσχύνης καὶ ὀκνηρίας.

Ὅταν θέλῃς νὰ βάλῃς ἀρχὴν εἰς τὸν ἔργον τοῦ Θεοῦ, πρῶτον κάμε τὴν διαθήκην σου, ὡς νὰ ἐφθασεν ἡ ὠρισμένη ὥρα τῆς προθεσμίας σου, καὶ ὡς νὰ μὴ ἔχῃς πλέον νὰ ζήσης εἰς ταύτην, τὴν ζωὴν· καὶ ἐνθυμοῦ τοῦτο καλῶς, ἵνα μὴ

ἐμποδισθῆς διὰ τῆς ἐλπίδος τῆς παρουσίας ζωῆς ἀπὸ τοῦ ν' ἀγωνισθῆς καὶ νὰ νικήσῃς· καθότι ἡ ἐλπίς τῆς παρουσίας ζωῆς χαννοῖ τὴν διάνοιαν· διὰ τοῦτο μὴ σοφίζου παντελῶς, ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως ἐνδυνάμωσον τὴν διάνοιάν σου, καὶ ἐνθυμούμενος τὰς μακρὰς ἡμέρας τῆς μέλλουσας ζωῆς, καὶ τοὺς ἀπάτους αἰῶνας τοὺς μετὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν κρίσιν, δὲν θέλει; χαννωθῆ καὶ ἀμελήσῃ ποτέ, κατὰ τὸν λέγοντα σοφόν, ὅτι χίλια ἔτη τοῦ νῦν αἰῶνος δὲν εἶναι ὡς μία ἡμέρα πρὸς τὸν ἀτελεύτητον αἰῶνα τῶν δικαίων. Ἀνδρείως ποίησον τὴν ἀρχὴν παντός καλοῦ ἔργου, καὶ ὄχι μετὰ διψυχίας. Μὴ διστασῆς εἰς τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ ὁ κόπος σου σοὶ γίνῃ μάταιος, καὶ ἡ ἐργασία τῆς πνευματικῆς σου γεωργίας φορτικὴ καὶ βαρεῖα, ἀλλὰ πιστεue ὅτι εἶναι ἐλεήμων ὁ Κύριος, καὶ δίδωσι τὴν χάριν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἐκζητοῦντας αὐτόν, καὶ παρέχει τὸν μισθὸν ὄχι κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐργασίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν προθυμίαν ἡμῶν καὶ τὴν πίστιν· διότι λέγει, ἄς σοὶ γίνῃ, καθὼς ἐπίστευσες. Αὗται εἶναι αἱ ἐργασίαι τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευομένων.

"Ἄλλος μὲν ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν ἀντὶ τῶν διωρισμένων εὐχῶν καὶ μετανιῶν διέρχεται τὸν καιρὸν ραπίζων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὄλην τὴν ἡμέραν. "Ἄλλος ἐξ προσκαρτερῶν καὶ διαμένων γονυπετῆς εἰς εὐχὴν, συνάπτει καὶ τὰς διωρισμένας εὐχάς "Ἄλλος δὲ διὰ τοῦ πλήθους τῶν δακρῦν ἀναπληροῖ τὸν τόπον τῶν ἀκολουθιῶν αὐτοῦ, καὶ ἀρκεῖται εἰς αὐτά. "Ἐτερος δὲ προσέχει εἰς τὴν μελέτην τῶν λογισμῶν αὐτοῦ, λέγων τὴν εὐχὴν καὶ συνάπτει καὶ τὸν κανόνα τὸν διορισθέντα εἰς αὐτόν. "Ἄλλος δὲ βασανίζεται διὰ τῆς πείνης τόσο, ὥστε ἀποκάμνει, καὶ δὲν δύναται νὰ τελειώσῃ τὰς ἀκολουθίας αὐτοῦ. "Ἐτερος δέ, ἐπιμένων εἰς τὴν μελέτην τῶν ψαλμῶν, ποιεῖ ἀδιάλειπτον τὴν ἀκολουθίαν του. "Ἄλλος δὲ καταγίνεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ θερμαίνεται ἡ καρδιά αὐτοῦ. "Ἄλλος αἰχμαλωτίζεται ἐκ τῶν νοημάτων τῶν θείων γραφῶν. "Ἐτε-

ρος δὲ ἐκπληττόμενος ἐκ τῶν θαυμάτων τῆς θείας γραφῆς, ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν συνήθη μελέτην, καὶ σιωπᾷ. Καὶ ἄλλος ἀφοῦ ἐγεύθη ταῦτα πάντα καὶ ἐχόρτασεν, ἐπέστρεφεν εἰς τὰ ὑπίσω ἄπρακτος. Καὶ ἄλλος πάλιν, ὀλίγον τι γευθεὶς ἐκ τούτων, ὑπερφηανεύθη καὶ ἐπλανέθη. Καὶ ἕτερος ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας ἐμποδίσθη νὰ φυλάξῃ τὸν ἑαυτοῦ κανόνα μέχρι τέλους. Καὶ ἄλλος ἀπὸ συνήθειάν τινα, ἢ ἐπιθυμίαν, ἢ φιλαρχίαν, ἢ κενοδοξίαν, ἢ πλεονεξίαν κυριευόμενος, δὲν εὐδοκίμησε. Καὶ ἄλλος ἐσχόνταφε καὶ ἔπεσε, καὶ πάλιν ἀνέστη, καὶ δὲν ἔστρεψε τὰ νῶτα, ἕως οὗ ἔλαβε τὸν πολύτιμον μαργαρίτην. Σὺ λοιπὸν μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας πάντοτε ποίησον ἀρχὴν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν ὑπάρχεις καθαρῶς τὴν καρδίαν, αὐτὸς ὁ Θεὸς σ' ἀναβιβάξει εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἀρετῶν, καὶ σὲ σοφίζει κατὰ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, καὶ ὡς διὰ θαύματος λαμβάνεις τὴν τελειότητα. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΖ'.

Περὶ τῆς ἀλλοιώσεως, τῆς γινομένης κατὰ πάντα καιρὸν εἰς τὴν ψυχὴν.

ΠΡΟΕΠΙ, ὦ ἀγαπητοί, νὰ παρατηρῶμεν καὶ τοῦτο, ἐὰν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς ἔχωμεν θεωρίαν εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν, καὶ ἐὰν μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκωμεν καὶ ἐννοῶμεν εἰς τοὺς ἀναγινωσκομένους στίχους τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ θεωρία τῆς προσευχῆς προέρχεται ἐκ τῆς ἀληθοῦς ἡσυχίας. Ἐὰν ἐνίστε σκοτισθῶμεν, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ προσευχώμεθα καθαρῶς, ἄς μὴ παραθῶμεν, καὶ μάλιστα ἐὰν ἡ αἰτία τῆς

σκοτώσεως δὲν προέρχεται ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς θείας προνοίας διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους μόνος ὁ Θεὸς γνωρίζει· ἐπειδὴ εἰσὶτε πνίγεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς εἰς κύματα θαλάσσης ἐκ τῆς σκοτώσεως· καὶ εἴτε ἀναγινώσκει τις κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, εἴτε προσεύχεται, εἴτε κάμνει μετανοίας, εἴτε καὶ ἕτερόν τι ἔργον, πανταχοῦ σκότῳσιν ἐπὶ σκοτώσει λαμβάνει, καὶ πολ- λάκις οὔτε εἰς προσευχὴν νὰ πλησιάσῃ δύναται, ἀλλ' οὔτε πιστεύει παντελῶς, ὅτι μετ' ὀλίγον δέχεται ἄλλην ἀλλοίω- σιν, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν προτέραν εἰρηρικὴν αὐτοῦ κατάστα- σιν. Αὕτη ἡ ὥρα τῆς σκοτώσεως ὑπάρχει πλήρης φόβου καὶ ἀπογνώσεως, καὶ ἡ ἐλπίς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ παρηγορία τῆς πί- στεως τελείως ἀποβάλλονται ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀγωνιστοῦ, ἡ ὁποία ψυχὴ πληροῦται ὅλως φόβου καὶ δισταγμοῦ· ὅσοι ὁμῶς ἐδοκιμάσθησαν διὰ τῶν κυμάτων ταύτης τῆς ὥρας, γνω- ρίζουσιν ἐκ πείρας τὴν ἀλλοίωσιν καὶ ἐναλλαγὴν, ἣτις συμ- βαίνει εἰς τὸ τέλος αὐτῆς· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν ἀφίνει τὴν ψυ- χὴν νὰ μένῃ εἰς αὐτὴν οὔτε ὀλόκληρον ἡμέραν· διότι ἄλλως ἤθελεν ἀπολέσει τὴν ἐλπίδα τῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ ταχέως μεταβάλλει αὐτὴν εἰς τὸ καλόν. Ἐὰν δὲ περισσότερον ἀπὸ μίαν ἡμέραν ἐπιμείνῃ εἰς σὲ ἡ ἐνόχλησις τῆς σκοτώσεως, τότε ταχέως περίμενε ἐξ αὐτῆς ἐναλλαγὴν ζωῆς καὶ πολιτείας.

Ἐγὼ δέ, ὦ ἄνθρωπε, σὲ διδάσκω, καὶ σὲ συμβουλεύω νὰ πράξῃς ἐν καιρῷ τῆς σκοτώσεώς σου ὡς ἐξῆς· ἐὰν δὲν δύ- νησαι νὰ βαστάσῃς σεαυτόν, καὶ ἐὰν δὲν ἡμπορῆς νὰ πέσῃς ἐπὶ πρόσωπον εἰς προσευχὴν, τύλιξον τὴν κεφαλὴν σου μὲ τὸ ἐπανωφόρεμά σου καὶ κειμοῦ, ἕως ὅτου νὰ παρέλθῃ ἡ ὥρα ἐκείνη τῆς σκοτώσεως ἀπὸ σοῦ. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ πειρασμοῦ τῆς σκοτώσεως πειράζονται κατ' ἐξοχὴν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπιθυ- μοῦσι νὰ πολιτεύωνται θεαρέστως, προφυλάττοντες τὸν νοῦν αὐτῶν διὰ τῆς ἀδιαλείπτου προσοχῆς καὶ προσευχῆς, καὶ ζητοῦντες νὰ εὕρωσιν διὰ τοῦ ἀγῶνος τῆς διαγωγῆς αὐτῶν τὴν παρηγορίαν τῆς πίστεως· διὰ τοῦτο καὶ περισσό-

περον πάντων τῶν ἄλλων προξενεῖ εἰς αὐτούς ἡ ὥρα αὕτη διὰ τοῦ δισταγμοῦ τῆς διανοίας κόπον καὶ πόνον. Ἀκολουθεῖ ἰσχυρῶς εἰς τὴν σκότῳσιν ἢ βλασφημία· καὶ ποτὲ μὲν συμβαίνει εἰς τὸν ἄνθρωπον δισταγμὸς περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, ποτὲ δὲ ἄλλα τινά, τὰ ὅποια δὲν εἶναι πρέπον νὰ λεχθῶσι. Πάντα δὲ ταῦτα πολλάκις ἐδοκιμάσαμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ πρὸς παρηγορίαν τῶν πολλῶν γράφομεν τὰ περὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου.

Ὅσοι διέρχονται τὴν ζωὴν αὐτῶν, καταγιγόμενοι εἰς τοὺς σωματικούς κόπους τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, ὑπάρχουσιν ὄλως ἐκτὸς τοῦ ἀγῶνος τούτου, ἀλλὰ μόνον ἡ ἀκηδία κυριεύει αὐτούς, ἥτις εἶναι εἰς ὄλους φανερά, καὶ διαφέρει κατὰ τοὺς τρόπους ἀπὸ τὴν σκότῳσιν. Ἡ ὑγεία καὶ ἡ θεραπεία τοῦ ἀγωνιζομένου κατὰ τούτου τοῦ πειρασμοῦ τῆς σκοτώσεως εὐρίσκεται ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, ἥτις εἶναι ἡ μόνη αὐτοῦ παρηγορία· εἰς δὲ τὰς συναναστροφὰς καὶ συνομιλίας τῶν ἀνθρώπων οὐδέποτε δέχεται τὸ φῶς τῆς παρηγορίας, οὐδὲ εὐρίσκει τὴν θεραπείαν· ἀλλ' ἐὰν καὶ πρὸς ὀλίγον καιρὸν παύσῃ, ὕστερον ὅμως ἐπανέρχεται εἰς αὐτὸν μετὰ μεγαλειτέρας δυνάμεως, καὶ τότε ἀναγκαίως χρειάζεται νὰ εὕρῃ ἄνθρωπον πεφωτισμένον, ὅστις νὰ ἔχῃ πείραν τούτου τοῦ πράγματος, ἵνα διαφωτισθῇ παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐνδυναμωθῇ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀνάγκης· ὄχι ὅμως καὶ νὰ πράττῃ τοῦτο πάντοτε, ἵνα μὴ χάσῃ τὸν καρπὸν τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ. Μακάριος ὅστις ὑπομένει τοὺς τοιοῦτους πειρασμοὺς ἐντὸς τῆς θύρας τοῦ κελίου αὐτοῦ· διότι, καθὼς λέγουσιν οἱ θεῖοι πατέρες, εἰς μεγάλην μέτρα θέλει φθάσει, καὶ πολλὴν δύναμιν θέλει ἀποκτήσει μετὰ ταῦτα. Οὗτος ὁ ἀγὼν τῆς σκοτώσεως δὲν παρέρχεται εὐθὺς εἰς μίαν ὥραν, ἀλλ' οὐδὲ ἡ θεία χάρις ἐπέρχεται διὰ μιᾶς καὶ τελείως, καὶ κατοικεῖ εἰς τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν θείαν χάριν πάλιν πειρασμός, καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον παρηγορία. Οὕτως οὖν ἐπι-

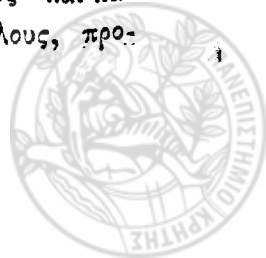

μένων και υπομένων εἰς τὰ τοιαῦτα ὁ ἀγωνιστής, ἀγωνίζεται ἕως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου· καθότι τὸ ν' ἀπαλλαγώμεν τελείως καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τοῦτον τὸν πειρασμὸν εἶναι ἀδύνατον, καθὼς καὶ τὸ νὰ παρηγορηθῶμεν τελείως εἰς ταύτην τὴν ζώην· ἐπειδὴ οὕτως ἠδύοχησεν ὁ πανάγαθος Θεὸς νὰ ζῶμεν ἐνταῦθα, καὶ εἰς τοιαῦτα ἠθέλησε νὰ εὐρίσκωνται ὅσοι περιπατοῦσι τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν τῆς ἡσυχίας. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ν Η'.

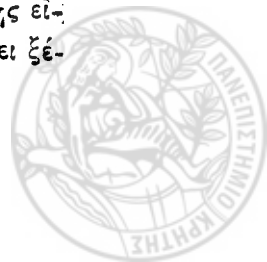
Περὶ τῆς βλάβης τοῦ μωροῦ ζήλου, τοῦ νομιζομένου ὡς θείου· καὶ περὶ τῆς βοηθείας τῆς προερχομένης ἐκ τῆς πραότητος καὶ ἄλλων τρόπων.

Ο ΖΗΛΩΤΗΣ ἄνθρωπος οὐδέποτε φθάνει εἰς τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας αὐτοῦ· καὶ ὅστις εἶναι ξένος τῆς εἰρήνης, αὐτὸς εἶναι ξένος καὶ τῆς χαρᾶς· διότι ἐάν, ὡς λέγουσιν, ἡ εἰρήνη ᾗναι ἡ τελεία ὑγεία τῆς διανοίας, ὁ δὲ ζήλος ὑπάρχει ἐναντίος τῆς εἰρήνης, ἔπεται λοιπόν, ὅστις ἔχει μωρὸν ζήλον, αὐτὸς ἀσθενεῖ μεγάλην ψυχικὴν ἀσθένειαν. Ὁ ἄνθρωπε, σὺ νομίζων, ὅτι διὰ τοῦ ζήλου σου θεραπεύεις τὰ ξένα σφάλματα, ἀποδιώκεις τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς σου· ἐάν ἀληθῶς ἐπιθυμῆς νὰ θεραπεύσῃς τοὺς ἀσθενεῖς κατὰ τὴν ψυχὴν, γνῶριζε καλῶς, ὅτι οἱ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοὶ κατὰ τὴν ψυχὴν χρειάζονται μᾶλλον συμπαθείας παρὰ ἐπιπλήξεως· καὶ πάλιν, ὅταν σὺ δὲν ἔχῃς συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἄλλους, προ-

Ξενεῖς εἰς ἑαυτὸν μεγάλην ψυχικὴν βλάβην. Οἱ ἄνθρωποι δὲν κρινουσι τὸν ζῆλον ἀπὸ τὰ εἶδη τῆς σοφίας, ἀλλ' ἀπὸ τὰ ἀβρωστήματα τῆς ψυχῆς, ὅπερ ὑπάρχει ἀποτέλεσμα μικροῦ νοῦς καὶ πολλῆς ἀνοησίας. Ἡ ἀρχὴ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ πραότης, ἣτις ὑποφέρει τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἶναι κατόρθωμα γενναίας καὶ μεγάλης ψυχῆς· διότι λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὑμεῖς οἱ δυνατοὶ βαστάσατε τὰ ἀσθεμανήτα τῶν ἀδυνάτων, καὶ διορθώσατε τὸν πταίοντα ἐν πνεύματι πραότητος· ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος λαμβάνει ὁ ἀπόστολος τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὑπομονήν. Ὅταν ἡ καρδιά λυπηταὶ διὰ τὰς ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας τοῦ σώματος, ἔνεκα τῶν ὁποίων δὲν δύναται τὸ σῶμα νὰ πράξῃ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ἀναπληροῖ διὰ ταύτης τῆς λύπης τὸν τόπον ὅλων τῶν σωματικῶν ἔργων· αἱ σωματικαὶ ἐργασίαι ἄνευ τῆς λύπης τῆς διανοίας εἰσὶν ὡς ἄψυχον σῶμα. Ὅστις ἔχει μὲν τὴν καρδίαν περίλυπον, ὑπάρχει ὁμως ἀσθενὴς κατὰ τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις, ὁμοιάζει μὲ ἀβρωστον, ὁ ὁποῖος, κινούμενος ὑπὸ τοῦ σωματικοῦ πόνου, δέχεται εἰς τὸ στόμα καὶ τρώγει πᾶσαν βλαβερὰν τροφήν. Ὅστις ἔχει μὲν τὴν καρδίαν περίλυπον, ὑπάρχει ὁμως ἀσθενὴς κατὰ τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις, ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον, ὅστις, ἔχων μονογενῆ υἱόν, θυσιάζει αὐτὸν διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ἡ λύπη τῆς καρδίας εἶναι τιμία προσφορά εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὅστις ὑποφέρει αὐτὴν ὡς πρέπει, ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος φέρει ἀγιότητα εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ μέλη· καὶ ὅστις πολυλογεῖ εἴτε διὰ καλὰ πράγματα, εἴτε διὰ κακὰ, ὑπάρχει ἀνάξιος ταύτης τῆς χάριτος τῆς ἀγιότητος. Ἡ μετὰ συντυχῶν γινομένη μετάνοια εἶναι πίθος συντριμμένος. Ἡ μετὰ ἐπιπλήξεων φιλοτιμία εἶναι μάχαιρα βεβαμμένη εἰς τὸ μέλι.

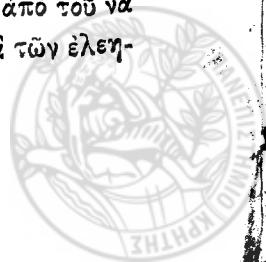
Σωφροσύνη καὶ ὁμιλία μετὰ γυναῖκός εἶναι ὡς λέαινα μετὰ προβάτου εἰς ἓν οἶκον. Τὰ καλὰ ἔργα ἄνευ ἐλεημοσύνης εἶναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὡς ἄνθρωπός τις, ὁ ὁποῖος θυσιάζει ξέ-

νον παιδίον ἐνώπιον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ὅστις ὑπάρχει ἀσθενῆς κατὰ τὴν ψυχὴν, καὶ διορθώνει τοὺς ἄλλους, ὁμοιάζει μὲ ἀνθρώπον τυφλόν, ὁ ὁποῖος δεικνύει εἰς τοὺς ἄλλους τὸν δρόμον.

Ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ δικαιοκρισία εὐρισκόμεναι ὁμοῦ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ψυχὴν εἶναι ὡς ἀνθρώπος τις, ὅστις προσκυνεῖ τὸν Θεὸν καὶ τὰ εἶδωλα εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ναόν. Ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι ἐναντία εἰς τὴν δικαιοκρισίαν· ἡ δικαιοκρισία εἶναι ἰσότης τοῦ μέτρου· διότι δίδει εἰς ἕκαστον τὸ δίκαιον, καὶ δὲν παρεκκλίνει εἰς ἓν ἢ εἰς ἄλλο μέρος, οὔτε προσωποληπτεῖ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ δικαίου· ἡ ἐλεημοσύνη ὁμῶς ὑπάρχουσα λύπη τις τῆς ψυχῆς, καὶ κινουμένη ἐκ τῆς θείας χάριτος, παρεκκλίνει καὶ χαρίζεται μετὰ συμπαθείας εἰς πάντας, καὶ τὸν μὲν ἄξιον τιμωρίας δὲν παιδεύει, τὸν δὲ ἄξιον ἐπαίνου πληρεῖ ἐκ παντὸς ἀγαθοῦ· καὶ ἐὰν ἡ ἐλεημοσύνη ὑπάρχῃ ἐκ τοῦ μέρους τῆς δικαιοσύνης, λοιπὸν ἡ δικαιοκρισία εἶναι ἐκ τοῦ μέρους τῆς κακίας. Καθὼς τὸ ξηρὸν χόρτον καὶ τὸ πῦρ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρεθῶσιν εἰς ἓν μέρος, οὕτω καὶ ἡ ἐλεημοσύνη μετὰ τῆς δικαιοκρισίας νὰ ὑπάρχωσιν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ψυχὴν· καὶ καθὼς δὲν ζυγίζεται ὁ κόχκος τῆς ψάμμου πρὸς τὸ βᾶρος πολλοῦ χρυσοῦ, οὕτω καὶ ἡ χρεία τῆς δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ δὲν ζυγίζεται πρὸς τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἐλεημοσύνην. Καθὼς μία δρᾶξ ψάμμου πίπτουσα εἰς μεγάλην θάλασσαν χάνεται, οὕτω καὶ τὰ πταίσματα παντὸς ἀνθρώπου ἐνώπιον τῆς ἐλεημοσύνης τοῦ Θεοῦ· καὶ καθὼς διὰ μιᾶς δρακὸς ψάμμου δὲν φράττεται μία πηγὴ, ἣτις ἀναβρῦει πολὺ ὕδωρ, οὕτω καὶ ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ Θεοῦ δὲν νικᾶται ὑπὸ τῆς κακίας τῶν ἀνθρώπων.

Καθὼς ὁ σπεῖρων εἰς τὴν θάλασσαν περιμένει νὰ θερίσῃ, οὕτω καὶ ὅστις μνησικακεῖ καὶ προσεύχεται· Καθὼς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμποδίσῃ τις τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἀνέρχεται πρὸς τὰ ἄνω, οὕτω καὶ αἱ προσευχαὶ τῶν ἐλεη-

μόνων δὲν ἐμποδίζονται ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἀνέρχωνται εἰς τὸν οὐρανόν. Καθὼς τρέχει τὸ ὕδωρ εἰς τὸν κατωφερῆ τόπον, οὕτω καὶ ὁ θυμὸς εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ κυριευομένην διάνοιαν. Ὅστις ἀπέκτησεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὴν ταπεινώσιν, αὐτὸς ἐνεκρώθη τῷ κόσμῳ, καὶ ὅστις ἐνεκρώθη τῷ κόσμῳ, ἐνεκρώθη καὶ τοῖς σωματικοῖς πάθεσιν. Ὅστις ἐνεκρώθη τὴν καρδίαν ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πραγμάτων, αὐτὸς ἐνέκρωσε τὸν διάβολον. Ὅστις ἔχει φθόνον εἰς τὴν καρδίαν, ἔχει μετ' αὐτοῦ τὸν διάβολον.

Ἄλλη εἶναι ἡ ταπεινώσις ἢ προερχομένη ἐκ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλη ἢ προερχομένη ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ἄλλος μὲν ταπεινοφρονεῖ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλος διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· καὶ εἰς μὲν τὸν ταπεινούμενον διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἀκολουθεῖ εἰρήνη τῶν μελῶν, καὶ εὐταξία τῶν αἰσθήσεων, καὶ καρδία συντετριμμένη εἰς πάντα καιρόν· εἰς δὲ τὸν ταπεινούμενον διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἀκολουθεῖ πολλὴ ἀπλότης καὶ καρδία αὐξάνουσα καὶ ἀκράτητος.

Ἡ ἀγάπη δὲν γνωρίζει ἐντροπήν, διὰ τοῦτο δὲν ἠξέυρει νὰ τακτοποιῇ τὰ μέλη τοῦ σώματος. Ἡ ἀγάπη ἔχει φυσικὸν ἰδίωμα τοῦ νὰ μὴ γνωρίζῃ τὸ ἑαυτῆς μέτρον. Ὡ ἀγάπη! μακάριος, ὅστις εὔρε σὲ τὸν λιμένα πάσης χαρᾶς. Οὕτως ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς τὸ ἄθροισμα τῶν ταπεινῶν, καθὼς τὸ ἄθροισμα τῶν Σεραφίμ. Πάσης καθαρᾶς θυσίας τιμιώτερον ὑπάρχει παρὰ τῷ Θεῷ τὸ σῶμα τοῦ σώφρονος. Ἡ ταπεινώσις καὶ ἡ σωφροσύνη ἐτοιμάζουσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἐνέχυρον ἐκ μέρους τῆς ἁγίας Τριάδος.

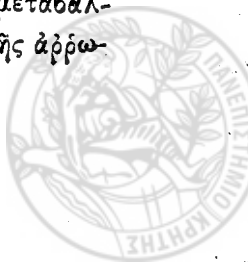
Μετ' εὐβλαθείας ὑπαγε πρὸς τοὺς σοὺς φίλους· πράττων δὲ τοῦτο, καὶ σεαυτὸν καὶ ἐκείνους θέλεις ὠφελῆσαι· ἐπειδὴ πολλάκις ἡ ψυχὴ προφάσει τῆς ἀγάπης ἀποβάλλει τὸν χαλινὸν τῆς προφυλάξεως. Φυλάττου, ὅσον σοὶ δυνατόν, ἐκ τῶν συναναστροφῶν καὶ συνομλιῶν· ἐπειδὴ εἰς πᾶσαν περί-

στασιν δὲν ὠφελούσιν. Εἰς τὰς συναθροίσεις τῶν πολλῶν ἀνθρώπων προτίμα τὴν σιωπὴν· ἐπειδὴ αὕτη ἐμποδίζει πολλὴν ζημίαν. Φύλαττε τὴν κοιλίαν σου περισσότερο ἀπὸ τὴν ὄρασιν τῶν ὀφθαλμῶν· διότι οὕτως ὁ ἐσωτερικὸς πόλεμος γίνεται ἄνευ δισταγμοῦ ἐλαφρότερος τοῦ ἐξωτερικοῦ. Μὴ πιστεύσης ποτέ, ὦ ἀδελφε, ὅτι ἐμποδίζονται οἱ ἐσωτερικοὶ λογισμοὶ ἄνευ τῆς εὐταξίας τοῦ σώματος. Φοβοῦ τὰς κακὰς συναναστροφὰς περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς σου. Ὅστις τρέφει κακὴν συνήθειαν εἶναι ὡς ἄνθρωπός τις, ὁ ὁποῖος τρέφει τὸ πῦρ διὰ νέας ὕλης· διότι τὸ μέτρον τῆς δυνάμεως τῆς συνηθείας καὶ τοῦ πυρὸς συνίσταται εἰς τὴν ὕλην. Ἡ συνήθεια ἐὰν ζητήσῃ τι ἅπαξ, καὶ δὲν ἐκπληρωθῇ τὸ αἶτημα αὐτῆς, ἀκολούθως ἐξασθενεῖ· ἐὰν ὅμως κάμῃς ἅπαξ τὸ θέλημα αὐτῆς, ὕστερον εὐρίσκεις αὐτὴν δυνατωτέρα κατὰ σοῦ.

Εἰς πᾶσαν περίστασιν ἐνθυμοῦ, ὅτι καλλιτέρα εἶναι ἢ ἐκ τῆς παραφυλάξεως προερχομένη βοήθεια, παρὰ ἢ ἐκ τῶν ἔργων. Μὴ γίνου φίλος ἐκείνου, ὅστις ἀγαπᾷ τὸν γέλωτα, ἢ ἀγαπᾷ νὰ θεατρίζῃ τοὺς ἀνθρώπους· ἐπειδὴ σὲ ὀδηγεῖ εἰς συνήθειαν χαυνώσεως καὶ ἀμελείας. Μὴ δεικνύῃς ποτέ ἱλαρὸν πρόσωπον εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔχει παραλελυμένην πολιτείαν· φυλάττου ὅμως νὰ μὴ μισήσῃς αὐτόν· καὶ ἐὰν θελήσῃ νὰ ἐγερθῇ ἐκ τοῦ πτώματος τῆς ἀμαρτίας, βοήθησον αὐτόν, καὶ ἕως θανάτου φρόντισον νὰ σώσῃς αὐτόν· ἐὰν ὅμως εἰσέτι ὑπάρχῃς καὶ σὺ ἀσθενῆς καὶ ἐμπαθῆς, ἀποστρέφου τὴν ἰατρειάν αὐτοῦ· διότι ὡς λέγουσιν οἱ πατέρες, δὸς εἰς αὐτόν τὸ ἄκρον τῆς ράβδου σου, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἐνώπιον τοῦ ὑψηλόφρονος καὶ φθονεροῦ ἀνθρώπου ὀμίλει μετὰ προφυλάξεως· διότι ἐνῶ σὺ ὀμιλῆς, ἐκεῖνος ἐξηγεῖ τοὺς λόγους σου ὡς ἐπιθυμεῖ, καὶ λαμβάνει ὕλην ἐξ αὐτῶν, καὶ κάμνει ἀκολούθως τοὺς ἄλλους νὰ σφάλωσι· ἐπειδὴ μεταβάλλει τὴν ἐγγοίαν τῶν λόγων σου κατὰ τὴν ὕλην τῆς ἀρρώ-

στίας αὐτοῦ. Πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις ἔρχεται νὰ καταλαλήσῃ ἔμπροσθέν σου τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, δεῖξον πρόσωπον σκυθρωπόν· καὶ εἰ μὲν πράξεις οὕτω, θέλεις εὖρει τὸν Θεὸν νὰ σέ προφυλάττῃ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κακοῦ τῆς καταλαλιᾶς.

Ἐὰν θέλῃς νὰ δώσῃς τι εἰς τὸν ἔχοντα χρεῖαν, δίδου αὐτὸ μεθ' ἰλαρότητος προσώπου, καὶ διὰ λόγων καλῶν παρηγόρησον τὴν θλίψιν αὐτοῦ· καὶ ἐὰν πράξῃς οὕτω, νικᾷ ἡ ἰλαρότης τοῦ προσώπου τὴν δόσιν σου εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ πλέον τῆς χρεῖας τοῦ σώματος. Καθ' ἣν ἡμέραν ἀνοίξεις τὸ στόμα σου καὶ κατηγορήσεις τινά, θεώρει σεαυτὸν νεκρὸν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ πάντα τὰ ἔργα σου μάταια, κἂν σοὶ φαίνεται, ὅτι εἰλικρινῶς καὶ πρὸς οἰκοδομὴν σέ παρεκίνησεν ὁ λογισμὸς σου νὰ λαλήσῃς· διότι τίς ἡ χρεῖα νὰ καταστρέψῃ τις τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν, καὶ νὰ διορθώσῃ τὴν τοῦ φίλου αὐτοῦ;

Καθ' ἣν ἡμέραν λυπηθῆς διὰ τινά ἀνθρωπον, ὅστις ἀσθενεῖ ψυχικῶς ἢ σωματικῶς, ἐκείνην τὴν ἡμέραν θεώρει σεαυτὸν ὡς μάρτυρα, καὶ ὅτι ἔπαθες διὰ τὸν Χριστόν, καὶ ἤξιωθης τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ· καθότι καὶ ὁ Χριστὸς διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπέθανε, καὶ ὄχι διὰ τοὺς δικαίους. Στοχάζου πόσον μεγάλη ὑπάρχει αὕτη ἡ ἀρετὴ· τῇ ἀληθείᾳ μεγάλη ἀρετὴ εἶναι τὸ νὰ λυπηταί τις διὰ τοὺς κακοὺς, καὶ νὰ εὐεργετῇ τοὺς ἁμαρτωλοὺς μᾶλλον παρὰ τοὺς δικαίους· τοῦτο ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀναφέρει ὡς ἄξιον θαύματος. Ἐὰν εἰς πάντα σου τὰ ἔργα δυναθῆς νὰ ἔχῃς τὴν συνείδησίν σου καθαρὰν, μὴ φροντίσης νὰ ἐκτελέσῃς ἄλλην ἀρετὴν. Εἰς πάντα σου τὰ ἔργα ἅς προηγηθῇ ἡ σωφροσύνη τοῦ σώματος καὶ ἡ καθαρότης τῆς συνειδήσεώς σου· διότι ἄνευ τούτων τῶν δύο πᾶσα ἄλλη ἀρετὴ θεωρεῖται ματαία παρὰ πῶ Θεῷ. Πᾶν ἔργον, τὸ ὁποῖον πράττεις ἄνευ σκέψεως καὶ ἐξετάσεως, γινώριζε, ὅτι ὑπάρχει μάταιον· καθότι ὁ Θεὸς ὡς πρὸς τὴν διακρίσιν λογίζεται τὴν ἀρετὴν, καὶ ὄχι ὡς πρὸς τὴν ἀδιάκριτον ἐνέργειαν.

Ὁ δίκαιος, ὅστις φέγγει ἐγώπιον τοῦ ἡλίου ὡς λύχνος, δὲν

εἶναι σοφός. Ἡ προσευχή τοῦ μνησικάκου εἶναι ὡς σπόρος ἐσπαρμένος ἐπὶ τῆς πέτρας. Ὁ ἀνελεήμων μοναχὸς εἶναι ὡς δένδρον ἄκαρπον. Ὁ ἔλεγχος, ὅστις γίνεται ἀπὸ φθόνου, εἶναι ὡς φαρμακερὸν βέλος. Ὁ ἔπαινος τοῦ δολίου εἶναι παγὶς κεκρυμμένη. Ὁ μωρὸς καὶ ἀνόητος σύμβουλος ὑπάρχει τυφλὸς φύλαξ. Κάθισμα μετὰ ἀνοήτων εἶναι κλάσις καρδίας. Ἡ ὁμιλία τοῦ φρονίμου εἶναι ὡς πηγὴ γλυκοῦ ὕδατος. Ὁ σοφὸς σύμβουλος εἶναι τεῖχος ἐλπίδος. Ὁ μωρὸς καὶ ἀνόητος φίλος ὑπάρχει ταμεῖον ζημίας. Κάλλιον εἶναι νὰ βλέπῃ τις πενθούσας γυναῖκας, παρὰ σοφὸν ἀκολουθοῦντα μωρόν. Κάλλιον εἶναι νὰ κατοικῇ τις μετὰ θηρίων, παρὰ μετὰ τῶν κακῶς ἀναστρεφόμενων. Κάθου μετὰ γυπῶν, καὶ ὄχι μετὰ τοῦ πλεονέκτου καὶ ἀχορτάγου. Γίνου φίλος κάλλιον μετὰ τοῦ φονέως, παρὰ μετὰ τοῦ φιλονείκου. Κάλλιον νὰ συνομιλῆς μετὰ χοίρου παρὰ μετὰ τοῦ γαστριμάργου. Καλλιτέρα εἶναι ἡ σκάφη τοῦ φαγητοῦ τῶν χοίρων, παρὰ τὸ στόμα τοῦ πολυφάγου. Κάθου κάλλιον μετὰ τῶν λωβῶν, παρὰ μετὰ τῶν ὑπερηφάνων. Καταδιώχθητι, καὶ μὴ καταδιώξῃς ἄλλους. Συκοφαντήθητι, καὶ μὴ συκοφαντήσῃς ἄλλους. Γίνου συμπαθητικὸς καὶ ἡμερος, καὶ ὄχι ζηλωτὴς εἰς τὸ κακόν.

Ἡ δικαιολογία δὲν εἶναι ἴδιον τῆς πολιτείας τῶν χριστιανῶν· ἐπεὶ δὲν εὐρίσκεται σημειωμένη εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Εὐφραίνου μετὰ τῶν εὐφραινομένων, καὶ κλαῖε μετὰ τῶν κλαιόντων· διότι αὐτὸ εἶναι σημεῖον τῆς καθαρότης. Ἀρρώστησον μετὰ τῶν ἀρρώστων, καὶ πένθησον μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ χαῖρε μετὰ τῶν μετανοούντων. Γίνου φίλος μετὰ πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ κυρίως γίνου φίλος μετὰ τῆς διανοίας σου. Γίνου κοινωνὸς τῶν παθημάτων πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ σωματικῶς ἀπομακρύνθητι ἐκ πάντων. Μὴ ἐλέγξῃς τινά, μῆτε ὀνειδίσῃς, μῆτε τοὺς λίαν κακοὺς κατὰ τὴν πολιτείαν αὐτῶν. Ἀπλωσον τὸ φόρεμά σου, καὶ σκέπασον τὸν πταίοντα, καὶ ἐὰν δὲν δυγηθῆς γ' ἀναδεχθῆς σὺ τὰ

πταισίματα και τὴν παιδείαν και τὴν ἐντροπὴν ἀντ' αὐτοῦ, καὶ τοῦλάχιστον ὑπόμεινον, και μὴ κατασχύνῃς αὐτόν. Γνώριζε, ὦ ἀδελφέ, ὅτι διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καθήμεθα ἐντὸς τοῦ ἡμετέρου κελίου, ἵνα μὴ μαυθάνωμεν τὰ κακὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, και τότε βλέπομεν τοὺς πάντας ὡς ἁγίους· ἀλλ' ἐὰν ἐλέγχωμεν, και παιδεύωμεν, και κρίνωμεν, και ἐξετάζωμεν, και ἀδικῶμεν, και γινώμεθα μεμφίμοιροι, τότε λοιπὸν κατὰ τι διαφέρει τὸ κάθισμα τῆς ἡσυχίας ἀπὸ τὸ κάθισμα τῶν πόλεων; και τί ἄλλο ὑπάρχει χειρότερον τοῦ καθίσματος τῆς ἐρήμου, ἐὰν δὲν ἀφῆσωμεν ταῦτα πάντα; ἐὰν δὲν ἡσυχάζῃς κατὰ τὴν καρδίαν, ἡσυχασον τοῦλάχιστον κατὰ τὴν γλῶσσαν· και ἐὰν δὲν δυνηθῆς νὰ τακτοποιήσῃς τοὺς λογισμοὺς σου, τακτοποίησον τοῦλάχιστον τὰς σωματικὰς σου αἰσθήσεις· και ἐὰν δὲν ὑπάρχῃς μόνος κατὰ διάνοιαν, γενοῦ τοῦλάχιστον μόνος μετὰ τοῦ σώματός σου· και ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ ἐργάζῃσαι σωματικῶς, λυποῦ τοῦλάχιστον κατὰ διάνοιαν· και ἐὰν δὲν δύνῃσαι ν' ἀγρυπνῆς ἰστάμενος, ἀγρύπνησον καθήμενος ἢ κειτόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης σου· και ἐὰν δὲν ἤμπορῆς νὰ νηστεύσῃς δύο ἡμέρας, νῆστευσον τοῦλάχιστον ἕως τὸ ἑσπέρας· και ἐὰν δὲν ἤμπορῆς πάλιν ἕως τὸ ἑσπέρας, φυλάττου τοῦλάχιστον ἐκ τοῦ χορτασμοῦ τῆς κοιλίας· και ἐὰν δὲν ὑπάρχῃς ἅγιος κατὰ τὴν καρδίαν, γενοῦ καθαρὸς κατὰ τὸ σῶμα· και ἐὰν δὲν πενθῇ ἡ καρδία σου, ἄς πενθῇ τὸ πρόσωπόν σου· και ἐὰν δὲν ἤμπορῆς νὰ ἐλεήσῃς, ὁμίλει τοῦλάχιστον ὡς ἁμαρτωλός· και ἐὰν δὲν ὑπάρχῃς εἰρηνοποιός, μὴ γίνου τοῦλάχιστον φιλοτάραχος· και ἐὰν δὲν ὑπάρχῃς ἱκανός και ἔμπειρος, γίνου ἄοκνος κατὰ τὸ φρόνημα· και ἐὰν δὲν ὑπάρχῃς νικητής, μὴ ὑψηλοφρόνει κατὰ τῶν πταιόντων και ὑπευθύνων· και ἐὰν δὲν δύνῃσαι νὰ φράξῃς τὸ στόμα τοῦ καταλαλοῦντος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, φύλαξον τοῦλάχιστον τὸ σὸν, και μὴ συμφωνήσῃς μετ' αὐτοῦ.

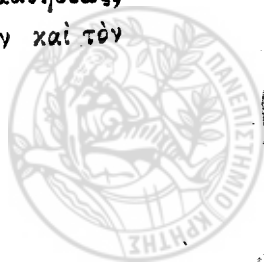
Γνώριζε καλῶς, ὅτι ἐὰν ἐξέλθῃ ἀπὸ σοῦ πῦρ, και κατα-

καύση ἄλλους, τὰς καυθεῖσας ψυχὰς θέλει ζητήσῃ ὁ Θεὸς ἐκ τῶν χειρῶν σου· καὶ ἐὰν μὲν δὲν βάλλῃς σὺ τὸ πῦρ, ἀλλὰ συνεργεῖς μετὰ τοῦ ρίπτοντος αὐτό, καὶ χαίρεις εἰς τοῦτο, ὑπάρχεις κοινωρὸς τοῦ κακοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν πραότητα, ἔχε εἰρήνην εἰς ἑαυτόν· καὶ ἐὰν ἀξιωθῆς τῆς εἰρήνης, θέλεις χαίρει εἰς πᾶσαν περίστασιν. Ζήτησον φρόνησιν, καὶ ὄχι χρύσιον. Ἐνδύου τὴν ταπεινώσιν, καὶ ὄχι τὸ βύσσινον φόρεμα τῶν βασιλέων. Ἀπόκτησον τὴν εἰρήνην, καὶ ὄχι τὴν κοσμικὴν βασιλείαν.

Δὲν ἔχει φρόνησιν ἐκεῖνος, ὅστις δὲν ἔχει ταπεινώσιν· καὶ ὅστις δὲν ἔχει ταπεινώσιν, δὲν θέλει σκεφθῆ ποτε φρονίμως· Δὲν εἶναι ταπεινόφρων, ὅστις δὲν ὑπάρχει εἰρηνικός· καὶ ὅστις δὲν εἶναι εἰρηνικός, οὔτε ταπεινόφρων ὑπάρχει· καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχη τις εἰρηνικός, οὐδέποτε θέλει χαρῆ. Εἰς πάσας τὰς ὁδοὺς τῶν ἀρετῶν, εἰς τὰς ὁποίας περιπατοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ κόσμῳ, δὲν εὐρίσκουσι τὴν εἰρήνην, ἐὰν δὲν πλησιάσωσιν εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδα· ἐπειδὴ ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἰρηνεύει ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὰ προσκόμματα, ἕως ὅτου δὲν ἤθελεν ἀποκτήσῃ τὴν ἐλπίδα· ὅταν ὁμως ἀποκτήσῃ αὐτήν, τότε θέλει εἰρηνεύσει, καὶ θέλει χαρῆ· καὶ αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπε τὸ προσκυνητὸν στόμα τοῦ Χριστοῦ· « δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς· » πλησίασον, λέγει, εἰς ἐμέ, καὶ ἀναπαύεσαι ἐκ τοῦ κόπου καὶ τοῦ φόβου.

Ἡ πρὸς Θεὸν ἐλπίς ὑψώνει τὴν καρδίαν, ὁ δὲ φόβος τῆς κολάσεως συντρίβει αὐτήν. Τὸ φῶς τῆς διανοίας γεννᾷ τὴν πίστιν, καὶ ἡ πίστις γεννᾷ τὴν παρηγορίαν τῆς ἐλπίδος, ἡ δὲ ἐλπίς στερεώνει τὴν καρδίαν. Ἡ πίστις εἶναι ἡ φανέρωσις τῆς συνέσεως, καὶ ὅταν σκοτισθῇ ἡ διάνοια, κρύπτεται ἡ πίστις, καὶ τότε κυριεύει ἡμᾶς ὁ φόβος, καὶ κόπτει τὴν ἡμετέραν ἐλπίδα. Ἡ πίστις ἡ προσγινομένη ἐκ τῆς μαθήσεως, δὲν ἐλευθεροῖ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὸν

δισταγμόν, ἀλλ' ἢ φαινομένη εἰς τὴν σύνεσιν, καὶ ἀνατέλλουσα ἐκ τῆς γνώσεως καὶ τῆς νοήσεως, καὶ διὰ τοῦτο λέγεται ἐπίγνωσις καὶ φανέρωσις τῆς ἀληθείας. Ἔως ὅτου γὰρ γνωρίσῃ ὁ νοῦς τὸν Θεόν, καὶ διὰ τῆς ἐπιγνώσεως γὰρ καταλάβῃ αὐτὸν ὡς Θεόν, δὲν ἐγγίξει ὁ φόβος εἰς τὴν καρδίαν. Ὅταν παραχωρηθῶμεν καὶ πέσωμεν εἰς σκότωσιν, ἕως ὅτου γὰρ ταπεινωθῶμεν, συμβαίνει εἰς ἡμᾶς ὁ φόβος, ὅπως ὁδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ταπεινώσιν καὶ εἰς τὴν μετάνοιαν.

Ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὑπέμεινε σταυρὸν δι' ἡμᾶς· ἅς ἔχωμεν λοιπὸν ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ θάρρος εἰς τὴν μετάνοιαν. διότι ἐὰν μόνον τὸ σχῆμα τῆς μετανοίας μετέβαλε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἀγαάθ, πόσῳ μᾶλλον δὲν θέλει ἐξιλεώσει ἤδη τὸν Θεὸν ἢ ἀληθῆς ἡμῶν μετάνοια; καὶ ἐὰν τὸ σχῆμα μόνον τῆς ταπεινώσεως ἐπέστρεψε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ἐκείνου, τοῦ ὁποίου δὲν ἀλήθευεν ἡ μετάνοια, πόσῳ μᾶλλον δὲν θέλει ἀποστρέφει αὐτὴν ἤδη ἀφ' ἡμῶν, οἱ ὅποιοι ἐν ἀληθείᾳ λυπούμεθα διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν; ἀρκεῖ ἢ λύπη τῆς διανοίας ἀντὶ πάσης σωματικῆς ἐργασίας.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λέγει, ὅτι ὑπάρχει ναὸς τῆς θείας χάριτος ἐκεῖνος, ὅστις ἐνθυμεῖται πάντοτε τὸν Θεόν, καὶ μεριμνᾷ περὶ τῆς κρίσεως αὐτοῦ· καὶ τί ἄλλο εἶναι ἢ μέριμνα τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ, παρὰ τὸ γὰρ ζεῖτῃ τις πάντοτε ν' ἀπολαύσῃ τὴν αἰώνιον αὐτοῦ ἀνάπαυσιν, καὶ γὰρ λυπῆται διηγεκῶς, διότι δὲν δύναται γὰρ φθάσῃ εἰς τὴν τελειότητα διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως αὐτοῦ; καὶ ἡ παντοτενὴ περὶ τούτου λύπη εἶναι τὸ γὰρ βαστάζῃ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν διηγεκῆ ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, ὡς εἶπεν ὁ ἅγιος Βασίλειος. Ἄμετέωριστος εὐχὴ εἶναι ἐκείνη, ἣτις προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν καθάραν τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ· καὶ κατοίκησις τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν εἶναι τὸ γὰρ ἔχῃ τις ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γινόμεθα ναὸς τοῦ Θεοῦ· αὐτὸ δὲν εἶναι φροντίς καὶ μέριμνα συντετριμμένης καρδίας πρὸς ἐτοιμασίαν

τῆς ἀναστάσεως; Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ν Θ'.

Περὶ τῶν πολλῶν ἀλλοιώσεων, αἵτινες συνδαίνουσι
εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ δοκιμάζονται
διὰ τῆς εὐχῆς.

Το μὲν νὰ προκρίνη τις τὸ καλὸν θέλημα, εἶναι ἴδιον τοῦ ἐπιθυμοῦντος αὐτό· τὸ δὲ νὰ πράξῃ καὶ νὰ τελειώσῃ τὴν ἐκλογὴν τοῦ καλοῦ θελήματος, τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν, τοῦ ὁποίου ἡ βοήθεια ὑπάρχει ἀναγκαιοτάτη εἰς ταύτην τὴν περίστασιν· διὰ τοῦτο μετὰ τὴν καλὴν ἐπιθυμίαν, ἣτις διεγείρεται εἰς ἡμᾶς, πρέπει νὰ προσευχώμεθα συχνάκις, ὄχι μόνον διότι ἔχομεν χρεῖαν τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἵνα δείξῃ καὶ διὰ τῆς διαφορᾶς τῆς βοηθείας ταύτης, ἐὰν ἡ ἐπιθυμία ἡμῶν ἀρέσκη εἰς τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα, ἢ ὄχι· ἐπειδὴ πᾶσα καλὴ ἐπιθυμία δὲν ἐμπίπτει εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' ἐκείνη μόνη, ἣτις ὑπάρχει ὠφέλιμος· καθότι ἐνίοτε ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ τὸ καλόν, καὶ ὁ Θεὸς δὲν βοηθεῖ αὐτόν· ἐπειδὴ πίπτει εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἐκ τοῦ διαβόλου παρομοία τις καλὴ ἐπιθυμία, καὶ νομίζεται νὰ ἦναι πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ ὁμοίως δὲν εἶναι τοῦ αὐτοῦ μέτρου· ἐπειδὴ ὁ διάβολος μηχανώμενος τὴν βλάβην τοῦ ἀνθρώπου, ἀναγκάζει αὐτόν, ἵνα ζητήσῃ αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν, ἐνῶ εἰσέτι αὐτὸς δὲν ἔφθασεν εἰς τὸν ἀρμόδιον βαθμὸν τῆς πολιτείας αὐτοῦ, ἢ δὲν ἀρμόζει εἰς τὸ σχῆμα αὐτοῦ, ἢ δὲν εἶναι εἰσέτι ἀρμόδιος ὁ καιρὸς, ἵνα τελειώσῃ αὐτήν, ἢ δὲν ἔχει ἰκανότητα εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ· ἀλλ' ὁ διάβολος παντὶ τρόπῳ ταράττει

αὐτὸν, ἢ βλάπτει τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἢ κρύπτει παγίδα εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ· ἀλλὰ καθὼς προεῖπον, ἄς προσευχώμεθα συνεχῶς μετὰ σπουδῆς καὶ προθυμίας διὰ τὴν καλὴν ἐπιθυμίαν, ἣτις διεγείρεται εἰς ἡμᾶς, καὶ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἄς εἴπῃ πρὸ τὸν Θεόν· Ἄς γένη, Κύριε, τὸ ἅγιόν σου θέλημα, ἕως ὅτου νὰ τελειώσω τοῦτο τὸ καλὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπεθύμησα νὰ πράξω, ἐὰν ἀρέσκη τοῦτο εἰς τὸ θέλημά σου τὸ ἅγιον· διότι τὸ νὰ θελήσω αὐτὸ μοι εἶναι εὐκόλον, τὸ νὰ ἐκτελέσω ὁμως αὐτὸ ἄνευ τῆς χάριτός σου δὲν δύναμαι, ἐνῶ καὶ τὰ δύο προέρχονται παρὰ σοῦ· ἐπειδὴ ἐγὼ ἄνευ τῆς χάριτός σου δὲν ἐπέισθην νὰ δεχθῶ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν, ἣτις ἐκινήθη εἰς ἐμέ, ἀλλ' οὔτε ἐφοβήθην ἐξ αὐτῆς. Οὕτω πρέπει νὰ προσεύχεται, ὅστις ἐπιθυμεῖ τὸ καλόν, καὶ μετὰ διακρίσεως καὶ σοφίας νὰ διακρίνῃ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὸ ψεῦδος· διότι τὸ καλὸν διακρίνεται διὰ συνεχοῦς προσευχῆς, καὶ πνευματικῆς ἐργασίας, καὶ προφυλάξεως νοός, καὶ ἀπαύστου πόθου, καὶ διὰ συνεχῶν δακρύων, καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ οὐρανοῦ βοηθείας, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχη τις λογισμοὺς ὑπερηφανείας, οἵτινες ἐμποδίζουσι τὴν θεῖαν βοήθειαν, ἀλλὰ καταργοῦμεν αὐτοὺς διὰ τῆς προσευχῆς.

Λ Ο Γ Ο Σ Ε'.

Περὶ πονηρῶν λογισμῶν, οἵτινες συμβαίνουσι εἰς ἡμᾶς χωρὶς νὰ θέλωμεν.

ΥΠΑΡΧΟΥΣΙ τινες, οἱ ὁποῖοι ἔχοντες ἀδύνατον τὸ σῶμα, ἐπιθυμοῦσι ν' ἀνπαύσωσιν αὐτὸ πρὸς ὀλίγον, καὶ ἔπειτα πάλιν ἐπαναλαμβάνουσι τὸ ἔργον αὐτῶν. Εἰς αὐτὰς λοιπὸν τὰς ὀλί-

γας ἡμέρας τῆς ἀναπαύσεως ἄς μὴ ἀφήσωμεν τελείως τὴν προσοχήν, καὶ δώσωμεν πᾶσαν ἡμῶν τὴν ψυχὴν εἰς ἐλευθερίαν ὡς ἄνθρωποι, οἵτινες, μὴ θέλοντες πλέον νὰ στραφῶσιν εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν ἔργον, ἐν καιρῷ εἰρήνης κρούονται ὑπὸ τῶν βελῶν τοῦ ἐχθροῦ· καὶ οὗτοί εἰσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες θυσιαρίζουσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ὕλην ἐκ τῆς παρρησίας τοῦ ἰδίου αὐτῶν θελήματος, καὶ ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς βλέπουσιν, ὅτι εἶναι ἐνδεδυμένοι μὲ φόρεμα τῶν ρυπαρῶν λογισμῶν, οἱ ὁποῖοι κινοῦνται εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν καθ' ἣν ὥραν ἐνθυμοῦνται τὸν Θεόν. Ταῦτα εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀποκτῶμεν ἐν καιρῷ τῆς ἀμελείας ἡμῶν, καὶ ἔπειτα καταισχύουσιν ἡμᾶς ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς.

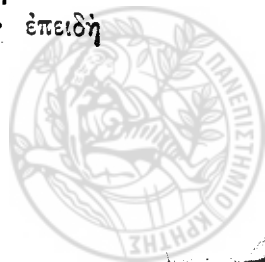
Ἡ ἐγρήγορσις καὶ ἡ προσοχὴ βοηθοῦσι τὸν ἄνθρωπον περισσότερον ἀπὸ τὴν ἐργασίαν· καὶ ἡ παῦσις πάλιν τῆς προσοχῆς καὶ τῆς ἐγρηγόρσεως βλάπτουσιν αὐτὸν περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος· ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἀναπαύσεως διεγείρονται μὲν πόλεμοι καὶ ἐνοχλοῦσι τὸν ἄνθρωπον, ἔχει ὅμως ἐξουσίαν νὰ παύσῃ αὐτοῦ· διότι ὅταν ἀφήσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀνάπαυσιν καὶ στραφῇ εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, φεύγουσιν ἐξ αὐτοῦ οἱ πόλεμοι· δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν παῦσιν τῆς προσοχῆς· καθότι ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ εὐρισχόμενος εἰς τὴν ἀνάπαυσιν, δύναται πάλιν νὰ στραφῇ καὶ κυβερνήσῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς ἐπαληψέως τοῦ κανόνος του· διότι ἔχει εἰσέτι τὴν ἐλευθερίαν του· ὅταν ὅμως παύσῃ τὴν προσοχήν, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἑαυτοῦ ἐλευθερίας· ἐπειδὴ ἐάν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπέρριπτε τελείως τὴν προσοχήν καὶ προφύλαξιν τοῦ νοῦς αὐτοῦ, δὲν ἤθελεν ἀναγκασθῆ νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν βίαν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν ἀναπαύουσιν αὐτόν· ἐάν, λέγω, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἤθελεν ἀφήσῃ πάντελῶς τὸν ὄρον τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ, δὲν ἤθελον συμβῆ εἰς αὐτόν κακὰ συναντήματα, τὰ ὁποῖα δεσμεύουσιν αὐτόν, χωρὶς νὰ δύναται ν' ἀντιστῆ.

Μὴ δίδου, ὦ ἄνθρωπε, τὴν ἐλευθερίαν εἰς τινα ἐκ τῶν αἰσθήσεων σου, μήπως δὲν δυνηθῆς νὰ ἐπανέλθῃς εἰς αὐτήν. Ἡ μὲν ἀνάπαυσις τοῦ σώματος βλάπτει μόνον τοὺς νέους, ἀλλ' ἡ τελεία ἐγκατάλειψις τῆς προσοχῆς τῶν αἰσθήσεων βλάπτει οὐ μόνον τοὺς νέους, ἀλλὰ καὶ τοὺς τελείους καὶ γέροντας· καὶ ὅσοι μὲν δέχονται ὡς ἐκ τῆς ἀναπαύσεως τοῦ σώματος τοὺς πονηροὺς καὶ κακοὺς λογισμοὺς δύνανται νὰ στραφῶσι πάλιν εἰς τὴν προφύλαξιν, καὶ νὰ διατηρήσωσι τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν πολιτείαν· ὅσοι ὅμως παραμελήσωσι τὴν προφύλαξιν τῶν αἰσθήσεων καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ νοῦς αὐτῶν, ἐλπίζοντες εἰς τὰς πνευματικὰς αὐτῶν ἐργασίας, πίπτουσι ἐκ τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν πολιτείας εἰς τὴν παράλυσιν τῆς ζωῆς.

Ἄλλος μὲν πληγώνεται ἐν καιρῷ πολέμου ψυχικῶς, καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἀποθνήσκει· καὶ ἄλλος διὰ πρόφασιν τῶν ἀναγκαίων τῆς ζωῆς ἐξερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λαμβάνει πειρασμὸν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Δὲν πρέπει νὰ λυπώμεθα, ὅταν σφάλωμεν κατὰ τι, ἀλλ' ὅταν ἐμμένωμεν εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα· διότι τὰ μὲν σφάλματα συμβαίνουσι πολλάκις καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς τελείους, τὸ δὲ νὰ ἐμμένῃ τις εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, τοῦτο εἶναι τελεία νέκρωσις. Ἡ λύπη, τὴν ὁποίαν δοκιμάζομεν διὰ τὰ ἴδια ἡμῶν σφάλματα, λογίζεται εἰς ἡμᾶς ὡς καθαρὰ ἐργασία ὑπὸ τῆς θείας χάριτος· ὅστις ὅμως σφάλλει καὶ ἐκ δευτέρου ἐπ' ἐλπίδι ὅτι θέλει μετανοήσῃ πάλιν, αὐτὸς πορεύεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μετὰ πανουργίας καὶ δολιότητος· εἰς αὐτὸν ἔρχεται αἰφνηδίνως ὁ θάνατος, καὶ δὲν φθάνει τὸν καιρὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ, ἵνα τελειώσῃ τὰ ἔργα τῆς μετανοίας. Ὅστις ἔχει παραλελυμένας τὰς αἰσθήσεις, αὐτὸς ἔχει παραλελυμένην καὶ τὴν καρδίαν.

Ἡ ἐργασία τῆς καρδίας ὑπάρχει δεσμὸς τῶν ἔξω μελῶν τοῦ σώματος, καὶ ὅστις μετὰ διακρίσεως ἐργάζεται αὐτήν, καθὼς ἐπραττον οἱ παλαιοὶ πατέρες, αὐτὸς γίνεται γνωστὸς ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν ἔργων, ἅπερ φαίνονται εἰς αὐτόν· ἐπειδὴ

δὲν δεσμεύεται ὑπὸ τοῦ σωματικοῦ κέρδους, οὔτε ἀγαπᾷ τὴν γαστριμαργίαν, ἀλλ' οὔτε θυμῶνει ποτέ· καθότι ὅπου ὑπάρχουσι τὰ τρία ταῦτα, ἤγουν τὸ σωματικὸν κέρδος καὶ ἡ ὀξύχολία τοῦ θυμοῦ καὶ ἡ γαστριμαργία, κἂν φαίνηται τις ὁμοίος μὲ τοὺς παλαιούς πατέρας, γινώριζε ὁμως, ὅτι ἐκ τῆς παραμελήσεως τῆς ἐσωτερικῆς ἐργασίας προέκυψεν ἡ παράλυσις τῶν ἐξωτερικῶν αὐτοῦ ἔργων, καὶ ὄχι ἐκ τῆς καταφρονήσεως τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς· διότι ἄλλως, ἀφοῦ κατεφρόνησε τὰ σωματικά, διὰ τί δὲν ἀπέκτησε τὴν πραότητα; Εἰς τὴν μετὰ διακρίσεως γινομένην καταφρόνησιν ἀκολουθεῖ ἡ περιφρόνησις ὅλων τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς ἀναπαύσεως τοῦ σώματος, καὶ τοῦ πόθου τῶν ἀνθρώπων. Ὅστις δέχεται μετὰ χαρᾶς ζημίαν δι' ἀγάπην Θεοῦ, ὑπάρχει καθαρὸς ἔσωθεν καὶ ἐὰν δὲν καταφρονῇ τινα, ὑπάρχει ἐν ἀληθείᾳ ἐλεύθερος. Ὅστις δὲν ἀγαπᾷ τὸν τιμῶντα αὐτόν, ἀλλ' οὔτε καταφρονεῖ τὸν ἀτιμᾶζοντα αὐτόν, αὐτὸς ἐνεκρώθη τῷ κόσμῳ. Ἡ φυλακὴ τῆς διακρίσεως εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην πολιτείαν, ἣτις ἐνεργεῖται διὰ παντὸς τρόπου καὶ διὰ παντὸς μέτρου ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Μὴ μισήσης ποτέ τὸν ἁμαρτωλόν· ἐπειδὴ ὅλοι εἴμεθα ὑπεύθυνοι ἐν ἁμαρτίαις· καὶ ἐὰν ὑπὸ θεοῦ ζήλου κινήσαι κατ' αὐτοῦ, κλαῦσον δι' αὐτόν μᾶλλον. Διὰ τί, ὦ ἄνθρωπε, μισεῖς τὸν ἁμαρτωλόν; τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ μίσησον, καὶ εὐχου ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα γίνης μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ, ὅστις δὲν ἠγανάκτει κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀλλ' ἠύχετο ὑπὲρ αὐτῶν· δὲν βλέπεις πῶς ἐκλαυσεν ὑπὲρ τῆς Ἱερουσαλήμ; ἢ μήπως καὶ ἡμεῖς δὲν καταγελώμεθα ὑπὸ τοῦ διαβόλου; διὰ τί λοιπὸν νὰ μισῶμεν ἐκεῖνον, ὅστις κατεγελάσθη ὡς καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ; Διὰ τί μισεῖς τὸν ἁμαρτωλόν, ὦ ἄνθρωπε; διότι τάχα δὲν εἶναι δίκαιος ὡς καὶ σύ; καὶ ποῦ εἶναι ἡ δικαιοσύνη σου, ἀφοῦ δὲν ἔχῃς ἀγάπην; διὰ τί δὲν κλαίεις μᾶλλον δι' αὐτόν, ἀλλὰ καταδιώχεις αὐτόν; Ὑπάρχουσί τινες, οἱ ὅποιοι ὑπὸ ἀνοησίας

κινούμενοι ὀργίζονται, νομίζοντες, ὅτι εἶναι διακριτικοὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀμαρτωλῶν.

Γενοῦ κήρυξ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ· διότι, ἐνῶ ὑπάρχεις ἀνάξιος, σὲ κυβερνᾷ, καὶ διότι, ἐνῶ χρεωστῆς εἰς αὐτὸν ἀπειρον χρέος, δὲν σ' ἐκδικεῖται, ἀλλὰ διὰ τὰ ὀλίγα καλὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα πράττεας, σοὶ ἀνταποδίδει μεγάλους μισθοὺς. Μὴ ὠνόμαζε τὸν Θεὸν δίκαιον· καθότι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ δὲν γνωρίζεται εἰς τὰ ἔργα σου· καὶ ἐὰν ὁ Δαβὶδ ὀνομάζη αὐτὸν δίκαιον καὶ εὐθῆ, ἀλλ' ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ σωτὴρ ἡμῶν ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι εἶναι μᾶλλον ἀγαθὸς καὶ χρηστός, ὡς λέγει, ὅτι εἶναι ἀγαθὸς εἰς τοὺς πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς ἀνθρώπους. Πῶς θέλεις ὀνομάσει τὸν Θεὸν δίκαιον, ὅταν ἀναγινώσκῃς εἰς τὸ εὐαγγέλιον περὶ τοῦ μισθοῦ τῶν ἐργατῶν; φίλε, λέγει, δὲν σ' ἀδικῶ, θέλω νὰ δώσω καὶ εἰς τοῦτον τὸν ἔσχατον, ὅσα ἔδωκα καὶ εἰς σέ· ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς σου ἦναι πονηρός, ἀλλ' ἐγὼ εἰμὶ ἀγαθός. Πῶς θέλει ὀνομάσει τις δίκαιον τὸν Θεόν, ὅταν ἀναγινώσκῃ εἰς τὸ εὐαγγέλιον τὰ περὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, ὅστις ἐσκόρπισε τὸν πατρικὸν πλοῦτον εἰς ἀσωτείας, καὶ ὅτε ἔδειξε κατάνυξιν μόνην, πῶς ἔτρεξεν ὁ πατήρ, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπάνω εἰς ὅλον αὐτοῦ τὸν πλοῦτον; Καὶ δὲν εἶπε ταῦτα ἄλλος τις, ὥστε νὰ διστάσωμεν εἰς αὐτόν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ πατρός, αὐτὸς ἐμαρτύρησε ταῦτα περὶ αὐτοῦ. Ποῦ εἶναι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ; διότι ἦμεν ἀμαρτωλοί, καὶ ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν; Καὶ ἐὰν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν φαίνεται ἐλεήμων ὁ Θεός, ἅς πιστεύσωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀλλοίωσιν δὲν δέχεται.

Μὴ γένοιτο νὰ σκεφθῶμέν ποτε τοιοῦτον ἀνόμημα, καὶ νὰ εἴπωμεν τὸν Θεὸν ἀνελεήμονα· ἐπειδὴ δὲν ἀλλοιοῦται τὸ ἰδίωμα τοῦ Θεοῦ, καθὼς οἱ νεκροί· καὶ δὲν ἀποκτᾷ τι ὁ Θεός, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει, ἢ χάνει τι, τὸ ὁποῖον ἔχει, ἢ λαμβάνει προσθήκην τινὰ ὡς τὰ κτίσματα· ἀλλ' ὅ,τι ἔχει ὁ Θεὸς ἐξ ἀνάρ-

χου ἀρχῆς, θέλει ἔχει αὐτὸ πάντοτε ἕως τοῦ ἀτελευτήτου τέλους· καὶ ἔχει, καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Κύριλλος εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς γενέσεως· φοβοῦ, λέγει, τὸν Θεὸν ἀπὸ ἀγάπην, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ σκληρὸν ὄνομα τῆς δικαιοσύνης, ὅπερ ἐτέθη εἰς αὐτόν. Ἀγάπησον, ἄνθρωπε, τὸν Θεόν, καθόσον χρεωστῆς ν' ἀγαπᾷς αὐτόν, καὶ ὄχι διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια μέλλει νὰ σοὶ δώσῃ, ἀλλὰ δι' ὅσα παρ' αὐτοῦ ἐλάβομεν· ἐπειδὴ τίς δύναται ν' ἀνταμοίψῃ αὐτόν; Ποῦ εἶναι ἡ ἀνταπόδοσις αὐτοῦ εἰς τὰ ἔργα ἡμῶν; Τίς ἔπεισεν αὐτόν ἐξ ἀρχῆς νὰ παραγάγῃ ἡμᾶς εἰς τὴν κτίσιν; Τίς παρακαλεῖ αὐτόν δι' ἡμᾶς, ὅταν γινώμεθα ἀχάριστοι; Τίς ἐξύπνισεν ἐκεῖνο τὸ ἄπνουν ἡμῶν σῶμα εἰς τὴν ζωὴν, ὅταν δὲν ὑπῆρχομέν ποτε; Καὶ πάλιν, πόθεν πίπτει ἡ ἔννοια τῆς γνώσεως εἰς τὸν χοῦν; Ὡ τῆς θαυμαστῆς ἐλεημοσύνης τοῦ Θεοῦ! ὦ ἐκπληξίς τῆς χάριτος τοῦ κτίστου ἡμῶν! ὦ δύναμις φθάνουσα εἰς πάντα! ὦ ἀμέτρου χρηστότητος, δι' ἧς εἰσάγεται πάλιν πρὸς ἀνάπλασιν ἡ φύσις ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν! Τίς εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀνίστησιν ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος καταφρονεῖ καὶ βλασφημεῖ αὐτόν; τὸν ἄλογον χοῦν ἀνακαινίζει, καὶ ποιεῖ αὐτόν συνετὸν καὶ λογικόν· τὸν μετεωριζόμενον νοῦν καὶ τὰς περιπλανωμένας αἰσθήσεις ποιεῖ φύσιν λογικὴν καὶ ἀξίαν σκέψεως. Δὲν εἶναι ἱκανὸς ὁ ἀμαρτωλὸς νὰ ἐννοήσῃ τὴν χάριν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ. Ποῦ εἶναι ἤδη ἡ γέεννα, ἥτις δύναται νὰ λυπήσῃ ἡμᾶς; Ποῦ εἶναι ἤδη ἡ κόλασις, ἥτις ἐκφοβεῖ ἡμᾶς πανταχόθεν, καὶ νικᾷ τὴν εὐφροσύνην τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; Καὶ τί εἶναι ἡ γέεννα ἐνώπιον τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεως, ὅποτε θέλει ἀναστήσει ἡμᾶς, καὶ θέλει κάμει τοῦτο τὸ φθαρτὸν σῶμα νὰ ἐνδυσθῇ τὴν ἀφθαρσίαν, καὶ νὰ ἐγείρῃ ἐν δόξῃ τὸν εἰς Ἄδου πεσόντα ἄνθρωπον;

Δεῦτε, ὦ διακριτικοί, καὶ θαυμάσατε· τίς εἶναι ἐκεῖνος; ὅστις, ἔχων σοφὴν καὶ θαυμαστὴν τὴν διάνοιαν, δὲν θέλει

θαυμάσει κατ' ἀξίαν τὴν χάριν τοῦ δημιουργοῦ ἡμῶν; Ἡ ἀνταπόδοσις τῶν ἀμαρτωλῶν ὑπάρχει ἡ κόλασις, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀντὶ τῆς δικαίας ταύτης ἀνταποδόσεως παρέχει εἰς τοὺς εἰλικρινῶς μετανοοῦντας ἀμαρτωλοὺς ἀνάστασιν, καὶ ἀντὶ τῆς τιμωρίας τῶν σωμάτων, τῶν καταπατησάντων τὸν νόμον αὐτοῦ, ἐνδύει αὐτοὺς τελείαν ἀφθαρσίας δόξαν. Αὕτη ἡ χάρις, τὴν ὁποίαν χαρίζει εἰς ἡμᾶς μετὰ τὴν ἀμαρτίαν διὰ τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας, ὑπάρχει ἀνωτέρα ἐκείνης, ἣτις ἐδόθη ἡμῖν, ὅταν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἔφερον ἡμᾶς εἰς τὴν κτίσιν. Δόξα, Κύριε, εἰς τὴν ἀμετρον χάριν σου. Ἰδοῦ, Κύριε, τὰ κύματα τῆς χάριτός σου ἐκάλυψαν τὴν διάνοιάν μου, καὶ μ' ἀναγκάζουσι νὰ σιωπήσω· διότι δὲν ἔμεινε πλέον εἰς ἐμέ συνέσεις, ὅπως σ' εὐχαριστήσω· Διὰ ποίων στόμάτων θέλομέν σοὶ ἐξομολογηθῆ καὶ δοξάσει, ἀγαθὲ βασιλεῦ, ὅστις ἀγαπᾷς καὶ κυβερνᾷς τὴν ζωὴν ἡμῶν; Δόξα σοι, Κύριε, διὰ τοὺς δύο κόσμους, τοὺς ὁποίους ἐδημιούργησας πρὸς αὐξησιν καὶ τρυφήν ἡμετέραν, ὀδηγῶν ἡμᾶς δι' ὄλων τούτων πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς δόξης σου ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Λ Ο Γ Ο Σ Ε Α'.

Περὶ τοῦ πόθεν φυλάττεται ἡ νῆψις, ἡ ἔσω ἐν τῇ ψυχῇ γινομένη κρυπτῶς· καὶ πόθεν εἰσέρχεται ὁ ὕπνος καὶ ἡ ψυχρότης εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ σβέννει τὴν ἀγίαν θέρμην ἀπὸ τὴν ψυχὴν, καὶ ἀπονεκρώνει τὴν εἰς Θεὸν ἐπιθυμίαν.

ΑΔΥΝΑΤΟΝ εἶναι, ὅσοι ἔχουσι τὰς καλὰς ἐπιθυμίας νὰ ἐμποδισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν, ἐκτὸς μόνον ἐὰν εὕρῃ ὁ διάβολος ἐκ καλῆς ἀφορμῆς χώραν εἰς τοὺς

ἐπιθυμοῦντας τὸ καλόν. Συμβαίνει δὲ τοῦτο ὡς ἐξῆς. Εἰς πᾶσαν ἔννοιαν καλῆς ἐπιθυμίας ἀκολουθεῖ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως αὐτῆς ζῆλος τις ὡς πῦρ κατὰ τὴν θερμότητα· οὗτος ὁ ζῆλος συνηθίζει νὰ περιτειχίῃ ταύτην τὴν ἔννοιαν, καὶ ν' ἀποδιώκῃ ἀπὸ πλησίον αὐτῆς πᾶσαν ἐναντίωσιν καὶ πᾶν ἐμπόδιον, γινόμενον εἰς αὐτήν· ἐπειδὴ ἔχει πολλὴν καὶ μεγάλην δύναμιν οὗτος ὁ ζῆλος, καὶ περιτειχίζει πᾶσαν ὥραν τὴν ψυχὴν, καὶ προφυλάττει αὐτήν ἐκ τῆς προσβολῆς τῆς χαυνώσεως, καὶ ἐνθαρρύνει αὐτήν νὰ μὴ φοβῆται τὰς ὁρμὰς πάντων τῶν περιστατικῶν· καὶ ἡ μὲν πρώτη αὕτη ἔννοια εἶναι ἡ δύναμις τῆς καλῆς ἐπιθυμίας· ὁ δὲ ζῆλος εἶναι ἡ ἔννοια ἡ κινουμένη ἐκ τῆς θυμικῆς δυνάμεως, ἥτις ἐτέθη εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν, ἵνα φυλάττῃ τοὺς ὄρους τῆς φύσεως καὶ ἐκπέμπῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς φυσικῆς ἐπιθυμίας, ἥτις ἐνυπάρχει εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ εἶναι ἡ ἀρετὴ, χωρὶς τῆς ὁποίας δὲν κατορθοῦται κανὲν καλόν, καὶ ὀνομάζεται ζῆλος· διότι αὐτὸς ὁ ζῆλος εἶναι, ὅστις κινεῖ, καὶ ζηλοῖ, καὶ ἐξάπτει, καὶ ἐνδυναμοῖ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὸν ἄνθρωπον, καὶ ποιεῖ αὐτὸν νὰ καταφρονῇ τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα ἐν καιρῷ τῶν θλίψεων καὶ τῶν φοβερῶν πειρασμῶν, οἱ ὅποιοι συμβαίνουσιν εἰς αὐτόν, καὶ νὰ παραδίδῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ εἰς θάνατον, καὶ ν' ἀνθίσταται εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τελείωσιν ἐκείνου τοῦ πράγματος, τὸ ὁποῖον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐπεθύμησε κατὰ πολλὰ.

Ἄνθρωπος τις ἐνδεδυμένος τὸν Χριστόν, (ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς κλίμακος), σκύλον ὠνόμασε τοῦτον τὸν ζῆλον εἰς τοὺς ἑαυτοῦ λόγους καὶ φύλακα τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος νόμος εἶναι ἡ ἀρετὴ· ἐπειδὴ ἡ ἀρετὴ ὀνομάζεται νόμος τοῦ Θεοῦ. Στερεοῦται δὲ ἡ δύναμις τούτου τοῦ ζήλου, καὶ ἐξυπνίζεται, καὶ ἐξάπτεται πρὸς φύλαξιν τοῦ οἴκου τῆς ψυχῆς κατὰ δύο τρόπους· καὶ πάλιν ἐξασθενεῖ, καὶ κοιμάται, καὶ ῥαθυμεῖ κατὰ δύο τρόπους· καὶ ὁ μὲν ἐξυπνισμὸς καὶ ἡ

ἐξαψις τοῦ ζήλου γίνεται, ὅταν διεγερθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον φόβος τις, δι' οὗ προσέχει, μὴ τυχὸν κλαπῆ καὶ ἀφανισθῆ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα εἰς αὐτὸν τὸ καλόν, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησεν, ἢ μέλλει ν' ἀποκτήσῃ, καὶ αὐτὸς ὁ φόβος κινεῖται εἰς αὐτὸν ἀπὸ θεῖαν οἰκονομίαν· διότι ὁ φόβος ὑπάρχει φύλαξ εἰς ὄλους, ὅσοι ἐργάζονται τὴν ἀρετὴν ἐν ἀληθείᾳ· ἐπειδὴ διεγείρει τὸν ζήλον τῆς ψυχῆς.

Ἐπὶ ὅταν ὁ ῥηθεὶς φόβος κινήθῃ εἰς τὴν ψυχὴν, τότε ὁ ζήλος, ὁ παρ' ἡμῶν ὀνομασθεὶς σκύλος, ὡς καιόμενος φοῦρνος νύκτα καὶ ἡμέραν θερμαίνεται καὶ διεγείρει τὴν φύσιν, καὶ ὡς τὰ χερουβείμ ἰσταται ἔξυπνος καὶ προσεκτικὸς κατὰ πᾶσαν ὥραν εἰς τὰς ἐναντίον αὐτοῦ μηχανὰς τοῦ ἐχθροῦ· καὶ καθὼς λέγει ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, (ὁ ἐνδεδυμένος τὸν Χριστόν), ὅτι ἐὰν πουλίον διέλθῃ ἀπ' ἐμπροσθεν αὐτοῦ, κινεῖται εὐθύς, καὶ φωνάζει μεθ' ὀρμῆς ταχείας καὶ ἀδιηγῆτου.

Ἐξασθενεῖ δὲ πάλιν, καὶ κοιμᾶται καὶ ῥαθυμεῖ ὁ ζήλος οὗτος, ὅταν ὁ ἄνθρωπος διστάζῃ καὶ ἀπιστῆ εἰς τὴν θεῖαν πρόνοιαν, καὶ λησμονῆ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιμελεῖται αὐτόν, καὶ προνοεῖ περὶ τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐπισκέπτεται αὐτοὺς κατὰ πᾶσαν ὥραν διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, καθὼς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει διὰ στόματος τοῦ προφήτου Δαβὶδ, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κυρίου εἶναι ἐπὶ τοὺς δικαίους κτλ., καὶ πάλιν, « κραταίωμα Κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν. » καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ λέγει εἰς τοὺς φοβουμένους αὐτόν, « οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακὰ, καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγυεῖ ἐν τῷ σκηνώματί σου. »

Ἐπὶ ὅταν ὁ φόβος οὗτος γίνεται ὑπὲρ τῆς ψυχῆς διὰ τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀκολουθοῦντα εἰς τὴν ἀρετὴν, ἵνα μὴ κλαπῆ, ἢ βλαφθῆ κατὰ τι ἐκ τῶν αἰτίων τῶν πραγμάτων, τότε ὁ λογισμὸς οὗτος ὑπάρχει Θεϊκός, καὶ ἡ καλὴ αὕτη φροντίς καὶ ἡ βία εἶναι ἐκ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ πάλιν, ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐξαψις τοῦ ζήλου συμβαίνει, ὅταν αὐξήθῃ

πολύ ἢ ἐπιθυμία τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν ψυχὴν· ἐπειδὴ καθ' ὅσον αὐξάνει ἢ ἐπιθυμία εἰς τὴν ψυχὴν, κατὰ τοσοῦτον ἐξάπτεται καὶ ὁ ζῆλος, ὅστις εἶναι κυρίως ὁ φυσικὸς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ζῆλος. Ἡ δὲ πρώτη αἰτία τῆς ψυχρότητος τούτου τοῦ ζήλου εἶναι, ὅταν ἡ ῥηθεῖσα ἐπιθυμία τῆς ἀρετῆς ἐκλείψῃ, ἢ ἐλαττωθῇ εἰς τὴν ψυχὴν· ἢ δὲ δευτέρα αἰτία εἶναι, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν λαγισμὸς τις τόλμης καὶ θάρρους, καὶ ἐμμείνη εἰς αὐτήν, καὶ ἀρχίσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐλπίσῃ εἰς ἑαυτόν, καὶ νὰ συλλογίζηται, ὅτι τοῦ λοιποῦ δὲν φοβεῖται νὰ βλαφθῇ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· καὶ ἐντεῦθεν παραλύει τὰ ὄπλα τοῦ ζήλου, καὶ γίνεται ὡς οἶκος ἀφύλακτος, ὁ δὲ ζῆλος κοιμᾶται, καὶ ἀφίνει τὴν φύλαξιν ἐπὶ πολὺν καιρὸν.

Ἐκ τούτου τὸν λογισμὸν κλέπτονται οἱ περισσότεροι νοητοὶ οἶκαι τῆς ψυχῆς, καὶ ἐρημοῦνται ὑπὸ τῶν δαιμόνων· καὶ τούτο συμβαίνει, ὅταν ἀμαυρωθῇ ἡ καθαρότης καὶ ἡ λαμπρότης ἐκείνης τῆς ἐλλάμψεως τῆς ἀγίας γνώσεως, ἥτις εὐρίσκειται εἰς τὴν ψυχὴν. Καὶ πόθεν ἀμαυροῦται αὕτη; ὅταν λεπτός τις λογισμὸς τῆς ὑπερηφανείας εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ ἐμφωλεύσῃ εἰς αὐτήν, ἢ ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐξακολουθῇ νὰ καταγίνηται παραπολύ εἰς τὰ μάταια πράγματα τοῦ κόσμου καὶ εἰς τὰς μετὰ τῶν ἀνθρώπων συναναστροφάς, τὰ ὅποια ἐξαπατῶσιν αὐτόν, ἢ ὅταν νικᾶται ὑπὸ τῆς κοιλίας, ἥτις εἶναι ἡ βασίλισσα ὄλων τῶν κακῶν· ἐπειδὴ ὁ ἀγωνιστής, ὅταν φροντίξῃ καὶ καταγίνηται εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ἀτρενεὶ εὐθύς κατὰ τὴν ψυχὴν· ἐπίσης καὶ ὅταν ἀγαπᾷ τὰς συναναστροφάς τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους τῶν ὁποίων κατασυντρέβεται ἐξ ἀνάγκης ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, πίπτουσα εἰς κενοδοξίαν· καὶ ἵνα εἶπω ἐν συντόμῳ ὁ νοῦς εἶναι ὁμοιος (ὅταν εὐρίσκηται εἰς τὰ τοῦ κόσμου) μετὸν κυβερνήτην ἐκεῖνον, ὅστις ἐν καιρῷ γαλήνης πίπτει μετὰ τῶν βράχων καὶ ναυαγεῖ. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν ἐδόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΒ΄.

Περὶ τῶν τριῶν τρόπων τῆς γνώσεως, καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ τῶν νοημάτων καὶ περὶ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ μυστικοῦ πλούτου, ὅστις ὑπάρχει κεκρυμμένος εἰς αὐτήν· καὶ πόσον διαφέρει ἡ γνῶσις τοῦ κόσμου τούτου κατὰ τοὺς τρόπους τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς πίστεως αὐτῆς.

Η ΨΥΧΗ, ἣτις περιπατεῖ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς πίστεως καὶ ἐξασκεῖ τὰς διαφόρους ἀρετάς, ἐὰν στραφῆ πάλιν εἰς τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου συλλογισμοῦ, εὐθὺς χωλαίνει κατὰ τὴν πίστιν, καὶ χάνει τὴν νοερὰν αὐτῆς δύναμιν, ἣτις φαίνεται εἰς τὴν καθαρὰν ψυχὴν ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν βοηθειῶν, καὶ τῆς μεθ' ἀπλότητος ἀναστροφῆς εἰς πάσας αὐτῆς τὰς ἐργασίας· καθότι ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ἣτις ἀπαξ μετὰ πίστεως ἀνέθηκεν ἑαυτὴν εἰς τὸν Θεόν, καὶ διὰ τῆς πείρας ἠσθάνθη τὴν θεῖαν βοήθειαν, δὲν φροντίζει πλέον δι' ἑαυτήν, ἀλλὰ σιωπᾷ μετὰ θαυμασμοῦ, καὶ δὲν ἔχει πλέον ἐξουσίαν νὰ στραφῆ πάλιν εἰς τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως αὐτῆς, καὶ δι' αὐτῆς νὰ διοικῇ ἑαυτήν, ἵνα μὴ τυχὸν εἰς ἐναντίας περιστάσεις τῶν τρόπων τούτων τῆς γνώσεως αὐτῆς στερηθῇ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἣτις κρυπτῶς ἐπισκέπτεται καὶ ἐπιμελεῖται αὐτὴν ἀκαταπαύστως εἰς πᾶσαν περίστασιν· διότι ἐὰν ἡ τοιαύτη ψυχὴ στοχασθῇ, ὅτι εἶναι ἰκανὴ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς γνώσεως αὐτῆς νὰ προνοῇ δι' ἑαυτήν, ἐμωράνθη· ἐπειδὴ ὅσοι ἀπαξ ἐδέχθησαν τὸ φῶς τῆς πίστεως, δὲν δύνανται πλέον νὰ

προσεύχονται ἀναισχύντως, καὶ νὰ ζητῶσι παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, ἢ νὰ λέγωσιν ἀφαίρεσον ἐξ ἡμῶν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πάθος, οὔτε φροντίζουσι ποσῶς δι' ἑαυτούς· καθότι διὰ τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως βλέπουσι τὴν πατρικὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ νὰ ἐπισκέπτηται αὐτούς, καὶ νὰ χωρηγῇ εἰς αὐτούς περισσότερον παρ' ὅ,τι αὐτοὶ ζητοῦσι, καὶ ἐπιθυμοῦσι καὶ συλλογίζονται.

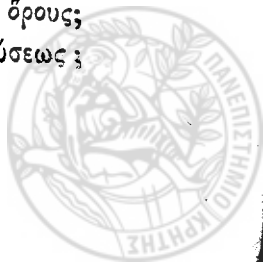
Ἡ ἀνθρωπίνῃ γνῶσις ὑπάρχει ἐναντία εἰς τὴν πίστιν, ἥτις παραλύει τοὺς νόμους τῆς γνώσεως ταύτης· καὶ ἐνταῦθα ὀμιλοῦμεν περὶ τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως· ἐπειδὴ ὁ ὀρισμὸς αὐτῆς εἶναι οὗτος, ὅτι ἄνευ ἐξετάσεως καὶ ἐρεύνης δὲν πράττει κἀνὲν πρᾶγμα, ἀλλ' ἐξετάζει, ἂν ὑπάρχη δυνατόν νὰ γίνῃ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει· ἡ πίστις ὅμως δὲν ἔχει τοιοῦτον νόμον, οὔτε μένει εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δέχεται αὐτὴν μετὰ δισταγμοῦ καὶ περιεργείας.

Ἡ ἀνθρωπινὴ γνῶσις δὲν διακρίνεται, οὔτε δύναται νὰ γνωρισθῇ ἄνευ τῆς ἐξετάσεως καὶ τῶν τρόπων τῆς συζητήσεως, καὶ τοῦτο εἶναι σημεῖον τοῦ δισταγμοῦ περὶ τῆς ἀληθείας· ἀλλ' ἡ πίστις ζητεῖ φρόνημα καθαρὸν καὶ ἀπλοῦν, τὸ ὁποῖον ν' ἀπέχῃ ἀπὸ πάσαν πανουργίαν, καὶ ἀπὸ τὸ νὰ ζητῇ τρόπους. Καὶ βλέπε πῶς ἐναντιοῦται ἡ μία εἰς τὴν ἄλλην. Ἡ πίστις εἶναι ἐννοία καὶ συλλογισμὸς νηπιώδης καὶ καρδία ἀπλή, καθὼς λέγει ὁ Κύριος, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, δὲν θέλετε εἰσελθῆ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ἡ γνῶσις εἰς ταῦτα τὰ δύο εἶναι ἐπίβουλος καὶ ἐναντία. Ἡ γνῶσις ὑπάρχει νόμος τῆς φύσεως, ἥτις φυλάττει αὐτὴν εἰς πάσας αὐτῆς τὰς πράξεις· ἀλλ' ἡ πίστις ἐνεργεῖ ὑπερφυσικῶς. Ἡ γνῶσις δὲν παραδέχεται πᾶν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον βλάπτει τὴν φύσιν, καὶ ἀπομακρύνεται ἐξ αὐτοῦ· ἡ πίστις ὅμως εὐκόλως δέχεται πᾶν πρᾶγμα, καὶ λέγει, θέλω ἐπιβῆ ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον, καὶ θέλω καταπατήσῃ λέοντα καὶ δράκοντα. Εἰς τὴν γνῶσιν ἀκολουθεῖ φόβος, εἰς δὲ

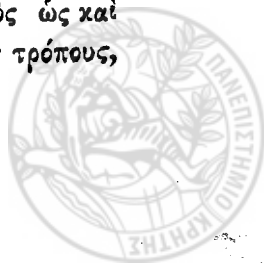
τὴν πίστιν ἐλπίς. Ὅσον τις ἐνεργεῖ κατὰ τοὺς νόμους τῆς γνώσεως, τοσοῦτον δεσμεύεται ὑπὸ τοῦ φόβου, καὶ δὲν δύναται ν' ἀξιωθῆ τῆς ἑαυτοῦ ἐλευθερίας· ἀλλ' ὅστις ἀκολουθεῖ τὴν πίστιν, ὑπάρχει ἐλεύθερος καὶ αὐτεξούσιος καὶ ὡς υἱὸς τοῦ Θεοῦ μετὰ ἐλευθερίας καὶ ἐξουσίας μεταχειρίζεται πάντα τὰ πράγματα. Ὁ ἐραστής τῆς πίστεως μεταχειρίζεται πάσας τὰς φύσεις τῶν κτισμάτων ὡς Θεός· ἐπειδὴ ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ δημιουργήσῃ νέαν κτίσιν ὡς ὁ Θεός, καθὼς λέγει ὁ Ἰώβ, ἠθέλησας σύ, καὶ τὰ πάντα παρέστησαν ἐνώπιόν σου· καὶ πολλάκις, ὁ ἔχων ταύτην τὴν ὑψηλὴν καὶ τελείαν πίστιν, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δύναται νὰ ποιήσῃ τὰ πάντα· ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνῃ γνῶσιν ἄνευ ὕλης δὲν δύναται νὰ πράξῃ τι· ἡ γνῶσις δὲν τολμᾷ νὰ πράξῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν ἐδόθη εἰς τὴν φύσιν· διότι ὁ βασιζόμενος ἐπὶ τῆς γνώσεως δὲν δύναται νὰ περιπατήσῃ ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ἢ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἐὰν τολμήσῃ νὰ πειραθῆ, ὑπάρχει κίνδυνος εἰς αὐτόν.

Ἐξ ὄλων τούτων ἡ γνῶσις προφυλάσσεται, καὶ δὲν τολμᾷ παντελῶς νὰ παραβῆ τὸν νόμον αὐτῶν· ἀλλ' ἡ πίστις μετὰ ἐξουσίας διαβαίνει ταῦτα, λέγουσα τὸ τοῦ Ἡσαίου, ὅτι ἐὰν διαβαίνῃς διὰ τοῦ πυρός, δὲν θέλει σὲ κατακαύσει, καὶ οἱ ποταμοὶ δὲν θέλουσι σὲ βυθίσει· Καὶ ταῦτα τὰ ἐξαίσιμα πολλάκις ἐνήργησεν ἡ πίστις ἐνώπιον πάσης τῆς κτίσεως, εἰς τὰ ὁποῖα ἐὰν δοθῆ τόπος εἰς τὴν κοσμικὴν γνῶσιν νὰ δοκιμασθῆ, παντελῶς δὲν πείθεται. Διὰ τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως εἰσῆλθον πολλοὶ εἰς τὰς φλόγας τοῦ πυρός, καὶ χαλινώσαντες τὴν καυστικὴν δύναμιν τοῦ πυρός, διέμειναν ἀβλαβεῖς ἐν μέσῳ τῶν φλογῶν· καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιεπάτησαν ὡς ἐπὶ ξηρᾶς· ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἶναι ὑπὲρ τῆς δυνάμεως τῆς φύσεως, καὶ ἐνάντια εἰς τοὺς νόμους τῆς γνώσεως, τὴν ὁποίαν ἀπέδειξαν ματαίαν καθ' ὅλους τοὺς τρόπους καὶ τοὺς νόμους αὐτῆς. Εἶδες λοιπὸν τὴν γνῶσιν, πῶς φυλάττει τοὺς φυσικοὺς ὅρους; εἶδες καὶ τὴν πίστιν πῶς ὑπερβαίνει τοὺς ὅρους τῆς φύσεως;

Πεντακισχιλίους χρόνους σχεδόν οί νόμοι τῆς γνώσεως ἐκυβέρνην τὸν κόσμον, καὶ παντελῶς δὲν ἐδυνήθη ὁ ἄνθρωπος νὰ ὑψώσῃ ἐκ τῆς γῆς τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν, καὶ νὰ αἰσθάνῃ τὴν δύναμιν τοῦ κτίστου αὐτοῦ, ἕως ὅτου ἀνέτειλεν ἡ πίστις ἡμῶν, καὶ ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκοτοῦ τῆς γῆινης ἐργασίας, καὶ ἐκ τῆς ματαίας ὑποταγῆς τοῦ περισπασμοῦ τῶν γῆινων πραγμάτων· καὶ ἤδη ὅτε εὐρομεν τὴν ἀτάραχον θάλασσαν καὶ τὸν ἀκένωτον θησαυρὸν τῆς πίστεως, ἐπιθυμοῦμεν πάλιν νὰ παρεκκλίνωμεν ἐκ τῆς εὐθείας ὁδοῦ εἰς τὴν ταπεινότητα τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Δὲν ὑπάρχει καμμία ἀνθρωπίνη γνῶσις, ἣτις νὰ μὴ ἦναι πτωχὴ καὶ ἐλλειπῆς, καὶ ἂν πλουσία φαίνεται· τοὺς δὲ θησαυροὺς τῆς πίστεως δὲν χωροῦσιν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ. Οὐδὲν ἢ καρδία βασίζεται εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς πίστεως, αὐτὸς δὲν στερεῖται ποτε πράγματός τινος, καὶ ὅτε δὲν ἔχει τι, τὰ πάντα ἔχει εἰς χεῖρας, καθὼς εἶναι γεγραμμένον, ὅτι ὅσα θέλετε ζητήσῃ διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς πίστεως, θέλετε λάβει· καὶ πάλιν, ὁ Κύριος εἶναι πλησίον, καὶ μὴ φροντίζετε περὶ οὐδενὸς πράγματος.

Ἡ γνῶσις πάντοτε ζητεῖ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων προφυλάττει τὸν ἔχοντα αὐτήν· ἡ πίστις ὅμως λέγει, ὅτι ἐὰν μὴ ὁ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, καὶ φυλάξῃ πόλιν, ματαίως ἀγρυπνεῖ ὁ φυλάσσων, καὶ ματαίως κοπιᾷ ὁ οἰκοδομῶν. Ὅστις προσεύχεται μετὰ πίστεως, οὐδέποτε μεταχειρίζεται τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως· ἐπειδὴ ἡ γνῶσις πανταχοῦ ἐπαινεῖ τὸν φόβον, ὡς εἶπεν καὶ ὁ σοφὸς Σειράχ· «ὁ φοβούμενος, φάσκων τῇ καρδίᾳ, μακάριος·» τί δὲ λέγει καὶ ἡ πίστις; ἐφοβήθη, λέγει, ὁ Πέτρος, καὶ ἤρχισε νὰ καταποντίζεται· καὶ πάλιν, δὲν ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας εἰς φόβον, ἀλλὰ πνεῦμα υἱοθεσίας εἰς ἐλευθερίαν πίστεως καὶ ἐλπίδος Θεοῦ· καὶ πάλιν, μὴ λυπηθῆς τινα ἐκ τούτων, μηδὲ φοβηθῆς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. Εἰς τὸν φόβον πάντοτε ἀκολουθεῖ ὁ δισταγμὸς ὡς καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν· ἡ δὲ ἐξέτασις ἀκολουθεῖ εἰς τοὺς τρόπους,

καὶ οἱ τρόποι εἰς τὴν γνῶσιν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐξερευνησιν καὶ ἐξέτασιν γνωρίζεται πάντοτε ὁ φόβος καὶ ὁ δισταγμός· διότι εἰς πᾶσαν περίστασιν, καὶ εἰς πάντα τὰ πράγματα δὲν εὐοδοῦται ἡ γνῶσις, καθὼς καὶ προηγουμένως ἀπεδείξαμεν· ἐπειδὴ πολλάκις συμβαίνουσιν εἰς τὴν ψυχὴν περιστατικά τινα, καὶ ἀφορμαὶ δύσκολοι καὶ πολλαὶ προφάσεις πλήρεις κινδύνων, εἰς τὰ ὅποια ἡ γνῶσις καὶ οἱ τρόποι τῆς ἔξω σοφίας οὐδεμίαν βοήθειαν δύνανται νὰ δώσωσιν· ἡ πίστις ὅμως δὲν νικᾷ κατὰ ποτε ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶναι δυσυπόφερτα, καὶ δὲν προλαμβάνονται δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως· ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ βοηθήσῃ εἰς τοὺς φανεροὺς πολέμους, οὔτε νὰ παραταχθῇ ἐναντίον τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν, ἢ τῶν ἐνσωμάτων δυνάμεων, καὶ ἄλλων πολλῶν.

Εἶδες τὴν ἀσθένειαν τῆς γνώσεως, καὶ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως; Ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις ἐμποδίζει τοὺς μαθητὰς αὐτῆς νὰ πλησιάσωσιν εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶναι ξένα τῆς φύσεως· ἡ δύναμις ὅμως τῆς πίστεως τί προστάζει εἰς τοὺς διδασκομένους ὑπ' αὐτῆς; ἐν τῷ ὀνόματί μου θέλετε ἐκβάλει δαιμόνια, θέλετε πιάνει τοὺς ὄφεις, καὶ ἐάν ποτε πίνετε θανατηφόρον φάρμακον, δὲν θέλετε βλαβῆ.

Ἡ γνῶσις διατάσσει τοὺς βασιζομένους εἰς αὐτὴν νὰ μὴ ἐκτελώσι τι, πρὶν ἢ ἐξετάσωσι καλῶς τὸ τέλος αὐτοῦ, μὴ τυγχόν δὲν ἠθελον ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ, καὶ ἀποβῆ μάταιος ὁ κόπος αὐτῶν, καὶ ἀβύνατος καὶ δύσκολος ἡ κατόρθωσις τοῦ πράγματος· ἀλλ' ἡ πίστις τί λέγει; πάντα δυνατὰ εἰς τὸν πιστεύοντα· ἐπειδὴ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δὲν ἀδυνατεῖ κανὲν πρᾶγμα. Ὡ πλοῦτος ἄβρρητος, καὶ θάλασσα πλούτου ὡς πρὸς τοὺς θαυμαστοὺς αὐτῆς θησαυρούς, οἵτινες ὑπερεκχύνονται ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως! πόσου θάρρους καὶ πόσης ἡδονῆς ὑπάρχει πλήρης ἢ μετ' αὐτῆς ὁδοιπορία! καὶ τὰ φορτία αὐτῆς πόσον εἶναι ἐλαφρά, καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς πόσην γλυκύτητα ἔχει!

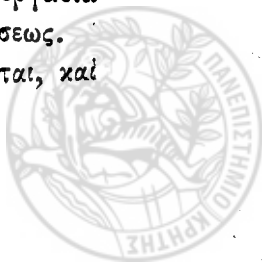

Ἐρ. Ἀφοῦ ἀξιωθῆ τις νὰ γευθῆ τὴν γλυκύτητα τῆς πίστεως, καὶ ἔπειτα στραφῆ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν, κατὰ τί διαφέρει;

Ἄπ. Αὐτὸς ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον, ὅστις, εὐρῶν πολύτιμον μαργαρίτην, ἀλλάζει αὐτὸν μὲ ἓνα χάλκινον ὄβολόν· ἢ μὲ ἄνθρωπον, ὅστις ἀφῆκε τὴν αὐτεξούσιον αὐτοῦ ἐλευθερίαν, καὶ ἐστράφη εἰς τοὺς τρόπους τῆς πτωχείας, οἱ ὅποιοι εἶναι πλήρεις φόβου καὶ δουλείας.

Δὲν εἶναι κατηγορημένη ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις, ἀλλ' ἡ πίστις ὑπάρχει ὑψηλότερα αὐτῆς· καὶ δὲν μεμφόμεθα τὴν γνῶσιν, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ λέγομεν ταῦτα, ἵνα διακρίνωμεν τοὺς διαφορὸς παρῆλλαγμένους τρόπους, διὰ τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις ὁδηγῆ τὸν ἄνθρωπον, καὶ πῶς συγγενεύουσιν οὗτοι μὲ τὰ τάγματα τῶν δαιμόνων, ἅπερ μετὰ ταῦτα μέλλομεν νὰ ἐκθέσωμεν φανερώς, δηλ. πόσοι εἶναι οἱ βαθμοὶ διὰ τῶν ὁποίων ὁδεύει ἡ γνῶσις, καὶ ποία εἶναι ἡ διαφορὰ ἐκάστου τούτων, καὶ διὰ τίνων νοημάτων ἐξυπνίζεται εἰς ἕκαστον τρόπον καὶ διὰ τίνος ἐξ αὐτῶν τῶν τρόπων ἐναντιοῦται εἰς τὴν πίστιν καὶ ἐξέρχεται ἔξω τῶν φυσικῶν αὐτῆς ὁρίων, καὶ τίς εἶναι ἡ εἰς αὐτὴν διαφορὰ, καὶ διὰ τίνος τάξεως ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἑαυτῆς φύσιν, (ὅταν μεταβάλλῃ τὸν πρῶτον αὐτῆς σκοπόν,) καὶ πῶς ἀλλοιοῦται ἐμπροσθεν τῆς πίστεως διὰ καλῆς πολιτείας, καὶ ἕως πότε φθάνει τὴν διαφορὰν τῆς τάξεως αὐτῆς, καὶ πῶς διαπερνᾷ ἀπὸ τούτων εἰς τὰ ὑψηλότερα, καὶ ποῖοι εἶναι οἱ τρόποι τῆς πρώτης τάξεως, καὶ πότε ἐνοῦται ἡ γνῶσις μετὰ τῆς πίστεως, καὶ ἐνοῦεται ἔξ αὐτῆς πύρινα νοήματα, καὶ ἐξάπτεται εἰς τὸ πνεῦμα, καὶ ἀποκτᾷ τῆς ἀπαθείας τὰς πτέρυγας, καὶ ὑψοῦται ἐκ τῶν γηίνων εἰς τὸν τόπον τοῦ δημιουργοῦ αὐτῆς, καὶ τὰ λοιπὰ. Ἦδη δὲ πρέπει νὰ μάθωμεν, ὅτι ἡ πίστις καὶ οἱ βαθμοὶ αὐτῆς, καὶ ἡ ἐργασία τούτων τῶν βαθμῶν ὑπάρχουσιν ὑψηλότερα τῆς γνώσεως.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ γνῶσις διὰ τῆς πίστεως τελειοῦται, καὶ

ἀποκτᾶ δύναμιν, καὶ ὑψοῦται πρὸς τὰ ἄνω, καὶ αἰσθάνεται ἐκείνο, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ὑπὲρ πᾶσαν αἴσθησιν, καὶ βλέπει ἐκείνην τὴν αὐγὴν τὴν ἀκατάληπτον καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν αἴσθησιν τῶν κτισμάτων. Ἡ γνῶσις εἶναι βαθμῖς, διὰ τῆς ὁποίας ἀνέρχεται τις εἰς τὸ ὕψος τῆς πίστεως, καὶ ὅταν φθάσῃ πλησίον αὐτῆς, δὲν ἔχει πλέον χρεῖαν τῆς γνώσεως· ἐπειδὴ κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον, ἤδη ἀπὸ μέρους γνωρίζομεν καὶ ἀπὸ μέρους νοοῦμεν· ὅταν ὅμως ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἀπὸ μέρος μένει ἀργόν. "Ἦδη λοιπὸν ἡ πίστις καθαρῶς δεικνύει εἰς ἡμᾶς τὴν ἀλήθειαν τῆς τελειότητος, καὶ διὰ τῆς πίστεως μανθάνομεν ἐκεῖνα τὰ ἀκατάληπτα, καὶ ὄχι διὰ τῆς ἐξετάσεως καὶ τῆς δυνάμεως τῆς γνώσεως.

Τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς εἰσι ταῦτα· ἡ νηστεία, ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ ἀγρυπνία, ἡ καθαρότης τοῦ σώματος καὶ τὰ λοιπὰ, ἅπερ ἐνεργοῦνται διὰ τοῦ σώματος, καὶ λέγονται σωματικαὶ ἀρεταί· αἱ δὲ ψυχικαὶ ἀρεταί εἰσι ταῦται· ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἡ ταπεινοφροσύνη τῆς καρδίας, ἡ συγχώρησις τῶν πταισμάτων τοῦ πλησίου, ἡ ἐνθύμησις τῶν καλῶν ἔργων, ἡ ἐξέτασις τῶν θεῶν μυστηρίων, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται κεκαλυμμένα εἰς τὰς θείας γραφάς, ἡ ἐπασχόλησις τοῦ νοῦς εἰς τὰ ὑψηλότερα θεῖα ἔργα, ἡ φυλακὴ τῶν ὄρων τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ παρόμοια. Ταῦτα πάντα ἔχουσι χρεῖαν τῆς γνώσεως· ἐπειδὴ ἡ γνῶσις φυλάττει αὐτά, καὶ διδάσκει τὴν τάξιν τούτων. Καὶ ὅλα αὐτὰ εἶναι βαθμοί, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ ἀνέρχεται εἰς τὸ ἀνώτερον ὕψος τῆς πίστεως, καὶ ὀνομάζονται ἀρεταί· ἀλλ' ἡ πολιτεία τῆς πίστεως ὑπάρχει ἀνωτέρα τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς δὲν εἶναι ἔργα, ἀλλὰ τελεία ἀνάπαυσις καὶ παρηγορία καὶ καρδιακὴ ὁμιλία, αὐξάνουσα διὰ τῶν ἐννοιῶν τῆς ψυχῆς, καὶ ἐν γένει ὅλοι οἱ θαυμαστοὶ τρόποι τῆς πνευματικῆς πολιτείας εἶναι αἴσθησις τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καὶ τροφή, καὶ ἀπόλαυσις τῆς ψυχῆς, καὶ πόθος, καὶ θεῖα χαρὰ, καὶ ὅσα ἄλλα δωροῦνται δι' ἐκείνης τῆς

πολιτείας εἰς τὴν ψυχὴν, ἣτις γίνεται ἀξία τῆς χάριτος τῆς ἐκεῖ μακαριότητος, καὶ ὅσα τελοῦνται εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅστις ὑπάρχει πλούσιος εἰς τὰ χαρίσματα αὐτοῦ, διὰ τῆς πίστεως.

Ἄλλ' ἐὰν τις εἴπῃ, ὅτι ἐὰν ταῦτα πάντα τὰ καλὰ, καὶ τὰ προλεχθέντα ἔργα τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ ἀποχὴ τῶν κακῶν, καὶ ἡ διάκρισις τῶν λεπτῶν λογισμῶν, οἱ ὅποιοι γεννῶνται εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ ἡ μετὰ τῶν λογισμῶν γινόμενη πάλη, καὶ ὁ ἀγὼν ὁ γινόμενος ἐναντίον τῶν παθῶν, τὰ ὅποια ἐρεθίζουσι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὰ λοιπά, ἐκτὸς ἐκείνων εἰς τὰ ὅποια οὐδὲ αὐτὴ ἡ πίστις δύναται νὰ δείξῃ τὴν δύναμιν αὐτῆς, ἐὰν ταῦτα πάντα ἐνεργῶνται διὰ τῆς γνώσεως, πῶς ἡ γνώσις θεωρεῖται ἐναντία εἰς τὴν πίστιν;

Ἀποκρινόμεθα πρὸς τοῦτον, ὅτι τρεῖς νοητοὶ τρόποι εἶναι διὰ τῶν ὁποίων ἡ γνώσις ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει, καὶ καθὼς οὗτοι οἱ τρεῖς τρόποι ἀλλοιοῦνται καὶ μεταβάλλονται, οὕτω καὶ αὐτὴ ἡ γνώσις ἀλλοιοῦται καὶ μεταβάλλεται, καὶ διὰ τοῦτο ἄλλοτε βλάπτει, καὶ ἄλλοτε βοηθεῖ. Οἱ δὲ τρεῖς οὗτοι τρόποι εἶναι οἱ ἐξῆς, τὸ σῶμα, ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ πνεῦμα· καὶ ἐὰν ἡ φύσις τῆς γνώσεως εἶναι μία, ἀλλ' εἰς τοὺς τόπους τούτους τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν λεπτύνεται καὶ μεταλλάσσει τοὺς τρόπους καὶ τὰς ἐργασίας τῶν νοημάτων αὐτῆς. Ἄκουσον δὲ ἐφεξῆς καὶ τὴν τάξιν τῆς ἐργασίας αὐτῆς, καὶ τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας βλάπτει καὶ ὠφελεῖ. Ἡ γνώσις ἐδόθη παρὰ Θεοῦ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν φύσιν τῶν λογικῶν, καὶ ὑπάρχει ἀπλή, καὶ δὲν διαμερίζεται ἡ φύσις αὐτῆς, καθὼς δὲν διαμερίζεται καὶ τὸ ἡλιακὸν φῶς, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν αὐτῆς λαμβάνει ἀλλοιώσεις καὶ μερισμούς, τοὺς ὁποίους ἐκθέτομεν εἰς τοὺς ἐφεξῆς τρεῖς λόγους.

Λ Ο Γ Ο Σ Ε Γ'.

Περὶ τῆς πρώτης τάξεως τῆς γνώσεως.

ΟΤΑΝ ἡ ἀνθρωπίνη γνώσις ἀκολουθῇ τὴν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν, τότε ἐξ ἀνάγκης ἐπασχολεῖται εἰς τὰ ἐξῆς, εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὴν κενοδοξίαν, εἰς τὸν στολισμόν, εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος, εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἔξω σοφίας, ἣτις κυβερνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἐφευρίσκει ἀνανεώσεις τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, καὶ ἐν γένει εἰς πάντα ὅσα στολιζοῦσι τὸ σῶμα εἰς τοῦτον τὸν ὀρατὸν κόσμον. Ὄταν ἡ γνώσις ἐπασχολῆται εἰς ταῦτα τὰ εἶδη, γίνεται ἐναντία εἰς τὴν τελείαν πᾶστιν, καὶ ὀνομάζεται ψιλὴ γνώσις· καθότι ὑπάρχει γυμνὴ ἀπὸ πᾶσαν θεῖαν φροντίδα, καὶ φέρει εἰς τὴν διάνοιαν ἄλογόν τινα ἀδυναμίαν, ἐπειδὴ ἐξουσιάζεται ὑπὸ τοῦ σώματος, καὶ πᾶσα αὐτῆς ἡ φροντίς ἀφορᾷ εἰς τὰ τοῦ κόσμου τούτου. Κατὰ τοῦτο αὐτῆς τὸ μέτρον ἡ γνώσις δὲν λογίζεται παντελῶς, ὅτι ὑπάρχει νοητὴ δύναμις, καὶ κρυπτὸς κυβερνήτης τοῦ ἀνθρώπου, ἡ θεία τις δύναμις, ἣτις ἐπισκέπτεται τὸν ἀνθρωπον, οὔτε φρονεῖ ποσῶς, ὅτι θεία πρόνοια διοικεῖ τὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ νομίζει, ὅτι ἕκαστον καλὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ σωτηρία αὐτοῦ ἐκ τῶν βλαπτόντων αὐτόν, καὶ ἡ πρὸς τὰ δύσκολα καὶ πολλὰ ἐνάντια, τὰ ὅποια συμβαίνουσιν εἰς τὴν φύσιν ὑμῶν κρυπτῶς καὶ φανερώς, εἶναι φυσικὰ εἰς τὸν ἀνθρωπον, προερχόμενα ἐκ τῆς προσοχῆς καὶ σπουδῆς καὶ τῶν διαφορῶν αὐτοῦ τρόπων. Κατὰ τοῦτο τὸ μέτρον ἡ γνώσις ἣτις νομίζει, ὅτι τὰ πάντα γίνονται διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς προνοίας, συμφωνεῖ μὲ τοὺς ἀθέους ἐκείνους, οἵτινες λέγουσιν, ὅτι δὲν ὑπάρχει κυβέρνησις εἰς τὰ φαινόμενα πράγῃ

θώς εἶναι γεγραμμένον, πάντα δύναμαι νὰ κατορθώσω διὰ τοῦ ἐνδυναμοῦντός με Χριστοῦ· καὶ πάλιν, ὄχι ὁμως ἐγώ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἣτις εἶναι μετ' ἐμοῦ. Καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος, ὅτι ἡ γνῶσις φυσικοῖ, περὶ αὐτῆς τῆς γνώσεως εἶπεν αὐτό, ἡ ὁποία δὲν ὑπάρχει ἠνωμένη μετὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος, καὶ ὄχι περὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας, μὴ γένοιτο.

Ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας διὰ τῆς ταπεινώσεως τελειοποιεῖ τὴν ψυχὴν ἐκείνων, οἵτινες ἀπέκτησαν αὐτήν, καθὼς τοῦ Μωϋσέως, καὶ τοῦ Δαβὶδ, καὶ τοῦ Ἡσαίου, καὶ τοῦ Πέτρου, καὶ τοῦ Παύλου καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων, τῶν ἀξιωθέντων αὐτῆς τῆς τελείας γνώσεως κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις καταπίνεται πάντοτε ὑπὸ τῶν διαφορῶν θεωριῶν, καὶ τῶν θείων ἀποκαλύψεων, καὶ τῆς ὑψηλῆς θεωρίας τῶν πνευματικῶν, καὶ ὑπὸ τῶν ἀρρήτων μυστηρίων, καὶ λογίζονται ἐαυτοὺς γῆν καὶ σποδόν· ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις πρεπόντως ὑπερηφανεύεται· ἐπειδὴ περιπατεῖ εἰς τὸ σκότος, καὶ δὲν γνωρίζει, ὅτι ὑπάρχει τι ἀνώτερον αὐτῆς. Πάντες οἱ τοιοῦτοι γνωστικοὶ κυριεύονται ἀπὸ ἔπαρσιν καὶ ὑπερηφάνειαν· ἐπειδὴ εἶναι προσηλωμένοι εἰς τὴν γῆν, καὶ πολιτεύονται κατὰ τὰ θελήματα τῆς σαρκός, καὶ ἐπιστηρίζονται εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν ἔργα, χωρὶς ποσῶς νὰ συλλογίζονται τὰ θεῖα καὶ ἀκατάληπτα· καὶ πάσχουσι τοῦτο, ἐν ὧσιν πλέουσιν εἰς ταῦτα τὰ κύματα τῆς γνώσεως αὐτῶν· ἀλλ' οἱ ἅγιοι ἐργάζονται τὴν ἐνδοξὸν ἀρετήν, καὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν δὲν παρεγκλίνει, ὥστε νὰ μεριμνῶσι περὶ τῶν ματαίων ἐφευρέσεων· ἐπειδὴ οἱ περιπατοῦντες εἰς τὸ φῶς δὲν δύνανται νὴ πλανηθῶσι· διὰ τοῦτο ὅσοι ἐπλανήθησαν, καὶ ἀπεμακρύνθησαν ἐκ τοῦ φωτός τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, περιπατοῦσι τὰς ὁδοὺς τῆς γνώσεως. Αὕτη εἶναι ἡ τάξις τῆς πρώτης γνώσεως, διὰ τῆς ὁποίας ἀκολουθεῖ τις τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός· καὶ ταύτην τὴν γνῶσιν ἡμεῖς κατηγουροῦ-

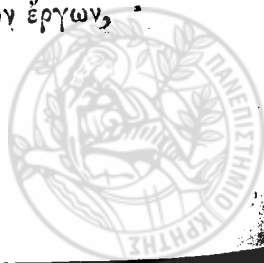

μεν και μεμφόμεθα, και ἀποδεικνύομεν αὐτὴν ἐναντίαν ὄχι μόνον εἰς τὴν πίστιν, ἀλλὰ και εἰς πᾶσαν ἐργασίαν ἀρετῆς.

ΛΟΓΟΣ ΕΔ΄.

Περὶ τῆς τάξεως τῆς δευτέρας γνώσεως.

ΟΤΑΝ ἀφήσῃ τις τὴν πρώτην τάξιν τῆς γνώσεως καὶ στραφῆ εἰς τοὺς συλλογισμοὺς και εἰς τὰς ἐνθυμήσεις τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, βάλλει εἰς ἐνέργειαν διὰ τῶν νοημάτων τούτων και τῇ βοθηείᾳ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων πάντα τὰ καλὰ ἔργα ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς πίστεως. Ταῦτα δὲ τὰ ἔργα, εἶναι νηστεία, ἀγρυπνία, προσευχή, ἐλεημοσύνη, ἀνάγνωσις τῶν θείων γραφῶν, οἱ τρόποι τῆς ἀρετῆς, πάλιν πρὸς τὰ πάθη, και τὰ παρόμοια· καθότι πάντα τὰ καλὰ πράγματα, και τὰς καλὰς ἐνθυμήσεις τῆς ψυχῆς, και τοὺς θαυμαστοὺς τρόπους, οἱ ὅποιοι διακονοῦνται εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν δευτέραν ταύτην τάξιν τῆς γνώσεως τελειοῖ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Αὕτη ἡ γνώσις ταχτοποιεῖ εἰς τὴν καρδίαν ὁδοὺς, αἱ ὁποῖαι ὀδηγοῦσιν ἡμᾶς πρὸς τὴν πίστιν, και δι' αὐτῆς συνάγομεν ἐφόδια καλῶν ἔργων διὰ τὸν μέλλοντα ἀληθινὸν αἰῶνα· ἀλλὰ και μετὰ τὴν κατορθωσιν τούτων τῶν ἀρετῶν ἡ γνώσις αὕτη εἶναι σωματικὴ και σύνθετος, και ὡς ὁδὸς τις, ἣτις ὀδηγεῖ και παραπέμπει ἡμᾶς εἰς τὴν πίστιν. Ὑπάρχει ὁμως και ἄλλη τάξις γνώσεως ὑψηλοτέρα αὐτῆς· και ἐὰν προκόψῃ τις εἰς αὐτὴν, δύναται τῇ βοθηείᾳ τοῦ Χριστοῦ ν' ἀναβῆ και εἰς ἐκείνην, ὅταν θέσῃ τὸ θεμέλιον τῆς ἐργασίας αὐτῆς εἰς τὴν ἡσυχίαν διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων γραφῶν διὰ τῆς εὐχῆς και διὰ τῶν λοιπῶν καλῶν ἔργων,

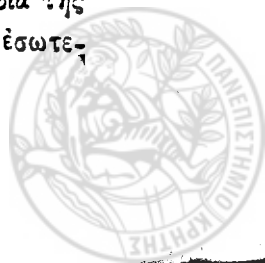
δι' ὧν τελειοῦνται αἱ ἐργασίαι τῆς δευτέρας γνώσεως· διότι τελειώνει τὸ ἑαυτῆς ἔργον εἰς τὰ αἰσθητὰ πράγματα διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, καὶ ὀνομάζεται γνώσις τῶν πραγμάτων.

Λ Ο Γ Ο Σ Ξ Ε'.

Περὶ τῆς τάξεως τῆς τρίτης γνώσεως, ἣτις εἶναι τάξις τῆς τελειότητος.

ΠΩΣ δὲ λεπτόνεται τις, καὶ ἀποκτᾷ τὴν πνευματικότητα, καὶ γίνεται κατὰ τὴν πολιτείαν ὅμοιος μὲ τὰς ἀοράτους δυνάμεις τῶν ἀγίων ἀγγέλων, ἄκουσον περὶ τούτου. Ὅταν ἡ πρώτη γνώσις ὑψωθῇ ἐκ τῶν γῆινων καὶ ἐκ τῆς φροντίδος τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ ἀρχίσῃ διὰ τῶν νοερῶν αὐτῆς ὀφθαλμῶν νὰ παρατηρῇ καὶ νὰ ἐξετάζῃ τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς, καὶ νὰ καταφρονῇ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἐκ τῶν ὁποίων πηγάζει ἡ κακία τῶν παθῶν, καὶ ὑψώσῃ ἑαυτὴν πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν πίστιν διὰ τῆς φροντίδος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῶν ἐπηγγελημένων ἀγαθῶν, καὶ διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν κρυπτῶν μυστηρίων, τότε ἡ πίστις καταπίνει αὐτὴν, καὶ στραφεῖσα γεννᾷ αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς, ὥστε νὰ γίνῃ ὅλως πνεῦμα.

Τότε δύναται νὰ πετάξῃ ὑψηλὰ εἰς τοὺς τόπους τῶν ἀγγέλων διὰ τῶν πτερύγων τῆς πίστεως, καὶ νὰ ἐρευνήσῃ τὰ ἀνεξερευνήτα, διανοουμένη τὰς θείας καὶ θαυμαστάς κυβερνήσεις τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν φύσεων, καὶ νὰ ἐξετάζῃ τὰ πνευματικὰ μυστήρια, τὰ μόλις καταλαμβανόμενα διὰ τῆς ἀπλῆς καὶ λεπτῆς διανοίας, καὶ τότε ἐξυπνίζονται αἱ ἔσωτε-

ρικάι αισθήσεις τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ πνεύματος κατὰ τάξιν, ἣτις γίνεται εἰς ἐκείνην τὴν διαγωγὴν τῆς ἀθανασίας καὶ ἀφθαρσίας· διότι ὡς διὰ τινος μυστηρίου ἐδέχθη ἐνταῦθα τὴν νοητὴν ἀνάστασιν πρὸς ἀληθινὴν μαρτυρίαν τῆς ἀναστάσεως ὄλων τῶν ἀνθρώπων.

Οὗτοι εἰσιν οἱ τρεῖς τρόποι τῆς γνώσεως, εἰς τοὺς ὁποίους συγκεντροῦται ἅπας ὁ δρόμος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου κατὰ τὸ σῶμα, κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα, καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται τις νὰ διακρίνη τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν· καὶ μέχρις οὗ ἐξέλθη ὁ ἀνθρώπος ἐκ τούτου τοῦ κόσμου, εἰς αὐτοὺς τοὺς τρεῖς τρόπους περιστρέφεται ἡ ψυχὴ, καὶ ἐργάζεται διὰ τῶν ῥηθέντων τριῶν τρόπων τὸ πλήρωμα πάσης ἀδικίας καὶ ἀσεβείας, καὶ τὸ πλήρωμα πάσης ἀρετῆς, καὶ τὸ νὰ ἐρευνᾷ τὸ βάθος ὄλων τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν γνῶσιν κινεῖται πάντοτε ὁ νοῦς, ὅταν ἀναβαίνη καὶ καταβαίνη εἰς τὰ καλὰ, ἢ κακὰ, ἢ μάταια· καὶ αὐτὰ τὰ τρία μέτρα ὀνομάζουσιν οἱ πατέρες, φύσιν, παρὰ φύσιν, καὶ ὑπὲρ φύσιν. Ταῦτα εἶναι τὰ τρία πλάγια, εἰς τὰ ὅποια ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει ἡ μνήμη τῆς ψυχῆς, ὅταν ἐργάζεται τις τὴν ἀρετὴν φυσικῶς, ἢ ὑπερφυσικῶς, ἢ ἀπέρχεται νὰ βοσκήσῃ χοίρους ὡς ὁ ἄσωτος υἱός.

Ἡ πρώτη τάξις τῆς γνώσεως ψυχραίνει τὴν ψυχὴν, καὶ ἐμποδίζει αὐτὴν ἀπὸ τὰ κατὰ Θεὸν ἔργα τῆς ἀρετῆς· ἡ δευτέρα θερμαίνει αὐτὴν, καὶ τὴν κάμνει νὰ προχωρῇ εἰς τὰ ἔργα τῆς πίστεως· ἡ δὲ τρίτη εἶναι ἀνάπαυσις· ἐπειδὴ διὰ μόνης τῆς φροντίδος τῆς διανοίας ἐντρυφᾷ ἡ ψυχὴ εἰς τὰ μυστήρια τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δὲν δύναται εἰσεῖτι νὰ ὑψωθῇ ἀπὸ τὴν τάξιν τῆς νεκρώσεως καὶ ἀπὸ τὸ βάρος τῆς σαρκός, καὶ νὰ τελειωθῇ εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην πνευματικότητα, διὰ τοῦτο ἐν ὧσιν εὐρίσκειται τις εἰς τὴν σαρκικὴν φύσιν, μεταβάλλεται ποτὲ μὲν εἰς τὸ καλόν, ποτὲ δὲ εἰς τὸ κακόν, ἡγοῦν ἄλλοτε μὲν εὐρίσκεται

ὡς πτωχὸς καὶ πένης ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἐργαζομένη τὴν ἀρετὴν τῆς δευτέρας τάξεως διὰ τῶν σωματικῶν ἔργων, καὶ ἄλλοτε, ὡς οἱ λαβόντες τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἐλευθερίας, ἀπολαμβάνει τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, καὶ πάλιν ἐπιστρέφει εἰς τὰ ταπεινὰ αὐτῆς ἔργα, τὰ διὰ τοῦ σώματος ἐκτελούμενα, τὰ ὁποῖα αὐτὴ ἢ γινώσκει φυλάττει καὶ προσέχει, μήπως αἰχμαλωτίσῃ ὁ ἔχθρὸς διὰ τινος δελεάσματος τούτου τοῦ κόσμου, ἢ διὰ τῶν τετραραγμένων καὶ εὐκόλως μεταβαλλομένων λογισμῶν· καθότι ἐν ὕσῳ ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς σαρκός, δὲν ἔχει πεποιθήσιν εἰς ἑαυτόν· ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει τελεία ἀνάπαυσις καὶ ἐλευθερία εἰς τὸν παρόντα εὐτελῆ κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον πᾶσα ἐργασία τῆς γνώσεως συνίσταται εἰς σωματικὰ ἔργα· ἀλλ' ἡ ἐργασία τῆς πίστεως ἐκτελεῖται διὰ τῶν πνευματικῶν ἐννοιῶν τῆς ψυχῆς· διότι ἡ πίστις εἶναι λεπτοτέρα τῆς γνώσεως, καθὼς καὶ ἡ γινῶσις εἶναι λεπτοτέρα τῶν αισθητῶν πραγμάτων· διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ ἅγιοι, οἱ ὁποῖοι ἠξιώθησαν νὰ εὕρωσι τὴν πολιτείαν ταύτην, (ἣτις εἶναι ἔκπληξις εἰς Θεόν,) διὰ τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως διήλθον τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς τὴν τρυφὴν τῆς ὑπερφυσικῆς ἐκεῖνης πολιτείας.

Πίστιν δὲ λέγομεν ὄχι ἐκεῖνην, δι' ἧς πιστεύει τις εἰς τὰς τρεῖς διαφόρους προσκυνητὰς ὑποστάσεις, καὶ εἰς τὴν μίαν φύσιν καὶ οὐσίαν τῆς θεότητος, καὶ εἰς τὴν θαυμαστὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, ἃν καὶ αὕτη ἡ πίστις ἦναι μεγάλη καὶ ὑψηλή· ἀλλὰ λέγομεν ἐκεῖνην τὴν πίστιν, ἣτις ἀνατέλλει ἐκ τῆς θείας χάριτος εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ διὰ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως στηρίζει τὴν καρδίαν εἰς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος. Ἡ τοιαύτη πίστις δὲν διδάσκεται διὰ λόγου, οὔτε μαθηθάνεται διὰ τῆς ἀκοῆς, ἀλλὰ φαίνεται καὶ δεικνύει διὰ τῶν πνευματικῶν ὀφθαλμῶν τὰ κεκρυμμένα θεῖα μυστήρια εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ τὸν πνευματικὸν θεῖον πλοῦτον, ὅστις δὲν καθορᾶται ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν σαρκικῶν ἀνθρώπων,

ἀλλὰ φανεροῦται εἰς μόνους τοὺς διατηροῦντας τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὁ ἴδιος εἶπεν, ἐὰν φυλάττητε τὰς ἐντολάς μου, θέλω ἀποστείλει εἰς ὑμᾶς τὸν παράκλητον, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ λάβῃ, καὶ ἐκεῖνος θέλει διδάξει ὑμᾶς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Οὗτος ὁ παράκλητος δεικνύει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν νοητὴν ἐκείνην δύναμιν, ἣτις ἐνοικεῖ πάντοτε εἰς αὐτόν, καὶ ἀποδιώκει ἐξ αὐτοῦ πᾶσαν βλάβην, τὴν ὁποίαν δύναμιν αἰσθάνεται ὁ φωτεινὸς νοῦς ἀοράτως διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως, οἱ δὲ ἅγιοι γνωρίζουσιν αὐτὴν διὰ τῆς πείρας.

Ἡ δὲ δύναμις ἐκείνη εἶναι αὐτὸς ὁ παράκλητος, ὅστις διὰ τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως ἐξάπτει τὴν ψυχὴν, καὶ ποιεῖ αὐτὴν νὰ ὀρμᾷ καὶ νὰ καταφρονῇ πάντα κίνδυνον διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος, καὶ νὰ ὑψώνηται διὰ τῶν πτερυγῶν τῆς πίστεως ἐκ τῆς ὀρατῆς κτίσεως, καὶ νὰ γίνηται πάντοτε ὡς μεθυσμένη ἐκ τῆς ἐκπλήξεως τῆς κατὰ Θεὸν φροντίδος, καὶ ἐκ τῆς ἀσυνθέτου θεωρίας, καὶ διὰ τῆς ἀοράτου κατανοήσεως τῆς θείας φύσεως νὰ συνηθίζῃ τὴν διάνοιαν, ἵνα προσέχη εἰς τὴν μελέτην τῶν κρυφίων αὐτῆς· ἐπειδὴ μέχρι οὗ ἔλθῃ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐστὶ τελείωσις τῶν μυστηρίων, ἡ πίστις ὑπηρετεῖ μεταξύ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἄρρητα μυστήρια, τὰ ὁποῖα εἶθε ν' ἀξιωθῶμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἐνταῦθα μὲν ὡς ἀρραβῶνα, ἐκεῖ δὲ ἐν ἀληθείᾳ μετὰ τῶν ἀγαπώντων αὐτόν. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ε Σ Τ'.

Περὶ ἄλλων τρόπων καὶ ἐννοιῶν τῆς διαφορᾶς
τῆς γνώσεως.

Η ΓΝΩΣΙΣ, ὅταν προσηλώνηται εἰς τὰ φαινόμενα πράγματα, ἢ ἀντιλαμβάνηται αὐτὰ διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, ὀνομάζεται φυσική· ὅταν δὲ ἐπασχολῆται εἰς τὰ νοητά, καὶ προσηλώνηται διὰ τοῦ νοῦς εἰς τὰς ἀσωμάτους φύσεις, ἐπειδὴ λαμβάνει αἰσθησιν διὰ τοῦ πνεύματος, καὶ ὄχι διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, ὀνομάζεται πνευματική· καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας περιστάσεις ἔξωθεν ἀντιλαμβάνεται ἢ ψυχὴ τὴν γνῶσιν τῶν ἀντικειμένων· ὅταν δὲ ἐπασχολῆται εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ Θεοῦ, ὀνομάζεται ὑπερφυσική, ἢ μᾶλλον γίνεται ἀνωτέρα τῆς γνώσεως. Ταύτης τῆς γνώσεως τὴν θεωρίαν δὲν λαμβάνει ἡ ψυχὴ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ὕλης, καθὼς εἰς τὰς δύο πρώτας περιστάσεις, ἀλλ' ἀύλως φανεροῦται ἐντὸς αὐτῆς ἀνελπίστως δωρεάν· ἐπειδὴ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὑπάρχει ἐντὸς ἡμῶν, καὶ δὲν ἐλπίζεται διὰ τύπων, οὔτε διὰ παρατηρήσεως ἔρχεται κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἀποκαλύπτεται εἰς τὴν διάνοιαν ἀναιτίως χωρὶς τινος περὶ αὐτῆς μελέτης· διότι δὲν εὐρίσκει εἰς αὐτὴν ὕλην ἢ διάνοια.

Ἡ πρώτη γνῶσις ἀποκτᾶται ἐκ τῆς διαρκοῦς μελέτης καὶ ἐκ τῆς σπουδῆς καὶ μαθήσεως· ἡ δὲ δευτέρα προέρχεται ἐκ τῆς καθαρᾶς ζωῆς καὶ πολιτείας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐκ τῆς πίστεως τῆς διανοίας· ἡ δὲ τρίτη γνῶσις ὑπάρχει καθιερωμένη εἰς μόνην τὴν πίστιν· καθότι ἐνώπιον τῆς πίστεως ἡ γνῶσις μένει ἀργῆ καὶ ἀνεργητος, καὶ τὰ ἔργα λαμβάνουσι τέλος, καὶ αἱ αἰσθήσεις γίνονται περιτταί. Ὅσον ἡ γνῶσις αὐτὴ κατέρχεται ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῆς βαθμοῦ, τιμᾶται· καὶ

ὅσον περισσότερο κατέρχεται, τοσοῦτον καὶ τιμᾶται καὶ ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν γῆν, ἐξουσιάζει τὰ πάντα, καὶ χωρὶς αὐτῆς πᾶν πρᾶγμα εἶναι χωλὸν καὶ ἄργον. Ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ ὑψώσῃ τὴν θεωρίαν αὐτῆς ἄνω, καὶ ἀπλώσῃ τὰς πτέρυγας τῶν διαλογισμῶν αὐτῆς εἰς τὰ ἐπουράνια, καὶ ἐπιθυμήσῃ τὰ μὴ ὑποπίπτοντα εἰς τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις, τότε ἀξιούται διὰ τῆς πίστεως τὰ πάντα τὴν ὅποιαν πίστιν εἴθε νὰ χαρίσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ε Ζ'.

Περὶ ὑποθέσεως τῆς ψυχῆς ἐκείνης, ἣτις ζητεῖ τὴν βαθεῖαν θεωρίαν, ἵνα βυθισθῇ εἰς αὐτήν, καὶ ἀπαλλαγῇ ἐκ τῶν σαρκικῶν λογισμῶν, οἵτινες ἔρχονται ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν πραγμάτων.

ΠΑΝ πρᾶγμα ὑψηλότερον κρύπτεται ἀπὸ τὸ κατώτερον, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ἄλλο τι σῶμα ὡς παραπέτασμα· καὶ πᾶσα νοητὴ οὐσία ἀγγέλων ἢ ψυχῶν δὲν ἔχει τὴν διαφορὰν τῶν ἑαυτῆς πραγμάτων ἐξωθεν, ἀλλ' ἐνδοθεν ἐκ τῶν κινήσεων αὐτῆς· καὶ τοῦτο, εἰς τὸ νὰ δύναται νὰ εἰσέρχηται ἀμέσως καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο φῶς. Πᾶσα νοητὴ οὐσία κρύπτεται ἐξ ἐκείνων τῶν οὐσιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι κατώτεραι· ἀλλ' ὄχι κατὰ τὴν φύσιν κρύπτονται ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλὰ κατὰ τὰς κινήσεις τῶν ἀρετῶν. Λέγω δὲ τοῦτο περὶ τῶν ἀγίων ἀγγελικῶν δυνάμεων, καὶ περὶ τῶν ψυχικῶν ταγμάτων τῶν

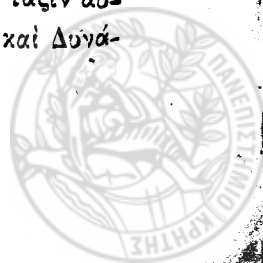
ἁγίων, καὶ τῶν δαιμόνων. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα τάγματα κρύπτονται ἀπὸ τὰ δεύτερα, καὶ ταῦτα πάλιν ἀπὸ τὰ τρίτα καὶ κατὰ τὸν τρόπον καὶ κατὰ τὰς κινήσεις· ἕκαστον τάγμα ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ πρὸς αὐτὸ ὑπάρχει κεκρυμμένον ἀπὸ τὰ ἄλλα κατὰ τὴν γνῶσιν, εἴτε φαίνεται, εἴτε ὄχι· ἐκ τῶν κάτω ὁμως φύσεων κρύπτονται κατὰ τὴν φύσιν· ἐπειδὴ ἡ ὄρασις τῶν ἀσωμάτων ἀγγέλων δὲν εἶναι ἐξωθεν ὡς τῶν σωματικῶν· ἀλλὰ τὸ νὰ βλέπωνται μεταξύ αὐτῶν, τοῦτο, λέγουσιν οἱ θεολόγοι, ὅτι εἶναι ἔσωθεν αὐτῶν εἰς τε τὰς ἀρετὰς καὶ εἰς τὸ μέτρον τῶν κινήσεων· διὰ τοῦτο ἂν καὶ ἔχωσιν ἴσῃν τὴν τιμὴν, καὶ ἂν ἀπομακρύνωνται ἀπ' ἀλλήλων, βλέπονται μεταξύ αὐτῶν, ὄχι κατὰ φαντασίαν, ἀλλὰ δι' ἀληθινῆς ὁρασεως, καὶ ἀληθινῆς φύσεως, ἐκτὸς τῆς αἰτίας τῶν πάντων, ἡγουν τῆς τρισυποστάτου θεότητος, ἣτις ὑπέροκειται ταύτης τῆς διαφορᾶς. Οἱ δὲ δαίμονες, ἂν καὶ ὑπάρχωσι κατὰ πολλὰ ἐναγεῖς καὶ ἀκάθαρτοι, δὲν κρύπτονται ἀπ' ἀλλήλων ὡς αἱ δύο ἀνώτεραι αὐτῶν τάξεις, τὰς ὁποίας δὲν βλέπουσιν· ἐπειδὴ ἡ πνευματικὴ ὄρασις εἶναι τὸ φῶς τῆς κινήσεως, τὸ ὁποῖον εἶναι εἰς αὐτὰς τὰς πνευματικὰς οὐσίας ὀφθαλμός, καὶ ὅταν σκοτισθῶσιν αἱ κινήσεις, δὲν βλέπουσι τὰς ἀνωτέρας τάξεις, βλέπονται ὁμως μεταξύ των· ἐπειδὴ οἱ δαίμονες εἶναι παχύτεροι τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ κατὰ τὴν φύσιν καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν τάξιν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν δαιμόνων.

Αἱ δὲ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων ἐφ' ὅσον ὑπάρχωσι μεμολυσμέναι ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐσκοτισμέναι ἐκ τῶν παθῶν, οὔτε ἑαυτὰς, οὔτε μεταξύ αὐτῶν βλέπονται· ἐὰν ὁμως καθαρισθῶσι διὰ τῆς μετανοίας, καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν πλάσιν, τότε λαμπρῶς καὶ καθαρῶς βλέπουσι καὶ τὰς τρεῖς τάξεις, ἡγουν τὴν ὑπεράνω αὐτῶν τάξιν τῶν ἀγγέλων, τὴν ὑποκάτω αὐτῶν τάξιν τῶν δαιμόνων, καὶ μεταξύ αὐτῶν· ὄχι ὅτι ἀλλοιοῦνται καὶ λαμβάνουσι σωματικὸν σχῆμα, καὶ τότε βλέπουσιν εἴτε ἀγγέλους, εἴτε δαίμονας, εἴτε μεταξύ

αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν φυσικῆς ιδιότητος κατὰ πνευματικὴν τάξιν. Ἐὰν ὁμως εἴπῃς, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, τὸ νὰ φανῆ εἰς τὴν ψυχὴν δαίμων ἢ ἄγγελος, ἐὰν δὲν ἀλλοιωθῆ καὶ μετασχηματισθῆ εἰς ἄλλο εἶδος· ἐὰν γίνῃ τοῦτο, ὅπερ λέγεις, τότε λοιπὸν βλέπει τὸ σῶμα, καὶ ὄχι ἡ ψυχὴ, καὶ ἐπομένως τίς ἡ χρεία τῆς καθάρσεως τῆς ψυχῆς; ἂν καὶ εἰς τοὺς μὴ καθαρούς κατὰ τὴν ψυχὴν φαίνονται ἐνίοτε οἱ δαίμονες, ὡς καὶ οἱ ἄγγελοι, ἀλλὰ βλέπουσιν αὐτοὺς διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν· δὲν συμβαίνει ὁμως τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν καθαρὰν ψυχὴν, ἥτις βλέπει αὐτοὺς πνευματικῶς διὰ τοῦ διορατικοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς ἰδίας αὐτῆς φύσεως. Ὅτι δὲ αἱ ψυχαὶ βλέπονται μεταξύ των, ἐνῶ εὐρίσκονται εἰς τὸ σῶμα, μὴ θαυμάσης περὶ τούτου· διότι σοὶ φέρω πρὸς φανεράν ἀπόδειξιν τὸν φιλαλήθη ἐκεῖνον μάρτυρα, τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, ὅστις συνέγραψε τὸν βίον τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, εἰς τὸν ὁποῖον λέγει, ὅτι ἰστάμενός ποτε ὁ μέγας Ἀντώνιος εἰς προσευχὴν, εἶδεν ἐνός τινος τὴν ψυχὴν νὰ ἀνέρχεται μετὰ πολλῆς τιμῆς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐμακάρισεν ἐκεῖνον, ὅστις ἤξιώθη τοιαύτης τιμῆς· ἦτο δὲ ἡ ψυχὴ ἐκεῖνη τοῦ μακαρίου Ἀμμοῦν, ὅστις εὐρίσκετο εἰς τὸ ὄρος τῆς Νιτρίας, τὸ ὁποῖον ὄρος ἀπῆχεν ἐκ τοῦ μέρους, ὅπου κατῴκει ὁ Ἀντώνιος, δεκατρεῖς ἡμέρας μακράν. Ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται δῆλον, ὅτι αἱ τρεῖς προειρημένα πνευματικαὶ φύσεις, κἂν ἀπέχωσιν ἀπ' ἀλλήλων, βλέπονται μεταξύ των, καὶ ὅτι τὰ διαστήματα δὲν ἐμποδίζουσιν αὐτάς. Ὅταν λοιπὸν αἱ ψυχαὶ καθαρισθῶσι βλέπονται μεταξύ των, ὄχι σωματικῶς, ἀλλὰ πνευματικῶς· διότι ἡ σωματικὴ ὄρασις ὡς φανερά βλέπει μόνον τὰ ἐμπροσθεν αὐτῆς κείμενα, ὅσα ὁμως εὐρίσκονται μακράν, ἀπαιτοῦσιν ἄλλην ὄρασιν.

Αἱ ἀνώταται ἀγγελικαὶ τάξεις εἶναι πολλαὶ καὶ ἀναρίθμητοι, καὶ ὀνομάζονται κατὰ τὴν διαφορὰν καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν· ἐπειδὴ ὠνομάσθησαν Ἀρχαί, καὶ Ἐξουσαί, καὶ Δυνά-

μεις. Καὶ Κυριότητες ἴσως ὠνομάσθησαν ὡς τετιμημένοι, καὶ εἶναι μὲν ὀλιγώτεροι τῶν λοιπῶν ἀγγελικῶν τάξεων, αἵτινες ὑποτάσσονται εἰς αὐτάς, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀθηνῶν ἐπίσκοπος, ὑπάρχουσιν ὅμως μέγιστοι κατὰ τὴν τάξιν, καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν γνῶσιν, καὶ ἰδιαίτεροι κατὰ τὸ μέγεθος τῶν ταγμάτων αὐτῶν, αἵτινες ἐκτείνονται εἰς πάσας τὰς λοιπὰς τάξεις, καὶ καταντῶσιν ἕως εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ μεγάλου καὶ δυνατοῦ τῶν ὄλων, ὅστις εἶναι κεφαλὴ καὶ θεμέλιον πάσης τῆς κτίσεως· καὶ κεφαλὴν λέγω ὄχι τὸν κτίστην, ἀλλὰ τὸν προηγούμενον τῶν θαυμάτων τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, ἡγουν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· διότι αὐταὶ αἰ νοεραὶ οὐσίαι τῶν Κυριοτήτων εἶναι πολὺ κατώτεροι καὶ ἐλλειπεῖς κατὰ τὴν πρόνοιαν ὡς πρὸς τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι πλάστης καὶ αὐτῶν καὶ ἡμῶν· εἶναι δὲ τοσοῦτον ὑποδεέστεροι αὐταὶ, ὅσον κατώτεροι καὶ ὑποδεέστεροι εἶναι αἱ εἰς αὐτάς ὑποκείμεναι λοιπαὶ ἀγγελικαὶ τάξεις. Λέγω δὲ τοὺς ἀγγέλους ὑποδεεστέρους ὄχι κατὰ τὸν τόπον, ἀλλὰ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν γνῶσιν, καὶ τὸ μέτρον αὐτῶν· ἐπειδὴ ἡ γνῶσις ἀκολουθεῖ κατ' ἀναλογίαν εἰς τὴν ἀνωτέραν καὶ κατωτέραν τάξιν. Ἡ δὲ θεία γραφὴ ὠνόμασε πάσας ταύτας τὰς νοεράς οὐσίας δι' ἑννέα πνευματικῶν ὀνομάτων, διαιρέσασα αὐτάς εἰς τρεῖς τάξεις· καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην τάξιν περιλαμβάνονται οἱ μεγάλοι καὶ ὕψηλοι καὶ ἀγιώτατοι Θρόνοι, καὶ τὰ πολυόμματα Χερουβίμ, καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφίμ· εἰς δὲ τὴν δευτέραν αἱ Κυριότητες, καὶ αἱ Δυνάμεις, καὶ αἱ Ἐξουσίαι· εἰς δὲ τὴν τρίτην αἱ Ἀρχαί, καὶ οἱ Ἀρχάγγελοι, καὶ οἱ Ἄγγελοι. Ἐρμηνευόμενα δὲ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ταγμάτων τούτων ἐκ τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης σημαίνουσι, τὰ μὲν Σεραφίμ, θερμαντικὰ καὶ καυστικά· τὰ δὲ Χερουβίμ, τὰ πολλὰ τῇ γνώσει καὶ τῇ σοφίᾳ· οἱ δὲ Θρόνοι, ὑποδογὴ Θεοῦ καὶ ἀνάπαυσις. Ὀνομάσθησαν διὰ τούτων τῶν ὀνομάτων ταῦτα ταῦτα ὀνόματα ταῦτα ὡς ἐκ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν· οἱ Θρόνοι λέγονται

ται τίμιοι· Κυριότητες, ὡς ἔχουσαι ἐξουσίαν εἰς πᾶσαν βασιλείαν· Ἄρχαί, οἱ διοικοῦντες τὸν αἰθέρα· Ἐξουσίαι, οἱ ἐξουσιάζοντες τὰ ἔθνη καὶ ἕκαστον ἄνθρωπον· Δυνάμεις, οἱ ἰσχυροὶ κατὰ τὴν δύναμιν, καὶ φοβεροὶ εἰς τὴν θεωρίαν· Σεραφίμ, οἱ ἀγιάζοντες· Χερουβίμ, οἱ βαστάζοντες· Ἀρχάγγελοι, οἱ ἐξυπνοὶ φύλακες· Ἄγγελοι, οἱ ἀπεσταλμένοι.

Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν ἐκτίσθησαν αἱ ἐννέα αὐταὶ νοεραὶ φύσεις σιωπηλῶς καὶ διὰ μιᾶς φωνῆς, ὅπερ εἶναι τὸ φῶς· εἰς δὲ τὴν δευτέραν τὸ στερέωμα· τὴν τρίτην ἡμέραν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ συστήματα τῶν θαλασσῶν καὶ τὴν βλάστησιν τῶν βοτανῶν· τὴν δὲ τετάρτην τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας· τὴν πέμπτην ἡμέραν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ ἔρπετά καὶ τοὺς ἰχθύας· καὶ τὴν ἕκτην τὰ ζῶα καὶ τὰν ἄνθρωπον· Ἡ θέσις ὅλου τοῦ κόσμου κατὰ τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος ἔχει ἀρχὴν μὲν τὴν Ἀνατολήν, τέλος δὲ τὴν Δύσιν, πρὸς τὰ δεξιὰ τὸν βορρᾶν, καὶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὰν νότον· Ἐῶ δὲ Θεῶ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΨ'.

Περὶ φυλακῆς τῆς καρδίας, καὶ θεωρίας λεπτοτέρας.

ΕΙΑΝ, εὐρισκόμενος κατὰ μόνας εἰς τὸ κελλίον σου, δὲν ἀπέκτησας εἰσέτι δύναμιν ἀληθινῆς θεωρίας, καταγίνου εἰς τὴν μελέτην τῶν τροπαρίων καὶ τῶν καθισμάτων, εἰς τὴν μνήμην τοῦ θανάτου, καὶ εἰς τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· διότι ὅλα αὐτὰ συνάγουσι τὸν νοῦν, καὶ δὲν ἀφίνουσιν αὐτὸν νὰ μετεωρίζηται, ἕως ὅτου ἤθελε σοὶ ἐπέλθῃ ἡ ἀληθὴς θεωρία·

ἐπειδὴ ἡ δύναμις τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἰσχυροτέρα ἀπὸ τὰ πάθη. Καταγίνου δὲ καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν μελλόντων, καὶ εἰς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐννόησον καλῶς τὸ νόημα τῶν τροπαρίων, καὶ παραφυλάττου ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων, ἅτινα ἐρεθίζουσι τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας. Φύλαξον ταῦτα τὰ μικρὰ ἔργα ἐντὸς τοῦ κελλίου σου, καὶ ὁμοῦ μετ' αὐτῶν ἐρεῦνησον πάντοτε τοὺς λογισμοὺς σου, καὶ παρακάλεσον τὸν Θεόν, ὅπως σοὶ δώσῃ φωτισμὸν νοῦς εἰς πάντα σου τὰ ἔργα· διότι ἐκ τούτου ἄρχεται ν' ἀναβρῦῃ εἰς σὲ ἡ πνευματικὴ χαρὰ, καὶ θέλεις εὖρη τὰς στενοχωρίας καὶ τὰς θλίψεις γλυκυτέρας τοῦ μέλιτος.

Δὲν δύναται τις νὰ νικήσῃ τὰ πάθη ἄλλως, παρὰ διὰ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν· τὸν δὲ διασκορπισμὸν τοῦ νοῦς νικᾷ τις, ἂν καταγίνηται εἰς τὴν πνευματικὴν θεωρίαν· καθότι ὁ νοῦς ἡμῶν εἶναι ἐλαφρὸς, καὶ ἂν δὲν δεσμευθῇ διὰ τινος λογισμοῦ, δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ περιτρέρηται τῆδε κάκεισε, καὶ χωρὶς τὴν κατόρθωσιν τῶν προειρημένων ἀρετῶν, δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκτήσῃ ὁ νοῦς ταύτην τὴν προφύλαξιν· διότι ἂν δὲν νικήσῃ τις τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ εἰρηνεύσῃ, καὶ ὅταν δὲν βασιλεύῃ ἡ εἰρήνη εἰς τινα, πῶς δύναται ν' ἀπολαύσῃ τὰ ἐκ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ; ἐπειδὴ τὰ πάθη εἶναι ὡς διάφραγμα καὶ μεσότοιχον ἔμπροσθεν τῶν κρυπτῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς, καὶ ἂν ταῦτα πρῶτον δὲν καταπέσωσι διὰ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν, δὲν φαίνονται τὰ εὕρισκόμενα ἔσωθεν τούτων, καθὼς δὲν δύναται τις, ἔξω τοῦ τείχους εὕρισκόμενος, νὰ συναναστρέφηται μετὰ τῶν ἐντὸς, καὶ καθὼς δὲν βλέπει τις τὸν ἥλιον ἐν καιρῷ ὁμίχλης, οὕτως οὐδὲ τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς, ἐν ὄσῳ διαμένει ἡ ταραχὴ τῶν παθῶν.

Εὐχου εἰς τὸν Θεὸν νὰ σοὶ δώσῃ φωτισμὸν, ὅπως αἰσθανθῆς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν πόθον τοῦ ἁγίου Πνεύματος· διότι ὅταν σοὶ ἔλθῃ αὕτη ἡ αἴσθησις καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Πνεύματος, τότε θέλεις ἀποφύγει τὸν κόσμον, καὶ ὁ κόσμος θέλει ἀπο-

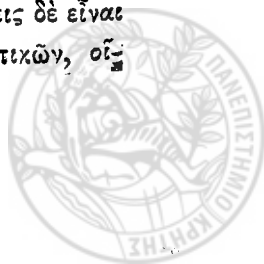

μακρυνθῆ ἀπὸ σοῦ· ἀδύνατον εἶναι νὰ αἰσθανθῆς ταῦτα ἀνευ ἡσυχίας καὶ ἀσκήσεως καὶ ἰδιαιτέρας μελέτης, καὶ χωρὶς τούτων μὴ ζητήσης ἐκεῖνα· καθότι ἐὰν τὰ ζητήσης, μεταβάλλονται μετ' ὀλίγον, καὶ γίνονται σωματικά, καὶ ὁ νοῶν νοήτω. Μετὰ ἰδρώτων καὶ πόνων τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀσκήσεως ἠυδόκησεν ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ νὰ τρώγη, ὅστις θέλει καὶ ἐπιθυμεῖ, τοῦτον τὸν ἄρτον τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἔκαμε δὲ τοῦτο ὁ πανάγαθος Θεὸς ὄχι ἀπὸ κακίαν, ἀλλ' ἵνα μὴ συμβῆ εἰς ἡμᾶς δυσπεψία, καὶ ἀποθάνωμεν ψυχικῶς· ἐπειδὴ ἐκάστη ἀρετὴ εἶναι μήτηρ τῆς δευτέρας· ἐὰν λοιπὸν ἀφήσης τὴν μητέρα, ἥτις γεννᾷ τὰς ἄλλας ἀρετάς, καὶ ζητήσης τὰς θυγατέρας, πρὶν ν' ἀποκτήσης τὴν μητέρα αὐτῶν, ἔχιδναι ἀποβαίνουσιν εἰς τὴν ψυχὴν· καὶ ἐὰν δὲν ἀποβρίψῃς αὐτάς ἀπὸ σοῦ, ταχέως θέλεις ἀποθάνει ψυχικῶς.

Λ Ο Γ Ο Σ ΕΘ'.

Περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων· καὶ τίς ἡ χρεια
ἐκάστης τούτων.

ΑΙΣΘΗΣΙΣ πνευματικὴ εἶναι ἐκείνη, ἥτις προγυμναθεῖσα ὑπάρχει ἱκανὴ νὰ δεχθῆ τὴν θεωρητικὴν δύναμιν, καθὼς ἡ κόρη τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν, ἥτις δέχεται τὸ αἰσθητὸν φῶς τοῦ ἡλίου. Θεωρία δὲ νοητὴ εἶναι γνῶσις φυσικὴ, ἥτις ἐνώνεται μετὰ τῆς καταστάσεως τῆς φύσεως, ἡ ὁποία ὀνομάζεται φυσικὸν φῶς. Δύναμις ἁγία εἶναι χάρισμα τοῦ διακριτικοῦ ἡλίου, ἡγουν τῆς ἀρετῆς τῆς διακρίσεως, ἥτις ἐτέθη μεταξύ τοῦ φυσικοῦ φωτὸς καὶ τῆς θεωρίας. Φύσεις δὲ εἶναι τινὰ ὄντα, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουσι μεταξύ τῶν διακριτικῶν, οἷ-

τινες μεταβαίνουν ἐκ τοῦ φυσικοῦ φωτός εἰς τὴν θεωρίαν. Πάθη δὲ εἶναι σκληρά τις οὐσία, ἣτις ἴσταται μεταξὺ τοῦ φυσικοῦ φωτός καὶ τῆς θεωρίας, καὶ ἐμποδίζει τὴν διάκρισιν τῆς διαφορᾶς τῶν πραγμάτων. Καθαρότης εἶναι ἡ λαμπρότης τοῦ νοητοῦ ἀέρος τοῦ πνεύματος, ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ ὁποίου πτεροῦται ἡ πνευματικὴ ἡμῶν φύσις. Καθὼς ἡ σωματικὴ αἴσθησις, ὅταν ἀπὸ αἰτίας τινὰς βλαβῆ, στερεῖται τὴν ἐνέργειαν, οὕτω καὶ ὁ νοῦς, ὅταν δὲν ᾔηται ὑγιής, στερεῖται τὴν ἐνέργειαν τῆς γνώσεως· ἐὰν ὅμως ὁ νοῦς ᾔηται μὲν ὑγιής, δὲν ὑπάρχει ὅμως μετ' αὐτοῦ ἡ γνώσις, ὁ νοῦς τότε ἀνευ αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ καὶ νὰ διακρίνῃ τὴν διαφορὰν τῶν πνευματικῶν ἔργων· καὶ ἐὰν τὸ φυσικὸν φῶς καὶ ἡ διάκρισις ᾔηται μὲν πεφυλαγμένα καθ' ἑαυτά, δὲν ἔχουσιν ὅμως μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, μένουσιν ἀνενέργητα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς διακρίσεως, καθὼς μένουσιν ἀνενέργητοι ἐν καιρῷ νυκτός οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ διὰ τὴν στέρησιν τοῦ ἡλίου. Ὅταν ὅμως ὅλα ταῦτα ᾔηται δυναμωμένα καὶ τελειωμένα καθ' ἑαυτά, τότε λέγομεν τὸν ὀφθαλμόν, ὅστις διακρίνει καλῶς τὰ πάντα, ὀφθαλμόν καὶ ὄρασιν, καὶ τὰ πράγματα ἐκεῖνα δὲν διεκρίθησαν ἢ διακρίνονται· καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ λέγει ὁ ψαλμός, «ἐν τῷ φωτὶ σου ὀφόμεθα φῶς.» Ἐὰν ἡ μὲν χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος πλησιάζῃ εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ κινή τὴν ὀρεξίν, καὶ παραινῇ αὐτήν, καὶ προξενῇ προσοχὴν, ὅταν ὅμως δὲν ὑπάρχῃ καθαρότης εἰς αὐτήν, ὁμοιάζει ὡς ἀήρ κενός, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει λαμπρότητα διὰ τὴν παχύτητα τῶν νεφῶν καὶ τῶν σκοτεινῶν ὑλῶν τῶν παθῶν, ἅτινα εὐκόλως ἐξαπλοῦνται πρὸς τὸ φῶς τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἰς τὸ ὁποῖον εὐφραίνόμεθα διὰ τῆς ἡδονῆς ταύτης τῆς θεωρίας.

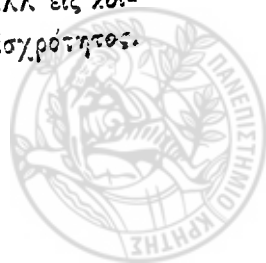
Ὅταν ἡ θεωρία χωλαίνει ἀπὸ διάκρισιν, τότε ἡ φύσις μένει ἀργὴ ἀπὸ τὴν πράξιν, ἡ δὲ ψυχὴ ἐμποδίζεται ἀπὸ τοῦ νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἡδονὴν τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐξ

αίτιας τῶν σωματικῶν παθῶν, τὰ ὅποια σκεπάζουσι τὰς θείας ἐλλάμψεις, ἵνα μὴ ἔλθωσιν εἰς ἡμᾶς· διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτοῦνται πάντα τὰ προλεχθέντα, ἐὰν καὶ ᾗναι δύσκολον νὰ εὖρη τις πάντα ταῦτα εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ἄνευ ἐλλείψεως· ἐπειδὴ δὲν δύνανται οἱ περισσότεροι νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν τελειότητα τῆς πνευματικῆς γνώσεως· αὕτη ἡ ἐλλείψις τούτων προέρχεται ἐκ τῆς ἀνικανότητος τῆς διανοίας, καὶ ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ θελήματος, καὶ ἐκ τῆς θέσεως, ἣτις δὲν ἀρμόζει εἰς τὸν σκοπὸν, καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς καθαρότητος, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ εὕρισκῃ τις διδάσκαλον καὶ ὁδηγόν, καὶ ἐκ τῆς ἀπομακρύνσεως τῆς χάριτος, (καθὼς λέγει ὁ Σειράχ, εἰς ἄνθρωπον μικρολόγον δὲν εἶναι καλὸς ὁ πλοῦτος, οὔτε πρέπει εἰς αὐτὸν νὰ ἐξουσιάζῃ τοὺς μεγάλους,) προσέτι προέρχεται ἡ στέρσις καὶ ἀπὸ τὰ ἐμπόδια τῶν καιρῶν καὶ τῶν τόπων καὶ τῶν τρόπων.

Ἄληθεια εἶναι ἡ κατὰ Θεὸν αἴσθησις, ἣτις σχηματίζεται εἰς τὰς αἰσθήσεις τοῦ πνευματικοῦ νοός, καὶ γεύεται τις αὐτὴν εἰς ἑαυτόν. Ἀγάπη δὲ εἶναι καρπὸς τῆς εὐχῆς, τῆς ὁποίας ἡ θεωρία ὁδηγεῖ τὸν νοῦν ἀχορέστως εἰς τὸν ἑαυτῆς πόθον, ὅταν ἐπιμείνη τις εἰς αὐτὴν ἄνευ ἀκηδίας, καὶ διὰ τοῦ νοός σιωπηλῶς εὐχεται μετὰ ἐνθυμημάτων καυστικῶν, καὶ μετὰ πολλῆς θερμότητος. Εὐχὴ δὲ εἶναι νέκρωσις τῶν ἐνοιῶν τοῦ θελήματος τῆς σαρκός· διότι ὁ ἐν ἀληθείᾳ εὐχόμενος εἶναι ἴσως μὲ τὸν νεκρωθέντα ἐκ τοῦ κόσμου· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ν' ἀπαρνηθῇ τις ἑαυτόν, τὸ νὰ ὑπομένῃ καὶ νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν προσευχὴν· λοιπὸν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀρνησιν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ζωῆς εὕρισκεται.

Καθὼς ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ ἰδρώτος τῆς νηστείας βλαστάνει ὁ στάχυς τῆς σωφροσύνης, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ χορτασμοῦ τῆς κοιλίας βλαστάνει ἡ ἀκολασία, καὶ ἐκ τῆς τελειώσεως τῆς ἀκολασίας βλαστάνει ἡ ἀκαθαρσία· ἀλλ' εἰς κοιλίαν πεινώσαν οὐδέποτε συμβαίνουσι λογισμοὶ αἰσχροτήτος.

Ἐκαστον φαγητόν, τὸ ὅποιον τρώγομεν, αὐξάνει τὸν χυμὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς φύσεως, καὶ ὅταν ἐνδυναμωθῶσιν ὅλα τὰ ὀργανικὰ μέλη ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς τάσεως τοῦ ὅλου σώματος, ἐὰν συμβῆ νὰ ἰδωμέν τι σωματικόν, ἢ ἐὰν κινηθῆ εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν ἀκούσιός τις λογισμὸς, τότε αἴφνης ἐξ αὐτοῦ κινεῖται ὕλη ἡρόνης, καὶ διαβιβάζεται εἰς ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ὅσον δυνατὴ καὶ ἂν ὑπάρχη ἡ διάνοια τοῦ σώφρονος καὶ καθαροῦ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ λογισμοὺς, εὐθύς ὁμως ταράττεται ἢ διάκρισις αὐτοῦ ἐξ ἐκείνης τῆς αἰσθήσεως, τῆς γινόμενης εἰς τὰ ἑαυτοῦ μέλη, καὶ πίπτει ἐκ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ θέσεως, ἐφ' ἧς ἴσταται, ὡς ἀφ' ὑψηλοῦ τινος τόπου, καὶ μολύνεται ἢ ἀγιότης τῶν λογισμῶν αὐτοῦ, καὶ ἡ λαμπρὰ αὐτοῦ σωφροσύνη ἔνεκα τῆς παραχῆς τῶν παθῶν, τὰ ὅποια εἰσῆλθον εἰς τὴν καρδίαν ἐκ τῆς πυρώσεως τῶν μελῶν, καὶ τότε ἐξασθενεῖ τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεως τῆς διανοίας αὐτοῦ, ὥστε δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι λησμονεῖ καὶ τὸν πρῶτον σκοπὸν τῆς ἑαυτοῦ ἐλπίδος, καὶ πρὶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα, εὐρίσκειται ὑπεύθυνος ἄνευ ἀγῶνος, καὶ γίνεται ὑποκειμένος εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Εἰς ταῦτα πάντα ὑπάρχει ἡ προαίρεσις τοῦ ἀνθρώπου αἰτία, ἀναγκαζομένη ὑπὸ τοῦ ἀκαταπαύστου χορτασμοῦ, καὶ οὗτος διάγῃ καλῶς εἰς τὸν λιμένα τῆς σωφροσύνης, οὐχ ἥττον ὁμως συγκατατίθεται νὰ παραδοθῆ εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον οὐδέποτε ἠθέλησε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ· καὶ ὅταν κοιμηθῆ, περικυκλοῦσιν αὐτὸν τὸ πλῆθος τῶν ματαίων λογισμῶν καὶ αἰσchrῶν φαντασιῶν, καὶ ποιῶσι τὴν προτέραν αὐτοῦ καθαρὰν στρωμνὴν πανδοχεῖον πορνείας, καὶ θέατρον ἐπιθυμιῶν, καὶ παραδεχόμενος εἰς τὴν μέθην τῶν λογισμῶν αὐτοῦ τὴν μετ' αὐτῶν συκοινωνίαν, μολύνει τὰ καθαρὰ αὐτοῦ μέλη χωρὶς νὰ πλησιάσῃ εἰς γυναῖκα· τότε ποία θάλασσα τaráσσεται καὶ ἐξαγριοῦται τόσον, ὅσον ὁ νοῦς ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῶν κυμάτων τῆς σαρκὸς ἔνεκα τῆς χορτασίας τῆς κοιλίας;

ὦ σωφροσύνη! πόσον λαμπρύνεται τὸ κάλλος σου διὰ τῆς χαμευνίας, καὶ διὰ τοῦ κόπου τῆς πείνης τῆς ἀφαιρούσης τὸν ὕπνον, καὶ διὰ τῆς κακοπαθείας τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον γίνεται ὡς σκελετὸς διὰ τὴν ἀποχὴν τῶν βρωμάτων. Πᾶν φαγητόν, καὶ πᾶσα ἀνάπαυσις πλάττει ἐντὸς ἡμῶν εἰδωλα ἄσχημα, τὰ ὁποῖα φαίνονται εἰς τὸν κρυπτόν τόπον τῆς διανοίας, καὶ γαργαλίζουσι καὶ παρακινουῖσιν ἡμᾶς νὰ συγκατατεθῶμεν κρυπτῶς εἰς αἰσχρὰ πράγματα· ἀλλ' ἡ κενὴ κοιλία κάμνει τὸ φρόνημα ἡμῶν νὰ εἰρηνεύῃ καὶ νὰ ἡσυχάζῃ ἀπὸ παραχῶδεις λογισμούς, ἢ δὲ πλήρης φαγητῶν εἶναι τετραπύλος οἰκία θεωριῶν καὶ ἀτόπων φαντασμάτων, κἂν εἰς τὴν ἔρημον εὐρισκώμεθα κατὰ μόνας· διότι λέγει καὶ ἡ παροιμία, ὁ κόρος καὶ ἡ χορτασία ἐπιθυμεῖ τὰ πολλά.

Ὅταν ἀξιωθῆς τῆς θεϊκῆς χάριτος, μὴ νόμιζε, ὅτι δὲν μολύνεται καὶ ταραττεται ἡ διάνοιά σου ἐκ τῶν ἀπρεπῶν λογισμῶν, τῶν κινουμένων ὑπὸ τοῦ σώματος, (ἐπεὶδὴ ἄνευ τούτων τῶν λογισμῶν ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ τις), οὔτε ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εὐκόλως νικῶνται ὑπὸ σοῦ, κἂν ἡ διάνοιά σου ὑπάρχῃ πολλὰ ὑψηλῇ· ἀλλὰ μᾶλλον νόμιζε, ὅτι ἀπὸ ἐκείνους τοὺς λογισμοὺς τῆς θεϊκῆς ἐνεργείας δὲν ἀφίνεται ὁ νοῦς νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον αὐτῶν, καὶ ν' ἀφανίσῃ αὐτούς· ἀλλ' ὅταν ἐπέλθῃ τις λογισμὸς, ἀρπάζεται ὁ νοῦς βιαίως καὶ ἀθελήτως ὑπὸ τῆς θείας χάριτος καὶ τῆς συνηθείας, ἣτις μένει ὡς ζύμη ἐντὸς τῆς καρδίας, ἢ ὑποία εἶναι οἶκος τῆς διανοίας.

Ἄλλος εἶναι ὁ νοῦς τοῦ ἀγωνιστοῦ, τοῦ καταγινομένου εἰς τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν, καὶ ἄλλη ἡ τάξις τοῦ θεωρητικοῦ, ἣτις ὁμοιάζει μὲ τὴν Ἱερωσύνην. Ἡ διάνοια ἐκείνη, ἣτις θεῖψ ἐλέει ἐνεκρῶθη τῷ κόσμῳ, ἔχει μόνον φιλοὺς λογισμοὺς περὶ τῶν πραγμάτων ἄνευ πάλης καὶ ἀγῶνος· ἡ δὲ τελειότης, ἡνωμένη μετὰ σαρκὸς καὶ αἵματος, βασιλεύει κατ' ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀναβρῶουσιν ἐκ τῆς σαρκός, καὶ δὲν καταργεῖ αὐτά, ἐν ὅσῳ ζῆ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς πᾶσαν περι-

στασιν ὁ νοῦς λαμβάνει ἀλλοίωσιν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ο΄.

Περὶ τῶν λόγων τῆς θείας γραφῆς, οἵτινες ἐρεθίζουσι πρὸς μετάνοιαν.

ΤΗΝ ἀνδρείαν, περὶ τῆς ὁποίας οἱ θεῖοι πατέρες ἔγραψαν, καὶ τὴν περὶ μετανοίας δύναμιν, ἥτις εὐρίσκεται εἰς τὰ ἅγια βιβλία τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωμεν πρὸς βοήθειαν τῆς ἀμαρτίας, καὶ νὰ καταστρέφωμεν τοὺς ἀπαραβάτους νόμους τοῦ Κυρίου· διότι οἱ νόμοι οὗτοι ὠρίσθησαν ἀνάκαθεν διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων εἰς πάσας τὰς γραφὰς θεῆς δυνάμει πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἀμαρτίας· καθότι, ἵνα ἔχωμεν ἐλπίδα μετανοίας, ἐμηχανεύθησαν ν' ἀπαλλάξωσι τὰς αἰσθήσεις ἐκ τοῦ φόβου τῆς ἀπογνώσεως, ὅπως πᾶς ἄνθρωπος τρέχει πρὸς μετάνοιαν, καὶ ὄχι ἀφόβως πρὸς ἀμαρτίαν. Ἴδου ὁ Θεὸς εἰς πάσας τὰς ἁγίας γραφὰς ἐκήρυξε τὸν πρὸς αὐτὸν φόβον, καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι μισεῖ τὴν ἀμαρτίαν· διότι διὰ ποίαν αἰτίαν ἀπεπνίγει ἢ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Νῶε γενεὰ διὰ τοῦ κατακλυσμοῦ; δὲν ἐπνίγη ἔνεκα τῆς λαγνείας, διότι ἐξεμάνησαν οἱ τότε ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ κάλλος τῶν θυγατέρων τοῦ Κάιν; ἐπειδὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν δὲν ὑπῆρχε φιλαργυρία, οὔτε πόλεμοι. Διὰ τί αἱ πόλεις τῶν Σοδόμων ἐγένοντο πυρὶ καυστοί; ἐπειδὴ παρέδωκαν τὰ ἑαυτῶν μέλη οἱ ἐν αὐταῖς κατοικοῦντες εἰς τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν τόσοσιν, ὥστε ὑπερίσχυσε τὸ θέλημα τούτων εἰς πάσας τὰς ἀκαθάρτους καὶ ἀτόπους πρά-

Ξεις. Δὲν ἐθανατώθησαν εἰς μίαν ὥραν εἰκοσιπέντε χιλιάδες ἄνθρωποι ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ διὰ τὴν πορνείαν ἐνὸς μόνου; Διὰ ποίαν αἰτίαν ἐξέπεσεν ἐκ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ὁ γίγας Σαμφών, ὅστις, ἐκ κοιλίας μητρὸς ἁγιασθεῖς, ἀφιερώθη εἰς τὸν Θεόν, καὶ εὐηγγελίσθη πρὸ γεννήσεως δι' ἀγγέλου, ὡς ὁ πρόδρομος Ἰωάννης, καὶ κατηξιώθη μεγάλης δυνάμεως, καὶ ἔκαμε μεγάλα τέρατα; δὲν ἔπαθε τοῦτο, διότι ἐμίανε τὰ ἅγια αὐτοῦ μέλη διὰ τῆς συνουσίας τῆς πορνείας; διὰ τοῦτο ἀπεμακρύνθη ἀπ' αὐτοῦ ὁ Θεός, καὶ παρεδόθη δέσμιος εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Δαβὶδ, ὁ κατὰ τὴν καρδίαν τοῦ Θεοῦ, ὁ διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἀξιωθείς νὰ προσφέρῃ τὴν ἐπαγγελίαν τῶν πατέρων, ἐξ ἧς ἐξέλαμψεν ὁ Χριστὸς εἰς σωτηρίαν πάσης τῆς οἰκουμένης, δὲν ἐτιμωρήθη διὰ τὴν μοιχείαν μιᾶς γυναικός, ὅταν εἶδε τὸ κάλλος αὐτῆς, καὶ ἐδέξατο εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὸ βέλος τοῦ ἔρωτος; διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν διήγειρεν ὁ Θεὸς κατ' αὐτοῦ πόλεμον ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ· καὶ ταῦτα ἀφοῦ μετενόησε μετὰ πολλῶν δακρῶν, καὶ ἀφοῦ ὁ Θεὸς συνεχώρησεν αὐτὸν διὰ τοῦ προφήτου, καὶ ἀφήρεσε τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ.

Θέλω ν' ἀναφέρω καὶ τινὰς ἄλλους ἁμαρτήσαντας πρὸ τοῦ Δαβὶδ. Διὰ ποίαν αἰτίαν ἐπῆλθεν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ θάνατος εἰς τὸν οἶκον τοῦ δικαίου γέροντος τοῦ ἱερέως Ἡλὶ, ὅστις διέπρεψε τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τὴν Ἱερωσύνην; δὲν ἐπῆλθον εἰς αὐτὸν ταῦτα τὰ κακὰ διὰ τὰς ἀνομίας τῶν τέκνων αὐτοῦ Ὀφνὶ καὶ Φινεές; διότι ὁ ἴδιος δὲν ἤμαρτέν, οὔτε ἐκεῖνοι τῇ συγκαταθέσει αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχε ζῆλον νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς πρὸς διεκδίκησιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κυρίου, καὶ ἐπειδὴ ἠγάπα αὐτοὺς μᾶλλον παρὰ τὰ προστάγματα καὶ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ. Ἴνα δὲ μή ὑπολάβῃ τις, ὅτι ὁ Θεὸς ὀργίζεται μόνον κατ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἰς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν ζῶσιν ἐν ἀνομίαις, ἰδοὺ δεῖκνυσι τὸν ζῆλον αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς γνησίους αὐτοῦ δούλους, καὶ ἱερεῖς, καὶ κριτάς, καὶ

ἄρχοντας καὶ ἡγιασμένους ἀνθρώπους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνεπιστεύθη τὰς θαυματουργίας. Ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται ὄηλον, ὅτι ὅταν καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι φανῶσι παραβάται τῶν θείων ἐντολῶν, ποσῶς δὲν παραβλέπει αὐτοὺς ὁ Θεός, ἀλλὰ παιδεύει αὐτούς, καθὼς γράφει ὁ Ἰεζεκιήλ, εἰπέ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις προσετάχθη νὰ κυριεβῆ τὴν Ἱερουσαλήμ διὰ τῆς ἀοράτου ῥομφαίας, κάμε ἀρχὴν ἀπ' ἐμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου μου, καὶ μὴ λυπηθῆς γέροντα, μήτε νεώτερον· ἵνα δείξῃ ἐκ τούτου, ὅτι γνήσιοι καὶ ἡγαπημένοι παρ' αὐτῷ ὑπάρχουσιν ὅσοι περιπατοῦσιν ἐμπροσθεν αὐτοῦ μετὰ φόβου καὶ εὐλαβείας, καὶ ποιοῦσιν τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα. Ἄγιοι Θεοῦ εἶναι οἱ ἔχοντες ἐναρέτους πράξεις καὶ καθαρὰν συνείδησιν. Ὅσοι δὲ καταφρονοῦσι τὰς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου, καὶ αὐτὸς περιφρονεῖ αὐτούς, καὶ ἀποβρίπτει αὐτούς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Διὰ τί τόσον ἐξαίφνης ἐξῆλθεν ἐκείνη ἡ ἀπόφασις κατὰ τοῦ Βαλτάσαρ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ὡς διὰ τύπου χειρός; οὐχὶ διότι ἐτόλμησε νὰ καταφρονήσῃ τὰ θεῖα ἐκεῖνα ἀφιερῶματα, τὰ ὁποῖα ἤρπασεν ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ δι' αὐτῶν ἔπαιε καὶ αὐτὸς καὶ αἱ παλλακίδες αὐτοῦ; οὕτω καὶ ὅσοι ἀφιερώνουσι τὰ ἴδια αὐτῶν μέλη εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἔπειτα πάλιν τολμῶσι νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὰ εἰς αἰσχρὰς πράξεις, δι' ἀοράτου πληγῆς ἀφανίζονται.

Ἄς μὴ καταφρονήσωμεν τοὺς θείους λόγους καὶ τὰς ἀπειλάς, καὶ λαμβάνοντες θάρρος ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν ἐλπίζωμεν, ὅτι θέλομεν μετανοήσει· ἄς μὴ παροργίσωμεν τὸν Θεὸν διὰ τῶν ἀτόπων ἡμῶν πράξεων, μαινόντες τὰ μέλη ἡμῶν, τὰ ὁποῖα ἅπαξ ἀφιερῶσαμεν εἰς τὴν ἐκδούλευσιν τοῦ Θεοῦ. Ἴδου καὶ ἡμεῖς ἡγιασθημεν ὡς ὁ Ἥλιος καὶ Ἐλισσαῖος καὶ οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἅγιοι καὶ παθένοι, οἵτινες ἐξετέλουν τὰς μεγάλας θαυματουργίας, καὶ ἐλάλουν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μετὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅσοι ὑπῆρξαν μετ' αὐτούς, ὡς ὁ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος καὶ παρθέ-

νος, καὶ ὁ ἅγιος Πέτρος, καὶ ὁ λοιπὸς κατάλογος τῆς καινῆς διαθήκης τῶν εὐαγγελιστῶν καὶ κηρύκων τῆς χάριτος, οἱ ὅποιοι ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἐδέχθησαν παρ' αὐτοῦ τὰ μυστήρια, οἱ μὲν ἀπὸ στόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ δὲ δι' ἀποκαλύψεων, καὶ ἐγένοντο μεσίται μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ κήρυκες τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.

ΛΟΓΟΣ ΟΑ΄.

Περὶ ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀλλοίωσιν τῶν κρυπτῶν νοημάτων μετὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ἕξω πολιτείας.

ΕΝ ΟΣΩ ἔχει τις τὴν ἀρετὴν τῆς ἀκτημοσύνης, ἐνθυμεῖται τὴν ἐκ τῆς παρουσίας ζωῆς ἐκδημίαν, καὶ μελετᾷ τὴν ζωὴν τὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ πάντοτε μηχανᾶται καὶ κάμνει πᾶσαν αὐτὴν τὴν ἐτοιμασίαν διὰ τὰ ἐκεῖ, καὶ ἀποκτᾷ ὑπομονὴν ἐναντίον πάσης τιμῆς καὶ σωματικῆς ἀναπαύσεως, ἥτις σπεύρεται εἰς τὸν λογισμὸν αὐτοῦ, καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν κινεῖται εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ λογισμὸς καταφρονήσεως τούτου τοῦ κόσμου, καὶ ἀποκτᾷ πάντοτε ἄφοβον καὶ σταθερὰν καρδίαν κατὰ παντὸς κινδύνου, καὶ καταφρονεῖ τὸν θάνατον· ἐπειδὴ πᾶσαν ὥραν ἐνθυμεῖται καὶ περιμένει αὐτόν, καὶ ἔχει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν πεποίθησιν ἄνευ δισταγμοῦ εἰς τὸν Θεόν· καὶ ἐάν ποτε ἐπέλθωσιν εἰς αὐτὸν θλίψεις, ὑπάρχει κατὰ πάντα πεπεισμένος, καὶ γνωρίζει ἀκριβῶς, ὅτι προξενουσιν εἰς αὐτὸν στέφανον, καὶ μετὰ χαρᾶς ὑπομένει αὐτάς, καὶ ὑπόδεχεται αὐτάς μετὰ ἀγαλλιάσεως καὶ εὐφροσύνης· διότι γνω-

ρῖζει, ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς ὠκονόμησεν αὐτὰς εἰς αὐτὸν διὰ τὰ κέρδη τῶν αἰτιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄγνωστοι, καὶ διὰ οἰκονομίαν δὲν φανεροῦνται.

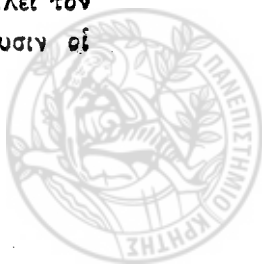
Ἄλλ' ἐὰν συμβῆ εἰς αὐτὸν ἐξ αἰτίας τινός ν' ἀποκτήσῃ τι πρᾶγμα πρόσκαιρον διὰ συνεργείας καὶ μηχανῆς τοῦ διαδόλου, εὐθὺς ἄρχεται νὰ κινήται εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὁ πόθος τοῦ σώματος, καὶ ἐλπίζει νὰ ζήσῃ ἔτη πολλά, καὶ ἐπέρχονται εἰς αὐτὸν λογισμοὶ περὶ τῆς ἀναπαύσεως τοῦ σώματος, καὶ αὐξάνουσι κατὰ πᾶσαν ὥραν, καὶ κυριεύει αὐτὸν ἡ ἀνάπαυσις τῆς σαρκός, καὶ συλλογίζεται καθ' ἑαυτόν, ἐὰν ἦ δυνατὸν ν' ἀποκτήσῃ παντὶ τρόπῳ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα συνιστῶσι τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος, καὶ οὕτως ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἐκείνης, ἣτις δὲν ὑπετάσσετο πρότερον εἰς οὐδένα λογισμὸν, προξενοῦντα φόβον· καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται νὰ συλλογίζεται τὰς αἰτίας τοῦ φόβου· διότι ἀφηρέθη ἐξ αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο θάρρος τῆς καρδίας, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποκτήσει διὰ τῆς ἀκτημοσύνης ἐκ τῆς καταφρονήσεως τοῦ κόσμου· ἐπειδὴ ὑπῆρχε κληρονόμος τοῦ κόσμου ἐκείνου κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ ἤδη δέχεται τὸν φόβον κατὰ τὸν νόμον καὶ τὴν οἰκονομίαν, ἣτις ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ εἰς ὅποιον μέρος ἐτοιμάζονται τὰ μέλη ἡμῶν νὰ δουλεύσωσι, γινόμεθα δούλοι καὶ ὑποχείριοι εἰς τὸ νὰ δουλεύωμεν παντὶ φόβῳ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Παύλου.

Πρῶτον πάντων τῶν παθῶν εἶναι ἡ φιλαυτία, καὶ πρώτη πασῶν τῶν ἀρετῶν ὑπάρχει ἡ καταφρόνησις τῆς ἀναπαύσεως τοῦ σώματος. Ὅστις ἀναπαύει τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, θλίβει καὶ στενοχωρεῖ αὐτὸ εἰς τόπον εἰρήνης. Ὅστις ἐντροφεῖ εἰς τὴν νεότητα αὐτοῦ, αὐτὸς γίνεται δούλος εἰς τὸ γήρας, καὶ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς αὐτοῦ στενάζει. Καθὼς δὲν δύναται ν' ἀναπνεύσῃ τὸν λεπτὸν τοῦτον ἀέρα ὁ ἔχων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ ὕδατος, οὕτω καὶ ὅστις βυθίζει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ εἰς τὰς φροντίδας τοῦ κόσμου, δὲν δύναται νὰ δεχθῇ

ἐντὸς αὐτοῦ τὴν ἀναπνοὴν τῆς αἰσθήσεως ἐκείνου τοῦ κατοικοῦ κόσμου. Καθὼς ἡ αἰσθησις τοῦ θανάτου ταραττει τὴν κράσιν τοῦ σώματος, οὕτω καὶ ἡ ἄτοπος θεωρία ταραττει τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας. Καθὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐρίσκηται εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα ὑγεία καὶ ἀσθένεια, καὶ νὰ μὴ διαφθαρή τὸ ἐν ὑπὸ τοῦ ἄλλου· οὕτως εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐρεθῆ εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ὁ πλοῦτος τοῦ ἀργυρίου καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς ἀγάπης, καὶ νὰ μὴ διαφθαρή τὸ ἐν ὑπὸ τοῦ ἄλλου. Καθὼς ὁ ὕελος εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ συντριβῆ, ὅταν κτυπήσῃ εἰς τὴν πέτραν, οὕτως οὐδὲ ὁ ἅγιος δύναται νὰ μένη καθαρὸς, ὅταν κἀθηται καὶ συνομιλῆ μετὰ γυναικός. Καθὼς συντρίβονται τὰ δένδρα ὑπὸ τῆς βραχδαίας βροχῆς καὶ τῆς ὀρμητικῆς κινήσεως τῶν ὑδάτων, οὕτω καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου χάνεται ἐκ τῆς καρδίας ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν πειρασμῶν, οἱ ὅποιοι πίπτουσι ἐπὶ τοῦ σώματος.

Καθὼς τὰ ἰατρικὰ καθαρίζουσι τοὺς κακοὺς χυμοὺς τοῦ σώματος, οὕτω καὶ ἡ σφοδρότης τῶν θλίψεων καθαρίζει τὰ κακὰ πάθη ἐκ τῆς καρδίας. Καθὼς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ αἰσθανθῆ ὁ νεκρὸς τὰ πράγματα τῶν ζώντων, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ μοναχοῦ, τοῦ ἀποθανόντος ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, στερεῖται τὴν ταραχὴν καὶ τὴν ζάλην, ἥτις συνήθως προκύπτει ἐκ τῆς αἰσθήσεως τῶν πραγμάτων ἐκείνων, εἰς τὰ ὅποια εὐρίσκονται οἱ μετὰ τῶν ἀνθρώπων συναναστρεφόμενοι. Καθὼς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαμείνῃ ἀβλαβὴς ὅστις λυπεῖται τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ εἰς τὴν παράταξιν τοῦ πολέμου, οὕτως ἀδύνατον εἶναι καὶ εἰς τὸν ἀγωνιστὴν νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν, ἐὰν λυπῆται τὸ ἑαυτοῦ σῶμα. Καθὼς τὸ μικρὸν παιδίον τρομάζει ἀπὸ τὰ φοβερὰ φαινόμενα, καὶ τρέχον κρατεῖ τὰ φορέματα τῶν ἑαυτοῦ γονέων, καὶ παρακαλεῖ αὐτούς, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν στενοχωρῆται καὶ θλίβηται ἀπὸ τὸν φόβον τῶν πειρασμῶν, τρέχει καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν διὰ ἀκαταπαύστων δεήσεων· καὶ ὅσον αὐξάνουσι οἱ

πειρασμοί, ἐπερχόμενοι ἀλλεπαλλήλως, αὐξάνει καὶ αὐτὴ τὴν δέησιν, καὶ ὅταν εὖρη ἀνάπαυσιν, πάλιν μετεωρίζεται καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν Θεόν.

Καθὼς ἐκεῖνοι, οἵτινες παραδίδονται εἰς τὰς χεῖρας τῶν κριτῶν, ἵνα τιμωρηθῶσι διὰ τὰς ἀδικίας αὐτῶν, ἔάν, ὅταν πλησιάσωσιν εἰς τὰ βασανιστήρια, ταπεινωθῶσι καὶ ὁμολογήσωσι τὰς ἀδικίας αὐτῶν, ἐλλαττοῦται ἢ τιμωρία αὐτῶν, καὶ ἐλευθεροῦνται ταχέως· ἔάν ὁμως σκληρυνθῶσι καὶ δὲν ὁμολογήσωσι τὰς ἀδικίας αὐτῶν, αὐξάνουσιν αἱ τιμωρίαι εἰς αὐτούς, καὶ τότε μετὰ τὰ πολλὰ βάσανα ὁμολογοῦσιν ἀκουσίως τὰς ἀδικίας αὐτῶν, χωρὶς τοῦτο νὰ ὠφελήσῃ εἰς αὐτούς· οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὅταν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, τὰς ὁποίας ἀνοήτως ἐπράξαμεν, παραδιδώμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐλέους εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δικαίου κριτοῦ τῶν ὄλων, καὶ προσταζώμεθα νὰ ἐκτεθῶμεν ἀπέναντι τῆς ράβδου τῶν πειρασμῶν, ἔάν, ἐν ὧσιν ὑπάρχει ἐλαφρὰ ἢ ἐκ τούτων τιμωρία, ταπεινωθῶμεν καί, ἐνθυμούμενοι τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἐξομολογηθῶμεν ἐνώπιον τοῦ κριτοῦ, δι' ὀλίγων πειρασμῶν ταχέως ἐλευθερούμεθα· ἔάν ὁμως εἰς τὰς θλίψεις καὶ στενοχωρίας ἡμῶν σκληρυνθῶμεν, καὶ δὲν ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα αἴτιοι τούτων τῶν κακῶν, καὶ ὅτι εἴμεθα ἄξιοι νὰ πάθωμεν περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ προφασίζόμεθα καὶ αἰτιώμεθα τοὺς ἀνθρώπους ἢ τοὺς δαίμονας, ἢ ἐνίοτε καὶ αὐτὴν τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, καὶ θεωρῶμεν ἑαυτοὺς ἀθῶους, καὶ τοῦτο συλλογιζόμεθα καὶ λέγωμεν, χωρὶς νὰ σκεφθῶμεν, ὅτι ὁ Θεὸς γινώσκει κάλλιον ἀπὸ ἡμᾶς τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ ὅτι τὰ κρίματα αὐτοῦ εἶναι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ὅτι ἄνευ τῆς νεύσεως αὐτοῦ δὲν παιδεύεται ὁ ἄνθρωπος, τότε πάντα τὰ ἐπερχόμενα εἰς ἡμᾶς προξενοῦσι διηνεκῆ λύπην, καὶ αὐξάνουσιν αἱ θλίψεις καὶ στενοχωρίαι ἡμῶν, καὶ παραδιδόμεθα εἰς διαφόρους παιδεύσεις, ἕως ὅτου νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, καὶ ταπεινωθῶμεν, καὶ αἰσθανθῶμεν τὰς ἀνομίας ἡμῶν· διότι ἔάν δὲν

αίσθανθῶμεν αὐτάς, ἀδύνατον ὑπάρχει νὰ διορθωθῶμεν, ἀλλὰ μέχρι τέλους ταλαιπωρούμενοι διὰ πολλῶν στενοχωρῶν, θέλομεν κάμει ἀνωφελῆ ἐξομολόγησιν, ὅποτε πλέον δὲν ὑπάρχει συγχώρησις καὶ συμπάθεια· ἀλλὰ τοῦτο τὸ νὰ αἰσθανθῆ τις τὰ ἴδια αὐτοῦ ἁμαρτήματα, εἶναι χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος τότε δίδωσιν αὐτό, ὅταν ἴδῃ ἡμᾶς, ὅτι ἀπεκάμαμεν ἐκ τῶν πολυτρόπων πειρασμῶν, ἵνα μὴ ἀπέλθωμεν ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ἄνευ ὠφελείας τῶν συμφορῶν καὶ τῶν θλίψεων· καὶ ἐνίοτε ἐκ τῆς ἀγνωσίας ἡμῶν, καὶ ὄχι ἐκ τῆς δυσκολίας τῶν πειρασμῶν δὲν αἰσθανόμεθα τὰ ἴδια σφάλματα· ἐπειδὴ πολλάκις εὐρισχόμενοί τινες εἰς παρομοίους πειρασμούς, ἀπέρχονται ἐκ τούτου τοῦ κόσμου καταδικασμένοι, χωρὶς νὰ ὁμολογήσωσι τὴν ἑαυτῶν ἀσθένειαν, ἀλλ' ἀπαρνούμενοι αὐτήν, εὐρίσκουσι διαφόρους αἰτίας· ὁ δὲ ἐλεήμων Θεὸς περιμένει αὐτούς, ἴσως ταπεινωθῶσι, καὶ συγχωρήσει αὐτούς, γινόμενος ἴλεως διὰ τὴν μικρὰν ἐξομολόγησιν τῆς καρδίας αὐτῶν.

Καθὼς ὅταν προσφέρῃ τις μέγα δῶρον εἰς βασιλέα, ἔχει ὄψιν ἰλαρὰν, οὕτω καὶ ὅστις ἔχει εἰς τὴν προσευχὴν αὐτοῦ δάκρυα, ὁ Θεὸς ὁ μέγας βασιλεὺς τῶν αἰῶνων συγχωρεῖ τὰς διαφόρους αὐτοῦ ἁμαρτίας, καὶ κάμνει ν' ἀποκτήσῃ παρ' αὐτῷ ὄψιν κεχαριτωμένην. Καθὼς τὸ πρόβατον, τὸ ὁποῖον ἐξέρχεται τῆς μάνδρας καὶ περιφέρεται τῆδε κάκεισε πρὸς βοσκήν, περιπίπτει εἰς τὴν φωλεὰν τῶν λύκων· τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον, ὅστις ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς συνοδείας τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐπὶ φροφάσει τοῦ νὰ καθίσῃ εἰς κάθισμα ἡσυχαστικόν, καὶ ἔπειτα, περιερχόμενος εἰς τὰς πόλεις, καὶ πλησιάζων εἰς τὰς θεωρίας καὶ εἰς τὰ θέατρα, συναναστρέφεται μετὰ διαφόρων ἀνθρώπων.

Καθὼς εἰς ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος φέρει ἐπάνω του πολύτιμον μαργαρίτην, καὶ περιπατεῖ εἰς δρόμον, ὅπου ὑπάρχουσι λησταί, κατὰ πᾶσαν ὥραν φοβεῖται, μὴ τυχόν ἐπιβουλευθῆ, οὕτω καὶ ὅστις φέρει τὸν μαργαρίτην τῆς σωφροσύνης, καὶ

περιπατεῖ εἰς τὸν δρόμον τούτου τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος εἶναι τόπος τῶν ἐχθρῶν, ἕως ἔτου φθάσει εἰς τὸν τάφον, (ὁ ὁποῖος εἶναι τόπος ἀφοβίας), δὲν ἐλπίζει, ὅτι ἠλευθερώθη ἐκ τῶν ἐχθρῶν καὶ ληστῶν· ἀλλ' ὡς εἶναι ἀδύνατον, ὅστις φέρει τὸν πολύτιμον μαργαρίτην, νὰ μὴ φοβηθῆ, οὕτω οὐδὲ αὐτὸς ἠξεύρει εἰς ποῖον τόπον, καὶ εἰς ποίαν ὥραν παρουσιάζονται εἰς αὐτὸν οἱ λησταί, καὶ αἰφνης γυμνοῦσιν αὐτὸν ἐκ τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ. Ἴσως δὲ εὐρεθῆ γυμνούμενος ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶ καιρὸς τοῦ γήρατος.

Καθὼς ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἐν ἡμέρᾳ πένθους πίνει οἶνον, καὶ ἀφοῦ μεθύσῃ, λησμονεῖ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν λύπην, καὶ πάντας τοὺς πόνους, οὕτω καὶ ὅστις μεθύσει ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἰς τούτον τὸν κόσμον, (ὅστις ὑπάρχει οἶκος κλαυθμοῦ καὶ λύπης), λησμονεῖ ὅλους αὐτοῦ τοὺς πόνους καὶ πᾶσαν λύπην, καὶ γίνεται διὰ τὴν μέθην αὐτοῦ ὡς ἀναίσθητος εἰς πάντα τὰ πάθη τῆς ἀμαρτίας. Οὐ τινος ἢ καρδία ἐπιστηρίζεται εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἐλπίδα, τούτου ἡ ψυχὴ εἶναι ἐλαφρὰ ὡς πτερωτὸν πετεινόν, καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν ἢ διάνοια αὐτοῦ ὑψοῦται ἐκ τῆς γῆς, καὶ πετᾷ διὰ τῆς μελέτης τῶν θείων ἐννοιῶν, καὶ ἐντροφᾷ εἰς τὰ ἀθάνατα καὶ αἰώνια κατοικητήρια τοῦ Θεοῦ· εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ο Β'.

ἽΟστις περιέχει ὑποθέσεις ὠφελίμους καὶ πεπληρωμένας τῆς Σοφίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Η ΠΙΣΤΙΣ ὑπάρχει θύρα τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ καθὼς οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ χρησιμεύουσιν εἰς τὰ αἰσθητὰ

πράγματα, οὕτω καὶ ἡ πίστις εἰς τοὺς κρυπτοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς. Ἐχομεν δύο ψυχικὰ ὄμματα, ὡς λέγουσιν οἱ πατέρες, τὰ ὅποια ὁμως δὲν ἔχουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐνεργειαν τῆς θεωρίας· καθότι διὰ μὲν τοῦ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ τῆς ψυχῆς βλέπομεν τὴν κρυπτὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, τὴν περιεχομένην εἰς τὰς φύσεις τῶν ὄντων, ἤγουν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τὴν σοφίαν καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς συναϊδίον αὐτοῦ πρόνοιαν, τὴν ὁποίαν καταλαμβάνομεν ἐκ τῆς μεγαλειότητος τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ· ἐπίσης διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀφθαλμοῦ βλέπομεν καὶ τὰ οὐράνια τάγματα τῶν ἀγγέλων, οἱ ὅποιοι εἶναι σύνδουλοι μὲ ἡμᾶς· διὰ δὲ τοῦ ἐτέρου ψυχικοῦ ὀφθαλμοῦ βλέπομεν τὴν δόξαν τῆς ἀγίας αὐτοῦ φύσεως, ὅταν εὐδοκῇ ἡ μεγαλωσύνη αὐτοῦ καὶ εἰσάγῃ ἡμᾶς εἰς τὰ πνευματικὰ μυστήρια, ὅποτε ἀνοίγει εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν τὴν θύραν τῆς πίστεως.

Μετὰ τὴν χάριν τοῦ ἀγίου βαπτίσματος ἐδόθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ χάρις τῆς μετανοίας. Μετάνοια εἶναι δευτέρα πνευματικὴ ἀναγέννησις· καὶ ἐκεῖνον τὸν ἀβραῶνα, τὸν ὁποῖον ἐλάβομεν ἐκ τῆς πίστεως, δεχόμεθα αὐτὸν ἐκ τοῦ χαρίσματος τῆς μετανοίας. Μετάνοια εἶναι ἡ θύρα τοῦ θείου ἐλέους, ἣτις ἠνεώχθη εἰς τοὺς ζητοῦντας αὐτήν· διὰ τῆς θύρας τῆς μετανοίας εἰσερχόμεθα εἰς τὸ θεῖον ἔλεος, καὶ ἄνευ αὐτῆς τῆς θύρας δὲν εὐρίσκομεν ἔλεος· διότι πάντες ἡμαρτον κατὰ τὴν θεῖαν γραφὴν, καὶ δικαιούμεθα δωρεὰν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ἡ μετάνοια εἶναι δευτέρα χάρις, καὶ γεννᾶται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς πίστεως καὶ τοῦ φόβου. Ὁ φόβος εἶναι ἡ πατρικὴ τοῦ Θεοῦ ράβδος, ἡ κυβερνώσα ἡμᾶς, ἕως νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν πνευματικὸν παράδεισον τῶν καλῶν ἀπολαύσεων, καὶ ὅταν φθάσωμεν ἐκεῖ, τότε ἀφίνει ἡμᾶς, καὶ στρέφεται εἰς τὰ ὀπίσω.

Παράδεισος εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμπεριέχεται ἡ τρυφὴ ὄλων τῶν μακαρισμῶν· εἰς ταύτην ἐτράφη ὁ μακάριος Παῦλος παρὰ φύσιν, καὶ ἀφοῦ ἐγεύθη τὸ ξύλον

τῆς ζωῆς εἰς ἐκεῖνον τὸν παράδεισον, ἔκραξε λέγων, « ἁ φθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. » Ἐκ τούτου τοῦ ξύλου ἐμποδίσθη ὁ Ἀδάμ διὰ τῆς συμβουλῆς τοῦ διαβόλου· τὸ ξύλον τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐξέπεσεν ὁ Ἀδάμ, καὶ πλέον δὲν ἀπήντησεν αὐτὸν ἡ χαρὰ, ἀλλ' εἰργάζετο καὶ ἐκοπίαζεν εἰς τὴν γῆν τῶν ἀκανθῶν. Ὅσοι ὑστερήθησαν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τρώγουσι τὸν ἄρτον τοῦ ἰδρώτος διὰ τῶν ἑαυτῶν ἔργων, κἂν περιπατῶσι τὴν εὐθείαν ὁδόν· τὸν ὁποῖον ἄρτον διετάρχη νὰ φάγη ὁ Ἀδάμ μετὰ τὴν παράδασιν. Ἔως ν' ἀποκτήσωμεν τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, εἰς τὴν γῆν τῶν ἀκανθῶν ἐργαζόμεθα, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν σπέρομεν καίθερίζομεν, κἂν ὁ σπόρος ἡμῶν γίνηται σπόρος δικαιοσύνης, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ὥραν κεντούμεθα ἀπὸ τὰς ἀκάνθας, καὶ ὅσον ἂν δικαιωθῶμεν, ἐκ τοῦ ἰδρώτος τοῦ προσώπου ἡμῶν ζῶμεν· ἀλλ' ὅταν ἀποκτήσωμεν τὴν ἀγάπην, τότε τρεφόμεθα δι' οὐρανοῦ ἄρτου, καὶ λαμβάνομεν δύναμιν ἄνευ ἐργασίας καὶ κόπου. Ὁ οὐράνιος ἄρτος εἶναι ὁ Χριστός, ὅστις κατήλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔδωκε ζωὴν εἰς τὸν κόσμον· καὶ αὕτη εἶναι ἡ τροφή τῶν ἀγγέλων.

Ὅστις ἀπέκτησε τὴν ἀγάπην, ἐσθίει καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν τὸν Χριστόν, καὶ γίνηται ἀθάνατος· διότι λέγει, ὅστις τρώγει ἐκ τοῦ ἄρτου, τὸν ὁποῖον ἐγὼ δώσω εἰς αὐτόν, δὲν θέλει εἶδεῖ θάνατον. Μακάριος λοιπὸν, ὅστις τρώγει ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου τῆς ἀγάπης, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ὅτι δὲ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐσθίει ἐκ τοῦ ἄρτου τῆς ἀγάπης, ἐσθίει τὸν Χριστόν, τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν, μαρτυρεῖ ὁ Ἰωάννης, λέγων, ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη· λοιπὸν ὅστις ζῆ ἐν τῇ ἀγάπῃ, καρποῦται ἐκ τοῦ Θεοῦ ζωὴν, καὶ ὁσφραίνεται εἰς τὸν παρόντα κόσμον ἐκεῖνον τὸν ἀέρα τῆς ἀναστάσεως, διὰ τοῦ ὁποῖου ἄερος ἐντροφῶσιν οἱ δίκαιοι εἰς τὴν ἀνάστασιν.

Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ βασιλεία, τὴν ὁποίαν μυστικῶς ὑπεσχέθη ὁ Κύριος εἰς τοὺς ἀποστόλους νὰ φάγωσιν εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· διότι τό, ἐσθίετε καὶ πίνετε ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, τί ἄλλο εἶναι, παρὰ ἡ ἀγάπη; ἐπειδὴ ὑπάρχει ἰκανὴ ἡ ἀγάπη νὰ τρέφῃ τὸν ἄνθρωπον ἀντὶ τῆς βρώσεως καὶ πόσεως. Οὗτος εἶναι ὁ οἶνος ὁ ὁποῖος εὐφραίνει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου. Μακάριος λοιπόν, ὅστις πίνει ἐκ τούτου τοῦ οἴνου. Ἐκ τούτου τοῦ οἴνου ἐπιον οἱ ἄσωτοι, καὶ ἐγένοντο εὐλαβεῖς· ἐπιον οἱ ἁμαρτωλοὶ, καὶ ἐλησμόνησαν τὰς ὁδοὺς τῶν ἁμαρτιῶν· ἐπιον οἱ μέθυσοι, καὶ ἐγένοντο νηστευταί· ἐπιον οἱ πλούσιοι, καὶ ἐπεθύμησαν τὴν πτωχείαν· ἐπιον οἱ πένητες, καὶ ἐπλούτησαν διὰ τῆς ἐλπίδος· ἐπιον οἱ ἄρρωστοι, καὶ ἐγένοντο δυνατοί· ἐπιον οἱ ἄμαθεῖς, καὶ ἐσοφίσθησαν.

Καθὼς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περάσῃ τις τὴν μεγάλην θάλασσαν ἄνευ πλοίου, οὕτω δὲν δύναται τις νὰ περάσῃ ἄνευ τοῦ θείου φόβου τὴν βρωμερὰν θάλασσαν τῶν ἁμαρτιῶν, ἣτις ἐτέθη μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ νοεροῦ παραδείσου, καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· ταύτην τὴν βρωμερὰν θάλασσαν μόνον διὰ τοῦ πλοίου τῆς μετανοίας δυνάμεθα νὰ διαβῶμεν, ἡ ὁποία μετάνοια ἔχει διὰ κωπηλάτας τὸν θεῖον φόβον. Ἐὰν οὗτοι οἱ κωπηλάται τοῦ φόβου δὲν κυβερνῶσι καλῶς τὸ πλοῖον τῆς μετανοίας, καταποντιζόμεθα εἰς τὴν βρωμερὰν τῶν παθῶν θάλασσαν. Ἡ μετάνοια εἶναι τὸ πλοῖον, ὁ δὲ θεὸς φόβος οἱ κωπηλάται, καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι ὁ θεϊκὸς λιμὴν. Ὁ φόβος λοιπόν καθίζει ἡμᾶς εἰς τὸ πλοῖον τῆς μετανοίας, καὶ διαβιδάζει διὰ τῆς βρωμερᾶς θαλάσσης εἰς τὸν θεῖον λιμένα τῆς ἀγάπης, εἰς τὸν ὁποῖον περῶσι πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι διὰ τῆς μετανοίας. Ὅταν φθάσωμεν τὴν ἀγάπην, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἐτελείωσεν ὁ ἡμέτερος δρόμος, καὶ διέβημεν εἰς τὴν ἐκεῖθεν τούτου τοῦ κόσμου εὐρισκομένην νῆσον, ὅπου ὑπάρχει ὁ Πατήρ, καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος. Εἶθε δὲ νὰ κάμῃ καὶ ἡμᾶς ἀξιούς

τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ τῆς διὰ τοῦ φόβου αὐτοῦ προσγινομένης ἀγάπης. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ο Γ'.

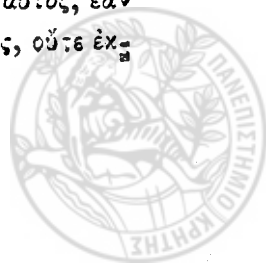
Περιέχων συμβουλὰς πλήρεις ὠφελείας.

ΠΑΣΑ καλὴ ἔννοια ἐμπίπτει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς θείας χάριτος, καὶ πᾶς κακὸς λογισμὸς πλησιάζει εἰς τὴν ψυχὴν πρὸς πειρασμὸν καὶ δοκιμὴν. Ὅστις φθάσει νὰ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀσθένειαν, αὐτὸς ἔφθασε τὸ τέλειον τῆς ταπεινώσεως. Ὁ ὀδηγὸς τῶν χαρισμάτων τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἀνθρωπὸν εἶναι ἡ καρδία, ἣτις κινεῖται εἰς ἀδιάλειπτον εὐχαριστίαν. Ὁ ὀδηγῶν τοὺς πειρασμοὺς εἰς τὴν ψυχὴν ὑπάρχει ἡ ἔννοια τοῦ γογγυσμοῦ, ἡ ὁποία κινεῖται πάντοτε εἰς τὴν καρδίαν. Ὁ Θεὸς ὑποφέρει πάσας τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων, δὲν ὑπομένει ὁμως ἐκεῖνον, ὅστις γογγύζει πάντοτε, ἀλλὰ καὶ παιδεύει αὐτόν. Ἡ ψυχὴ, ἣτις ἀπέχει ἐκ πάσης ἐλλάμψεως τῆς γνώσεως, εἰς τὰς τοιαύτας ἔννοιαις εὐρίσκεται. Τὸ στόμα, τὸ ὁποῖον εὐχαριστεῖ πάντοτε, δέχεται εὐλογίαν παρὰ Θεοῦ· εἰς δὲ τὴν καρδίαν, ἣτις ἐμμένει εἰς τὴν εὐχαριστίαν, ἐμπίπτει ἡ θεία χάρις. Πρὸ τῆς χάριτος προηγείται ἡ ταπεινωσις, καὶ πρὸ τῆς παιδεύσεως ἡ οἴησις. Ὅστις ὑπερηφανεύεται παραχωρεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ πέσῃ εἰς βλασφημίαν. Ὅστις ἐπαίρεται διὰ πρακτικὰς ἀρετάς, παραχωρεῖται νὰ πέσῃ εἰς πορνείαν· καὶ ὅστις ἐπαίρεται διὰ τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν, παραχωρεῖται νὰ πέσῃ εἰς τὰς σκοτεινὰς παγίδας τῆς ἀγνωσίας.

Ὅστις ἀπομακρύνεται ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως τοῦ Θεοῦ, βαστᾷ ἐν τῇ ἑαυτοῦ πονηρᾷ καρδίᾳ μῖσος κατὰ τοῦ πλησίον. Ὅστις μετὰ τῆς ἐνθυμήσεως τοῦ Θεοῦ τιμᾷ πάντα ἀνθρωπὸν, εὐρί-

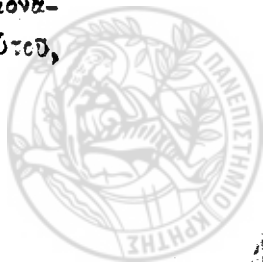
σκει βοήθειαν ἐκ παντός ἀνθρώπου διὰ τοῦ νεύματος τοῦ Θεοῦ·
 "Ὅστις ἀπολογεῖται ὑπὲρ τοῦ ἀδικουμένου, εὐρίσκει τὸν Θεὸν
 ὑπερμαχοῦντα δι' αὐτόν. "Ὅστις βοηθεῖ τὸν πλησίον αὐτοῦ,
 λαμβάνει τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. "Ὅστις κατηγορεῖ τὸν ἀδελ-
 φὸν αὐτοῦ ὑπὸ κακίας κινούμενος, εὐρίσκει τὸν Θεὸν κατή-
 γορον κατ' αὐτοῦ. "Ὅστις διορθώνει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ
 κρυπτῷ, θεραπεύει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κακίαν· καὶ ὅστις κα-
 τηγορεῖ τινα ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἐνδυναμοῖ τὰς ἰδίας
 αὐτοῦ πληγὰς. "Ὅστις θεραπεύει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κρυ-
 πτῶς, ποιεῖ φανεράν τὴν δύναμιν τῆς ἑαυτοῦ ἀγάπης· καὶ
 ὅστις καταισχύνει αὐτὸν ἐνώπιον τῶν φίλων αὐτοῦ, δει-
 κνύει τὴν δύναμιν τοῦ φθόνου αὐτοῦ. "Ὅστις ἐλέγχει τὸν
 ἄλλον κρυπτῶς, ὑπάρχει φίλος σοφός· καὶ ὅστις θερα-
 पेύει τὸν ἄλλον ἔμπροσθεν πολλῶν ἀνθρώπων, πραγματικῶς
 ὀνειδίζει αὐτόν. Τὸ σημεῖον τῆς συμπαθείας ὑπάρχει ἢ συγχώ-
 ρησις τοῦ σφάλματος παντός ἀνθρώπου· τὸ δὲ σημεῖον τῆς κα-
 κῆς προαιρέσεως εἶναι ἡ ἀντιλογία πρὸς τὸν πταίσαντα. "Ὅστις
 παιδεύει τὸν ἄλλον διὰ τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ὑγείαν, αὐτὸς
 παιδεύει αὐτὸν μετ' ἀγάπης· ὅστις ὅμως ζητεῖ ἐκδίκησιν,
 ὑπάρχει κενὸς ἀγάπης. Ὁ Θεὸς παιδεύει τὸν ἄνθρωπον μετ'
 ἀγάπης πάντοτε, ἵνα ἰατρευθῇ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ φυ-
 λάττη τὴν ὀργὴν αὐτοῦ ἐπὶ πολὺν καιρὸν· αὐτὸς ὁ τρόπος
 τῆς ἀγάπης εἶναι εὐθύς, καὶ δὲν ἐκκλίνει ἔμπαθῶς εἰς ἐκδί-
 κησιν. Ὁ σοφὸς δίκαιος εἶναι ὅμοιος τῷ Θεῷ· διότι δὲν παι-
 δεύει ποτὲ ἄνθρωπον τινα, ἵνα ἐκδικηθῇ αὐτὸν διὰ τὴν κακίαν
 αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ αὐτὸς νὰ διορθωθῇ, ἢ νὰ φοβηθῶσιν ἄλλοι· ἐὰν
 ὅμως δὲν ἔχη ταύτην τὴν ἀγάπην, ἢ παιδεύσις αὐτοῦ δὲνεῖναι
 πλέον παιδεία πρὸς διόρθωσιν, ἀλλὰ πρὸς ἐκδίκησιν. "Ὅστις
 πράττει τὸ καλόν, ἴν' ἀνταμειφθῇ, ταχέως τρέπεται εἰς τὸ
 κακόν. "Ὅστις ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ἰδίας αὐτοῦ γνώσεως
 θαυμάζει διὰ τῆς θεωρίας τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς, ἐὰν
 καὶ κατσκοπῇ τὸ σῶμα αὐτοῦ, δὲν ἐπαίρεται ποσῶς, οὔτε ἐκ-

κλίνει ἐκ τῆς ἀρετῆς. Οὐ τινος ἡ διάνοια φωτίζεται κατ' ἀξίαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς κατήνησεν εἰς τὸ βάθος τῆς ταπεινοφροσύνης ψυχῆ τε καὶ σώματι· ἐπειδὴ πρὶν ἔτι πλησιάσῃ τις εἰς τὴν γνῶσιν, ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται διὰ τῆς πολιτείας αὐτοῦ· ὅταν ὁμως πλησιάσῃ εἰς τὴν γνῶσιν, αἶρεται ὄλος, καὶ ὅσον ὑψώθῃ, δὲν τελειώνει ἡ ἀνάβασις τῆς γνώσεως αὐτοῦ, μέχρις οὗ ἔλθῃ ἐκεῖνος ὁ αἰὼν τῆς δόξης, καὶ λάβῃ πάντα αὐτοῦ τὸν πλοῦτον· διότι ὅσον ὁ ἄνθρωπος τελειοῦται παρὰ τῷ Θεῷ, τόσον περισσότερο ἀκολουθεῖ αὐτόν, καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀληθῆ αἰῶνα δείκνυσι τὸ πρόσωπόν του εἰς αὐτόν ὁ Θεός, ὅχι ὁμως ὅπως καὶ ὅ,τι εἶναι· ἐπειδὴ οἱ δίκαιοι ὅσον καὶ ἂν εισέλθωσιν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ βλέπουσιν ὡς εἰς καθρέπτῃν, ἐκεῖ ὁμως θέλουσιν εἰδεῖ τὴν φανέρωσιν τῆς ἀληθείας.

Καθὼς τὸ πῦρ, τὸ ὁποῖον ἀνάπτει εἰς τὰ ξηρὰ ξύλα, δυσκόλως σβέννυται, οὕτω καὶ ἡ θερμὴ τοῦ Θεοῦ, ἣτις ἐμπίπτει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀπαρνησαμένου τὸν κόσμον, δὲν θέλει σβεσθῆ εὐκόλως, ὀρμιυτέρα οὔσα τοῦ πυρός. Ὅταν ἡ δύναμις τοῦ οἴνου εἰσέλθῃ εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματος, τότε ὁ νοῦς λησμονεῖ τὴν ἀκρίβειαν ὅλων τῶν πραγμάτων καὶ ἡ ἐνθούμησις τοῦ Θεοῦ ὅταν κυριεύσῃ τὴν ψυχὴν, ἐξαφανίζει πᾶσαν ματαιὰν ἐνθούμησιν ἐκ τῆς καρδίας. Ἡ διάνοια, ἣτις ἀπέκτησε τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος, ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον, ὅστις εὐρίσκει πλοῖον ἑτοιμον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ταξειδεύει ἀμέσως, καὶ φθάνει εἰς τὴν νῆσον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· οὕτως ἔχει ἡ αἴσθησις τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ὡς πρὸς τοῦτον τὸν κόσμον, εἶναι ὡς νῆσος μικρὰ ἐντὸς τῆς θαλάσσης, καὶ ὅστις πλησιάζει εἰς αὐτήν, δὲν κοπιᾷ πλέον εἰς τὰ κύματα τῆς φαντασίας τούτου τοῦ κόσμου.

Ὅταν ὁ ἔμπορος πωλήσῃ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν πραγματείαν, σπουδάζει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ οἶκον· ὁ δὲ μοναχός, ὅταν ὑπολείπηται εἰσέτι ὁ καιρὸς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ,

λυπείται νὰ χωρισθῆ ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ· ὅταν ὁμως ἀπὸ θανθῆ, ὅτι ἐξηγγόρασε τὸν καιρόν, καὶ ἔλαβε τὸν ἀρραβῶνα, τότε ἐπιθυμῆ τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ὁ ἔμπορος, ἐν ὅσῳ εὐρίσκεται εἰς τὴν θάλασσαν, φοβεῖται, μὴ τυχόν ἐγερθῆ τριχουμία καὶ βυθισθῆ ἢ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ· καὶ ὁ μοναχός, ἐν ὅσῳ εὐρίσκεται εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, φοβεῖται, μήπως διεγερθῆ κατ' αὐτοῦ ὁ χειμὼν τῶν παθῶν, καὶ χαθῆ ὁ καρπὸς τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ, ὅπερ ἐκ νεότητος μέχρι γήρωος ἀπέκτησεν. Ὁ μὲν ἔμπορος ἐπιθυμῆ τὴν στερεὰν γῆν, ὁ δὲ μοναχός τὴν ὥραν τοῦ θανάτου.

Ὁ μὲν ναύτης, ὅταν πλέῃ εἰς τὴν θάλασσαν, βλέπει τοὺς ἀστέρας, καὶ κατὰ τὴν θέσιν τῶν ἀστέρων διευθύνει τὸ πλοῖον, ἕως οὗ φθάσει εἰς τὸν λιμένα· ὁ δὲ μοναχός βλέπει εἰς τὴν εὐχὴν· διότι αὕτη ὁρθοποδεῖ αὐτόν, καὶ διευθύνει τὴν πορείαν τῆς πολιτείας αὐτοῦ εἰς τὸν λιμένα τῆς σωτηρίας. Ὁ ναύτης προσπαθεῖ νὰ φθάσῃ εἰς νῆσον, ὅπου ἀφοῦ δέσῃ τὸ πλοῖον αὐτοῦ καὶ λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ζωοτροφίαν, διευθύνεται ἐκεῖθεν εἰς ἄλλην νῆσον· παρόμοιόν τι εἶναι καὶ ἡ πορεία τοῦ μοναχοῦ, ἐν ὅσῳ εὐρίσκεται εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἀπὸ νῆσου εἰς νῆσον μεταβαίνει, ἤγουν ἀπὸ γνώσεως εἰς γνώσιν, καὶ διὰ τῆς ἐναλλαγῆς τῆς γνώσεως προκόπτει, ἕως ὅτου ἀπαλλαγῆ ἐκ τῆς θαλάσσης τῆς ζωῆς ταύτης, καὶ φθάσει εἰς τὴν ἀληθινὴν ἐκείνην πόλιν, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι δὲν ἐμπορεῦνται πλέον, ἀλλ' ἕκαστος ἐπαναπαύεται εἰς τὸν πλοῦτον τῶν ἑαυτοῦ ἀρετῶν. Μακάριος ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ πραγματεία δὲν ἐπνίγει εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ ματαίου τοῦτου κόσμου. Μακάριος ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου τὸ πλοῖον δὲν συνετριβῆ, ἀλλ' ἤξιώθη νὰ φθάσῃ μετὰ χαρᾶς εἰς τὸν ἀχείμαστον λιμένα.

Ὅστις θέλει νὰ εὕρῃ τὸν πολῦτιμον μαργαρίτην, εἰσέρχεται γυμνός εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ὁ φρόνιμος μοναχός γυμνός καὶ ἀκτῆμων διέρχεται εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἕως οὗ εὕρῃ

εἰς ἑαυτὸν τὸν μαργαρίτην Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ὅταν εὕρῃ αὐτόν, δὲν ἀποκτᾶ μετ' αὐτοῦ κανέν ἄλλο ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Ὁ μὲν αἰσθητὸς μαργαρίτης φυλάττεται εἰς ἀσφαλὲς ταμεῖον, ἡ δὲ τρυφή καὶ ἀπόλαυσις τοῦ νοητοῦ μαργαρίτου τοῦ μοναχοῦ φυλάττεται εἰς τὴν ἡσυχίαν. Καθὼς ἡ παρθένος βλάπτεται, ὅταν παρευρίσκηται εἰς τὰς συναναστροφὰς μεταξὺ τοῦ πλήθους, οὕτω καὶ ἡ καρδία τοῦ μοναχοῦ διὰ τῆς μετὰ τῶν πολλῶν συναναστροφῆς καὶ συνομιλίας. Τὸ ὄρνεον ἐκ παντός τρόπου καταφεύγει εἰς τὴν φωλεὰν αὐτοῦ, ἵνα τεκνογονήσῃ· καὶ ὁ μοναχός, εἰς ἔχρη διακρισιν, ἐπιταχύνει εἰς τὴν ἑαυτοῦ κατοικίαν, ἵνα ἐν αὐτῇ ἀποκτήσῃ κάρπὸν ζωῆς. Ὁ ὄφις εἰς πάντα κίνδυνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ φυλάττει τὴν κεφαλὴν του· καὶ ὁ σοφὸς μοναχός εἰς πᾶσαν δυσχερῆ περίστασιν φυλάττει τὴν ἑαυτοῦ πίστιν, ἥτις ὑπάρχει τὸ θεμέλιον τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἡ μὲν νεφέλη σκοτίζει τὸν ἥλιον, ἡ δὲ πολυλογία τὴν ψυχὴν, ἥτις ἤρξατο νὰ φωτίζηται διὰ τῆς θεωρίας τῆς εὐχῆς.

Καθὼς τὸ ὄρνεον, τὸ ὅποῖον ὀνομάζεται Ἐρωδιός, κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν χαίρει καὶ εὐφραίνεται, ὡς λέγουσιν οἱ σοφοί, καθ' ὃν ἀπομακρυνθῆ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ κατοικήσει εἰς ἔρημον τόπον· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ μοναχοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν δέχεται τὴν οὐράνιον χαρὰν, καθ' ὃν ἀπομακρυνθῆ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ κατοικήσει εἰς ἡσυχαστικὸν τόπον μέχρι τῆς ἐξόδου αὐτῆς. Λέγεται περὶ τοῦ ὄρνέου, τοῦ καλουμένου Σειρήνος, ὅτι ὅστις ἀκούσει τὴν μελωδίαν τῆς φωνῆς αὐτοῦ, αἰχμαλωτίζεται ὑπ' αὐτῆς τοσοῦτον, ὥστε λησμονεῖ καὶ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ζωὴν, καὶ πίπτει καὶ ἀποθνήσκει· παρόμοιόν τι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ψυχὴν· διότι ὅταν ἡ οὐράνιος γλυκύτης ἐμπέσῃ εἰς αὐτήν, ἐκ τῆς μελωδίας τῆς γλυκύτητος τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ τόσον αἰχμαλωτίζεται, ὥστε λησμονεῖ καὶ αὐτὴν τὴν σωματικὴν ζωὴν καὶ τὰς σωματικὰς ἀρέξεις, καὶ ὑψοῦται ὅλη πρὸς τὸν Θεόν.

Ἐὰν τὸ δένδρον δὲν ἀποβάλλῃ πρῶτον τὰ παλαιὰ αὐτοῦ φύλλα, δὲν ἐκβάλλει νέους κλάδους· καὶ ὁ μοναχὸς ἕως ὅτου δὲν ἀπορρίψει ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὴν ἐνθύμησιν τῶν προτέρων αὐτοῦ πράξεων, δὲν ἐκβάλλει νέους κλάδους καὶ νέους καρποὺς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ ἄνεμος τρέφει τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων, καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ τοὺς καρποὺς τῆς ψυχῆς. Λέγεται, ὅτι τὸ ὀστρῦδιον, ἕως ὅτου νὰ δεχθῇ σπινθηρὰ τινα ἐκ τῆς ἀστραπῆς καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος τὴν ὕλην, καὶ νὰ γεννήσῃ τὸν μαργαρίτην, εἶναι ἀπλῆ σάρξ· καὶ ἡ καρδία τοῦ μοναχοῦ, ἕως ὅτου νὰ δεχθῇ μετὰ φρονήσεως τὴν οὐράνιον ὕλην τοῦ πνεύματος, εἶναι γυμνή, καὶ δὲν ἔχει καρπὸν παρηγορίας.

Ὁ σκύλος, ὅταν γλύφῃ τὸ ρινίον, αἱματώνει τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν, καί, πίνων ἐκ τοῦ ἰδίου του αἵματος, δὲν αἰσθάνεται τὴν βλάβην αὐτοῦ· καὶ ὁ μοναχός, ὅταν κλίνη εἰς κενοδοξίαν, συμπίνει ἐκ τοῦ αἵματος τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πρὸς ὦραν γλυκύτητος δὲν αἰσθάνεται τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βλάβην. Ἡ κοσμικὴ δόξα ὑπάρχει ὡς πέτρα ἐντὸς τῆς θαλάσσης, σκεπασμένη ὑπὸ τῶν ὑδάτων καὶ ἄγνωστος εἰς τὸν ναύτην, εἰς τὴν ὁποίαν αἴφνης κτυπᾷ τὸ πλοῖον καὶ βυθίζεται· οὕτω ποιεῖ καὶ ἡ κενοδοξία τὸν ἄνθρωπον· περὶ ταύτης ἔλεγον καὶ οἱ θεῖοι πατέρες, ὅτι εἰς τὴν κενόδοξον ψυχὴν ἐπιστρέφουσι πάλιν πάντα ἐκεῖνα τὰ πάθη, ἅπερ διὰ τῆς θείας χάριτος ἐνικήθησαν πρότερον, καὶ ἀνεχώρησαν ἐξ αὐτῆς. Μικρὰ νεφέλη σκεπάζει τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου, καὶ ἀφοῦ παρέλθῃ ἡ νεφέλη, ὁ ἥλιος γίνεται πολλὰ θερμός· οὕτω καὶ μικρὰ ἀκηδία σκεπάζει τὸ φῶς τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἡ χαρὰ, ἣτις σφμβαίνει μετὰ τὴν ἀκηδίαν, εἶναι πολλὰ μεγάλη.

Μὴ ζητήσης ποτὲ νὰ ἐννοήσης τοὺς λόγους τῶν θείων μυστηρίων, τῶν ἐκτιθεμένων εἰς τὴν ἁγίαν γραφὴν, ἄνευ προσευχῆς καὶ αἰτήσεως βοηθείας παρὰ Θεοῦ· ἀλλὰ λέγε, Κύριε, δός μοι σύνεσιν καὶ αἴσθησιν τῆς δυνάμεως, τῆς

πύρισκομένης εἰς τὰς ἀγίας γραφάς· γινώριζε δέ, ὅτι ἡ κλει-
 τῶν ἀληθῶν νοημάτων τῶν θείων γραφῶν ὑπάρχει ἡ προσευχή.
 Ὅταν θελήσῃς νὰ πλησιάσῃς διὰ τῆς καρδίας σου εἰς τὸν
 Θεόν, πρῶτον διὰ τῶν σωματικῶν κόπων δεῖξον εἰς αὐτὸν
 τὸν πόθον σου· διότι ἐκ τούτων τῶν κόπων ἄρχεται ἡ πολιτεία
 τοῦ μοναχοῦ· ἡ δὲ καρδία εὐκόλως πλησιάζει εἰς τὸν Θεὸν
 διὰ τῆς στερήσεως τῆς σωματικῆς χρείας καὶ τῆς κακοπα-
 θείας τῆς τροφῆς· καθότι ὁ Κύριος ἐπ' αὐτῆς τῆς κακοπαθείας
 ἐθεμελίωσε τὴν τελειότητα. Γινώριζε, ὅτι ἡ ἀργία ὑπάρχει
 ἀρχὴ τῆς σκοτώσεως τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ σκότωσιν ἐπὶ σκο-
 τώσει προξενούσιν αἱ μετὰ τῶν ἀνθρώπων ὀμιλίαι, καὶ ἀ-
 φορμὴ τοῦ πρώτου εἶναι τὸ δεύτερον· διότι ἐὰν οἱ περὶ ψυ-
 χικῆς ὠφελείας λόγοι ἀμέτρως γινόμενοι προξενούσι σκό-
 τωσιν, πόσον μᾶλλον οἱ ματαιῶς λεγόμενοι; ἐπειδὴ ἐξευτε-
 λίζεται καὶ ἐξαχριοῦται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰς ἀμέτρους ὀμιλίας,
 κὰν ἔχη τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Λοιπὸν ἡ σκότωσις τῆς ψυχῆς
 προκύπτει ἐκ τῆς ἀταξίας τῆς πολιτείας.

Ὅταν ὑπάρχη τάξις καὶ μέτρον εἰς τὴν πολιτείαν, φωτί-
 ζεται ἡ διάνοια, καὶ φεύγει ἡ σύγχυσις· διότι ἡ τῆς διανοίας
 σύγχυσις, ἣτις προέρχεται ἐκ τῆς ἀταξίας, προξενεῖ σκότω-
 σιν εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ ἡ σκότωσις προξενεῖ θόλωσιν· ἡ δὲ
 εἰρήνη τῆς διανοίας προκύπτει ἐκ τῆς καλῆς τάξεως, καὶ ἐκ
 τῆς εἰρήνης γεννᾶται τὸ φῶς εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ ὁ καθαρὸς
 ἀὴρ λάμπει εἰς τὴν διάνοιαν· καὶ καθ' ὅσον ἀπομακρύνεται
 τις ἐκ τοῦ κόσμου καὶ πλησιάζει εἰς τὴν σοφίαν τοῦ πνεύ-
 ματος, κατὰ τοσοῦτον δέχεται καὶ τὴν χαρὰν παρὰ Θεοῦ καὶ
 αἰσθάνεται τὴν διάκρισιν τῆς σοφίας εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν,
 καὶ διακρίνει ὅτι ἡ σοφία τοῦ πνεύματος ὑπάρχει πολὺ ἀνω-
 τέρα τῆς σοφίας τοῦ κόσμου· διότι εἰς τὴν σοφίαν τοῦ πνεύ-
 ματος ἡ σιωπὴ κυριεύει τὴν ψυχὴν, ἀλλ' εἰς τὴν κοσμικὴν
 σοφίαν ὑπάρχει πηγὴ πολυλογίας. Μετὰ τὴν εὐρεσιν τῆς
 σοφίας τοῦ Πνεύματος πληροῦται τις πολλῆς ταπεινοφρο-

σύνης και πραότητος και ειρήνης, ἥτις βασιλεύει εἰς ὅλους τοὺς λογισμοὺς, τὰ δὲ σωματικὰ μέλη παύουσι καὶ ἡσυχάζουσι ἀπὸ τὴν ταραχὴν καὶ ἀταξίαν τῆς ἀκολασίας. Μετὰ δὲ τὴν εὐρεσιν τῆς κοσμικῆς σοφίας ἀποκτᾶ τις τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ φρονήματος καὶ λογισμοὺς διαφόρους καὶ ἀδιηγήτους, καὶ τὴν ταραχὴν τοῦ νοός, καὶ τὴν ἀναίδειαν τῶν αἰσθήσεων καὶ τὴν ἔπαρσιν. Μὴ νομίσης, ὅτι δύναται νὰ παρρησιασθῇ τίς ποτε διὰ τῆς προσευχῆς εἰς τὸν Θεόν, ἐν ᾧσφ ὑπάρχει δεδεμένος εἰς τὰ σωματικὰ πράγματα· διότι ἡ ἀνελεήμονος ψυχὴ στεραῖται τῆς σοφίας τοῦ πνεύματος, ἡ δὲ ἐλεήμων σοφίζεται παρὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος.

Καθὼς τὸ ἔλαιον τρέφει τὸ φῶς τοῦ λύχνου, οὕτω καὶ ἡ ἐλεημοσύνη τρέφει τὴν γνῶσιν τῆς ψυχῆς. Ἡ κλεῖς τῆς καρδίας πρὸς ἀπόκτησιν τῶν θείων χαρισμάτων δίδεται διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίου, καὶ καθ' ὅσον ἡ καρδία ἀπαλλάττεται ἐκ τοῦ δασμοῦ τοῦ σώματος, κατὰ τοσοῦτον ἀνοίγεται εἰς αὐτὴν ἡ θύρα τῆς γνώσεως. Ἡ μετάβασις τῆς ψυχῆς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου εἰς τὸν ἄλλον εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τῆς γνώσεως τοῦ πνεύματος. Ὡ, πόσον ὠραία καὶ ἐπαινετὴ ὑπάρχει ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίου, ἐὰν ἡ προσπάθεια αὐτῆς δὲν ἀποσπᾷ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Πόσον γλυκεῖα εἶναι ἡ μετὰ τῶν πνευματικῶν ἡμῶν ἀδελφῶν συναναστροφή καὶ συνομιλία, ἐὰν δυνηθῶμεν νὰ φυλάξωμεν μετ' αὐτῆς καὶ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ. Καλὸν λοιπὸν εἶναι νὰ φροντίζωμεν περὶ τούτων, καθόσον ἤθελεν ἐπιτρέπει τοῦτο ὁ ἀρμόδιος καιρὸς, ὅχι ὅμως πράφασι τῆς μετὰ τῶν ἀδελφῶν ὁμιλίας καὶ τῆς τοῦ πλησίου ἀγάπης νὰ ἐκπίπτωμεν ἐκ τῆς κρυπτῆς ἐργασίας καὶ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας καὶ ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἀδιαλείπτου ὁμιλίας· ἐπειδὴ ἡ σύγχυσις τοῦ δευτέρου, ἡγουν τῆς πτώσεως τῆς πολιτείας καὶ τῆς θεϊκῆς συνομιλίας προέρχεται ἐκ τῆς συστάσεως τοῦ πρώτου, ἡγουν ἐκ τῆς μετὰ τῶν ἀδελφῶν συνομιλίας· διότι ὁ νοῦς ἡμῶν δὲν εἶ-

φαί ικανός νὰ φυλάξῃ συγχρόνως καὶ τὰς δύο συνομιλίας.

Ἡ θεωρία τῶν κοσμικῶν προξενεῖ σύγχυσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνου, ὅστις ἀπληροῦν τὸν κόσμον διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐὰν μὲν ἡ διαρκὴς ὁμιλία τῶν πνευματικῶν ἀδελφῶν βλάβη, ἀλλὰ τῶν κοσμικῶν καὶ ἡ μόνη ἐξωτερικὴ θεωρία. Ἡ μὲν ἐργασία τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν δὲν ἐμποδίζεται ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν αἰσθήσεων· ὅστις ὅμως θέλει ἐκ τῆς εἰρήνης τοῦ νοῦς αὐτοῦ νὰ τρυγήσῃ τὴν χαρὰν διὰ τῆς ἐργασίας τῶν κρυπτῶν πράξεων τῆς ψυχῆς, ἢ ἀνάπαυσις τῆς καρδίας τοῦ τοιοῦτου ταρασσεται καὶ ἀπὸ μόνας τὰς φωνὰς τῶν κοσμικῶν. Ἡ ἐσωτερικὴ νέκρωσις ἀνευ τῆς ἀργίας τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων δὲν δύναται νὰ προκύψῃ· καὶ ἡ μὲν πρακτικὴ ἐργασία θέλει τὴν προσοχὴν τῶν αἰσθήσεων, ἡ δὲ πνευματικὴ ἐργασία ἀπαιτεῖ τὴν προσοχὴν καὶ ἡσυχίαν τῆς καρδίας.

Καθὼς ἡ ψυχὴ ὑπάρχει ἀνωτέρα τοῦ σώματος, οὕτω καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς εἶναι ἀνωτέρα τῆς ἐργασίας τοῦ σώματος· καὶ καθὼς ἐν ἀρχῇ προηγήθη ἡ πλάσις τοῦ σώματος ἀπὸ τὸ ἐμφύσημα τῆς ψυχῆς, οὕτω καὶ τὰ σωματικὰ ἔργα προηγοῦνται τῶν ἔργων τῆς ψυχῆς. Μεγάλῃ εἶναι ἡ δύναμις τῆς μικρᾶς πνευματικῆς ἐργασίας, ἐὰν γίνηται τακτικῶς, καὶ διαμένῃ πάντοτε· ἐπειδὴ καὶ ἡ μικρὰ σταγὼν τοῦ ἀπαλοῦ ὕδατος, ἐὰν στάζῃ πάντοτε, βαθουλῶναι τὴν σκληρὰν πέτραν.

Ὅταν πλησιάζῃ ν' ἀναστηθῇ εἰς σὲ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, τότε σοὶ διεγείρεται ἡ νέκρωσις πάντων τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, καὶ θερμαίνεται ἡ ψυχὴ σου ἐκ τῆς χαρᾶς, καὶ ἐκ τῆς γλυκύτητος τῆς καρδίας σου! οἱ λογισμοί σου περιορίζονται ἐντός σου· καὶ πάλιν ὅταν μέλλῃ ν' ἀναστηθῇ εἰς σὲ ὁ κόσμος, αὐξάνει ὁ διασκορπισμὸς τοῦ νοῦς σου καὶ τὸ μικρὸν καὶ ἄτακτον φρόνημα. Κόσμον ἐνταῦθα ὀνομάζω τὰ πάθη, τὰ ὅποια γεννᾷ ὁ διασκορπισμὸς τοῦ νοῦς· ὅταν ταῦτα γεννηθῶσι καὶ αὐξηθῶσι, τότε γίνονται αἱ ἁμαρτίαι καὶ θανατώνουσι τὸν ἄνθρωπον. Καθὼς δὲν γεννῶνται τέκνα χωρὶς μητέρα, οὕτω δὲν

γεννῶνται τὰ πάθη χωρὶς τὸν διασκορπισμὸν τῆς διανοίας· οὔτε ἡ ἀμαρτία τελειώνει χωρὶς τῆς ἐνεργείας τῶν παθῶν.

Ὅταν ἡ ὑπομονὴ αὐξηθῇ εἰς τὰς ἡμετέρας ψυχάς, εἶναι σημεῖον, ὅτι ἐλάβομεν κρυπτῶς τὴν χάριν τῆς παρηγορίας. Ἡ δύναμις τῆς ὑπομονῆς εἶναι δυνατωτέρα ἀπὸ τὰς εἰς τὴν καρδίαν ἐμπίπτουσας ἐννοίας τῆς χαρᾶς. Ἡ κατὰ Θεὸν ζωὴ εἶναι ἡ ταπεινώσις τῶν αἰσθήσεων, καὶ ὅταν ζῆ ἡ καρδία, αἱ αἰσθήσεις ταπεινοῦνται, ὅταν δὲ διεγείρωνται αἱ αἰσθήσεις, νεκροῦται ἡ καρδία ἀπὸ τὸν Θεόν· ἐπειδὴ ἡ διεγερσις τῶν αἰσθήσεων προξενεῖ τὴν νέκρωσιν τῆς καρδίας.

Ἐκ τῶν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων γινομένων ἀρετῶν ἡ συνειδήσις δὲν λαμβάνει τὴν ἀξιοότητα· Ἡ ἀρετὴ, τὴν ὁποίαν πράττει τις δι' ἄλλον, δὲν δύναται νὰ καθαρῖσῃ τὴν ψυχὴν· ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη ἀρετὴ δὲν εἶναι ἀξιόμισθος παρὰ τῷ Θεῷ· ἀλλ' ἐκείνη ἡ ἀρετὴ, τὴν ὁποίαν πράττει ὁ ἄνθρωπος ἀφ' ἑαυτοῦ, λογίζεται τελεία ἀρετὴ, καὶ τελειοῖ δύο τινὰ συγχρόνως, καὶ ἀξιόμισθος θεωρεῖται, καὶ τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας προξενεῖ· διὰ τοῦτο ἄφησε τὸ πρῶτον εἶδος, καὶ ἀκολούθησον τὸ δεύτερον· καθότι ἐὰν δὲν ἀφήσῃς τὸ πρῶτον, καὶ φροντήσῃς περὶ τοῦ δευτέρου, ἐκπίπτεις ἐξάπαντος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀνάπαυσις τοῦ σώματος καὶ ἡ ἀργία εἶναι ἀπώλεια τῆς ψυχῆς, καὶ περισσότερον ἀπὸ τοὺς δαίμονας δύναται νὰ βλάψωσί τινα. Ἐὰν παραβιάσῃς τὸ ἀδύνατον σῶμα εἰς ἔργα ἀνώτερα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, προξενεῖς σκότωσιν καὶ ταραχὴν καὶ σύγχυσιν εἰς τὴν ψυχὴν σου· ἐὰν ὅμως τὸ δυνατόν σῶμα ἐκδώσῃς εἰς τὴν ἀνάπαυσιν καὶ ἀργίαν, πᾶσα κακία τελειοῦται εἰς τὴν ψυχὴν σου· καὶ ἐὰν τις μεγάλως ἐπιθυμῇ τὸ καλόν, ἀλλ' ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ ἀργία ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀφαιροῦσιν ἀπ' αὐτοῦ καὶ αὐτὴν τὴν ἐννοιαν τοῦ καλοῦ, τὴν ὁποίαν εἶχεν. Ὅταν ἡ ψυχὴ μεθύσῃ ἐκ τῆς χαρᾶς τῆς ἐλπίδος αὐτῆς καὶ ἐκ τῆς εὐφροσύνης τοῦ Θεοῦ, τότε τὸ σῶμα

ἀναισθητεῖ, καὶ δὲν αἰσθάνεται τὰς θλίψεις, κὰν ἀσθενὲς ὑ-
πάρχη· καὶ ἐνῶ τότε βαστάζει διπλοῦν βάρος δὲν ἀτονεῖ· οὕτω
συμβαίνει, ὅταν ἡ ψυχὴ εἰσέλθῃ εἰς ἐκείνην τὴν χαρὰν τοῦ
ἁγίου Πνεύματος.

Ἄδελφέ, ἐὰν φυλάξῃς τὴν γλῶσσάν σου, σοὶ δίδεται παρὰ
Θεοῦ ἡ χάρις τῆς κατανύξεως τῆς καρδίας, καὶ βλέπεις εἰς
αὐτὴν τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς σου, καὶ δι' αὐτῆς εἰσέρ-
χεσαι εἰς τὴν χαρὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐὰν ὁμως σὲ νι-
κήσῃ ἡ γλῶσσά σου, πίστευσόν μοι, ὅτι οὐδέποτε θέλεις δυ-
νηθῆ νὰ ἐλευθερωθῆς ἐκ τῆς σκοτώσεως· ἐὰν δὲν ἔχῃς κα-
θαρὰν καρδίαν, ἔχε τοῦλάχιστον στόμα καθαρόν, ὡς εἶπεν ὁ
μακάριος Ἰωάννης τῆς κλίμακος.

Ἄσταν θέλῃς νὰ συμβουλευθῆς τινὰ εἰς τὸ καλόν, πρῶτον
ἀνάπαυσον αὐτὸν σωματικῶς, καὶ τίμησον αὐτὸν διὰ λόγου
ἀγάπης· διότι κανὲν ἄλλο δὲν πείθει τὸν ἄνθρωπον τόσον,
ὥστε νὰ μεταβάλῃ ἑαυτὸν ἐκ τῆς κακίας εἰς τὴν ἀρετὴν, ὅ-
σον ἡ σωματικὴ περιποίησις καὶ ἡ τιμὴ. Ὅσον εἰσέρχεται τις
εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὸν Θεόν, τοσοῦτον ἡ καρδία αὐτοῦ εὐ-
ρίσκει παρρησίαν εἰς τὴν προσευχὴν· καὶ ὅσον ἔλκεται ὁ ἄν-
θρωπος ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, στερεῖται τὴν βοή-
θειαν τοῦ Θεοῦ. Μὴ λυποῦ εἰς τὰς στενοχωρίας καὶ κακοπα-
θείας τοῦ σώματος· καθότι ὅταν ὁ Θεὸς ἴδῃ τὴν ὑπομονὴν σου,
ἀφαιρεῖ αὐτὰς τελείως ἀπὸ σοῦ. Μὴ φοβοῦ τὸν θάνατον· διότι
ὁ Θεὸς ἠτοίμασε τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, ἵνα σὲ κάμῃ ἀνώτερον
αὐτοῦ. Αὐτῶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶ-
νων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΔ'.

Περὶ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς παραβολῆς,
ἣτις γίνεται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς Κυριακῆς
καὶ τοῦ Σαββάτου.

Η ΚΥΡΙΑΚΗ εἶναι μυστήριον τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ὡς ὑπερβαῖνον τὰς ἀνθρωπίνας ἐνθυμήσεις δὲν φανεροῦται εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλ' εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Εἰς τοῦτον τὸν αἰῶνα δὲν ὑπάρχει Κυριακὴ, οὔτε Σάββατον· διότι ὁ Μωϋσῆς εἰπὼν, « καὶ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ » ἐφάνερωσε τὴν κατάστασιν τοῦ δρόμου τῆς παρουσίας ζωῆς· καθότι ὁ τάφος εἶναι σῶμα, καὶ ὑπάρχει ἐκ τούτου τοῦ κόσμου· αἱ ἕξ ἡμέραι τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου τελειοῦνται εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἐνταῦθα ζωῆς διὰ τῆς φυλακῆς τῶν θείων ἐντολῶν, ἡ δὲ ἐβδόμη τελειώνει εἰς τὸν τάφον, καὶ ἡ ὀγδόη, ἡ γοῦν ἡ Κυριακὴ τελειώνει, ὅταν ἡ ψυχὴ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ σώματος καὶ πολιτευθῇ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα.

Καθὼς ὅσοι ἀξιοῦνται τῆς ἐν Χριστῷ τελειότητος παραβολικῶς δέχονται ἐνταῦθα τὰ μυστήρια τῆς Κυριακῆς, οὔτω καὶ οἱ ἀγωνισταὶ παραβολικῶς δέχονται τὰ μυστήρια τοῦ σαββάτου, ὅπερ σημαίνει κατάπαυσιν ἀπὸ παντὸς λυπηροῦ, καὶ τελείαν ἀνάπαυσιν τῶν ὀχληρῶν· ἐπειδὴ μυστήριον καὶ τύπον ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, καὶ ὄχι ἀληθινὴν ἐνέργειαν. Τὸ ἀληθινὸν καὶ ἀσύγχιτον σάββατον εἶναι ὁ τάφος, ὅστις ἐμφαίνει καὶ σημειοῖ τὴν τελείαν κατάπαυσιν ἀπὸ τῶν θλίψεων τῶν παθῶν καὶ ἀπὸ τῆς ἐναντιουμένης εἰς αὐτὴν ἐργασίας, καὶ ὅλη ἡ ἀνθρωπότης ἐκεῖ εἰς τὸν τάφον σαββατίζει κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ σῶμα. Εἰς ἕξ ἡμέρας κατέστησεν ὁ Θεὸς τὴν σύ-

ἔτασιν τούτου τοῦ κόσμου καὶ συνέστησε τὰ στοιχεῖα, καὶ ἔδωκε τὴν σύστασιν αὐτῶν διὰ ἀκαταπαύστου κινήσεως πρὸς ὑπηρεσίαν, καὶ δὲν θέλουσι παύσει τὸν δρόμον αὐτῶν πρὸ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου. Ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν ἀρχηγόνων στοιχείων συνέστησε τὰ ἡμέτερα σώματα, καὶ καθὼς αὐτὰ δὲν παύουσι τὸν ἑαυτῶν δρόμον, οὕτω καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα, τὰ ὅποια ἐγένοντο ἐξ αὐτῶν, δὲν παύουσιν ἐκ τῆς ἐργασίας· ἔδωκεν ὁμοῦς ὁ Θεὸς ὄρον εἰς ἡμᾶς, ὅπως ἀκολουθήσωμεν τὴν πρώτην ἡμῶν συγγένειαν, ἣτις εἶναι ἡ κατάλυσις τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θάνατος· διότι οὕτως εἶπεν εἰς τὸν Ἀδὰμ, « ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου σου φαγείς τὸν ἄρτον σου, » καὶ ἕως πότε ; « ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι σε εἰς γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι. » Ταῦτα πάντα εἰσὶ μυστήρια τῆς ἐργασίας τῆς ἐνταῦθα ζωῆς· ἐπειδὴ καθ' ἣν νύκτα ἰδρῶσεν ὁ Κύριος εἰς τὴν προσευχὴν, μετέβαλε τὸν ἰδρώτα τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν τριβόλων· διότι ἰδρῶσε τότε εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ εἰργάσατο τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην.

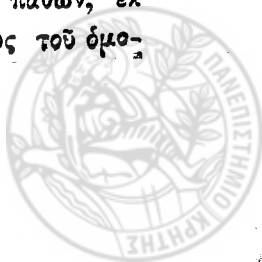
Πέντε χιλιάδας καὶ πεντακοσίους καὶ ἐπέκεινα χρόνους ἀφῆκε τὸν Ἀδὰμ ὁ Θεὸς νὰ κοπιᾷ εἰς ταύτην τὴν ἐργασίαν· διότι ἕως τότε δὲν ὑπῆρχεν ἡ ὁδὸς τῶν ἁγίων ἀποκεκαλυμμένη, καθὼς εἶπεν ὁ θεῖος ἀπόστολος· εἰς δὲ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἦλθεν ὁ λόγος τοῦ Πατρὸς, καὶ προσέταξεν εἰς τὸ αὐτεξούσιον νὰ μεταβάλλῃ τὸν πρῶτον ἐκείνον ἰδρώτα εἰς ἄλλον ἰδρώτα, καὶ δὲν ἔδωκεν ἄδειαν ἀναπαύσεως ἐκ παντὸς κόπου, ἀλλ' ἐναλλαγὴν καθότι ἐφιλανθρωπεύθη εἰς ἡμᾶς διὰ τὸ ἐπίμοχθον τῆς κακοπαθείας ἡμῶν εἰς τὴν γῆν. Ἐὰν λοιπὸν καταπαύσωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἰδρῶσωμεν τὸν δεῦτερον ἰδρώτα, ἐξ ἀνάγκης θέλομεν θερίσει καὶ πάλιν ἀκάνθας· διότι ὅταν ἀφήσωμεν τὴν ἐργασίαν τῆς προσευχῆς, τότε κοπιᾶμεν εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς σωματώσεως τῆς γῆς, ἣτις ἐκ φύσεως ἀνατέλλει ἀκάνθας καὶ τριβόλους· ἐπειδὴ τὰ πάθη τῆ ἀληθείας εἰσὶν ἀκανθαί, καὶ ἀνατέλλουσιν εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ

σπόρου, τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὴν γῆν τοῦ σώματος, καὶ ἐν ὄσῳ φοροῦμεν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀδάμ, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἔχωμεν καὶ τὰ πάθη ἐκείνου· ἐπειδὴ ἀδύνατον εἶναι νὰ μένη ἡ γῆ ἀργή, καὶ νὰ μὴ βλαστάνῃ βλαστοὺς κατὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν. Τέκνον τῆς φύσεως ταύτης τῆς γῆς εἰναίη γῆ τῶν ἡμετέρων σωμάτων, καθὼς ἐμαρτύρησεν ὁ Θεός, « ἡ γῆ, ἐξ ἧς ἐλήφθης » καὶ ἡ μὲν γῆ ἀνατέλλει ἀκάνθας, ἡ δὲ γῆ τῶν σωμάτων ἡμῶν γεννᾷ πάθη.

Ἐὰν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις ὑπῆρξεν εἰς ἡμᾶς τύπος εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας αὐτοῦ ἐνανθρωπίσεως καθ' ὅλας τὰς διαφορὰς τῆς θείας αὐτοῦ οἰκονομίας, δὲν κατέπαυσεν ἐκ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ μόχθου ἕως εἰς τὴν ἐννάτην ὥραν τῆς παρασκευῆς, (τὸ ὅποιον εἶναι μυστήριον τῆς ἡμετέρας ἐργασίας καθ' ὅλην ἡμῶν τὴν ζωὴν,) ἀλλὰ μόνον τὸ σάββατον εἰς τὸν τάφον, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες λέγουσιν, ὅτι ὑπάρχει σάββατον εἰς τὴν παροῦσαν ἰζωὴν, ἦτοι κατὰπαυσις ἐκ τῶν παθῶν ;

Περὶ δὲ τῆς Κυριακῆς δὲν λέγω τι· ἐπειδὴ αὕτη εἰκονίζει τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ἡμέτερον σάββατον εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ταφῆς ἡμῶν· ἐκεῖ ἐν ἀληθείᾳ σαββατίζει ἡ ἡμετέρα φύσις. Λοιπὸν καθ' ἡμέραν ἐπίκειται εἰς ἡμᾶς ἀνάγκη νὰ ἐκριζώμεν ἐκ τῆς φύσεως ἡμῶν τὰς ἀκάνθας τῶν παθῶν, ἐν ὄσῳ ζῶμεν καὶ ὑπάρχομεν, καὶ διὰ τῆς ἐπιμόνου ἡμῶν ἐργασίας νὰ καθαρίζωνται αἱ ἀκάνθαι τῶν παθῶν ἐκ τῆς καρδίας, ἧτις δὲν εἶναι παντελῶς κεκαθαρμένη ἀπὸ αὐτᾶ· καὶ ἐὰν τοῦτο ἐχῇ οὕτως, ὅτι διὰ τῆς πρὸς καιρὸν βραθυμίας ἢ μικρᾶς ἀμελείας αὐξάνουσι αἱ ἀκάνθαι τῶν παθῶν, καὶ σκεπάζουσι τὸ πρόσωπον τῆς καρδίας, καὶ πνίγουσι τὸν καλὸν αὐτῆς σπόρον, καὶ ματαιοῦσι τὸν κόπον ἡμῶν, λοιπὸν εἶναι χρεῖα νὰ καθαρίζωμεν καθ' ἡμέραν τὰς ἡμετέρας καρδίας· διότι ἡ ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας παῦσις αὐξάνει τὰς ἀκάνθας τῶν παθῶν, ἐκ τῶν ὁποίων εἴθε νὰ καθαρισθῶμεν διὰ τῆς χάριτος τοῦ ὁμο-

ουσίῳ καὶ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ο Ε΄.

Περὶ διηγῆσεως ἀγίων ἀνδρῶν, καὶ περὶ τῆς θαυμαστῆς αὐτῶν διαγωγῆς.

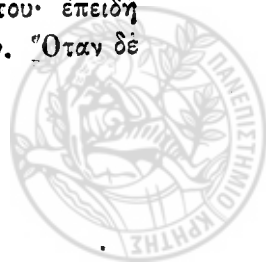
ΕΝ ΜΙΑ τῶν ἡμερῶν ἀπῆλθον εἰς τὸ κελλίον τινὸς ἀδελφοῦ ἀγίου, καὶ ἐκάθισα εἰς ἓν μέρος διὰ τὴν ἀσθενεῖάν μου, ὅπως μ' ἀναπαύσῃ δι' ἀγάπην Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἐκεῖ γινώριμόν τινα. Ἔβλεπον τοῦτον τὸν ἀδελφὸν νὰ ἐγείρηται τὴν νύκτα παρακαίρως, καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ νὰ εὐρίσκηται εἰς τὴν ἀκολουθίαν πρὸ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν. Οὗτος ὁ ἀδελφὸς ἐστιχολόγει τὸ ψαλτήριον ἱκανὴν ὥραν, καὶ αἴφνης ἄφινε τὴν στιχολογίαν καὶ ἐπιπτε κατὰ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, καὶ ἕως ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα φορὰς ἔκρουε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ θερμότητος, ἣτις ἐξήπτετο εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος· καὶ μετὰ ταῦτα ἀνιστάμενος ἐφίλει τὸν σταυρὸν τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, καὶ πάλιν προσεκύνει, καὶ πάλιν ἐφίλει τὸν σταυρὸν, καὶ πάλιν ἐπιπτε κατὰ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν· καὶ οὕτως ἐπολιτεύετο πάντοτε, ὥστε δὲν ἦδυνάμην ν' ἀριθμῆσω τὸ πλῆθος τῶν γονυκλισιῶν αὐτοῦ· καὶ τίς ἠδύνατο ν' ἀριθμῆσῃ τὰς μετανοίας τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου, τὰς ὁποίας ἐποίει καθ' ἑκάστην νύκτα; εἴκοσι φορὰς ἐπανειλημμένως ἐφίλει τὸν σταυρὸν μετὰ φόβου καὶ θερμότητος καὶ μετ' ἀγάπης καὶ εὐλαβείας, καὶ πάλιν ἤρχιζε τὴν στιχολογίαν τοῦ ψαλτηρίου, καὶ ἐνίοτε, νικώμενος ὑπὸ τῆς χαρᾶς,

ἐφώναζε δυνατά ἀπὸ τὴν πολλὴν ἑξαψιν τῆς θερμότητός ἐκείνης, ἐξ ἧς ἐπυροῦντο οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ, ὥστε ἐγὼ με- γάλως ἐθαύμαζον τὴν χάριν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἐπαγρύπνησιν καὶ προσοχὴν, τὴν ὁποῖαν εἶχεν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ.

Τὸ δὲ πρῶτὸ μετὰ τὴν πρώτην ὥραν ὅταν ἐκάθητο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς θείας γραφῆς, ἠχμαλωτίζετο ὅλος εἰς αὐτήν, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐκάστου κεφαλαίου ἐπιπτεν εἰς τὴν γῆν κατὰ πρόσωπον, καὶ ἔπειτα ἐγειρόμενος ὕψωνε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐδοξολόγει τὸν Θεόν, ἐπαναλαμβάνων πολλάκις τοὺς στίχους, τοὺς ὁποίους ἀνέγνω. Ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἡλικίαν τεσσαράκοντα ἐτῶν· τὸ δὲ φαγη- τὸν αὐτοῦ ἦτο πολλὰ ὀλίγον, καὶ τοῦτο κατὰξηρον· ἐπειδὴ δὲ πολλάκις ἐβίαζε τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα εἰς πᾶν ἔργον ὑπὲρ τὴν δύναμιν καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον, ὡς ἐκ τούτου ἐφαίνετο ὡς σκιά, ὥστε καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος λυπούμενος αὐτὸν διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ προσώπου του, τὸ ὁποῖον ἐκ τῆς ἀμέτρου γη- στείας ἠφανίσθη, καὶ δὲν εἶχε δύο δακτύλων ποσότητα, ἔλεγον πολλάκις εἰς αὐτόν· οἰκονόμησον σεαυτόν, ὦ ἀδελφέ, εἰς ταύτην τὴν καλὴν πολιτείαν, τὴν ὁποῖαν ἀπέκτησας, ἵνα μὴ τυχὸν συγχύσης καὶ παύσης αὐτήν, ἥτις κατέστη ὁμοία μὲ πνευματικὴν ἄλυσσον, καὶ διὰ τὸν πόθον ὀλίγου κόπου ἀπομεί- νης ἀφ' ὅλον τὸν δρόμον σου· φάγε σύμμετρα, ἵνα μὴ τρώ- γης ὕστερον πάντοτε, καὶ μὴ ἀγωνίζου ὑπὲρ τὴν δύναμιν σου, ἵνα μὴ μένης ἀκολούθως ἀργός.

Ὑπῆρχε κατὰ πολλὰ σεβάσμιος, εἰς ἄκρον ἐλεήμων, ἱλαρὸς τὸ πρόσωπον, καθαρὸς τὸ σῶμα, καταπειστικὸς εἰς παρηγορίαν, σοφὸς κατὰ Θεόν· καὶ διὰ τὴν καθαρότητα καὶ ἱλαρότητα αὐτοῦ ἠγαπάτο παρὰ πάντων. Πολλάκις τρεῖς καὶ τέσσαρας ἡμέρας εἰργάζετο μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν, καὶ τὸ ἑσπέρας ἐπανήρχετο εἰς τὸ κελλίον του· ἐπειδὴ ἦτον ἔμπειρος καὶ ἐπιτήδειος εἰς πᾶσαν διακονίαν. Ὅταν δὲ

ἀπέχτα τι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸ οἱ ἀδελφοί, κἄν ἐχριάζετο ὁ ἴδιος τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἐντροπῆς, καὶ ἐκ τοῦ πρὸς τοὺς ἀδελφούς σεβασμοῦ, δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπη, ὅτι δὲν ἔχω τοιοῦτον πρᾶγμα· καὶ ἔπραττε τοῦτο πρὸ πάντων ἀπὸ ἐντροπῆν, ὅταν εἰργάζετο μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἐνῶ ἄλλως δὲν εὐχαρστεῖτο νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ κελλίου του. Τοιαύτη ὑπῆρχεν ἡ πολιτεία καὶ ἡ συναναστροφή τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου τοῦ ὄντως θαυμαστοῦ καὶ ἀξιεπαίνου. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΣΤ'.

Περὶ τοῦ παλαιοῦ γέροντος.

ἌΛΛΟΤΕ πάλιν ἀπῆλθον πρὸς τινὰ παλαιὸν γέροντα καλὸν καὶ ἐνάρετον, ὅστις μὲ ἠγάπα πολὺ· καὶ ἦτο μὲν ἰδιώτης τὸν λόγον, ἀλλ' εἰς τὴν γνῶσιν πεφωτισμένος, καὶ βαθύς εἰς τὴν καρδίαν, καὶ ἐλάλει πάντοτε, ὅσα ἐχορηγοῦντο εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Δὲν ἐξήρχετο οὗτος συχνάκις ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ κελλίου, ἐκτὸς ὅταν ἀπῆρχετο εἰς τὰς ἀγρυπνίας, ἀλλ' ἐπρόσεχε πάντοτε εἰς ἑαυτόν, καὶ ἠσύχαζε. Εἶπον ποτε πρὸς τοῦτον τὸν γέροντα· πάτερ, μοι λέγει ὁ λογισμὸς νὰ ὑπάγω τὴν Κυριακὴν εἰς τὸ προαύλιον τῆς ἐκκλησίας, καὶ καθίσας ἐκεῖ νὰ φάγω πρῶί, ἵνα μὲ ἴδῃ πᾶς ὁ εἰσερχόμενος καὶ ἐξερχόμενος καὶ μὲ καταφρονήσῃ. Πρὸς ταῦτα μοι ἀπεκρίθη ὁ γέρων οὕτω· τέκνον, ὑπάρχει γεγραμμένον, ὅτι ὅστις σκανδαλήσει τὸν πλησίον αὐτοῦ, δὲν θέλει ἰδεῖ τὸ φῶς· ἐπειδὴ οὐδεὶς σὲ γνωρίζει εἰς τοῦτον τὸν τόπον, οὔτε ἠξεύρουσιν οἱ ἄνθρωποι τὴν πολιτείαν σου, θέλουσι λέγει, ὅτι οἱ μοναχοὶ τρῶ-

γουςιν ἀπὸ πρῶί, καὶ μάλιστα οἱ ἐνταῦθα εὕρισκόμενοι ἀρ³ χάριοι ἀδελφοί, οἵτινες εἶναι ἀσθενεῖς τὸν λογισμόν, καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔχουσι πρὸς σέ πίστιν, καὶ ὠφελοῦνται παρὰ σοῦ, ὅταν σέ ἴδωσι νὰ πράττης τοῦτο, θέλουσι βλαφθῆ. Τοῦτο ἐποίουν οἱ παλαιοὶ πατέρες, ἐπειδὴ ἔπραττον πολλὰς θαυματουργίας, καὶ εἶχον πολλὴν τιμὴν καὶ μέγα ὄνομα· εἶνα ἀτιμασθῶσι λοιπόν, καὶ ἀποκρύψωσι τὴν δόξαν τῆς ἑαυτῶν πολιτείας, καὶ ἀποφύγωσι τὰς αἰτίας τῆς ὑπερηφανείας, ἔπραττον τὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ σὺ πόθεν ἀναγκάζῃ νὰ πράξῃς τοιοῦτόν τι; ἢ δὲν ἤξεύρεις ὅτι εἰς ἐκάστην πολιτείαν ὑπάρχει τάξις καὶ καιρὸς; σὺ τοιαύτην ὑψηλὴν πολιτείαν δὲν ἔχεις εἰσέτι, οὔτε τοιοῦτον μέγα ὄνομα· διότι πολιτεύεσαι ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοί, καὶ εἰάν πράξῃς τοιοῦτόν τι, οὔτε τὸν ἑαυτὸν σου ὠφελεῖς, καὶ ἄλλους θέλεις βλάψει· καθότι αὕτη ἡ οἰκονομία δὲν εἶναι εἰς πάντας ὠφέλιμος, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς τελείους καὶ μεγάλους, τῶν ὁποίων ἐνεκρῶθησαν αἱ αἰσθήσεις, εἰς δὲ τοὺς μεσαίους καὶ ἀρχαρίους εἶναι ἐπιζήμιος· διότι οὗτοι χρειάζονται εἰσέτι πολλὴν παραφυλακὴν καὶ ὑποταγὴν τῶν αἰσθήσεων· οἱ δὲ γέροντες ἐπέρασαν τὸν καιρὸν τῆς παραφυλακῆς, καὶ καθ' ὅλα, ὅταν θέλωσιν, ὠφελοῦνται· ἐπειδὴ οἱ ἄπειροι πραγματευταὶ εἰς τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις προξενουσι μεγάλας ζημίας εἰς ἑαυτοὺς, εἰς δὲ τὰς μικρὰς προοδεύουσι ταχέως. Καὶ πάλιν, ὡς προεῖπον, εἰς πᾶν πρᾶγμα ὑπάρχει τάξις, καὶ εἰς πᾶσαν διαγωγὴν καὶ πολιτείαν ἐγνωσμένος καιρὸς, καὶ ὅστις πρὸ τοῦ τοιούτου καιροῦ ἀρχεται τὰ ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ, αὐτὸς ἐκτὸς ὅτι δὲν κερδαίνει τι, προξενεῖ καὶ διπλάσιαν βλάβην εἰς ἑαυτόν. Ἐάν, ὦ τέκνον, ἐπιθυμῇς τὸ τοιοῦτον ἔργον, ὑπόμεινον κάλλιον μετὰ χαρᾶς τὴν οἰκονομικῶς ἐπερχομένην σοι ἀκούσιον ἀτιμίαν, καὶ μὴ ταραχθῆς ποσῶς, μήτε μισήσης τὸν ἀτιμάζοντά σε. Οὕτω με συνεβούλευσε.

Καὶ ἄλλοτε συνωμίλησα μετὰ τοῦ εὐφροῦς ἐκείνου καὶ

ποφωτάτου γέροντος, ὅστις ἐγεύθη τοῦ φυτοῦ τῆς ζωῆς διὰ τοῦ ψυχικοῦ αὐτοῦ ἰδρωτός ἐξ ἀρχῆς τῆς νεότητος ἕως εἰς τὸ τέλος τοῦ γήρατος αὐτοῦ· καὶ ἀφοῦ μὲ ἐδίδαξε πολλὰ περὶ ἀρετῆς, ἐπὶ τέλους μοι εἶπεν οὕτω. Πᾶσα προσευχή, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν κοπιᾶζει τὸ σῶμα, καὶ δὲν στενοχωρεῖται ἡ καρδία, λογίζεται ὡς ἔκτρωμα· καὶ πάλιν μοι εἶπε· μετὰ φιλονείκου ἀνθρώπου, ὅστις θέλει νὰ στηρίξη τὸν ἑαυτοῦ λόγον, καὶ εἶναι πονηρὸς εἰς τὴν διάνοιαν καὶ ἀναιδὴς κατὰ τὰς αἰσθήσεις, μῆτε νὰ δώσης, μῆτε νὰ λάβῃς παντελῶς, ἵνα μὴ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ σοῦ ἡ καθαρότης, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησας μετὰ πολλοῦ κόπου, καὶ πληρωθῇ ἡ καρδία σου ἀπὸ σκότος καὶ ταραχὴν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ο Ζ'.

Περὶ ἄλλου τινὸς γέροντος.

ΑΠΗΛΘΟΝ ποτε εἰς τὸ κελλίον τινὸς τῶν πατέρων, ὅστις δὲν ἤνοιγεν εἰς τὸν τυχόντα τὴν θύραν· ἀλλ' ὡς μὲ εἶδεν ἐκ τῆς θυρίδος, μοι εἶπε, θέλεις νὰ εἰσέλθῃς; καὶ ἐγὼ ἀπήντησα, ναί, τίμιε πάτερ· ἀφοῦ εἰσῆλθον, καὶ ἐποιήσαμεν εὐχήν, καὶ ἐκαθίσαμεν, ὕστερον ἀπὸ ἱκανὴν ὥραν ἠρώτησα αὐτόν, λέγων· τί νὰ πράξω, τίμιε πάτερ, δὲν ἤξεύρω· διότι ἔρχονται πρὸς με τινὲς ἀδελφοί, καὶ οὔτε κερδαίνω, οὔτε ὠφελοῦμαι ἐκ τῆς μετ' αὐτῶν συνομιλίας, ἀλλὰ πολλακίς μ' ἐμποδίζουσι καὶ ἀπὸ τὸν συνήθη μου κανόνα, καὶ διὰ τοῦτο λυποῦμαι πολὺ· νὰ τοῖς εἶπω νὰ μὴ ἔρχωνται ἐντρέπομαι, καὶ δὲν ἤξεύρω τί νὰ πράξω. Πρὸς ταῦτα μοι ἀπεκρίθη ὁ μακάριος ἐκεῖνος γέρων.

Ὅταν ἔρχωνται πρὸς σέ τοιοῦτοι, οἱ ὅποιοι ἀγαπῶσι τὴν ἀργίαν, ἀφοῦ καθίσωσιν ὀλίγην ὥραν, προσποιήσου ὅτι θέλεις

νά συκοθῆς εἰς προσευχήν· καὶ ἀφοῦ βάλῃς μετάνοιαν εἰς αὐτόν τὸν εὐρίσκόμενον μετὰ σοῦ, εἰπέ πρὸς αὐτόν· ἔλθε ἀδελφέ, νὰ προσευχηθῶμεν· ἐπειδὴ ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς τοῦ διωρισμένου μου κανόνος, καὶ δὲν δύναμαι ν' ἀφήσω αὐτόν νὰ παρέλθῃ· διότι ἐὰν ἀφήσω ἤδη αὐτόν, ὕστερον μοὶ δίδει βᾶρος, καὶ μοὶ γίνεται αἰτία ταραχῆς· ἐκτὸς ἀνάγκης τινὸς δὲν ἤμπορῶ ν' ἀφήσω αὐτόν, τώρα ὅμως δὲν ὑπάρχει καμμία ἀνάγκη ν' ἀφήσω τὴν προσευχήν μου· καὶ ἐὰν σοὶ εἴπη, κάμε σὺ τὴν προσευχήν σου, καὶ ἐγὼ ἀναχωρῶ· ποίησον εἰς αὐτόν μετάνοιαν, καὶ εἰπέ, διὰ τὴν ἀγάπην καὶ μίαν μόνην εὐχήν ποίησον μετ' ἐμοῦ, ἵνα ὠφεληθῶ ἐκ τῆς εὐχῆς σου· καὶ ὅταν ἐγερθῆτε, ἐξέτεινον τὴν προσευχήν σου παρὰ τὴν συνήθειαν ὅσον δύνασαι· καθότι ἐὰν πράξῃς οὕτως εἰς αὐτοὺς οἵτινες ἔρχονται πρὸς σέ, θέλουσι μάθη, ὅτι δὲν συμφωνεῖς μετ' αὐτῶν, οὔτε ἀγαπᾷς τὴν ἀργίαν, καὶ ἐπομένως ὅταν ἀκούσωσιν ὅπου εὐρίσκεισαι, δὲν θέλουσι πλησιάσει ἐκεῖ.

Βλέπε ὅμως, μὴ τυχὸν ἀποβλέπων εἰς πρόσωπον ἀνθρώπου, καταργήσης τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ εὐρεθῆ τις ἐκ τῶν πατέρων, ἢ ξένος κεκοπιακῶς, διὰ μεγάλην σου προσευχήν κρίνεται τὸ νὰ καθίσῃς μετ' αὐτῶν· καὶ ἐὰν ὁ ξένος ᾔηται ἐκ τῶν ἀγαπῶντων τὴν ματαιολογίαν, σὺ ὅμως τὸ κατὰ δύναμιν ἀνάπαυσον αὐτόν, καὶ ἀπόλυσον ἐν εἰρήνῃ.

Ἄλλος τις τῶν πατέρων εἶπε· θαυμάζω, διότι ἤκουσά τινας νὰ λέγωσιν, ὅτι καὶ ἐργόχειρον ἐργάζονται εἰς τὰ κελλία αὐτῶν, καὶ ἀνελλιπῶς δύνανται νὰ ἐκτελῶσι καὶ τὸν κανόνα τῆς προσευχῆς αὐτῶν, χωρὶς νὰ ταραχθῶσι· καὶ ἀκολούθως εἶπε λόγον ἄξιον θαυμασμοῦ· τῇ ἀληθείᾳ εἶπεν, ὅτι ἐὰν ἀπέλθω νὰ φέρω ὕδωρ ταράττεται ἡ τάξις τῆς συνηθείας μου καὶ ἐμποδίζομαι ἐκ τῆς τελειώσεως τοῦ διακριτικοῦ μου.

Λ Ο Γ Ο Σ Ο Η'.

Περὶ ἐρωτήσεως ἀδελφοῦ τινος.

ΗΡΩΤΗΣΕ ποτε ἀδελφός τις τοῦτον τὸν ἅγιον γέροντα, λέγων, τί νὰ κάμω· ἐπειδὴ πολλάκις συμβαίνει νὰ ἔχω πρᾶγμα τι, τὸ ὁποῖον χρειάζομαι ἢ διὰ τὴν ἀσθενειάν μου, ἢ δι' ἐργασίαν, ἢ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν, καὶ χωρὶς αὐτοῦ δὲν δύναμαι νὰ ζήσω εἰς τὴν ἡσυχίαν, καὶ ὅταν βλέπω ἄλλον τινά, ὅτι ἔχει χρειάν τούτου τοῦ πράγματος, νικώμενος ὑπὸ ἐλέους, δίδω τοῦτο εἰς αὐτόν, πολλάκις δέ, καὶ ἐὰν τυχὸν ζητήσῃ τις τοῦτο, οὕτω πράττω· διότι ἀναγκάζομαι ἐκ τῆς ἀγάπης καὶ ἐκ τῆς ἐντολῆς· καὶ ὕστερον μὲ κάμνει ἢ τούτου χρεία νὰ πέσω εἰς φροντίδα καὶ ταραχὴν τῶν λογισμῶν, καὶ σκορπίζεται ὁ νοῦς μου· καὶ ἐνίοτε ἴσως ἀναγκάζομαι ν' ἀφήσω τὴν ἡσυχίαν, καὶ ν' ἀπέλθω εἰς τὸν κόσμον πρὸς ζήτησιν τούτου τοῦ πράγματος· ἐὰν δὲ ὑπομένω καὶ δὲν ἀπέλθω, στενοχωροῦμαι, καὶ ταραττονται οἱ λογισμοί μου· δὲν ἠξέυρω, ποῖον ἐκ τῶν δύο νὰ προτιμήσω, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παύει καὶ σκορπίζει τὴν ἡσυχίαν μου διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἢ νὰ παραβλέψω τὴν αἴτησιν τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ νὰ ὑπομένω εἰς τὴν ἡσυχίαν; Πρὸς ταῦτα ἀποκριθεὶς ὁ γέρων, εἶπεν.

Ὅταν πᾶσα ἐλεημοσύνη, ἢ ἀγάπη, ἢ εὐσπλαγχνία, ἢ ἄλλο τι παρόμοιον, τὸ ὁποῖον κἂν γίνηται διὰ τὸν Θεόν, σ' ἐμποδίζει ἐκ τῆς ἡσυχίας, καὶ σ' ἀναγκάζει νὰ ἐξέλθῃς εἰς τὸν κόσμον, καὶ σ' ἐμβάζει εἰς φροντίδας, καὶ σὲ ταραττεῖ ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ κόπτει τὰς εὐχὰς σου, καὶ σὲ εἰσάγει εἰς ταραχὴν καὶ ἀκαταστασίαν τῶν λογισμῶν, καὶ σὲ παύει ἐκ τῆς μελέτης καὶ ἀναγνώσεως τῶν θείων λογίων, (τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ὄπλον κατὰ τοῦ διαβόλου), καὶ παύει τὴν παραφυλακὴν σου, καὶ σὲ κάμει, ἀφοῦ δεθῆς εἰς τὴν ἡσυχίαν, νὰ

περιπατῆς καὶ νὰ περιφέρῃσαι, καί, ἀφοῦ μονωθῆς, νὰ συναστρέφῃσαι, καὶ διεγείρει κατὰ σοῦ τὰ τεθαμμένα πάθη, καὶ παραλύει τὴν ἐγκράτειαν τῶν αἰσθήσεων σου, καὶ ἀφαιρεῖ τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου θνήξιν, καὶ σὲ καταβιβάζει ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας, τῆς ὁποίας τὸ ἔργον ὑπάρχει μία φροντίς διὰ τὸν Θεόν, καὶ σὲ θέτει εἰς τὴν τάξιν τῶν κοσμικῶν, ἃς λείψῃ, καὶ ἃς χαθῇ ἡ τοιαύτη ἀρετὴ, καὶ ἡ τοιαύτη ἐλεημοσύνη· ἐπειδὴ τὸ πλήρωμα τῆς τελείας ἀγάπης διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος εἶναι ἔργον τῶν κοσμικῶν καὶ ὄχι τῶν μοναχῶν, οἵτινες ζῶσιν εἰς τὴν ἡσυχίαν· ἔτι δὲ τὸ ἔργον τῆς ἐλεημοσύνης εἶναι καλὸν καὶ ἐπαινετὸν καὶ δι' ἐκείνους, οἵτινες ὑπάρχουσι τῆς κατωτέρας τάξεως, ἢ ἔχουσι τὴν ἡσυχίαν μεμυγμένην, καὶ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται εἰς τὰς πόλεις. Ὅσοι δὲ τῇ ἀληθείᾳ ἐξελέξαντο τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀναχώρησιν σώματι καὶ νοί, ἵνα ἔχωσιν ἴδιον ἔργον τὴν διὰ τῆς διανοίας αὐτῶν μεμονωμένην εὐχὴν, καὶ τὴν νεκρῶσιν τῶν παρερχομένων πραγμάτων, δὲν πρέπει οἱ τοιοῦτοι νὰ ἐπασχολῶνται εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν σωματικῶν, καὶ νὰ ἐργάζωνται τὴν φαινομένην ἀρετὴν, ἵνα δι' αὐτῆς διακαιωθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, διὰ τῆς νεκρώσεως τῶν μελῶν αὐτῶν νὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν Χριστὸν τὴν καθαρότητα τῶν ἑαυτῶν λογισμῶν ὡς θυσίαν καὶ ἀπαρχὴν τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ νὰ ὑπομένωσι τὰς θλίψεις τῶν σωματικῶν κινδύνων διὰ τὴν μέλλουσαν ἐλπίδα· ἐπειδὴ ἡ μοναχικὴ πολιτεία ὑπάρχει ἰσότημος τῇ πολιτείᾳ τῶν ἀγγέλων. Δὲν πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς ν' ἀφήσωμεν τὴν ἐπουράνιον ἐργασίαν καὶ νὰ καταγινώμεθα εἰς πράγματα κοσμικά. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

Λ Ο Γ Ο Σ Ο Θ ΄.

Περὶ μέμψεως ἀδελφοῦ τινος.

ΕΜΕΜΨΘΗ ποτέ τις ἀδελφὸς ἄλλον τινὰ ἀδελφόν, ἐπειδὴ δὲν ἐποίει ἐλεημοσύνην· καὶ ἐκεῖνος μετὰ παρρησίας καὶ αὐθαδεΐας ἀπεκρίθη εἰς τὸν μεμφθέντα αὐτόν, λέγων, ὅτι οἱ μοναχοὶ δὲν ἔχουσι χρέος νὰ κάμνωσιν ἐλεημοσύνην· καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐμέμφθη αὐτόν, ἀνταπεκρίθη· ὑπάρχει φανερὸς ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ὑπόκειται εἰς τὸ χρέος τῆς ἐλεημοσύνης· ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος μοναχὸς δύναται μετὰ παρρησίας νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Χριστόν, ὡς γέγραπται, ὅτι «ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι,» ἤγουν ὁ τοιοῦτος μοναχὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις δὲν ἀπέκτησέ τι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δὲν καταγίνεται εἰς τὰ σωματικά, οὔτε συλλογίζεται ποσῶς τὰ φαινόμενα τοῦ κόσμου πράγματα, οὔτε φροντίζει, ἔν' ἀποκτήσῃ τι εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν· ἀλλὰ καὶ εἰάν τις δώσῃ εἰς αὐτόν κανὲν πρᾶγμα, λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ μόνον ὅσον ἔχει χρεῖαν, καὶ περισσώτερον δὲν φροντίζει· ὁ τοιοῦτος μοναχὸς τῇ ἀληθείᾳ δὲν ὑπόκειται εἰς τὸ νὰ κάμνῃ ἐλεημοσύνην· καθότι ὑπάρχει ὡς πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ ἀκτῆμων· καὶ πῶς δύναται ὁ τοιοῦτος νὰ δώσῃ εἰς ἄλλον ἐξ ἐκείνων τῶν πραγμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων αὐτὸς ἠλευθερώθη; ἀλλὰ μᾶλλον πρέπει νὰ δίδῃ εἰς αὐτόν ἐλεημοσύνην ἐκεῖνος, ὅστις καταγίνεται εἰς τὰ σωματικά, ἢ ἐργάζεται διὰ τῶν χειρῶν καὶ λαμβάνει ἀπὸ τοὺς ἄλλους· καὶ ὁ τοιοῦτος εἰάν ἀμελήσῃ τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης, ἐναντιοῦται εἰς τὴν περὶ εὐσπλαγχνίας ἐντολὴν τοῦ Κυρίου· διότι ὅταν τις δὲν πλησιάσῃ εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς κρυπτῆς ἐργασίας, οὔτε γνωρίζῃ νὰ δουλεύῃ αὐτῷ διὰ τοῦ πνεύματος, καὶ εἰάν δὲν φροντίζῃ καὶ διὰ τὰ φανερὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν εἰς αὐτῶν

νά πράττη, ποία ἄλλη ἐλπίς μένει εἰς αὐτόν, διὰ τῆς ὁποίας ν' ἀποκτήσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν; ὁ τοιοῦτος ἐὰν σκέπτηται ἄλλως, εἶναι μωρὸς καὶ ἀσύνετος.

Ἔτερός τις γέρων εἶπεν· ἐγὼ θαυμάζω δι' ἐκείνους, οἵτινες ταραττονται εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἵν' ἀναπαύσωσιν ἄλλους εἰς τὰ σωματικά. Καὶ πάλιν εἶπε· δὲν πρέπει ἡμεῖς οἱ ἡσυχασταὶ νὰ ἐνώνωμεν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας φροντίδα ἄλλου πράγματος, ἀλλὰ πᾶν ἔργον ἅς τιμᾶται κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, ἵνα μὴ γίνῃ ἡ πολιτεία ἡμῶν τεταραγμένη· διότι ὅστις φροντίζει περὶ πολλῶν πραγμάτων, εἶναι δούλος τῶν πολλῶν· ὅστις ὁμως φροντίζει μόνον περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ὑπάρχει φίλος τοῦ Θεοῦ. Γινώριζε καλῶς, ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι κάμνουσιν ἐλεημοσύνην καὶ ἐκπληροῦσι τὴν ἐντολὴν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, εἶναι πολλοὶ ἐν τῷ κόσμῳ· οἱ ἐργάται ὁμως τῆς καθολικῆς καλῆς ἡσυχίας, οἱ ὁποῖοι ἐπάσχολοῦνται εἰς μόνον τὸν Θεόν, εἶναι σπάνιοι καὶ μόλις εὐρίσκονται. Τίς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες πράττουσι τὸ ἔργον τῆς ἐλεημοσύνης εἰς τὸν κόσμον, ἢ ἄλλην τινα σωματικὴν ἀρετὴν, ἠδυνήθη ν' ἀποκτήσῃ ποτὲ ἐν χάρισμα ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀξιοῦνται παρὰ Θεοῦ ὅσοι κἀθῆνται εἰς τὴν ἡσυχίαν; Καὶ πάλιν εἶπεν· ἐὰν ὑπάρχῃς κοσμικὸς, πρέπει νὰ φροντίζῃς περὶ τῶν κοσμικῶν ἀρετῶν, εἰδὲ καὶ ὑπάρχῃς μοναχός, πρέπει νὰ διαπρέψῃς εἰς τὰ ἔργα ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων οἱ μοναχοὶ εὐαρεστοῦσι τῷ Θεῷ· ἐὰν ὁμως θέλῃς νὰ πολιτευθῇς καὶ κατὰ τὰ δύο, καὶ ἐκ τῶν δύο θέλεις ἀποτύχει. Ἀρεταὶ τοῦ μοναχοῦ εἶναι ἡ ἐλευθερία ἐκ πάντων τῶν σωματικῶν πραγμάτων, καὶ ὁ εἰς τὰς προσευχὰς σωματικὸς κόπος, καὶ ἡ ἀδιάλειπτος ἐνθύμησις τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν λοιπὸν ἄνευ τούτων τῶν ἀρετῶν δύνασαι νὰ εὐχαριστηθῇς εἰς μόνας τὰς κοσμικὰς ἀρετάς, κρῖνε σὺ ὁ ἴδιος περὶ τούτου.

Ἔρ. Δὲν δύναται ἄρα γε ὁ μοναχός, ὅστις κακοπαθεῖ εἰς τὴν ἡσυχίαν, νὰ ἐξασκήσῃ καὶ τὰς δύο πολιτείας, ἡγουν νὰ

ἔχη εἰς τὴν καρδίαν τὴν μέριμναν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλην τινὰ κοσμικὴν φροντίδα;

Ἄπ. Ἐγὼ μὲν νομίζω, ὅτι καὶ ὅταν ἀφήσῃ τις πάντα τὰ τοῦ κόσμου, καὶ περιορίσῃ ἑαυτὸν ὅλως εἰς τὴν ἡσυχίαν, φροντίζων μόνον περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ψυχῆς, οὐδὲ οὕτω δύναται νὰ πολιτευθῇ ἀνελλιπῶς εἰς τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας, κὰν ὑπάρχῃ ἐκτὸς πάσης σωματικῆς προσπαθείας, πόσω μᾶλλον ἐὰν φροντίσῃ καὶ περὶ ἄλλου τινὸς πράγματος; Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀφῆκεν εἰς τὸν κόσμον ἐκείνους, οἵτινες δουλεύουσιν αὐτῷ πιστῶς, ἵνα ἐπιμελῶνται τὰ πτωχὰ αὐτοῦ τέκνα, καὶ ἐξελέξατο δι' ἑαυτὸν τοὺς μοναχοὺς, ἵνα ὑπηρετῶσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ἐπειδὴ ὅχι μόνον εἰς τὰ πράγματα τῶν ἐπιγείων βασιλέων δύναται νὰ ἴδῃ τις διαφόρους τάξεις ἀνθρώπων, ἐξ ὧν οἱ μὲν εἰσιν ἐνδοξότεροι, καὶ ἴστανται ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ γνωρίζουσι τὰ μυστήρια αὐτοῦ, οἱ δὲ εὐρίσκονται εἰς τὰ ἐξωτερικὰ τοῦ βασιλέως πράγματα—ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πράγματα τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως τὰ αὐτὰ δύναται νὰ ἴδῃ· καθότι ἄλλην παρῤῥησίαν ἔχουσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες διὰ τῆς προσευχῆς μυστηριάζουσι πάντοτε μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰδιαιτέρου ἐπουρανίου καὶ ἐπιγείου πλοῦτου καταξιοῦνται, καὶ ἄλλην ἐξουσίαν δεικνύουσι καθ' ὅλης τῆς κτίσεως ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι διὰ τῶν κτισμάτων καὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων δουλεύουσι τῷ Θεῷ, καὶ διὰ τῆς ἑαυτῶν ἀγαθοεργείας εὐαρεστοῦσιν εἰς αὐτόν, εἰ καὶ τοῦτο ὑπάρχει μέγιστον καὶ ἐπαινετὸν ἔργον. Πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς οἱ μοναχοὶ ὅχι μόνον ἐξ αὐτῶν τῶν ἐλλειπῶν τοῦ Θεοῦ ἔργων νὰ λαμβάνωμεν τύπον καὶ παράδειγμα, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀθλητῶν καὶ ἀγωνιστῶν ἁγίων, οἵτινες ἐπολιτεύθησαν καλῶς καὶ θεαρέστως· καὶ ἐξ ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐγκατέλιπον πάντα τὰ βιωτικά, καὶ ἐγεώργησαν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν, ἐξ ἐκείνων, λέγω, οἱ ὅποιοι περιεφρόνησαν ἅπαξ τὰ γήινα, καὶ ἤπλωσαν τὰς ἑαυτῶν χεῖρας πρὸς τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ.

Διὰ τίνος ἔργου οἱ παλαιοὶ ἅγιοι εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ, προετοιμάσαντες εἰς ἡμᾶς τὴν ὁδὸν ταύτης τῆς πολιτείας; Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐρημίτης, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀρετῶν, ἡ πηγὴ τῆς προφητείας, ἄρα γε ἀναπαύων τοὺς ἀδελφοὺς εἰς τὰ σωματικὰ εὐηρέστησε τῷ Θεῷ ἐντὸς τοῦ ἐγκλειστηρίου αὐτοῦ, ἢ διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἡσυχίας; Δὲν ἀρνοῦμαι δέ, ὅτι καὶ διὰ τῆς σωματικῆς ἀναπαύσεως τῶν ἀδελφῶν πολλοὶ εὐηρέστησαν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλ' οὗτοι εἶναι ὑποδεέστεροι καὶ κατώτεροι ἐκείνων, οἵτινες εὐηρέστησαν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως πάντων τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. Ἡ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν βοήθεια ἐκείνων, οἵτινες ζῶσιν εἰς τὴν ἡσυχίαν, ὑπάρχει ἄλλη, ἡγουν οἱ ζῶντες εἰς τὴν ἡσυχίαν, βοηθοῦσιν ἡμᾶς διὰ τοῦ λόγου, διὰ τῆς συμβουλῆς ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἡ εὐχονται ὑπὲρ ἡμῶν ἐκτὸς τούτων ἂν ὁ ἐν ἡσυχίᾳ ζῶν ἐνθυμῆται, ἡ φροντίζη περὶ βιωτικοῦ τινος πράγματος, δὲν ἔχει πνευματικὴν σοφίαν· διότι τὸ « ἀπόδοτε τὰ καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ », ἡγουν τὰ τοῦ πλησίου εἰς τὸν πλησίον, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Θεόν, δὲν ἐλέχθη διὰ τοὺς ἡσυχαστάς, ἀλλὰ διὰ τοὺς πολυτευομένους ἐκτὸς τῆς ἡσυχίας· ἐπειδὴ ὅσοι ζῶσι κατὰ τὴν ἀγγελικὴν τάξιν, καὶ φροντίζουσι περὶ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, δὲν προσετάχθησαν νὰ εὐαρεστήσωσι τῷ Θεῷ διὰ τῆς μερίμνης τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. Δὲν πρέπει λοιπὸν ὁ μοναχὸς νὰ ἔχη φροντίδα κοσμικοῦ τινος πράγματος, ὅπερ κινεῖ καὶ καταβιβάζει τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ στάσεως.

Ἐὰν δέ τις ἐναντιούμενος εἴπη, ὅτι καὶ ὁ θεὸς ἀπόστολος Παῦλος ἐργάζετο ἰδίαις χερσὶ, καὶ ἐδίδεν ἐλεημοσύνην· ἀποκρίνομαι εἰς αὐτόν, ὅτι μόνος ὁ Παῦλος ἠδύνατο νὰ πράττη τὰ πάντα, ἄλλος Παῦλος ὅμως δὲν γνωρίζομεν, ἂν ἐγένετο, ἢ ἂν κατῴρθωσε τὰ πάντα ὡς ἐκεῖνος· δεῖξόν μοι σὺ ἄλλον τοιοῦτον Παῦλον, καὶ ἐγὼ σοὶ πείθομαι. Λοιπὸν τὰ μερικά

καὶ οἰκονομικῶς γινόμενα μὴ φέρε εἰς τὸ μέσον τῶν καθολικῶν πραγμάτων· ἐπειδὴ ἄλλο εἶναι τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, καὶ ἄλλη ἡ ἐργασία τῆς ἡσυχίας. Σὺ δὲ εἰάν θέλῃς νὰ κρατήσῃς τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας, γενοῦ ὡς τὰ Σεραφίμ, τὰ ὁποῖα δὲν φροντίζουσι ποσῶς περὶ βιωτικοῦ πράγματος, καὶ ἔχε πάντοτε ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλοις ἐπὶ τῆς γῆς, παρὰ σὺ μόνος καὶ ὁ Θεός, τὸν ὁποῖον ἀγωνίζῃ ν' ἀπολαύσῃς, καθὼς ἐδιδάχθης παρὰ τῶν προὑπαρξάντων πατέρων σου· καθοτι εἰάν δὲν σκληρύνῃ τις τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, καὶ εἰάν δὲν ἀπέχῃ σταθερῶς ἐκ τοῦ ἔργου τῆς ἐλεημοσύνης, ὅπως ἀποφύγῃ πᾶσαν ἐγκόσμιον φροντίδα, καὶ εἰάν δὲν ἐπιμείνῃ εἰς μόνην τὴν προσευχὴν κατὰ τοὺς διωρισμένους εἰς αὐτὸν καιρούς, ἀδύνατον ὑπάρχει νὰ ἐλευθερωθῇ ἐκ τῆς παραχῆς καὶ μερίμνης, καὶ νὰ ἐπασχοληθῇ εἰς τὴν ἡσυχίαν.

Ὅταν λοιπὸν σοὶ ἐπέλθῃ λογισμὸς νὰ φροντίσῃς τι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον θέλει διασκορπίσῃ τὴν γαλήνην καὶ ἀταραξίαν τῆς καρδίας σου, εἰπέ πρὸς αὐτὸν, καλὴ μὲν εἶναι ἡ ὁδὸς τῆς ἀγάπης καὶ ἡ διὰ τὸν Θεὸν γινομένη ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ διὰ τὸν Θεὸν δὲν θέλω αὐτήν. Εἶπέ ποτὲ τις μοναχός, ὅστις ἔτρεχε νὰ φθάσῃ τινὰ ἐρημίτην, στάσου πάτερ, ἐπειδὴ διὰ τὸν Θεὸν τρέχω ὀπίσω σου, καὶ ἐκεῖνος ἀπεκρίθη, καὶ ἐγὼ διὰ τὸν Θεὸν φεύγω ἀπὸ σοῦ. Ὁ ἀββάς Ἀρσένιος οὔτε πρὸς ὠφέλειαν, οὔτε πρὸς ἄλλον τινὰ σκοπὸν ἐδέχετό τινα διὰ τὸν Θεόν. Ἄλλος πάλιν διὰ τὸν Θεὸν ὄλην τὴν ἡμέραν ἐδέχετο καὶ συνωμίλει καὶ συνεβούλευε πάντας τοὺς ἐρχομένους εἰς αὐτὸν ξένους· ὁ Ἀρσένιος ὁμως ἀντὶ τούτου ἐξελέξατο τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐλάλει μετὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης τοῦ παρόντος βίου, καὶ μετὰ μεγίστης γαλήνης ἐπλεε διὰ τοῦ πλοίου τῆς ἡσυχίας, καθὼς φανερῶς ἀπεκαλύφθη τοῦτο εἰς τοὺς ἀγωνιστάς· ἐπειδὴ καὶ ὁ ὅρος τῆς ἡσυχίας εἶναι ἡ γενικὴ σιωπὴ. Ἐὰν εὐρεθῆς εἰς

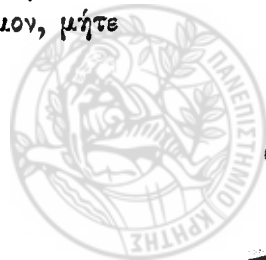

τὴν ἡσυχίαν πλήρης ταραχῆς, καὶ τὸ μὲν σῶμα θορυβήσῃς εἰς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, τὴν δὲ ψυχὴν διὰ τῆς φροντίδος τῶν πραγμάτων, ποίαν ἡσυχίαν ἐξεῖς ἐκ τούτου πρὸς εὐαρέστησιν Θεοῦ, σὺ κρίνον τοῦτο· διότι χωρὶς ν' ἀφήσωμεν πάντα τὰ τοῦ κόσμου, καὶ χωρὶς ν' ἀποφύγωμεν πᾶσαν φροντίδα, ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι κατωρθώσαμεν τὴν πολιτείαν τῆς ἡσυχίας, εἶναι ἐντροπὴ καὶ κατηγορία εἰς ἡμᾶς. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἶη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Π'.

Περιέχων ἀναγκαιότατον καὶ κατὰ πολλὰ χρήσιμον ὑπόμνημα δι' ἕκαστον μοναχόν.

ΑΔΕΛΦΟΣ ΤΙΣ γράφας ποτὲ τοὺς ἐξῆς λόγους, ἐτίθη αὐτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ἐνεθύμιζεν εἰς ἑαυτόν, λέγων· ὦ κατησχυμένε ἄνθρωπε, καὶ πάσης κολάσεως ἄξιε, ἐδαπάνησας πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου εἰς ἀνοησίας, ἀλλὰ παραφυλάττου τοῦλάχιστον κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, ἥτις ὑπάρχει ἡ τελευταία τῶν ἡμερῶν σου, τὰς ὁποίας διῆλθες ματαίως, χωρὶς νὰ πράξῃς καλόν τι ἔργον, καὶ αἱ ὁποῖαι ἐπλούτησαν ἀπὸ καχίας. Μὴ ἐρωτήσῃς πλέον περὶ τοῦ κόσμου, μήτε περὶ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, μήτε περὶ τῶν μοναχῶν, ἢ περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἢ πῶς εὐρίσκονται, μήτε περὶ τῆς ποσότητος τοῦ ἐργοχειρίου αὐτῶν, μηδὲ φροντίσῃς ποσῶς περὶ τούτων. Βλέπε, ὡς διὰ θαύματος ἐξῆλθες ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἐνομίσθης νεκρὸς διὰ τὸν Χριστόν, μὴ θέλε νὰ ζήσῃς πλέον διὰ τὸν κόσμον, μήτε

διὰ τὰ εἰς τὸν κόσμον εὐρισκόμενα πράγματα, ἵνα σὲ προλάβῃ ἢ ἀνάπαυσις, καὶ ζήσης διὰ τὸν Χριστόν. Γίνου ἔτοιμος, ὅπως ὑπομείνης πᾶσαν κατηγορίαν καὶ πᾶσαν ὕβριν καὶ χλευασμὸν καὶ μέμφιν, καὶ δέχου μετὰ χαρᾶς ταῦτα πάντα, ὡς ἄξιός ὑπάρχων δι' αὐτὰ ἐν ἀληθείᾳ· καὶ ὑπόμεινον πάντα κόπον καὶ πᾶσαν θλίψιν καὶ κίνδυνον, προερχόμενον ἐκ τῶν δαιμόνων, τῶν ὁποίων τὰ θελήματα ἐπραξας εὐχαρίστως· ὑπόφερον γενναίως πᾶσαν ἀνάγκην καὶ πάντα τὰ φυσικῶς συμβαίοντα καὶ τὰς πικρότητας· ὑπόμεινον μετὰ ἀδιστακτοῦ πίστεως καὶ τὴν στέρησιν τῶν ἀναγκαίων τοῦ σώματος, τὰ ὁποῖα μετ' ὀλίγον θέλουσι γίνεαι κοπρία, καὶ θέλησον νὰ δεχθῆς ταῦτα πάντα, ἔχων τὴν ἐλπίδα σου εἰς τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ περιμένης παρ' ἄλλου τινὸς ἐλευθέρωσιν ἢ παρηγορίαν, ἀλλὰ ρίψον εἰς τὸν Θεόν τὴν φροντίδα σου, καὶ κατάκρινον εἰς ὅλους τοὺς πειρασμοὺς τὸν ἑαυτὸν σου ὡς αἷτιον ὄλων τούτων. Μὴ σκανδαλισθῆς εἰς οὐδένα, μηδὲ μέμφου τινὰ ἐκ τῶν λυπησάντων σε· διότι ἔφαγες ἐκ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀπηγορευμένου δένδρου, καὶ ἀπέκτησας διάφορα πάθη, τώρα δέχου μετὰ χαρᾶς τὰς πικρότητας, ἵνα σὲ ταραῶσιν ὀλίγον, καὶ ὕστερον θέλεις γλυκανθῆ. Ἄλοίμονον εἰς σὲ καὶ εἰς τὸ φρόνημά σου τὸ βρωμερόν! ἐπειδὴ, ἐνῶ ὑπάρχης πλήρης πάσης ἀμαρτίας, παρημέλησας τὴν ψυχὴν σου, ὡς νὰ ὑπῆρχεν ἀκατάκριτος, καὶ κατέκρινας ἄλλους διὰ τοῦ λόγου ἢ κατὰ διάνοιαν· σοὶ ἀρκεῖ πλέον ἢ τροφὴ τῶν χοίρων, διὰ τῆς ὁποίας ἐτράφης μέχρι τῆς παρουσίας ὥρας. Ποία σχέσις ὑπάρχει πλέον μεταξύ σοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὧ ῥυπαρὲ καὶ ἀκάθαρτε; δὲν ἐντρέπεσαι νὰ συναναστρέφῃσαι μετ' αὐτῶν, ἀφοῦ πολιτεύθης ὡς ἄλογον ζῶον; Ἐὰν τοῦ λοιποῦ προσέξῃς καὶ φυλάξῃς ταῦτα πάντα, ἴσως διὰ τῆς συνεργείας καὶ βοηθείας τοῦ Θεοῦ θέλεις σωθῆ· εἰ δὲ μή, θέλεις ἀπέλθῃ εἰς τὸν σκοτεινὸν καὶ ἀπαρηγόρητον τόπον τῆς κολάσεως καὶ εἰς τὰς κατοικίας τῶν δαιμόνων, τῶν

ὁποίων τὰ θελήματα ἀναιδῶς ἐπραξας. Ἴδου σοὶ λέγω μετὰ βεβαιότητος, ὅτι ἐὰν κινήσῃ ὁ Θεὸς κατὰ σοῦ ἐκδίκησιν, ἵνα σὲ ἀνταμείψῃ διὰ τὰς ὑβρεῖς καὶ ἀτιμίας καὶ μέμφεις, τὰς ὁποίας ἐσυλλογίσθης καὶ ἐλάλησας κατ' αὐτοῦ εἰς διάστημα πολλῶν ἐτῶν, ἅπας ὁ ὄρατος καὶ ἀόρατος κόσμος θέλει κινήθῃ ἐναντίον σου, καὶ θέλει ἐπασχοληθῇ εἰς σέ. Παῦσαι λοιπὸν τοῦλάχιστον εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ ὑπόμεινον τὰ λυπηρὰ ὡς ἀμοιβὰς τῶν κακῶν, ὧν ἐπραξας.

Ταῦτα ἐπανελάμβανεν ἀδιαλείπτως ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος καθ' ὅλον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἵνα, ὅταν ἤθελε συμβῆ εἰς αὐτὸν πειρασμὸς ἢ θλίψις, δυνηθῇ νὰ ὑπομείνῃ μετὰ εὐχαριστήσεως καὶ ὠφεληθῇ. Εἶθε καὶ ἡμεῖς νὰ ὑπομείνωμεν μετὰ εὐχαριστήσεως τὰ ἐπερχόμενα εἰς ἡμᾶς λυπηρὰ, καὶ νὰ ὠφεληθῶμεν διὰ τῆς χάριτος τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, εἰς τὸν ὅποιον πρέπει δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Π Α '.

Περὶ διαφορᾶς τῶν ἀρετῶν, καὶ περὶ τελειότητος παντὸς δρόμου τῆς ἀρετῆς.

Η ΤΕΛΕΙΟΤΗΣ παντὸς δρόμου τῆς ἀρετῆς συνίσταται εἰς ταῦτα τὰ τρία, εἰς τὴν μετάνοιαν, εἰς τὴν καθαρότητα, καὶ εἰς τὴν τελειότητα. Τί δὲ εἶναι μετάνοια; Μετάνοια εἶναι τὸ ν' ἀφήσῃ τις τὰ πρότερα αὐτοῦ ἁμαρτήματα, καὶ νὰ λυπηθῇ δι' αὐτά. Τί εἶναι καθαρότης; Καθαρότης ἐν συντόμῳ εἶναι καρδία ἐλεήμων ὑπὲρ πάσης κτιστῆς φύσεως. Καὶ τί εἶναι τελειότης; Τελειότης εἶναι βαθεῖα ταπεινώσις, ὅπερ ἐστὶ, τὸ ν' ἀφήσῃ τις πάντα τὰ ὀρατὰ καὶ αἰσθητὰ, καὶ πάντα τὰ ἀόρατα καὶ νοητὰ, καὶ νὰ μὴ φροντίξῃ ποσῶς δι' αὐτά.

Ἡρωτήθη πάλιν ἄλλοτε, τί εἶναι μετάνοια ; καὶ εἶπε, μετάνοια εἶναι καρδία συντετριμμένη καὶ τεταπεινωμένη, ἥτοι διπλῆ νέκρωσις ἐκ πάντων τῶν θεληματικῶς γινομένων. Τί δὲ εἶναι καρδία ἐλεήμων ; καὶ εἶπε. Καρδία ἐλεήμων εἶναι καῦσις καρδίας ὑπὲρ πάσης τῆς κτίσεως, ἡγουν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ὀρνέων, καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν δαιμόνων, καὶ ὑπὲρ παντός κτίσματος, ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως καὶ τῆς θεωρίας τῶν ὁποίων ρέουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ δάκρυα, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς συμπαθείας καὶ ἐλεημοσύνης σμικρύνεται ἡ καρδία τοῦ ἐλεήμονος, καὶ δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ ἢ νὰ ἴδῃ, ἢ ν' ἀκούσῃ βλάβην τινά, ἢ λυπηρόν τι γινόμενον εἰς τὴν κτίσιν· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας, καὶ ὑπὲρ τῶν βλαπτόντων αὐτόν, εὐχεται κατὰ πᾶσαν ὥραν μετὰ δακρύων, ὅπως φυλάξῃ αὐτοὺς ὁ Θεός, καὶ ἐλεήσῃ αὐτούς· ἐπίσης εὐχεται καὶ ὑπὲρ τῶν ἐρπετῶν ὡς ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἐλεημοσύνης, ἥτις κινεῖται εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀμέτρως.

Ἄλλοτε πάλιν ἠρωτήθη, τί εἶναι εὐχή ; καὶ εἶπεν. Εὐκαιρία καὶ σχόλασις τῆς διανοίας ἐκ πάντων τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, καὶ τελεία ἐπιστροφή τῆς καρδίας εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· καὶ ὅστις δὲν ἔχει ταῦτα, αὐτὸς σύμμικτον σπόρον σπέρει εἰς τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, ἢ ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ζεύγει βοῦν καὶ ὄνον ὁμοῦ.

Καὶ πάλιν ἠρωτήθη, πῶς δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ τὴν ταπεινώσιν ; καὶ εἶπεν. Ἐὰν ἀδιαλείπτως ἐνθυμῆται τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας καὶ τὴν πλησιάζουσαν ὥραν τοῦ θανάτου, καὶ ἐὰν ἐνδύηται εὐτελεῖ ἐνδύματα, καὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν προτιμᾷ τὸν ἔσχατον τόπον, καὶ ἐργάζεται τὰ εὐτελεῖ ἔργα, καὶ ἐὰν ὑπακούῃ προθύμως ἢ σιωπᾷ πάντοτε, καὶ ἂν δὲν ἀγαπᾷ νὰ παρευρίσκῃται εἰς τὰς συναναστροφάς, καὶ θέλει πανταχοῦ νὰ ᾖ ἄγνωστος καὶ ἀψήφιστος, καὶ ἐὰν δὲν ἔχη κανέν πρᾶγ-

μα ιδιόρρυθμον, καὶ μισῆ τὴν ὁμιλίαν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ δὲν ἀγαπᾷ τὰ κέρδη, καὶ μετὰ τούτων ἐὰν δὲν μέμφηται τινα κατὰ διάνοιαν, καὶ δὲν ἐγκαλῆ τινα ἄνθρωπον, καὶ δὲν ζηλοτυπῆ, καὶ ἐὰν δὲν φροντίζῃ διὰ κανέν κοσμικὸν πρᾶγμα, καὶ νὰ εἶπω ἐν συντόμῳ, ἡ ξενιτεία καὶ ἡ πτωχεία καὶ ἡ διαγωγή τῆς μονώσεως γεννῶσι τὴν ταπείνωσιν καὶ καθαρίζουσι τὴν καρδίαν.

Τὸ δὲ σημεῖον ἐκείνων, ὅτινες ἔφθασαν εἰς τὴν τελειότητα, εἶναι τοῦτο, ὅτι ἐὰν δεκάκις τῆς ἡμέρας παραδοθῶσιν ὑπὲρ τοῦ πλησίον εἰς τὸ πῦρ, δὲν χορταίνουσι, καθὼς εἶπε καὶ ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν μὲν θέλῃς νὰ συγχωρήσῃς τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν, συγχώρησον, εἰ δὲ μή, ἐξάλειψον καὶ ἐμὲ ἐκ τῆς βίβλου, εἰς τὴν ὁποίαν μ' ἔγραψας· καὶ καθὼς ἔλεγεν ὁ μακάριος Παῦλος, ἐπεθύμουν νὰ χωρισθῶ ἐγὼ ἀπὸ τὸν Χριστὸν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ πάλιν, ἤδη χαίρω εἰς τὰς θλίψεις, τὰς ὁποίας ὑπομένω ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν· καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι διὰ τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων ἐδέξαντο θάνατον κατὰ διαφόρους τρόπους.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἀγάπην τῆς κτίσεως παρέδωκε τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν εἰς σταυρικὸν θάνατον· «οὔτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν δοῦναι εἰς θάνατον ὑπὲρ αὐτοῦ·» ὄχι διότι δι' ἄλλου τρόπου δὲν ἐδύνατο νὰ λυτρώσῃ ἡμᾶς, ἀλλ' ἵνα δείξῃ εἰς ἡμᾶς τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ ἀγάπην, καὶ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ πλησιάσῃ ἡμᾶς πρὸς ἑαυτόν· καὶ ἐὰν εἶχεν ἄλλο τι τιμιώτερον τούτου, ἤθελε δώσει αὐτὸ δι' ἡμᾶς, ὅπως δι' αὐτοῦ τὸ ἡμέτερον γένος εὔρεθῇ πλησίον αὐτοῦ· ἐκ δὲ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἀγάπης δὲν ἠυδόκησε νὰ παραβιάσῃ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, κἂν δυνατὸν ὑπῆρχε παρ' αὐτῶ νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλ' ἀφῆκεν, ἵνα διὰ τῆς ἀγάπης καὶ προεραϊσεως τοῦ ἡμετέρου θελήματος πλησιάσωμεν εἰς αὐτόν. Καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ὑπακούσας εἰς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα διὰ τὴν ἀγά-

πην ἡμῶν, ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς τὴν λύπην καὶ ἀτιμίαν, ὡς λέγει ἡ γραφή: «ἀντὶ τῆς χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχρήνης καταφρονήσας.» διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος, καθ' ἣν νύκτα παρεδίδετο· τοῦτο εἶναι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ τοῦ κόσμου διδόμενον εἰς ζωὴν, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ αἷμά μου, τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Οὕτω καὶ πάντες οἱ ἅγιοι εἰς τοῦτον τὸν βαθμὸν τῆς τελειότητος φθάνουσιν, ὅταν γίνωνται τέλειοι, καὶ ἐξομοιοῦνται τῷ Θεῷ διὰ τῆς ὑπερβολικῆς αὐτῶν ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας πρὸς πάντας· καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ζητοῦσιν εἰς ἑαυτοὺς οἱ ἅγιοι, τὸ νὰ ἀφομοιωθῶσι τῷ Θεῷ διὰ τῆς τελείας ἀγάπης τοῦ πλησίον. Οὕτως ἔπραττον οἱ πατέρες ἡμῶν, ὅταν ἔφθανον εἰς ἐκείνην τὴν τελειότητα καὶ ὁμοίωσιν, τὴν περιέχουσαν τὴν ζωὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Λέγουσιν, ὅτι ὁ μακάριος Ἀντώνιος οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ πράξῃ τι, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ὠφέλει τὸν πλησίον αὐτοῦ· διότι εἶχε ταύτην τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ὠφέλεια τοῦ πλησίον ὑπῆρχεν εἰς αὐτὸν τελειοτάτῃ ἀρετῇ. Διηγοῦνται καὶ περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὅτι ἔλεγεν· ἠθελον νὰ εὔρω λωβόν τινα, καὶ νὰ λάβω τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ νὰ δώσω εἰς αὐτὸν τὸ ἰδικόν μου· εἶδες τελείαν ἀγάπην; Καὶ πάλιν, ὅ,τι πρᾶγμα εἶχεν ἐκτὸς τοῦ ἰδίου σώματος, δὲν ὑπέφερε νὰ μὴ ἀναπαύσῃ καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ δι' αὐτοῦ. Καὶ πάλιν ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ εἰς ἀδελφός, καὶ εἶδε τὸ σμιλάριον αὐτοῦ, καὶ ἐπεθύμησεν αὐτό, δὲν ἀφήκεν αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ ἄνευ τοῦ σμιλαρίου. Καὶ τί λέγω ταῦτα; πολλοὶ ἐξ αὐτῶν παρέδωκαν τὰ σώματα αὐτῶν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον εἰς τὰ θηρία, καὶ εἰς τὸ ξίφος, καὶ εἰς τὸ πῦρ. Οὐδεὶς δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὰ μέτρα ταύτης τῆς ἀγάπης, ἐὰν δὲν αἰσθανθῇ κρυπτῶς τὴν ἑαυτοῦ ἐλπίδα· καὶ ὅσοι ἀγαπῶσι τοῦτον τὸν κόσμον, δὲν δύνανται ν' ἀποκτήσωσι τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν ἀποκτᾷ τις τὴν ἀγάπην, αὐτὸν τὸν

Θεὸν ἐνδύεται μετ' αὐτῆς, καὶ ὅστις ἀπέκτησε τὸν Θεόν, εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ πεισθῆ ν' ἀποκτήσῃ ἄλλο τι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα αὐτοῦ ν' ἀποδυθῆ. Ἐὰν ὅμως ἐνδυθῆ τις τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ ἀγαπήσῃ ταύτην τὴν ζωὴν, δὲν θέλει ἐνδυθῆ τὸν Θεόν, ἕως ὅτου ἀφήσει ταῦτα· ἐπειδὴ ἐμαρτύρησε τοῦτο αὐτὸς ὁ Θεός, λέγων· ὅστις δὲν ἀφήσει πάντα, καὶ μισήσῃ καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ γίνῃ μαθητῆς μου· καὶ ὄχι μόνον ν' ἀφήσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ μισήσῃ ταῦτα· καὶ ὅστις δὲν δύναται νὰ γίνῃ μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, πῶς θέλει κατοικήσῃ εἰς αὐτόν;

Ἐρ. Διὰ τί ἡ ἐλπίς εἶναι τόσον γλυκεῖα, καὶ ἡ διαγωγὴ καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἐλαφρά, τὰ ὁποῖα ταχέως ἐκτελοῦνται ὑπὸ τῆς ψυχῆς;

Ἄπ. Ἐπειδὴ ὅταν ἐξυπνισθῆ εἰς τὴν ψυχὴν ἡ φυσικὴ ἐπιθυμία, καὶ ποτίσῃ τοὺς ἀγωνιστὰς τοῦτο τὸ ποτήριον, καὶ μεθύσῃ αὐτούς, δὲν αἰσθάνονται πλέον οὗτοι τοῦτον τὸν κόσμον· ἀλλὰ γίνονται ὡς ἀναίσθητοι εἰς τὰς θλίψεις, καὶ εἰς πᾶσαν ἐργασίαν τῆς διαγωγῆς αὐτῶν, καὶ νομίζουσιν ὡς νὰ περιπατῶσιν εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ὄχι εἰς τὴν γῆν ὡς ἄνθρωποι· ἐπειδὴ δὲν βλέπουσι τὴν σκληρότητα τῆς ὁδοῦ, μήτε ἔχουσι νὰ διαβῶσι βουνοὺς καὶ χειμάρρους· διότι εἰς αὐτούς γίνονται τὰ τραχεὰ εἰς ὁδοὺς ὀμαλοῦς· ἐπειδὴ κατὰ πᾶσαν ὥραν ἔχουσιν ἐστραμμένα τὰ ὄμματα εἰς τὸν Θεόν καὶ πατέρα αὐτῶν. Αὕτη δὲ ἡ ἐλπίς ὡς διὰ δακτύλου δεικνύει εἰς αὐτούς κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται μακρὰν, καὶ εἶναι ἀόρατα, ἀλλὰ βλέπουσι ταῦτα μὲ ξένον τινὰ τρόπον εἰς ἑαυτούς διὰ τοῦ κρυπτοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς πίστεως, καὶ ἐπειδὴ πυροῦνται τὰ μέλη τῆς ψυχῆς ὡς διὰ πυρός, καὶ τὰ μακρὰν εὐρισκόμενα λογίζονται εἰς αὐτούς ὡς παρόντα. Ἐκεῖ λοιπὸν ἐκτείνεται πᾶν διάστημα τῶν λογισμῶν αὐτῶν, καὶ βιάζονται πάντοτε νὰ φθάσωσι· καὶ ὅταν ἄρχωνται νὰ ἐνεργήσωσιν ἀρετὴν τινα, δὲν ἐνεργοῦσιν αὐτὴν μερικῶς, ἀλλὰ

γενικῶς ὄλας διὰ μιᾶς· διότι κάμνουσι τὴν ὁδοιπορίαν αὐτῶν ὄχι διὰ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ, ὡς πάντες, ἀλλ' ἐκλέγουσι σύντομα μονοπάτια οἱ γίγαντες οὗτοι, καὶ φθάνουσι συντομῶς εἰς τὰς αἰωνίους μονάς· καθότι ἡ ἐλπίς θερμαίνει αὐτοὺς ὡς πῦρ, καὶ δὲν δύνανται νὰ παύσωσι τὸν διηνεκῆ δρόμον, τὸν ὁποῖον τρέχουσι μετὰ χαρᾶς· καὶ συμβαίνει εἰς αὐτούς, ὅ,τι λέγει Ἰερεμίας ὁ προφήτης, ἐγὼ εἶπον νὰ μὴ ἐνθυμηθῶ αὐτόν, οὔτε νὰ εἶπω τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο εἰς τὴν καρδίαν μου ὡς πῦρ καῖον, καὶ εἰσδύνον εἰς τὰ ὀστέα μου· οὕτω γίνεται ἡ ἐνθύμησις τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς καρδίας ἐκείνων, οἷτινες μεθούσιν ἐκ τῆς ἐλπίδος τῶν ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ.

Αἱ σύντομοι ὁδοὶ τῶν ἀρετῶν εἶναι αἱ περιεκτικαὶ ἀρεταί· ἐπειδὴ αὐταὶ δὲν ἔχουσι μακρυνὰ διαστήματα, οὔτε τόπον καὶ καιρὸν καὶ εἰσχορπισμὸν περιμένουσιν, ἀλλ' εὐθὺς ἄρχονται, καὶ τελειώνουσιν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ἀπάθεια;

Ἄπ. Ἀπάθεια εἶναι, ὄχι τὸ νὰ μὴ αισθάνηται τις τὰ πάθη, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ δέχεται αὐτά· ἐπειδὴ ἐκ τῶν πολλῶν καὶ διαφορῶν ἀρετῶν, τῶν τε πρακτικῶν καὶ ψυχικῶν, τὰς ὁποίας ἀποκτῶσιν οἱ ἀγωνισταί, ἐξασθενοῦσιν εἰς αὐτοὺς τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ κινήθωσιν εὐκόλως ἐναντίον τῆς ψυχῆς, οὔτε ἡ διάνοια ἔχει χρεῖαν νὰ προσέχη πάντοτε εἰς αὐτά· ἐπειδὴ εἰς πάντα καιρὸν ὑπάρχει πλήρης καλῶν νοημάτων καὶ ἐνοιῶν, καὶ ὅταν ἄρχωνται νὰ κινῶνται τὰ πάθη, αἴφνης ἀρπάζεται αὐτὴ ὑπότινος τῶν ἐννοιῶν τούτων, καὶ οὕτω μένουσι τὰ πάθη ἀνενέργητα, καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Μάρκος ὁ ἀσκητής.

Ὅταν ὁ νοῦς διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τελειῶνῃ τὰς πράξεις τῶν ἀρετῶν, καὶ πλησιάζει εἰς τὴν γνῶσιν, ὀλίγη αἰσθησὶν λαμβάνει ἐκ τοῦ μέρους τοῦ κακοῦ καὶ ἀνοήτου τῆς ψυχῆς· ἐπειδὴ ἀρπάζεται εἰς τὸ ὕψος, καὶ ἀποξενώνει ἑαυτὸν ἐκ πάντων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, καὶ οὕτω διὰ τὴν

ἄγνοιαν τούτων τῶν πραγμάτων, καὶ διὰ τὴν λεπτότητα καὶ ἐλαφρότητα καὶ ταχύτητα αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν ἀσκησιν τῶν ἀρετῶν καθαρίζεται ὁ νοῦς τῶν ἀγωνιστῶν, καὶ ἀποδεικνύεται λαμπρός· ἐπειδὴ ἡ σὰρξ αὐτῶν ἐξηράνθη, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς προσοχῆς καὶ ὑπομονῆς, τὴν ὁποίαν ἔχουσιν εἰς τὴν ἡσυχίαν, ταχέως καὶ εὐκόλως ὀδηγεῖται ὑπὸ τῆς θεωρίας εἰς ἐκπληξιν καὶ θαυμασμὸν ἕκαστος. Διὰ τοῦτο οὗτοι προχωροῦσι κατὰ πολλὰ εἰς τὰς θεωρίας, καὶ ἡ διάνοια αὐτῶν ποτὲ δὲν στερεῖται συνέσεως, οὔτε χωρὶς ἐκείνων, τὰ ἅποια προξενεῖ εἰς αὐτοὺς ὁ καρπὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μεταβάλλονται ποτε, καὶ ἐκ τῆς πολυχρονίου συνηθείας ἐξαλείφονται ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν αἱ ἐνθυμήσεις, αἱ ὁποῖαι κινοῦσι τὰ πάθη εἰς τὴν ψυχὴν, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἐξουσίας τοῦ διαβόλου ἐξασθενεῖ· ἐπειδὴ ὅταν ἡ ψυχὴ δὲν φιλιωθῆ μετὰ τῶν παθῶν διὰ τῆς μελέτης αὐτῶν, δὲν δύναται ταῦτα νὰ ἐξουσιάζωσι τὰς πνευματικὰς αὐτῆς αἰσθήσεις.

Ἔρ. Ποῖα εἶναι τὰ ἐξαιρέτα πράγματα τῆς ταπεινοφροσύνης;

Ἄπ. Καθὼς ἡ ὑψηλοφροσύνη διὰ τῶν λογισμῶν τῆς φαντασίας μετεωρίζει τὴν ψυχὴν, καὶ περιπλανᾷ εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν, οὕτω καὶ ἡ ταπείνωσις περιορίζει αὐτὴν διὰ τῆς ἡσυχίας, καὶ ἐνοῦται μετ' αὐτῆς. Καὶ καθὼς ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι γνωστὴ, οὔτε ὄρατὴ εἰς τοὺς σωματικούς ὀφθαλμούς, οὕτω καὶ ὁ ταπεινόφρων δὲν διακρίνεται μετὰ τῶν ἀνθρώπων εὐρισκόμενος. Καὶ καθὼς ἡ ψυχὴ ὑπάρχει κεκρυμμένη ἐντὸς τοῦ σώματος καὶ ἀφανὴς τοῖς ἀνθρώποις, οὕτω καὶ ὁ ἀληθῆς ταπεινόφρων οὐ μόνον δὲν θέλει νὰ βλέπῃται καὶ νὰ γνωρίζῃται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐὰν ὑπῆρχε δυνατόν ὁ ἴδιος νὰ μηδενίσῃ ἑαυτόν, καὶ ν' ἀπέλθῃ νὰ κατοικήσῃ εἰς ἡσυχον τόπον, καὶ ν' ἀφήσῃ παντελῶς τὰ πρῶτα αὐτοῦ νοήματα καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων, καὶ νὰ γίνῃ ὡς μὴ ὑπάρχων εἰς τὸν κόσμον, μήτε νὰ γνωρίζῃται ὑπὸ τῆς ἰδίας

αὐτοῦ ψυχῆς· καὶ ὅσον κρύπτεται, καὶ ἀποχωρεῖ ἐκ τοῦ κόσμου, τοσοῦτον πλησιάζει πρὸς τὸν δεσπότην αὐτοῦ καὶ Κύριον.

Ὁ ταπεινόφρων δὲν ἀναπαύεται ποτε νὰ βλέπῃ τὰς συναθροίσεις καὶ τὴν ταραχὴν τῶν ἀνθρώπων, οὔτε τὰς κινήσεις καὶ τὰς φωνὰς αὐτῶν καὶ τὰς φροντίδας καὶ τὴν ἡδονὴν τῆς τρυφῆς, ἐξ ἧς γεννᾶται ἡ ἀσωτεία, οὔτε ἀναπαύεται εἰς τὰς συνομιλίαις καὶ εἰς τὸν διασχορπισμὸν τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ προκρίνει νὰ ᾔναι περιφρονημένος καὶ μεμονωμένος εἰς τὴν ἡσυχίαν, καὶ ἐξ ὧν εἶναι ἐπιθυμητὰ εἰς αὐτὸν ἡ σμικρότης, καὶ ἡ ἀκτημοσύνη, καὶ ἡ ἀνέχεια, καὶ ἡ πτωχεία, παρὰ τὰ πολλὰ πράγματα· καὶ προτιμᾷ πάντοτε νὰ εὐρίσκηται εὐκαιρος καὶ ἀμέριμνος, ἵνα μὴ οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ περιπλανῶνται τῆδε κάκεισε· διότι ὑπάρχει πληροφορημένος, ὅτι ἐὰν δοθῇ εἰς πολλὰ πράγματα, δὲν θέλει μείνει ἄνευ ταραχῆς καὶ συγχύσεως τῶν λογισμῶν· ἐπειδὴ τὰ πολλὰ πράγματα ἀπαιτοῦσι καὶ πολλὰς φροντίδας, καὶ εἶναι συσσόρευσις διαφόρων συνθέτων λογισμῶν, καὶ ὅταν πέσῃ εἰς τὰ τοιαῦτα, χάνει πλέον τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ ᾔναι ἀμέριμνος ἐκ τῶν γηίνων πραγμάτων· φροντίζει δὲ μόνον διὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα τοῦ σώματος, καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς· ἀλλ' ἐὰν αἱ ἀναγκαῖαι τοῦ σώματος χρεῖται ἐμποδίζουσιν αὐτὸν ἐκ τῶν καλῶν περὶ ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας λογισμῶν, τότε ἄρχεται νὰ βλάπτῃ καὶ νὰ βλάπτῃται, καὶ ἐντεῦθεν ἀνοίγεται θύρα εἰς τὰ πάθη, καὶ ἀποχωρεῖ ἢ ἀταραξία τῆς διακρίσεως, καὶ φεύγει ἢ ταπεινώσις, καὶ κλείεται ἢ θύρα τῆς εἰρήνης. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀναγκάζεται νὰ προσυλλάσσηται ἐκ τῶν πολλῶν πραγμάτων· καὶ οὕτω πράττων εὐρίσκει διὰ παντὸς εἰς ἑαυτὸν ἀταραξίαν, καὶ ἀνάπαυσιν, καὶ εἰρήνην, καὶ ἐπιείκειαν καὶ εὐλάβειαν.

Εἰς τὸν ταπεινόφρονα δὲν ὑπάρχει ποτὲ βία, ἢ ταχύτης, ἢ σύγχυσις, οὔτε νοήματα θερμὰ ἢ ἐλαφρά, ἀλλὰ πάντοτε εὐ-

ρίσκεται εἰς ἀνάπαυσιν. Ἐάν κολληθῆ ὁ οὐρανὸς μετὴν γῆν, ὁ ταπεινόφρων δὲν τρομάζει. Πᾶς ταπεινόφρων εἶναι καὶ ἡσύχιος, ὄχι ὅμως καὶ πᾶς ἡσύχιος ταπεινόφρων. Ἐάν τις ᾗναι ταπεινόφρων, εἶναι καὶ περιορισμένος, ἀλλὰ περιορισμένους εὐρίσκει πολλούς, χωρὶς νὰ ᾗναι καὶ ταπεινόφρονες· καὶ τοῦτο εἶναι, ὅπερ εἶπεν ὁ Κύριος «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτος εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὕρισητε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.» Ὁ ταπεινόφρων εἰς πᾶσαν περίστασιν εὐρίσκεται εἰς ἀνάπαυσιν· ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει τι εἰς αὐτόν, τὸ ὅποῖον νὰ κινή, ἢ νὰ ταραττή τὴν διάνοιαν αὐτοῦ· καὶ καθὼς δὲν δύναται τις νὰ τρομάξῃ ὄρος, οὕτω οὐδὲ τὴν διάνοιαν τοῦ ταπεινόφρονος δύναται νὰ τρομάξῃ· καὶ ἐάν ᾗ δυνατὸν νὰ εἴπη τις, καὶ ἴσως δὲν εἶναι ἄτοπον νὰ εἴπωμεν τοῦτο, ὅτι ὁ ταπεινόφρων δὲν εἶναι ἐκ τούτου τοῦ κόσμου· ἐπειδὴ οὔτε εἰς τὰς λύπας φοβεῖται καὶ μεταβάλλεται, οὔτε εἰς τὰς χαρὰς εὐχαριστεῖται καὶ ἀναπαύεται, ἀλλ' ὅλη αὐτοῦ ἡ εὐχαρίστησις καὶ ἡ χαρὰ συνίσταται εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ δεσπότη Χριστοῦ. Εἰς τὸν ταπεινόφρονα ἀκολουθεῖ ἡ συμπάθεια, ἡ σωφροσύνη τῶν αἰσθήσεων, φωνὴ μετρία, ὀλιγολογία, καταφρόνησις τοῦ ἑαυτοῦ του, ἔνδυμα εὐτελές, περιπάτημα εὐτακτον, τὸ προσέχειν κάτω, τὸ ὑπερβαίνειν τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, ἡ ταχύτης τῶν δακρύων, ψυχὴ μεμονωμένη, καρδιά συντετριμμένη, ἀκινήσια τοῦ θυμοῦ, αἰσθήσεις περιορισμέναι, σμικρότης πραγμάτων, σμικρότης εἰς πᾶσαν σωματικὴν χρείαν, τὸ ὑποφέρειν, τὸ ὑπομένειν, τὸ μὴ φοβεῖσθαι, ἀνδρία τῆς καρδίας, ὑπομονὴ εἰς τοὺς πειρασμούς, συλλογισμοὶ βαρεῖς, σβέσις λογισμῶν, φύλαξις τῶν μυστηρίων τῆς σωφροσύνης, ἡ ἐντροπή, ἡ εὐλάβεια, καὶ πρὸ πάντων ἡ παντοτεινὴ ἡσυχία, καὶ τὸ νὰ μὴ ἤξεύρῃ τι, ἀφ' ὅσα συμβαίνουσιν εἰς τὸν κόσμον.

Εἰς τὸν ταπεινόφρονα δὲν συμβαίνει ποτὲ ἀνάγκη, ἥτις νὰ φέρῃ εἰς αὐτόν σύγχυσιν καὶ ταραχὴν· ὁ ταπεινόφρων ὅταν

μένη μόνος, έντρέπεται έαυτόν. Έγώ δέ λέγω μετά θαυμασμοῦ, ότι εάν ύπάρχη τις άληθής ταπεινόφρων, όταν παρίσταται ένώπιον του Θεοῦ, δέν θέλει τολμήσει νά προσευχηθῆ, ἢ νά ζητήσῃ τι, ἢ νά ἠξεύρῃ τὸ τί προσεύχεται, αλλά σιωπῶν, θέλει περιμένει μόνον τὸ έλεος του Θεοῦ, καί ὁποῖον ἄρα θέλημα θέλει εξέλθῃ δι' αὐτόν εκ του προσώπου τῆς προσκυνητῆς μεγαλωσύνης του Θεοῦ, του ὁποῖου θρόνος εἶναι τὰ νέφη, καί ὁ ὁποῖος θαμβώνει τὰ ὄμματα τῶν Σεραφίμ, καί ἡ ἀρετῆ αὐτοῦ ἐπιβάλλει σιωπῆν εἰς πάντα τὰ ἀγγελικά τάγματα· καί μόνον τοῦτο τολμᾷ νά εἶπῃ, Κύριε, γενηθήτω ἐπ' ἐμοί τὸ πανάγιόν σου θέλημα. Καί ἡμεῖς αὐτὸ ἄς λέγωμεν πάντοτε δι' εαυτοῦς.

Λ Ο Γ Ο Σ Π Β'.

Περὶ τοῦ ὅτι ἀκόπως εἰσέρχεται ἡ ψυχὴ εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, ἐὰν ἡσυχάσῃ ἀπὸ τε τοῦ κόσμου καὶ τῶν βιωτικῶν φροντίδων.

ΟΤΑΝ δέν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἐξωθεν βιωτικαὶ φροντίδες, ἀλλὰ μένει εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς κατάστασιν, δέν θέλει κοπιᾷσει, ἵνα ἔλθῃ εἰς κατανόησιν τῆς σοφίας του Θεοῦ· διότι ὁ χωρισμὸς αὐτῆς εκ του κόσμου καὶ ἡ ἡσυχία φυσικῶς κινουσιν αὐτὴν εἰς τὸ νά καταλάβῃ τὰς αἰτίας τῶν κτισμάτων του Θεοῦ· εκ τούτου ὅθεν ὑψοῦται πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀπορεῖ καὶ θαυμάζει, καὶ μένει πλησίον του Θεοῦ· ἐπειδὴ ὅταν δέν εἰσέλθωσιν ἐξωθεν νοήματα εἰς τὴν ψυχὴν, τὰ φυσικά αὐτῆς νοήματα ἀναδρῦουσιν εἰς αὐτὴν διὰ παντός εκ τῶν θαυμα-

σίων τοῦ Θεοῦ· ὅταν ὁμως εὐρεθῇ ἡ ψυχὴ ἐκτὸς τούτων, εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ ἔλαβεν αὐτὴ ἐναντίαν τινα ἐνθύμησιν ἐκ τινος αἰτίας, ἢ αἰ αἰσθήσεις ἐκίνησαν κατ' αὐτῆς ταραχὴν ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πραγμάτων. Ὅταν αἰ αἰσθήσεις περιορισθῶσι διὰ τῆς ἡσυχίας, καὶ αἰ ἐνθυμήσεις παλαιωθῶσι διὰ τῆς βοηθείας αὐτῆς, τότε δύναται νὰ ἴδῃ τις, ὅποιοι εἶναι οἱ φυσικοὶ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς, καὶ ὅποια ἡ φύσις αὐτῆς, καὶ ὁποίους θησαυροὺς ἔχει αὐτὴ κεκρυμμένους εἰς ἑαυτήν. Θησαυροὶ δὲ τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ νὰ κατανοῇ τὰς ἀσωμάτους φύσεις τῶν τε ἀγγέλων καὶ τῶν δαιμόνων, τῶν ὁποίων ἡ κατανόησις κινεῖται εἰς αὐτὴν ἀφ' ἑαυτῆς ἄνευ τινὸς προνοίας ἡκόπου· δὲν γνωρίζει ὁμως ὁ ἄνθρωπος, ὅτι κινοῦνται τοιοῦτοι λογισμοὶ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· διότι τίς ὑπῆρξεν ὁ διδάσκαλος αὐτῶν; ἢ πῶς θέλει καταλάβῃ τοῦτο; καὶ ἐὰν καταλάβῃ, πῶς θέλει φανερώσει τοῦτο εἰς ἄλλους; ἢ ποῖος ὑπῆρξεν εἰς αὐτὸν ὁδηγὸς δι' ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον αὐτὸς παρ' ἄλλου τινὸς δὲν ἔμαθε;

Τοιαύτης οὔσης τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς, τὰ πάθη λοιπὸν εἶναι προσθήκη εἰς αὐτὴν ἐκ τινος αἰτίας· ἐπειδὴ φυσικῶς ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπαθής. Ὅταν ἀκούσης εἰς τὴν θείαν γραφὴν πάθη ψυχικά, καὶ πάθη σωματικά, γνωρίζε, ὅτι διὰ τὰς αἰτίας τῶν παθῶν λέγονται· διότι ἡ ψυχὴ φυσικῶς ὑπάρχει ἀπαθής, ὅπερ οἱ ἐξωτερικοὶ φιλόσοφοι δὲν παραδέχονται, ἐπίσης καὶ ὅσοι ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀκολουθοῦσιν αὐτούς, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι οὕτω πιστεύομεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπαθῆ ἐποίησε τὸν κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἄνθρωπον· κατ' εἰκόνα δὲ τοῦ Θεοῦ λέγω τὸν ἄνθρωπον, ὄχι κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ψυχὴν, ἥτις ὑπάρχει ἀόρατος· ἐπειδὴ πᾶσα εἰκὼν γίνεται καθ' ὁμοίωσιν ἄλλης προὑπαρξάσης εἰκόνας, καὶ ἀδύνατον εἶναι ζωγράφος τις νὰ παραστήσῃ εἰκόνα, χωρὶς νὰ ἴδῃ πρότερον ἄλλην εἰκόνα, ὥστε πρέπει νὰ πιστεύῃς, ὅτι τὰ πάθη, ὡς προεῖπον, δὲν εἶναι τῆς ψυχῆς· ἐὰν ὁμως ἐναντιῆται τις

εις τοῦτο, ἐγὼ θέλω ἐρωτήσαι αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἄς μοὶ ἀποκριθῆ.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ φύσις τῆς ψυχῆς; ἄρα γε ἀπαθῆς ὑπάρχει ἡ ψυχὴ καὶ πλήρης φωτός, ἢ ἐμπαθῆς καὶ σκοτεινῆ;

Ἄπ. Ἐάν ποτε ἡ φύσις τῆς ψυχῆς ὑπῆρχε φωτεινὴ καὶ καθαρὰ, διότι ὑπεδέχετο τὸ μακάριον ἐκεῖνο φῶς τοῦ Θεοῦ, ἐπίσης βέβαια καὶ ὅταν ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς τάξιν καὶ κατάστασιν εὐρίσκεται νὰ ᾔῃ ἀπαθῆς. Λοιπὸν ὅταν ἡ ψυχὴ κινηθῆ ἐμπαθῶς, ὁμολογουμένως ὑπάρχει ἐκτὸς τῆς ἰδίας αὐτῆς φύσεως, καθὼς καὶ τὰ τέκνα τῆς ἐκκλησίας βεβαιοῦσιν· ὥστε τὰ πάθη ὕστερον εἰσῆχθησαν εἰς αὐτήν, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ πάθη εἶναι ἴδια τῆς ψυχῆς, καὶ ὑπ' αὐτῶν κινεῖται αὕτη· λοιπὸν ὑπάρχει φανερόν, ὅτι διὰ τῶν ἐξωτερικῶν παθῶν κινεῖται αὕτη, καὶ ὄχι διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς· καὶ ἐάν, ὑπὸ τούτων τῶν παθῶν κινουμένης τῆς ψυχῆς ἄνευ τοῦ σώματος, κατὰ τοῦτο λέγωνται φυσικά, λοιπὸν ἡ πείνα, καὶ ἡ δίψα καὶ ὁ ὕπνος πρέπει νὰ λέγωνται ψυχικὰ πάθη· ἐπειδὴ πάσχει καὶ ἀπὸ αὐτά, καὶ στενάζει μετὰ τοῦ σώματος εἰς τὴν ἐκκοπὴν τῶν μελῶν, καὶ εἰς τοὺς πειρητούς, καὶ εἰς τὰς ἀσθενείας, καὶ εἰς τὰ παρόμοια· διότι ἡ ψυχὴ διὰ τῆς ἐνώσεως αὐτῆς μετὰ τοῦ σώματος συμπάσχει μετ' αὐτοῦ, καθὼς καὶ τὸ σῶμα συμπάσχει μετὰ τῆς ψυχῆς, καὶ συγκινεῖται ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς ψυχῆς, καὶ συμμετέχει τῶν θλίψεων αὐτῆς. Ἐγὼ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας.

Λ Ο Γ Ο Σ Π Γ'.

Περὶ ψυχῆς καὶ παθῶν καὶ καθαρότητος
νοός, κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν.

ΕΡΩΤ. Ποία εἶναι ἡ φυσικὴ κατάστασις τῆς ψυχῆς, καὶ ποία ἡ παρὰ φύσιν, καὶ τίς ἡ ὑπὲρ φύσιν;

Ἄπ. Ἡ μὲν φυσικὴ κατάστασις τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ γνῶσις τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν νοητῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ· ἡ δὲ ὑπερφυσικὴ εἶναι ἡ κίνησις τῆς θεωρίας τῆς ὑπερουσίου Θεότητος· ἡ δὲ παρὰ φύσιν εἶναι ἡ εἰς τὰ πάθη κίνησις, καθὼς λέγει καὶ ὁ θεὸς Βασίλειος ὅτι ἡ ψυχὴ, ὅταν εὔρεθῃ κατὰ φύσιν, ἄνω διάγει καὶ πολιτεύεται· ὅταν δὲ εὔρεθῃ ἐκτὸς τῆς ἰδίας αὐτῆς φύσεως, τότε εὑρίσκεται κάτω εἰς τὴν γῆν· καὶ ὅταν μὲν εὑρίσκηται ἄνω, εἶναι ἀπαθής, ὅταν ὁμως κατέλθῃ ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτῆς τάξεως, κυριεύουσιν αὐτὴν τὰ πάθη. Ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται φανερόν, ὅτι τὰ ψυχικὰ πάθη δὲν εἶναι κατὰ φύσιν ψυχικά. Ἐὰν δὲ ἡ ψυχὴ κινῆται καὶ εἰς τὰ κατηγορημένα πάθη τοῦ σώματος, ὡς εἰς τὴν πείναν καὶ δίψαν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐπεβλήθη εἰς αὐτὴν νόμος διὰ τὰ τοιαῦτα πάθη, διὰ τοῦτο δὲν εἶναι τόσον κατηγορημένη, καθὼς διὰ τὰ λοιπὰ μεμπτὰ πάθη. Διὰ τοῦτο ἐνίοτε ὁ Θεὸς συγχωρεῖ εἰς τινὰς νὰ πράξωσι τι, τὸ ὁποῖον νομίζεται ἄτοπον, καὶ ἀντὶ μέμψεως καὶ ἐλέγχων βραβεύονται οἱ τοιοῦτοι διὰ καλῶν ἀμοιβῶν, καθὼς ἐπραξεν ὁ προφήτης Ὡσιέ, ὅστις ἐνυμφεῖθη πόρνην· ὡς καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι κατὰ προσταγὴν τοῦ Μωϋσέως ἐφόνευσαν τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς· καὶ καθὼς ὁ προφήτης Ἡλίας, ὑπὸ ζήλου κινούμενος, ἐφόνευσε τοὺς ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης· λέγουσιν ὁμως, ὅτι ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ θυμὸς εἶναι φυσικά εἰς τὴν ψυχὴν. Καὶ ταῦτα εἶναι τὰ πάθη τῆς ψυχῆς.

Ἐρ. Ποῖον ἐκ τῶν δύο, ὅταν ἡ ἐπιθυμία τῆς ψυχῆς ἐξαφθῇ εἰς τὰ θεῖα πράγματα, εἶναι κατὰ φύσιν, ἢ ὅταν εὔρεθῇ εἰς τὰ γήινα καὶ εἰς τὰ σωματικά; Καὶ διὰ τί ἐξάπτεται ἡ φύσις τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ θυμοῦ; καὶ πῶς λέγεται φυσικός ὁ θυμός; ἄρα γε διότι θυμοῦται διὰ τινὰ σαρκικὴν ἐπιθυμίαν, ἢ φθόνον, ἢ κενοδοξίαν, ἢ δι' ἄλλο τι παρόμοιον, ἢ τὸ ἐναντίον τούτων;

Ἄπ. Ἀποκρινόμεθα πρὸς ταῦτα, λέγοντες ἐν συντόμῳ. Πολλὰ λέγει ἡ θεία γραφή περὶ τούτου, καὶ πολλάκις τίθησιν ὀνόματά τινα ὄχι κυριολεκτικῶς ἕσα ὀνόματα λ. χ. ἀνήκουσιν εἰς τὸ σῶμα ἀποδίδει αὐτὰ εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ τὰ ὀνόματα τῆς ψυχῆς ἀποδίδει εἰς τὸ σῶμα χωρὶς νὰ κάμη διάκρισιν τινὰ· ἀλλ' οἱ φρόνιμοι ἤξεύρουσι τὸ ἰδίωμα τοῦτο τῆς γραφῆς. Καθὼς τὰ ὀνόματα τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου λέγονται διὰ τὸ πανάγιον αὐτοῦ σῶμα, ὅπερ δὲν συμβιδάσεται, οὔτε ὑπάρχει καμμία σύγκρισις μετὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· καὶ πάλιν, τὰ ταπεινὰ ὀνόματα τοῦ σώματος λέγονται διὰ τὴν θεότητα αὐτοῦ· καὶ πολλοὶ μὴ νοήσαντες τὸν σκοπὸν τῶν θείων λογίων, κατὰ τοῦτο ἔπεσαν πτώμα ἀειόρθωτον οὔτω συμβαίνει καὶ εἰς τὰ τῆς ψυχῆς, καὶ εἰς τὰ τοῦ σώματος. Ἐὰν ἡ ἀρετὴ ὑπάρχῃ φυσικῆ ὑγεία τῆς ψυχῆς, τὰ πάθη λοιπὸν εἶναι ἀββρωστία αὐτῆς, τὰ ὅποια ἔπειτα εἰσῆχθησαν εἰς τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς, καὶ ἀφῆρσαν τὴν ὑγείαν αὐτῆς· φανερόν λοιπὸν εἶναι, ὅτι ἡ ὑγεία προὔπηρχεν εἰς τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς, ἢ δὲ ἀββρωστία ἀκολούθως συνέβη εἰς αὐτήν. Καὶ εἰ ταῦτα ἔχωσιν οὕτως, ὡς καὶ ἔχουσι, καὶ εἶναι ἀληθῆ, λοιπὸν ἡ ἀρετὴ ὑπάρχει φυσικῶς εἰς τὴν ψυχὴν, τὰ δὲ πάθη εἶναι ἐκτὸς τῆς φύσεως αὐτῆς.

Ἐρ. Τὰ σωματικὰ πάθη φυσικῶς λέγονται εἰς τὸ σῶμα, ἢ κατὰ συμβεβηχός; καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, τὰ ὅποια εὔρισκονται εἰς αὐτήν διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα σχέσιν, φυσικῶς λέγονται εἰς αὐτήν, ἢ καταχρηστικῶς;

Ἄπ. Τὰ μὲν πάθη τοῦ σώματος δὲν πρέπει τις μετὰ θάρ-

ρους να λέγη, ὅτι εἶναι καταχρηστικῶς· τὰ δὲ πάθη τῆς ψυχῆς, καθόσον ὑπάρχει γνωστόν, καὶ παρὰ πάντων ὁμολογεῖται, ὅτι ἡ ψυχὴ ἐκ φύσεως ὑπάρχει καθαρὰ, πρέπει μετὰ θάρρους να λέγη τις, ὅτι δὲν εἶναι εἰς αὐτὴν φυσικῶς· διότι ἡ ἀβρωστία εἶναι δευτέρα ἀπὸ τὴν ὑγείαν, καὶ δὲν δύναται ποτε μία καὶ ἡ αὐτὴ φύσις να ᾗναι καὶ καλὴ καὶ κακὴ, ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἡ μία προηγεῖται τῆς ἄλλης, καὶ ἐκείνη εἶναι ἡ φυσικὴ, ἣτις προὔπηρξε τῆς ἄλλης· διότι πᾶν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον εἶναι κατὰ συμβεβηκός, δὲν λέγεται, ὅτι εἶναι ἐκ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐπέρχεται ἔξωθεν εἰς αὐτὴν, καὶ εἰς πάντα τὰ κατὰ συμβεβηκός γινόμενα ἀκολουθεῖ μεταβολή, ἡ δὲ φύσις δὲν μεταβάλλεται, οὔτε μετακινεῖται.

Πᾶν πάθος, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ πρὸς ὠφέλειαν, δίδεται ὡς δῶρον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· τὰ σωματικὰ πάθη πρὸς ὠφέλειαν καὶ αὔξησιν αὐτοῦ ἐτέθησαν εἰς αὐτό, ἐπίσης καὶ τὰ ψυχικὰ· ἀλλ' ὅταν τὸ σῶμα διὰ τὴν στέρησιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ χρειῶν ἀναγκασθῇ να ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ στάσεως, καὶ ν' ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν, τότε ἐξασθενεῖ καὶ βλάπτεται· ὁμοίως καὶ ἡ ψυχὴ ὅταν ἀφήσῃ τὰ ἴδια αὐτῆς, καὶ ἀκολουθήσῃ τὸ σῶμα, τότε καὶ αὐτὴ βλάπτεται· διότι ταῦτα τὰ δύο ἐναντιοῦνται πρὸς ἀλληλα, καθὼς λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος· « τὸ πνεῦμα ἐπιθυμεῖ κατὰ τῆς σαρκός, καὶ ἡ σὰρξ κατὰ τοῦ πνεύματος. » Λοιπὸν ἄς μὴ βλασφημῇ τις τὸν Θεόν, λέγων, ὅτι αὐτὸς ἔθηκε τὰ πάθη καὶ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὴν φύσιν ἡμῶν· διότι αὐτὸς μὲν ἔθηκεν εἰς τὰς δύο φύσεις τῆς τε ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τὰ ἀξάγοντα καὶ τὰς δύο, ἀλλ' ὅταν συμφωνήσῃ ἡ μία φύσις μετὰ τῆς ἄλλης, τότε ἐκάστη φύσις δὲν εὐρίσκειται πλέον εἰς τὰ ἑαυτῆς ἰδιώματα, ἀλλ' εἰς τὰ ἐναντία. Ἐὰν τὰ πάθη ὑπῆρχον φυσικῶς εἰς τὴν ψυχὴν, διὰ ποίαν αἰτίαν να βλαφθῇ ὑπ' αὐτῶν; καθότι ὅσα εἶναι ἴδια τῆς φύσεως, αὐτὰ δὲν βλάπτουσιν αὐτὴν.

Ἐρ. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν τὰ σωματικὰ πάθη, τὰ ὁποῖα

αυξάνουσι καὶ ἐνδυναμοῦσι τὸ σῶμα, βλάπτουσι τὴν ψυχὴν, εἰάν δὲν ἦναι ἴδια αὐτῆς; καὶ διὰ τί ἡ ἀρετὴ τὸ μὲν σῶμα παιδεύει καὶ τυραννεῖ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐξάνει;

Ἄπ. Δὲν βλέπεις, ὅτι τὰ εὐρισκόμενα ἔξω τῆς φύσεως βλάπτουσι αὐτήν; διότι ἐκάστη φύσις, ὅταν πλησιάσῃ εἰς τὰ ἑαυτῆς, γέμει ἀπὸ εὐφροσύνης. Θέλεις νὰ μάθῃς ποῖον εἶναι τὸ ἴδιον ἐκάστης τούτων τῶν φύσεων; βλέπε ὅτι ὅσα βοηθοῦσι ἐκάστην, αὐτὰ εἶναι ἴδια αὐτῆς, ὅσα δὲ βλάπτουσι, εἶναι ξένα, ἐπεισῆλθον ἔξωθεν· ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι γνωστὸν, ὅτι τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἐναντιοῦνται πρὸς ἀλλήλα, ἔπεται, ὅτι πᾶν ὅ,τι βοηθεῖ τὸ σῶμα, δίδει εἰς αὐτὸ καὶ ἀνάπαυσιν. Ὅταν ἡ ψυχὴ συμφωνήσῃ μετὰ τοῦ σώματος, δὲν λέγεται, ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς καταστασιν· καθότι τὰ φυσικῶς ἴδια τοῦ σώματος εἶναι θάνατος τῆς ψυχῆς, καταχρηστικῶς ὅμως ἀποδίδονται εἰς αὐτήν, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ ἐλευθερωθῇ, ἐν ὅσῳ φορεῖ τοῦτο τὸ σῶμα· διότι φυσικῶς μετέσχεν ἐκ τῶν λυπηρῶν τοῦ σώματος διὰ τὴν ἔνωσιν τῆς κινήσεως αὐτῆς, ἣτις ὑπάρχει ἠνωμένη μετὰ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος ἀπὸ τὴν ἀκατανόητον σοφίαν τοῦ Θεοῦ· εἰάν δὲ καὶ ἠνώθησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλ' ἡ κίνησις τοῦ σώματος διακρίνεται ἀπὸ τὴν κίνησιν τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ θέλημα τοῦ σώματος ἀπὸ τὸ τῆς ψυχῆς, καθὼς καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ψυχὴν. Ἡ δὲ φύσις δὲν μεταβάλλεται μὲν, ἀλλ' ἐκάστη ἐκ τούτων, ἂν καὶ κλίνῃ παραπολύ εἴτε πρὸς τὴν ἀμαρτίαν, εἴτε πρὸς τὴν ἀρετήν, κινεῖται διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς θελήματος. Ὅταν ἡ ψυχὴ ἀπαλλαγῇ ἐκ τῶν φροντίδων τοῦ σώματος, τότε τίθησιν ὅλως εἰς ἐνέργειαν τὰς ἰδίας αὐτῆς κινήσεις διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ εὐρισκόμενη, ἐπασχολεῖται εἰς ἀκατανόητα πράγματα· καὶ ὅμως, κἂν διατίθεται οὕτω, δὲν δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἐνθυμηθῇ τὰ ἴδια αὐτοῦ· καὶ εἰάν πάλιν τὸ σῶμα εὐρεθῇ

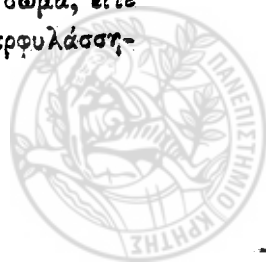

εις τὰς ἀμαρτίας, οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς διεγείρονται ἐλευ-
θέρως εἰς τὴν διάνοιαν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ καθαρότης τοῦ νοός;

Ἄπ. Καθαρός κατὰ τὸν νοῦν δὲν ὑπάρχει ἐκεῖνος ὅστις δὲν γνωρίζει τὸ κακόν, διότι θέλει εἶσθαι ὡς κτῆνος, οὔτε ὅστις ἐκ φύσεως ὑπάρχει ὡς νήπιον, οὔτε ὅστις λαμβάνει πρόσωπον· ἀλλὰ κυρίως εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις μετὰ τὴν πρᾶ-
ξιν τῶν ἀρετῶν ὑψοῦται καὶ διαλογίζεται τὰ θεῖα πράγματα· καὶ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἄνευ τῆς δοκιμῆς τῶν λογισμῶν δὲν δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ τοῦτο· διότι ἄλλως, δὲν πρέπει νὰ ᾔναι ἐνδεδυμένον σῶμα φθαρτόν· καθόσον μάλιστα ἡμεῖς δὲν τολμῶμεν νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἡ φύσις ἕως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου δὲν πολεμεῖται, ἢ δὲν βλάπτεται.

Ἡ κίνησις τῶν λογισμῶν προέρχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τέσσαρά τινα· πρῶτον ἀπὸ τὰ φυσικὸν θέλημα τῆς σαρκός· δεύτερον ἀπὸ τὴν φαντασίαν τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, τὰ ὅποια ἀκούει ἢ βλέπει ὁ ἄνθρωπος· τρίτον ἀπὸ τὰς προλήψεις, ἡγουν ἀπὸ τὰς ἐνθυμήσεις τῶν προλαβουσῶν πράξεων, καὶ ἀπὸ τὴν παραλυσίαν τῆς ψυχῆς, κινουμένης ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔχει κατὰ νοῦν· καὶ τέταρτον ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῶν δαιμόνων, οἵτινες πολεμοῦσιν ἡμᾶς δι' ὅλων τῶν παθῶν. Διὰ τοῦτο ἕως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ μὴ ἔχη λογισμοὺς καὶ πόλεμον, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Ἐὰν δὲ πρὸ τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ὑπάρχη δυνατόν νὰ καταργηθῇ μία ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων αἰτιῶν, ἢ τὸ σῶμα νὰ μὴ ζητῇ τὰ ἀναγκαῖα, καὶ νὰ μὴ ἀναγκασθῇ ὡς ἐκ τούτου νὰ ἐπιθυμῆσῃ τι ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, σὺ κρίνον· εἰ δὲ καὶ εἶναι ἄτοπον τὸ νὰ φαντασθῇ τις κανέν ἐκ τούτων· ἐπειδὴ ἡ φύσις ἔχει ἀνάγκην ἐκ ταύτων· λοιπὸν τὰ πάθη κινοῦνται εἰς πάντα, ὅστις φορεῖ σῶμα, εἴτε θέλει, εἴτε δὲν θέλει. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ πρφυλάσση-

ται πᾶς ἄνθρωπος ὄχι μόνον ἀπὸ ἓν πάθος, τὸ ὁποῖον φανε-
ρῶς καὶ συνεχῶς κινεῖται εἰς αὐτόν, ἀλλ' ἀφ' ὅλα· καθόσον
φορεῖ σῶμα ἐπιρρέπες. Ὅσοι ἐνίκησαν τὰ πάθη διὰ τῶν ἀρε-
τῶν, ἂν καὶ ἐνοχλῶνται ἐκ τῶν λογισμῶν, καὶ ἐκ τῶν προσ-
βολῶν τῶν τεσσάρων αἰτιῶν, δὲν νικῶνται ὁμως· διότι καὶ
δύναμιν ἔχουσι, καὶ ὁ νοῦς αὐτῶν ἀρπάζεται εἰς καλὰς καὶ
θείας ἐνθυμήσεις.

Ἐρ. Κατὰ τί διαφέρει ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ ἀπὸ τὴν καθα-
ρότητα τῆς καρδίας;

Ἄπ. Ἄλλη εἶναι ἡ καθαρότης τοῦ νοός, καὶ ἄλλη ἡ τῆς
καρδίας· διότι ὁ μὲν νοῦς εἶναι μία τῶν αἰσθήσεων τῆς ψυχῆς,
ἡ δὲ καρδιά περιέχει καὶ κρατεῖ τὰς ἔνδον αἰσθήσεις, καὶ αὕτη
εἶναι κυρίως ἡ ρίζα· καὶ ἐὰν ἡ ρίζα ὑπάρχη ἅγια, καὶ ὅλοι οἱ
κλάδοι εἶναι ἅγιοι καὶ καθαροί, ἤγουν ἐὰν ὑπάρχη καθαρὰ
ἡ καρδιά, καὶ ἅπασαι αἱ αἰσθήσεις εἰσὶ καθαραί· ἐπειδὴ ὁ μὲν
νοῦς, ἐὰν ἐπασχοληθῇ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων γραφῶν,
καὶ ἐὰν κοπιᾷσῃ ὀλίγον εἰς νηστείας καὶ ἀγρυπνίας καὶ εἰς
τὴν ἡσυχίαν, λησμονεῖ μὲν τὴν προτέραν αὐτοῦ διαγωγὴν,
καὶ καθαρίζεται, ὄχι ὁμως ὅτι θέλει ἔχει καὶ σταθερὰν τὴν
καθαρότητα· διότι καθὼς καθαρίζεται ταχέως, οὕτω καὶ τα-
χέως πάλιν μολύνεται· ἡ καρδιά ὁμως, καθαριζομένη διὰ
πολλῶν θλίψεων καὶ στερήσεων, δὲν μολύνεται εὐκόλως,
οὔτε φοβεῖται ἀπὸ μεγάλους καὶ φοβερούς πολέμους· καθότι
ἀποκτᾷ δυνατόν στόμαχον, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ χωνεύσῃ τα-
χέως πᾶσαν τροφήν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀσθενὴς στόμαχος δὲν δέ-
χεται, οὔτε δύναται νὰ χωνεύσῃ. Ἡ καθαρότης, ἥτις γίνεται
ταχέως καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν καὶ δι' ὀλίγου κόπου, ταχέως
μολύνεται καὶ χάνεται· ὅταν ὁμως γίνηται διὰ πολλῶν θλί-
ψεων, καὶ ἀποκτᾷται διὰ μακροῦ χρόνου, δὲν φοβεῖται ἀπὸ
καμμίαν προσβολήν· διότι ὁ Θεὸς δυναμοῖ αὐτήν. Αὐτῇ ἡ δό-
ξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Π Δ'.

Περὶ τῆς θεας τῆς φύσεως τῶν ἄσωμάτων,
κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν.

ΕΡΩΤ. Κατὰ πόσους τρόπους καὶ διαφορὰς δέχεται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὴν θεωρίαν τῆς φύσεως τῶν ἄσωμάτων;

Ἀπ. Ἡ κατανόησις καὶ θεωρία τῆς φύσεως τῶν ἄσωμάτων καὶ πνευματικῶν δυνάμεων κατὰ τρεῖς τρόπους ὑποπίπτει εἰς τὴν αἰσθησιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἢ διὰ παχείας ὑποστάσεως καὶ οὐσίας, ἢ διὰ λεπτοτάτης ὑποστάσεως ἀνευ οὐσίας, ἢ δι' ἀληθινῆς θεωρίας. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην περίστασιν ἐνεργοῦσιν αἱ αἰσθήσεις, ὅταν συγκαταβατικῶς ὁ ἄνθρωπος βλέπῃ ἄγγελον· εἰς δὲ τὴν δευτέραν βλέπει μόνον ἡ ψυχὴ ἐν μέρει· εἰς δὲ τὴν τρίτην βλέπει ἡ δύναμις τῆς φύσεως τῆς διανοίας· καὶ πάλιν ἡ θέλησις καὶ ἡ διάνοια ἔχουσιν ἐξουσίαν ἢ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης· καὶ πάντα ταῦτα εἶναι γεννήματα τοῦ αὐτεξουσίου, ἂν καὶ ἐνίοτε ἡσυχάζῃ καὶ τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὸ θέλημα. Κατὰ τοὺς τρεῖς τούτους τρόπους αἱ ἅγιοι δυνάμεις τῶν ἀγγέλων ὑπηρετοῦσιν ἡμᾶς διὰ τῆς μεθ' ἡμῶν ἐνώσεως πρὸς διδαχὴν ἡμῶν, καὶ πρὸς διατήρησιν τῆς ἡμετέρας ζωῆς.

Ἄλλ' οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες μόνον τοὺς δύο πρώτους τρόπους δύνανται νὰ κινήσωσιν εἰς ἡμᾶς, ὅταν μᾶς πλησιάσωσι πρὸς βλάβην, καὶ ὄχι πρὸς ὠφέλειαν· τὸν δὲ τρίτον τρόπον δὲν δύνανται νὰ κινήσωσιν εἰς ἡμᾶς ποσῶς· διότι οἱ δαίμονες δὲν ἔχουσι δύναμιν νὰ κινήσωσιν εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς· ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ σκότους νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ φῶς· οἱ δὲ ἅγιοι ἄγγελοι δύνανται καὶ νὰ κινήσωσι, καὶ νὰ φωτίσωσι τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς· ἐπειδὴ οἱ μὲν δαίμονες εἶναι ἐξου-

σιασταί και ποιηταί ψευδῶν νοημάτων, οἱ δὲ ἅγιοι ἄγγελοι φωτίζουν τὴν διάνοιαν.

Ἐρ. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ἐδόθη τοῦτο εἰς τοὺς ἀγγέλους, καὶ ὄχι καὶ εἰς τοὺς δαίμονας;

Ἄπ. Ἐκαστος ἐκ τούτων τῶν διδασκάλων τὴν ὁποίαν διδάσκει γνῶσιν, πρῶτον βλέπει εἰς ἑαυτόν, καὶ μανθάνει καλῶς, καὶ παραδέχεται αὐτήν, καὶ τότε διδάσκει αὐτὴν καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι, ὅποιοι εἶναι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, μεταδιδούσιν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτῶν τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν πραγμάτων ἐκ τῆς ἑαυτῶν ὑγιοῦς γνώσεως· διότι ἐξ ἀρχῆς δύνανται νὰ ἐννοήσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς δξείας καταλήψεως τοῦ ταχυτάτου καὶ καθαρωτάτου αὐτῶν νοῦς. Οἱ δὲ δαίμονες ἔχουσι μὲν ταχύτητα, ὄχι ὅμως καὶ τὸ φῶς τῆς γνώσεως· ἐπειδὴ ἄλλο μὲν εἶναι ταχύτης, καὶ ἄλλο φῶς, καὶ ἡ ταχύτης ἄνευ τοῦ φωτός φέρει τὸν ἔχοντα αὐτὴν εἰς ἀπώλειαν· καὶ τὸ μὲν φῶς δεικνύει τὴν ἀλήθειαν, ἡ δὲ ταχύτης τὴν εἰκόνα τῆς ἀληθείας.

Οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν γνώσεως μεταδιδούσιν εἰς ἡμᾶς τὴν κίνησιν ἐκείνης τῆς γνώσεως, τὴν ὁποίαν πρῶτον αὐτοὶ γεύονται καὶ καταλαμβάνουσιν· ἀλλ' οἱ δαίμονες κατὰ τὸ μέτρον τῆς γνώσεως αὐτῶν κινούσιν εἰς ἡμᾶς τὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων· διότι δὲν ἔχουσι ἀνάγκη νὰ κινήσωσιν εἰς ἡμᾶς ὀρθοὺς λογισμούς, εἰς τοὺς ὁποίους αὐτοὶ δὲν διαμένουσι. Πίστευε δέ, καθὼς προεῖπόν σοι, ὅτι καὶ ἐὰν ὑπῆρχομεν ἱκανοὶ νὰ ὑποδεχθῶμεν ἀληθινὴν θεωρίαν, οὐδ' οὕτως ἠδύναντο οἱ δαίμονες νὰ μᾶς διδάξωσιν αὐτήν, καὶ τοι εὐρίσκοντο εἰς αὐτὴν κατ' ἀρχάς, πρὶν ἢ ἐκπέσωσι. Καὶ πάλιν, ἕκαστος ἐξ αὐτῶν, εἴτε ἐκ τῶν ἀγγέλων, εἴτε ἐκ τῶν δαιμόνων, κατὰ τὴν οἰκονομίαν, διὰ τῆς ὁποίας διοικεῖται, ἐρεθίζει καὶ παρακινεῖ τοὺς διδασκομένους. Ἄλλ' ἐγὼ οὕτω δοξάζω, καὶ ἴσως δὲν σφάλλω, ὅτι ὁ ἡμέτερος νοῦς καὶ ἄνευ τῆς μεσιτείας τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ ἄνευ διδασκαλίας

ἄλλου τινός, ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται νὰ κινηθῆ εἰς τὸ καλόν, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ τὸ κακόν· ἐπειδὴ τὸ μὲν καλόν εἶναι ἐξ ἀρχῆς ἐμπαφυτευμένον εἰς τὴν φύσιν, ὅχι ὁμῶς καὶ τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ξένον τῆς φύσεως, καὶ πρὸς τὴν κατάληψιν καὶ γνῶσιν παντὸς ξένου πράγματος ἀπαιτεῖται μεσίτης τις. Ὅταν λοιπὸν ἡ φύσις ἡμῶν ἔχη τὸ ἰδίωμα νὰ κινηθῆ ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὸ καλόν, ἢ αὐξήσῃς αὐτῆς καὶ τὸ φῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωσιν εἰς αὐτὴν ἄνευ τῆς θεωρίας τῶν ἀγγέλων, ἀλλ' ἐδόθησάν εἰς ἡμᾶς διδάσκαλοι οἱ κατώτεροι ἄγγελοι, καθὼς καὶ αὐτοὶ διδάσκονται παρὰ τῶν ἀνωτέρων ἀγγέλων, οἱ ὅποιοι ἔχουσι λαμπρότερον τὸ φῶς· καὶ οὕτω διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι μεταξύ των οἱ ἄγγελοι φθάνουσιν εἰς ἐκείνην τὴν ἐνότητα, ἣτις ἔχει διδάσκαλον τὴν ἁγίαν Τριάδα· Καὶ αὐτὴ πάλιν ἡ πρώτη τάξις τῶν ἀγγέλων δὲν διδάσκει ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλ' ἔχει διδάσκαλον τὸν μεσίτην Ἰησοῦν Χριστόν, ἐξ οὗ λαμβάνει τὴν διδασκαλίαν, καὶ μεταδίδει αὐτὴν εἰς τοὺς ὑποκάτω αὐτῆς εὐρισκόμενους.

Ἐγὼ φρονῶ, ὅτι ὁ ἡμέτερος νοῦς ἔχει δύναμιν φυσικὴν νὰ κινηθῆ εἰς θεϊαν θεωρίαν βοηθεία τῆς θείας χάριτος, καὶ ὅτι ἐκτὸς μικρᾶς ἐλαττώσεως εἴμεθα ἴσοι μὲ ὅλας τὰς οὐρανίους φύσεις τῶν ἀγγέλων· καθότι καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀγγελικὰς φύσεις ἡ χάρις κινεῖται ἐπίσης, ἀλλ' ἄνευ τῆς θείας χάριτος δὲν δύναται μήτε ἡ φύσις τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, μήτε ἡ τῶν ἀγγέλων νὰ κινηθῆ εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ· διότι δὲν συναριθμεῖται ποτε ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ μὲ τὰς ἄλλας θεωρίας, ἀλλ' εἰς ὅλους τοὺς λογικούς, τοὺς τε ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους, ὅχι κατὰ φύσιν, ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος κινεῖται ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ ἡ φύσις εἰσέτι δὲν ἔφθασεν εἰς τοῦτο τὸ μέτρον, ὥστε νὰ γνωρίσῃ τὰ τοῦ Θεοῦ, καθὼς τὰς ἰδιότητας τῶν ἄλλων πραγμάτων.

Ἡ θεωρία καὶ ὁπτασία εἰς τοὺς ἁγίους ἀγγέλους δὲν

ὑπῆρχε πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ, οὔτε εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν ἦτο νὰ εἰσέρχονται εἰς αὐτὰ τὰ μυστήρια· ὅταν ὁμως ἐσαρκώθη ὁ θεὸς λόγος, ἠνοιχθῆ εἰς αὐτοὺς θύρα ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς λέγει ὁ θεὸς ἀπόστολος· ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἐὰν καὶ ἀγνισθῶμεν καὶ καθαρισθῶμεν ἀπὸ τὰ πάθη, οὐδ' οὕτω δυνάμεθα πάλιν νὰ πλησιάσωμεν διὰ τῶν νοημάτων ἡμῶν ἄνευ τῆς μεσιτείας τῶν ἁγίων ἀγγέλων εἰς τὰς ἀποκαλύψεις καὶ διαγνώσεις, τὰς ὁδηγούσας εἰς ἐκείνην τὴν αἰδίον θεωρίαν, ἣτις εἶναι τῶντι ἡ ἀληθῆς ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων· καθότι ὁ ἡμέτερος νοῦς δὲν ἔχει τόσῃν δύναμιν, ὅσην ἔχουσι αἱ ἀνώταται δυνάμεις τῶν ἀγγέλων, αἵτινες δέχονται ἀμέσως παρὰ τοῦ αἰδίου φωτὸς τῆς θεότητος τὰς ἀποκαλύψεις καὶ τὰς θεωρίας εἰκονικῶς, καὶ ὄχι γυμνῶς καὶ φανερῶς, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ ἡμέτερος νοῦς· ἐπειδὴ ἐκάστη οἰκονομία καὶ φανέρωσις μεταδίδεται ἀπὸ τὴν μίαν ἀγγελικὴν τάξιν εἰς τὴν ἄλλην, ἕως ὅτου ἤθελε διέλθῃ τὸ μυστήριον εἰς πάσας τὰς ἀγγελικὰς τάξεις· πολλὰ ὁμως μυστήρια ἴστανται μόνον εἰς τὴν πρώτην τάξιν, καὶ δὲν διαδίδονται καὶ εἰς τὰς ἄλλας· διότι ἄνευ τῆς διδασκαλίας καὶ βοηθείας τῆς πρώτης τάξεως δὲν δύνανται αἱ ἄλλαι τάξεις νὰ δεχθῶσι τὸ μέγεθος τοῦ μυστηρίου· καὶ τινὰ μυστήρια ἐκ τῆς πρώτης τάξεως φανεροῦνται καὶ ἀποκαλύπτονται εἰς μόνην τὴν δευτέραν, καὶ ἐκεῖ φυλάττονται ἐν σιωπῇ· καὶ ἄλλα πάλιν μυστήρια φθάνουσιν ἕως εἰς τὴν τρίτην καὶ τετάρτην τάξιν· καὶ πάλιν, γίνεται αὐξήσις καὶ ἐλάττωσις εἰς τὰς ἀποκαλύψεις, αἱ ὁποῖαι μέλλουσι νὰ φανερωθῶσι εἰς τοὺς ἁγίους ἀγγέλους. Καὶ ἐὰν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἁγίους ἀγγέλους συμβαίη οὕτω, πῶς ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ἄνευ τῆς μεσιτείας αὐτῶν τοιαῦτα μυστήρια;

Ἐξ αὐτῶν τῶν ἁγίων ἀγγέλων ὑπηρετεῖται, καὶ ὅταν πίπτῃ ἡ αἴσθησις τῆς ἀποκαλύψεως οἰουδήποτε μυστηρίου εἰς

τόν νοῦν τῶν ἁγίων· καὶ τοῦτο, ὅταν συγχωρηθῇ ὑπο τοῦ Θεοῦ ν' ἀποκαλυφθῇ τι ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν μέχρι τῆς κατωτέρας, καὶ ἐκεῖθεν κατὰ θεῖαν ἐπίνευσιν νὰ καταντήσῃ μέχρι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πρὸς τοὺς ἀξίους· διότι δι' αὐτῶν τῶν ἀγγέλων εἰσδέχονται οἱ ἅγιοι τὸ φῶς τῆς θεωρίας μέχρι τῆς ἐνδόξου αἰδιότητος τοῦ Θεοῦ, (ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀδίδακτον μυστήριον,) καθὼς καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι μεταξύ των· ἐπειδὴ εἶναι πνεύματα, τὰ ὁποῖα ἀποστέλλονται νὰ ὑπηρετήσωσι τοὺς μέλλοντας νὰ κληρονομήσωσι τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ἄλλ' εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα αὕτη ἡ τάξις τῆς διακονίας θέλει παύσει· καθότι ἐκεῖ δὲν δέχεται πλέον ὁ εἰς παρ' ἄλλου τὴν ἀποκάλυψιν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ πρὸς χαρὰν καὶ εὐφροσύνην τῆς ἰδίας αὐτοῦ ψυχῆς, ἀλλ' εἰς ἕκαστον θέλει δοθῆ ἡ χάρις παρ' αὐτοῦ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὸ μέτρον τῶν ἑαυτοῦ ἀνδραγαθημάτων, καὶ ὄχι· νὰ λαμβάνῃ δωρεὰν τὸ χάρισμα, καθὼς γίνεται ἐνταῦθα· καθότι ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει οὔτε ὁ διδάσκων, οὔτε ὁ διδασκόμενος, οὔτε ὁ στερούμενος καὶ θέλων παρ' ἄλλου ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν αὐτοῦ· ἐπειδὴ ἐκεῖ ὁ δοτὴρ εἶναι εἷς, ὅστις ἀμέσως δίδει τὰ χαρίσματα καὶ τὴν οὐράνιον εὐφροσύνην εἰς τοὺς ἀξίους· ἐκεῖ θέλει παύσει ἡ τάξις τῶν διδασκόντων καὶ διδασκομένων· διότι παρ' ἐνὸς μόνου ἐξαρτᾶται ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ πόθου ἑκάστου.

Λέγω δὲ προσέτι, ὅτι οἱ κολαζόμενοι εἰς τὴν γέενναν, διὰ τῆς μάλιστα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τιμωροῦνται. "ὦ, πόσον πικρὰ ὑπάρχει ἡ τιμωρία τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ! τουτέστιν ἐκεῖνοι, οἵτινες αἰσθάνονται, ὅτι ἐπταίσαν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἔχουσι τὴν μεγαλειτέραν κόλασιν· διότι ἡ λύπη, ἥτις πληγώνει τὴν καρδίαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, τὴν γενομένην εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, εἶναι δριμυτέρα πάσης ἄλλης κολάσεως. Ἄτοπον εἶναι τὸ νὰ νομίζῃ τις, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὴν κόλασιν στεροῦνται τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· διότι ἡ

ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀπόγονος τῆς γνώσεως αὐτοῦ οὕσα, δίδεται κοινῶς εἰς πάντας, ἐνεργεῖ ὁμως διὰ τῆς δυνάμεως τῆς φύσεως αὐτῆς κατὰ δύο τρόπους, τοὺς μὲν ἁμαρτωλοὺς κολάζει, τοὺς δὲ δικαίους εὐφραίνει· καὶ αὕτη εἶναι κατ' ἐμὴν γνώμην ἢ εἰς τὴν γένναν κόλασις· ἀλλ' αἱ ψυχαὶ τῶν ἄνω υἱῶν τοῦ Θεοῦ μεθύσκουσιν ἐκ τῆς τρυφῆς αὐτῆς.

Ἐρωτήθη τις· πότε δύναται νὰ γνωρίσῃ τις, ὅτι ἔλαβε τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ; καὶ ἀπεκρίθη εἰς αὐτόν. Ὅταν αισθανθῇ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὅτι ἐξ ὅλης καρδίας ἐμίσησεν αὐτάς, καὶ ὅταν πράττῃ τὰ ἐναντία τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, ἃς πιστεύσῃ, ὅτι ἔλαβε παρὰ Θεοῦ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, ὡς μισήσας τελείως τὴν ἁμαρτίαν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς συνειδήσεως, τὴν ὅποιαν ἔχει εἰς ἑαυτόν, καθὼς λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος, ὅταν ἡ συνείδησις ἔσθωεν δὲν κατακρίνῃ τὸν ἄνθρωπον, εἶναι μάρτυς ἀψευδέστατος εἰς ἑαυτήν. Εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Π Ε'.

Περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων κατ' ἐρώτησιν
καὶ ἀπόκρισιν.

ΕΡΩΤ. Διὰ ποίου δεσμοῦ δεσμεύεται ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα μὴ τρέχῃ εἰς τὰ κακά;

Ἄπ. Ἐὰν ἀκολουθήσῃ πάντοτε τὴν ἄνω σοφίαν, καὶ ἐὰν ὑπερτερῇ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς μελλούσης ζωῆς· διότι ἄλλος

δυνατώτερος δεσμός εις τὴν ἀταξίαν τῆς διανοίας ἀπὸ αὐτῶ
δὲν ὑπάρχει.

Ἐρ. Ἔως πότε δύναται τις νὰ φθάσῃ τὸν ὄρον τῆς σοφίας,
καὶ διὰ τίνος τελειοῦται ἡ μάθησις αὐτῆς;

Ἀπ. Πραγματικῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ φθάσῃ τις τοῦτον τὸν
ὄρον, ὁδεύων εἰς τὴν ἀρετὴν· διότι καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι εἶναι
ἐλλειπεῖς κατὰ τοῦτο· ἐπειδὴ ἡ σοφία δὲν ἔχει τέλος, ἀλλ'
ὑψοῦται ὁ ἄνθρωπος ἕως ὅτου νὰ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ
τοῦτο εἶναι τὸ σημεῖον αὐτῆς· καθότι εἶναι ἀδύνατον νὰ φθά-
σῃ τις αὐτὴν, καθόσον ἡ σοφία εἶναι αὐτὸς ὁ Θεός.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ πρώτη ὁδός, ἣτις ποιεῖ ἡμᾶς νὰ φθάσω-
μεν καὶ νὰ πλησιάσωμεν εἰς τὴν σοφίαν;

Ἀπ. Ἡ πρώτη ὁδὸς εἶναι τὸ νὰ ζητῶμεν ν' ἀκολουθή-
σωμεν τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς αὐτὸ νὰ καταγινώμεθα
ὄλαις δυνάμεσι μέχρι τέλους, καὶ ἐὰν γίνῃ ἀνάγκη νὰ θυσιά-
σωμεν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν ἡμῶν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Ἐρ. Ποῖος εἶναι ὁ ἀξίως καλούμενος φρόνιμος;

Ἀπ. Ἐκεῖνος, ὅστις ἐν ἀληθείᾳ ἐγνώρισεν ὅτι ὑπάρχει νό-
μος τῆς παρουσίας ζωῆς, καὶ ἠδυνήθη νὰ θέσῃ ὄρον εἰς τὰς
ἑαυτοῦ ἀμαρτίας· καθότι ποία ἄλλη γνώσις ἢ φρόνησις
ὑπάρχει μεγαλειτέρα ἀπὸ τοῦ νὰ σοφισθῇ τις νὰ ἐξέλθῃ ἐκ
ταύτης τῆς ζωῆς μὲ ἀφθαρσίαν, χωρὶς νὰ ἔχῃ μέρος τι με-
μολυσμένον ἐκ τῆς ὁσμῆς τῆς ἐπιθυμίας, οὔτε ῥύπον εἰς τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς γλυκύτητος αὐτῆς; Ἐὰν τις ἔχῃ μὲν
νοῦν λεπτόν, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσδύει εἰς τὰ μυστήρια πασῶν
τῶν φύσεων, καὶ ἐπιτυχάνῃ εἰς τὰς ἑαυτοῦ ἐρεύνας, ἡ δὲ
ψυχὴ αὐτοῦ ὑπάρχει ρεβρυπωμένη ἀπὸ τὴν ἀκαθαρίαν τῆς
ἀμαρτίας, καὶ δὲν ἀπέκτησε μαρτυρίαν τῆς ἐλπίδος τῆς ψυ-
χῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ φρονεῖ, ὅτι καλῶς θέλει φθάσει εἰς τὸν λι-
μένα τῆς ἀφοβίας, ὁ τοιοῦτος ἄς γνωρίσῃ καλῶς, ὅτι ὁ
κόσμος δὲν ἔχει ἀνοητότερον ἄνθρωπον ἀπὸ αὐτόν· καθότι
τὰ ἔργα αὐτοῦ ἕως εἰς τὴν ἐλπίδα τούτου τοῦ κόσμου μετέ-

φερον αὐτὸν διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν τὸν κόσμον ἀδιαλείπτου προσπαθείας του.

Ἐρ. Ποῖος εἶναι ὁ δυνατώτερος εἰς τὴν ἀλήθειαν ;

Ἄπ. Ὅστις εὐχαριστεῖται εἰς τὰς προσκαίρους θλίψεις καὶ στενοχωρίας, εἰς τὰς ὁποίας κρύπτεται ἡ ζωὴ καὶ ἡ δόξα τῆς νίκης του, καὶ δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν ἀνάπαυσιν, εἰς τὴν ὁποίαν κρύπτεται ἡ ὁσμὴ τῆς αἰσχύνης, ἥτις εἰς πᾶσαν περίστασιν ποτίζει τὸν ἀγαπῶντα αὐτὴν ποτήριον στεναγμοῦ.

Ἐρ. Τί βλάπτει εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ὁδοιπορίαν, ἐάν τις παραμελήσῃ τὰ καλὰ ἔργα διὰ τοὺς πειρασμούς ;

Ἄπ. Δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ τις εἰς τὸν Θεὸν ἄνευ θλίψεων καὶ στενοχωριῶν, οὔτε ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ φυλάττεται ἀμετάβλητος ἄνευ τούτων· ἐάν παύσῃ τὰ καλὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα αὐξάνουσι τὴν ἀρετὴν, αὐτὸς παύει καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα φυλάττουσιν αὐτὴν, καὶ ἐπομένως εὐρίσκεται ὡς ἀφύλακτος θησαυρός, ἢ ὡς γυμνὸς στρατιώτης, τὸν ὁποῖον εὐκόλως περικυκλοῦσιν οἱ ἐχθροί, ἢ ὡς πλοῖον ἄνευ ἰστιῶν, καὶ ὡς κήπος τοῦ ὁποίου ἐκόπη τὸ ὕδωρ.

Ἐρ. Ποῖος εἶναι ὁ πεφωτισμένος εἰς τὰ νοήματα αὐτοῦ ;

Ἄπ. Ὅστις ἔφθασε νὰ γνωρίσῃ τὴν πικρότητα, ἥτις ὑπάρχει κεκρυμμένη ὑπὸ τὴν γλυκύτητα τοῦ κόσμου, καὶ ἐμπόδισε τὸ ἑαυτοῦ στόμα νὰ μὴ πῖῃ ἐκ τούτου τοῦ ποτηρίου, καὶ ἐπασχολεῖται πάντοτε εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ψυχῆς, καὶ δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ τρέχῃ τὸν ἑαυτοῦ δρόμον ἕως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, καὶ κλείει τὰς θύρας τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὸν ἡ ἐπιθυμία τῆς παρουσίας ζωῆς, καὶ κλέψῃ τοὺς κρυπτοὺς θησαυροὺς τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς.

Ἐρ. Τί εἶναι ὁ κόσμος ; καὶ πῶς γνωρίζομεν αὐτόν ; καὶ κατὰ τί βλάπτει τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν ;

Ἄπ. Ὁ κόσμος εἶναι ὡς μία πόρνη, ἥτις διὰ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἔλκει εἰς τὸν πόθον τῆς ἐνεργούς, οἱ ὅποιοι βλέπουσιν

αὐτὴν· καὶ ὅστις κυριευθῆ ἀπὸ τὸν πόθον αὐτοῦ, καὶ περιπλεεῖ χθεῖς τὰ πράγματα αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ ἐλευθερωθῆ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἕως ὅτου γυμνώσει αὐτὸν ἀφ' ὅλα τὰ πράγματα, καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, καὶ οὕτω γυμνὸν ὅταν ἐκβάλῃ αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου, τότε ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει ὅτι πραγματικῶς ὁ κόσμος εἶναι πλάγιος καὶ ἀπατεῶν, ὅστις ἐξουσιάζει ὄχι μόνον τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τοὺς δεδεμένους ἐντὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκτῆμονας, καὶ τοὺς ἀσκητὰς, καὶ ἐκεῖνους ἔτι, οἵτινες συνέτριψαν τὰ δεσμὰ αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐνίκησαν αὐτόν· ἐπειδὴ συλλαμβάνει αὐτούς διὰ τινων τρόπων, καὶ καταπατεῖ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Ἐρ. Τί πρέπει νὰ πράξωμεν, ὅταν τὸ σῶμα περικυκλοῦται ὑπὸ τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ βάρους· ἐπειδὴ μετ' αὐτοῦ χαυνοῦται καὶ ἡ θέλησις τῆς ἐπιθυμίας τοῦ καλοῦ, καὶ παραλύεται ἡ πρώτη αὐτῆς δύναμις;

Ἄπ. Τοῦτο συμβαίνει εἰς τινας· ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἡμισυ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἠκολούθησαν ὀπίσω τοῦ Κυρίου, καὶ κατὰ τὸ ἡμισυ μένουσιν εἰς τὸν κόσμον, καὶ οὕτω διεμέρισαν ἑαυτούς, καὶ ποτὲ μὲν βλέπουσιν ἔμπροσθεν αὐτῶν, ποτὲ δὲ ὀπίσω· καὶ τοὺς τοιούτους συμβουλεύει ὁ σοφὸς Σειράχ, λέγων, μὴ προσέλθῃς εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν μὲ ὄμο καρδίας, ἀλλὰ πρόσελθε εἰς αὐτὴν ὡς ὁ σπείρων καὶ ὁ θερίζων· καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς γνωρίζων ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν ἀπαρνοῦνται τελείως τὸν κόσμον, ἀλλ' ὑπάρχουσι μεμερισμένοι, καὶ μὲ τὸν λόγον, ἢ μᾶλλον μὲ τὸν λογισμὸν στρέφονται εἰς τὰ ὀπίσω ἐκ τοῦ φόβου τῶν θλίψεων καὶ στενοχωριῶν, καὶ δὲν ἀπέρριψαν εἰσέτι ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός, ἠθέλησε νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτούς ἐκ τῆς χαυνώσεως τῆς διανοίας, εἰπὼν πρὸς αὐτούς λόγον ἀποφασιστικόν· ὅστις θέλει νὰ ἔλθῃ ὀπίσω μου, πρῶτον ἄς ἀπαρνηθῆ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐρ. Τί ἄρα γε εἶναι τὸ ν' ἀπαρνῆθῃ τις ἑαυτόν ;

Ἄπ. Ὅστις θέλει νὰ ἐκπληρώσῃ τοῦτο τὸ ῥητὸν τοῦ Κυρίου, πρέπει νὰ μιμηθῇ καθ' ὅλα ἐκεῖνον, ὅστις, ἀφοῦ ἐτοιμασθῇ ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν σταυρόν, ἔν' ἀποθάνῃ, μόνον τὴν ἐνοίαν τοῦ θανάτου ἔχει εἰς τὸν λογισμόν του, καὶ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ κόσμου ὡς ἄνθρωπος, μὴ ἐνθυμούμενος ποσῶς, ὅτι ἔχει νὰ ζήσῃ πλέον εἰς τὸν παρόντα κόσμον· ἐπειδὴ ὁ σταυρὸς ἀπαιτεῖ ἐτοιμον θέλημα πρὸς πᾶσαν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν. Καὶ πάλιν, ὅταν ὁ Κύριος ἠθέλησεν νὰ παραστήσῃ, διὰ τί ταῦτα πρέπει νὰ γίνωσιν οὕτως, εἶπεν· ὅστις θέλει νὰ ζήσῃ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, αὐτὸς θέλει χάσει τὴν ἀληθινὴν ζωὴν· ἀλλ' ὅστις ἀπολέσει ἑαυτὸν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν δι' ἐμέ, θέλει εὑρεῖ ἑαυτὸν ἐκεῖ. Ἐάν τις περιπατῶν τὴν ὁδὸν τοῦ σταυροῦ, φροντίζῃ καὶ περὶ τῆς ζωῆς ταύτης, αὐτὸς ἀπώλεσε τὴν ἑαυτοῦ ἐλπίδα, διὰ τὴν ὁποίαν ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου, ἵνα στενοχωρηθῇ· ἐπειδὴ ἡ φροντίς αὕτη δὲν ἀφίνει αὐτὸν νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν στενοχωρίαν, ἣτις γίνεται διὰ τὸν Θεόν, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰς αὐτὴν διχμονῆς αὐτοῦ ἔλκει αὐτὸν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ ἐκβάλλει αὐτὸν ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς τῆς μακαριότητος, καὶ αὐξάνει εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν λογισμόν, ἕως ὅτου νικήσῃ αὐτὸν τελείως· ἀλλ' ὅστις χάνει τὴν ζωὴν αὐτοῦ διὰ τὸν Κύριον, αὐτὸς εἶναι ἀκατηγόρητος, καὶ ἀβλαβῆς φυλάττεται εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν· καὶ τοῦτο εἶναι, ὅπερ λέγει, ὅστις χάσει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν δι' ἐμέ, αὐτὸς θέλει εὑρεῖ αὐτήν. Λοιπὸν ἀπ' ἐντεῦθεν ἐτοιμάζου, ὅπως ἀφανίσῃς τελείως σεαυτόν· καὶ ἐάν ἀφανίσῃς σεαυτὸν εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, θέλεις εὑρεῖ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ὅταν μετὰ τοιαύτης προετοιμασίας εἰσέλθῃς εἰς τὸν ἀγῶνα, τότε πάντα τὰ νομιζόμενα ἐπίπονα καὶ λυπηρὰ φαίνονται ὡς μηδὲν ἐμπροσθέν σου· ἐπειδὴ ὅταν ὁ νοῦς προετοιμασθῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δὲν δοκιμάζει ἀγῶνα καὶ θλίψιν ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ἀκριβῶς, ὅτι ἐάν δὲν

μισήση ὁ ἄνθρωπος τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μελλούσης μακαρίας ζωῆς, δὲν δύναται νὰ ὑπομένῃ παντελῶς τὰς καθ' ἑκάστην ὥραν ἐπερχομένας εἰς αὐτὸν διαφόρους θλίψεις καὶ στενοχωρίας.

Ἐρ. Διὰ τίνος μέσου κόπτει ὁ ἄνθρωπος τὴν πρώτην αὐτοῦ συνήθειαν, καὶ συνηθίζει ἑαυτὸν εἰς τὴν στενοχωρημένην πτωχικὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν ἀσκησιν;

Ἄπ. Τὸ σῶμα δὲν δύναται νὰ ὑπομένῃ τὰς στενοχωρίας, ἐφ' ὅσον εὐρίσκεται πλησίον τῶν αἰτιῶν τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀναπαύσεως, ἀλλ' οὔτε ὁ νοῦς ἠμπορεῖ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸ ἐκ τούτων, ἕως ὅτου αὐτὸ τὸ σῶμα δὲν ἤθελεν ἀπομακρυνθῆ ἐξ ὅλων τούτων, τὰ ὁποῖα φέρουσι τὴν ἀνάπαυσιν· διότι ὅταν βλέπῃ τὴν τρυφήν καὶ τὰ πράγματα, καὶ σχεδὸν καθ' ἑκάστην ὥραν τὰ αἰτία τῆς ἀναπαύσεως, διεγείρεται ὀρμητικῶς εἰς αὐτὸ ἢ ἐπιθυμία τούτων, καὶ ἐρεθίζει αὐτὸ σφοδρῶς. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ Κύριος πάνυ καλῶς διέταξεν εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θέλει ν' ἀκολουθήσῃ αὐτόν, νὰ γυμνωθῇ πρῶτον, καὶ οὕτω νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ κόσμου· καθότι πρῶτον ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ ρίψῃ τὰς αἰτίας τῆς ἀναπαύσεως ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ οὕτω νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς. Καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν ὅταν ἤρξατο νὰ πολεμῇ κατὰ τοῦ διαβόλου, εἰς ξηροτάτην ἐρημίαν ἐπολέμησεν αὐτόν· καὶ ὁ Παῦλος συμβουλεύει νὰ ἐξέρχωνται ἐκ τῆς πόλεως, ὅσοι αἴρουν τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου· « συνηθίσθωμεν αὐτῷ, λέγει, ἔξω τῆς πόλεως, καὶ λάθωμεν τὸν ὄνειδισμὸν αὐτοῦ » διότι ἔξω τῆς πόλεως ἔπαθεν· ἐπειδὴ ὅταν τις ἀπομακρυνθῇ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, ταχέως λησμονεῖ τὴν πρώτην αὐτοῦ συνήθειαν ἄνευ πολλοῦ κόπου· ὅταν ὁμως πλησιάσῃ εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς τὰ πράγματα αὐτοῦ, ταχέως ἀδυνατεῖ καὶ ἐξασθενεῖ ἢ δύναμις τῆς διανοίας αὐτοῦ· ὅθεν ἢ ἀπομάκρυνσις τοῦ κόσμου μεγάλως ὠφελεῖ εἰς τὸν μαρτυρικὸν ἀγῶνα τῆς ἀσκήσεως, καὶ φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς ψυχικὴν προκοπὴν. Πρέπει λοι-

πὸν ἢ κατάστασις τοῦ κελλίου τοῦ μοναχοῦ νὰ ᾔῃαι πτωχο-
τάτη καὶ στερημένη ὄλων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα κινουσιν εἰς
αὐτὸν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀναπαύσεως· διότι τοῦτο πολὺ ὠφε-
λεῖ εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα· ἐπειδὴ ὅταν αἱ αἰτίαι τῆς ἀνα-
παύσεως εὐρίσκωνται μακρὰν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν κινδυνεύει
οὗτος ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ διπλοῦ πολέμου· καὶ
οὕτως ἀκόπως νικᾷ ὁ μακρὰν ἔχων τὰ κινουῦντα τὴν ἡδονήν,
παρὰ τὸν ἔχοντα πλησίον τὰ διεγείροντα τὴν ἐπιθυμίαν, εἰς
τὸν ὁποῖον ὑπάρχει διπλοῦς ὁ ἀγὼν.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπιμελῆται τὰ πρὸς σύστασιν τοῦ
σώματος αὐτοῦ ἀναγκαῖα φαγητὰ ἢ ποτὰ, τότε καὶ αὐτὴ ἡ
ἀναγκαῖα χρεῖα τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ὕδατος γίνεται εἰς αὐτὸν
εὐκαταφρόνητος, καὶ οὐδὲ βλέπει αὐτὰ μετ' ἐπιθυμίας· ἀλλὰ
καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα βλέπει τὸν ἄρτον καὶ τὸ ὕδωρ ὡς πράγ-
ματα εὐκαταφρόνητα, καὶ τρώγει μόνον, ἵνα φυλάξῃ τὴν
δύναμιν καὶ ὑγείαν τῆς φύσεως. Οὗτος ὁ τρόπος ταχέως
φέρει τινὰ εἰς τὴν ἀσκησιν ἄνευ κόπου καὶ λύπης τοῦ λο-
γισμοῦ. Πρέπει λοιπὸν ὁ ἀγωνιστὴς μοναχὸς παντὶ τρόπῳ
ν' ἀποφεύγῃ πάντα ὅσα πολεμοῦσιν αὐτόν, καὶ οὐ μόνον
νὰ μὴ ἐπιδιώκῃ τὰ πολεμοῦντα αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς
μικροτάτης αὐτῶν θεωρίας νὰ ἐγκρατεῦται, καὶ ὅσον τὸ
δυνατὸν ν' ἀπομακρύνηται ἐξ αὐτῶν· λέγω δὲ τοῦτο, ὅχι μόνον
περὶ τοῦ φαγητοῦ ἢ ποτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ ὄλων τῶν ἄλ-
λων, τὰ ὁποῖα προξενοῦσι δοκιμὴν καὶ πόλεμον, καὶ διὰ τῶν
ὁποίων πειράζεται καὶ δοκιμάζεται ἡ ἐλευθερία τοῦ μοναχοῦ·
ἐπειδὴ ὅταν προσέλθῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἐκδούλευσιν τοῦ
Θεοῦ, δίδει εἰς αὐτόν ὑπόσχεσιν, ὅτι θελεῖ ἀπέχει ἐξ ὄλων·
ταῦτα δὲ εἶναι τὸ νὰ μὴ βλέπῃ μετ' ἐπιθυμίας πρόσωπον γυ-
ναϊκός, ἢ παιδίου, ἢ νέων ἀνδρῶν· τὸ νὰ μὴ ἐπιθυμῇ κανέν
πρᾶγμα· τὸ νὰ μὴ ἐντροφᾷ εἰς φαγητὰ καὶ ποτὰ, τὸ νὰ μὴ
βλέπῃ τὸν στολισμὸν τῶν ἐνδυμάτων· τὸ νὰ μὴ βλέπῃ τὴν
τάξιν καὶ τοὺς τρόπους τῶν κοσμικῶν· οὔτε ν' ἀκούῃ τοὺς

λόγους αὐτῶν, οὔτε νὰ ἐξετάζῃ περὶ αὐτῶν ποσῶς· διότι ὅταν ὁ μοναχὸς πλησιάζῃ εἰς ταῦτα πάντα τὰ πράγματα, τὰ ὅποια χαυνοῦσιν αὐτόν, καὶ μεταβάλλουσι τὴν καλὴν αὐτοῦ προαίρεσιν, τότε τὰ πάθη λαμβάνουσι μεγάλην δύναμιν· καὶ ἐὰν ἡ θεωρία τῶν καλῶν κινήσῃ τὴν προαίρεσιν τοῦ ἔχοντος καλὸν ζῆλον εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, ὁ δὴλον, ὅτι καὶ τὰ ἐναντία τῶν καλῶν ἔχουσι δύναμιν νὰ αἰχμαλωτίζωσι τὴν διάνοιαν· καὶ ἐὰν ἐκ τούτου δὲν συμβαίῃ μέγα τι κακὸν εἰς τὸν ἀγωνιστὴν, ἀλλ' ἐμβάλλουσιν αὐτόν εἰς πόλεμον καὶ ἀγῶνα, καὶ τοῦτο δὲν εἶναι μικρὰ ζημία, τὸ νὰ ἐμβάλλῃ τις ἐαυτὸν θεληματικῶς εἰς θόλωσιν καὶ ταραχήν.

Καὶ ἐὰν ὁ γέρων ἐκεῖνος ἀσκητὴς καὶ ἀγωνιστὴς, ὅταν ἴδῃ ποτὲ νέον ἀγένειον, ἐνόμισε τοῦτο βλαβερὸν καὶ ἐπιζήμιον εἰς τὸν ἀγῶνά του, καὶ ὅμοιον μὲ τὴν βλάβην ἐκείνην, ἣτις προξενεῖται, ὅταν βλέπῃ τις γυναῖκα, τίς δύναται ν' ἀμελήσῃ εἰς τὰ παρόμοια, ὅποτε ὁ τοιοῦτος ἅγιος δὲν ἐτόλμησε νὰ εἰσέλθῃ ν' ἀσπασθῇ τὸν ἀγένειον νέον ἀδελφόν; διότι ἐσκέφθη ὁ σοφὸς ἐκεῖνος γέρων, ὅτι ἐὰν ἐνθυμηθῶ μόνον κατὰ ταύτην τὴν νύκτα, ὅτι ὑπάρχει ἐνταῦθα πλησίον μου τοιοῦτόν τι σκάνδαλον, τοῦτο μοὶ εἶναι μεγάλη ζημία· καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλίον, ἀλλ' εἶπεν εἰς τοὺς ἐκεῖ εὑρεθέντας ἀδελφούς· τέκνα, ἐγὼ μὲν δὲν φοβοῦμαι, ἀλλὰ διὰ ποίαν αἰτίαν νὰ ἐμβάλλω ἐμαυτὸν ματαίως εἰς πόλεμον; διότι ἡ ἐνθύμησις τῶν τοιούτων φέρει ἀνωφελῆ ταραχήν εἰς τὴν διάνοιαν· ἐπειδὴ εἰς ἕκαστον μέλος τοῦ σώματος τοῦ νέου ὑπάρχει δέλεαρ, καὶ πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ προφυλάσσῃται πολὺ, καὶ διὰ τῆς φυγῆς ν' ἀπομακρύνῃ τὸν ἐκ τούτων προερχόμενον πόλεμον· διότι ὅταν πλησιάζωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰ τοιαῦτα σκάνδαλα, καὶ βιάζονται οὗτος εἰς τὸ καλόν, ἀλλ' ὅμως κινδυνεύει ἐκ τῆς θεωρίας καὶ τῆς κακῆς ἐπιθυμίας.

Ἐπειδὴ βλέπομεν, ὅτι πολλὰ βότανα ἐν καιρῷ τοῦ θερούς

εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς γῆς κεκαλυμμένα ἕνεκα τοῦ καύσωνος, καὶ οὐδεὶς γνωρίζει αὐτά· ὅταν ὁμως βρέξῃ, καὶ ὀσφρανθῶσι τὴν νοτίδα τοῦ ὕδατος, καὶ τὴν δύναμιν τῆς ψυχρότητος τοῦ ἀέρος, τότε φαίνεται ἕκαστον εἶδος, ποῦ κεῖται τεθαμμένον ἐντὸς τῆς γῆς· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν χάριν τῆς ἡσυχίας, καὶ ὑπὸ τὴν θερμὴν τῆς ἐγκρατείας, ὑπάρχει ἀπηλλαγμένος ἐκ πολλῶν παθῶν· ὅταν ὁμως ἔλθῃ εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, τότε βλέπει, πῶς ἕκαστον πάθος διεγείρεται κατ' αὐτοῦ, καὶ ὑψώνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα εἰς ὀσφρανθῶσι μικρὰν ἀνάπαυσιν. Λέγω δὲ ταῦτα, ἵνα ὑποδείξω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ξεθαρβρεύηται τις ἕως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, καὶ ὅτι τὸ νὰ φεύγῃ τις καὶ ἀπομακρύνηται ἐκ τῶν αἰτιῶν τῆς κακίας, πολὺ βοηθεῖ εἰς τὸν ἀσκητικὸν ἀγῶνα· ἀπὸ τὰ πράγματα, τὰ ὅποια διὰ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν φέρουσιν εἰς ἡμᾶς ἐντροπήν, πρέπει νὰ φοβώμεθα πάντοτε, καὶ νὰ μὴ καταπατῶμεν τὴν συνειδήσιν ἡμῶν. Λοιπὸν εἰς τὴν ἔρημον ἃς σπεύσωμεν νὰ καταφύγωμεν, καὶ ἐκεῖ ἃς ἀποκτήσωμεν ὑπομονήν, καὶ ἐν γένει ἃς ἀγωνίζηται ἕκαστος, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκηται, ν' ἀποφύγῃ τὰ αἴτια τοῦ πολέμου, ἵνα μὴ, ὅταν συμβῇ ἡ χρεῖα τοῦ πολέμου, πέσῃ εἰς ἁμαρτίαν.

Ἐρ. "Ὅστις ἀποβρίψῃ ὅλον τὸν περισπασμόν, καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα, πόθεν πρέπει ν' ἀρχίσῃ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πάλην κατὰ τῆς ἁμαρτίας;

Ἄπ. Τοῦτο εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι εἰς ἕκαστον ἀγῶνα κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἡ ἀρχὴ γίνεται ἐκ τοῦ κόπου τῆς νηστείας καὶ τῆς ἀγρυπνίας, καὶ μάλιστα εἰς ἐκεῖνον, ὅστις γίνεται πρὸς τὴν ἑνδον ἁμαρτίαν· καὶ ἐκ τούτου φαίνεται τὸ μῖσος τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἐπιθυμίας εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους ἐναντίον τοῦ ἀοράτου τούτου πολέμου, τὸ ν' ἀρχίζωσι τὸν πόλεμον ἐκ τῆς νηστείας καὶ τῆς ἀγρυπνίας, ἧτις πολὺ βοηθεῖ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀσκήσιν.

Ὅστις εἰς ὄλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν ἀγαπήσει τὰς δύο ταῦτα ἀρετάς, τὴν νηστείαν λέγω καὶ τὴν ἀγρυπνίαν, γίνεται φίλος τῆς σωφροσύνης· καὶ καθὼς ἡ ἀνάπαυσις τῆς κοιτίας ὑπάρχει ἡ ἀρχὴ ὄλων τῶν κακῶν, ὡς καὶ ἡ χαλύνωσις τοῦ ὕπνου, ἣτις ἐξάπτει τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πορνείας, οὕτω καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀγίας ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ θεμέλιον πασῶν τῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ νηστεία καὶ ἡ ἀγρυπνία καὶ ἡ μετὰ προσοχῆς προθυμία εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἡ προσευχὴ ἢ γινομένη διὰ τῆς σταυρώσεως τοῦ σώματος ὄλην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἐναντίον τῆς γλυκύτητος τοῦ ὕπνου. Ἡ νηστεία εἶναι ὑπερασπιστὴς καὶ φύλαξ πάσης ἀρετῆς· εἶναι ἀρχὴ τοῦ ἀγῶνος, καὶ στέφανος τῶν ἐγκρατευτῶν, καὶ τὸ κάλλος τῆς παρθενίας καὶ τῆς καθαρότητος, καὶ ἡ λαμπρότης τῆς σωφροσύνης· ἡ νηστεία εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ ἡ μήτηρ τῆς προσευχῆς, καὶ ἡ πηγὴ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς φρονήσεως, καὶ ἡ διδάσκαλος τῆς ἡσυχίας, καὶ ἡ ὁδηγὸς ὄλων τῶν καλῶν ἔργων· καὶ καθὼς εἰς τοὺς ὑγιεῖς ὀφθαλμοὺς ἀκολουθεῖ ἡ λάμψις τοῦ φωτός, οὕτω καὶ εἰς τὴν μετὰ διακρίσεως γινομένην νηστείαν ἀκολουθεῖ ἡ ἐπιθυμία τῆς προσευχῆς.

Ἐπειδὴ ὅταν ἀρχηταί τις νὰ νηστεύῃ, ἐπιθυμεῖ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ νοεράν συναναστροφὴν διὰ τῆς διανοίας αὐτοῦ· καθότι ὅταν τὸ σῶμα νηστεύῃ, δὲν ὑποφέρει νὰ κοιμᾶται ὄλην τὴν νύκτα· ὅταν ἡ σφραγὶς τῆς νηστείας τεθῆ εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀνθρώπου, τότε ὁ λογισμὸς αὐτοῦ μετὰ κατανύξεως μελετᾷ θείας ἐννοίας, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ ἀναβρῦει εὐχὴν, ἡ δὲ στυγνότης τῆς λύπης κείται ἐπὶ τοῦ προπώπου αὐτοῦ, καὶ οἱ αἰσχροὶ λογισμοὶ φεύγουσιν ἀπ' αὐτοῦ, οὐδεμία ἰλαρότης φαίνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ὑπάρχει ἐχθρὸς τῶν κακῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ματαίων συντυχιῶν. Οὐδέποτε εἶδὲ τις ἀνθρωπον νὰ νηστεύῃ μετὰ διακρίσεως, καὶ νὰ ὑποδουλωθῇ εἰς κακὴν τινα ἐπιθυμίαν. Μέγιστον οἰκο-

δόμημα εἶναι ἢ μετὰ διακρίσεως γινομένη νηστεία, καὶ ὅστις παραμελεῖ αὐτήν, καταστρέφει πᾶν καλὸν ἔργον· διότι ἡ νηστεία εἶναι ἐντολή, ἣτις ἐτέθη ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν φύσιν ἡμῶν, ἵνα δι' αὐτῆς προφυλαχθῶμεν ἐκ τῆς γεύσεως τῆς τρυφῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐν ἀρχῇ ἐξέπεσε τὸ ἡμέτερον γένος ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ὅθεν ἐγένετο ὁ πρῶτος ἀφανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖθεν ἄρχονται οἱ ἀγωνισταὶ ν' ἀποκτῶσι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ.

Καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἀφοῦ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην, ἐκ τῆς νηστείας ἤρξατο τὸν κατὰ τοῦ διαβόλου πόλεμον· καθότι μετὰ τὸ βάπτισμα μετέφερον αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον τὸ πνεῦμα, καὶ ἐκεῖ ἐνήστευσεν ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα. Ἐπίσης καὶ πάντες, ὅσοι ἐξέρχονται ἐκ τοῦ κόσμου, ἵν' ἀκολουθήσωσιν ὀπίσω αὐτοῦ, ἐπὶ τούτῳ τῷ θεμελίῳ βάλλουσι τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν· ἐπειδὴ ἡ νηστεία εἶναι ὄπλον θεοχάλκευτον, καὶ ὅστις παραμελεῖ αὐτήν, πῶς δὲν θέλει εἶσθαι ἀξιόμμεπτος; καὶ ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις ἔθηκε τὸν νόμον τῆς νηστείας, ἐνήστευσε, καὶ ὅστις φυλάττει τοῦτον τὸν νόμον, δὲν πρέπει νὰ νηστεύῃ; Μέχρι τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων δὲν ἐγνώριζε τὴν κατὰ τοῦ διαβόλου νίκην, οὔτε ὁ διάβολος ἠσθάνθη τὴν ἥτταν αὐτοῦ ἐκ τῆς φύσεως ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὄπλου τῆς νηστείας ἠτόνησεν ἔκτοτε· καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς νίκης, καὶ ἔδωκε τὸν πρῶτον στέφανον τῆς νίκης εἰς τὴν φύσιν ἡμῶν· καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος ὅταν ἴδῃ τοῦτο τὸ ὄπλον εἰς τινα ἀνθρώπον, κυριεύμενος ὑπὸ φόβου, ἐνθυμεῖται εὐθὺς τὴν ἥτταν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἔπαθεν ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ συντριβεται ἡ δύναμις αὐτοῦ, καὶ καίεται ὑπὸ μόνῃς τῆς θεωρίας τούτου τοῦ ὄπλου, τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς ἡμᾶς παρὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ. Ποῖον ἄλλον ὄπλον ὑπάρχει δυνατώτερον, τὸ ὁποῖον νὰ δίδῃ τόσον θάρρος εἰς τὴν καρδίαν ἐν καιρῷ τῆς πάλης, τῆς γινομένης κατὰ

τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, ὅσον ἡ νηστεία, ἡ γινομένη διὰ τὸν Χριστὸν; Ὅσον κοπιᾷζει καὶ κακοπαθεῖ τὸ σῶμα, καθ' ὄν καιρὸν περικυκλοῦσι τὸν ἄνθρωπον τὰ στρατεύματα τῶν δαιμόνων, τόσον ἐνθαρρύνεται ἡ καρδία ἐκ τοῦ ὄπλου τῆς νηστείας. Ὅστις ὑπάρχει ἐνδεδυμένος τὸ ὄπλον τῆς νηστείας, ἐξάπτεται εἰς πάντα καιρὸν ὑπὸ θεοῦ ζήλου· καὶ ὁ ζηλωτὴς Ἡλίας ὅταν ἐξήφθη ὁ ζήλος αὐτοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ τῆς νηστείας εὗρίσκετο· καθότι ἡ νηστεία ἐνθυμίζει εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀπέκτιψεν αὐτὴν, τὰ προστάγματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἡ νηστεία εἶναι μεσίτης τοῦ παλαιοῦ μωσαϊκοῦ νόμου καὶ τῆς νέας χάριτος, τῆς δοθείσης ἡμῖν παρὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, καὶ ὅστις εἶναι ἀμελής εἰς αὐτήν, καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀγῶνας ὑπάρχει χαῦνος καὶ ἀμελής, καὶ δεικνύει κακὸν σημεῖον, καὶ κακὴν ἀρχὴν τῆς χαυνώσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ δίδει τόπον νίκης εἰς τὸν πολεμοῦντα αὐτὸν διάβολον· ἐπειδὴ εἰσέρχεται εἰς τὸν ἀγῶνα γυμνὸς καὶ ἀοπλος, καὶ διὰ τοῦτο ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ ἄνευ νίκης· διότι τὰ μέλη αὐτοῦ δὲν ἐφόρεσαν τὴν θερμὴν τῆς νηστείας. Ὅστις ἐξασκεῖ τὴν ἀρετὴν τῆς νηστείας, τούτου ἡ διάνοια ὑπάρχει πάντοτε ἀκλόνητος, καὶ ἐτοίμη πρὸς ἀπάντησιν καὶ διάλυσιν ὄλων τῶν δυσκόλων παθῶν.

Λέγουσιν, ὅτι πολλοὶ ἅγιοι μάρτυρες, καθ' ἣν ἡμέραν ἐμελλον νὰ δεχθῶσι τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, ἀφ' ἐσπέρας δὲν ἐγεύοντο κανέν πρᾶγμα, ἀλλ' ἴσταντο ὄλην τὴν νύκτα ἀγρυπνοῦντες καὶ προσευχόμενοι καὶ δοξάζοντες τὸν Θεὸν ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως περιέμενον τὴν ὥραν ἐκείνην, ἐκδεχόμενοι ν' ἀπαντήσωσι τὸ ξίφος διὰ τῆς νηστείας. Καὶ ἡμεῖς, οἵτινες προσεκλήθημεν εἰς τὸ ἀόρατον μαρτύριον, ἵνα δεχθῶμεν τοὺς στεφάνους τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς καθαρότητος, εἰάν προσέχωμεν, δὲν θέλει δοθῆ ποτε ἀπὸ κανέν μέλος ἢ μέρος

τοῦ σώματος ἡμῶν εἰς τοὺς ἐχθροὺς σημεῖον ἀρνήσεως.

Ἐρ. Πῶς τινές πολλάκις ἔχοντες τὰ ἔργα ταῦτα, δὲν αἰσθάνονται τὴν γαλήνην καὶ ἀνάπαυσιν τῶν παθῶν, οὔτε τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν;

Ἄπ. Μόνον οἱ σωματικοὶ κόποι, ἀδελφέ, δὲν διορθῶνουν τὰ ἐν τῇ ψυχῇ κεκρυμμένα πάθη, οὔτε ἐμποδίζουσι τοὺς λογισμοὺς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι διεγείρονται πάντοτε ἐκ τῶν αἰσθήσεων· διότι οἱ σωματικοὶ οὔτοι κόποι φυλάττουσι μὲν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας, ἵνα μὴ νικηθῇ ὑπ' αὐτῶν, ἐπίσης φυλάττουσιν αὐτὸν καὶ ἐκ τῆς πλάνης τῶν δαιμόνων, δὲν προξενουσιν ὅμως εἰς τὴν ψυχὴν εἰρήνην καὶ ἀταραξίαν, ἀπλῶς γινόμενα· ἀλλὰ τότε μόνον οἱ κόποι καὶ τὰ ἔργα παρέχουσιν εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἀπάθειαν, καὶ νεκροῦσι τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δωροῦνται τὴν ἀνάπαυσιν τῶν λογισμῶν, ὅταν γίνωνται εἰς τὴν ἡσυχίαν, ὁπότε αἱ ἐξωτερικαὶ αἰσθήσεις παύουσιν ἐκ τῆς ταραχῆς, καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὴν θεῖαν ἐργασίαν· καθότι ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπαρνεῖται τὴν συναναστροφὴν τοῦ κόσμου, καὶ τὴν διασκέδασιν τῶν λογισμῶν, δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τὸ πάθος του· ἐπειδὴ ἡ ἡσυχία, ὡς εἶπεν ὁ ἅγιος Βασίλειος, εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς καθάρσεως τῆς ψυχῆς· διότι ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἡσυχάσῃ ἐξωτερικῶς, τότε καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ στέφεται εἰς ἑαυτόν, καὶ ἡ καρδιά αὐτοῦ διεγειρομένη ἐξετάζει τὰς ἐννοίας τῆς ψυχῆς· καὶ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐπιμείνῃ καλῶς εἰς ταῦτα, ἔρχεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς,

Ἐρ. Δὲν δύναται ἄρα γε νὰ καθαρισθῇ ἡ ψυχὴ, ὅταν διάγῃ τις ἔξω τῆς θύρας τοῦ κελλίου;

Ἄπ. Τὸ καθ' ἡμέραν ποτιζόμενον δένδρον πότε ξηραίνεται; καὶ τὸ πλήρες ἀγγεῖον, καθ' ἡμέραν δεχόμενον προσθήκην, πότε κενοῦται; καὶ ἐὰν ἡ καθαρότης συνίσταται εἰς τὸ ν' ἀφήσῃ τις καὶ παύσῃ τὴν συνήθειαν τῆς ἐλευθερίας του, πῶς καὶ πότε θέλει καθαρισθῇ κατὰ τὴν ψυχὴν, ἀφ' ἀνανεῶν

εἰς ἑαυτὸν διὰ τῶν αἰσθήσεων τὴν ἐνθύμησιν τῆς παλαιᾶς συνηθείας, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐπίγνωσις τῆς κακίας; ἢ πότε θέλει παύσει ἀπὸ τὰ ἀνταγωνίσματα τῶν ἐξωτερικῶν πολέμων, ἵνα ἴδῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κατάστασιν; διότι ἐὰν ἡ καρδία αὐτοῦ καθ' ἡμέραν μολύνηται, πότε θέλει καθαρισθῆ ἐκ τοῦ μολυσμοῦ; καὶ ἐὰν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπίρειαν δὲν δύναται ν' ἀντιστῆ, πῶς μᾶλλον ἠμπορεῖ νὰ καθαρίσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ὅταν εὐρίσκηται εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου, καὶ περιμένῃ καθ' ἡμέραν ν' ἀκούσῃ τὴν τρομερὰν εἰδῶσιν τοῦ πολέμου; καὶ οὕτω διακείμενος, πῶς δύναται νὰ κηρύξῃ τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Ἐὰν ὁμως ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἀναστροφὴν, δύναται ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ καταπαύσῃ καὶ τὰ ἐσωτερικὰ πρῶτα ἐμπόδια· ἐπειδὴ ἐν ὅσῳ ὁ ποταμὸς δὲν φράττεται πλησίον τῆς πηγῆς, δὲν ξηραίνονται τὰ κάτω ὕδατα· ὅταν ὁμως ἔλθῃ τις εἰς τὴν ἡσυχίαν, τότε δύναται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ νὰ διακρίνη τὰ πάθη, καὶ νὰ ἐξετάζῃ αὐτὰ διὰ τῆς γνώσεως τῆς ἑαυτῆς σοφίας· τότε καὶ ὁ ἄνθρωπος διεγείρεται εἰς τὸ ἔργον τοῦ πνεύματος, καὶ ἡμέραν παρ' ἡμέραν αἰσθάνεται τὴν κρυπτὴν σοφίαν, ἣτις ἀνθεῖ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Ἐρ. Ποῖαι εἶναι αἱ ἀκριβεῖς ἀποδείξεις καὶ τὰ σημεῖα, διὰ τῶν ὁποίων αἰσθάνεται τις, ὅτι ἤρξατο νὰ βλέπῃ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ κρυπτὸν τινα καρπὸν;

Ἄπ. Ὅταν ἀξιοθῇ τῆς χάριτος τῶν πολλῶν δακρῶν, τὰ ὁποῖα ρέουσιν ἀνευ βίας· καθότι τὰ δάκρυα ἐτέθησαν ὡς ὀροθέσιόν τι μεταξύ τῆς ἐνεργείας τῶν παθῶν καὶ τῆς καθαρότητος· καὶ μέχρις ὅτου λάβῃ τις τὸ χάρισμα τῶν δακρῶν, ἡ ἐργασία αὐτοῦ ὑπάρχει ἐξωτερικὴ, καὶ εἰσέτι δὲν αἰσθάνεται παντελῶς τὴν ἐνέργειαν τῶν κρυπτῶν ἔργων τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου· ὅταν ὁμως ἄρχηται νὰ καταφρονῇ τελείως τὰ σωματικὰ πράγματα τοῦ παρόντος κόσμου, καὶ φαίνηται ὅτι περιπατεῖ ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ ὄρου, εὐθὺς φθάνει εἰς ταύτην τὴν χάριν τῶν δακρῶν, τὰ ὁποῖα ἀρογονταὶ ἐξ

ἀρχῆς ἐκ τῆς διαμονῆς τῆς κρυπτῆς ἐργασίας, καὶ ἀναβιβάζουσιν αὐτὸν εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅσον ὁ ἄνθρωπος προβαίνει εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτον αὐξάνουσι καὶ τὰ δάκρυα, ὥστε νὰ πίνη αὐτὰ μετὰ τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ποτοῦ.

Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἀκριβές σημεῖον, ὅτι ἡ διάνοια παντελῶς ἀπεχωρίσθη ἐκ τούτου τοῦ κόσμου καὶ ἠσθάνθη ἐκεῖνον τὸν πνευματικόν. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος πλησιάσῃ διὰ τῆς διανοίας αὐτοῦ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, τότε ἐλαττοῦνται καὶ αὐτὰ τὰ δάκρυα, καὶ ἐὰν ἡ διάνοια προσηλωθῇ τελείως εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ οὗτος στερεῖται τελείως τὰ δάκρυα· καὶ τοῦτο ὑπάρχει σημεῖον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται τεταμμένος εἰς τὰ πάθη.

Ἄλλα δάκρυα καίουσι καὶ ξηραίνουν τὸ σῶμα, καὶ ἄλλα δάκρυα εὐφραίνουν καὶ τρέφουσιν αὐτό· καὶ ὅσα μὲν δάκρυα γεννῶνται ἐκ τῆς κατανύξεως τῆς ταπεινῆς καρδίας διὰ τὰς ἁμαρτίας, καίουσι καὶ ξηραίνουν τὸ σῶμα, καὶ πολλάκις καὶ αὐτὸ τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ ἀνθρώπου βλάπτεται ἐξ αὐτῶν· ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης αὐτὰ τὰ δάκρυα συμβαίνουν πρῶτον εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ δι' αὐτῶν ἔπειτα ἀνοίγεται εἰς αὐτὸν θύρα, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὴν δευτέραν τάξιν τῶν δακρύων τὴν ἀνωτέραν τῆς πρώτης, ἣτις ὑπάρχει τόπος τῆς χαρᾶς, καὶ διὰ τῆς ὁποίας δέχεται ὁ ἄνθρωπος τὸ θεῖον ἔλεος· Τὰ τῆς δευτέρας τάξεως δάκρυα προέρχονται ἐκ τῆς γνώσεως καὶ συνέσεως, τὰ ὅποια καλλωπίζουν τὸ πρόσωπον, καὶ τρέφουσιν τὸ σῶμα, καὶ βέουσιν ἀφ' ἑαυτῶν ἄνευ βίας· καὶ ὄχι μόνον ὡς εἶπομεν, τρέφουσιν τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὴν μορφὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀλλοιοῦσι, καθὼς λέγει ἡ παροιμία· «καρδίας εὐφραίνουμένης, θάλλει πρόσωπον, ἐν δὲ λύπαις οὕσης, σκυθρωπάζει.»

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, «Ἐὰν συνανέστητε μετὰ τοῦ Χριστοῦ;»

Ἄπ. Ἐπειδὴ εἶπεν ὁ ἀπόστολος, «Ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σχο-

τους φῶς λάμψαι, αὐτὸς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἡ ἔδειξε διὰ τούτου τὴν ἀνάστασιν τῆς ψυχῆς, ἦτοι τὸ τέλος τῆς παλαιότητος, (διότι οὕτω πρέπει νὰ ὀνομάζῃ τις αὐτήν,) καθὼς λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου, καὶ θέλω δῶσει εἰς αὐτοὺς νέαν καρδίαν καὶ νέον πνεῦμα· ἐπειδὴ τότε εἰκονίζε-
ζεται ὁ Χριστὸς εἰς ἡμᾶς διὰ πνεύματος σοφίας καὶ ἀποκα-
λύψεως τῆς ἐπιγνώσεως αὐτοῦ.

Ἔρ. Τί εἶναι ἐν συντόμῳ ἡ δύναμις τῆς ἐργασίας τῆς ἡσυχίας;

Ἄπ. Ἡ ἡσυχία νεκρώνει τὰς ἐξωτερικὰς αἰσθήσεις καὶ διεγείρει τὰς ἐσωτερικὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς· ἡ δὲ ἐξωτερικὴ συναναστροφὴ πράττει τὸ ἐναντίον.

Ἔρ. Τίς εἶναι ἡ αἰτία τῶν δράσεων καὶ ἀποκαλύψεων· ἐπειδὴ τινὲς μὲν βλέπουσιν ἀποκαλύψεις, τινὲς δέ, καὶ τοι κοπιᾶζουσι περισσότερο, δὲν βλέπουσιν;

Ἄπ. Αἱ αἰτίαι τῶν δράσεων καὶ ἀποκαλύψεων εἶναι πολλαί, ἐξ ὧν ἄλλαι μὲν εἶναι οἰκονομικαί, γενόμεναι χάριν τοῦ κοινοῦ λαοῦ, καὶ ἄλλαι πρὸς παρηγορίαν καὶ θάρρος καὶ διδαχὴν τῶν ἀσθενῶν· καὶ κυρίως οἰκονομοῦνται αὗται ὑπὸ τοῦ ἀπείρου ἐλέους τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς ἐξῆς τρεῖς τάξεις τῶν ἀνθρώπων, ἢ εἰς τοὺς ἀπλουστέρους καὶ κατὰ πολλὰ ἀκάκους, ἢ εἰς τινὰς τελείους ἀγίους, ἢ εἰς ἐκείνους, οἵτινες, θερμὸν ζῆλον ἔχοντες πρὸς τὸν Θεόν, ἐλησμόνησαν τὸν κόσμον καὶ ἀπηρνήθησαν αὐτὸν τελείως, καὶ ἔφυγαν τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐξῆλθον γυμνοὶ ὀπίσω τοῦ Θεοῦ χωρὶς νὰ περιμένωσι βοήθειάν τινα ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἵνα μὴ φοβῶνται καὶ δειλιῶσι τὴν μοναξίαν, ἢ περιέλθωσιν εἰς ἀπελπισίαν, ὅταν περικυκλοῖ αὐτοὺς κίνδυνος θανάτου ἐκ πείνης, ἢ ἐξ ἀρρώστιας, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς θλίψεως, δίδεται εἰς αὐτοὺς αὕτη ἡ παρηγορία· ἀλλὰ διατὶ αἱ παρηγορίαι αὗται γίνονται εἰς τούτους καὶ ὄχι εἰς ἄλλους, οἵτινες κοπιᾶζουσι περισσότερο; ἡ αἰτία εἶναι ἡ ἐκ τῶν σωματικῶν παθῶν καθαρῶ-

της, και ὄχι ἡ καθαρότης τῆς ψυχῆς και τῆς συνειδήσεως· και ἄλλη αἰτία εἶναι, ὅταν ἔχη τις ἀνθρωπίνην παρηγορίαν, ἢ ἄλλην τιὰ βοήθειαν ἐκ τῶν φαινομένων πραγμάτων τοῦ κόσμου, δὲν γίνονται εἰς αὐτὸν ὁράσεις και ἀποκαλύψεις, ἐκτὸς μόνον ἐὰν γίνωνται διὰ οἰκονομίαν τιὰ χάριν τοῦ κοινοῦ λαοῦ, (ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ λόγος ἡμῶν ἀφορᾷ τοὺς ἀναχωρητάς), και ὑπάρχει μάρτυς τῶν λεγομένων εἰς τῶν πατέρων, ὅστις παρακαλέσας τὸν Θεὸν διὰ ταύτην τὴν παρηγορίαν τῶν ἀποκαλύψεων, ἤκουσεν, ὅτι ἀρκεῖ σοι ἡ παρηγορία τοῦ κόσμου, και ἡ συναναστροφή τῶν ἀνθρώπων.

Και ἄλλος τις πατήρ, ἐν ὅσῳ ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἔρημον και ἔζη ἐν τῇ διαγωγῇ τῆς μοναξίας, ἐντρύφα κατὰ πᾶσαν ὥραν εἰς τὰς ἀποκαλύψεις τῆς θείας χάριτος· ὅταν ὁμως ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον και ἐζήτησε τὴν χάριν ταύτην, και δὲν εὔρεν αὐτήν· παρεκάλεσε τὸν Θεόν, ἵνα φανερώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν αἰτίαν, λέγων, μήπως, Κύριε, διὰ τὴν ἀρχιερωσύνην, τὴν ὁποίαν ἐδέχθην, ἐμάκρυνεν ἀπ' ἐμοῦ ἡ χάρις; και ἐλέχθη εἰς αὐτόν, ὄχι, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔχει ἰδιαιτέραν πρόνοιαν δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ζῶσιν εἰς τὴν ἔρημον, και ἀξιοῖ αὐτοὺς τῶν τοιούτων παρηγοριῶν· διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅστις ἔχει ἀνθρωπίνην παρηγορίαν, νὰ ἔχη και τὴν παρηγορίαν τῶν ἀποκαλύψεων, ἐκτὸς μόνον διὰ τιὰ κεκρυμμένην οἰκονομίαν, τὴν ὁποίαν γνωρίζει μόνος αὐτός, ὅστις οἰκονομεῖ τὰ τοιαῦτα πράγματα.

Ἐρ. Εἰς τὴν ὁρασίς και ἡ ἀποκάλυψις ἦναι ἐν και τὸ αὐτό, ἢ ὄχι;

Ἀπ. Ὁχι, διαφέρουσι μεταξύ των, πλὴν ἡ ὁρασίς πολὺ λάκις λέγεται και διὰ τὰ δύο· ἐπειδὴ και εἰς τὰς δύο περιστάσεις φανεροῦται τὸ κρυπτόν, ἐπομένως ἡ ὁρασίς λέγεται και ἀποκάλυψις, ἢ ἀποκάλυψις ὁμως δὲν λέγεται ὁρασίς· καθότι ἡ ἀποκάλυψις ὡσεπιτοπλεῖστον λαμβάνεται εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα γνωρίζονται, και ὁ γοῦς γεύεται τούτων. Ἡ ὁρασίς

γίνονται κατὰ διαφόρους τρόπους ὡς δι' εἰκόνων καὶ τύπων· καθὼς τὸ πάλαι ἐγένετο εἰς τοὺς ἀγίους ὡς εἰς ὕπνον βαθύν, ἢ ὅταν ἦσαν ἐξυπνοὶ· καὶ ἄλλοτε ἐγένετο κατ' ἀκρίβειαν φανερώς, ἄλλοτε ὡς φάσμα καὶ ἀμυδρῶς· διὰ τοῦτο καὶ αὐτός, ὅστις βλέπει τὴν ὄρασιν, πολλάκις δὲν ἠξέυρει, ἂν ἐξυπνος βλέπη αὐτήν, ἢ κοιμώμενος· ὑπάρχει καὶ περίστασις καθ' ἣν διὰ φωνῆς λαμβάνει τὴν ἀντίληψιν, καὶ ἄλλοτε βλέπει καὶ τύπον τινά, καὶ ἄλλοτε τρανώτερον βλέπει καὶ ὀμιλεῖ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ ἡ θεωρία, καὶ ἡ ὀμιλία, καὶ ἡ ἐρώτησις, καὶ ἡ ἀπάντησις εἶναι δυνάμεις ἄγαι, αἱ ὁποῖαι φαίνονται εἰς τοὺς ἀξίους· ἀλλὰ ταῦτα πάντα γίνονται εἰς τόπους ἐρημικωτέρους, καὶ εἰς ἐκείνους οἵτινες εὐρίσκονται μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, ἐκεῖ ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἀναγκαίως ἔχει χρεῖαν τῶν τοιούτων· ἐπειδὴ ἐκεῖ δὲν ἔχει ἄλλην βοήθειαν καὶ παρηγορίαν. Αἱ δὲ ἀποκαλύψεις εἶναι ἴδιαι μόνον τῶν τελειῶν καὶ γνωστικῶν, τὰς ὁποίας διὰ τὴν καθαρότητα αὐτῶν αἰσθάνονται καὶ ἀντιλαμβάνονται διὰ τοῦ νοός.

Ἐρ. Πότε γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας;

Ἄπ. Ὅταν βλέπη ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καλοῦς, καὶ δὲν φαίνεται τις εἰς αὐτὸν βέβηλος καὶ ἀκάθαρτος, τότε ἀληθῶς ὑπάρχει καθαρὸς τῇ καρδίᾳ· διότι ἄλλως, πῶς θέλει πληρωθῆ ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου, ὅστις λέγει, ὅτι πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ λογίζεται μετὰ εἰλικρινοῦς καρδίας πάντας ὡς ἀνωτέρους αὐτοῦ; καὶ ὁ προφήτης Ἀββακούμ λέγει, ὅτι ὁ καλὸς ὀφθαλμὸς δὲν βλέπει πονηρά.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ καθαρότης, καὶ ἕως ποῦ εἶναι ὁ ὅρος αὐτῆς;

Ἄπ. Καθαρότης εἶναι τὸ νὰ λησμονήσῃ τις τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως τῶν παρὰ φύσιν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς τὸν κόσμον· ὁ δὲ ὅρος τοῦ νὰ ἐλευθερωθῆ καὶ νὰ εὐρεθῆ τις ἔξω ἀπὸ αὐτὰ εἶναι, τὸ νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν πρώτην τῆς φύσεως αὐτοῦ ἀπλότητα καὶ ἀκαχίαν, καὶ

νά γίνῃ ὡς ἐν νήπιον, χωρὶς νὰ ἔχη τὰ ἐλαττώματα τοῦ νηπίου.

Ἐρ. Καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ τις εἰς ταύτην τὴν τάξιν;

Ἀπ. Ναί. Ἴδου ἔφθασάν τινες εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπάρχει εἷς καὶ ὁ ἀββᾶ Σισόης ὅστις ἠρώτα τὸν μαθητὴν αὐτοῦ, ἂν ἔφαγεν ἢ ὄχι. Καὶ ἄλλος τις ἐκ τῶν πατέρων ἔφθασεν εἰς τοιαύτην ἀπλότητα, σχεδὸν ἐγένετο ὡς νήπιον, καὶ ἐλησμόνησε παντελῶς ὅλα τὰ ἐν τῇ γῆ πράγματα τόσον, ὥστε πρὶν ἢ μεταλάβῃ τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐζήτηε νὰ φάγῃ, ἐὰν δὲν ἐμποδίζετο ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι ἔφεραν αὐτὸν ὡς νήπιον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐκοινωνεῖ καὶ ἐὰν ὡς πρὸς τὸν κόσμον ὑπῆρχε νήπιος, ὡς πρὸς τὸν Θεὸν ὁμῶς ἦτο τέλειος κατὰ τὴν ψυχὴν.

Ἐρ. Ποίαν μελέτην καὶ ἐπασχόλησιν πρέπει νὰ ἔχη ὁ ἀσκητὴς εἰς τὸ ἡσυχαστήριον αὐτοῦ καθήμενος ἐν ἡσυχίᾳ; καὶ τί πρέπει νὰ ἐργάζεται πάντοτε, ἵνα μὴ περισπᾶται ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς ματαιοὺς καὶ ἀνωφελεῖς λογισμοὺς;

Ἀπ. Περὶ μελέτης καὶ ἐπασχολήσεως ἐρωτᾷς, καὶ πῶς γίνεταί ὁ ἄνθρωπος νεκρὸς εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ; καὶ χρειάζεται ἀρά γε, ὅστις προσέχει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἔχει ἐξουσίαν εἰς ἑαυτόν, νὰ ἐρωτᾷ, πῶς πρέπει νὰ ζῆ; Καὶ τί εἶναι ἡ μελέτη τοῦ μοναχοῦ ἐντὸς τοῦ κελλίου αὐτοῦ, παρὰ κλαυθμὸς; καὶ εὐκαιρεῖ ποτε ὁ μοναχὸς ἀπὸ τὸν κλαυθμὸν νὰ καταγίνηται εἰς ἄλλον τινὰ λογισμόν; καὶ ποία ἄλλη μελέτη ὑπάρχει ἀνωτέρα τῆς μελέτης τοῦ κλαυθμοῦ; καθότι καὶ αὐτὸ τὸ κελλίον τοῦ μοναχοῦ καὶ ἡ μοναξία αὐτοῦ διδάσκουσιν αὐτόν, ὅτι πρέπει νὰ ζῆ ὡς οἱ νεκροὶ εἰς τὸν τάφον, οἱ ὅποιοι δὲν αἰσθάνονται τὴν χαρὰν τῶν ζώντων· διότι ἡ ἐργασία αὐτοῦ εἶναι τὸ πένθος· καὶ αὐτὴ ἡ ἐπωνυμία αὐτοῦ εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ πένθους παρακινεῖ καὶ προτρέπει αὐτόν· διότι ὁ μοναχὸς ὀνομάζεται πενθικός, ἦτοι λυπηρὸς τὴν καρδίαν· καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι πενθοῦντες ἀπεδήμησαν ἐκ

τῆς παρουσίας ζωῆς· καὶ ἐὰν οἱ ἅγιοι ἐπένθουν, καὶ τὰ ὄμμα-
 τα αὐτῶν ἐπληροῦντο δακρύων πάντοτε, τίς ἐξ ἡμῶν τῶν
 ἁμαρτωλῶν μὴ κλαύσῃ; ἀφοῦ ἡ παρηγορία τοῦ μοναχοῦ γεν-
 νᾶται ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ καὶ τῶν δακρύων; καὶ ἐὰν οἱ τέλειοι
 καὶ νικηταὶ τῶν παθῶν ἐκλαυσαν ἐνταῦθα, ἡμεῖς οἱ πληγω-
 μένοι ἀπὸ τὰ πάθη πῶς θέλομεν ἡσυχάσει ἄνευ δακρύων καὶ
 κλαυθμοῦ; καὶ χρειάζεται ποτε διδασκαλίαν ἐκεῖνος, ὅστις
 θεωρεῖ ἑαυτὸν κατακείμενον ἔμπροσθεν αὐτοῦ νεκρὸν ἀπὸ τὰς
 ἁμαρτίας, πῶς καὶ διὰ τίνος λογισμοῦ δύναται νὰ κλαύσῃ,
 καὶ ποῦ νὰ μεταχειρισθῇ τὰ δάκρυα; ἡ ψυχὴ σου ὑπάρχει τε-
 θανατωμένη ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, καὶ κεῖται ἔμπροσθέν σου νε-
 κρά, ἡ ὁποία σοὶ εἶναι τιμιωτέρα ἀφ' ὅλον τὸν κόσμον, καὶ
 δὲν σοὶ χρειάζονται κλαυθμοὶ καὶ δάκρυα; Ἐὰν εἰσέλθωμεν
 εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ μεθ' ὑπομονῆς ἐπιμείνωμεν εἰς αὐτήν,
 δυνάμεθα βέβαια ν' ἀποκτήσωμεν τὸν κλαυθμὸν καὶ τὰ δά-
 κρυα. διὰ τοῦτο ἄς παρακαλῶμεν συνεχῶς τῶν Κύριον, ὅπως
 δώσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν χάριν τῶν δακρύων καὶ τοῦ πένθους·
 διότι ἐὰν λάβωμεν ταύτην τὴν χάριν, ἣτις ὑπάρχει ἀνωτέρα
 πασῶν τῶν λοιπῶν, δι' αὐτῆς δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς
 τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, καὶ ὅταν ἅπαξ εἰσέλθωμεν εἰς
 αὐτήν, μέχρι θανάτου θέλει μείνει μεθ' ἡμῶν.

Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· διότι πάντοτε ἀπολαμβάνου-
 νουσι τὴν τρυφὴν τῶν δακρύων, καὶ δι' αὐτῶν βλέπουσι τὸν
 Κύριον· καὶ ἐνῶ τὰ δάκρυα εὐρίσκονται ἔτι εἰς τοὺς ὀφθαλ-
 μούς αὐτῶν, ἀξιοῦνται διὰ τῆς προσευχῆς τὸ χάρισμα τῶν
 ἀποκαλύψεων, καὶ ποτὲ δὲν προσεύχονται ἄνευ δακρύων· καὶ
 τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι «μακάριοι
 οἱ πενθοῦντες ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.» διότι ἐκ τοῦ πέν-
 θους ἔρχεται τις εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς· διὰ τοῦτο
 εἰπὼν ὁ Κύριος, «ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται,» δὲν ὑπέδει-
 ξε ποίαν παράκλησιν θέλουσι λάβῃ· ἐπειδὴ ὅταν ὁ μοναχὸς
 διὰ τῶν δακρύων καὶ τοῦ πένθους ἀξιωθῇ ν' ἀπαλλαγῇ ἐκ

τῶν παθῶν, τότε εἰσθάνεται τὴν τοιαύτην παρηγορίαν. "Ὅστις λοιπὸν φθάσει εἰς ταύτην τὴν κατάστασιν, καθ' ἣν εὐρίσκειται ἡ παρηγορία, ἐκεῖνος θέλει καταλάβῃ, ποίαν παρηγορίαν φέρει τὸ τέλος τοῦ πένθους, τὴν ὁποίαν παρηγορίαν χαρίζει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πενθοῦντας διὰ τὴν ἑαυτῶν καθαρότητα· ἐπειδὴ δὲν εἶναι ποτε δυνατόν, ὅστις ἀδιαλείπτως πενθεῖ, νὰ ἐνοχληθῇ ἐκ τῶν παθῶν. "Ἄν καὶ τὸ χάρισμα τῶν δακρῶν καὶ τοῦ πένθους ἦναι ἴδιον τῶν ἀπαθῶν, δύνανται ὅμως καὶ ὅσοι πρὸς καιρὸν πενθοῦσι καὶ κλαίουσι νὰ φθάσωσιν, ἂν ὄχι εἰς τὴν ἀπάθειαν, τοῦλάχιστον εἰς τὴν νέκρωσιν τῶν παθῶν. Τί πρέπει νὰ εἴπωμεν δι' ἐκείνους, οἵτινες νύκτα καὶ ἡμέραν ἔχουσι τοῦ πένθους τὴν ἐργασίαν; οὐδεὶς ἄγνωρίζει τὴν ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ προεχομένην βοήθειαν, παρὰ μόνοι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀφιέρωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν εἰς τοῦτο τὸ ἔργον. Πάντες οἱ ἅγιοι ἐπιθυμοῦσι τὸ χάρισμα τῶν δακρῶν· ἐπειδὴ δι' αὐτῶν ἀνοίγεται εἰς αὐτοὺς ἡ θύρα τῆς παρηγορίας, ἐν ἣ ἐκονίζονται τὰ χρηστὰ καὶ σωτήρια ἔχνη τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἀποκαλύψεων.

Ἐρ. Ἐάν τις δὲν δύνηται διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος νὰ πενθῇ ἀδιαλείπτως, ποίαν ἐργασίαν πρέπει νὰ ἔχῃ πρὸς φυλακὴν τοῦ νοός, ἵνα μὴ διεγερθῶσι κατ' αὐτοῦ τὰ πάθη;

Ἀπ. Τὰ πάθη δὲν δύνανται νὰ ἐπαναστατήσωσι κατὰ τῆς ψυχῆς, καὶ νὰ διαταράξωσι τὸν ἀσκητὴν, ὅταν ἡ καρδιά σχολάζῃ ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, καὶ ὅταν οὗτος φυλάττῃ τὰ χρέη του, ἐξαιρέτως δὲ ἐὰν ἐπασχολῆται εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων γραφῶν· διότι διὰ τῆς ἐρεύνης τῶν νοημάτων μένει ἀνενόχλητος ἐκ τῶν παθῶν, καὶ φεύγουσιν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μάταιοι λογισμοί, καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ περιορίζεται εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῶν θείων νοημάτων, καὶ δὲν ἐνθυμεῖται ποσῶς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἀλλ' ἐκ τῆς μεγίστης ἡδονῆς τῆς συνεχοῦς μελέτης ὑφούται εἰς τὸν Θεόν. Ἐάν λοιπὸν πράττῃ οὕτως ὁ ἀσκητής, εἰς τὴν ἡσυχίαν εὐρίσχομενος, λησμονεῖ

ἑαυτόν, καὶ γίνεται ὄλως ὡς ἔξω φρενῶν, μὴ ἐνθυμούμενος
 παντελῶς τὸν παρόντα κόσμον, ἀλλὰ συλλογιζόμενος τὰ
 περὶ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ, βοᾷ ἐκ καρδίας, δόξα εἰς
 τὴν θεότητά σου, δόξα εἰς τὰ θαυμάσια ἔργα σου, παράδοξα
 καὶ ἐξαισία εἶναι πάντα τὰ ἔργα σου, Κύριε· εἰς ὁποῖον ὕψος
 ἀνεβίβασας τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν, εἰς ὅποια πράγματα μ' ἠ-
 ξίωσες νὰ ἐντροφῶ, καὶ εἰς ὁποίας ἐννοίας ἐτόλμησε νὰ
 φθάσῃ ἡ ἐμὴ ψυχὴ! καὶ εἰς ταύτας τὰς θαυμασίους ἐννοίας
 ἐπασχολούμενος μετὰ θαυμασμοῦ, μεθ' αὐτῶν γίνεται ὡς θέ-
 λει γίνεσθαι μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁ ἄνθρωπος· διότι ἡ ἡσυχία
 πολὺ συνεργεῖ εἰς τὴν χάριν ταύτην· ἐπειδὴ ὁ νοῦς εὐρί-
 σκει καιρὸν νὰ διαμείνη ἀνενόχλητος εἰς αὐτήν. Ἐκτὸς δὲ
 τούτων κινεῖται καὶ εἰς ἄλλας θείας ἐνθυμήσεις ἀναλόγως
 τῆς πολιτείας αὐτοῦ· λαμβάνει κατὰ νοῦν τὴν δόξαν τοῦ
 μέλλοντος αἰῶνος, καὶ τὴν εἰς τοὺς δικαίους ἀποκειμένην
 ἐλπίδα, καὶ τὴν καινὴν ἐκείνην ἀποκατάστασιν, καὶ ἀφοῦ ἐκ
 τούτων τῶν θείων ἐννοιῶν μεθυσθῆ, ἐπιστρέφει εἰς τὴν θεω-
 ρίαν τοῦ παρόντος κόσμου, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσκεται ζῶν
 εἰσέτι, καὶ λέγει μετὰ ἐκπλήξεως, ὦ, βάθος πλούτου, καὶ σο-
 φίας, καὶ γνώσεως, καὶ φρονήσεως καὶ οἰκονομίας τοῦ ἀνε-
 ξιχνιάστου Θεοῦ! πόσον ἀνεξερεύνητα εἶναι τὰ κρίματα, καὶ
 ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ! ὁ ὁποῖος ἠτοίμασε τὸν θαυμα-
 στὸν τοῦτον κόσμον, καὶ εἰσήγαγεν εἰς αὐτὸν τὸ λογικὸν
 αὐτοῦ πλάσμα, καὶ πάλιν ἐντεῦθεν μεταφέρει αὐτὸ εἰς τὴν
 ἀπέραντον καὶ ἀτελεύτητον τῆς αἰωνιότητος ζωὴν· διὰ ποίαν
 αἰτίαν ἄραγε ἐποίησε πρῶτον τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ ἐπλά-
 τυνε καὶ ἐπλούτησεν αὐτὸν διὰ τοῦ πλήθους τῶν διαφόρων
 εἰδῶν τῶν φύσεων, καὶ ἔθηκεν εἰς αὐτὸν αἰτίας, καὶ ὕλας καὶ
 ἀνταγωνίσματα τῶν πολλῶν παθῶν; καὶ πῶς ἐν πρώτοις
 ἔβαλεν ἡμᾶς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ ἐφύτευσε εἰς τὴν
 καρδίαν ἡμῶν τὴν ἀγάπην τῆς πολυζωίας, καὶ ἐξαίφνης
 ἀφαιρεῖ ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, καὶ φυλάττει ἡμᾶς

ἐπὶ πολὺν καιρὸν εἰς ἀναισθησίαν καὶ ἀκίνησίαν, καὶ ἀφανίζει τὰς μορφὰς ἡμῶν, καὶ διαλύει τὴν κράσιν ἡμῶν, καὶ ἐνώνει αὐτὴν μὲ τὴν γῆν, καὶ παραχωρεῖ νὰ καταστραφῇ, καὶ νὰ διαλυθῇ καὶ νὰ ξηρανθῇ ἢ κατασκευὴ τοῦ σώματος, καὶ πάλιν καθ' ὃν καιρὸν ὤρισε διὰ τῆς προσκυνητῆς αὐτοῦ σοφίας, θέλει ἀνεγείρει ἡμᾶς μὲ ἕτερον σχῆμα, τὸ ὁποῖον αὐτὸς γνωρίζει, καὶ θέλει μεταβάλλει ἡμᾶς εἰς ἄλλην κατάστασιν; Ταῦτα πάντα ὄχι μόνον ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἐλπίζομεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, οἱ μὴ ἔχοντες χρεῖαν ἐκ τούτου τοῦ κόσμου διὰ μικρὰν διαφορὰν τῆς φύσεως αὐτῶν, περιμένουσι τὴν ἡμετέραν ἀνάστασιν ἐκ τῆς φθορᾶς· ἐπειδὴ χάριν ἡμῶν ἐμποδίζονται ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν τελειότητα· διότι γνωρίζουσιν, ὅτι ἐφάπαξ θέλει ἀνοιγῆ ἡ θύρα τοῦ νέου αἰῶνος, καὶ ὅτι καὶ αὐτοὶ μεθ' ἡμῶν θέλουσιν ἀναπαυθῆ μετὰ τὴν παντελῆ καταστροφὴν ὅλης τῆς καταστάσεως τούτου τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἡμετέρας φύσεως εἰς τὴν πρώτην κατάστασιν, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος· « ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἰῶν τοῦ Θεοῦ ἐκδέχεται, ὅπως ἐλευθερωθῇ ἐκ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. »

Καὶ ἐντεῦθεν ὑφούται διὰ τοῦ νοῦς αὐτοῦ εἰς τὰ πρὸ καταβολῆς κόσμου, ὅποτε δὲν ὑπῆρχεν ἔτι κτίσις τις, οὔτε γῆ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἐν γένει κανὲν τῶν, ὅσα ἐγένοντο, καὶ πῶς ἐξαίφνης ὁ Θεὸς διὰ μόνης τῆς θελήσεως αὐτοῦ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παρήγαγε τὰ πάντα εἰς τὸ εἶναι, καὶ πᾶν πρᾶγμα παρέστη ἐνώπιον αὐτοῦ τέλειον· καὶ πάλιν καταβιβάζει τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς πάντα τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ, καὶ παρατηρεῖ τὰς θαυματουργίας τῶν κτισμάτων, λέγων καθ' ἑαυτὸν μετὰ θαυμασμοῦ· ὦ τοῦ θαύματος, πόσον ἡ οἰκονομία· καὶ οἱ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ὑπερβαίνει πᾶσαν ἔννοιαν, καὶ πόσον ἡ θαυμαστή δύναμις αὐτοῦ νικᾷ ὅλα αὐτοῦ τὰ ποιήματα· καὶ πῶς τὴν κτίσιν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε, καὶ πῶς πάλ-

λιν μέλλει νὰ διαφθείρη αὐτήν, καὶ τὴν θαυμαστὴν αὐτῆς εὐταξίαν, καὶ τὴν ὠραιότητα τῶν φυτῶν, καὶ τὴν εὐτακτον κίνησιν τῶν χτισμάτων· ἔτι δὲ καὶ τὰς τέσσαρας ὥρας τοῦ χρόνου, καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ τὴν συνάφειαν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, καὶ τὰς διαφόρους μεταβολὰς τοῦ χρόνου, καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα ποικίλα ἄνθη, καὶ τὰς ὠραίας οἰκοδομὰς τῶν πόλεων, καὶ τὴν ἀκατάπαυστον κίνησιν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὴν πολύπονον αὐτῶν φύσιν, καὶ μετὰ τοῦτο μέλλει νὰ ἔλθῃ ἄλλος αἰὼν, καθ' ὃν οὐδεὶς πλέον θέλει ἐνθυμηθῆ τὴν πρώτην κατάστασιν ταύτης τῆς κτίσεως· διότι γενήσεται ἄλλη ἀλλοίωσις, καὶ ἄλλη ἐπάσχόλησις, καὶ ἄλλοι διαλογισμοί· καὶ πάλιν, οἱ ἄνθρωποι δὲν θέλουσιν ἐνθυμηθῆ πλέον τοῦτον τὸν κόσμον, οὔτε τὴν προτέραν αὐτῶν διαγωγὴν· διότι ὁ νοῦς αὐτῶν θέλει δεσμευθῆ εἰς τὴν θεωρίαν ἐκείνης τῆς καταστάσεως, χωρὶς πλέον νὰ δύνηται νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ νὰ παλαίσῃ πρὸς αἶμα καὶ σάρκα· καθότι μετὰ τὸν ἀφανισμόν τούτου τοῦ κόσμου ἀμέσως λαμβάνει ἀρχὴν ὁ μέλλων αἰὼν, καὶ τότε ἕκαστος ἄνθρωπος θέλει εἰπεῖ τοιοῦτους λόγους, ὡς μητὲρ, (ἢ ἐπὶ γῆς ἐκκλησία), ἐλησμονήθης ὑπὸ τῶν τέκνων σου, τὰ ὅποια ἐγέννησας, καὶ ἀνέθρεψας, καὶ ἐσόφισας, καὶ ἤδη ἐν μιᾷ στιγμῇ συναθροίζονται εἰς ξένας ἀγκάλας, καὶ γίνονται ἀληθινὰ τέκνα τῆς στείρας (ἢ τοῦ τῆς ἀνω ἐκκλησίας), ἣτις ποτὲ δὲν ἐγέννησε, καθὼς γέγραπται, εὐφράνθητι στεῖρα, ἣτις δὲν ἐγέννησας τέκνα.

Καὶ τότε συλλογιζόμενος τοῦτο ὡς ἐκστατικῶς, λέγει· πόσον καιρὸν ἄραγε θέλει διαμείνει οὗτος ὁ κόσμος; καὶ πότε μέλλει νὰ λάβῃ ἀρχὴν ὁ μέλλων αἰὼν; καὶ πόσον καιρὸν ἄραγε τὰ σώματα ἡμῶν θέλουσιν εἶσθαι ἐντὸς τῆς γῆς; καὶ ποῖα θέλει εἶσθαι ἢ διαγωγὴ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος; καὶ ἐν ποίᾳ μορφῇ θέλει ἀναστηθῆ ἡ φύσις ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τί θέλει συνίστασθαι; καὶ ἐν τίνι τρόπῳ ἔρχεται εἰς τὴν δευτέραν κτίσιν; Καὶ ἐνῶ ἐπάσχολεῖται εἰς τὰς τοιαύτας ἐννοίας, πί-

πτει εἰς αὐτὸν ἔκστασις καὶ ἐκπληξις καὶ σιωπή, καὶ μετ' ὀλίγον ἐγείρεται, καὶ γονατίζει, καὶ εὐχαριστεῖ καὶ δοξολογεῖ μετὰ δακρῶν τὸν μόνον σοφὸν Θεόν, ὅστις δοξάζεται πάντοτε ἀπὸ τὰ πάνσοφα αὐτοῦ ἔργα.

Μακάριος, ὅστις ἠξιώθη ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ μελετᾷ τὰ τοιαῦτα· μακάριος, ὅστις εἰς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐπασχολεῖται εἰς ταύτας τὰς θεωρίας. Ἐὰν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ δὲν αἰσθάνηται τις τὴν δύναμιν τῶν τοιούτων θεωριῶν διὰ τὸν μετεωρισμὸν τοῦ νοῦς αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ δὲν δύνηται εἰσεῖναι νὰ ὑψωθῇ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν προρρηθέντων θαυμασιῶν τοῦ Θεοῦ, ἅς μὴ ταραχθῇ, καὶ ἀφήσῃ τὴν ἡσυχον αὐτοῦ πολιτείαν· ἐπειδὴ οὔτε ὁ γεωργός, ἅμα ρίψῃ τὸν σπόρον εἰς τὴν γῆν, εὐθέως βλέπει καὶ τὸν στάχυν. Εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα ἀκολουθεῖ ἡ ἀκηδία, ὁ κόπος τῶν μελῶν τοῦ ἐργάτου, ὁ πόνος τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ ὁ χωρισμὸς τῶν φίλων· ὅταν τις ὑπομείνῃ ταῦτα πάντα, φθάνει τότε ἄλλος κοιρός, καθ' ὃν εὐχαριστεῖται, καὶ σκιρτᾷ, καὶ χαίρει καὶ εὐφραίνεται· καὶ ποῖος εἶναι οὗτος ὁ καιρός; ὅταν τρώγῃ ἐκ τοῦ πνευματικοῦ ἄρτου τοῦ ἰδρωτός του, καὶ μένει εἰς τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ μελετῶν· διότι ἡ ἡσυχία καὶ ἡ εἰς αὐτὴν μεθ' ὑπομονῆς γινομένη μελέτη πολλὴν ἡδονὴν καὶ ἀτελεύτητον χαρὰν προξενοῦσι εἰς τὴν καρδίαν, καὶ κινοῦσι τὸν νοῦν εἰς ἀνεκκλήτητον ἐκπληξιν καὶ θαυμασμόν. Μακάριος λοιπόν, ὅστις ὑπομένει εἰς τὴν ἡσυχίαν· διότι θέλει ἀνοιχθῆ ἔμπροσθεν αὐτοῦ αὕτη ἡ θεόβρυτος πηγὴ τῆς θεωρίας τῶν θαυμασιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ θέλει πίνει ἐξ αὐτῆς, καὶ θέλει γλυκανθῆ. καὶ δὲν θέλει παύσει ποτὲ ἀπὸ τοῦ νὰ πίνῃ νύκτα καὶ ἡμέραν μέχρι τέλους τῆς προσκαιροῦ αὐτοῦ ζωῆς.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ περιεκτικὸν ὄλων τῶν κόπων τῆς ἡσυχίας, ἴνα, ὅταν καταντήσῃ τις εἰς αὐτό, μάθῃ, ὅτι ἔφθασε τὴν τελειότητα τῆς πολιτείας;

Ἄπ. Ὅταν ἀξιωθῇ τις τὴν ἀδιάκοπον προσευχὴν· διότι

ὅταν φθάσῃ τις εἰς ταύτην τὴν προσευχήν, ἔφθασεν εἰς τὸ τέλος πασῶν τῶν ἀρετῶν, καὶ τοῦ λοιποῦ γίνεται κατοικητήριον τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐὰν ὁμως δὲν ἐδέχθη εἰσέτι ἀκριβῶς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δὲν δύναται ν' ἀποκτήσῃ καὶ νὰ τελειώσῃ μετὰ ἀνέσεως ταύτην τὴν προσευχήν· καθότι τὸ Πνεῦμα, λέγει, ὅταν κατοικήσῃ εἰς τινα, δὲν παύει πλέον ἐκ τῆς προσευχῆς· ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ πνεῦμα προσεύχεται πάντοτε, καὶ τότε εἴτε τρώγει ὁ ἄνθρωπος, εἴτε πίνει, εἴτε κοιμάται, εἴτε ἄλλο τι πράττει, ἕως καὶ εἰς αὐτὸν τὸν βαθὺν ὕπνον αἱ εὐωδίαὶ καὶ οἱ ἀτμοὶ τῆς προσευχῆς ἀναδίδονται ἄνευ κόπου ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ δὲν χωρίζεται ποτε ἐξ αὐτοῦ ἡ προσευχή, καὶ φαίνεται ἐξωτερικῶς ὅτι παύει, ἀλλὰ καθ' ὄλον τὸν καιρὸν ἐργάζεται ἔσωθεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ κρυπτῶς· ἐπειδὴ καὶ αὕτη ἡ ἐξωτερικὴ σιωπὴ τῶν καθαρῶν ἀνθρώπων ὀνομάζεται παρὰ τινος ἁγίου προσευχή· καθότι οἱ λογισμοὶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων εἶναι θεῖαι κινήσεις, καὶ αἱ κινήσεις καὶ αἱ ἐνέργειαι τῆς καθαρᾶς καρδίας εἶναι φωναὶ πράξεις, διὰ τῶν ὁποίων κρυπτῶς ψάλλουσιν εἰς τὸν Θεόν.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ πνευματικὴ προσευχή; καὶ πῶς ἀξιούται αὐτὴν ὁ ἀγωνιζόμενος;

Ἄπ. Εἶναι ἐνέργειαι τῆς ψυχῆς, αἱ ὁποῖαι κινουῦνται διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς ἔχοντας ἀκριβῆ ἀγιωσύνην καὶ καθαρότητα, καὶ μόλις εἰς ἐκ μυρίων ἀνθρώπων ἀξιούται αὐτὴν· διότι εἶναι μυστήριον τῆς μελλούσης καταστάσεως τῆς πολιτείας· ἐπειδὴ δι' αὐτῆς ὑψοῦται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἡ φύσις αὐτοῦ μένει ἀνενέργητος· καὶ μήτε κινῆται, μήτε ἐνθυμῆται παντελῶς τὰ τοῦ κόσμου· καὶ εἰς τοιαύτην περίστασιν δὲν προσεύχεται ἡ ψυχὴ, ἀλλ' αἰσθάνεται καθαρῶς τὰ πνευματικὰ πράγματα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, τὰ ὅποια ἀνθρώπινος νοῦς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ, παρὰ μόνον διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ τοῦτο εἶναι ἡ νοητὴ θεωρία καὶ κίνησις, ἣτις λαμβάνει

ἀφορμὴν ἐκ τῆς προσευχῆς· διὰ τοῦτο καὶ τινες ἐκ τῶν ἐχόντων τὴν τοιαύτην προσευχὴν ἐφθασαν εἰς τὴν τελειότητα τῆς καθαρότητος, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ὑπάρχει στιγμή, καθ' ἣν νὰ μὴ προσεύχωνται ἐσωτερικῶς· καὶ ὁσάκις πλησιάζει εἰς αὐτοὺς τὸ ἅγιον πνεῦμα, εὐρίσκει αὐτοὺς πάντοτε νὰ προσεύχωνται, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς προσευχῆς μεταφέρει αὐτοὺς εἰς θεωρίαν, ἣ ὁποία καλεῖται πνευματικὴ ὄρασις· ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη προσευχὴ δὲν χρειάζεται σχῆμα καὶ τρόπον ἐκτεταμένης προσευχῆς, οὔτε στάσιν καὶ τάξιν πολλῆς ἐργασίας· ἐπειδὴ εἰς τοὺς ἔχοντας τὴν τοιαύτην προσευχὴν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἐνθύμησις τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐθὺς αἰχμαλωτίζονται εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, δὲν παραμελοῦσιν ὅμως καὶ τὴν διὰ τῆς στάσεως γινομένην προσευχὴν εἰς τὰς ὠρισμένας ὥρας· ἐπειδὴ εὐρίσκομεν, ὅτι καὶ ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, ἰστάμενος εἰς τὴν προσευχὴν κατὰ τὴν ἐννάτην ὥραν, ἠσθάνετο ὅτι ἤρπάζετο ὁ νοῦς αὐτοῦ· καὶ ἄλλος τις ἐκ τῶν πατέρων, ἰστάμενος εἰς τὴν προσευχὴν μὲ ὑψωμένας χεῖρας, ἤλθεν εἰς ἕκτασιν τέσσαρας ἡμέρας· οὕτω καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν πατέρων προσευχόμενοι ἤρχοντο εἰς ἕκτασιν ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐνθύμησιν καὶ ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἀξιοῦται τις ταύτης τῆς προσευχῆς, ὅταν πράξει καὶ θεωρία ἀπεκδυθῆ τὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, τὰς ὁποίας ἐντολὰς ἐὰν ἀγαπήσῃ ὁ ἄνθρωπος, καὶ φυλάξῃ αὐτάς κατὰ τάξιν, ἀπαλλάσσεται ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ λησμονεῖ καὶ αὐτὴν τὴν χρεῖαν τῆς φύσεως. Ἀδύνατον εἶναι, ὅστις μιμεῖται τὴν διαγωγὴν καὶ τὸν τρόπον τοῦ νομοθέτου Χριστοῦ, καὶ φυλάττει τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, νὰ μένη εἰς τὴν ἁμαρτίαν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ὑπεσχέθη, ὅτι ὅστις φυλάττει τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, θέλει κατοικήσει εἰς αὐτόν.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ τελειότης τῶν πολλῶν καρπῶν τοῦ Πνεύματος;

Ἀπ. Ὅταν ἀξιωθῆ τις τῆς τελείας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Ἐρ. Καὶ πόθεν γνωρίζει τις, ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην;

Ἄπ. Ὅταν, κινουμένης εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ τῆς ἐνθυμήσεως τοῦ Θεοῦ, εὐθύς ἡ καρδία αὐτοῦ κινῆται εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ῥέωσιν ἄφθονα δάκρυα· διότι ἡ ἀγάπη συνηθίζει, ὅταν ἐνθυμῆται ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἀγαπᾷ, νὰ ἐξάπτῃ δάκρυα ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν· καὶ τοιοῦτος ὑπάρχων ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ποτὲ δὲν στερεῖται τὰ δάκρυα· καθότι ἀείποτε εὐρίσκει ὕλην, ἢ ὁποία φέρει εἰς αὐτὸν τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, ὥστε καὶ ἐν καιρῷ τοῦ ὕπνου συνομιλεῖ μετὰ τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη συνηθίζει νὰ ἐνεργῇ τὰ τοιαῦτα. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ τελειότης τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν.

Ἐρ. Ἐὰν μετὰ πολὺν καιρὸν καὶ μόχθον καὶ ἀγῶνα ὁ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανείας προσβάλλῃ αὐτόν, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τοῦ κάλλους τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, διὰ τίνος μέσου δύναται ν' ἀποκρούσῃ τοῦτον τὸν λογισμόν, καὶ νὰ ἐξασφαλῆσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ὥστε νὰ μὴ πεισθῇ εἰς αὐτόν;

Ἄπ. Ὅταν πέσῃ τις διὰ τῆς ὑπερηφανείας ἀπὸ τὸν Θεὸν ὡς ξηρὸν φύλλον ἀπὸ δένδρον, τότε γνωρίζει τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· ὅταν νομίσῃ τις, ὅτι διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεως ἀπέκτησε τὰς ἀρετάς, καὶ ὑπέμεινεν ὅλους τοὺς ἀγῶνας ἄνευ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι παρεχωρήθη μόνος νὰ παλαίσῃ μετὰ τοῦ διαβόλου ἄνευ τῆς θείας συνδρομῆς, ἢ ὁποία συνήθως εὐρίσκεται μετὰ τῶν ἀγωνιζομένων καὶ συνεργεῖ εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ αὐτῶν, τότε φανεροῦται ἡ δύναμις αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ ἀνικανότης αὐτοῦ. Ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ εἶναι πάντοτε μετὰ τῶν ἀγίων, φυλλάττουσα καὶ ἐνδυναμοῦσα αὐτούς, καὶ δι' αὐτῆς νικᾷ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἔλθῃ εἰς τὸν μαρτυρικὸν ἀγῶνα, ὡς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ λυπηρά, τὰ γινόμενα διὰ τὸν Θεόν· καθότι ἄλλως, πῶς δύναται ἡ ἀσθενὴς φύσις νὰ νικήσῃ τὴν

δύναμιν τῶν ἐρεθισμῶν, οἱ ὁποῖοι ἀκαταπαύστως κινουῦνται εἰς τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου, καὶ θλίβουσι καὶ νικῶσιν αὐτὸν κατὰ κράτος; πῶς, ἐνῶ ἄλλοι ποθοῦσι καὶ ἀγαπῶσι τὴν νίκην, δὲν δύνανται ν' ἀνταγωνισθῶσιν ἰσχυρῶς, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν νικῶνται, καὶ κοιπιάζουσι καὶ λυποῦνται διὰ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, καὶ σὺ λέγεις, ὅτι εὐκόλως ἔμπορεῖς νὰ ὑποφέρῃς τὰς δυσκολίας τῶν παθῶν τοῦ σώματος ἄνευ στενοχωρίας; καὶ πῶς εἶναι ποτε δυνατόν νὰ παλαίῃ τὸ ἐμπαθὲς σῶμα πρὸς τὴν τομὴν τοῦ σιδήρου, καὶ νὰ ὑπομένῃ τὸ σύντριμμα τῶν μελῶν καὶ πᾶν εἶδος τιμωρίας, καὶ νὰ μὴ νικᾶται ὑπὸ τῶν παθῶν; τὸ ὁποῖον σῶμα, ἐνῶ τὴν πληγὴν τῆς ἀκάνθης δὲν ὑπομένῃ, νὰ μὴ αἰσθάνηται κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς φύσεως τὰς διαφόρους βασάνους, ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη τις δύναμις ἐμποδιζουσα τὴν ἐνέργειαν τῶν βασάνων; καὶ ἐπειδὴ περὶ θείας προνοίας ὁ λόγος, ἅς μὴ ὀκνήσωμεν ν' ἀναφέρωμεν καὶ τινὰ ψυχωφελῆ ἱστορίαν, ἣτις ἐνθαβρῆε τὸν ἀνθρώπον εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Νέος τις, ὀνόματι Θεόδωρος, βασανισθεὶς καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα, ἠρωτήθη ὑπὸ τινος πῶς ἠσθάνετο τὰς βασάνους; καὶ ἀπεκρίθη, ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν ἠσθανόμην τὴν δύναμιν τῶν βασάνων, ὕστερον ὅμως εἶδον νεανίσκον τινά, ὁ ὁποῖος ἐσφόγγιζε τὸν ἰδρωτὰ τοῦ ἀγῶνός μου, καὶ μὲ ἐνίσχυε, καὶ μοὶ ἔδιδε θάρρος εἰς τὸν ἀγῶνά μου. ὦ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ! τοῦ ὁποίου ἡ χάρις πόσον πλησιάζει εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους διὰ τὸ πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα, ὅπως ὑπομένωσι μετὰ χαρᾶς τὰ παθήματα καὶ τοὺς ἀγῶνας.

Μὴ λοιπὸν φανῆς ἀχάριστος, ὦ ἄνθρωπε, εἰς τὴν περὶ σοῦ πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐνῶ ὑπάρχη φανερόν, ὅτι δὲν νικᾷς σὺ εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ὁ Κύριος διὰ σοῦ, καὶ σὺ λαμβάνεις τὴν νίκην δωρεάν, τί σ' ἐμποδίζει εἰς πᾶσαν περίστασιν νὰ ζητῆς ταύτην τὴν δύναμιν, ἵνα νικήσῃς, καὶ ἐπαινεθῆς καὶ εὐχαριστήσῃς τὸν Θεόν; καὶ μήπως δὲν ἤκουσας, ὦ ἄνθρωπε,

πόσοι μάρτυρες και αγωνισται ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔπεσαν ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ἀγωνισμάτων αὐτῶν, ἐπειδὴ ἐφάνησαν ἀχάριστοι εἰς τὴν θεῖαν πρόνοιαν; Καθόσον εἶναι πολλαὶ καὶ διάφοροι αἱ δωρεαὶ καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ αἱ διαιρέσεις, καὶ δίδονται εἰς τοὺς δεκτικούς κατ' ἀναλογίαν τῆς διαγωγῆς αὐτῶν· προσέτι ὑπάρχει καὶ βαθμὸς τις εἰς τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, κὰν ἅπασαι ἐπίσης ἦναι ὑψηλαὶ καὶ θαυμασταί, ὑπερβαίνει ὅμως ἢ μία τὴν ἄλλην κατὰ τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν· ἀλλὰ καὶ τὸ γὰ ἀφιερῶση τις ἑαυτὸν εἰς τὸν Θεόν, καὶ γὰ πολιτευθῆ ἑναρέτως, καὶ τοῦτο εἶναι ἐν ἐκ τῶν μεγάλων χαρισμάτων τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὅμως πολλοὶ ἐλησμόνησαν ταύτην τὴν χάριν, καὶ δὲν ἐθεώρησαν ὡς θεῖαν δωρεάν τὸ ν' ἀξιωθῶσι ν' ἀποχωρισθῶσιν ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ν' ἀφιερῶθῶσιν εἰς τὸν Θεόν, καὶ γὰ γένωσι μέτοχοι τῶν χαρισμάτων, καὶ γὰ δουλεύσωσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἀντὶ γὰ εὐχαριστῶσιν ἀδιαλείπτως δι' ὅλα ταῦτα τὸν Θεόν, ἐξέκλιναν εἰς ὑπερηφάνειαν καὶ ὑψηλοφροσύνην· καὶ δὲν συλλογίζονται, ὅτι ἔλαβον τὴν χάριν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Θεοῦ, ὅπως δουλεύσωσιν αὐτὸν διὰ καθαρᾶς πολιτείας καὶ ἐργασίας πνευματικῆς, ἀλλὰ στοχάζονται, ὅτι κάμνουσι χάριν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὅχι ὅτι αὐτὸς ἐχώριεν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔκαμεν αὐτοὺς ἰδικούς του, ἵνα γνωρίσωσι τὰ ἑαυτοῦ μυστήρια· καὶ δὲν τρέμουσι συλλογιζόμενοι τὰ τοιαῦτα, καὶ μάλιστα ἐνῶ εἶδον τοὺς πρὸ αὐτῶν, οἵτινες ἐσυλλογίσθησαν ταῦτα, πῶς αἴφνης ὁ Θεὸς ἀφῆρεσεν ἀπ' αὐτοὺς τὸ ἀξίωμα, καὶ ἀπέρριψεν αὐτοὺς, καὶ ἔλαβεν ἐξ αὐτῶν ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν εἶχον· καὶ ἔπαθον ταῦτα· ἐπειδὴ δὲν ἐγνώρισαν τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀσθένειαν καὶ ἀδυναμίαν, οὔτε ἐνεθυμήθησαν ἐκεῖνον, ὅστις ἔδωκεν αὐτοῖς τὸ χάρισμα τοῦ γὰ ὑπηρετῶσιν αὐτόν, καὶ γὰ γίνωσι μέτοχοι τῆς ἐπουρανοῦ αὐτοῦ βασιλείας, καὶ συγκαίτοιχοι τῶν ἀγγέλων, καὶ γὰ πλησιάζωσιν εἰς αὐτόν δι' ἀγγελικῆς πολιτείας, ἀλλ' ἐ-

ξέκλιναν εἰς ἀκαθαρσίαν καὶ ἀσέλγειαν καὶ εἰς αἰσχρουγίαν ὡς ζῶα· διὰ τοῦτο ἀπέρριψεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐκ τῆς θείας αὐτοῦ ἐργασίας, καὶ ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς ἡσυχου αὐτῶν διαγωγῆς, ὅτι ὄχι διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν δυνάμεως ἔμενον εἰς τὴν τακτικὴν ἐκείνην πολιτείαν τῆς ζωῆς, χωρὶς νὰ ἐνοχληθῶσιν ὑπὸ τῆς βίας τῆς φύσεως, καὶ τῶν δαιμόνων καὶ τῶν λοιπῶν ἐναντιωμάτων, ἀλλὰ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς θείας χάριτος, ἣτις ἐνείργει εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, οὔτε ν' ἀκούσῃ διὰ τὴν δυσκολίαν αὐτῶν, αὐτοὶ ὅμως πολὺν καιρὸν ὑπέμεινον ταῦτα, χωρὶς νὰ νικηθῶσιν, εἰς τὰ ὅποια βεβαίως ὑπῆρχε δυνάμεις τις ἀνωτέρα, ἀκολουθοῦσα αὐτούς, καὶ δίδουσα εἰς αὐτοὺς βοήθειαν, καὶ φυλάττουσα αὐτοὺς εἰς πᾶσαν ἐναντίαν περίστασιν· ἐπειδὴ ὅμως ἐλησμόνησαν ταύτην τὴν δύναμιν, ἐπληρώθη εἰς αὐτοὺς ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου· ἐπειδὴ δὲν ἐδοκίμασαν νὰ ἔχωσι τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ δεσπότου αὐτῶν, ὅστις συνῆψε τὸν χοῦν μετὰ τῆς πνευματικῆς τῶν ἀγγέλων ὑπηρεσίας, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, καὶ ἀπέλαβον τὴν ἀτιμίαν τῆς πλάνης αὐτῶν, ὅπως ἔπρεπεν.

Ἐρ. Ἐάν τις μετὰ θάρρους ἀπαρνηθῇ παντελῶς τὸν κόσμον καὶ τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπέλθῃ μετὰ ἀγαθοῦ ζήλου εἰς ἔρημον ἀκατοίκητον καὶ φοβεράν, ἄρα γε ἀποθνήσκει διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων χρεῶν τοῦ σώματος;

Ἄπ. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν ποτε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἠτόίμασε κατοικητήρια εἰς τὰ ἄλογα ζῶα, πρὶν ποιήσῃ αὐτά, καὶ φροντίζει δι' αὐτά, νὰ παραβλέψῃ τὸ πλάσμα τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν, καὶ ἐξαιρέτως τοὺς φοβουμένους αὐτόν, οἱ ὁποῖοι μεθ' ἀπλότητος καρδίας χωρὶς περιέργειαν ἠκολούθησαν αὐτόν; Ὅστις ἀνατίθῃσι τὸ ἴδιον αὐτοῦ θέλημα εἰς τὸν Θεόν, δὲν φροντίζει πλέον περὶ τῆς χρείας τοῦ σώματος, οὔτε περὶ τῆς ταλαιπωρίας καὶ κακοπαθείας αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ

νὰ ἐμμένῃ εἰς τὴν ἔνδον καθαρότητα τῆς καρδίας, καὶ νὰ ὑπομένῃ τὴν ζωὴν τῆς ταπεινώσεως, ὅχι ὅτι φοβεῖται τὰς θλίψεις, ἀλλ' εὐχαριστεῖται διὰ τὴν καθαρότητα τῆς πολιτείας αὐτοῦ ν' ἀπέχη ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ νὰ κακοπαθῇ εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ βουνά, καὶ νὰ ζῆ ὡς πλάνος εἰς τοὺς τόπους τῶν ἀλόγων ζώων, χωρὶς νὰ καταδέχεται ν' ἀναπαυθῇ σωματικῶς, ἢ νὰ ζῆ ζωὴν πλήρη ἀκαθαρσιῶν· καὶ ὅταν παραδώσῃ ἑαυτὸν εἰς τοῦτον τὸν θεληματικὸν θάνατον, καθ' ἡμέραν πενθεῖ καὶ προσεύχεται, ἵνα μὴ στερηθῇ τὴν καθαρὰν θεῖαν πολιτείαν, καὶ τότε λαμβάνει βοήθειαν παρὰ Θεοῦ· ὅστις εἶθε νὰ φυλάξῃ καὶ ἡμᾶς εἰς τὴν καθαρότητα, καὶ νὰ ἀγιάσῃ ἡμᾶς διὰ τοῦ ἀγιασμοῦ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τιμὴν αὐτοῦ, ἵνα δοξάσωμεν τὸ ἅγιον αὐτοῦ ὄνομα διὰ τῆς καθαρότητος τῆς διαγωγῆς ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Π Σ Τ'.

Περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων, κατ' ἐρώτησιν
καὶ ἀπόκρισιν.

ΕΡΩΤ. Ἐὰν ἦναι καλὸν τὸ νὰ ἀποφεύγῃ τις ὄλα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐρεθίζουν τὰ πάθη; καὶ ἐὰν ἡ τοιαύτη φυγὴ νομίζεται νίκη ἢ ἤττα τῆς ψυχῆς· ἐπειδὴ ἀποφεύγει τοὺς πολέμους καὶ προτιμᾷ τὴν ἀνάπαυσιν;

Ἀπ. Πρὸς τοῦτο ἀποκρινόμεθα ἐν συντόμῳ. Πρέπει ὁ μοναχὸς ν' ἀποφεύγῃ τελείως πάντα ἐκεῖνα τὰ κακὰ πάθη, τὰ ὅποια ἐρεθίζουν αὐτόν, καὶ πρὸ πάντων νὰ κόψῃ τὰς αἰτίας τῶν παθῶν καὶ τὴν ὕλην, διὰ τῆς ὁποίας ἐνεργοῦνται καὶ αὐξάνουσιν· ἐὰν ὁμως τὸ καλέσῃ ἢ περίστασις νὰ ἐναντιωθῇ

καὶ νὰ παλαίση πρὸς αὐτά, νὰ πράττη τοῦτο, ἀλλ' ὄχι ὡς παίγνιον, ἀλλὰ τεχνικῶς καὶ σπουδαίως· ὅταν ἄνωγεται εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ πνεύματος, πρέπει πάντοτε νὰ μεταφέρῃ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πάθη εἰς τὸ φυσικὸν καλόν, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἐτέθη εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, κἄν ὁ διάβολος κατέστρεψε τὴν ἀληθινήν πρὸς κακὴν δοκιμὴν. Καὶ ἂν ἴηται πρέπον νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ μοναχὸς πρέπει ν' ἀποφεύγῃ ὄχι μόνον τὴν ἐνόχλησιν τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνόχλησιν τῶν αἰσθήσεων, καὶ νὰ περιστέληται ἐντὸς αὐτοῦ, καὶ νὰ ἐμμένῃ εἰς τὴν νοεράν καὶ ἐπίμονον ἐργασίαν τῆς καρδίας μέχρις οὗ συμφωνήσουσι τὰ ἔργα αὐτοῦ μετὰ τοῦ μοναχικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, καὶ οὕτω διὰ τῆς ἐντὸς αὐτοῦ περιστολῆς ἐνωθῆ ὀλοτελῶς μετὰ τοῦ ἐνοικοῦντος εἰς αὐτὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ· διότι ὅσον ὁ νοῦς αὐτοῦ μένει περιεσταλμένος ἐντὸς αὐτοῦ, δὲν πολεμεῖ αὐτὸς ἐναντίον τῶν παθῶν, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Κυρίου· ἐκτὸς δὲ τούτου οὐδὲ αὐτὰ τὰ πάθη κινουῦνται εἰς αὐτόν, ἵνα ἔλθωσιν εἰς πράξιν.

Ἐρ. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος πράξῃ καλόν τι διὰ τὴν καθαρότητα τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἄλλοι ὅμως, μὴ γνωρίζοντες τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ πολιτείαν, σκανδαλίζονται, πρέπει ν' ἀφήσῃ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ πολιτείαν διὰ τὸ σκάνδαλον, ἢ νὰ πράξῃ ὅ,τι εἶναι ὠφέλιμον εἰς τὸν σκοπὸν του, κἄν εἰς τοὺς βλέποντας ὑπάρχῃ ἐπιζήμιον;

Ἄπ. Λέγομεν καὶ περὶ τούτου, ὅτι ἂν πράττῃ νομίμως ὅ,τι καὶ ἂν πράττῃ, καθὼς παρέλαβε παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ πατέρων, τὸ ὁποῖον καθαρίζει τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ πράττει αὐτὸ ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν καθαρότητα, ἄλλοι ὅμως μὴ γνωρίζοντες τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, σκανδαλίζονται, δὲν εἶναι αὐτὸς ὑπεύθυνος, ἀλλ' ἐκεῖνοι· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς δὲν ἐγκρατεῦεται, καὶ νηστεύει, καὶ κλείεται ἐντὸς τοῦ κελλίου, ἢ πράττει ὅ,τι εἶναι ὠφέλιμον εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἵνα σκανδαλίζων;

ται ἄλλοι, ἀλλ' ἵνα καθαρῶς τὸν νοῦν αὐτοῦ, ἐκείνοι ὁμῶς, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζουσι τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, μέμφονται αὐτόν, καὶ γίνονται ἀληθῶς ὑπεύθυνοι· διότι, ζῶντες ἐν ἀμελείᾳ, δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ αἰσθανθῶσι τὸν πνευματικὸν ἐκείνου σκοπὸν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν· « ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ· » τί λοιπόν; διότι τὸ κήρυγμα τοῦ σταυροῦ ἐλογίζετο παρ' ἐκείνοις μωρία, ἐπειδὴ δὲν ἠσθάνοντο τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἔπρεπε νὰ σιωπᾷ, καὶ νὰ μὴ κηρύξῃ ὁ μακάριος Παῦλος; Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡ ὑπόθεσις τοῦ σταυροῦ ὑπάρχει πρόσκομμα καὶ σκάνδαλον εἰς τε τοὺς Ἰουδαίους καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας, πρέπει νὰ σιωπῶμεν τὴν ἀλήθειαν, ἵνα μὴ οὗτοι σκανδαλίζωνται; διότι καὶ ὁ Παῦλος ὄχι μόνον δὲν ἐσιώπησεν, ἀλλὰ καὶ ἐφώναζε λέγων, « ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. » Ἡ καύχησις αὕτη εἰς τὸν σταυρόν, τὴν ὁποίαν διηγῆθη ὁ ἀπόστολος, δὲν ἐγένετο, ἵνα σκανδαλίσῃ τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἵνα κηρύττῃται ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ σταυροῦ. Καὶ σὺ ἤδη λοιπόν, ὦ ἀγαπητέ, ὅστις καὶ ἂν ὑπάρχῃς, τελείωσον τὸν σκοπὸν σου κατὰ τὴν πολιτείαν σου, ἣτις πρέπει νὰ ᾔῃαι σύμφωνος ταῖς διατάξεσι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων πατέρων, ἵνα μὴ σὲ κατακρίνῃ ἡ συνειδήσις σου, καὶ μὴ φοβηθῆς ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι σκανδαλίζονται· καθότι οὐδεὶς δύναται νὰ πληροφρήσῃ ὁλοῦς τοὺς ἀνθρώπους, ἢ νὰ ἀρέσῃ εἰς πάντας ἐπίσης, καὶ νὰ δουλεύῃ καὶ τῷ Θεῷ κρυπτῶς.

Μακάριος ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος, ὦ ἀδελφέ, ὅστις φροντίζει ὅλαις δυνάμεσι διὰ τὴν καθαρότητα τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, καὶ περιπατεῖ μετὰ φρονήσεως τὴν πνευματικὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν περιπατήσαντες οἱ ἅγιοι πατέρες, καὶ ἀναβάντες κατὰ τάξιν τοὺς βαθμοὺς αὐτῆς, ὑψώθησαν εἰς τὴν καθαρότητα μετὰ πολλῆς φρονήσεως καὶ ὑπομονῆς εἰς τὰς θλίψεις, καὶ ὄχι διὰ τέχνης τινὸς καὶ μηχανημάτων.

Ἡ καθαρότης τῆς ψυχῆς ὑπάρχει τὸ πρῶτον χάρισμα τῆς φύσεως ἡμῶν, καὶ ἄνευ τῆς καθαρότητος τῶν παθῶν δὲν θεραπεύεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰς ἀβρωστίας τῆς ἀμαρτίας, οὔτε ἀποκτᾷ τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν ἔχασε διὰ τῆς παραβάσεως. Ἐὰν δὲ ἀξιωθῆ τις τῆς καθαρότητος, ὅπερ ἐστὶν ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς, ἐκ τούτου ὑποδέχεται ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐπαισθητὴν χάραν ἐν αἰσθήσει τοῦ πνεύματος· ἐπειδὴ γίνεται υἱὸς Θεοῦ κατὰ χάριν, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν εὐκαιρεῖ νὰ αισθανθῆ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ, ἅπερ ἀπαντῶσιν αὐτόν.

Ὅστις ἔχει κανόνα νὰ ἡσυχάζῃ ἐντὸς τοῦ κελλίου του ἀνά ἑπτὰ ἑβδομάδας, ἢ μίαν ἑβδομάδα, καὶ ἔπειτα, ἀφοῦ τελειώσῃ τὸν κανόνα του, ἐξέρχεται καὶ συναναστρέφεται μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ παρηγορεῖται μετ' αὐτῶν, καὶ δὲν φροντίζει ἔνεκα τῆς ἀμελείας του νὰ παρηγορῆ τοὺς ἐν θλίψει εὐρισκομένους ἀδελφοὺς αὐτοῦ, στοχαζόμενος ὅτι φυλάττει τὸν κανόνα τῶν ἑβδομάδων ἐκείνων, αὐτὸς εἶναι ἀσπλαγχνος καὶ σκληρὸς καὶ ἀνελεήμων· καὶ ὅτι εἶναι ἀνελεήμων, γίνεται φανερόν ἐκ τῆς ὑψηλοφροσύνης του καὶ τῶν ψευδῶν αὐτοῦ συλλογισμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων κινούμενος, δὲν συγκαταβαίνει νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς στενοχωρίας αὐτῶν, ἵνα μὴ δῆθεν παραβῆ τὸν κανόνα του.

Ὅστις καταφρονεῖ τὸν ἀσθενῆ αὐτοῦ ἀδελφόν, δὲν θέλει εἶδει ποτὲ τὸ φῶς· καὶ ὅστις στρέφει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τὸν εὐρισκόμενον εἰς στενοχωρίαν, ἢ ἡμέρα αὐτοῦ θέλει σκοτισθῆ· καὶ ὅστις καταφρονεῖ τὴν φωνὴν τοῦ εὐρισκομένου εἰς κόπον καὶ μόχθον, τὰ τέκνα τῆς οἰκίας του θέλουσι τυφλωθῆ. Ἄς μὴ καθυβρίζωμεν, ὦ ἀδελφοί, τὸ μέγα ὄνομα τῆς ἡσυχίας διὰ τῆς ἀνοησίας ἡμῶν· ἐπειδὴ εἰς πᾶσαν διαγωγὴν καὶ πολιτείαν ὑπάρχει καιρὸς καὶ τρόπος καὶ διαφορά, καὶ ἐκ τούτων γνωρίζεται, ἐὰν γίνηται δεκτὴ εἰς τὸν Θεὸν ἡ ἐργασία τῆς πολιτείας ἡμῶν, καὶ ἄνευ τούτων τῶν περιστάσεων εἶναι ματαία ἡ ἐργασία τῆς πολιτείας, ἥτις ἀγωνίζεται νὰ φθάσῃ

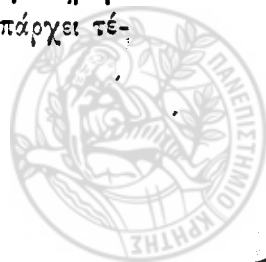

τὸ μέτρον τῆς τελειότητος. Ὅστις, ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος ὢν, περιμένει νὰ παρηγορηθῆ καὶ νὰ οἰκονομηθῆ παρ' ἄλλων, αὐτὸς ἄς ταπεινωθῆ καὶ ἄς κοπιᾷ μετὰ τῶν ἀδελφῶν καθ' ὃν καιρὸν πειράζεται, ἵνα ἡ ἐργασία αὐτοῦ γένηται μετὰ χαρᾶς, ἀπέχουσα ἀπὸ πᾶσαν ὑψηλοφροσύνην καὶ πλάνην τῶν δαιμόνων.

Εἶπέ ποτέ τις γνωστικὸς ἅγιος, ὅτι κανὲν ἄλλο πρᾶγμα δὲν δύναται νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν μοναχὸν ἀπὸ τὸν δαίμονα τῆς ὑπερηφανείας, καὶ νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν σωφροσύνην αὐτοῦ καθ' ὃν καιρὸν πειράζεται καὶ ἐξάπτεται εἰς αὐτὸν τὸ πάθος τῆς πορνείας, ὅσον ἐκεῖνο, τὸ νὰ ἐπισκέπτηται καὶ νὰ βοηθῆ τοὺς ἀσθενεῖς, οἵτινες εὐρίσκονται κατάκειτοι εἰς τὴν στρωμνὴν, καὶ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι κατεξηράνθησαν ὑπὸ τῆς στενοχωρίας τῆς σαρκός.

Μεγάλῃ καὶ ἀγγελικῇ εἶναι ἡ ἐργασία τῆς ἡσυχίας, ὅταν ὑπάρχῃ ἠνωμένη μετὰ τῆς διακρίσεως καὶ τῆς ταπεινώσεως· ἐπειδὴ ὅθεν δὲν γνωρίζομεν, κλεπτόμεθα καὶ ἐξαπατῶμεθα. Εἶπον δὲ ταῦτα, ἀδελφοί, ὄχι ἵνα ἀμελήσωμεν ἢ καταφρονήσωμεν τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας· ἐγὼ εἰς ἕκαστόν μου λόγον παραινῶ πάντας εἰς τοῦτο, καὶ ἤδη δὲν ἐναντιοῦμαι εἰς τὰ προλεχθέντα· λοιπὸν ἄς μὴ προτιμήσῃ τις μέρος τι ἐκ τῶν λόγων μου, καὶ καταφρονήσῃ ἀνοήτως τὰ ἐπίλοιπα.

Ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι, ὅτι εἰς πολλοὺς λόγους εἶπον, ὅτι ἂν τυχὸν συμβῆ εἷς τινα νὰ μένῃ τελείως ἀργὸς ἐντὸς τοῦ κελλίου αὐτοῦ, δὲν πρέπει ἕνεκα τούτου νὰ προτιμήσῃ τὴν τελείαν ἀναχώρησιν ἐξ αὐτοῦ τοῦ κελλίου του, οὔτε νὰ στοχάζεται τὴν ἐκτὸς τοῦ κελλίου του ἐργασίαν ἀνωτέραν τῆς ἐργασίας τῆς ἡσυχίας· ἀναχώρησιν δὲ λέγω, τὸ νὰ μὴ ἀφήσῃ τελείως τὸ ἑαυτοῦ κελλίον καὶ φύγῃ, καὶ ὄχι ἂν ἐξέλθῃ διὰ τὰς ἀναγκαίας αὐτοῦ χρείας, ἢ ν' ἀπέλθῃ ἐβδομάδας τινὰς πρὸς πώλησιν τοῦ ἐργοχείρου του, τοῦτο ἄς μὴ νομισθῆ ἀργία καὶ σκόλασις· ἂν ὁμοῦς στοχάζεται τις, ὅτι ὑπάρχει τέ-

Λειος, και διά τήν εἰς Θεὸν ἀφιέρωσιν αὐτοῦ καταφρονεῖ πάντα τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, εὐλόγως ἄς παραιτήσῃ καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ ἐνίστε.

Μεγάλη εἶναι ἡ ἐργασία τῆς διακρίσεως ἐκείνων, τοὺς ὁποίους βοηθεῖ ὁ Θεός, ὅστις εἶθε νὰ ἐνδυναμώσῃ καὶ ἡμᾶς, ἵνα ἐκπληρώσωμεν τὸν λόγον αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον εἶπεν· « εἴτε θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. » Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν δύνηται νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐντολὴν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης διὰ φαινομένων πραγμάτων ἢ διὰ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, τότε εἶναι ἀρκετὴ ἢ ἐν τῇ προαιρέσει αὐτοῦ φυλαττομένη ἀγάπη τοῦ πλησίον, καὶ μάλιστα ἐὰν ἡσυχάζῃ εἰς ἔρημον τόπον, καὶ εὐρίσκηται εἰς μεγάλα μέτρα ἀρετῆς.

Ἐὰν ὁμως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν ὅλα τὰ ἱερὰ χρέη τῆς βαθείας ἐκείνης ἡσυχίας, ἄς ἐκπληρώσωμεν τὴν ἔλλειψιν τούτων διὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, ἥτις συνίσταται εἰς σωματικούς κόπους, ἵνα μὴ ἡ ἐλευθερία ἡμῶν εὖρη πρόφασιν, καὶ ὑποταγῇ εἰς τὴν σάρκα. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς φωτισμὸν γνώσεως, ὅπως γνωρίσωμεν τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα, κατὰ τὸ ὁποῖον πάντοτε πολιτευόμενοι, καταστήσωμεν εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ ἀνάπαυσιν διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν ἀπεράντων αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ
ΑΒΒΑ ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄.

Τὴν ὁποῖαν ἀπέστειλε πρὸς τινὰ ἀδελφόν, ὅστις
ἠγάπα τὴν ἡσυχίαν.

Ω ΑΓΑΠΗΤΕ ἀδελφέ, ἐπειδὴ γνωρίζω, ὅτι ἀγαπᾶς τὴν ἡσυχίαν, καὶ ἐπειδὴ βλέπω, ὅτι ὁ διάβολος σὲ περιπλέκει εἰς τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων προφάσει τοῦ καλοῦ, γνωρίζων τὸ θέλημα τοῦ καλοῦ σου λογισμοῦ, καὶ προσπαθεῖ νὰ σ' ἐμποδίσῃ ἐκ τῆς περιεκτικῆς ἀρετῆς τῶν πολλῶν καὶ καλῶν τρόπων τῆς ἡσυχίας, ὡς μέλος ὁμόφυλον, ἵνα βοηθήσω τὸν καλόν σου πόθον δι' ὠφελίμου λόγου, ἀπεφάσισα νὰ σοὶ ἐκθέσω, ὅσα παρὰ σοφῶν ἀνδρῶν, καὶ ἀπὸ τὰς ἀγίας γραφάς, καὶ παρὰ τῶν ἀγίων πατέρων, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς δοκιμῆς ἔμαθον. Ἀγαπητέ, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν καταφρονήσῃ τὰς τιμὰς καὶ ἀτιμίας, καὶ δὲν ὑπομείνῃ δι' ἀγάπην τῆς ἡσυχίας κατηγορίας καὶ ἐμπαιγμούς καὶ ζημίας, καὶ ἐὰν δὲν γίνῃ παίγνιον τῶν ἀνθρώπων, νομιζόμενος μωρὸς καὶ φλύαρος, δὲν δύναται νὰ ἐμμένῃ σταθερῶς εἰς τὸν καλόν τῆς ἡσυχίας σκοπόν· καθότι ἐὰν ἅπαξ ἀνοίξῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν θύραν τοῦ νοῦς αὐτοῦ εἰς τὰς αἰτίας, ὁ διάβολος δὲν θέλει ἡσυχάσῃ ἀπὸ τοῦ

να φέρη εἰς αὐτὸν διὰ πολλῶν προφάσεων τινὰς τῶν αἰτιῶν. Διὰ τοῦτο λοιπόν, ἀγαπητέ, ἐὰν ἀγαπᾷς εἰλικρινῶς τὴν ἀρετὴν τῆς ἡσυχίας, ἣτις δὲν ἐπιδέχεται διασκορπισμὸν καὶ φυγὴν καὶ διακοπὴν ἐν τῷ μέσῳ, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἐνίκησαν οἱ ἀρχαῖοι πατέρες, θέλεις ἐκπληρώσει τὴν ἐπαινετὴν σου ἐπιθυμίαν, ὅταν μιμηθῆς τοὺς ἀγίους ἐκείνους πατέρας, μελετῶν κατὰ νοῦν τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν: οἱ ὅποιοι πατέρες ἀγαπήσαντες τὴν τελείαν ἡσυχίαν, δὲν ἐφρόντισαν ποσῶς περὶ τῆς ἀγάπης τῶν συγγενῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐζήτησαν τὴν ἑαυτῶν ἀνάπαυσιν, οὔτε ἐντράπησαν ν' ἀποφύγῃσι τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀρχόντων καὶ τιμίων ἀνθρώπων.

Καὶ οὕτω ζῶντες, δὲν ἐκρίνοντο παρὰ τῶν σοφῶν καὶ γνωστικῶν, ὅτι κατεφρόνουν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, ἢ ὅτι παρέβλεπον αὐτούς, ἢ ὅτι ἐστεροῦντο διακρίσεως, καθὼς ἀπελογήθη τις ἐξ αὐτῶν, ὅστις ἠγάπα καὶ ἐτίμα τὴν ἡσυχίαν περισσότερον ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, εἰπών, ὅστις μανθάνει διὰ τῆς δοκιμῆς τὴν γλυκύτητα τῆς ἡσυχίας ἐντὸς τοῦ κελλίου του, αὐτὸς ὄχι ὡς καταφρονῶν τὸν πλησίον του ἀποφεύγει τὴν μετ' αὐτοῦ συναναστροφὴν, ἀλλὰ χάριν τοῦ καρποῦ, τὸν ὅποιον τρυγᾷ ἐκ τῆς ἡσυχίας. Διατί ἔφευγεν ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος, καὶ δὲν εὐχαριστεῖτο νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τινος; ὁ δὲ ἀββᾶς Θεόδωρος συναναστρέφετο μὲν ἐνίοτε, ἀλλ' ἡ συναναστροφὴ αὐτοῦ ἦτο συντομωτάτη, καὶ ὅταν εὐρίσκετο ἐντὸς τοῦ κελλίου του, οὔτε ἐχαιρέτα τινὰ· ὁ δὲ ἅγιος Ἀρσένιος οὐδὲ τὸν ἐρχόμενον ἐχαιρέτα καὶ ἠσπάζετο· διότι ἀπῆλθέ ποτέ τις ἐκ τῶν πατέρων νὰ ἴδῃ τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον, καὶ ἠνοιξε μὲν ὁ γέρον εἰς αὐτὸν τὴν θύραν, νομίζων, ὅτι εἶναι ὁ διακονητὴς αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτε εἶδε τίς εἶναι, εὐθὺς ἔρριψεν ἑαυτὸν κατὰ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, καὶ πολλὰ παρακληθεὶς ὑπ' ἐκείνου νὰ ἐγερθῇ καὶ εὐλογήσῃ αὐτόν, δὲν ἠθέλησεν ὁ ἅγιος, λέγων, ὅτι δὲν θέλω ἐγερθῆ ἕως ὅτου σὺ δὲν ἀπέλθεις ἐντεῦθεν· καὶ πραγματικῶς δὲν ἠγέρθη ἕως

οὗ ἀνεχώρησεν ἐκεῖνος· ἐπραττε δὲ τοῦτο ὁ μακάριος, ἵνα μὴ δώσῃ εἰς αὐτοὺς αἰτίαν, καὶ πάλιν ἔλθωσιν εἰς αὐτόν.

Ἄκουσον ἐν τούτοις καὶ τὰ ἀκόλουθα τοῦ λόγου, ἵνα μὴ εἶπῃς, ὅτι διὰ τὴν ποταπότητα αὐτοῦ κατεφρόνησεν αὐτόν, καὶ εἰς ἄλλον τίμιον καὶ μεγαλοπρεπεῖ ἔκαμνε προσωποληψίαν, καὶ συνωμίλει μετ' αὐτοῦ· ὄχι, ἀλλ' ἐπίσης ἀπέφευγε πάντας, καὶ ταπεινοὺς καὶ ἐνδόξους, καὶ ἐπίσης κατεφρόνει πάντας, καὶ προετίμα νὰ ὑποφέρῃ τὴν κατ' αὐτοῦ μέμφιν πάντων διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τιμὴν τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς σιωπῆς· διότι γνωρίζομεν, ὅτι ἀπῆλθέ ποτε πρὸς αὐτόν ὁ μακάριος Θεόφιλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν κριτὴν τῆς χώρας διὰ τιμὴν, ὅστις εἶχε πολλὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ τὸν ἅγιον· τούτους ἐδέχθη μὲν ὁ γέρων, ἀλλ' ἐκάθησεν ἔμπροσθεν αὐτῶν σιωπῶν, καὶ οὐδὲ διὰ συντόμου λόγου ἀνέπαυσεν αὐτούς, καὶ τοι πολὺ ἐπεθύμουν ν' ἀκούσωσι λόγον τινὰ παρ' αὐτοῦ· καὶ ὅταν παρεκάλεσεν αὐτόν ὁ ἐπίσκοπος περὶ τούτου, ἡσύχασεν ὀλίγον ὁ καλόγηρος, καὶ ἔπειτα εἶπε πρὸς αὐτούς· ἐὰν εἶπω πρὸς ὑμᾶς λόγον, φυλάττετε αὐτόν; καὶ ἐκεῖνοι ὡμολόγησαν, ὅτι θέλουσι τὸν φυλάξει· τότε ὁ γέρων λέγει πρὸς αὐτούς, ὅπου ἀκούετε, ὅτι εἶναι ὁ Ἀρσένιος, μὴ πλησιάζηται ἐκεῖ. Εἶδες τὸν θαυμαστὸν γέροντα; εἶδες καταφρόνησιν τῆς συνομιλίας τῶν ἀνθρώπων; αὐτὸς τῶντι ἐτρύγησε τὸν καρπὸν τῆς ἡσυχίας· καὶ δὲν ἐστοχάσθη ὁ μακάριος, ὅτι ὑπῆρχεν ἄνθρωπος καθολικὸς καὶ ἀρχηγὸς τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἐσκέφθη, ὅτι ἐγὼ ἅπαξ ἀπέθανον τῷ κόσμῳ, κατὰ τί λοιπὸν δύναται νὰ ὠφελήσῃ ὁ νεκρὸς τοὺς ζῶντας; Τοῦτον τὸν ἅγιον ἐμέμφθη ποτὲ ὁ ἀββᾶς Μακάριος μετ' ἀγάπης, λέγων, διὰ τί φεύγεις ἀπὸ ἡμᾶς; ἀλλ' ὁ γέρων ἀπελογήθη ἀπολογίαν θαυμαστὴν καὶ ἀξιαίπενον, εἰπὼν, ὁ Θεὸς γνωρίζει, ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ εὐρίσκωμαι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Ταύτην δὲ τὴν θαυμαστὴν γινῶσιν δὲν ἔμαθε

παρ' ἄλλου, ἀλλ' ἐκ θεϊκῆς φωνῆς, ἣτις εἶπε πρὸς αὐτόν, Ἄρσένιε, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σώζεσαι.

Μὴ τυχὸν ἀργός τις καὶ ἀγαπῶν τὰς συναναστροφάς, ἀναισχύντως παρεξηγήσῃ τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ ἀγίου, καὶ λαλήσῃ βλάβη, λέγων, ὅτι τοῦτο εἶναι ἐφεύρημα ἀνθρώπινον, εὐρεθὲν πρὸς ἀφορμὴν τῆς ἡσυχίας· διότι εἶναι διδασκαλία οὐράνιος· καὶ ἵνα μὴ στοχασθῆς ὅτι τοῦτο ἐλέχθη εἰς τὸν Ἄρσένιον, ἵνα φύγῃ ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ὄχι ν' ἀποφεύγῃ τοὺς ἀδελφούς, ἀκουσον. Ἄφοῦ ὁ Ἄρσένιος ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς τὴν ἔρημον, πάλιν παρεκάλεσε τὸν Θεόν, πῶς θέλει δυνηθῆ νὰ ζήσῃ καλῶς. Κύριε, εἶπεν, ὁδήγησόν με, πῶς νὰ σωθῶ· καὶ ἐστοχάζετο, ὅτι μέλλει ν' ἀκούσῃ ἄλλο τι, καὶ ὁμῶς ἤκουσε πάλιν ἐκ δευτέρου τὴν ἰδίαν δεσποτικὴν φωνήν, λέγουσαν πρὸς αὐτόν, Ἄρσένιε, φεῦγε, σιώπα, ἡσύχαζε· καὶ ἐάν, λέγει, πολὺ ὠφελεῖ ἡ θεωρία καὶ ἡ συνομιλία τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ' εἰς σὲ δὲν ὠφελεῖ τόσον ἢ μετ' αὐτῶν συντυχία, ὅσον ἢ ἀπ' αὐτῶν φυγή.

Καὶ ὅταν ἤκουσε ταῦτα ὁ μακάριος Ἄρσένιος ἀπὸ τὴν θεϊαν ἀποκάλυψιν, ἐβεβαιώθη καὶ ἐγνώρισεν, ὅτι δὲν ἀρκεῖ εἰς αὐτόν πρὸς ἀπόκτησιν ἐναρέτου ζωῆς τὸ νὰ φύγῃ μόνον ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐξ ἀπάντων ἐν γένει. Καὶ τίς δύναται βέβαια ν' ἀντιστῆ, ἢ νὰ εἶπῃ τι ἐνάντιον εἰς τὴν θεϊαν φωνήν; Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν θεῖον Ἀντώνιον εἶπεν ὁ Θεὸς δι' ἀποκαλύψεως, ἐάν θέλῃς νὰ ἡσυχάσῃς, ἀπέλθε ὄχι μόνον εἰς τὴν Θηβαΐδα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐσωτέραν ἔρημον.

Ἀγέγνωμεν καὶ περὶ ἄλλου τινὸς ἀγίου, τοῦ ὁποίου ὁ ἀδελφός, κεκλεισμένος εὐρισκόμενος εἰς ἄλλο κελίον, ἡσθένει· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐλυπήθη, οὔτε ἀπῆλθε νὰ ἴδῃ αὐτόν εἰς ὄλον τὸν καιρὸν τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου αὐτοῦ εἰδοποίησεν αὐτόν λέγων, ἐάν καὶ δὲν ἦλθες μέχρι τοῦδε πρὸς ἐμέ, ἀλλ' ἤδη τοῦλάχιστον ἐλθέ, ἵνα σὲ ἴδω, πρὶν ἢ ἐκδημῆσω ἐκ τούτου τοῦ κόσμου· καὶ ἐάν δὲν

θέλης νὰ ἔλθῃς τὴν ἡμέραν, κἂν ἐλθῆ ἔν καιρῷ νυκτός, ἵνα σὲ ἀσπασθῶ καὶ ἀναπαυθῶ· καὶ ὁμῶς δὲν ἐπέισθη ὁ μακάριος ν' ἀπέλθῃ, οὐδὲ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, καθ' ἣν συνηθίζει ἡ φύσις νὰ πάσχει, καὶ νὰ ὑπερβαίνει τὸν ὄρον τοῦ θελήματος, ἀλλ' εἶπε μόνον, ὅτι ἐὰν ἐξέλθω ἐκ τοῦ κελλίου μου, καὶ ἔλθω πρὸς σέ, ἡ καρδία μου δὲν θέλει εἶσθαι καθαρὰ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· διότι θέλω φανῆ, ὅτι παρημέλησα ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς πνευματικούς ἀδελφούς, καὶ προετίμησα τὴν φύσιν μᾶλλον παρὰ τὸν Χριστόν· καὶ οὕτως ἀπέθανεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ χωρὶς νὰ ἴδῃ αὐτόν.

Ἄς μὴ προφασίζηται τις λοιπὸν ἀπὸ ραθυμίας τῶν λογισμῶν, λέγων, ὅτι ταῦτά εἰσιν ἀδύνατα, καὶ ἐπομένως περιφρονησάτω αὐτά, καὶ καταργήσῃ τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ, ἀθετήσας τὴν περὶ αὐτοῦ πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν οἱ μὲν ἄγιοι ἐνίκησαν τὴν φύσιν, ὁ δὲ Χριστὸς ἀγαπᾷ τὰ τέκνα αὐτοῦ, τὰ τιμῶντα τὴν ἡσυχίαν, ποία ἄλλη ἀνάγκη δύναται νὰ μένη ἀκαταφρόνητος ὑπὸ σοῦ, ὅταν περιέλθῃς εἰς αὐτήν; Ἡ ἐντολὴ ἐκείνη, ἡ λέγουσα, «ἀγαπήσῃς Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου,» καὶ περισσότερον ἀφ' ὅλον τὸν κόσμον, καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως, οὕτω πληροῦται, ὅταν ὑπομένης εἰς τὴν ἡσυχίαν· καὶ ἡ ἐντολὴ ἡ περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον ἐντὸς αὐτῆς κεῖται. Θέλεις ν' ἀποκτήσῃς τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον εἰς τὴν ψυχὴν σου κατὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου; ἀπομακρύνθητι ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τότε κατακαίεται ἡ καρδία σου ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, καὶ ὅταν βλέπῃς αὐτόν, τόσον θέλεις χαρῆ εἰς τὴν θεωρίαν του, ὡς νὰ ἔβλεπες ἄγγελον φωτός. Θέλεις πάλιν νὰ σ' ἐπιθυμῶσιν οἱ ἀγαπῶντές σε; εἰς ὠρισμένας ἡμέρας ἐμφανίσθητι πρὸς αὐτούς, καθὼς αὐτὴ ἡ δοκιμὴ ἀπέδειξε τοῦτο, καὶ εἶναι διδάσκαλος εἰς πάντα. Ὑγίαινε. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν χάρις καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β΄.

Πρὸς τὸν φυσικὸν καὶ πνευματικὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, ὅστις παρεκάλει καὶ προέτρεπεν αὐτὸν διὰ γραμμάτων, ὅπως ἀπέλθῃ πρὸς αὐτόν, εὐρισκόμενον εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐπιθυμοῦντα νὰ ἴδῃ αὐτόν.

Ω ΜΑΚΑΡΙΕ, δὲν εἴμεθα τόσον δυνατοί, καθὼς νομίζεις, καὶ ἴσως δὲν γνωρίζεις τὴν ἀσθένειάν μου· θέλεις, ὡς φαίνεται, τὴν ἀπώλειάν μου, καὶ διὰ τοῦτο ζητεῖς πάντοτε παρ' ἐμοῦ νὰ ἔλθω πρὸς σέ, καὶ νὰ σέ ἴδω· περὶ τούτου οὔτε ἐγὼ πρέπει νὰ φροντίζω, οὔτε σὺ νὰ ἐπιθυμῆς, καίόμενος ἀπὸ τὸ φυσικὸν αἶσθημα. Ἀδελφέ, μὴ ζητήσης ποτὲ παρ' ἐμοῦ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀναπαύει μόνον τὴν σάρκα καὶ τὸ φρόνημα αὐτῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἀγάπα τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου· διότι μετ' ὀλίγον καιρὸν ἀπερχόμεθα ἐκ τούτου τοῦ κόσμου. Πόσα πρόσωπα δὲν δύναμαι νὰ ἴδω, ὅταν ἔλθω αὐτοῦ; καὶ πόσους τόπους καὶ τρόπους ἀνθρώπων, ἕως ὅτου ἐπιστρέψω εἰς τὸ κελλίον μου; καὶ πόσας αἰτίας λογισμῶν δὲν θέλει δεχθῆ ἡ ψυχὴ μου ἐκ τῆς συναναστροφῆς αὐτῶν; καὶ πόσην σύγχυσιν τῶν παθῶν δὲν θέλει ὑπομείνει, ἐκ τῶν ὁποίων μόλις ἤδη ἀνεπαύθη μικρόν; Γνωρίζεις βεβαίως, ὅτι ἡ θεωρία τῶν κοσμικῶν βλάπτει τὸν μοναχόν· καθότι πόσην ἀλλοίωσιν τῆς διανοίας αὐτοῦ δὲν θέλει δεχθῆ ἐκεῖνος, ὅστις ἡσυχάζει πολὺν καιρὸν κατὰ μόνας, ὅταν πέσῃ αἴφνης εἰς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, καὶ ἴδῃ καὶ ἀκούσῃ τι παρὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ; ἐὰν ἡ συναναστροφή τῶν μοναχῶν βλάβη τὸν ἀγωνιστήν, ὅστις πολεμεῖ κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ ἐχθροῦ, ἐννόησον εἰς

ποῖον λάκκον πίπτομεν, καὶ πόσα δὲν ὑποφέρομεν, ἵνα δώσωμεν ἐκ τῶν παγίδων τοῦ ἐχθροῦ ἡμῶν, καὶ μάλιστα ὅσοι διὰ πολλῆς δοκιμῆς ἀπέκτησαν τὴν γνῶσιν πάντων; Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἄνευ τινὸς ἀνάγκης δὲν δύναμαι νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἐπιθυμίαν σου, καὶ ἄς μὴ σ' ἐξαπατῶσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες λέγουσιν, ὅτι ἡμεῖς οἱ μοναχοὶ δὲν βλαπτόμεθα ποσῶς ἐκ τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ὀράσεως, καὶ ὅτι εἴμεθα οἱ αὐτοὶ πάντοτε καὶ εἰς τὴν ἔρημον, καὶ εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐντὸς τοῦ κελλίου καὶ ἔξω αὐτοῦ, ἢ ὅτι δὲν ταραττόμεθα ἀπὸ καλωσύνης, οὔτε δεχόμεθα κακὴν ἀλλοίωσιν, οὔδὲ αἰσθανόμεθα τὴν ἐνόχλησιν τῶν παθῶν, τὴν προερχομένην ἐκ τῆς σχέσεως τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων· ἐπειδὴ οἱ λέγοντες ταῦτα, δὲν γνωρίζουσιν, ἐὰν πληγόνωνται. Ἡμεῖς εἰσέτι δὲν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν τελείαν ὑγίαν τῆς ψυχῆς· διότι ἔχομεν ἀκόμη βρωμερὰς πληγὰς, αἱ ὁποῖαι ἐὰν ἀφελῶσι μίαν ἡμέραν ἀνεπιμέλητοι, καὶ δὲν τεθῶσιν ἐπάνω αὐτῶν ἔμπλαστρα, καὶ ἐὰν δὲν δεσμευθῶσι καὶ σφιγχθῶσι μὲ ἐπανωδέματα, σκολικιάζουσιν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ'.

Τὴν ὁποῖαν ἀπέστειλε πρὸς τινὰ ἀγαπητὸν αὐτοῦ· διδάσκει ἐν αὐτῇ τὰ τῆς ἡσυχίας μυστήρια.

ΑΔΕΛΦΕ, ἐπειδὴ ἠναγκάσθην ὑπὸ τοῦ καθήκοντος νὰ σοὶ γράψω περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτουμένων εἰς τὴν ἡσυχίαν ὁδηγιῶν, γνωστοποιῶ πρὸς τὴν ἀγάπην σου κατὰ τὴν πρὸς

εἰ ὑπόσχεσίν μου, ὅτι σ' εὖρον ἀκριβῶς πολιτευόμενον, καὶ ἐπιθυμοῦντα ν' ἀπέλθῃς εἰς κάθισμα ἡσυχαστικόν. Λοιπὸν ὅσα ἤκουσα παρὰ τῶν διακριτικῶν πατέρων περὶ τῆς ἐργασίας τῆς ἡσυχίας μετὰ καὶ τῆς παρ' ἐμοῦ γενομένης δοκιμῆς εἰς ταῦτα τὰ πράγματα διὰ συντόμου λόγου ἐντυπῶ εἰς τὴν μνήμην σου· ἀλλὰ καὶ σὺ πρέπει νὰ συνεργήσῃς εἰς ἑαυτὸν διὰ τῆς μετὰ προσοχῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐπιστολῆς μου· διότι μετὰ μεγίστης φρονήσεως πρέπει ν' ἀναγνώσῃς τοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ μου εὐρισκομένους λόγους, καὶ νὰ ἔχῃς αὐτὴν ὡς φῶς εἰς τὴν λοιπὴν σου ἀνάγνωσιν διὰ τὴν πολλὴν εἰς αὐτὴν κεκρυσμένην δύναμιν, ἵνα μάθῃς ἐξ αὐτῆς, τί εἶναι τὸ κάθισμα τῆς ἡσυχίας, καὶ ποῖα εἶναι ἡ ἐργασία αὐτῆς, καὶ ποῖα μυστήρια κρύπτονται εἰς ταύτην τὴν ἐργασίαν, καὶ διὰ τί τινὲς σμικρύνουσι τὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων γινομένην ἀρετὴν, καὶ προτιμῶσι τὰς θλίψεις τῆς ἡσυχίας, καὶ τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἡσυχαστικοῦ καθίσματος, καὶ τὴν μοναστικὴν ζωὴν. Ἐὰν θέλῃς, ἀδελφέ, νὰ εὖρῃς ζωὴν ἀφθαρτον εἰς τὰς ὀλίγας ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ἢ ἀρχὴ τῆς ἡσυχίας σου ἅς γίνῃ μετὰ διακρίσεως· ἐξέτασον καλῶς περὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς, καὶ μὴ ἔλκησαι μόνον ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς ἡσυχίας, ἀλλ' εἰσελθε, καὶ βάθυνον, καὶ ἀγωνίζου, καὶ σπούδασον νὰ γνωρίσῃς, ποῖον εἶναι τὸ βάθος καὶ τὸ ὕψος τῆς διαγωγῆς τῆς ἡσυχίας· διότι εἰς ἕκαστον ἀνθρώπινον πρᾶγμα ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ μέχρι τέλους προσδοκᾶται σκοπὸς τις καὶ ἐλπίς, ὅπερ κινεῖ τὴν διάνοιαν πρὸς τὴν καταβολὴν τοῦ θεμελίου αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὁ σκοπὸς ἐνισχύει τὴν ψυχὴν νὰ ὑπομένῃ τὰς εἰς αὐτὸ ἀπαντωμένας δυσκολίας, λαμβάνουσαν παρηγορίαν τινα ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπιμένει μέχρι τέλους τοῦ πράγματος· οὕτω καὶ τὸ τίμιον ἔργον τῆς ἡσυχίας γίνεται λιμὴν τῶν μυστηρίων εἰς τὸν διακριτικὸν σκοπὸν, εἰς τὸν ὁποῖον προσέχει ἡ διάνοια ἐξ ἀρχῆς τοῦ θεμελίου μέχρι τῆς τελειώσεως τῆς ὅλης οἰκοδομῆς,

καθὼς καὶ εἰς ὅλα τὰ πολυκαιρινὰ καὶ σκληρὰ αὐτοῦ ἔργα· καὶ καθὼς οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κυβερνήτου προσέχουσιν εἰς τοὺς ἀστέρας, οὕτω προσέχει καὶ ὁ μοναστὴς διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ δράσεως καθ' ὅλην τὴν πορείαν τοῦ δρόμου του εἰς τὸν σκοπόν, τὸν ὁποῖον ἔλαβε κατὰ νοῦν τὴν πρώτην ἡμέραν, καθ' ἣν ἀπεφάσισε νὰ περιπατήσῃ τὴν σκληρὰν ὁδὸν τῆς ἡσυχίας, ἕως ὅτου ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ τούτου· καὶ ἡ ἐλπίς ἐλαφρώνει αὐτὸν ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἐργασίας καὶ τῆς σκληρότητος, ἥτις ὑπάρχει πλήρης κινδύνων, τοὺς ὁποίους ἀπαντᾷ εἰς τὴν πορείαν αὐτοῦ. Ὅστις εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ δὲν λάβει ὑπ' ὄψιν τοῦτον τὸν σκοπόν, αὐτὸς ἐργάζεται ἀδιακρίτως τὴν πρέπουσαν εἰς αὐτὸν ἐργασίαν, ὡς νὰ παλαίη μετὰ τοῦ ἀέρος, καὶ οὐδέποτε ἐλευθεροῦται ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς ἀκηδίας, καὶ συμβαίνει εἰς αὐτὸν ἐν ἐκ τῶν δύο, ἢ δὲν ὑπομένει τὸ ἀνυπομόνητον βάρος, καὶ νικώμενος, ἀναχωρεῖ τελείως ἐκ τῆς ἡσυχίας, ἢ καρτερεῖ μὲν εἰς αὐτήν, ἀλλὰ τὸ κελλίον αὐτοῦ γίνεται εἰς αὐτὸν οἶκος φυλακῆς, καὶ τηγανίζεται ἐν τὸς αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲν ἔμαθε νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὴν ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς ἡσυχίας γινομένην παρηγορίαν· διὰ τοῦτο οὔτε νὰ ζητῇ τι μετὰ πόνου καρδίας δύναται, οὔτε νὰ κλαίῃ εἰς τὴν προσευχὴν αὐτοῦ εὐχαριστεῖται. Δι' ὅλα ταῦτα λοιπὸν οἱ πλήρεις ἐλέους πατέρες ἀγαπῶντες ἡμᾶς τὰ ἑαυτῶν τέκνα, ἀφῆκαν σημεῖα τινὰ εἰς τὰ ἑαυτῶν συγγράμματα πρὸς ὁδηγίαν τῆς ζωῆς ἡμῶν,

Καὶ εἰς μὲν ἐξ αὐτῶν εἶπεν· εἰς ἐμὲ κέρδος ἐκ τῆς ἡσυχίας εἶναι τοῦτο, ὅταν ἐξέλθω ἐκ τοῦ κελλίου, εἰς τὸ ὁποῖον κάθημαι, ἡσυχάζει ἡ καρδία μου ἐκ τῆς ἐτοιμασίας τοῦ πόνου καὶ στρέφεται εἰς ἀνωτέραν ἐργασίαν.

Ἄλλος δὲ εἶπεν· ἐγὼ διὰ τοῦτο τρέχω εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἵνα γλυκανθῶ εἰς τοὺς στίχους τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς προσευχῆς· καὶ ὅταν σιωπήσῃ ἡ γλῶσσά μου ἀπὸ τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς κατανοήσεως τῶν στίχων ἡδονῆν, τότε

πίπτω μετὰ τῶν νοημάτων εἰς τὴν συστολὴν τῶν αἰσθήσεων μου ὡς εἰς βαθὺν τινα ὕπνον· καὶ πάλιν ὅταν ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τῆς ἡσυχίας γαληνιάσῃ ἡ καρδιά μου ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν ἐξωτερικῶν αἰσθήσεων, μοὶ ἐπέρχονται τὰ κύματα τῆς χαρᾶς, τὰ διεγειρόμενα ἐξαίφνης ἐκ τῶν θείων ἐννοιῶν εἰς τρυφήν τῆς καρδίας μου, καὶ ὅταν αὐτὰ πλησιάσωσιν εἰς τὴν ψυχὴν μου, βυθίζουσιν αὐτὴν εἰς τὰ ἀληθινὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ ἐνθυμῆται αὐτὴ τοὺς λόγους τοῦ κόσμου, οὔτε αὐτὴν τὴν ζωὴν.

Καὶ ἄλλος πάλιν εἶπεν, ὅτι ἡ ἡσυχία ἐκκόπτει τὰς προφάσεις καὶ τὰς αἰτίας, αἵτινες ἀναγεῦσι τοὺς λογισμοὺς, καὶ παλαίσι ἔσωθεν τῶν τειχῶν αὐτῆς, καὶ μαραίνει τὰς ἐνθυμήσεις τῶν προτέρων ἡμῶν κακῶν πράξεων, καὶ ὅταν αἱ ἀρχαῖαι ὕλαι παλαιωθῶσιν εἰς τὴν διάνοιαν, τότε ὁ νοῦς στρέφεται εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ τάξιν.

Καὶ ἄλλος πάλιν εἶπε· τὰ μέτρα τῆς ψυχικῆς σου καταστάσεως θέλεις καταλάβῃ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν νοημάτων σου, τῶν παντοτεινῶν νοημάτων λέγω, καὶ ὄχι τῶν κινουμένων ἐκ τινος περιστάσεως, καὶ μετ' ὀλίγον παρεργομένων· ἐπειδὴ εἰς πάντα ἄνθρωπον, ὅστις φορεῖ σῶμα, ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ συμβῶσιν αἱ δύο ἀλλοιώσεις τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν, ὅταν ἐξέρχηται ἐκ τῆς κατοικίας του· καὶ εἰ μὲν ὑπάρχει σπουδαῖος, ἀπαντᾷ μικρὰς ἀλλοιώσεις διὰ τὴν φύσιν· (διότι ὅσοι εἶναι πατέρες, ἐκείνων τῶν τέκνων εἶναι πατέρες, τὰ ὅποια γεννῶσιν·) ἐὰν δὲ ἦναι ἀμελής, ἀπαντᾷ μεγάλας ἀλλοιώσεις διὰ τὴν ζύμην ἐκείνης τῆς χάριτος, ἥτις ἐνυπάρχει εἰς τὴν ἡμετέραν φύσιν.

Καὶ ἄλλος εἶπεν· ἐκλεξαι εἰς ἑαυτὸν ἐργασίαν τρυφῆς, ἥτοι ἀγρυπνίαν ἀδιάκοπον, διὰ τῆς ὁποίας οἱ πατέρες ἀπεκδύθησαν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἠξιώθησαν τὴν ἀνανέωσιν τοῦ νοός. Ἐν καιρῷ τῆς ἀγρυπνίας ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται τὴν ἀθάνατον ἐκείνην ζωὴν, καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως ταύτης τῆς ζωῆς ἐκ-

δύεται τὸ ἔνδυμα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδύεται τὸ ἅγιον πνεῦμα!

Καὶ ἕτερος εἶπεν· ὅταν ἴδῃ τις διάφορα πρόσωπα, καὶ ἀκούσῃ πολυτρόπους ὁμιλίας, αἱ ὁποῖαι διαφέρουσιν ἀπὸ τῆν πνευματικὴν αὐτοῦ μελέτην, καὶ ὁμιλῆ καὶ συναναστρέφεται μετὰ τῶν ἀνθρώπων, δὲν δύναται νὰ εὐκαιρήσῃ κατὰ διάνοιαν, καὶ νὰ ἴδῃ τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, ἢ νὰ ἐνθυμηθῇ τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας, καὶ νὰ προσέχῃ εἰς τὰ ἐπερχόμενα κατ' αὐτοῦ, καὶ νὰ λέγῃ κρυπτῶς τὴν εὐχὴν.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπεν· ἀδύνατον εἶναι νὰ ὑποτάξῃ τις τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ψυχῆς ἄνευ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀποξενώσεως τῶν ἀνθρώπων· διότι μετὰ τούτων συνεννοῦται ἡ νοερά ψυχὴ, καὶ ἔλκεται πρὸς τὰ κάτω μετὰ τῶν ἑαυτῆς λογισμῶν, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν εὐρίσκηται ἐξυπνος εἰς τὴν κρυπτὴν ἐργασίαν τῆς προσευχῆς.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπεν· ὦ, πόσῃν γλυκύτητά προξενεῖ ἡ προσοχὴ μετὰ τῆς εὐχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ πόσον εὐφραίνει καὶ χαροποιεῖ καὶ καθαίρει τὴν ψυχὴν! ἐκεῖνοι πρὸ πάντων γνωρίζουσι τοῦτο, οἵτινες καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν καταγίνονται εἰς ταῦτα, καὶ πολιτεύονται μετ' ἀκριβεστάτης ἀσκήσεως.

Σὺ λοιπόν, ὦ ἄνθρωπε, ὅστις ἀγαπᾷς τὴν ἡσυχίαν, θεὸς ἔμπροσθέν σου τὰ νοήματα τῶν λόγων τῶν πατέρων ὡς σκοπὸν τινα, καὶ πρὸς αὐτὸν διεύθυνον τὴν ὁδὸν τῆς ἐργασίας σου· καὶ πρὸ πάντων σκέπτου μετὰ φρονήσεως, ποῖον ἐξ αὐτῶν ἀρμόζει καὶ συμφωνεῖ ἐξόχως πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐργασίας σου· διότι χωρὶς τούτων σὺ δὲν δύνασαι νὰ γνωρίσῃς τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν· καὶ προσπάθησον νὰ δείξῃς τὴν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν σου εἰς ταῦτα.

Ἡ σιωπὴ εἶναι μυστήριον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, οἱ δὲ λόγοι εἶναι ὄργανον τούτου τοῦ κόσμου. Ὁ νηστευτὴς ἄνθρωπος προσπαθεῖ διὰ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἀδιαλείπτου νηστείας νὰ ἐξομοιώσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μετὰ τὴν πνευματικὴν φύσιν

τῶν ἀγγέλων. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος περιορίζηται εἰς τὴν θεϊκὴν αὐτοῦ ἐργασίαν, καὶ μένη εἰς τὴν κρυπτὴν αὐτοῦ μελέτην, διὰ τούτων τῶν μυστηρίων γίνεται τέλειος· ἡ δὲ ἐργασία αὐτοῦ εἶναι πλήρης θείων μυστηρίων, καὶ ἐκείνων τῶν ἀοράτων δυνάμεων, καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ ἐκείνης τῆς ἐξουσίας, ἣτις εἶναι κυρία πάντων τῶν κτισμάτων· καὶ ἐάν τινες ἐξελέχθησαν ποτε νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ θεῖα μυστήρια, διὰ τῆς σφραγίδος τῆς νηστείας ἐσημειώθησαν· καὶ εἰς τινὰς ἐκ τούτων ἐφανερώθησαν τὰ ἀπόκρυφα ἐκείνα, τὰ ὁποῖα ἐσιωπήθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς ἀνανέωσιν τῶν ἐν μέσῳ εὐρισκομένων· διότι δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπηρετῶσι ταῦτα ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὴν κοιλίαν πεπληρωμένην, καὶ τὸν νοῦν συγχεχυμένον ἐκ τῆς ἀκρασίας.

Καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι μετὰ ἡσθηνημένου σώματος, καὶ χλωμοῦ ἐκ τῆς νηστείας προσώπου, καὶ μετὰ καθαροῦ καὶ ἡσυχου νοός, ἀπηλλαγμένου γήινων λογισμῶν, ἀπετόλμουν νὰ συνομιλῶσι μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑψοῦντο εἰς τὰ κρυπτὰ θεῖα μυστήρια τῶν ἀποκαλύψεων. Ὄταν μετὰ πολυκαιρίαν, ἀφοῦ ἀγωνισθῆς ἐντὸς τοῦ κελλίου σου, καὶ κοπιᾷσης, καὶ περιστείλης τὰς αἰσθήσεις σου, σοὶ ἐπισκιάσῃ ἡ δύναμις καὶ ἡ χάρις τῆς ἡσυχίας, κατὰ πρῶτον αἰσθάνεσαι χαρὰν τινὰ, ἣτις ἐνίοτε κυριεῖται τὴν ψυχὴν σου, καὶ τότε ἀνοίγονται οἱ νοεροὶ σου ὀφθαλμοί, καὶ βλέπεις τὴν δύναμιν καὶ τὸ κάλλος τῶν ποιημάτων τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ μέτρον τῆς καθαρότητός σου, καὶ ὅταν ὁ νοῦς μετὰ θαυμασμοῦ ὀδηγηθῇ εἰς ταύτην τὴν θεωρίαν, τότε νύκτα καὶ ἡμέραν ἐπασχολεῖται εἰς τὰ ἐνδοξα θαύματα τῶν κτισμάτων, καὶ ὡς ἐκ τούτου καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ δὲν αἰσθάνεται πλέον τὰ πάθη ἀπὸ τὴν ἡδονὴν τῆς θεωρίας ταύτης, διὰ τῆς ὁποίας εἰσέρχεται εἰς τοὺς δύο βαθμοὺς τῶν νοητῶν ἀποκαλύψεων, οἱ ὁποῖοι βαθμοὶ εἶναι ὑπὲρ τὴν καθαρότητα. Εἶθε ὁ Θεὸς ν' ἀξιῶσῃ καὶ ἡμᾶς εἰς ταῦτα. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ΄.

Πρὸς τὸν ἀδελφὸν Συμεῶνα τὸν ἀπὸ Καισαρείας.

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟΥ, ἅγιε, δὲν ἐμπεριέχει λόγους κεχαραγμένους, ἀλλὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην σου ἐν αὐτῇ ἐζωγράφησας καὶ ἀπέδειξας ὡς εἰς καθρέπτῃν· καὶ καθὼς θεωρεῖς ἡμᾶς, οὕτως ἔγραψας καὶ ἔδειξας ἐμπράκτως, ὅτι ὑπερβαλλόντως ἀγαπᾷς ἡμᾶς, ὥστε καὶ ἀπὸ τὴν πολλὴν σου ἀγάπην ἐλησμόνησας τὰ ἡμέτερα μέτρα· διότι ἐνῶ ἔπρεπεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἡμεῖς νὰ γράψωμεν πρὸς τὴν ὁσιότητά σου, καὶ νὰ ἐρωτήσωμεν, καὶ νὰ μάθωμεν παρὰ σοῦ τὴν ἀλήθειαν, ἐὰν εἴχωμεν πρόνοιαν τῆς ψυχικῆς ἡμῶν σωτηρίας, τοῦτο σὺ ἐκ τῆς πολλῆς σου ἀγάπης προλαβὼν ἔγραψας εἰς ἡμᾶς· καὶ ἴσως ἔπραξες τοῦτο μετὰ φιλοσοφικοῦ πνεύματος, ἵνα διὰ τῶν λεπτῶν καὶ πνευματικῶν σου ἐρωτήσεων ἐξυπνισθῇ καὶ ἡ ἰδική μου ψυχὴ ἐκ τῆς ἀμελείας, εἰς ἣν ἐβουθίσθη πολὺ· ἀλλ' ὅμως καὶ ἐγὼ κινούμενος ἐκ τῆς αὐτῆς ἀγάπης, λησμονῶ τὴν ἀνικανότητά μου τόσον, ὥστε νὰ μὴ προσέχω κατὰ τὴ δύναμαι νὰ ἐπαρκέσω, ἀλλὰ τί δύναμαι διὰ τῶν εὐχῶν σου νὰ πράξω. Ὅθεν ἐγὼ μὲν ἀφ' ἐνὸς ἐλησμόνησα τὸ μέτρον μου, σὺ δὲ ἀφ' ἐτέρου παρακάλεσον τὸν Θεόν, ὅπως διὰ τῶν εὐχῶν σου λάβῃ πέρας ἡ αἴτησίς σου· διότι εἰμὶ βέβαιος, ὅτι ἐξάπαντος θέλει σοὶ δοθῆ παρὰ Θεοῦ, ὅ,τι θέλεις ζητήσῃ διὰ τῆς εὐχῆς ὡς γνήσιος αὐτοῦ δούλος.

Ἡ πρώτη ἐρώτησις ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου εἶναι αὕτη· ἐὰν πρέπη νὰ φυλάττωνται ἅπασαι αἱ ἐντολαὶ τοῦ Κυρίου, καὶ ἐὰν ὑπάρχη ἄλλος τρόπος σωτηρίας εἰς τοὺς μὴ φυλάττοντας αὐτάς. Περὶ τούτου, μοὶ φαίνεται, οὔτε πρέπει νὰ ἐρωτᾶ τις· καθότι ἐὰν καὶ αἱ ἐντολαὶ ᾖναι πολλαί, ὀφείλει ὅμως ἕκαστος νὰ φυλάττῃ αὐτάς· ἐὰν δὲν ἔπρεπε νὰ φυλάττωνται

οὐδὲ ἔπρεπε νὰ δοθῶσιν ὑπὸ τοῦ σωτῆρος· καὶ ὡς μοὶ φαίνε-
ται, κανὲν περιττὸν δὲν εἶπεν, οὔτε ἔπραξεν ὁ δεσπότης
ἡμῶν· ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον
ὑπῆρχεν, ἵνα καθαρῶσιν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν κακίαν τῆς πρῶ-
της παραβάσεως, καὶ μεταβάλῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐ-
τῆς κατάστασιν· διὰ τοῦτο ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὰς ζωποιοῦς
αὐτοῦ ἐντολὰς ὡς καθαρτικὰ τινὰ φάρμακα τῆς ἐμπαθείας ἡ-
μῶν· καθότι ὁποῖον ἀποτέλεσμα φέρουσι τὰ φάρμακα εἰς τὸ
ἀσθενὲς σῶμα, τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα φέρουσι καὶ αἱ θεῖαι ἐν-
τολαὶ εἰς τὴν ἐμπαθεῖ ψυχὴν· Ὑπάρχει φανερόν, ὅτι αἱ ἐντο-
λαὶ ἐτέθησαν ἐναντίον τῶν παθῶν πρὸς θεραπείαν τῆς ψυχῆς,
ἣτις παρέβη τὴν πρώτην ἐντολήν, καθὼς φανερώτατα εἶπεν
ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς· « ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς
μου, καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκείνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· καὶ ὁ ἀγα-
πῶν με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω
αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσό-
μεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσωμεν· » καὶ πάλιν· « ἐν τού-
τῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγαπᾶτε
ἀλλήλους· » ὁ δὴλον ἐντεῦθεν, ὅτι ἡ ἀγάπη μετὰ τὴν ὑγείαν
τῆς ψυχῆς δύναται ν' ἀποκτηθῇ, ἡ δὲ ψυχὴ δὲν ὑγιαίνει ἐὰν
δὲν φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς.

Ἡ φυλακὴ τῶν ἐντολῶν εἰσέτι ὑπάρχει ὑποκάτω τῆς
πνευματικῆς ἀγάπης· ἐπειδὴ πολλοὶ φυλάττουσι τὰς ἐντολὰς
ἀπὸ φόβου τῆς κολάσεως, ἢ χάριν ἀμοιβῆς τῶν μελλόντων
ἀγαθῶν, καὶ ὄχι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Πολλὰ διδάσκει
ὁ Κύριος, καὶ παρακινεῖ πάντας εἰς τὴν φυλακὴν τῶν ἐντο-
λῶν, λέγων, « ἵνα βλέπωσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα,
καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· » δὲν
εἶναι δυνατὸν νὰ φανῶσιν εἰς τὴν ψυχὴν τὰ καλὰ ἔργα, τὰ
ὁποῖα ἐδίδαξεν ὁ Κύριος, ἐὰν δὲν φυλαχθῶσιν αἱ ἐντολαί· καὶ
ὅτι αἱ ἐντολαὶ δὲν εἶναι βαρεῖαι εἰς τοὺς ἀγαπῶντας τὸν
Θεόν, αὐτὸς ὁ Κύριος ἐβεβαίωσε τοῦτο, εἰπὼν, « ὁ γὰρ ζη-

γός μου χρηστός, και τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.» και ὅτι ἡμεῖς πρέπει νὰ φυλάττωμεν ἐπιμελῶς πάσας τὰς ἐντολάς, αὐτὸς ὁ Κύριος προσέταξε και τοῦτο, εἰπών, «ὁ καταλύων μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, και διδάσκων οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.» Λοιπὸν ἐγὼ δὲν δύναμαι ὕστερον ἀφ' ὅλα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἐνομοθετήθησαν πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν, νὰ εἶπω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ φυλάττωμεν πάσας τὰς ἐντολάς, ἀλλ' οὔτε αὐτὴ ἡ ψυχὴ δύναται νὰ καθαρισθῇ, ἐὰν δὲν φυλάξῃ αὐτάς, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν παρὰ Κυρίου ὡς ἱατρικά, ἵνα καθαρίζωσι τὰ πάθη και τὰ ἁμαρτήματα.

Σὺ ἤξεύρεις, ὅτι ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν ἤλθεν ἐφ' ἡμᾶς, δῆλον, ὅτι διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν πάλιν ἐπανερχεται ἡ ὑγεία· ἀλλ' οὔτε πρέπει ἄνευ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν νὰ ἐπιθυμῶμεν, ἢ νὰ ἐλπίζωμεν τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς, ὅταν δὲν περιπατῶμεν ἐξ ἀρχῆς τὸν δρόμον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος φέρει τὸν ἀνθρωπὸν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς. Καὶ μὴ εἴπῃς, ὅτι ὁ Θεὸς δύναται και χωρὶς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν νὰ χαρίσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς· καθότι ταῦτα τὰ κρίματα εἶναι ἴδια τοῦ Κυρίου, και ἡ ἐκκλησία δὲν παραγγέλλει νὰ ἐρευνῶμεν ἡμεῖς τὰ τοιαῦτα· διότι και οἱ Ἑβραῖοι, ὅταν ὑπέστρεψαν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Βαβυλῶνος, τὴν κοινὴν και πεπατημένην ὁδὸν περιεπάτησαν, και ἤλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ, και εἶδον τὰ θαυμάσια τοῦ Κυρίου· ἀλλ' ὁ προφῆτης Ἰεζεκιὴλ ἠρπάγη δι' ὑπερφυσικοῦ τρόπου, και ἤλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, και διὰ Θεϊκῆς ἀποκαλύψεως προεφήτευσε περὶ τῆς μελλούσης ἀνανεώσεως αὐτῆς. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει και εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς· διότι τινὲς εἰσέρχονται εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς διὰ τῆς νομίμου και πατουμένης ὁδοῦ, ἥτοι διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν μετὰ κόπων και μόχθων και αἵματος, και ἄλλοι ἀξιοῦνται αὐτὴν δωρεὰν ὑπὸ

τῆς χάριτος· καὶ τοῦτο εἶναι ἀπορίας καὶ θαυμασμοῦ ἄξιον, ὅτι εἰς τὴν προσευχὴν ἡμῶν δὲν προσε-ἀχθήμεν νὰ ζητήσωμεν τὴν διὰ χάριτος δωρουμένην καθαρότητα, καὶ νὰ παραμελήσωμεν τὴν πολιτείαν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· καθότι καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν πλοῦσιον, ὅστις ἠρώτησε τὸν Κύριον, πῶς νὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωὴν, εἶπε καθαρῶς ὁ Κύριος, ἀφύλαξον τὰς ἐντολάς·» καὶ ὅταν ἠρώτησε, ποῖαι εἶναι αἱ ἐντολαί, εἶπε πρὸς αὐτὸν ἐν πρώτοις ν' ἀπέχη ἐκ τῶν κακῶν ἔργων, καὶ οὕτως ἐνεθύμησεν εἰς αὐτὸν τὰς φυσικὰς ἐντολάς· ὅταν ὁμοῦς ἐζήτησε νὰ μάθῃ τι περισσότερο, τότε εἶπεν εἰς αὐτόν, ἐὰν θέλῃς νὰ γίνῃς τέλειος, πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου, καὶ δὸς αὐτὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ ἄρον τὸν σταυρόν σου καὶ ἀκολούθει μοι· τοῦτο δὲ εἶναι, νὰ νεκρωθῆς ἀφ' ὅλα σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ οὕτω νὰ ζήσης μετ' ἐμοῦ· ἐξελθε ἐκ τοῦ παλαιοῦ κόσμου τῶν παθῶν, καὶ οὕτως εἰσέρχου εἰς τὸν νέον κόσμον τοῦ πνεύματος· ἀφαίρεσον καὶ ἐκδύθητι τὴν ματαίαν γνῶσιν καὶ τὴν πανουργίαν, καὶ οὕτως ἐνδύου τὴν ἀπλήν γνῶσιν τῆς ἀληθείας· διότι διὰ τοῦ, ἄρον τὸν σταυρόν σου, ἐδίδαξεν ὁ Κύριος τὴν νέκρωσιν ἐξ ὅλων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου· καὶ ἀφοῦ εἶδεν, ὅτι ἐνεκρώθη τοῖς πάθεσι, τότε εἶπεν εἰς αὐτόν, ἔλθε ὀπίσω μου· ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἥτοι εἰς τὸν ἐμπαθῆ, νὰ περιπατήσῃ τὴν ὁδὸν τοῦ Χριστοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος· «ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομησαὶ οὐ δύναται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ·» καὶ πάλιν· «ἐκδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἐνδύσασθε τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κτίσαντος·» καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει, ὅτι τὸ γήϊνον φρόνημα εἶναι ἐχθρὸς εἰς τὸν Θεόν· ἐπειδὴ δὲν ὑποτάσσεται εἰς τὸν νόμον αὐτοῦ, οὔτε δύναται νὰ ὑποταχθῇ· καθότι ὅσοι ζῶσι κατὰ τὸ θέλημα τῆς σαρκός, φρονοῦσι τὰ τῆς σαρκός, καὶ δὲν δύνανται ν' ἀρέ-

σωσιν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ φρονήματος τοῦ πνεύματος.

Ἄλλὰ σύ, ὦ ἅγιε, ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, καὶ τὸ πνευματικὸν φρόνημα, ὅπερ εἶπας, προσκολληθήτι εἰς τὰς δεσποτικὰς ἐντολάς, καθὼς εἶπεν ὁ δεσπότης ἡμῶν, ἐὰν ἀγαπᾷς νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν ζωὴν, φύλαξον τὰς ἐντολάς, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ δόντος αὐτάς, καὶ ὄχι διὰ φόβον, ἢ δι' ἀμοιβὴν μισθοῦ· διότι ὄχι ὅταν πράξωμεν ἀπλῶς τὴν ἀρετὴν, αἰσθανόμεθα τὴν ἐν αὐτῇ κεκρυμμένην ἡδονήν, ἀλλ' ὅταν ὁ πόθος τῆς ἀρετῆς κατατρώγῃ τὴν καρδίαν ἡμῶν καὶ ὄχι μόνον, ὅταν πράξωμεν τὴν ἁμαρτίαν, γινόμεθα ἁμαρτωλοὶ, ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν μισήσωμεν αὐτήν, καὶ δὲν μετανοήσωμεν· καὶ δὲν λέγω, ὅτι ὑπῆρξέ τις εἶτε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους, εἶτε ἀπὸ τοὺς νεωτέρους, ὅστις, χωρὶς νὰ φυλάξῃ τὰς ἐντολάς, ἔφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, καὶ ἠξιώθη τῆς πνευματικῆς θεωρίας· καὶ νομίζω, ὅστις δὲν ἐφύλαξε τὰς ἐντολάς, καὶ δὲν περιεπάτησε κατ' ἔχνος τῶν μακαρίων ἀποστόλων, δὲν εἶναι ἄξιός νὰ ὀνομάζῃται ἅγιος.

Ὁ μακάριος Βασίλειος, καὶ οἱ μακάριοι Γρηγόριοι, περὶ τῶν ὁποίων εἶπας, ὅτι ἠγάπουν τὴν ἔρημον καὶ ἦσαν στύλοι καὶ φῶς τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐπήνουν τὴν ἡσυχίαν, δὲν ἤλθον εἰς τὴν ἡσυχίαν ἀνευ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· ἀλλὰ πρῶτον κατώκησαν ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐφύλαξαν τὰς ἐντολάς ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ φυλάξωσι μεταξύ τῶν ἀνθρώπων εὐρισκόμενοι, καὶ οὕτως ἔφθασαν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, καὶ ἠξιώθησαν τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος· Ἐγὼ ἐν ἀληθείᾳ πιστεύω, ὅτι οὗτοι οἱ ἅγιοι, ὅταν κατώκουν εἰς τὰς πόλεις, ὑπεδέχοντο τοὺς ξένους, ἐπισκέπτοντο τοὺς ἀσθενεῖς, ἐνέδυσον τοὺς γυμνοὺς, καὶ ἔπλυνον τοὺς πόδας τῶν κοπιώντων, καὶ ἐὰν ἤθελέ τις ἀγγαρεύσει αὐτοὺς μίλιον ἓν, ἀπῆρχοντο μετ' αὐτοῦ δύο, καὶ ἀφοῦ ἐφύλαξαν τὰς ἐντολάς, ὅσαι ἐχρειάζοντο νὰ φυλαχθῶσι μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἤρξατο ὁ νοῦς αὐτῶν τῆς πρώτης ἀκινήσιος καὶ τῶν

θεῶν καὶ μυστικῶν θεωριῶν, τότε ἀνεχώρησαν εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς ἐρήμου, καὶ ὑπέμειναν μετὰ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, καὶ ἐγένοντο θεωρητικοί, καὶ διέμειναν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ πνεύματος, ἕως οὗ ἐκλήθησαν ὑπὸ τῆς θείας χάριτος νὰ γίνωσι ποιμένες τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Περὶ ἐκείνου δε, τὸ ὅποιον εἶπας, ὅτι ὁ μέγας βασιλεῖος ποτὲ μὲν ἐπαινεῖ τὴν μετὰ τῶν πολλῶν συγκατοίκησιν, ποτὲ δὲ τὴν ἡσυχίαν, σοὶ ἀποκρίνομαι ὡς ἐξῆς. Κατὰ δύο τρόπους εὐρίσκεται τὸ ἀληθὲς κέρδος εἰς τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν διαφορὰν καὶ τὸν σκοπὸν, τὸν ὅποιον ἔχει ἕκαστος· διότι ἐνίοτε οἱ δυνατοὶ ὠφελοῦνται ἀπὸ τὴν συγκατοίκησιν μετὰ τῶν πολλῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ οἱ ἀσθενεῖς. Ἡ μετὰ τῶν πολλῶν συγκατοίκησις δὲν γίνεται βλαβερὰ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ὑγιαίνει κατὰ τὴν ψυχὴν, καὶ τοῦ ὁποίου ὁ νοῦς συνενώθη μετὰ τοῦ πνεύματος, καὶ ἐνέκρωσεν ἑαυτόν, ἐὰν προσέχη εἰς τὸν ἑαυτόν του, καὶ αὐτὸς ὄχι ἵνα ὠφελῆθῃ, ἀλλ' ἵνα ὠφελήσῃ· καθότι προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς οἱ λοιποὶ πατέρες· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀσθενής, ὅστις χρειάζεται νὰ γυμνασθῇ εἰσέτι διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, ἐπίσης ὠφελεῖται ἀπὸ τὴν συγκατοίκησιν μετὰ τῶν πολλῶν, ἵνα γυμνασθῇ, καὶ ἐξασκηθῇ καὶ παιδευθῇ ἐκ τῶν πειρασμῶν, καὶ πέση καὶ ἐγερθῇ μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ ἀποκτήσῃ τὴν ὑγίαν τῆς ψυχῆς· καὶ καθὼς τὸ βρέφος τρέφεται ἐκ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος, οὕτω καὶ ὁ μοναχὸς τρέφεται καὶ αὐξάνει διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, τακτοποιῶν ἑαυτόν, καὶ νικῶν τὰ πάθη, καὶ ἀξιούμενος τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔρημος ποτὲ μὲν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἐμπαθεῖς εἶναι ὠφέλιμος, ποτὲ δὲ εἰς τοὺς δυνατούς, καὶ εἰς μὲν τοὺς ἀσθενεῖς εἶναι ὠφέλιμος, ἵνα μὴ εὐρεθῶσιν ὕλαι καὶ αἰτίαι, καὶ ἐρεθίσωσιν αὐτούς, καὶ αὐξηθῶσι τὰ πάθη· εἰς δὲ τοὺς δυνατούς, ἵνα μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς ἀφορμάς, καὶ καταντήσωσιν εἰς τοὺς πολέμους τοῦ πονηροῦ.

Ἀληθῶς, ὡς εἶπας, ἡ ἔρημος κοιμίζει τὰ πάθη, ἀλλὰ δὲν ζητεῖται τοῦτο μόνον, τὸ νὰ κατακοιμήσῃ τις τὰ ἑαυτοῦ πάθη, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ νὰ ἐκριζώσῃ αὐτά, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ νὰ νικήσῃ τὰ πάθη, ὅταν διαγείρωνται ἐναντίον αὐτοῦ· ἐπειδὴ τὰ κατακοιμισθέντα πάθη ἐξυπνίζονται πάλιν, ὅταν συμπέσῃ αἰτία τις, καὶ ἐπανερχονται εἰς τὴν πράξιν. Ἴνα δὲ μάθῃς, ὅτι ὄχι μόνον ἡ ἔρημος κοιμίζει τὰ πάθη, παρατήρησον, ὅτι καὶ ἐν καιρῷ μεγάλης ἀσθενείας δὲν πολεμοῦσι σφοδρῶς τὸν ἄνθρωπον· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ πολλάκις καὶ αὐτὰ κοιμίζονται μεταξύ των, καὶ τὸ ἐν πάθος δίδει τόπον εἰς τὸ ἄλλο· τὸ πάθος τῆς πορνείας ὑποχωρεῖ εἰς τὸ πάθος τῆς κενοδοξείας, καὶ πάλιν τὸ τῆς πορνείας καταπραύνει τὴν δοξομανίαν. Λοιπὸν ἄς μὴ ζητῶμεν τὴν ἔρημον, στοχαζόμενοι, ὅτι κοιμίζει μόνον τὰ πάθη, ἀλλ' ὅτι διὰ τῆς στενοχωρίας τῶν αἰσθήσεων, καὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἐκ τῶν πραγμάτων σοφίζομεθα ἐξ αὐτῶν, καὶ ἀνακαινίζεται ὁ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν Χριστόν, καὶ πᾶσαν ὥραν γινόμεθα προσεκτικοὶ εἰς ἑαυτούς, καὶ γίνεται ὁ νοῦς ἡμῶν ἐξυπνος, καὶ φυλάττει ἑαυτόν, ἵνα μὴ κλαπῇ ἐξ αὐτοῦ ἡ ἐνθύμησις τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ. Ἄρκοῦσι, νομίζω, ταῦτα πρὸς τὴν πρώτην σου ἐρώτησιν, ἐὰν καὶ ἐχρειάζωντο περισσότερα τούτων. Ἦδη δὲ ἄς εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς δευτέρας σου ἐρωτήσεως, ἥτις εἶναι ἡ ἐξῆς.

Ἐρωτᾶς, διὰ τί ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν προσέταξε νὰ γίνηται ἡ ἐλεημοσύνη κατὰ τὴν ὁμοίωσιν ἐκείνης τῆς ἐλεημοσύνης τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οἱ δὲ μοναχοὶ προτιμῶσι τὴν ἡσυχίαν περισσότερον ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην; Ἀποκρίνομαι εἰς τοῦτο. Καλῶς ἔπραξας, διότι ἔφερεις παράδειγμα ἐκ τοῦ εὐαγγελίου, καὶ τύπον ἐξετάσεως τῆς πολιτείας τῆς ἡσυχίας· παραδέχομαι τὴν ἐρώτησίν σου, καὶ δὲν περιφρονῶ αὐτὴν ὡς περιττόν τι πρᾶγμα. Ὁ Κύριος ἡμῶν προσέταξε νὰ γίνηται ἡ ἐλεημοσύνη κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ οὐρανοῦ αὐ-

τοῦ πατρός· καθότι πλησιάζει εἰς αὐτὸν τὸν ἐξασκοῦντα αὐτήν· τοῦτο ὑπάρχει ἀληθές· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ μοναχοὶ δὲν τιμῶμεν τὴν ἡσυχίαν ἄνευ τῆς ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ διὰ τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς γινομένην ταραχὴν ἀπέχομεν ὅσον ἐνδέχεται ἀπὸ αὐτῆν, ὅχι ὁμῶς ὅτι θέλοντες ἀποστρεφόμεθα αὐτὴν καὶ εἰς ἐναντίας περιστάσεις, αἵτινες ἤθελον συμβῆ εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ φροντίζομεν πρὸ πάντων περὶ τῆς ἡσυχίας, ἵνα μένωμεν πάντοτε εἰς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ. ἐπειδὴ εἰς τὴν ἡσυχίαν περισσότερον καθαριζόμεθα καὶ πλησιάζομεν εἰς τὸν Θεόν· ἐὰν ὁμῶς ἐνίοτε συμπέσῃ ἀναγκαία τις περίστασις νὰ ἐλεήσωμέν τινα ἀδελφόν, δὲν πρέπει νὰ παραμελῶμεν αὐτήν· αὕτη εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς ἡμετέρας ἡσυχίας, καὶ ὅχι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν. Ἄς ἀναγκάσωμεν ἑαυτοὺς, ἵνα γενώμεθα πάντοτε ἔσωθεν ἐλεήμονες πρὸς πάντας ἐν γένει τοὺς ἀνθρώπους· καθότι οὕτω διατάττει ἡμᾶς ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου· καὶ ὅχι μόνον ταύτην τὴν ἐσωτερικὴν ἐλεημοσύνην πρέπει νὰ φυλάζωμεν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων καλῶσιν ἡμᾶς εἰς τὰ ἔργα, πρέπει ἄνευ τινὸς ἀμελείας νὰ δεῖξωμεν φανερῶς τὴν ἀγάπην ἡμῶν, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν καθυπέβαλον ἑαυτοὺς εἰς παντοτεινὴν ἡσυχίαν, ἀλλὰ φυλάττουσι τὸν κανόνα τῆς ἐβδομάδος, ἢ τῶν ἐπτὰ ἐβδομάδων, (ἡγουν ὅσοι ἡσυχάζουσι τὰς πέντε ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, καὶ τὸ σάββατον συναναστρέφονται μετὰ τῶν ἀδελφῶν, καθὼς καὶ ὅλην τὴν τεσσαρακοστὴν ἡσυχάζουσιν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἔπειτα πάλιν συναναστρέφονται μετὰ τῶν ἀδελφῶν,) οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι χρέος νὰ ἐλεῶσιν· ἐπειδὴ δὲν εἶναι παντελῶς ἀκτῆμονες, οὐτὲ τὸ τέλειον τῆς ἡσυχίας φυλάττουσιν, ἐκτὸς μόνον ἐὰν ὑπάρχῃ τις ἀσπλαγχνος καὶ ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ ἡσυχάζῃ μόνον διὰ τὰ ὅμματα τῶν ἀνθρώπων· διότι γνωρίζομεν ἀκριβῶς, ὅτι ἄνευ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον ὁ νοῦς δὲν δύναται νὰ φωτισθῇ ἐκ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Τίς ἐκ τῶν διαικριτικῶν μοναχῶν, ἔχων τροφὰς καὶ ἐνδύματα, καὶ βλέπων τὸν πλησίον αὐτοῦ πεινῶντα καὶ γυμνόν, δὲν μεταδίδει εἰς αὐτόν, ὅ,τι ἔχει, ἀλλὰ φειδολεύεται; ἢ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις βλέπει τινὰ ὁμοίον τοῦ ἀνθρώπου νὰ ταιπρωρῆται ἀπὸ ἀσθένειαν καὶ κόπον, καὶ νὰ ἔχη ἀνάγκην ἐπισκέψεως καὶ ἐπιμελείας, αὐτὸς δὲ διὰ τὸν ποθὸν τῆς ἡσυχίας προτιμᾷ τὸν κανόνα τοῦ ἐγκλεισμοῦ παρὰ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον; Ὅταν τις δὲν ἔχη τὰ πρὸς ἐλεημοσύνην μέσα, ἅς φυλάξῃ τοῦλάχιστον τὴν πρὸς τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ ἀγάπην καὶ ἐλεημοσύνην εἰς τὴν καρδίαν του· ὅταν ὅμως ἔχη ὅλα τὰ μέσα, τότε ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ παρ' αὐτοῦ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τελείωσιν τῆς ἐντολῆς τῆς ἐλεημοσύνης. Ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται φανερόν, ὅτι ἐὰν δὲν ἔχωμέν τι πρᾶγμα ἢ χρήματα, δὲν εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ πέσωμεν εἰς φροντίδα καὶ ταραχὴν, ἵνα ἐλεήσωμεν τοὺς πτωχοὺς, ἐὰν ὅμως ἔχωμεν ὀφείλομεν νὰ δίδωμεν· καὶ πάλιν ἐὰν φυλάττωμεν τὴν διαγωγὴν ἡμῶν, καὶ δὲν συγκαθήμεθα καὶ συναναστρεφώμεθα μετὰ τῶν ἀνθρώπων, δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀφίνωμεν τὸ κελλίον καὶ τὸ ἀναχωρητικὸν ἡμῶν κάθισμα, καὶ νὰ περιφερώμεθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ἐπισκεφθῶμεν τοὺς ἀσθενεῖς, ἢ ἐπασχοληθῶμεν εἰς παρόμοια πρᾶγματα· διότι εἶναι φανερόν, ὅτι τὰ τοιαῦτα φέρουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τὰ ἀνώτερα εἰς τὰ κατώτερα. Ἐὰν δέ τις συνοικῇ μετὰ πολλῶν, ἢ τὸ κάθισμα αὐτοῦ εὐρίσκηται πλησίον ἄλλων ἀδελφῶν, καὶ ἐν καιρῷ ὑγείας ἢ ἀσθενείας ἀναπαύηται διὰ τῶν κόπων τῶν ἄλλων, τὸ αὐτὸ ὀφείλει καὶ αὐτὸς νὰ πράττῃ εἰς αὐτούς, καὶ ὅχι αὐτὸς μὲν ν' ἀπαιτῇ παρὰ τῶν ἄλλων τελείαν ἀνάπαυσιν, ὅταν ὅμως βλέπῃ τὸν ὁμοιοπαθῆ αὐτοῦ ἀδελφόν καὶ ὁμόσχημον εἰς στενοχωρίαν, μᾶλλον δὲ αὐτόν τὸν Χριστὸν ἐββιμμένον καὶ μοχθοῦντα, νὰ φεύγῃ καὶ νὰ κρύπτηται, προφασιζόμενος, ἵνα μὴ χάσῃ τὴν ψευδῆ αὐτοῦ ἡσυχίαν· ὅστις πράττει οὕτως, εἶναι ἀνελετήμων.

Καὶ μὴ μοὶ ἐνθυμίζης τὸν Ἰωάννην τῆς Θηβαίδος καὶ τὸν Ἀρσένιον, καὶ εἶπης, ποῖος ἐξ αὐτῶν ἐπισηκολήθη εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ ἐπεμελήθη ἀσθενεῖς καὶ πτωχοὺς, καὶ ἡμέλησε τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ; Μὴ ἐγγίσης εἰς τὰ πράγματα τῶν τοιούτων ἀγίων· διότι ἐὰν καὶ σὺ ἀπέχης ἀπὸ πᾶσαν ἀνάπαυσιν καὶ συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἦσαν ἐκεῖνοι, σοὶ εἶναι παρὰ Θεοῦ συγκεχωρημένον νὰ καταφρονῆς τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους χρέτη τῆς ἐλεημοσύνης· ἐὰν ὁμως εὐρίσκησαι μακρὰν τῆς τελειότητος ἐκείνων, καὶ καταγίνησαι εἰσέτι εἰς σωματικούς κόπους καὶ εἰς τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, διὰ τί ἀμελεῖς τὰς ἐντολάς, (τὰς ὁποίας ὀφείλεις νὰ φυλάττης κατὰ τὸ μέτρον σου,) προφασίζόμενος, ὅτι περιπατεῖς τὴν ὁδὸν τῆς μεγάλης πολιτείας τῶν ἀγίων, τὴν ὁποίαν οὔτε ἐπλησίασας;

Ἐγὼ δὲν θέλω ἀμελήσει ἀπὸ τοῦ ν' ἀναφέρω τὴν μεγάλην πρᾶξιν τοῦ ἀγίου Μακαρίου, ἣτις ἐσημειώθη πρὸς ἕλεγχον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι καταφρονοῦσι τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν. Ἀπῆλθέ ποτε οὗτος ὁ ἅγιος, καὶ ἐπισκέφθη ἄρρωστον τινα ἀδελφόν, τὸν ὁποῖον ἠρώτησεν, ἐὰν ἐπιθυμῆ κανὲν πρᾶγμα· ὁ δὲ ἀσθενὴς ἀδελφός, ὀλίγον τρυφερὸν ἄρτον ἐπιθυμῶ, εἶπε· καὶ ἐπειδὴ πάντες οἱ μοναχοὶ τοῦ τότε καιροῦ κατὰ τὴν συνήθειαν ἐκείνου τοῦ τόπου ἐποίουν τὸν ἄρτον ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ παξαμάν, ὁ ἀξιωμακάριστος ἐκεῖνος ἅγιος εὐθύς ἐγερθεὶς, καὶ τοὶ ἐννενηκοντούτης τὴν ἡλικίαν, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἤλλαξε τοὺς ξηροὺς ἄρτους, τοὺς ὁποίους ἔλαβεν ἐκ τοῦ κελλίου του, εἰς ἀπαλούς, καὶ ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀσθενῆ ἀδελφόν.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων ἔπραξε μεγαλείτερόν τι ἔργον, ὅστις ὑπῆρχεν ὁ μᾶλλον ἐμπειρότατος ἀφ' ὅλους τοὺς μοναχοὺς κατ' ἐκείνον τὸν καιρόν, καὶ ἐτίμα ὑπὲρ πάντας τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν. Οὗτος ὁ θαυμάσιος ἀπῆλθεν ἐν καιρῷ τῆς πανηγύρεως νὰ πωλήσῃ τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ εὔρεν εἰς τὴν ἀγορὰν ξένον τινα ἐβρίγμε-

νον καὶ ἀσθενοῦντα, τὸν ὁποῖον λαβῶν, ἐμίσθωσεν οἶκον καὶ ἐκάθισε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶ, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ἐργοχειρίου ἐξοδεύων εἰς αὐτόν, ὑπηρέτησεν αὐτὸν μῆνας ἕξ, ἕως οὗ ὁ ἀσθενὴς ἐγένετο ὑγιής. Οὗτος ὁ μακάριος ἔλεγεν, ὡς διηγοῦνται, ὅτι ἤθελον νὰ εὕρω λωβόν τινα, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ δώσω τὸ σῶμά μου, καὶ νὰ λάβω τὸ τοῦ ἐκείνου. Αὕτη εἶναι ἡ τελεία ἀγάπη.

Ὅσοι φοβοῦνται τὸν Θεόν, ἀγαπητέ, εὐκόλως προθυμοποιοῦνται καὶ προνοοῦσι νὰ φυλάξωσι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, καὶ ἐὰν συμπέσῃ περίστασις νὰ ἐκπληρώσωσιν αὐτάς καὶ διὰ τῶν ἔργων, εὐχαρίστως ὑποφέρουσι πάντα κίνδυνον χάριν αὐτῶν. Ἐδέσμευσεν ὁ Κύριος ἡμῶν τὴν τελειότητα τῶν ἑαυτοῦ ἐντολῶν καὶ ἐκρέμασεν εἰς δύο μόνον ἐντολάς, εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς εἰκόνας αὐτοῦ· καὶ ἡ μὲν πρώτη φέρει εἰς καλὴν ἔκβασιν τὸν σκοπὸν τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος, ἡ δὲ δευτέρα τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πράξιν· καθότι ἡ θεϊκὴ φύσις εἶναι ἀπλὴ καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀόρατος καὶ ἀνευδεής, ὥστε ἡ συνειδήσις δὲν χρειάζεται εἰς τὸν συλλογισμὸν αὐτῆς τὴν σωματικὴν πράξιν, ἡ ἐνέργειάν τινος καὶ παχύτητα ἐννοιῶν· ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῆς εἶναι ἀπλὴ καθὼς εἶναι ἀπλὴ καὶ ἡ προσκυνητὴ ἅγια Τριάς, καὶ δι' ἑνὸς μέρους τοῦ νοοῦ ἐνεργεῖ τὴν ὑψηλοτέραν ἐνέργειαν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ δευτέρα ἐντολή, ἣτις ὑπάρχει ἡ φιλανθρωπία, ἐνεργεῖται κατὰ τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως αὐτῆς, ἦτοι κατὰ τὴν πράξιν καὶ τὴν θεωρίαν, οὕτω καὶ ἡ φροντίς τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῆς εἶναι διπλῆ· λέγει δέ, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκπληροῦμεν ἀοράτως διὰ τῆς συνειδήσεως, πρέπει ἐπίσης νὰ ἐκπληρώσωμεν καὶ διὰ τῆς σωματικῆς πράξεως, καὶ ὄχι μόνον φανερώς ἀλλὰ καὶ κρυπτῶς· καὶ πάλιν ὅτι τελειοῦται διὰ τῶν ἔργων, πρέπει ἐπίσης νὰ τελειωθῇ καὶ διὰ τῆς συνειδήσεως.

Καὶ καθὼς ὁ ἄνθρωπος συνίσταται ἀπὸ δύο μέρη, ἐκ σώ-

ματος και ψυχῆς, οὕτω και ὅλα αὐτοῦ τὰ ἔργα διπλὴν φροντίδα ἔχουσι κατὰ τὸ διπλοῦν τῆς καταστάσεως αὐτοῦ· και ἐπειδὴ ἡ πράξις προηγείται τῆς θεωρίας εἰς πᾶσαν περίστασιν, ἀδύνατον εἶναι νὰ ὑψωθῇ τις εἰς τὴν θεωρίαν, ἐὰν δὲν τελειώσῃ πρῶτον δι' ἔργου τὴν πράξιν· και δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ τις διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον, ὅτι κατορθώνει αὐτὴν εἰς τὴν ψυχὴν, ἐὰν δὲν ἐκπληρώσῃ αὐτὴν διὰ σωματικοῦ ἔργου κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, και κατὰ τὸν καιρὸν και τὸν τόπον, ὅστις παρέχει ἀφορμὴν εἰς τοῦτο· διότι τότε πιστεύεται και γνωρίζεται, ὅτι διαμένει ἡ εἰς τὴν θεωρίαν ὑπάρχουσα ἀγάπη· και ἀφοῦ εἰς αὐτὰ γίνωμεν πιστοὶ και ἀληθινοὶ κατὰ τὸ δυνατόν, τότε δίδεται δύναμις εἰς τὴν ψυχὴν νὰ ἐκταθῇ εἰς τὰς ἀπλᾶς και ἀνομοίας ἐννοίας τῆς ὑψηλῆς και θεϊκῆς θεωρίας· ὅταν ὁμως ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ τελειώσῃ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην δι' ἔργων ὁρατῶν και σωματικῶν πράξεων, ἀρκεῖ πρὸς εὐαρέστησιν Θεοῦ και ἡ μόνη διὰ τοῦ φρονήματος τελειουμένη ἀγάπη τοῦ πλησίον, και μάλιστα ἐὰν διατηρῆται πιστῶς ἡ ἐργασία τῆς ἡσυχίας και τοῦ ἐγκλεισμοῦ.

Ἐὰν ὁμως δὲν ἐκτελοῦνται ὅλα τὰ ἔργα τῆς ἡσυχίας, πρέπει τότε νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ἔλλειψιν ταύτην διὰ τῆς αἰσθητῆς πράξεως, τὴν ὁποίαν ἂς ἐκτελέσωμεν διὰ τοῦ σωματικοῦ κόπου, ἵνα μὴ ἡ ἐλευθερία ἡμῶν εὖρη πρόφασιν νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν σάρκα, ὁπότε κοπιᾶζομεν ματαίως διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς ἀναχωρητικῆς ζωῆς. Ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται φανερόν, ὅτι δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος ἐκεῖνος, ὅστις στερεῖται τελείως τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, και ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, και ὑπάρχει προσηλωμένος εἰς τὸν Θεόν, νὰ ὑπηρετῇ και νὰ διακονῇ τοὺς ἀνθρώπους. Ὅστις ὁμως ἔχει ὄρον και κανόνα νὰ ἡσυχάζῃ κατὰ τὰς ἑπτὰ ἐβδομάδας τῆς τεσσαρακοστῆς, ἢ καθ' ἐβδομάδα, και μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καγόνος του νὰ συναναστρέφῃται πάλιν μετὰ τῶν ἀνθρώ-

πων, καὶ νὰ παρηγορηθῆται μετ' αὐτῶν, ὁ τοιοῦτος ἐὰν παρα-
μελῆ τοὺς εἰς θλίψιν καὶ στενοχωρίαν εὕρισχομένους ἀδελ-
φοὺς αὐτοῦ, τῇ ἰδέᾳ, ὅτι φυλλάττει τὸν κανόνα τῆς ἡσυχίας
του, εἶναι ἀνελεήμων καὶ ἀσπλαγχνος· καὶ δεῖλον, ὅτι ἀπὸ
ὑψηλοφροσύνης καὶ ἀπὸ τοὺς ψευδεῖς αὐτοῦ συλλογισμοὺς
δὲν συγκαταβαίνει νὰ βοηθῆ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ διὰ τῶν
ἔργων τῆς ἐλεημοσύνης

Γράφεις προσέτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου, ὅτι ὅστις τῶν μονα-
χῶν θέλει ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεὸν περισσότερον ἄφ' ὅλα, ὀφείλει
νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· καὶ
καλῶς εἶπας, ἐὰν ὑπάρχῃς ἀρκετὸς εἰς τοῦτο· καὶ ἐπειδὴ εἶ-
πας πάλιν ὅτι ἡ ψυχὴ, ἣ τις δὲν ἐνίκησεν εἰσέτι τὰ πάθη, δὲν
ἔχει παρρησίαν εἰς τὴν προσευχὴν, εἰς ἐμὲ ταῦτα τὰ δύο
φαίνονται ἐνάντια, καὶ τοι εἰμι ἀμαθής· ἐπειδὴ ἐὰν δὲν ἐνί-
κησε τὰ πάθη, πῶς φροντίζει περὶ τῆς καθαρότητος; καὶ πῶς
σὺ ζητεῖς ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν εἶναι ἴδιον αὐτῆς; καθότι δὲν γνω-
ρίζεται τις ἐξ ὅσον ἐπιθυμεῖ, ὅτι ἀγαπᾷ, ἀλλ' ἐξ ὅσον ἀγα-
πᾷ, καταλαμβάνεται, ὅτι ἐπιθυμεῖ, διότι ἡ ἀγάπη φύσει προη-
γεῖται τῆς ἐπιθυμίας, καὶ ἐὰν δὲν ἀγαπήσῃ τις πρῶτον, οὐδὲ
θέλει ἐπιθυμῆσῃ. Τὰ πάθη, ἀδελφέ, εἶναι ὡς κεκλεισμένη
θύρα ἀπέναντι τῆς καθαρότητος, καὶ ἐὰν δὲν ἀνοίξῃ τις τὴν
κεκλεισμένην θύραν, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἅγιον
καὶ καθαρὸν τόπον τῆς καρδίας. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον
εἶπες, ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει παρρησίαν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς,
ἀληθῶς εἶπας· διότι ἡ παρρησία ὄχι μόνον ὑπεράνω τῆς νε-
κρώσεως τῶν παθῶν ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ τῆς καθαρότητος· ἡ
δὲ τάξις κατὰ τὴν παράδοσιν γίνεται ὡς ἑξῆς· ἡ ἐν βίᾳ ὑπο-
μονὴ ἀντιπαλαίει πρὸς τὰ πάθη διὰ τὴν καθαρότητα, ἐὰν νι-
κηθῶσι τὰ πάθη, ἀποκτᾷ ἡ ψυχὴ τὴν καθαρότητα, ἡ δὲ ἀλη-
θῆς καθαρότης ποιεῖ τὸν νοῦν ν' ἀποκτήσῃ παρρησίαν ἐν τῇ
ὥρᾳ τῆς προσευχῆς.

Λοιπὸν ἐὰν ζητήσωμεν παρὰ Θεοῦ διὰ τῆς προσευχῆς αὐτὴν,

τὴν ὁποίαν εἶπομεν καθρότητα τῆς ψυχῆς, ἴσως εἴμεθα ὑπὸ κατηγορίαν· διότι ὑπάρχει σημεῖον ὑπερφανείας καὶ οἰήσεως τὸ νὰ ζητῶμεν παρὰ Θεοῦ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἡ θεία γραφή καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες διδάσκουσιν εἰς ἡμᾶς, καὶ αὐτὸς ὁ μοναχὸς δι' αὐτὸ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου εἰς τὴν ἔρημον. Ἄλλ' ἐγὼ νομίζω, ὦ ἅγιε, ὅτι καθὼς ὁ υἱὸς δὲν διστάζει εἰς τὰς προθέσεις τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ δὲν ζητεῖ παρ' αὐτοῦ τόσον ἀποτόμως, λέγων, δίδαξόν με ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν τέχνην, ἢ δός μοι ταῦτα ἢ ἐκεῖνα τὰ πράγματα, οὕτω πρέπει καὶ εἰς τὸν μοναχὸν νὰ μὴ διακρίνη καὶ ζητῆ παρὰ Θεοῦ, λέγων, δός μοι τάδε καὶ τάδε· διότι πρέπει νὰ γνωρίζη, ὅτι καθὼς προνοεῖ ὁ πατὴρ περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς περὶ ἡμῶν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει ἡμεῖς νὰ ταπεινώσωμεν ἑαυτούς, καὶ νὰ λυπηθῶμεν διὰ τὰ ἁμαρτήματα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως δι' ἔργων ἢ κατὰ διάνοιαν ἐπράξαμεν, καὶ νὰ εἴπωμεν μετὰ συντετριμμένης καρδίας τὸ τοῦ Τελώνου, « ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, » καὶ νὰ ἐργαζώμεθα κρυπτῶς καὶ φανερῶς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ὁ Κύριος ἡμῶν ἐδίδαξεν, εἰπὼν, « ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ προστεταγμένα ὑμῖν, εἶπατε, ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν, » ἵνα μαρτυρήσῃ καὶ ἡ συνείδησίς σου, ὅτι ὑπάρχεις ἀχρεῖος δοῦλος, καὶ ἔχεις χρεῖαν ἐλέους. Γνωρίζεις καὶ σύ, ὅτι τὰ ἔργα δὲν ἀνοίγουσι τὴν κεκλεισμένην θύραν τῆς καρδίας, ἀλλ' ἡ συντετριμμένη καρδιά καὶ ἡ ταπεινώσις τῆς ψυχῆς, ὅταν νικῶμεν τὰ πάθη διὰ τῆς ταπεινώσεως, καὶ ὄχι διὰ τῆς περιφρονήσεως· διότι ὅστις ὑπάρχει κατὰ τὴν ψυχὴν ἄβρωστος, κατὰ πρῶτον ταπεινοῦται, καὶ φροντίζει περὶ τῆς θεραπείας τῶν παθῶν αὐτοῦ, καὶ ἔπειτα ζητεῖ νὰ γίνῃ βασιλεύς· κοθόσον ἢ καθαρότης καὶ ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ βασιλεία τῆς ψυχῆς. Καὶ καθὼς ὁ ἀσθενὴς υἱὸς δὲν λέγει εἰς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ποιήσόν με βασιλέα, ἀλλὰ φροντίζει πρῶτον περὶ τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, καὶ ἀφοῦ γίνῃ ὑγιής, πάντως

ἢ βασιλεία τοῦ πατρὸς ἀνίκει εἰς αὐτόν, οὕτω καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ μετανοῶν, ἀφοῦ λάβῃ τὴν ὑγίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, εἰσέρχεται τότε μετὰ τοῦ ἐπουρανοῦ αὐτοῦ πατρὸς εἰς τὴν καθαρότητα τῆς φύσεως, καὶ βασιλεύει εἰς τὴν δόξαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Ἄς ἐνθυμώμεθα πάντοτε τὸν ἅγιον ἀπόστολον Παῦλον, ὅστις διηγεῖται τὰ ἴδια αὐτοῦ σφάλματα, καὶ κατατάττει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εἰς τὴν ἐσχάτην θέσιν, λέγων, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἵνα σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων πρῶτός εἰμι ἐγώ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο μὲ ἠλέησεν, ἵνα δείξῃ εἰς ἐμὲ πρῶτον πᾶσαν αὐτοῦ τὴν μακροθυμίαν· διότι κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξα διώκτης καὶ λοιδορὸς καὶ βλάσφημος, ἀλλὰ μὲ ἠλέησε· καθότι ἀγνωῶν ἔπραξα ταῦτα. Καί ποτε εἶπε ταῦτα; ὕστερον ἀπὸ τοὺς μεγάλους αὐτοῦ ἀγῶνας, καὶ τὰ δυνατὰ ἔργα, καὶ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, τὸ ὁποῖον ἐκήρυξεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ τοὺς συνεχεῖς θανάτους καὶ τὰς πολυτρόπους στενοχωρίας καὶ θλίψεις, τὰς ὁποίας ὑπέφερεν ἀπὸ τε τοὺς Ἰουδαίους καὶ τὰ ἔθνη, καὶ ὅμως αὐτὸς εἰσέτι ἐβλεπε τὰ πρῶτα αὐτοῦ ἔργα, καὶ ὄχι μόνον ἐνόμιζεν, ὅτι δὲν ἐφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα, ἀλλ' οὔτε ἐφαντάζετο, ὅτι εἶναι ἄξιος νὰ ὀνομάζῃται ἀπόστολος, διὸ καὶ ἔλεγεν, ὅτι δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ὀνομάζωμαι ἀπόστολος· διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὅταν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἀπέκτησε τὴν νίκην κατὰ τῶν παθῶν, ἔλεγε, στενοχωρῶ καὶ ὑποδαυλώνω τὴν σάρκα μου, μήπως εἰς ἄλλους κηρύξας, ἐγὼ γίνω ἀπρόκοπος. Ἐάν δὲ εἶπῃς ὅτι καὶ τὰ μεγάλα αὐτοῦ κατορθώματα διηγεῖται κατὰ μέρος, ἄς σὲ πείσῃ αὐτὸς ὁ Παῦλος περὶ τούτου· διότι ὁ ἴδιος λέγει, ὅτι θεληματικῶς δὲν ἔπραξα τοῦτο, οὔτε δι' ἑμαυτόν, ἀλλὰ διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου· καὶ ὅταν διηγῆται ταῦτα πρὸς ὠφέλειαν τῶν πιστῶν, συνιστᾷ ἑαυτόν, φωνάζων καὶ λέγων, ὅτι ὑμεῖς μὲ ἠναγκάσατε· καὶ πάλιν, δὲν ὀμιλῶ

κατὰ Θεόν, ἀλλὰ μετὰ ἀνοησίας, εἰς τοῦτον τὸν τόπον τῆς καυχήσεως. Ἴδου λοιπὸν ὁ κανὼν, τὸν ὁποῖον ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ δίκαιος καὶ εὐθύς. Ἄς φυλάξωμεν τοῦτον τὸν κανόνα μετὰ ζήλου, καὶ ἄς παραιτήσωμεν τὸ νὰ ζητῶμεν τὰ ὑψηλὰ παρὰ Θεοῦ, ὅστις δὲν δίδει ταῦτα ἀπλῶς, οὔτε χαρίζει αὐτὰ δωρεὰν εἰς τὸν τυχόντα· διότι ὁ Θεὸς γνωρίζει τὰ ἐκλεκτὰ καὶ τίμια σκευὴ τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ· ἐπειδὴ ὁ μακάριος Παῦλος οὐδὲ μετὰ ταῦτα ἐζήτησε τὴν βασιλείαν τῆς ψυχῆς, ἀλλ' εἶπεν, ἠυχόμεν εἰς τὸν Θεὸν ν' ἀποχωρισθῶ ἀγὼ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ σωθῶσιν οἱ ἀδελφοί μου· καὶ ἂν οὕτως ἐφρόνει ὁ Παῦλος, πῶς θέλομεν τολμήσει ἡμεῖς νὰ ζητήσωμεν τὴν βασιλείαν τῆς ψυχῆς πρὸ καιροῦ, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ Θεὸς ἠξέεῦρει; καὶ μάλιστα ἐνῶ ἀκόμη μῆτε τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ἐφυλάξαμεν, μῆτε τὰ πάθη ἐνικήσαμεν, μῆτε τὸ χρέος ἀπεδόσαμεν; Παρακαλῶ λοιπὸν, ἅγιε, μὴ συλλογισθῆς ποτε τοῦτο, ἀλλ' ἐξόχως ἄς ἀποκτήσωμεν ὑπομονὴν εἰς τὰ ἐπερχόμενα δεινὰ, καὶ μετὰ μεγάλης ταπεινώσεως καὶ συντριμμοῦ καρδίας ἄς ζητήσωμεν τὴν συγχώρησιν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν καὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς ψυχῆς.

Ἐγραφέ ποτέ τις ἐκ τῶν ἁγίων, ὅτι ὅστις δὲν στοχάζεται εαυτὸν ἁμαρτωλόν, ἢ προσευχὴ αὐτοῦ δὲν εἶναι εὐπρόσδεκτος εἰς τὸν Θεόν. Ἄλλ' ἐὰν εἶπης, ὅτι τινὲς τῶν πατέρων ἔγραψαν, τί εἶναι καθαρότης ψυχῆς, καὶ τί ὑγεία, καὶ τί ἀπάθεια, καὶ τί θεωρία· σοὶ λέγω καὶ ἐγώ, ὅτι ἔγραψαν μὲν περὶ τούτων, ὅχι ὁμῶς ἵνα ζητήσωμεν ταῦτα πρὸ τοῦ ἀρμοδίου καιροῦ· διότι ὑπάρχει γε γραμμένον, ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν ἔρχεται διὰ παρατηρήσεως· ἐπειδὴ ὅσοι εὐρέθησαν ἔχοντες τοῦτο τὸ φρόνημα, ἔπεσαν εἰς ὑπερηφανίαν. Ἡμεῖς, ἀγαπητέ, ἄς καταγινώμεθα εἰς τὰ ἔργα τῆς μετανοίας διὰ καθαρᾶς πολιτείας, ἣτις εὐαρεστεῖ εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὰ χάρισματὰ τοῦ Θεοῦ ἔρχονται ἀφ' ἑαυτά, ἐὰν ἡ καρδία ὑπάρχῃ καθαρὰ καὶ ἀμόλυγτος· ἀλλὰ τὸ νὰ ζητῶμεν μετὰ παρατη-

ρήσεως τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ χαρίσματα, τοῦτο εἶναι ἐμπρο-
 δισμένον παρὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσοι κατὰ τοῦ-
 τον τὸν τρόπον ἔλαβον ταῦτα, ἀπέκτησαν ὑπερῆφάνειαν καὶ
 πτώσιν· καὶ δὲν εἶναι τοῦτο σημεῖον, ὅτι ἀγαπᾷ τις τὸν Θεόν,
 ἀλλ' ἀσθένειαν ψυχῆς. Καὶ πῶς δυνάμεθα νὰ ζητήσωμεν
 ἡμεῖς τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ χαρίσματα, ἀφοῦ ὁ θεὸς Παῦλος
 καυχᾶται εἰς τὰς στενοχωρίας καὶ εἰς τὰς θλίψεις, καὶ τὴν
 μέθεξιν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ θεωρεῖ, ὅτι εἶναι τὰ
 ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ χαρίσματα;

Πρὸς τούτοις γράφεις ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου, ὅτι ἠγάπησεν
 ἡ ψυχὴ σου ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν, ἀλλὰ δὲν ἔφθασας εἰσέτι
 ταύτην τὴν ἀγάπην, κἂν ἔχῃς πολλὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀγα-
 πᾶν, καὶ ὅτι σοὶ εἶναι ποθητὴ ἢ εἰς τὴν ἔρημον ἀναχώρησις,
 καὶ ἔδειξας διὰ τούτου, ὅτι ἤρξατο εἰς σὲ ἡ καθαρότης τῆς
 καρδίας, καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ Θεοῦ ἐπιμελῶς πυροῦται καὶ
 θερμαίνεται εἰς τὴν καρδίαν σου· ἐὰν ταῦτά εἰσιν ἀληθῆ, εἶναι
 πραγματικῶς μεγάλα προτερήματα, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐπεθύ-
 μουν νὰ γραφῶσι παρὰ σοῦ· καθόσον δὲν ἔχουσι καμμίαν τά-
 ξιν· ἐὰν δὲ δι' ἀπλὴν ἐρώτησιν ἐδιηγῆθῃς ταῦτα, ἄλλη εἶναι
 ἡ τάξις τῆς ἐρωτήσεως· διότι ὅστις λέγει, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ
 δὲν ἔχει εἰσέτι παρῆρσίαν εἰς τὴν προσευχὴν, ἐπειδὴ δὲν ἐνί-
 κησεν εἰσέτι τὰ πάθη, πῶς τολμᾷ νὰ εἴπῃ ὅτι ἠγάπησεν ἡ
 ψυχὴ αὐτοῦ ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν; Γινώριζε ὅτι δὲν ὑπάρχει
 ἄλλος τρόπος νὰ κινηθῇ εἰς τὴν ψυχὴν ἡ θεία ἀγάπη, τὴν
 ὁποῖαν σὺ ἐπιθυμοῦς διὰ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς κατὰ νοῦν,
 ἐὰν αὕτῃ ἡ ψυχὴ δὲν νικήσῃ τὰ πάθη, καὶ σὺ λέγεις ὅτι ἡ ψυχὴ
 δὲν ἐνίκησε τὰ πάθη, καὶ ἠγάπησεν ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν, ὅπερ
 δὲν ἔχει τάξιν· διότι ὅστις λέγει, ὅτι δὲν ἐνίκησε τὰ πάθη καὶ
 ἀγαπᾷ ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν, ἐγὼ δὲν γνωρίζω τί οὗτος λέγει.

Ἄλλ' ἴσως θέλεις εἰπεῖ, ὅτι δὲν εἶπον ἀγαπῶ, ἀλλ' ἀγαπῶ
 ν' ἀγαπήσω, καὶ ὅμως οὐδὲ τοῦτο ἔχει τόπον, ἐὰν ἡ ψυχὴ
 δὲν ἔχῃ τὴν καθαρότητα. Ἐὰν θέλῃς νὰ εἴπῃς ἀπλῶς λόγον

φιλον, τοῦτο ὄχι σὺ μόνος, ἀλλὰ καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ λέγῃ, ὅτι θέλει ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν, καὶ ὄχι μόνον χριστιανοὶ ἠμποροῦν νὰ λέγωσι τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ὅποιοι δὲν προσκυνοῦσι τὸν Θεὸν ὀρθῶς· ἐπειδὴ διὰ τοῦτου τοῦ λόγου μόνον ἡ γλῶσσα κινεῖται, ἡ δὲ ψυχὴ δὲν αἰσθάνεται τὸ τί λαλεῖ. Γινώριζε, ὅτι πολλοὶ ἄβρωστοὶ δὲν γνωρίζουσιν, ὅτι εἶναι ἄβρωστοί· διότι ἡ κακία ὑπάρχει ἀσθένεια τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ πλάνη ἀπώλεια τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι εὐρισκόμενοι ἄβρωστοὶ εἰς τὰ τοιαῦτα, κηρύττουσιν, ὅτι εἶναι ὑγιεῖς, καὶ ἐπαινοῦνται ὑπὸ πολλῶν· ἐπειδὴ ἐὰν δὲν θεραπευθῇ ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς ἀσθενείας τῆς κακίας, καὶ μείνῃ εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς ὑγείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχεν ἐν ἀρχῇ, ὅταν ἐκτίσθη, ἀδύνατον εἶναι ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιθυμήσῃ τὰ ὑπὲρ φύσιν τοῦ πνεύματος χαρίσματα· διότι ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀσθενίαν τῶν παθῶν, δὲν αἰσθάνεται τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, ἀλλ' οὐδὲ ἐπιθυμεῖ αὐτά. Δικαίως λοιπὸν εἶπον προηγουμένως, ὅτι ὅσοι ἐπιθυμοῦσι τὴν τελειότητα, πρέπει νὰ φυλάττωσι πάσας τὰς ἐντολάς· διότι ἡ κρυπτὴ ἐργασία τῶν ἐντολῶν ἰατρεῖει τὴν ἀσθενῆ δύναμιν τῆς ψυχῆς· καὶ τοῦτο δὲν ἐγένετο ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε· καθότι εἶναι γεγραμμένον, ὅτι ἄνευ ἐκχύσεως αἵματος δὲν ὑπάρχει ἄρεσις· ἀλλὰ κατὰ πρῶτον διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ ἔλαβεν ἡ φύσις ἡμῶν τὸν ἀνακαινισμόν, καὶ ἐμέθεξε τῶν παθημάτων καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ ἔπειτα μετὰ τὸν ἀνακαινισμόν τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματος ἀνακαινίσθη καὶ ἡγιασθῆ ἡ φύσις ἡμῶν, καὶ ἐγένετο ἱκανὴ νὰ δεχθῇ τὰς νέας καὶ τελείας ἐντολάς· διότι ἐὰν αὐταὶ ἐδίδοντο πρὸ τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματος, καὶ πρὶν ν' ἀνακαινισθῇ καὶ ἡγιασθῇ ἡ φύσις ἡμῶν, ἴσως δὲν ἤθελον δυναθῆ νὰ ἐκριζώσωσι τελείως τὴν ρίζαν τῆς κακίας ἐκ τῆς ψυχῆς, καθὼς καὶ αἱ παλαιαὶ ἐκεῖναι ἐντολαί· ἤδη ὁμως δὲν ἔχει οὕτως, ἀλλ' ἡ ἐξακολουθοῦσα κρυπτὴ ἐργασία, καὶ αἱ νέαι πνευματι-

καὶ ἐντολαί, τὰς ὁποίας φυλάττει ἡ ψυχὴ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἀνακαινίζουσι καὶ ἀγιάζουσιν αὐτήν, καὶ κρυπτῶς ἰατρούουσιν ὅλα αὐτῆς τὰ πάθη. Ὑπάρχει δὲ φανερόν, ὅτι ἐκάστη ἐντολὴ ἰδιαιτέρως ἰατρούει τὸ πάθος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς ψυχῆς, καὶ ταύτην τὴν ἐνέργειαν αἰσθάνεται καὶ ὁ ἰατροῦων καὶ ὁ ἰατρουόμενος κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς αἰμορροούσης γυναικός.

Σὺ γνωρίζεις, ὦ ἀγαπητέ, ὅτι ἐὰν δὲν θεραπευθῇ τὸ ἐμπαθὲς μέρος τῆς ψυχῆς, καὶ δὲν ἀνακαινισθῇ καὶ ἀγιασθῇ κρυπτῶς, καὶ δεσμευθῇ εἰς τὴν πνευματικὴν πολιτείαν, δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὴν ὑγείαν αὐτῆς ἡ ψυχὴ, οὔτε θέλει ἐλευθερωθῇ ἐκ τῶν λυπηρῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, τὰ ὁποῖα συμβαίνουσιν εἰς αὐτήν· αὕτη δὲ ἡ θεραπεία πρέπει νὰ γίνῃ ἐκ τῆς θείας χάριτος, καθὼς ἐγένετο εἰς τοὺς μακαρίους ἀποστόλους, οἵτινες διὰ τῆς πίστεως ἐτελειώθησαν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Ἐνίοτε ὁμως νομίμως δέχεται ἡ ψυχὴ τὴν ἑαυτῆς ὑγείαν· καθότι ἐκεῖνος ὅστις διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καὶ τῶν ἐπιπόνων ἔργων τῆς ἀληθοῦς αὐτοῦ πολιτείας ἐνίκησε τὰ πάθη, ὡς γνωρίζῃ, ὅτι νομίμως ἀπέκτησε τὴν ὑγείαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, καὶ ἀπεγαλακτίσθη ἐκ τῆς σωματώσεως τούτου τοῦ κόσμου, καὶ ἐκόπη ἐξ αὐτοῦ ἡ συνήθεια τῶν παλαιῶν αὐτοῦ κακῶν ἔργων, καὶ ἀναγεννήθη εἰς τὰ πνευματικά, καθὼς ὅταν ἐν ἀρχῇ ἐβαπτίσθη, καὶ εὑρέθη εἰς τὴν χάριν τοῦ πνεύματος διὰ τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, καὶ ὑπεδέχθη αὐτὸν ἄλλος κόσμος νέος καὶ ἀσύνθετος.

Ὅταν ἀνανεωθῇ ὁ νοῦς καὶ ἀγιασθῇ ἡ καρδιά, τότε πᾶσαι αἱ ἐννοιαὶ τῆς ψυχῆς κινουῦνται κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνου τοῦ κόσμου, εἰς τὸν ὁποῖον εἰσέρχεται· καὶ πρῶτον κινεῖται εἰς αὐτήν ὁ πόθος τῶν θείων πραγμάτων, καὶ ἐπιθυμεῖ τὴν ἔνωσιν αὐτῆς μετὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ τὴν φανέρωσιν τῶν μυστηρίων τῆς γνώσεως τοῦ πνεύματος· ὁ δὲ νοῦς αἰσθάνεται τὴν πνευματικὴν γνῶσιν τῶν ποιημάτων, καὶ ἀνατέλλει εἰς

αὐτὸν ἢ θεωρία τῶν μυστηρίων τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς οἰκονομίας αὐτῆς, καὶ τότε ἐνοῦται ὀλοτελῶς μετὰ τῆς γνώσεως τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν.

Σκέφθητι λοιπὸν ἤδη, ἐξ ὧν σοὶ ἔγραψα, ἐὰν ὑπάρχῃ δυνατὸν ἢ ψυχὴ ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεὸν ἐν ἀληθείᾳ, ἐφ' ὅσον εἶναι κεκλεισμένη εἰς τὴν φυλακὴν τῶν παθῶν. Δὲν ἦτο δὲ τόση ἀνάγκη νὰ ἐρωτήσῃ καὶ νὰ μάθῃς τὰ μυστήρια τοῦ πνεύματος· καθότι αἱ μαθήσεις καὶ ἡ γνῶσις δὲν ὠφελοῦσιν εἰς τὰ πάθη, οὔτε εἶναι ἱκαναὶ αὐταὶ ν' ἀνοίξωσι τὴν κεκλεισμένην θύραν τῆς καθαρότητος· ἐὰν ὅμως ἀφαιρεθῶσι τὰ πάθη ἐκ τῆς ψυχῆς, φωτίζεται ὁ νοῦς, καὶ ἴσταται εἰς τὸν καθαρὸν τόπον τῆς φύσεως, καὶ τότε δὲν χρειάζεται πλέον ἐρώτησι· διότι βλέπει καθαρῶς τὰ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ εὑρισκόμενα ἀγαθὰ, καθὼς συμβαίνει καὶ εἰς τὰς σωματικὰς ἡμῶν αἰσθήσεις, αἵτινες δὲν αἰσθάνονται δι' ἐρωτήσεως καὶ μαθήσεως τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ἀντιλαμβάνεται τὴν φύσιν τοῦ ἀπαντῶντος εἰς αὐτὴν πράγματος χωρὶς νὰ μεσιτεύσῃ διδαχὴ τις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων. Εἰς τὸν τυφλὸν ἄνθρωπον ὅσον καὶ ἂν λέγῃ τις περὶ τῆς λάψεως τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καὶ τοῦ χοροῦ τῶν ἀστέρων καὶ τῆς λαμπρότητος τῶν πολυτίμων λίθων, αὐτὸς μόνον ἐκ τῆς ὀνομασίας δέχεται καὶ κρίνει καὶ νοεῖ τὴν ὁποίαν ταῦτα ἔχουσιν ὠραιότητα, ἀλλ' ἡ γνῶσις καὶ ἡ διάκρισις αὐτοῦ ἀπέχουσιν ἀπὸ τὴν ἡδονὴν τῆς ὀράσεως αὐτῶν· κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον νόησον καὶ περὶ τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος· διότι ὁ θεωρητικὸς νοῦς, ὅστις βλέπει τὰ κρυπτὰ μυστήρια τοῦ πνεύματος, ἐὰν εὑρίσκηται εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ υγείαν, θεωρεῖ ἐντελῶς τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν ἐρωτᾷ καὶ μανθάνει, ἀλλ' ἐντροφᾷ εἰς τὴν ἡδονὴν τῶν μυστηρίων τοῦ νέου ἐκείνου κόσμου ὑπὲρ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν θερμότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸν Χριστόν, καθὼς ἔγραψεν ὁ

μακάριος Παῦλος, εκείνο τὸ ὅποιον βλέπομεν, διὰ τί πλέον ἐλπίζομεν; ἀλλὰ περιμένομεν αὐτὸ μεθ' ὑπομονῆς.

Ὁφείλομεν λοιπὸν νὰ περιμένωμεν καὶ νὰ ἐμμένωμεν μοναστικῶς μεθ' ἀπλότητος, περιοριζόμενοι ἐντὸς ἡμῶν, ὅπου δὲν ὑπάρχουσι ἐκτυπώματα λογισμῶν, οὐδὲ θεωρία τῶν συνθέτων πραγμάτων· διότι ὅσα τινὰ βλέπει ὁ νοῦς, τούτων δέχεται καὶ τὰς ἐκτυπώσεις· ὅταν βλέπη πρὸς τὸν κόσμον, κατὰ τὴν διάφορον μορφήν τῶν πραγμάτων, εἰς τὰ ὅποια μετεωρίζεται, δέχεται καὶ τοὺς τύπους καὶ τὰς μορφάς, καὶ ταῦτα κατὰ τὸ μέτρον τοῦ πλήθους, καὶ κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἀλλοιώσεων αὐτῶν κινουῦσιν εἰς τὸν νοῦν λογισμούς, καὶ ὅταν κινήθωσιν οἱ λογισμοί, σφραγίζουσι τὸν νοῦν· ἐὰν ὁμως ὁ νοῦς ἀποβλέπη εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, ὅπου δὲν ὑπάρχει δυνατὸν νὰ μεταχειρισθῇ τι διὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν σχημάτων, οὔτε τι ἐκ τῶν συνθέτων πραγμάτων διαιρεῖται εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τῶν τύπων, ἀλλ' ὅλος ἐξ ὅλου εἶναι Χριστός, δηλον, ὅτι τότε ὁ νοῦς δέχεται τὴν ἀπλὴν θεωρίαν, ἀνευ τῆς ὁποίας κανὲν πρᾶγμα δὲν εὐωδιάζει τὴν αἴσθησιν τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ ὁποία θεωρία κάμνει συνήθως τὴν ψυχὴν ν' ἀποκτήσῃ παρῆρσιαν εἰς τὴν προσευχὴν· καὶ ὅταν ὁ νοῦς σταθῇ εἰς τὸν τόπον τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀληθείας, δὲν χρειάζεται νὰ ἐρωτᾷ· διότι καθὼς ὁ σωματικὸς ὀφθαλμὸς δὲν ἐρωτᾷ πρῶτον, καὶ ἔπειτα βλέπει τὸν ἥλιον, οὕτω καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς δὲν ἐξετάζει πρῶτον, καὶ ἔπειτα θεωρεῖ τὴν γνῶσιν τοῦ πνεύματος· οὕτω καὶ ἡ μυστικὴ θεωρία, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμοῦμεν, ᾧ ἄγιε, μετὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς φανεροῦται εἰς τὸν νοῦν· ἐκείνη ὁμως ἡ ψυχὴ, ἥτις θέλει νὰ μάθῃ δι' ἐξετάσεως καὶ ἀνακρίσεως τοιαῦτα μυστήρια, πάσχει ἀπὸ ἀνοησίαν· καθότι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ὄχι διὰ μαθήσεως ἢ διὰ ὑλικοῦ τινος τρόπου εἶπεν, ὅτι εἶδε καὶ ἤκουσε μυστήρια καὶ ἄρρητα ῥήματα, τὰ ὅποια ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἐκφρασθῇ, ἀλλ' ἀρπαγὴ ἠρπάγη εἰς τὸν πνευματικὸν τόπον τοῦ

παραδείσου, καὶ εἶδε τὴν ἀποκάλυψιν τῶν μυστηρίων.

Καὶ σὺ λοιπόν, ὦ ἄγιε, ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν καθαρότητα, κόψον τὴν ἀγάπην ὄλων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, καὶ εἰσελθὼν ἐργάζου εἰς τὴν ἀμπελον τῆς καρδίας σου· ἐκρίζωσον ἐκ τῆς ψυχῆς σου τὰ πάθη, καὶ ἀγωνίζου νὰ μὴ γνωρίσης κακίαν τινὸς ἀνθρώπου· ἡ καθαρότης βλέπει τὸν Θεόν, καὶ δὲν ἀνατέλλει καὶ ἀνθεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἄλλως, παρὰ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ γνωρίζῃ τις κακίαν ἄλλου ἀνθρώπου. Ἐὰν θέλῃς νὰ γίνῃ ἡ καρδία σου τόπος τῶν μυστηρίων τοῦ καινοῦ αἰῶνος, πρῶτον θησαύρισον σωματικὰ ἔργα, ἡγουν νηστείαν, ἀγρυπνίαν, προσευχὴν, ἀσκήσιν, ὑπομονήν, καταστροφὴν τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια· δέσμευσον τὸν νοῦν σου εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τῶν θείων γραφῶν· θές ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν σου τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου καὶ ἀγωνίζου ἐναντίον τῶν παθῶν· ἐκρίζωσον διὰ τῆς συνεχοῦς προσευχῆς ἐκ τῆς καρδίας σου πᾶσαν εἰκόνα καὶ πᾶν ὁμοίωμα, ὅπερ πρότερον ἐδέχθης ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν παλαιῶν σου κακῶν πράξεων· συνήθισον τὸν νοῦν σου νὰ μελετᾷ πάντοτε τὰ μυστήρια τῆς οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ ἄφες ἀπὸ τοῦ νὰ ζητῆς τὴν γινῶσιν καὶ τὴν θεωρίαν, τὰ ὅποια ὑπερβαίνουσι τὴν διήγησιν τῶν λόγων, καὶ ἀκολούθησον τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν καὶ τὰ ἔργα τῆς καθαρότητος· ζήτησον παρὰ Κυρίου εἰς τὴν προσευχὴν σου λύπην πεπυρωμένην καθ' ὅλα, ἵνα στάξῃ εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ ἀξιωθῆς τῆς πολιτείας τῆς διανοίας, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος εἶναι ἡ διὰ τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐκκοπή καὶ ἀποφυγὴ ἐξ ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ἐν ἀληθείᾳ ἐπιθυμῆς τὴν θεωρίαν τῶν μυστηρίων, ἐξάσκησον διὰ τῶν ἔργων τὰς ἐντολάς, καὶ ὄχι διὰ τῆς ἐξετάσεως καὶ μαθήσεως· ἡ πνευματικὴ θεωρία ἐνεργεῖ ἐντὸς ἡμῶν εἰς τὸν τόπον τῆς καθαρότητος, καὶ ζήτησον νὰ μάθῃς πρῶτον πῶς δύνασαι νὰ εἰσέλθῃς εἰς τοῦτον τὸν τόπον τῆς καθαρότητος, καὶ οὕτω κάμε ἀρχὴν τοῦ ἔργου.

Πρῶτον τῶν μυστηρίων ὑπάρχει ἡ καθαρότης, ἡ συνιστα² μένη ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· ἡ δὲ θεωρία εἶναι πνευματικὴ ἐνέργεια τοῦ νοός, ὅστις μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως κατανοεῖ πάντα, ὅσα ἐγένοντο, καὶ ὅσα θέλουσι γίνεσθαι. Θεωρία εἶναι ἡ ὄρασις τοῦ νοός, ὅστις θαυμάζει τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐκτεινομένην εἰς πάσας τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων, καὶ κατανοεῖ τὰς λαμπρότητας τῶν κτισμάτων, καὶ τὴν δυσκολίαν τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ καινοῦ ἐκείνου κόσμου. Ἐξ ὧν συντρίβεται ἡ καρδιά, καὶ ἐναντιοῦται καὶ τρέφεται διὰ τοῦ γάλακτος τῶν νέων πνευματικῶν ἐντολῶν καθ' ὁμοιότητα τῶν ἐν Χριστῷ νηπίων, καὶ γίνεται ἄκακος, συνηθίζει εἰς τὰ μυστήρια τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὰς ἀποκαλύψεις τῆς γνώσεως, ὑψούμενος ἀπὸ γνώσεως εἰς γνῶσιν, καὶ ἀπὸ θεωρίας εἰς θεωρίαν, καὶ ἀπὸ μαθήσεως εἰς μάθησιν, καὶ στερεοῦται μυστικῶς, ἕως ὅτου ὑψωθῆ εἰς τὴν ἀγάπην, καὶ ἐνωθῆ μετὰ τῆς ἐλπίδος, καὶ κατοικήσει εἰς αὐτὸν ἡ χαρὰ, καὶ ὑψωθῆ εἰς τὸν Θεόν, καὶ στεφανωθῆ διὰ τῆς φυσικῆς δόξης τῆς δημιουργίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκτίσθη ἐν ἀρχῇ.

Ἡ θεωρία τῶν ἁγίων ὑπάρχει ἠνωμένη μετὰ τῆς πίστεως, καὶ τρέφεται καὶ αὐξάνει διὰ τῆς τῶν θείων γραφῶν μελέτης, ἥτις συνάγει τὸν νοῦν ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸν μετεωρισμὸν, καὶ δεσμεύει αὐτὸν εἰς τὴν ἔνωσιν τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καθὼς τὸν τοῦ Βασιλείου καὶ Γρηγορίου, καὶ μανθάνει τὴν μυστικὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τῶν θείων γραφῶν· καὶ ὅσα τῶν λόγων τούτων δὲν ἐννοοῦνται διὰ τῆς μαθήσεως, δεχόμεθα αὐτοὺς διὰ τῆς πίστεως, ὡς καὶ τὴν ὑπαρξίν τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, τὰ ὁποῖα εἶναι ὑπὲρ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν κατάληψιν τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ νοός, ἐκ τῆς ὁποίας πίστεως γεννᾶται εἰς ἡμᾶς ἡ ἐλπίς δι' αὐτά· καὶ διὰ μὲν τῆς πίστεως ὁμολογοῦμεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι κύριος καὶ δεσπότης καὶ δημιουργὸς τῶν ὅλων, διὰ δὲ τῆς γνώσεως διακρίνομεν, ὅτι πρέπει νὰ φυλάττωμεν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ

καὶ ὅτι αἱ παλαιαὶ ἐντολαὶ φυλάττονται διὰ τοῦ φόβου, καθὼς ὁ ἴδιος εἶπεν ὅτι, ὅστις δὲν φυλάξει τὸν νόμον, εἶναι ἐπικατάρατος, καὶ ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ, αἱ δὲ ζωποιαὶ ἐντολαὶ τοῦ Χριστοῦ φυλάττονται διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, καθὼς εἶπεν, ἐγὼ ἐφύλαξα τὰς ἐντολάς τοῦ πατρὸς μου, καὶ μένω εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ· ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ υἱὸς δὲν φυλάττει τὰς ἐντολάς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀπὸ φόβου, ἀλλ' ἀπὸ ἀγάπης· διὰ τοῦτο παραγγέλλει ὁ Κύριος, ἵνα ἡμεῖς φυλαξώμεν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ἀπὸ ἀγάπης, ὡς λέγει, «ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα μου, καὶ ἄλλον παράκλητον πέμψει ὑμῖν·» ἔλευσιν τοῦ παρακλήτου πνεύματος ὀνομάζει τὰ χαρίσματα τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, καθὼς ἐδέξαντο αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἐγένοντο τέλειοι τῆς πνευματικῆς μαθήσεως, ἐνῶ ὑπῆρχον ἀμαθεῖς· διότι ὠμολόγησε καὶ ὑπεσχέθη ὁ Κύριος, ἀφοῦ ἐρωτήσῃ τὸν ἴδιον αὐτοῦ πατέρα, νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸν παράκλητον, ἵνα μένη μετὰ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν καὶ τὴν καθαρσιν μετ' αὐτῶν εἰς τοὺς αἰῶνας. Βλέπεις, ὅτι ἐκ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀξιοῦται ὁ νοῦς τῆς χάριτος τῆς μυστικῆς θεωρίας καὶ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς γνώσεως τοῦ πνεύματος, καὶ ὄχι ὡς ὑπένοιησεν ἡ ὑμετέρα σοφία, ὅτι ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν ἐμποδίζει τὴν θεωρίαν τῶν θείων μυστηρίων, τὰ ὁποῖα τελειοῦνται εἰς τὴν ἡσυχίαν.

Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν, ἐὰν ἡσθάνθῃ ἡ ψυχὴ σου, ὅτι ἐφθασας τὴν χώραν τῆς ἀγάπης, φύλαξον τὰς νέας ἐντολάς διὰ τὸν πρὸς τὸν θέντα αὐτάς πόθον, καὶ ὄχι διὰ τὸν φόβον· διότι ὁ μακάριος Παῦλος ὅτε ἐφλέγετο ὑπὸ τῆς θείας ἀγάπης, ἔλεγε, τί θέλει μὲ χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Ὀλίφις, ἡ φυλακὴ, ἡ διωγμὸς καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ πάλιν, εἰμὶ πεπεισμένος, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα δύνανται νὰ μὲ χωρίσωσιν ἀπὸ τῆς ἀγάπης

τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἴνα δὲ μὴ νομισθῆ, ὅτι ἐπεθύμει τὸν πολὺν μισθόν, ἢ τὴν τιμὴν, ἢ τὴν ὑπερβολικὴν δόσιν τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων, καθὼς ἢ ἀγισσύνη σου ἐπιθυμεῖς, εἶπεν, τυχόμην νὰ χωρισθῶ ἐγὼ ἀπὸ τὸν Χριστόν, ἵνα σωθῶσιν οἱ ἀδελφοί μου. Καὶ ἵνα γνωρίσης, ὅτι δὲν κατεγίνετο νὰ φθάσῃ τὴν μυστικὴν καὶ ἀναχωρητικὴν θεωρίαν, καθὼς ἢ ὁσιότης σου, ἀλλ' ἐπεθύμει ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν πολλοὶ πολλακίς ἤξιώθησαν διὰ τῆς χάριτος, ἄκουσον, τί λέγει εἰς ἕτερον μέρος· «ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων λαλῶ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον· καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πίστιν, ὥστε ὅρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι.» εἰς τὴν ἢ νομίμη θύρα, ἢ ὁποῖα εἰσάγει τὸν ἄνθρωπον εἰς ταῦτα, εἶναι ἢ ἀγάπη· ἐὰν ἀποκτήσωμεν τὴν ἀγάπην, αὐτὴ ἐμβάζει ἡμᾶς εἰς αὐτά, ἐὰν ὁμως ἐλπίσωμεν διὰ τῆς χάριτος ν' ἀξιοθῶμεν τούτων ἄνευ τῆς ἀγάπης, τότε βεβαίως δὲν θέλομεν ἀποκτήσει ποτὲ ταῦτα· καθότι ἢ ἀπόκτησις καὶ ὁ φύλαξ τῶν μεγάλων ἀγίων καὶ τῆς θείας πολιτείας ὑπάρχει ἢ ἀγάπη. Ὅταν λοιπὸν ὁ μοναχὸς ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην, εὐθὺς ἢ καρδία αὐτοῦ εἰρηνεύει, καὶ ἀνοίγεται εἰς αὐτὸν ἢ θύρα τῆς χάριτος, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Κύριος ἡμῶν θέλει εἰσελθῆ καὶ ἐξέλθῃ, καθὼς εἶπεν, ἐγὼ εἰμι ἢ θύρα τῆς ζωῆς, καὶ δι' ἐμοῦ ὅστις εἰσελθῆ, θέλει ζῆσει, καὶ θέλει εὔρει νομὴν εἰς διαιτροφὴν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ζωῆς, εἰς ἣν οὔτε ἀπὸ τὴν κακίαν, οὔτε ἀπὸ τὴν πλάνην ἐμποδίζεται, ἀλλ' εἰσέρχεται εἰς πᾶσας τὰς ἀναβάσεις τῶν ἀποκαλύψεων τῆς γνώσεως καὶ τῶν μυστικῶν θεωριῶν, καὶ πάλιν ἢ θεία ἀγάπη ἐξάγει αὐτόν, καθὼς τοὺς ἐλευθέρους δούλους τοῦ Χριστοῦ. Ἴνα δὲ γνωρίσης τὴν ἀλήθειαν τούτων, ὅτι ἀληθῶς ἢ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ νοός εἶναι ἢ θεία θεωρία, ἄκουσον, τί λέγει ὁ μέγας Παῦλος· δὲν στέργω νὰ

ἤμῃς εἰς αὐτὴν ἀνευ τῆς ἀγάπης· ὡς νὰ ἔλεγεν, ἐὰν δὲν εἰσέλθω διὰ τῆς νομίμου θύρας τῆς ἀγάπης, δὲν θέλω ἐπιθυμήσει αὐτήν, καὶ ἐὰν μοὶ δοθῇ κατὰ χάριν, ἐπειδὴ δὲν ἀπέκτησα τὴν ἀγάπην, δὲν θέλω νὰ ἔχω αὐτήν· ἐπειδὴ δὲν εἰσῆλθον διὰ τῆς φυσικῆς θύρας, ἣτις εἶναι ἡ ἀγάπη. Πρέπει λοιπὸν πρῶτον ν' ἀποκτήσωμεν τὴν ἀγάπην, ἣτις εἶναι ἡ θεωρία τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ ἔπειτα θέλομεν ἀποκτήσει φυσικῶς καὶ τὴν θεωρίαν τῶν πνευματικῶν πραγμάτων. Παράτηρησον τὴν σοφίαν τοῦ μακαρίου Παύλου, ὅστις ἀφῆκε πάντα τὰ λοιπὰ χαρίσματα, τὰ διδόμενα ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ ἐζήτησε τὴν ἀγάπην, τὴν ὑπόστασιν τῶν πραγμάτων, ἣτις ὑποδέχεται τὰ χαρίσματα, καὶ φυλάττει αὐτά, καθὼς εἶπε καὶ τις τῶν πατέρων, ὅτι τὸ χάρισμα τῆς θεωρίας τῶν κτισμάτων ἐδόθη καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους, ὅχι ὅμως μετὰ βεβαιότητος, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως· ἐγὼ ὅμως ὅστις ἐβαπτίσθην διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ ὑπάρχω πλήρης χάριτος, θέλω νὰ δεχθῶ ἐντός μου ἐν αἰσθήσει τὸν Χριστόν· ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἐποίησε τὸν ἀνακαινισμόν τῆς φύσεως ἡμῶν, καὶ ἐνεδύθημεν αὐτὸν δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, καὶ δι' ἀπορρήτου μυστηρίου ἤνωσεν ἡμᾶς ἑαυτῷ, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐνταῦθα μὲν ὡς δι' ἄβραβῶνος, εἰς δὲ τὸν μέλλοντα καινὸν κόσμον θέλει δώσει φυσικῶς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέλη. Λοιπὸν διὰ τί θέλεις καὶ ζητεῖς τὴν θεωρίαν, ἀφοῦ ὁ θεὸς ἀπόστολος καὶ οἱ πατέρες ἐθεώρησαν αὐτὴν ἀπρόσκοπον ἀνευ τῆς ἀγάπης;

Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ εἶπας, ὅτι ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν, ἐμποδίζει με ἀπὸ τὴν ἀγάπην. εἶναι φανερόν, ὅτι ἐμέμφθης τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον, καὶ προέκρινας τὴν θεωρίαν, καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἴδῃς αὐτὴν ἐκεῖ, ὅπου δὲν θεωρεῖται. Ἄλλ' ὡ σοφώτατε, ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὴν θεωρίαν, ἐὰν αὐτὴ ἡ θεωρία δὲν δείξῃ ἑαυτὴν εἰς ἡμᾶς ἐν καιρῷ τῷ δέοντι· ἐπειδὴ

καθώς εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς ἡλικίας τῆς φύσεως δέχεται ἡ ψυχὴ τὴν διαφορὰν τῆς γνώσεως, καὶ αἰσθάνεται τὰ πράγματα τοῦ κόσμου καὶ γυμνάζεται εἰς αὐτὰ ἡμέραν παρ' ἡμέραν, οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τὰ πνευματικά· δέχεται τις τὴν πνευματικὴν θεωρίαν, καὶ τὴν θεϊαν αἰσθησιν, καὶ γυμνάζεται εἰς αὐτά, καθ' ὅσον αὐξάνει ὁ νοῦς εἰς τὴν πολιτείαν τῆς διανοίας, καὶ προκόπτει καὶ προχωρεῖ εἰς τὰ ἔμπροσθεν· ἐὰν ὁμως φθάσῃ εἰς τὸν τόπον τῆς ἀγάπης, βλέπει τὰ πνευματικά εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν, τὰ ὁποῖα δὲν ἀφίνουσιν αὐτὸν πλέον νὰ συνέλθῃ εἰς ἑαυτὸν, ὅσον καὶ ἂν ἤθελε βιασθῆ· ἀλλ' ἐὰν φαντασθῆ τολμηρῶς, καὶ θεωρήσῃ καὶ στοχασθῆ αὐτὰ παρὰ τὸν ἀρμόδιον καιρὸν, εὐθὺς τυφλοῦται ἡ νοητὴ αὐτοῦ ὄρασις καὶ βλέπει φαντασίας καὶ τύπους ψευδεῖς ἀντὶ τῆς ἀληθοῦς θεωρίας. Ἐὰν λάβῃς ἤδη ταῦτα πάντα κατὰ νοῦν, μὴ ζητήσῃς τὴν θεωρίαν παράκαιρα· ἐὰν ὁμως καὶ τώρα σοὶ φαίνεται, ὅτι βλέπεις τὴν θεωρίαν, τοῦτο ὑπάρχει πλάνη τῆς φαντασίας, καὶ ὄχι ἀληθὴς θεωρία· διότι παντὸς νοητοῦ πράγματος γίνεται ὁμοίωμα καὶ τύπος εἰς τὴν φαντασίαν κατὰ δύο τρόπους, καὶ ψευδῆς καὶ ἀληθῆς, καθὼς συμβαίνει καὶ εἰς τὰ σύνθετα πράγματα τοῦ κόσμου, εἰς τὰ ὁποῖα ἄλλοτε μὲν γίνεται ψευδῆς φαντασία, καὶ ἄλλοτε ἀληθὴς θεωρία· ἐὰν ὁμως ὑπάρχῃ ἀληθὴς ἡ θεωρία, εὐρίσκεται τὸ φῶς, καὶ ἐκεῖνο τὸ θεωρούμενον φαίνεται πλησίον τῆς ἀληθείας· ἀλλ' ὅταν συμβαίῃ τὸ ἐναντίον, τότε ὁ ὀφθαλμὸς βλέπει σκιὰν ἀληθείας, καὶ ὄχι ἀλήθειαν· ὅταν π. χ. βλέπῃ τις ὕδωρ, ὅπου δὲν ὑπάρχει ὕδωρ, ἢ βλέπῃ ὑψωμένας καὶ κρεμαμένας εἰς τὸν ἀέρα οἰκοδομάς, ἐνῶ αὐταὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν· ταύτην τὴν παρομοίωσιν τῶν σωματικῶν πραγμάτων νόησον καὶ εἰς τὰ νοητὰ καὶ πνευματικά.

Ἐὰν δὲν καθαρισθῇ ἡ ὄρασις τοῦ νοῦς διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, καὶ διὰ τῶν πράξεων τῶν διαφόρων πολιτειῶν τῆς ἡσυχίας, καὶ ἐὰν δὲν ἀποκτήσῃ τὴν τελείαν ἀγάπην, καὶ

αυξηθῆ εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς νέας ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, καὶ πλησιάσῃ εἰς τὴν διαφορὰν τῆς γνώσεως τῶν πνευματικῶν φύσεων κατὰ τάξιν, δὲν δύναται τις νὰ γίνῃ ἀληθῆς θεωρητικὸς τῆς θείας θεωρίας· καὶ ὅσα τινὰ ὁμοιώματα νομίζει ὁ νοῦς ὅτι σχηματίζει, αὐτὸ λέγεται φαντασία, καὶ ὄχι ἀλήθεια· καὶ αὐτὸ τὸ νὰ βλέπῃ ὁ νοῦς ἄλλ' ἄντ' ἄλλου, τοῦτο συμβαίνει εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν εἶναι καθαρὸς· διότι ἡ φύσις τῆς ἀληθείας πάντοτε μένει ἀμετάβλητος, ἡ δὲ αἰτία τῆς φαντασίας τῶν εἰκόνων ὑπάρχει ἡ ἀσθένεια τοῦ νοός, καὶ ὄχι ἡ καθαρότης.

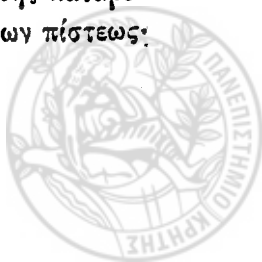
Αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς λεγομένους φιλοσόφους, οἵτινες ἐνόμισαν, ὅτι ταῦτά εἰσι τὰ πνευματικά, περὶ ὧν δὲν ἔλαβον παρὰ Θεοῦ τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν, ὥστε νὰ μάθωσιν αὐτά· διότι ἀπὸ μόνον τὸν σφιγμόν, καὶ ἀπὸ τὴν κίνησιν τοῦ λογιστικοῦ, καὶ ἀπὸ τὰς ἐννοίας τῶν συλλογισμῶν τοῖς ἐφάνη ἐν τῇ ὑψηλοφροσύνῃ αὐτῶν ὅτι εἶναι τι, καὶ ὠμίλησαν μετὰ ἀπρεποῦς ὑψηλοφροσύνης περὶ τῶν φαντασιῶν αὐτῶν, καὶ διεμοίρασαν τὸν ἓνα Θεὸν εἰς πολλοὺς, καὶ εἶπον καὶ συνέγραψαν κατὰ τὴν φαντασίαν τοῦ νοός αὐτῶν, καὶ αὐτὴν τὴν φαντασίαν τῆς παραφρονήσεως αὐτῶν ὠνόμαζον θεωρίαν τῶν φύσεων.

Ἡ ἀληθῆς θεωρία τῶν αἰσθητῶν καὶ ἀναισθητῶν φύσεων, καὶ αὐτῆς τῆς ἁγίας Τριάδος διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποκτᾶται, ὅστις ἐδίδαξεν αὐτὴν καὶ ἔδειξεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν κατὰ πρῶτον ἔκαμε τὸν ἀνακαινισμόν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὴν πρῶτην αὐτῆς ἐλευθερίαν, καὶ διεχάραξεν εἰς ἡμᾶς νέαν ὁδόν, ὅπως διαβῶμεν διὰ τῶν ζωοποιῶν αὐτοῦ ἐντολῶν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ὅταν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς θλίψεως ἀποδύθῃ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καθὼς ἀποδύεται τὸ ἀρτιγενὲς βρέφος τὸ ἔνδυμα τῆς μίτρας, τότε ἡ φύσις αὐτοῦ εἶναι ἱκανὴ νὰ γί-

νη θεωρητική τῆς ἀληθινῆς θεωρίας, καὶ οὐχὶ τῆς φανταστικῆς· τότε ὁ νοῦς εἶναι ἰκανὸς νὰ γεννηθῇ πνευματικῶς, καὶ νὰ φανῇ εἰς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος, καὶ νὰ δεχθῇ τὴν θεωρίαν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος.

Ἡ θεωρία πάντων τῶν ποιημάτων ἂν καὶ ὑπάρχη γλυκεῖα, ἀλλ' εἶναι σκιὰ τῆς γνώσεως, καὶ ἡ γλυκύτης αὐτῆς δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς φαντασίας τῶν ὀνειρῶν· ἡ θεωρία ὁμῶς τοῦ καινοῦ αἰῶνος, ἡ γινομένη διὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἀποκαλύψεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐντροφᾷ ὁ νοῦς πνευματικῶς, ὑπάρχει ἐνέργεια τῆς χάριτος, καὶ ὄχι σκιὰ τῆς γνώσεως, καὶ ἡ γλυκύτης αὐτῆς δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν γλυκύτητα ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, λέγων, «ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὗτος οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.» ἀλλὰ ταῦτα φανερώνει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος εἰς τοὺς ἀγίους· διότι αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐξετάζει πάντα, καὶ αὐτὰ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ· καὶ αὕτη ἡ θεωρία γίνεται τροφή εἰς τὸν νοῦν, ἕως οὗ δυναθῇ νὰ δεχθῇ ὑψηλοτέραν θεωρίαν· καθότι ἡ θεωρία μεταφέρει τὸν νοῦν εἰς ἄλλην θεωρίαν, ἕως ὅτου νὰ φθάσῃ ὁ νοῦς εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην, ἣτις εἶναι τόπος τῶν πνευματικῶν, καὶ εὐρίσκεται εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς· καὶ ὅταν ὁ νοῦς σταθῇ εἰς τοῦτον τὸν τόπον τῆς ἀγάπης, τότε ἐνεργεῖ ἡ χάρις, καὶ ὁ νοῦς χρειάζεται τὴν θεωρίαν τοῦ πνεύματος, καὶ γίνεται θεωρητικὸς τῶν κρυπτῶν. Εἶπον προηγουμένως, ὅτι ἀπὸ δύο τινὰ δίδεται τὸ χῆρισμα τῶν ἀποκαλύψεων τῆς θεωρίας τοῦ νοός· διότι ἐνίοτε δίδεται διὰ τῆς χάριτος ἕνεκα τῆς θερμότητος τῆς πίστεως, καὶ ἐνίοτε ἕνεκα τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καὶ τῆς καθαρότητος· καὶ διὰ μὲν τῆς χάριτος ἐδόθη εἰς τοὺς μακαρίους ἀποστόλους, οἵτινες δὲν ἤξιώθησαν τὴν ἀποκάλυψιν τῆς θεωρίας διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, ἢ τῆς καθαρότητος τοῦ νοός αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς θερμῆς αὐτῶν πίστεως·

ὅτι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν μεθ' ἀπλότητος, καὶ ἠκολούθησαν αὐτὸν ἀδιστακτικῶς μετὰ θερμότητος καρδίας, καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν ὁ διδάσκαλος αὐτῶν τὴν προσκυνητὴν αὐτοῦ οἰκονομίαν, ἀπέστειλεν εἰς αὐτοὺς τὸ παράκλητον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐκαθάρισε καὶ ἐτελείωσε τὸν νοῦν αὐτῶν, καὶ ἐν ἐνεργείᾳ ἐνέκρωσεν εἰς αὐτοὺς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καὶ ἐξωποίησεν εἰς αὐτοὺς τὸν νέον ἄνθρωπον τοῦ πνεύματος, καὶ αὐτοὶ ἐδέχθησαν τὴν αἴσθησιν καὶ τῶν δύο. Κατὰ τὸν ὁμοῖον τρόπον καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἀνεκαινίσθη μυστικῶς καὶ ἐδέχθη τὴν θεωρίαν τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων, καὶ ἐν τούτοις πάλιν δὲν εἶχε πεποιθήσιν εἰς αὐτήν, καὶ τοι ἐνεργητικῶς καὶ δωρεὰν ἐδέχθη τὴν χάριν, ἀλλ' εἰς ὄλον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτρεχε τὸν ἀποστολικὸν δρόμον, ἵνα ἀνταποκριθῆ, ὅσον ἠδύνατο, εἰς τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν ἠξιώθη, ὅταν ὁ Χριστὸς συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Δαμασκόν. Καὶ δὲν ἐγράφη μὲν, ὅτι συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀνανίας εἶπεν εἰς αὐτόν, «Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὄφθεις σοι ἐν τῇ ὁδῷ, ἀπέστειλέ με πρὸς σέ, ὅπως ἀναβλέψωσιν οἱ ὀφθαλμοί σου, καὶ πληρωθῆς πνεύματος ἁγίου.» καὶ ὅταν ἐβαπτίσθη, ἐπληρώθη πνεύματος ἁγίου, καὶ ἠσθάνθη τῶν ἀποκρύφων μυστηρίων τὰς ἀποκαλύψεις, καθὼς ἐνεργήθη καὶ εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, ὅταν ὁ Ἰησοῦς συναναστρεφόμενος μετ' αὐτῶν εἶπε «πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκεῖνο ὀδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὰ μέλλοντα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.»

Ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται φανερόν, ὅτι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, ὅταν ἔλαβε τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἀνεκαινίσθη δι' αὐτοῦ, καὶ τότε ἠξιώθη τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων, καὶ ἔβλεπε διὰ τοῦ πνεύματος τῶν ἀποκαλύψεων, καὶ ἐνετῦφα εἰς τὴν θεωρίαν, καὶ ἤκουεν ἀρρήτους λόγους, καὶ ἐθεώρει θεωρίαν

ὕψηλοτέραν τῆς φύσεως, καὶ ἀπελάμβανε τὰς θεωρίας τῶν οὐρανίων δυνάμεων, καὶ κατετρόφα εἰς τὰ πνευματικὰ πράγματα, καὶ ἀνῆλθε τὴν πνευματικὴν ἐκείνην ἀνάβασιν τὴν ἕως τρίτου οὐρανοῦ, τὴν ὁποίαν ὄχι ὡς λέγουσιν οἱ παράφρονες αἰρετικοὶ εὐκτῖται, ὅτι ὁ ἴδιος θέλων ἀνῆλθε, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἄρπαγὴ ἠρπάγη ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῶν ἀποκαλύψεων, καθὼς ὁ ἴδιος ἔγραφεν εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν ἐναντίον τῶν ματαίων ἐκείνων ἀνθρώπων, οἵτινες ἀφωμοίουν ἑαυτοὺς μὲ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, καὶ ἐκήρυττον τὰς φαντασίας τῶν λογισμῶν αὐτῶν, καὶ ὠνόμαζον αὐτὰς πνευματικὰς θεωρίας. Τὸ αὐτό, λέγεται, ὅτι ἐπραττον καὶ πολλοὶ ἄλλοι αἰρετικοί, οἷον ὁ Ὁριγένης, ὁ Οὐαλεντῖνος, οἱ υἱοὶ τοῦ Δισσᾶν, ὁ Μαρκίων, ὁ Μάνης, καὶ οἱ λοιποὶ παλαιοὶ αἰρετικοὶ τῶν κακῶν αἱρέσεων, οἵτινες ἤρχισαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ εὐρίσκονται εἰσέτι καὶ τὴν σήμερον εἰς διαφόρους τόπους.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὀλίγοι τινὲς ἄνθρωποι, ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τῆς φαντασίας τῶν δαιμόνων, ἠθέλησαν νὰ διαφθείρωσι τὴν διδασκαλίαν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἠναγκάσθη ὁ θεὸς ἀπόστολος Παῦλος, ἵνα καταστρέψῃ τὸ καύχημα τῶν αἰρετικῶν, οἵτινες ἐκαυχῶντο εἰς τὴν σκιὰν τῆς ἐργασίας τῶν δαιμόνων, τῶν φαινομένων εἰς αὐτούς, νὰ διηγηθῇ μετὰ ταπεινώσεως καὶ πολλοῦ φόβου τὴν ἑαυτοῦ θεῖαν θεωρίαν, ἀναφέρων αὐτὴν εἰς ἄλλο πρόσωπον· διότι λέγει, «εἶδον ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων. εἶτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, εἶτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, ὁ Θεὸς εἶδεν, ἄρπαγέντα εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἀκούσαντα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι.» Ἡρπάγη λοιπὸν, καὶ ὄχι θεληματικῶς ἀνῆλθε διὰ τῆς θεωρίας τοῦ νοῦς αὐτοῦ εἰς τὸν τρίτον οὐρανό· καὶ ἔγραψε μὲν, ὅτι εἶδε θεωρίας, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ὅποιοι ὅμως ἦσαν οἱ λόγοι καὶ οἱ τύποι τῶν θεωριῶν, δὲν ἐδυνήθη νὰ γράψῃ· ἐπειδὴ ὁ νοῦς, ὅταν διὰ τοῦ πνεύματος

τῆς ἀποκαλύψεως εἶδε ταῦτα εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, δὲν ἐσχημάτισε σύγκρισιν, ὥστε νὰ εἶπῃ αὐτὰ εἰς ἄλλον τόπον, οὔτε, ἐὰν ἤθελεν, ἐδύνατο νὰ εἶπῃ αὐτὰ· ἐπειδὴ δὲν εἶδεν αὐτὰ διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων· καθότι ὁ νοῦς πᾶν ἔτι δέχεται διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, δύναται καὶ νὰ ἐρμηνεύσῃ πάλιν δι' αὐτῶν εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· ὅτι ὁμοίως ἐντὸς ἑαυτοῦ ἐν αἰσθήσει βλέπει εἰς τὸν τόπον τοῦ πνεύματος, ἢ ἀκούει, ἢ αἰσθάνεται, ὅταν στρέφεται εἰς τὸ σῶμα, δὲν δύναται νὰ διηγηθῇ αὐτό, ἀλλ' ἐνθυμεῖται μόνον, ὅτι εἶδεν αὐτό, ἀλλὰ τὸ πῶς εἶδε, δὲν ἤμπορεῖ νὰ διηγηθῇ καθαρῶς.

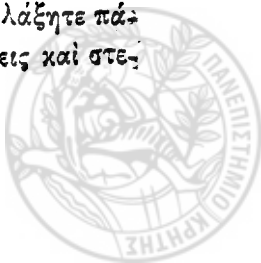
Ἐκ τούτου ἀναιροῦνται τὰ ψευδοσυγγράμματα τῶν αἰρετικῶν, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται ἀποκαλύψεις, ἅτινα συνέγραψαν οἱ διεφθαρμένοι αἰρεσιάρχαι ἐκ δαιμονικῆς φαντασίας· εἰς τὰ ὁποῖα διηγοῦνται περὶ τῶν κατοικιῶν τοῦ στερεώματος, περὶ τῶν εἰσόδων τοῦ νοός εἰς τὸν οὐρανόν, περὶ τῶν ἰδιαίτερων τόπων τῆς κρίσεως, περὶ τῶν πολυτρόπων τύπων τῶν ἀγγέλων καὶ περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν· πάντα ταῦτά εἰσι σκιά καὶ πλάνη τοῦ νοός, τοῦ μεμεθυσμένου ἀπὸ ἔπαρσιν, καὶ παραφρονομένου διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν δαιμόνων. Διὰ τοῦτο ὁ μακάριος Παῦλος διὰ τῆς σιωπῆς ἀπέκλεισε τὴν θύραν κατὰ πρόσωπον πάσης ἄλλης θεωρίας· ἐπειδὴ πᾶσα θεωρία, τὴν ὁποίαν δύναται ἡ γλῶσσα νὰ διηγηθῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι φαντασία τῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς, καὶ ὄχι ἐνέργεια τῆς χάριτος· διότι ἐὰν ὁ νοῦς ἠδύνατο νὰ παραστήσῃ τὰ ὅσα εἶδε, ἤθελε σχηματίσει καὶ σύγκρισιν.

Ἡ ὁσιότης σου λοιπόν, ταῦτα πάντα γνωρίζων, παρατήρησον τὰς φαντασίας τῶν βαθέων λογισμῶν· ἐπειδὴ ὁ πόλεμος οὗτος κατ' ἐξοχὴν συμβαίνει εἰς τοὺς μοναχοὺς ἐκείνους, οἵτινες ἔχουσιν ὀξύτητα νοός, καὶ ἐξετάζουσι τὰς καινοδοξίας, καὶ ἐπιθυμοῦσι τοὺς νεωτερισμούς, καὶ φιλονεικοῦσι κατὰ πρόσωπον. Ἔστω δέ σοι εἰς παράδειγμα τὸ ἐξῆς.

Μαλπᾶς τις ὀνόματι, καταγόμενος ἀπὸ τὴν Ἔδεσσαν, ἐνῶ

ἐξήσκει μεγάλην πολιτείαν, καὶ ὑπέμεινε σκληραγωγίας καὶ θλίψεις, ἐφεῦρε τὴν αἵρεσιν τῶν Εὐκτιτῶν. Λέγουσι δέ, ὅτι ὑπῆρχε μαθητῆς τοῦ μακαρίου Ἰουλιανοῦ, τοῦ καλουμένου Σαβᾶ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀπῆλθε καὶ εἰς τὸ Σίναιον ὄρος, καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἶδε τοὺς μεγάλους πατέρας, τοὺς εὐρισκομένους κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν· εἶδε προσέτι καὶ τὸν μέγαν Ἀντώνιον καὶ ἤκουσε παρ' αὐτοῦ πολλοὺς πνευματικοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἔλεγε περὶ καθαρότητος καὶ ψυχικῆς σωτηρίας· ἤκουσε καὶ λεπτὰς ἐρωτήσεις περὶ τῶν παθῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἠρμήνευεν ὁ ἅγιος, ὅτι ὁ νοῦς μετὰ τὴν κάθαρσιν αὐτοῦ δέχεται τὰς θεωρίας τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ διὰ τῆς θείας χάριτος ἀξιούται τῆς ἀπαθείας, ὅταν διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν ἐκδυθῇ τὰ παλαιὰ πάθη, καὶ σταθῇ εἰς τὴν πρώτην ὑγείαν τῆς ἑαυτῆς φύσεως. Τούτους τοὺς λόγους ὡς ἤκουσεν ὁ Μαλπᾶς, εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του, ἐθερμάνθη ὡς πῦρ· καὶ ἀφοῦ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πόλιν του, ἐξημμένος ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς φιλοδοξίας ἀνεχώρησεν εἰς ἡσυχαστικὸν τόπον, καὶ ἐδόθη εἰς ἀγῶνας μεγάλους, καὶ εἰς στενοχωρίας καὶ εἰς ἀδιαλείπτους προσευχάς· καὶ ὅταν ἐξεκαύθη εἰς αὐτὸν τὸ πάθος τῆς δοξομανίας, ἐλπίζων νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ὑψηλὰ ἐκεῖνα ἔργα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀκούσει, χωρὶς εἰσέτι νὰ μάθῃ τὴν τέχνην τοῦ νοητοῦ πολέμου, καὶ χωρὶς νὰ ἐννοῇ τὰς ἐνέδρας καὶ τοὺς δόλους καὶ τὰς μηχανὰς τοῦ ἀντιπάλου, διὰ τῶν ὁποίων ἐξαπατᾶ καὶ τοὺς πλέον δυνατοὺς, καὶ φέρει αὐτοὺς εἰς ἀπώλειαν, ἐθάρρῃσε μόνον εἰς τὰ ἔργα καὶ εἰς τὰς θλίψεις καὶ εἰς τὴν ἀκτημοσύνην καὶ εἰς τὴν ἄσκησιν καὶ τὴν ἐγκράτειαν, ἐνῶ δὲν εἶχεν ἀποκτήσει τὴν ἐξουδένωσιν τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ τὴν ταπεινώσιν καὶ τὸν συντριμμὸν τῆς καρδίας, (τὰ ὁποῖα εἶναι ὄπλα ἀνίκητα κατὰ τῶν ἐχθρῶν,) οὔτε ἐνεθυμήθη τὴν γραφήν, ἣτις λέγει, ὅταν ἐκπληρώσητε πάντα τὰ ἔργα, καὶ φυλάξητε πάσας τὰς ἐντολάς, καὶ ὑπομείνητε πάσας τὰς θλίψεις καὶ στε-

τοχωρίας, νὰ νομίζητε ἑαυτοὺς δούλους ἀχρείους· ἀλλ' αὐτὸς ἐν τῇ ὑψηλοφροσύνῃ αὐτοῦ κατακαίόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῶν μεγάλων χαρισμάτων, ἐζήτηε ν' ἀποκτήσῃ αὐτὰ παρακαίρως. Ὅθεν ὅταν μετὰ παρέλευσιν καιροῦ εἶδεν αὐτὸν ὁ διάβολος κενὸν ταπεινοφροσύνης, καὶ μόνον ἐπιθυμοῦντα νὰ αἰσθανθῇ τὴν θεωρίαν τῶν μυστηρίων, ἐφάνη εἰς αὐτὸν μετὰ ἀπείρου φωτός, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐγὼ εἰμὶ ὁ παρακλητος, καὶ ἐπέμφθη παρὰ τοῦ πατρὸς πρὸς σέ, ὅπως χάριν τῶν πολλῶν σου ἀγώνων σέ ἀξιῶσω νὰ ἴδῃς τὴν θεωρίαν, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμῆς, καὶ νὰ σοὶ δώσω τὴν ἀπάθειαν, καὶ νὰ σέ ἀναπαύσω τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τὰ ἔργα καὶ τοὺς κόπους· ἀντὶ δὲ τούτων ἐζήτησεν ὁ κακομήχανος νὰ προσκυνήσῃ αὐτόν· καὶ ἐκεῖνος ὁ μωρὸς, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ τὸν πόλεμον τοῦ πονηροῦ ἔχθροῦ, παρευθὺς ἐδέχθη αὐτόν, καὶ προσεκύνησεν αὐτόν, καὶ ὑπετάγη ὅλος εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἔχθρὸς ἀντὶ τῆς θείας θεωρίας ἐπλήρωσεν αὐτόν ἀπὸ φαντασίας δαιμόνων, καὶ ἔκαμεν αὐτόν ν' ἀφήσῃ πλεόν τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐξύψωσε καὶ περιέπαιξεν αὐτόν διὰ τῆς ματαιίας ἐλπίδος τῆς ἀπαθείας, καὶ ἐποίησεν αὐτόν αἰρεσιάρχη τῶν Εὐκτιτῶν. Ἄφου δὲ ἐτελείωσε πάντα, καὶ ἐφανερῶθῃ ἡ βέβηλος καὶ νόθος αὐτοῦ διδασκαλία, κατεδιώχθησαν παρὰ τοῦ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἐπισκόπου πάντες οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ.

Ἄλλος δὲ τις πάλιν, ὀνόματι Ἀσινᾶς, ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως Ἐδέσσης, ὅστις ἐποίησε πολλὰ τριλέξια τροπάρια, ψαλλόμενα ἕως τῆς σήμερον, δεσμεύσας ἑαυτὸν εἰς πολλὰ καὶ σκληρὰ ἀσκητικὰ ἔργα ἀδιακρίτως, ἀπέκτησε μεγάλην ἀσκητικὴν πολιτείαν, καὶ ἐδοξάσθη ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὡς ἅγιος. Τοῦτον πλανήσας ὁ διάβολος, ἐξέβαλεν αὐτόν ἐκ τοῦ κελίου αὐτοῦ, καὶ ἔφερεν αὐτόν ἐπάνω εἰς ἓν ὄρος, ὀνομαζόμενον Στόριον, καὶ ἔδειξεν εἰς αὐτόν σχήματα ἀρμάτων καὶ ἵππων, καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν, ὁ Θεὸς μ' ἐπεμψε νὰ σέ παραλάβω εἰς τὸν παράδεισον ὡς τὸν προφήτην Ἡλίαν· αὐτὸς δὲ ἐξα-

πατηθείς ἐν τῇ ἀνοησίᾳ αὐτοῦ, ἅμα ἀνέβη νὰ καθίσῃ ἐπὶ τῆς ἀμάξης, παρευθὺς διελύθη πᾶσα ἐκείνη ἡ φαντασία, καὶ αὐτὸς ἐκρημνίσθη ἀπὸ πολὺ ὕψος, καὶ ἔπεσεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἀπέθανε θάνατον γέλωτος ἄξιον.

Καὶ δὲν ἀνέφερον ταῦτα ματαίως ἐνταῦθα, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ἡμεῖς τὸν ἐμπαγμὸν τῶν δαιμόνων, οἵτινες διψῶσι τὴν ἀπώλειαν ἡμῶν, καὶ ἵνα μὴ ἐπιθυμῶμεν πρὸ τοῦ ἀρμοδίου καιροῦ τὰς ὑψηλὰς πολιτείας τῆς διανοίας εἰς τὰς θεωρίας. διότι βλέπω καὶ τὴν σήμερον, ὅτι πολλοὶ νέοι, οἱ ὅποιοι εἶναι πλήρεις παθῶν, βαττολογοῦσι καὶ δογματίζουσιν ἀφόβως περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἀπαθείας.

Ἐγραψαν εἰς τινὰ ἅγιον ἄνθρωποι τινες ἐμπαθεῖς, καὶ ἐξέταζον περὶ λόγων τῶν ἐνσωμάτων καὶ ἀσωμάτων, ἐνῶ οἱ ἴδιοι δὲν διέφερον ποσῶς ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς ἐκείνους, οἵτινες δογματίζουσιν περὶ ὑγείας. Ὁ μακάριος Παῦλος ὅταν ἔμαθεν, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κατεφρόνου τὰς ἐντολάς, καὶ, χωρὶς νὰ νικήσῃ τὰ πάθη, ἐπεθύμουν τὴν μακαριότητα τῶν μυστηρίων τῆς θεωρίας, τῆς μετὰ τὴν κάθαρσιν δωρουμένης, εἶπε πρὸς αὐτούς· πρῶτον ἐκδύθητε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καὶ ἔπειτα ἐπιθυμήσατε νὰ ἐνδυθῆτε τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τῶν μυστηρίων κατὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ποιητοῦ, καὶ μὴ ἐπιθυμῆτε ἐκείνην τὴν ἰδικὴν μου ἢ τῶν ἀποστόλων, ἣτις ἐγένετο ἐνεργητικῶς διὰ τῆς θείας χάριτος· διότι ὁ Θεὸς ὃν τινὰ θέλει ἐλεεῖ, καὶ ὃν τινὰ θέλει σκληρύνει· καὶ τίς δύναται ν' ἀντιστῆ πρὸς αὐτόν, ἢ νὰ ἐνεργήσῃ ἐναντίον τοῦ θελήματος αὐτοῦ; Ἐνίοτε ὁ Θεὸς δίδει τὰ χαρίσματα αὐτοῦ δωρεὰν, καὶ ἄλλοτε ζητεῖ τὰ ἔργα καὶ τὴν κάθαρσιν, καὶ ἐνίοτε πάλιν οὐδὲ μετὰ τὰ ἔργα καὶ τὴν κάθαρσιν δίδει αὐτὰ ἐνταῦθα, ἀλλὰ φυλάττει νὰ δώσῃ αὐτὰ εἰς τὸν τόπον αὐτῶν· τὸ αὐτὸ εὐρίσκομεν ὅτι πράττει καὶ εἰς τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν. Ἴδοὺ διὰ τοῦ βαπτίσματος δωρεὰν συγχωρεῖ ὁ Θεὸς τὰς ἁμαρτίας,

καὶ δὲν ζητεῖ ἄλλο τι, παρὰ μόνον πίστιν· ἀλλ' εἰς τὴν μετὰ τὸ βάπτισμα μετάνοιαν τῶν ἁμαρτιῶν δὲν δίδει τὴν συγχώρησιν δωρεάν, ἀλλ' ἀπαιτεῖ κόπους καὶ θλίψεις καὶ λύπας μετὰ κατανύξεως, καὶ δάκρυα καὶ κλαυθμὸν ἐπὶ πολὺν καιρὸν, καὶ οὕτω συγχωρεῖ. Τὸν μὲν ληστήν δωρεάν συνεχώρησε διὰ μόνης τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐξομολογήσεως, καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, παρὰ τῆς ἁμαρτωλοῦ ὁμῶς γυναικὸς ἐζήτησε πίστιν καὶ δάκρυα· καὶ παρὰ τῶν μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν μετὰ τῆς θερμῆς πίστεως ἐζήτησε καὶ τὰς θλίψεις, καὶ τὰς βασάνους, καὶ τοὺς δεσμοὺς καὶ τοὺς πολυτρόπους θανάτους.

Πεπεισμένη λοιπὸν οὖσα ἡ ἁγιωσύνη σου εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἃς προσέχη καλῶς εἰς τὰ πρῶτα καὶ εἰς τὰ τελευταῖα, (ἡγουν εἰς τὰ πρὸ τῆς θεωρίας, καὶ εἰς τὰ μετ' αὐτὴν συμβαίνοντα,) καὶ ἃς μὴ ζητῇ τὴν θεωρίαν παρὰ τὸν ἀρμόδιον καιρὸν· καὶ ἐφ' ὅσον ὑπάρχεις κεκλεισμένος ἐντὸς τοῦτου τοῦ κόσμου, γίνου σπουδαῖος εἰς τὰ ἔργα τῆς μετανοίας, καὶ παλαιστής πρὸς τὰ πάθη, καὶ ὑπομονητικὸς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν· καὶ παραφυλάτου ἀπὸ τὸν ἐμπαιγμὸν τῶν δαιμόνων, καὶ ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες κηρύττουσιν, ὅτι οἱ τέλειοι, εὐρισκόμενοι εἰς τοῦτον τὸν ἐμπαθῆ κόσμον, δὲν φοβοῦνται πλέον νὰ πέσωσιν, ἐνῶ τοῦτο δὲν ἦναι ἴδιον οὐδὲ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, οἵτινες περιμένουσι τὸν ἀνακαινισμὸν τῆς φύσεως, ἵνα ἐλευθερωθῶσιν ἐκ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς διὰ τῆς ἐλευθερίας τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει τελειότης· καὶ ποῦ ἐφάνη τελειότης εἰς τοῦτον τὸν κόσμον; ὅπου ὁ ἥλιος τῆς ψυχῆς ἀνατέλων καὶ δύνων εὐρίσκειται ἐν τῷ μέσῳ τῶν νεφελῶν τῶν παθῶν; καὶ ὅπου ἄλλοτε μὲν εἶναι καιρὸς εὐδίας καὶ καλοσύνης, καὶ ἄλλοτε συννεφία; καὶ ποτὲ μὲν χαρὰ, ποτὲ δὲ λύπη καὶ κατήφεια; καὶ ὅστις φρονεῖ τὰ ἐναντία τούτων, αὐτὸς ὁμοιάζει μὲ τὸν λύκον, ὁ ὁποῖος δὲν περιπατεῖ τὴν πεπατημένην καὶ βα-

σίλικήν ὁδόν, καθὼς εἶπέ τις τῶν ἁγίων. Εἶθε ὁ Πανάγαθος Θεὸς νὰ στηρίξῃ τὸ θεμέλιον τῆς ἡμετέρας πολιτείας εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ὑπόσχεσιν, καὶ εἰς τὴν ἁγίαν αὐτοῦ διδασκαλίαν ᾧ πρέπει δόξα, καὶ κράτος καὶ μεγαλοπρέπεια νῦν, καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Τ Ε Λ Ο Σ

Τῶν τοῦ Ὁσίου Πατρὸς Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου Λόγων.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΕΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΟΙ ΕΝ ΑΓΙΩ: ΟΡΕΙ ΤΟΥ ΑΘΩ

Ἡ Μεγίστη Λαύρα.

- Τὸ κοινὸν αὐτῆς σὼμ. 2.
- Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Βενιαμίν.
- Ὁ Γέρων Κ. Ἀκίνδυνος.
- Ὁ Προηγούμενος Κ. Νικόδημος.
- Ὁ Γέρων Κ. Νίκανδρος.
- Ὁ Προηγούμενος Κ. Βασίλειος.
- Ὁ Γέρων Κ. Σέργιος γραμματεὺς.
- Διονύσιος Ἱερομόναχος.
- Ὁ Ἱεροδιδάσκαλος τῆς Ἀθωνιάδος σχολῆς Κ. Κοσμάς.
- Ὁ Ἱερομόναχος Κ. Δανιὴλ Θάσιος » 2.
- Βενέδικτος Ἱερομόναχος.
- Ἀντώνιος Ἱερομόναχος.
- Γρηγόριος Ἱερομόν. ἐκ τοῦ καθίσματος τοῦ τιμίου Προδρόμου.
- Ὁ Γέρων Κ. Παρθένιος Χρυσοστομίτης.
- Ὁ Γέρων Κ. Συμεὼν Σακελλιέρος.
- Ὁ Γέρων Κ. Ἰωαννίκιος.
- Ὁ Γέρων Κ. Κυπριανός.
- Χαράλαμπος Μοναχὸς Πελοποννήσιος.
- Ὁ Γέρων Κ. Γρηγόριος ἀπὸ Γιαννακόπουλα.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Βατοπαιδίου.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς	σώμ.	10.
Ὁ Προηγούμενος Κ. Κύριλλος Β.		
Ὁ Προηγούμενος Κ. Ἰωσήφ Β.		
Ὁ Ἱεροδιάκοκος Κ. Δανιήλ Β.		
Θεοτόκης Μοναχὸς Β.		
Ὁ Ἱεροδ. Κ. Νεόφυτος Μοσχίδης διδάσχ. τῆς Μονῆς.		
Χρύσανθος Ἱερομόναχος Β.		
Γεράσιμος Ἱερομόναχος Β.		
Βαρθολομαῖος Ἱερομόναχος Β.		
Νικάνδρος Μ. γραμματεὺς τῆς Μονῆς.		
Γρηγόριος Μ. Κανονάρχης.		
Ἄνθυμος Ἱερομόναχος Β. Ἠπειρώτης.		

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῶν Ἰβήρων.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς	σώμ.	5.
Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ἰλαρίων	»	2.
Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Δαμασκινός.		
Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Δανιήλ	»	2.
Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Συμεών.		
Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Συνέσιος.		
Προηγούμενος Ἄνθυμος Καραμπουναριώτης.		
Προηγούμενος Γρηγόριος.		
Προηγούμενος Κύριλλος.		
Προηγούμενος Ἄνθυμος Σεβραῖος.		
Προηγούμενος Δανιήλ.		
Προηγούμενος Νικηφόρος.		
Προηγούμενος Ἱερόθεος.		
Προηγούμενος Ἀγαθάγγελος.		

- Μελέτιος Ἱεροδ. ψάλτης τοῦ δεξιοῦ χοροῦ.
 Γεννάδιος Μ. ψάλτης τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ.
 Γρηγόριος Παππαδύπουλος Ἱατρός τῆς Μονῆς.
 Γέρων Βενιαμὶν Βηματάρης.
 Γέρων Νεκτάριος πρῶην Βηματάρης.
 Δημήτριος Ἀντωνιάδης Γραμματεὺς τῆς Μονῆς.
 Ὁ Ὀσιολογιώτ. Κ. Θεοδόσιος Ἡπειρώτης.
 Κορνήλιος Μ. Μεταξάκης Κρῆς Βιβλιοθηκάριος.
 Δανιὴλ Μ. Νοσοκόμος.
 Γέρων Συνέσιος πρῶην Νοσοκόμος.
 Ἀγαθάγγελος Μ. Σχοπελίτης.
 Δαμιανὸς Μ. Προσφοράρης.
 Χαρίτων Μ. Τσαγκάρης.
 Χαρίτων Μ. Οἰκονόμος.
 Ἀκάκιος Μ. Τσαγκάρης.
 Ἀρτέμιος Μ. Ἀρχοντάρης ἐκ Πρεμέτης.
 Γέρων Γρηγόριος Σάρτουρας.
 Πανάρετος Μ. Δοχειάρης.
 Βικέντιος Μ. Ἀγιογράφος.
 Γεράσιμος Μ. Χουμκιώτης.
 Ὁ παρὰ τῶ Ἀρχιμ. Κ. Δανιὴλ ὀσιολ. Κ. Λεόντιος Ὀλύμπιος.
 Δαβὶδ Μ. Ἐκκλησιαστικὸς Στανιώτης.
 Γέρων Παρθένιος Καλλιπολίτης.
 Ὁ Ὀσιώτατος Ἀβράμιος.
 Ὁ Παπ. Κ. Γρηγόριος ἀμπελικός.
 Χαράλαμπος Μ. ἀμπελικός.
 Ἀθανάσιος Μ. ἀμπελικός.
 Ἀθανάσιος Μ. ἀμπελικός Καραμπουναριώτης.
 Ἀθανάσιος Μ. μυλωνᾶς.
 Ὁ Γέρων Κ. Ἀβέρκιος Ἱατρός ἐκ τοῦ κελ. τοῦ ἁγ. Γεωρ. σ. 2.
 Ὁ Μαίστωρ Κ. Γεώργιος Χαλκεύς.
 Ὁ Μαίστωρ Κ. Γιωβάνης Σουίλτσῆς.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Διονυσίου.

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ σῶμ. 10.
 Ὁ Προηγούμενος Κ. Εὐλόγιος.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Παντοκράτορος.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς σῶμ. 7.
 Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Γεράσιμος. » 3.
 Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ἀθανάσιος. » 2.
 Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Δανιὴλ Β. Θάσιος. » 4.
 Ὁ Προηγούμενος Κ. Βρθολομαῖος ἐκ Πόρου.
 Ὁ Προηγούμεν. Κ. Συμεὼν ἐκ Γάνου καὶ χώρας » 3.
 Ὁ Προηγούμενος Κ. Δανιὴλ Στεργιάδης. » 3.
 Ὁ Γέρον Κ. Ἀγάθων Περιστασινός.
 Ὁ διδάσκαλος Κ. Παμβῶ Λέσβιος.
 Εὐθύμιος Ἱερομόναχος Κυδωνιεύς.
 Ὁ Ἱερολ. Κ. Θεόκλητος Στεργιάδης.
 Ἰγνάτιος Ἱερομόναχος Λήμνιος.
 Γεννάδιος Ἱερομόναχος Παντοκρατορινός.
 Ἀθανάσιος Ἱερομόναχος Λευκάδιος.
 Γεράσιμος Ἱεροδιάκονος ἐκ Τριπόλεως » 2.
 Ὁ Ὀσιώτατος Κ. Ἀρσένιος Αἰέσβιος » 2.
 Ὁ Ὀσιώτατος Κ. Μεθόδιος Κερκυραῖος » 2.
 Ὁ Ὀσιώτατος Κ. Εὐθύμιος ἐκ Γάνου καὶ χώρας.
 Ὁ Ὀσιώτατος Κ. Ἡσαΐας ἐκ Προβίστης » 2.
 Ὁ Ὀσιώτατος Κ. Ἀνανίας Ἰμβριος » 2.
 Ἰωακείμ Μ. ἐκ Προβίστης.
 Ἀγάπιος Μ. ἐκ Γρεβενῶν.
 Θεοφύλακτος Μ. Παντοκρατορινός.
 Ἀντώνιος Μ. Περιστασινός.

Ἰωαννίκιος Μ. Κυδωνιεύς.
 Στέφανος Μ. ἐκ Μαδίτου
 Δαμιανὸς Μ. Δέσβιος
 Σωτήριος Δημητρίου Θάσιος

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἐηροποτάμου.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς. σὼμ. 2.
 Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Διονύσιος.
 Ὁ Προηγούμενος Κ. Λεόντιος
 Ὁ Ὀσιώτατος Γέρων Κ. Σάββας.
 Ματθαῖος Μ. μάγειρος.
 Δανιὴλ Μ. ἀμπελουργός.
 Διονύσιος Μ. ἀμπελουργός.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Ζωγράφου.

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ σὼμ. 3.
 Ὁ Πανοσιώτ. Πνευματικὸς Κ. Χρῦσανθος.
 Ὁ Ἱερομόναχος Κ. Δοσίθεος.
 Καλλίστρατος Ἱερομόναχος ψάλτης Ὀχριδιανός.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Δοχειαρίου

Τὸ κοινὸν αὐτῆς σὼμ. 5.
 Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Εὐγένιος. » 2.
 Ὁ Ἱεροδιάκονος Κ. Γαβριὴλ Ἐκκλησιαρχης. » 2.
 Ὁ Προηγούμενος Κ. Δανιὴλ.
 Ὁ Ὀσιώτατος Γέρων Κ. Πολύκαρπος.
 Ὁ Γέρων Κ. Νικηφόρος.
 Ὁ Πανοσιώτ. Πνευματικὸς Κ. Κύριλλος
 Ὁ Ἱερομόναχος Κ. Ἀγαθάγγελος.
 Μακάριος Μ. Α. Πολυγερινός.

- Ὁ Γέρων Κ. Εὐθύμιος.
 Ἀνδρόνικος Μ. Κανονάρχης ἐξ Ἰωαννίνων.
 Ὁ Ὀσιώτατος Κ. Δοσίθεος.
 Εὐγένιος Μ. ἐκ Μαδίτου
 Γρηγόριος Μ. ἀρχοντάρης.
 Νήφων Μ. Ἐκκλησιαστικὸς ἐκ Σκιάθου.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Καρακάλλου.

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ σὺμ. 3.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Φιλοθέου.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς σὺμ. 5.

- Ὁ Ὀσιώτατος Γέρων Κ. Σωφρόνιος.
 Ὁ Προηγούμενος Κ. Κοσμάς
 Ὁ Προηγούμενος Κ. Εὐστράτιος.
 Ὁ Προηγούμενος Κ. Σιμεών.
 Ὁ Ὀσιολ. Γέρων Κ. Γρηγόριος.
 Ὁ Ὀσιολ. Γέρων Κ. Δανιήλ.
 Θεοφάνης Ἱερομόναχος.
 Ὁ Ὀσιώτατος Γέρων Κ. Φιλόθεος.
 Ἰωσήφ Μοναχός.
 Βαρθολομαῖος Μοναχός.
 Ἀθανάσιος Μ. Μελενίκιος.
 Ἰάκωβος Μοναχός.
 Παΐσιος Μ. μυλωνᾶς.
 Βεσαρίων Μοναχός.
 Στέφανος Μ. κηπουρός.
 Μηνᾶς Δασοφύλαξ.
 Σωτήριος Χρυσοχόος.
 Δημήτριος κηπουρός.
 Δημήτριος Πελοποννήσιος.

Ήλαρίων Γεωργιάνος.
Μαίστωρ Γεώργιος βεντινᾶς.

Οἱ Κελλιῶται τῆς αὐτῆς Μονῆς.

Καλλίνικος Μοναχός.
Κοσμᾶς Μοναχός.
Συμεὼν Μοναχός.
Γαβριήλ Μοναχός.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον τῆς Σίμωνος Πέτρας.

Τὸ Κοινὸν αὐτοῦ. σῶμ. 6.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Σταυρονικήτα.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς. σῶμ. 5.
 Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ἀβέρκιος. » 2.
 Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Νεόφυτος.
 Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Συμεὼν. » 2.
 Ὁ Προηγούμενος Κ. Νικηφόρος.
 Ὁ Γέρον Κ. Κύριλλος.
 Ὁ Ὁσιώτατος Κ. Διονύσιος.
 Μάξιμος Μοναχός.
 Καισάριος Μοναχός.
 Δαμιανὸς Μοναχός.
 Δανιήλ Μοναχός.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ ἁγίου Παύλου

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ. σῶμ. 5.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Ξενοφῶντος.

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ σῶμ. 2.
 Ὁ Ἀρχιμ. Κ. Ματθαῖος Ξενοφ.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόδιον τοῦ Γρηγορίου.

Τὸ Κοινὸν αὐτοῦ . . . , σῶμ. 5.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόδιον τοῦ Ἐσφιγμένου.

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ σῶμ. 5.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόδιον τοῦ Ῥωσσικοῦ.

Τὸ κοινόδιον αὐτοῦ σῶμ. 100.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόδιον τοῦ Κωνσταμονίτου.

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ τῆ συνδρομῆ τοῦ Πανοσιωτάτου Κ. Με-
λετίου σῶμ. 20.

Οἱ ἐν τῇ Κοινῇ Συνάξει Ἀντιπρόσωποι.

Ὁ τῆς Μεγίστης Δαύρας Προηγ. Κ. Στέφανος.

Ὁ τοῦ Βητοπαιδίου Ἀρχιμ. Κ. Δανιήλ.

Ὁ τῶν Ἰβήρων Ἀρχιμ. Κ. Γεράσιμος.

Ὁ τοῦ Χιλιανδαρίου Ἀρχιμ. Κ. Παΐσιος.

Ὁ τοῦ Διονυσίου Ὀσιώτατος Κ. Γελάσιος.

Ὁ τοῦ Κουτλουμουσίου Ὀσιώτ. Κ. Χαρίτων.

Ὁ τοῦ Παντοκράτορος Ἀρχιμ. Κ. Δανιήλ.

Ὁ τοῦ Ξηροποτάμου Προηγ. Κ. Παΐσιος.

Ὁ τοῦ Ζωγράφου Ἀρχιμ. Κ. Ἰλαρίων.

Ὁ τοῦ Δοχειαρίου Ἱερομ. Κ. Εὐλόγιος.

Ὁ τοῦ Καρακάλλου Ἱεροδ. Κ. Ματθαῖος.

Ὁ τοῦ Φιλοθέου Προηγ. Κ. Σιμεών.

Ὁ τῆς Σίμωνος Πέτρος Ὀσιώτ. Κ. Ἰωάσαφ.

Ὁ τοῦ ἁγίου Παύλου Ἱερομ. Κ. Εὐλόγιος.

- ‘Ο τοῦ Σταυρονικήτα Προηγ. Κ. Νικηφόρος.
- ‘Ο τοῦ Ξενοφώντος ‘Οσιώτ. Κ. Ἀνδρόνικος.
- ‘Ο τοῦ Γρηγορίου ‘Οσιώτ. Κ. Ῥαφαήλ.
- ‘Ο τῶν Ἐσφιγμένων Ἱερομ. Κ. Νεόφυτος.
- ‘Ο τοῦ Ῥωσσικοῦ ‘Οσιώτ. Κ. Θεοδόσιος.
- ‘Ο τοῦ Κωνσταμονίτου ‘Οσιώτ. Κ. Δανιήλ.

Οἱ Ἐπιστάται τῆς Ι. Κοινότητος.

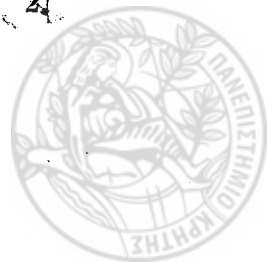
- ‘Ο Ἡρωτεπιστάτης Προηγ. Κ. Δανιήλ Λαυριώτης.
- ‘Ο Ἱερομ. Κ. Εὐλόγιος Δοχειαρίτης.
- ‘Ο ‘Οσιώτ. Κ. Ἀνδρόνικος Ξενοφωτεινός.
- ‘Ο Ἱερομ. Κ. Νεόφυτος Ἐσφιγμενίτης.
- Διὰ τὸν Ἱερόν ναὸν τοῦ Ἡωρτάτου. » 2.
- Διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἀθωνιάδος σχολῆς. » 3.

Ἡ Σκήτη τῆς ἁγίας Ἄννης.

- ‘Ο ἐν Μοναχοῖς Κ. Ζαχαρίας Θεσσαλονικεὺς.
- Σεραφείμ Μ. Μωραΐτης.
- Ἄγαθάγγελος Ἱερομόναχος.
- ‘Ο Πνευματικὸς Κ. Ἀμφιλόχιος Σιμωνπετρίτης.
- Ἀβέρκιος Ἱερομόναχος.
- Τιμόθεος Μοναχός.
- Παχώμιος Μ. Ζωγράφος Ῥαιδεστιανός.
- Καλλίνικος Μ. Κρητικός.
- Γαβριήλ Μ. Σπυλαιώτης.

Ἡ Σκήτη τοῦ Καυσοκαλύβου.

- Τὸ κοινὸν αὐτῆς. σῶμ. 21
- Νεόφυτος Μ. Λέσβιος.

Ἰγνάτιος Μ. Λέσβιος.
 Διονύσιος Μοναχός.
 Ἀνδρόνικος Μ. Προυσαεύς.
 Ἱερόθεος Μ. ἐκ Πόρου.
 Ὁ Ὀσιώτ. Κ. Ἱερόθεος Πάτριος.
 Ἰάκωβος Μ. Φερτεκλής.
 Παχώμιος Μ. Καισαρεύς.
 Νικόδημος Μ. Σεβρίας.
 Νάρκησος Μοναχός.
 Δαμιανός Μ. ἐξ Ἄνδρου.
 Νεῖλος Μ. Λευκάδιος.
 Εὐστράτιος Μοναχός.
 Σάββας Μοναχός.
 Ἄνθιμος Μ. Ἰωαννίτης.
 Δανιήλ Μοναχός.
 Σωφρόνιος Μοναχός.
 Σάββας Μ. ἐκ Ναυπλίου.

Τὰ κελλία τῆς Κερασιᾶς.

Ὁ Ὀσιώτ. Χ. Κ. Γεώργιος. σάμ. 2.
 Βασίλειος Μ. εἰς Κατουνακία.
 Ἀντώνιος Μοναχός.
 Θεοδόσιος Μ. Σιμωνπετρίτης.
 Ἀρσένιος Μ. Ψαβρίανος εἰς Κατουνακία.
 Θεοδόσιος Μ. Σαμαθρακινός.
 Ἀρσένιος Μ. εἰς Κατουνακία.
 Μάξιμος Μ. εἰς ἅγιον Βασίλειον.
 Παῦλος Μ. Χ. Γεωργίου.
 Ἰλαρίων Μ. εἰς ἅγιον Βασίλειον.
 Ὁ Ὀσιώτ. Γέρων Κ. Ἰωάσαφ Ζωγράφος.
 Ἀντώνιος Μ. Θεσσαλονικεύς.
 Γεράσιμος Μ. εἰς Κερασιάν.

Ἡ Σκήτη τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

Ὁ Πανοσιώτ. Πνευματικὸς Κ. Νήφων. σὺμ. 2.

Κυπριανὸς Ἱερομόναχος.

Ἀκάκιος Μοναχός.

Δοσίθεος Μοναχός.

Βαρσανούφιος Μοναχός.

Ἰγνάτιος Μοναχός.

Διονύσιος Μ. Ἀγιομαρινιώτης.

Ἡ Σκήτη τοῦ Ξενοφῶντος.

Καλλίνικος Μοναχός.

Εὐθύμιος Μ. Γρηγοριάτης.

Ἀρσένιος Μ. Πελοποννήσιος.

Ἀγαθάγγελος Ἱερομόναχος.

Καλλίνικος Μοναχός.

Χριστόφορος Μ. Ἐσφιγμενίτης.

Ἡ Σκήτη τῶν Ἰσθρίων.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς.

Ὁ Ὅσιώτ. Κ. Ἰάκωβος Δικαῖος.

Δανιήλ Μοναχός.

Ἡ Νέα Σκήτη.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς.

Μακάριος Μ. Λέσβιος.

Ὁ ἐν Μοναχοῖς Ἄνθυμος Πελοποννήσιος.

Κλήμης Μ. ἐξ Ἄνδρου.

Ἡ Σκήτη τοῦ Κουτλουμουσίου.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς.

Ὁ Ἱεροδ. Κ. Ἰωάννης ὠρολογοποιός.

Πανάρετος Μοναχός.

Διονύσιος Ἱεροδ. ζωγράφος Κύπριος.

Ἀρτέμιος Μ. ἐκ Διδυμοτείχου.

Νέαρχος Μ. ζωγράφος Πελοποννήσιος.

Χριστοφόρος Μ. ζωγράφος Λακεδαιμόνιος.

Ἰάκωβος Μ. σφραγιδᾶς Πελοποννήσιος.

Παΐσιος Ἱερομόναχος Κρητικός.

Ἰωσήφ Ἱερομ. βιβλιοδέτης Βλάχος.

Ὁ Ὁσιώτατος Κ. Ἀνατόλιος Δευκάδιος.

Χ. Γρηγόριος Ἱερομ. Ξενοφωτεινός.

Ἡ Σκήτη τῶν Καρυῶν.

Ὁ Πανιερ. Π. Μοσχοννησίων Κ. Καλλίνικος. σὺμ. 2.

Ὁ Πανιερ. Π. Ξάνθος Κ. Διονύσιος.

Ὁ Ἱεροδ. τοῦ Π. Μοσχοννησίων Κ. Εὐθύμιος.

Ὁ Ἱερομ. Κ. Μελέτιος.

Ὁ πρῶην Καθηγ. τοῦ ἁγίου Παύλου Ἀρχιμ. Κ. Σωφρόνιος. 2.

Ὁ Πανοσολ. Ἀρχιμ. Κ. Παΐσιος Χιλιανδαρινός.

Ὁ Πανοσιώτ. Προηγ. Κ. Μητροφάνης.

Ὁ Πανος. Πνευματικός Κ. Σάββας Σκοπελίτης. » 2.

Διονύσιος Ἱερομόναχος ῥάπτης.

Ἀγαθάγγελος Ἱερομ. Χιλιανδαρινός.

Ὁ Γέρων Κ. Χαράλαμπος ὠρολογοποιός.

Ὁ Ἱερομ. Κ. Ἰωάσαφ ἐκ Σκιάθου.

Γαβριήλ Ἱερομόναχος Καλαθᾶς.

Ὁ Γέρων Κ. Χαράλαμπος Καμπαναρέων.

- Καيسάριος Μ. Θεσσαλονικεὺς ψάλτης τοῦ Πρωτάτου.
 Ὁ Ὀσιώτατος Γέρων Κ. Νήρων Λαδάς.
 Ὁ Γέρων Κ. Ἀβέρκιος Σταμπαδοῦρος.
 Οἱ Πανοσιώτ. αὐτάδελφοι Κ. Ἰλαρίων καὶ Ἀγάπιος ἐκ
 Σχοπέλου. » 2.
 Ὁ Πανοσιώτ. Κ. Βενιαμὶμ Ζωγράφος.
 Δανιήλ Ἱερομόναχος Σταμπαδοῦρος.
 Ὁ Ὀσιώτ. Γέρων Κ. Εὐθύμιος μουτάφης . . . » 2.
 Ὁ Γέρων Κ. Γρηγόριος Κασσανδρινός.
 Ὁ Γέρων Κ. Διονύσιος Σκουρταῖος.
 Ὁ Ὀσιώτ. Γέρων Μάρκος ἡσυχαστής.
 Ἰωσήφ Μ. βιβλιοδέτης Τρικεριώτης.
 Νικηφόρος Μ. φαναροποῖος Πελοποννήσιος.
 Ὁ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος Ἱατρὸς Ι. Δ. Κ. Ἰωαννίδης. » 3.

Τὰ περίξ τῶν Καρυῶν Κελλία.

- Ὁ Γέρων Κ. Βασίλειος ἐκ τοῦ κελλίου, « ἡ Κοίμησις τῆς
 Θεοτόκου ».
 Ἰωακείμ Μ. ἐκ τοῦ κελλίου, « ἡ Μεταμόρφωσις ».
 Ἀνθιμος Ἱερομ. ἐκ τοῦ κελλίου, « Εὐαγγελισμός ».
 Γρηγόριος Ἱερομ. ἐκ τοῦ κελλίου, « ἅγιος Γοβδελαῶς ».
 Ἀνδρέας Μ. ἐκ τοῦ κελλίου « ἁγία Ἄννα. »
 Ἀθανάσιος Μ. ἐκ τοῦ κελλίου, « ἡ Γέννησις τῆς Θεοτόκου. »
 Δαμιανὸς Ἱερομ. ἐκ τοῦ κελλίου, « ἅγιος Νικόλαος. »

Οἱ ἐν Καλλιπόλει.

- Ὁ Πανιερ. ἅγιος Καλλιπόλεως Κ. Γρηγόριος· σὺμ. 2.
 Ὁ ἐψηφισμένος Ἀλεξανδρείας Κ. Νεῖλος. . . » 10.
 Νεόφυτος Ἱερομοναχος Ἐσφιγμενίτης. . . . » 10.
 Γρηγόριος Ἱερομόναχος Ἐσφιγμενίτης. . . . » 2.
 Ἱπποκράτης Ταυλάριος.

Οἱ ἐν Ναυπλίῳ.

Ἄρχιμανδρίτης Σωφρόνιος Παναγιωτόπουλος.
 Γερμανὸς Ἀντωνακόπουλος ἐφημέριος τῆς Εὐαγγελιστρίας.
 Εὐαγγέλης Βλάχος ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ ὕλικου σώματος.
 Ἡλίας Βιρζακάκος ἀνθυπασπιστὴς τοῦ ὕλικου.
 Ἀνδρέας Παππαγεωργίου ἐπιλοχίας τοῦ ὕλικου.
 Γεώργιος Καραντσᾶς ἐκκλησιαστικὸς Μουσικὸς.

Οἱ ἐν Ὑδρᾷ.

Ὁ Ἐγούμενος τοῦ προφ. Ἡλιοῦ Κ. Ἱερόθεος. σώμ. 2.
 Σερίδων Ἱερομόναχος Σταυριανοῦ.
 Ἡσύχιος Ἱερομόναχος Βιβλιοδέτης.
 Γκίκας Ἰωάννου Χελιώτης.
 Ἀθανάσιος Γκίκας.
 Σωσάννα Ν. Φρούτα.
 Μαριγῶ Ἀνδρέα Θεοδωρίκα.

Οἱ ἐν Ἀθήναις.

Ἀριστοτέλης Χριστοφίλης Ἀθηναῖος.
 Ἀπόστολος Κυπριάδης Ἀθηναῖος. σώμ. 2.
 Παναγιώτης Ζωτίδης Ἀθηναῖος.
 Ἰωάννης Πολίτου Ἀθηναῖος.
 Χρῆστος Μαντζάκος Ἀθηναῖος.
 Πέτρος Θ. Χαρακόπουλος Ἀθηναῖος.
 Χαράλαμπος Βρούλιας Ἀθηναῖος.
 Θεόκλητος Χ. Μηνόπουλος Ἱεροδιάκονος.
 Ἀγάθων Ἱερομόναχος.
 Ἀλέξιος Ζερβάνος.
 Μαρίνα Πηνότση.
 Δημήτριος Μαυρόπουλος.
 Δημήτριος Ἀθανασιάδης.

